

BEDİÜZZAMAN SAİD NUR'Sİ
MEK
TUBAT
RİSALE-İ NUR KULLİYATINDAN

Birinci Mektup

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَبِهِ نَسْتَعِينُ¹
وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِغُ بِحَمْدِهِ² بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ³

1. Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Ve sadece Ondan yardım diliyoruz.

2. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

3. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

Dört sualin muhtasar cevabıdır.

BİRİNCİ SUAL: Hazret-i Hızır Aleyhisselâm hayatta mıdır? Hayatta ise, niçin bazı mühim ulema hayatını kabul etmiyorlar?

Elcevap: Hayattadır. Fakat merâtib-i hayatbeştir. O, ikinci mertebededir. Bu sebepten, bazı ulema hayatında şüphe etmişler.

Birinci tabaka-i hayat: Bizim hayatımızdır ki, çok kayıtlarla mukayyettir.

İkinci tabaka-i hayat: Hazret-i Hızır ve İlyas Aleyhimesseleâmın hayatlarıdır ki, bir derece serbesttir. Yani, bir vakitte pek çok yerlerde bulunabilirler. Bizim gibi beşeriyet levazımatıyla daimî mukayyet değillerdir. Bazan, istedikleri vakit bizim gibi yerler, içerler; fakat bizim gibi mecbur değillerdir. Tevatür derecesinde, ehl-i şühud ve keşif olan evliyanın Hazret-i Hızır ile maceraları, bu tabaka-i hayatı tenvir ve ispat eder. Hattâ makamât-ı velâyette bir makam vardır ki, "makam-ı Hızır" tabir edilir. O makama gelen bir velî, Hızır'dan ders alır ve Hızır ile görüşür. Fakat bazan o makam sahibi, yanlış olarak ayn-ı Hızır telâkki olunur.

Üçüncü tabaka-i hayat: Hazret-i İdris ve İsâ Aleyhimesseleâmın tabaka-i hayatlarıdır ki, beşeriyet levazımatından tecerrüdle, melek hayatı gibi bir hayata girerek nuranî bir letâfet kesb eder. Âdetâ beden-i misalî letâfetinde ve cesed-i necmî nuraniyetinde olan cism-i dünyevîleriyle semâvâtta bulunurlar. "Âhırzamanda Hazret-i İsâ Aleyhisselâm gelecek, şariat-ı Muhammediye (a.s.m.) ile amel edecek"¹ meâlindeki hadîsin sırrı şudur ki:

Âhırzamanda, felsefe-i tabiiyenin verdiği cereyan-ı küfrîyeve inkâr-ı ulûhiyete karşı, İsevîlik dini tasaffi ederek ve hurafattan tecerrüd edip İslâmiyete inkılâp edeceği bir sırada, nasıl ki İsevîlik şahs-ı mânevîsi, vahy-i semâvî kılıcıyla o müthiş dinsizliğin şahs-ı mânevîsini öldürür. Öyle de, Hazret-i İsâ Aleyhisselâm, İsevîlik şahs-ı mânevîsini temsil ederek, dinsizliğin şahs-ı mânevîsini temsil

eden Deccalı öldürür; yani, inkâr-ı ulûhiyet fikrini öldürecek.

Dördüncü tabaka-i hayat: Şüheda hayatıdır. Nass-ı Kur'ân'la, şühedanın, ehl-i kuburun fevkinde bir tabaka-i hayatları vardır. Evet, şüheda, hayat-ı dünyevîlerini tarik-i hakta feda ettikleri için, Cenâb-ı Hak, kemâl-i kereminden, onlara hayat-ı dünyeviye benzer, fakat kedersiz, zahmetsiz bir hayatı âlem-i berzahta onlara ihsan eder. Onlar kendilerini ölmüş bilmiyorlar. Yalnız kendilerinin daha iyi bir âleme gittiklerini biliyorlar, kemâl-i saadetle mütelezziz oluyorlar, ölümdaki firak acılığını hissetmiyorlar.² Ehl-i kuburun çendan ruhları bâkidir; fakat kendilerini ölmüş biliyorlar. Berzahta aldıkları lezzet ve saadet, şühedanın lezzetine yetişmez.

1. Buharî, Mezâlim: 31; Büüyü': 102; Müslim, İmân: 242, 343; İbni Mâce, Fiten: 33.

2. bk. Tirmizî, Cihâd, 6; Nesâî, Cihâd, 35; İbni Mâce, Cihâd, 16; Dârimî, Cihâd, 7.

Nasıl ki, iki adam bir rüyada cennet gibi bir güzel saraya girerler. Birisirüyada olduğunu bilir; aldığı keyif ve lezzet pek noksandır. “Benuyansam şu lezzet kaçacak” diye düşünür. Diğer rüyada olduğunubilmiyor; hakikîlezzet ile hakikî saadete mazhar olur. İşte, âlem-i berzahtaki emvat ve şühedanın hayat-ı berzahiyeden istifadeleri öyle farklıdır. Hadsiz vakıatla ve rivayatla, şühedanın bu tarz-ı hayata mazhariyetleri ve kendilerini sağ bildikleri sabit ve kat'îdir. Hattâ, Seyyidü's-Şüheda olan Hazret-i Hamza Radıyallahu Anh, mükerrer vakıatla, kendine iltica eden adamları muhafaza etmesi ve dünyevî işlerini görmesi ve gördürmesi gibi çok vakıatla, bu tabaka-i hayat tenvir ve ispat edilmiş. Hattâ, ben kendim, Ubeyd isminde bir yeğenim ve talebem vardı. Benim yanımda ve benim yerime şehid olduktan sonra, üç aylık mesafede esarete bulunduğum zaman, mahall-i defnini bilmediğim halde, bence bir rüyayı sadıkada, tahte'l-arz bir menzil suretindeki kabrine girmişim. Onu şüheda tabaka-i hayatında gördüm. O beni ölmüş biliyormuş; benim için çok ağladığını söyledi. Kendisini hayatta biliyor. Fakat Rus'un istilâsından çekindiği için, yeraltında kendine güzel bir menzil yapmış. İşte bu cüz'î rüya, bazı şerâit ve emâratla, geçen hakikate bana şuhud derecesinde bir kanaat vermiştir.

Beşinci tabaka-i hayat: Ehl-i kuburun hayat-ı ruhanîleridir. Evet, mevt, tebdil-i mekândır, ıtlak-ı ruhtur, vazifeden terhistir; idam ve adem ve fenâ değildir. Hadsiz vakıatla ervâh-ı evliyanın temessülleri ve ehl-i keşfe tezahürleri ve sair ehl-i kuburun yakazaten ve menâmen bizlerle münasebetleri ve vakıa mutabık olarak bizlere ihbaratları gibi çok delâil, o tabaka-i hayatı tenvir ve ispat eder. Zaten bekâ-i ruha dair Yirmi Dokuzuncu Söz, bu tabaka-i hayatı delâil-i kat'îye ile ispat etmiştir.

İKİNCİ

SUAL:

Furkan-ı

Hakîmde,

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

'gibi âyetlerde,

“Mevt dahi hayat gibi mahlûktur; hem bir nimettir” diye ifham ediliyor. Halbuki, zâhiren mevt inhilâldir, ademdir, tefessühtür, hayatın sönmesidir, hâdimü’l-lezzâtur. Nasıl mahlûk ve nimet olabilir?

1. “Hanginiz daha güzel işler yapacaksınız diye sizi imtihan etmek için ölümü de, hayatı da yaratan Odur.” Mülk Süresi, 67:2.

Elcevap: Birinci سوالın cevabının âhîrinde denildiği gibi, mevt, vazife-i hayattan bir terhistir, bir paydostur, bir tebdil-i mekândır, bir tahvil-i vücuttur, hayat-ı bâkiyeye bir davettir, bir mebde’dir, bir hayat-ı bâkiyenin mukaddimesidir. Nasıl ki hayatın dünyaya gelmesi bir halk ve takdirledir. Öyle de, dünyadan gitmesi de bir halk ve takdirle, bir hikmet ve tedbirledir. Çünkü, en basit tabaka-i hayat olan hayat-ı nebâtiyenin mevti, hayattan daha muntazam bir eser-i san’at olduğunu gösteriyor. Zira, meyvelerin, çekirdeklerin, tohumların mevti tefessühle, çürümek ve dağılmakla görüldüğü halde, gayet muntazam bir muamele-i kimyeviye ve mizanlı bir imtizâcât-ı unsuriye ve hikmetli bir teşekkülât-ı zerreviyeden ibaret olan bir yoğurmaktır ki, bu görünmeyen intizamlı ve hikmetli ölümü, sümbülün hayatıyla tezahür ediyor. Demek çekirdeğin mevti, sümbülün mebde-i hayatıdır; belki ayn-ı hayatı hükmünde olduğu için, şu ölüm dahi hayat kadar mahlûk ve muntazamdır.

Hem zîhayatmeyvelerin yahut hayvanların mide-i insaniyede ölümleri, hayat-ı insaniyeye çıkmalarına menşe olduğundan, o mevt onların hayatından daha muntazam ve mahlûk denilir.

İşte, en ednâ tabaka-i hayat olan hayat-ı nebâtiyenin mevti böyle mahlûk, hikmetli ve intizamlı olsa, tabaka-i hayatın en ulvîsi olan hayat-ı insaniyenin başına gelen mevt, elbette, yeraltına girmiş bir çekirdeğin hava âleminde bir ağaç olması gibi, yeraltına giren bir insan da âlem-i berzahta elbette bir hayat-ı bâkiye sünbülü verecektir.

Amma mevtnimet olduğunun ciheti ise, çok vücuhundan dört vechine işaret ederiz.

Birincisi: Ağırlaşmış olan vazife-i hayattan ve tekâlif-i hayatiyeden âzâd edip yüzde doksan dokuz ahabına kavuşmak için âlem-i berzahta bir visal kapısı olduğundan, en büyük bir nimettir.

İkincisi: Dar, sıkıntılı, dağdağalı, zelzeleli dünya zindanından çıkarıp, vüs’atli, sürurlu, ıztırapsız, bâki bir hayata mazhariyetle, Mahbûb-u Bâkînin daire-i rahmetine girmektir.

Üçüncüsü: İhtiyarlık gibi, şerâit-i hayatiyeyi ağırlaştıran birçok esbab vardır ki, mevti, hayatın pek fevkinde nimet olarak gösterir. Meselâ, sana ıztırıp veren pek ihtiyar olmuş peder ve validenle beraber, ceddin cedleri, sefalet-i halleriyle senin önünde şimdi bulunsaydı, hayat ne kadar nikmet, mevt ne kadar nimet

olduğunu bilecektin. Hem meselâ, güzel çiçeklerin âşıkları olan güzel sineklerin, kışın şedâidi içinde hayatları ne kadar zahmet ve ölümleri ne kadar rahmet olduğu anlaşılır.

Dördüncüsü: Nevm, nasıl ki bir rahat, bir rahmet, bir istirahattir-hususan musibetzedeler, yaralılar, hastalar için. Öyle de, nevmin büyük kardeşi olan mevt dahi, musibetzedelere ve intihara sevk eden belâlarla müptelâ olanlar için ayn-ı nimet ve rahmettir. Amma ehl-i dalâlet için, müteaddit Sözlerde kat'î ispat edildiği gibi, mevt dahi hayat gibi nikmet içinde nikmet, azap içinde azaptır; o bahisten hariçtir.

ÜÇÜNCÜ SUAL: Cehennem nerededir?

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ 1 قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ 2

Elcevap:

Cehennemin yeri, bazı rivâyatla, “tahte’l-arz” denilmiştir.³ Başka yerlerde beyan ettiğimiz gibi, küre-i arz, hareket-i seneviyesiyle, ileride mecma-ı haşir olacak bir meydanın etrafında bir daire çiziyor. Cehennem ise, arzın o medar-ı senevîsi altındadır demektir. Görünmemeleri ve hissedilmemeleri, perdeli ve nursuz ateş olduğu içindir. Küre-i arzın seyahat ettiği mesafe-i azîmede pek çok mahlûkat var ki, nursuz oldukları için görünmezler. Kamer, nuru çekildikçe vücudunu kaybettiği gibi, nursuz çok küreler, mahlûklar, gözümüzün önünde olup göremiyoruz.

1. “De ki: İlim ancak Allah katındadır.” Mülk Sûresi, 67:26.

2. bk. “Gaybı Allah’tan başkası bilmez.” Neml Sûresi, 27:65; Tirmizi, Sevâbü’l-Kur’ân: 7.

3. Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, 1:281; el-Hâkim, el-Müstedrek, 4:568.

Cehennem ikidir. Biri suğrâ, biri kübrâdır. İleride, suğrâ kübrâya inkılâp edeceği ve çekirdeği hükmünde olduğu gibi, ileride ondan bir menzil olur. Cehennem-i Suğrâ, yerin altında, yani merkezindedir. Kürenin altı, merkezidir. İlm-i tabakatü’l-arzca malûmdur ki, ekseriya her otuz üç metre hafriyatta, bir derece-i hararet tezayüd eder. Demek, merkeze kadar nısf-ı kutr-u arz, altı bin küsûr kilometre olduğundan, iki yüz bin derece-i harareti câmi, yani iki yüz defa ateş-i dünyevîden şedit ve rivayet-i hadîse muvafık bir ateş bulunuyor.¹

Şu Cehennem-i Suğrâ, Cehennem-i Kübrâya ait çok vezâifi, dünyada ve âlem-i berzahta görmüş ve ehâdislerle işaret edilmiştir. Âlem-i âhirette, küre-i arz nasıl ki sekenesini medar-ı senevîsindeki meydan-ı haşre döker. Öyle de, içindeki Cehennem-i Suğrâyı dahi Cehennem-i Kübrâya emr-i İlâhî ile teslim eder. Ehl-i İtizâlin bazı imamları “Cehennem sonradan halk edilecektir” demeleri, halihazırda tamamıyla inbisat etmediğinden ve sekenelerine tam münasip bir tarzda inkişaf etmediğinden galattır ve gabâvettir.

Hem perde-i gaybiçindeki âlem-i âhirete ait menzilleri dünya gözümüzle görmek ve göstermek için, ya kâinatı küçültüp iki vilâyet derecesine getirmeli,

veyahut gözümüzü büyütüp yıldızlar gibi gözlerimiz olmalı ki, yerlerini görüp

veyahut gözümüzü büyütüp yıldızlar gibi gözlerimiz olmalı ki, yerlerini görüp
tayin edelim. ² وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ ² Âhiret âlemine ait menziller bu dünyevî
gözümüzle görülmez. Fakat, bazı rivâyâtın işârâtıyla, âhiretteki Cehennem bu

dünyamızla münasebettardır. Yazın şiddet-i hararetine ³ مِنْ فَیْحِ جَهَنَّمَ ³
denilmiştir.

1. bk. *Buhârî*, *Bedü'l-Halk*, 10; *Müslim*, *Cennet*, 30; *Tirmizî*, *Cehennem*, 7; *Müsned*, 2:313.

2. Gerçek ilim Allah katındadır.

3. "Muhakkak ki yaz sıcaklığının şiddeti Cehennem sıcaklığındandır." *Buhârî*, *Mevâkît*: 9, 10; *Müslim*, *Mesâcid*: 180, 181; *Ebû Dâvud*, *Salât*: 4; *Tirmizî*, *Mevâkît*: 5; *Nesâî*, *Mevâkît*: 5.

Demek, bu dünyevî, küçücük ve sönük akıl gözüyle o büyük Cehennem
görülmez. Fakat ism-i Hakîmin nuruyla bakabiliriz. Şöyle ki:

Arzın medar-ı senevîsi altında bulunan Cehennem-i Kübrâ, yerin
merkezindeki Cehennem-i Suğrayı güya tevkil ederek bazı vezâifini gördürmüş.
Kadîr-i Zülcelâlin mülkü pek çok geniştir; hikmet-i İlâhiye nereyi göstermişse
Cehennem-i Kübrâ oraya yerleşir. Evet, bir Kadîr-i Zülcelâl ve emr-i

كُنْ فَيَكُونُ ¹⁴ a mâlik bir Hakîm-i Zülkemâl, gözümüzün önünde, kemâl-i
hikmet ve intizamla kameri arza bağlamış; azamet-i kudret ve intizamla arzı
güneşe raptetmiş; ve güneşi, seyyârâtıyla beraber, arzın sür'at-i seneviyesine
yakın bir sür'atle ve haşmet-i rububiyetiyle, bir ihtimale göre şemsü'ş-şumus
tarafına bir hareket vermiş; ve donanma elektrik lâmbaları gibi yıldızları
saltanat-ı rububiyetine nuranî şahitler yapmış, onunla saltanat-ı rububiyetini ve
azamet-i kudretini göstermiş bir Zât-ı Zülcelâlin kemâl-i hikmetinden ve azamet-
i kudretinden ve saltanat-ı rububiyetinden uzak değildir ki, Cehennem-i Kübrâyı
elektrik lâmbalarının fabrikasının kazanı hükmüne getirip âhirete bakan semânın
yıldızlarını onunla iş'âl etsin, hararet ve kuvvet versin. Yani, âlem-i nur olan
Cennetten yıldızlara nur verip, Cehennemden nar ve hararet göndersin; aynı
halde, o Cehennemin bir kısmını ehl-i azâba mesken ve mahpes yapsın.

1. "(Cenâb-ı Hak) Birşeyin olmasını murad ettiği zaman, Onun işi sadece 'Ol' demektir; o da olurverir." Yâsin Sûresi, 36:82.

Hem bir Fâtır-ı Hakîmki, dağ gibi koca bir ağacı, tırnak gibi bir çekirdekte
saklar. Elbette, o Zât-ı Zülcelâlin kudret ve hikmetinden uzak değildir ki, küre-i
arzın kalbindeki Cehennem-i Suğrâ çekirdeğinde Cehennem-i Kübrâyı saklasın.

Elhasıl: Cennet ve Cehennem, şecere-i hilkatten ebed tarafına uzanıp eğilerek
giden bir dalın iki meyvesidir. Meyvenin yeri ise, dalın müntehâsındadır.

Hem şu silsile-i kâinatın iki neticesidir. Neticelerin mahalleri, silsilenin iki
tarafındadır. Süflîsi, sakîli aşağı tarafında; nuranîsi, ulvîsi yukarı tarafındadır.

Hem şu seyl-i şuûnâtın ve mahsulât-ı mâneviye-i arziyenin iki mahzenidir.
Mahzenin mekânı ise, mahsulâtın nev'ine göre, fenası altında, iyisi üstündedir.

Hem ebede karşı cereyan eden ve dalgalanan mevcudat-ı seyyâlenin iki havzıdır. Havzın yeri ise, seylin durduğu ve tecemmu ettiği yerdedir. Yani, habîsâtı ve müzahrefâtı esfelde, tayyibâtı ve sâfiyâtı âlâdadır.

Hem lütufve kahrın, rahmet ve azametinin iki tecellîgâhıdır. Tecellîgâhın yeri ise her yerde olabilir. Rahmân-ı Zülcemâl ve Kahr-ı Zülcelâl nerede isterse tecellîgâhını açar.

Amma Cennet ve Cehennem vücutları ise, Onuncu ve Yirmi Sekizinci ve Yirmi Dokuzuncu Sözlerde gayet kat'î bir surette ispat edilmiştir. Şurada yalnız bu kadar deriz ki: Meyvenin vücudu dal kadar ve neticenin silsile kadar ve mahzenin mahsulât kadar ve havzın ırmak kadar ve tecellîgâhın, rahmet ve kahrın vücutları kadar kat'î ve yakîndir.

DÖRDÜNCÜ SUAL: Mahbuplara olan aşk-ı mecazî aşk-ı hakikîye inkılâp ettiği gibi, acaba ekser nasta bulunan, dünyaya karşı olan aşk-ı mecazî dahi bir aşk-ı hakikîye inkılâp edebilir mi?

Elcevap: Evet. Dünyanın fâniyüzüne karşı olan aşk-ı mecazî, eğer o âşık, o yüzün üstündeki zeval ve fenâ çirkinliğini görüp ondan yüzünü çevirse, bâki bir mahbup arasa, dünyanın pek güzel ve âyine-i esmâ-i İlâhiye ve mezraa-i âhiret olan iki diğer yüzüne bakmaya muvaffak olursa, o gayr-ı meşru mecazî aşk, o vakit aşk-ı hakikîye inkılâba yüz tutar. Fakat bir şartla ki, kendinin zâil ve hayatıyla bağlı kararsız dünyasını haricî dünyaya iltibas etmemektir. Eğer ehl-i dalâlet ve gaflet gibi kendini unutup, âfâka dalıp, umumî dünyayı hususî dünyası zannedip ona âşık olsa, tabiat bataklığına düşer, boğulur. Meğer ki, harika olarak bir dest-i inâyet onu kurtarsın. Şu hakikati tenvir için şu temsile bak:

Meselâ, şu güzel, ziynetli odanın dört duvarında, dördümüze ait dört endam âyinesi bulunsa, o vakit beş oda olur: biri hakikî ve umumî, dördü misalî ve hususî. Herbirimiz, kendi âyinemiz vasıtasıyla, hususî odamızın şeklini, heyetini, rengini değiştirebiliriz. Kırmızı boya vursak kırmızı, yeşil boyasak yeşil gösterir. Ve hâkezâ, âyinede tasarrufla çok vaziyetler verebiliriz. Çirkinleştirir, güzelleştirir, çok şekillere koyabiliriz. Fakat haricî ve umumî odayı ise kolaylıkla tasarruf ve tağyir edemeyiz. Hususî oda ile umumî oda hakikatte birbirinin aynı iken, ahkâmda ayırırlar. Sen bir parmakla odanı harap edebilirsin; ötekinin bir taşını bile kımıldatamazsın.

İşte, dünya süslü bir menzildir. Herbirimizin hayatı bir endam âyinesidir. Şu dünyadan herbirimize birer dünya var, birer âlemimiz var. Fakat direği, merkezi, kapısı, hayatımızdır. Belki o hususî dünyamız ve âlemimiz bir sahifedir, hayatımız bir kalem—onunla, sahife-i a'mâlimize geçecek çok şeyler yazılıyor.

Eğer dünyamızı sevdikse, sonra gördük ki, dünyamız, hayatımız üstünde bina

edildiği için, hayatımız gibi zâil, fânî, kararsızdır, hissedip bildik. Ona ait muhabbetimiz, o hususî dünyamız âyine olduğu ve temsil ettiği güzel nukuş-u esmâ-i İlâhiyeye döner, ondan cilve-i esmâyâ intikal eder.

Hem o hususî dünyamız, âhiret ve Cennetin muvakkat bir fidanlığı olduğunu derk edip, ona karşı şedit hırs ve talep ve muhabbet gibi hissiyatımızı onun neticesi ve semeresi ve sümbülü olan uhrevî fevâidine çevirsek, o vakit o mecazî aşk hakikî aşka inkılâp eder.

Yoksa, ¹ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ^{sırrına}

mazhar olup, nefsini unutup, hayatın zevâlini düşünmeyerek hususî, kararsız dünyasını aynı umumî dünya gibi sabit bilip kendini lâyemut farz ederek dünyaya sapsansa, şedit hissiyatla ona sarılsa, onda boğulur, gider. O muhabbet onun için hadsiz belâ ve azaptır. Çünkü, o muhabbetten yetimâne bir şefkat, meyusâne bir rikkat tevellüt eder. Bütün zîhayatlara acır, hattâ güzel ve zevâle maruz bütün mahlûkata bir rikkat ve bir firkat hisseder; elinden birşey gelmez, ye's-i mutlak içinde elem çeker.

1. "Onlar Allah'ı unuttular. Allah da onlara kendilerini unutturdu. Onlar yoldançıkmiş kimselerin tâ kendisidir." Haşir Sûresi, 59:19.

Fakat gafletten kurtulan evvelki adam, o şedit şefkatin elemine karşı ulvî bir tiryak bulur ki, acıdığı bütün zîhayatların mevt ve zevâlinde bir Zât-ı Bâkînin bâkî esmâsının daimî cilvelerini temsil eden âyine-i ervahları bâkî görür; şefkati bir sürura inkılâp eder. Hem zeval ve fenâyâ maruz bütün güzel mahlûkatın arkasında bir cemâl-i münezzeh ve hüsn-ü mukaddes ihsas eden bir nakış ve tahsin ve san'at ve tezyin ve ihsan ve tenvir-i daimîyi görür. O zeval ve fenâyı, tezyid-i hüsn ve tecdid-i lezzet ve teşhir-i san'at için bir tazelandirmek şeklinde görüp, lezzetini ve şevkini ve hayretini ziyadeleştirir.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي ¹

Said Nursî

1. Bâkî olan sadece O'dur.

İkinci Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ ۚ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۚ

O mezkûr ve malûm talebesinin hediyesine karşı cevaptan bir parçadır.

SALİSEN: Bana bir hediye gönderdin; gayet ehemmiyetli bir kaideyi bozmak istersin. Ben demiyorum ki: “Kardeşim ve biraderzadem olan Abdülmecid ve Abdurrahman’dan kabul etmediğim gibi senden de kabul etmem.” Çünkü sen onlardan dahailer ve ruhumda daha yakın olduğundan, herkesin hediyesi reddedilse, seninki bir defaya mahsus olmak üzere reddedilmez. Fakat bu münasebetle o kaidemin sırrını söyleyeceğim. Şöyle ki:

Eski Saidminnet almazdı. Minnetin altına girmektense ölümü tercih ederdi. Çok zahmet ve meşakkat çektiği halde kaidelerini bozmadı. Eski Said’in, senin bu biçare kardeşine irsiyet kalan şu hasleti ise, tezehhüd ve sun’î bir istiğnâ değil, belki dört beş ciddî esbaba istinat eder.

Birincisi: Ehl-i dalâlet, ehl-i ilmi, ilmi vasıta-i cer etmekle ittiham ediyorlar, “İlmi ve dini kendilerine medar-ı maişet yapıyorlar” deyip insafsızcasına onlara hücum ediyorlar. Bunları fiilen tekzip lâzımdır.

İkincisi: Neşr-i hak için enbiyaya ittibâ etmekle mükellefiz. Kur’ân-ı Hakîmde, hakkı neşredenler

İNْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ ۚ diyerek insanlardan istiğnâ göstermişler. Sûre-i Yâsin’de

اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ ۚ cümlesi, meselemiz hakkında çok mânidardır.

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah’ın adıyla.

2. “Hiçbir şey yoktur ki Allah’ı hamd ile tesbih etmesin.” İsrâ Sûresi, 17:44.

3. “Benim mükâfâtını vermek ancak Allah’a aittir.” Yunus Sûresi, 10:72; Hüd Sûresi, 11:29; Sebe’ Sûresi, 34:47.

4. “Doğru yolda olan ve sizden hiçbir ücret istemeyen kimselere tâbi olun.” Yâsin Sûresi, 36:21.

Üçüncüsü: Birinci Sözde beyan edildiği gibi, Allah namına vermek, Allah namına almak lâzımdır. Halbuki, ekseriya ya veren gafildir; kendi namına verir, zımnî bir minnet eder. Ya alan gafildir; Mün’im-i Hakikîye ait şükrü, senâyî zâhirî esbaba verir, hata eder.

Dördüncüsü: Tevekkül, kanaat ve iktisat öyle bir hazine ve bir servettir ki, hiçbir şeyle değişilmez. İnsanlardan ahz-ı mal edip o tükenmez hazine ve

defineleri kapatmak istemem. Rezzâk-ı Zülcelâle yüz binler şükrediyorum ki, küçüklüğümden beri beni minnet ve zillet altına girmeye mecbur etmemiş. Onun keremine istinaden, bakiye-i ömrümü de o kaideyle geçirmesini rahmetinden niyaz ediyorum.

Beşincisi: Bir iki senedir çok emâreler ve tecrübelerle kat'î kanaatim oldu ki, halkların malını, hususan zenginlerin ve memurların hediyelerini almaya mezun değilim. Bazıları bana dokunuyor; belki dokunduruluyor, yedirilmiyor, bazan bana zararlı bir surete çevriliyor. Demek gayrın malını almamaya mânen bir emirdir ve almaktan bir nehiydir.

Hem bende bir tevahhuş var. Herkesi her vakit kabul edemiyorum. Halkın hediyesini kabul etmek, onların hatırını sayıp istemediğim vakitte onları kabul etmek lâzımgelir. O da hoşuma gitmiyor. Hem tasannu ve temellukten beni kurtaran bir parça kuru ekmek yemek ve yüz yamalı bir libas giymek, bana daha hoş geliyor. Gayrın en âlâ baklavasını yemek, en murassâ libasını giymek ve onların hatırını saymaya mecbur olmak, bana nâhoş geliyor.

Altıncısı: Ve istiğnâ sebebinin en mühimi, mezhebimizce en muteber olan İbn-i Hâcer diyor ki: “Salâhat niyetiyle sana verilen birşey sâlih olmazsan kabul etmek haramdır.”¹

İşte, şu zamanın insanları, hırsve tama' yüzünden, küçük bir hediyesini pek pahalı satıyorlar. Benim gibi günahkâr bir biçareyi, sâlih veya velî tasavvur ederek, sonra bir ekmek veriyorlar. Eğer-hâşâ-ben kendimi sâlih bilsem, o alâmet-i gururdur, salâhatin ademine delildir. Eğer kendimi sâlih bilmezsem, o malı kabul etmek caiz değildir. Hem âhirete müteveccih a'mâle mukâbil sadaka ve hediye almak, âhiretin bâki meyvelerini dünyada fânî bir surette yemek demektir.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي²

Said Nursî

1. İbni Haceri'l-Heytemî, *Tuhfetü'l-Muhtâc li-Şerhi'l-Minhâc*,1:178.

2. Bâkiolan sadece Odur.

Üçüncü Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ¹ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ²

O malûmtalebesine gönderilen mektubun bir parçasıdır.

HAMİSEN: Bir mektupta, buradaki hissiyatıma hissedar olmak arzusunu yazmıştın. İşte binden birini işit.

Bir gece, yüz tabakalık irtifada, bir katran ağacının başındaki yuvada, semânın yıldızlarla yaldızlanmış güzel yüzüne baktım; Kur'ân-ı Hakîmin

فَلَا أُقْسِمُ بِالْخَنَسِ³ الْجَوَارِ الْكُنَسِ

³kaseminde ulvî bir nur-u i'câz ve parlak bir sırr-ı belâgat gördüm. Evet, seyyar yıldızlara ve istitar ve intişarlarına işaret eden şu âyet, gayet âli bir nakş-ı san'at ve âli bir levha-i ibret, nazar-ı temâşâyâ gösteriyor.

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

3. "Yemin olsun gizlenen ve açığa çıkan yıldızlara." Tekvir Sûresi, 81:15-16.

Evet, şu seyyareler, kumandanları olan güneşin dairesinden çıkıyorlar, sabit yıldızlar dairesine girerek semâda yeni yeni nakışları ve san'atları gösteriyorlar. Bazan kendileri gibiparlak bir yıldız omuz omuza verir, güzel bir vaziyet gösteriyorlar. Bazan küçük yıldızlar içine girip bir kumandan suretini gösteriyorlar. Hususıyla bu mevsimde, akşamdan sonra, ufukta Zühre yıldızı ve fecirden evvel diğer parlak bir arkadaşı, gayet şirin ve güzel bir vaziyet gösteriyorlar. Sonra, vazife-i teftişyelerini ve nakş-ı san'atta mekiklik hizmetini ifadan sonra yine dönüp, sultanları olan güneşin şâşaalı dairesine girip gizleniyorlar. Şimdi, şu *hunnes*, *künnes* tabir edilen seyyarelerle şu zeminimizi kâinat fezasında birer gemi, birer tayyare suretinde kemâl-i intizamla döndüren ve seyr ü seyahat ettiren Zâtın haşmet-i rububiyetini ve şâşaa-i saltanat-ı ulûhiyetini güneş gibi parlaklığıyla gösteriyorlar.

Bak bir saltanatın haşmetine ki, gemileri ve tayyareleri içinde öyleleri var ki, bin defa küre-i arz kadar bir cesamette ve bir saniyede sekiz saat mesafeyi kat' eden sür'attedir. İşte, böyle bir Sultana ubûdiyet ve imanla intisap etmek ve şu dünyada ona misafir olmak ne kadar âli bir saadet, ne derece büyük bir şeref olduğunu kıyas et.

Sonra

kamere

baktım.

وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ

âyetinin gayet

parlak bir nur-u i'câzı ifade ettiğini gördüm. Evet, kamerin takdiri ve tedviri ve tedbir ve tenviri ve zemine ve güneşe karşı gayet dakik bir hesaplama vaziyetleri o kadar hayretfezâ, o derece harikadır ki, “Onu öyle tanzim eden ve takdir eden bir Kadîre hiçbir şey ağır gelmez; onu öyle yapan herşeyi yapabilir” fikrini, temâşâ eden herbir zîşuura ders verir.

Hem öyle bir tarzda güneşi takip ediyor ki, bir saniye kadar yolunu şaşırıyor, zerre kadar vazifesinden geri kalmıyor. Dikkatle bakana,

سُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِي صُنْعِهِ الْعُقُولُ

²dedirtiyor. Hususan Mayıs'ın

âhîrinde olduğu gibi, bazı vakitte ince hilâl şeklinde Süreyya menziline girdiği vakit, hurma ağacının eğilmiş beyaz bir dalı suretini ve Süreyya bir salkım suretini gösterdiğinden, o yeşil semâ perdesi arkasında, hayale nuranî büyük bir ağacın vücudunu tahayyül ettirir. Güya, o ağaçtan bir dalının bir sivri ucu o perdeyi delmiş, bir salkımıyla beraber başını çıkarmış, Süreyya ve hilâl olmuş; ve sair yıldızlar da o gaybî ağacın meyveleri olduğunu hayale telkin eder. İşte ³

كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ

teşbihinin letâfetini, belâgatini gör.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا

Sonra ⁴

âyeti

hatırıma geldi ki, zemin musahhar bir sefine, bir merkûp olduğunu işaret ediyor. O işaretten, kendimi feza-yı kâinatta sür'atle seyahat eden pek büyük bir geminin yüksek bir mevkiinde gördüm. At ve gemi gibi bir merkûba binildiği zaman kıraati sünnet ⁵ olan ⁶

سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرْنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ

âyetini okudum.

1. “Ay'a gelince, onun için de menziller takdirettik ki, kurumuş hurma dalının ince yay halini alıncaya kadar inceler.” Yâsin Sûresi, 36:39.

2. “İşlerinde, akılların hayrette kaldığı Zât, her türlü kusurdan münezzehtir.”

3. “Kurumuş hurma dalının ince yaya benzeyen hali gibi.” Yâsin Sûresi, 36:39.

4. “Üzerinde gezin ve Allah'ın verdiği rızaktan yiyin diye yeryüzünü sizin emrinize veren Odur.” Mülk Sûresi, 67:15.

5. bk. Müslim, Hac: 425; Ebû Dâvud, Cihad: 72, 74; Tirmizî, Daavât: 46.

6. “Her türlü kusurdan münezzehtir o Allah ki, bunu bizim hizmetimize verdi. Yoksa bizim buna gücümüz yetmezdi.” Zuhuruf Sûresi, 43:13.

Hem gördüm ki, küre-i arz, şu hareketle, sinema levhalarını gösteren bir makine vaziyetini aldı, bütün semâvâtı harekete getirdi, bütün yıldızları muhteşem bir ordu gibi sevke başladı. Öyle şirin ve yüksek manzaraları gösterdi ki, ehl-i fikri mest ve hayran eder. Fesühbânallah dedim, ne kadar az bir masrafla ne kadar çok ve büyük ve garip ve acip, âli ve gâli işler görülüyor! Bu noktadan, iki nükte-i imaniye hatıra geldi.

Birincisi: Birkaç gün evvel bir misafirim bana sual etti. O şüpheli sualin esası

şudur: “Cennet ve Cehennem pek çok uzaktırlar. Haydi, ehl-i Cennet, lütf-u İlâhî ile, berk ve burak gibi uçarak haşirden geçerler, Cennete giderler. Fakat ehl-i Cehennem, sakil cisimleri ve büyük ve ağır günahların yükleri altında nasıl gidecekler? Hangi vasıta ile?”

İşte hatıra gelen şudur: Nasıl ki, meselâ Amerika’da, bütün milletler umumî bir kongreye davet edilse, her millet büyük gemisine biner, oraya gider. Öyle de, bahr-i muhît-i kâinatta, bir senede yirmi beş bin senelik uzun bir seyahate alışan küre-i arz, ahalisini alır, gider, mahşer meydanına boşaltır. Hem, her otuz üç metrede bir derece-i hararet tezayüd ettiği delâletiyle, merkez-i arzda bulunan Cehennem ateşinin hadîsçe beyan olunan derece-i hararetine muvafık iki yüz bin derece-i harareti taşıyan ve hadîsin rivâyâtına göre dünyada ve berzahta Büyük Cehennemin bazı vazifelerini gören ateşini¹ Cehenneme döker; sonra emr-i İlâhî ile daha güzel ve bâki bir surete tebeddül eder, âhîret âleminde bir menzil olur.

1. bk. Buhârî, Bedü'l-Halk, 10; Müslim, Cennet, 30; Tirmizî, Cehennem, 7; Müsned, 2:313.

Hatıra gelen ikinci nükte: Sâni-i Kadîr, Fâtır-ı Hakîm, Vâhid-i Ehad, kemâl-i kudretini ve cemâl-i hikmetini ve delil-i vahdetini göstermek için, pek az birşeyle çok işleri görmek, pek küçük birşeylepek büyük vazifeleri gördürmeyi âdet etmiştir. Bazı Sözlere demiştiki: Eğer bütün eşya tek bir Zâta isnad edilse, vücut derecesinde bir suhulet, bir kolaylık peydâ eder. Eğer eşya müteaddit sânilere, esbablara isnad edilse, imtinâ derecesinde bir suubet, bir müşkülât ortaya düşer. Çünkü, bir zâbit gibi veya usta gibi birtek zât, kesretli efrada ve kesretli taşlara bir fiille, bir hareketle ve suhuletle bir vaziyet verip bir netice hâsıl eder ki, eğer o vaziyeti alması ve o neticeyi istihsal etmesi, o ordudaki efrada ve o direksiz kubbedeki taşlara havale edilse, pek çok fiillerle, pek çok müşkülâtla, pek çok karışıklıklarla ancak yapılabilir.

İşte, şu kâinattaki raks ve deveran, seyr ü cevelân ve temâşâ-i tesbihfeşan ve fusul-ü erbaa ve gece-gündüzdeki seyeran gibi ef’al, eğer vahdete verilse, birtek Zât, birtek emirle, birtek küreyi tahrik ile, mevsimlerin değişmesindeki acaib-i san’atı ve gece-gündüzün deveranındaki garaib-i hikmeti ve yıldızların ve şems ve kamerin sûrî hareketlerinde şirin temâşâ levhalarını göstermek gibi, o âli vaziyetleri ve gâli neticeleri istihsal eder. Çünkü umum mevcudat ordusu Onundur. İstese, arz gibi bir neferi, umum yıldızlara kumandan tayin eder. Koca güneşi, ahalisine ısıtıcı ve ışık verici bir lâmba; ve elvâh-ı nukuş-u kudret olan fusul-ü erbaayı da bir mekik; ve sahaif-i kitabet-i hikmet olan gece-gündüzü de bir yay yapar. Herbir gününe, ayrı bir şekilde bir kameri göstererek, evkatın hesabı için takvimcilik yaptırır. Ve yıldızların kendilerine, raksa gelen ve cezbeden raks eden melâikenin ellerinde, süslü ve şirin, parlak, nâzenin misbahlar suretini vermek gibi, arza ait çok hikmetlerini gösterir. Eğer bu

vaziyetler, umum mevcudata hükmü ve nizamı ve kanunu ve tedbiri müteveccih olan bir Zattan istenilmezse, o vakit umum güneşler, yıldızlar, hakikî hareketle ve hadsiz bir sür’atle hadsiz bir mesafeyi hergün kat’ etmeleri lâzım gelir.

İşte, vahdette nihayetsiz suhulet ve kesrette nihayetsiz suubet bulunduğundandır ki, ehl-i san’at ve ticaret, kesrete bir vahdet verir, tâ suhulet ve kolaylık olsun. Yani, şirketler teşkil ederler.

Elhasıl, dalâlet yolunda nihayetsiz müşkülât var; hidayet ve vahdet yolunda nihayetsiz suhulet var.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي¹

Said Nursî

1. Bâkî olan sadece Odur.

Dördüncü Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ
سَلَامُ اللَّهِ وَرَحْمَتُهُ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى إِخْوَانِكُمْ
لَاسِيَّمَا... إِلَى آخِرِهِ

Aziz kardeşlerim,

Ben şimdi Çam Dağında, yüksek bir tepede, büyük bir çam ağacının tepesinde, bir menzilde bulunuyorum. İsten tevahhuş ve vuhuşa ünsiyet ettim. İnsanlarla sohbet arzu ettiğim vakit, hayalen sizleri yanımda bulur, bir hasbihal ederim, sizinle müteselli olurum. Bir mâni olmazsa, bir iki ay burada yalnız kalmak arzusundayım. Barla'ya dönsem, arzunuz vechile sizden ziyade müştak olduğum şifahî bir musahabe çaresini arayacağız. Şimdi bu çam ağacında hatıra gelen iki üç hatırayı yazıyorum.

Birincisi: Bir parça mahrem bir sırdır. Fakat senden sır saklanmaz. Şöyle ki:

Ehl-i hakikatin bir kısmı nasıl ki ism-i Vedûd'amazhardırlar ve âzamî bir mertebede o ismin cilveleriyle, mevcudatın pencereleriyle Vâcibü'l-Vücuda bakıyorlar. Öyle de, şu hiç ender hiç olan kardeşinize, yalnız hizmet-i Kur'ân'a istihdamı hengâmında ve o hazine-i bînihayenin dellâlı olduğu bir vakitte, ism-i Rahîm ve ism-i Hakîm mazhariyetine medar bir vaziyet verilmiş. Bütün Sözler, o mazhariyetin cilveleridir. İnşaaallah, o Sözler

وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا⁴ sırrına mazhardırlar.

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi sizin ve arkadaşlarınızın, hususan ... ilâ âhîr, üzerine olsun.

4. "Kime hikmet verilmişse, işte ona pek çok hayır verilmiştir." Bakara Sûresi, 2:269.

İkincisi: Tarik-i Nakşî hakkında denilen "Der tarik-i Nakşibendî lâzım âmed çâr terk / Terk-i dünya, terk-i ukbâ, terk-i hestî, terk-i terk"¹ olan fıkra-i râî birden hatıra geldi. O hatıra ile beraber, birden şu fıkra tulû etti:

"Der tarik-i aczmendîlâzım âmed çâr çiz / Fakr-ı mutlak, acz-i mutlak, şükr-ü mutlak, şevk-i mutlak ey aziz."²

1. Tarik-i Nakşîde dört şeyi bırakmak lâzım: Hem dünyayı, hem nefis hesabına âhireti dahimaksud-u hakikî yapmamak, hem vücudunu unutmak, hem ucbe, fahre girmemek için bu terkleri düşünmemektir.

2. Ey aziz kardeşim! Allah'a karşı âcizlik ve ihtiyacını hissetme esasına dayananbu yolda şu dört şey lazımdır: Sonsuz acz, sonsuz fakr, sonsuz şevk, sonsuz şükür.

Sonra, senin yazdığın, "Bak kitab-ı kâinatın safha-i rengînine, ilâahir." olan

rengin ve zengin şiir hatırıma geldi. O şiirle semânın yüzündeki yıldızlara baktım. “Keşke şair olsaydım, bunu tek mil etseydim” dedim. Halbuki şiir ve nazma istidadım yokken yine başladım. Fakat nazım ve şiir yapamadım. Nasıl hutur ettiyse öyle yazdım. Benim vârisim olan sen, istersen nazma çevir, tanzim et. İşte, birden hatıra gelen şu:

Dinle de yıldızları, şu hutbe-i şirinine,
Nâme-i nurîn-i hikmetbak ne takrir eylemiş.
Hep beraber nutka gelmiş, hak lisanıyla derler:
Bir Kadîr-i Zülcelâlin haşmet-i sultanına,
Birer burhan-ı nurefşânız biz vücud-u Sânia,
Hem vahdete, hem kudrete şahitleriz biz.
Şu zeminin yüzünü yaldızlayan
Nazenin mu’cizâtı çün melek seyrânına,
Bu semânın arza bakan, Cennete dikkat eden
Binler müdakkik gözleriz biz.^{HAŞİYE-1}
Tûbâ-yı hilkatten semâvâtşikkına
Hep kehkeşan ağsânına,
Bir Cemîl-i Zülcelâlin dest-i hikmetiyle takılmış
Pek güzel meyveleriyiz biz.
Şu semâvât ehline birer mescid-i seyyar
Birer hane-i devvar, birer ulvî âşiyâne,
Birer misbah-ı nevvar, birer gemi-i cebbar
Birer tayyareleriz biz.
Bir Kadîr-i Zülkemâlin, bir Hakîm-i Zülcelâlin
Birer mu’cize-i kudret, birer harika-i san’at-ı Hâlıkane,
Birer nadire-i hikmet, birer dâhiye-i hilkat
Birer nurâlemiyiz biz.
Böyle yüz bin dille yüz bin burhan gösteririz
İşittiririz insan olan insana.
Kör olası dinsiz gözü, görmez oldu yüzümüzü,
Hem işitmez sözümüzü. Haksöyleyen âyetleriz biz.
Sikkemiz bir, turramız bir, Rabbimize müsebbihiz, zikrederiz âbidâne
Kehkeşanın halka-i kübrâsına mensup birer meczuplarız biz.

Haşîye-1 Yani, Cennet çiçeklerinin fidanlık ve mezraacı olan zeminin yüzünde hadsiz mu’cizât-ı kudret teşhir edildiğinden, semâvât âlemindeki melâikeler, o mu’cizâtı ve o harikaları temâşâ ettikleri gibi, ecrâm-ı semâviyenin gözleri hükmünde olan yıldızlar dahi, güya melâikeler gibi, zemin yüzündeki nazenin masnuatı gördükçe, Cennet âlemine bakıyorlar ve o muvakkat harikaları bâkî bir surette Cennette dahi temâşâ ediyorlar gibi, bir zemine, bir Cennete bakıyorlar; yani o iki âleme nezaretleri var demektir.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي 1

Said Nursî

Beşinci Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ¹ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ²

SİLSİLE-İ Nakşînin kahramanı ve bir güneşi olan İmam-ı Rabbânî (r.a.), *Mektubat*’ında demiş ki: “Hakaik-i imaniyeden bir meselenin inkişafını, binler ezvak ve mevâcid ve kerâmâta tercih ederim.”³

Hem demiş ki: “Bütün tariklerin nokta-i muntehâsı, hakaik-i imaniyenin vuzuh ve inkişafıdır.”⁴

Hem demiş ki: “Velâyetüç kısımdır. Biri velâyet-i suğrâ ki, meşhur velâyettir; biri velâyet-i vustâ, biri velâyet-i kübrâdır. Velâyet-i kübrâ ise, verâset-i nübüvvet yoluyla, tasavvuf berzahına girmeden, doğrudan doğruya hakikate yol açmaktır.”⁵

Hem demiş ki: “Tarîk-i Nakşîde iki kanatla sülûk edilir. Yani, hakaik-i imaniyeye sağlam bir surette itikad etmek ve ferâiz-i diniyeyi imtisal etmekle olur. Bu iki cenahta kusur varsa o yolda gidilmez.”⁶

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah’ın adıyla.

2. “Hiçbir şey yoktur ki Allah’ı hamd ile tesbih etmesin.” İsrâ Sûresi, 17:44.

3. İmam-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 1:182 (210. Mektup).

4. İmam-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 1:182 (210. Mektup).

5. İmam-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 1:240 (260. Mektup).

6. İmam-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 1:87 (75. Mektup), 1:98 (91. Mektup) 1:99 (94. Mektup).

Öyle ise, tarik-i Nakşînin üç perdesi var:

Birisi ve en birincisi ve en büyüğü: Doğrudan doğruya hakaik-i imaniyeye hizmettir ki, İmam-ı Rabbânîde (r.a.) âhir zamanında ona sülûk etmiştir.

İkincisi: Ferâiz-i diniyeye ve Sünnet-i Seniyyeye tarîkat perdesi altında hizmettir.

Üçüncüsü: Tasavvuf yoluyla emrâz-ı kalbiyenin izalesine çalışmak, kalb ayağıyla sülûk etmektir. Birincisi farz, ikincisi vacip, bu üçüncüsü ise sünnet hükmündedir.

Madem hakikatböyledir. Ben tahmin ediyorum ki, eğer Şeyh Abdülkâdir Geylânî (r.a.) ve Şah-ı Nakşibend (r.a.) ve İmam-ı Rabbânî (r.a.) gibi zâtlar bu zamanda olsaydılar, bütün himmetlerini, hakaik-i imaniyenin ve akaid-i İslâmiyenin takviyesine sarf edeceklerdi. Çünkü saadet-i ebediyenin medarı onlardır. Onlarda kusur edilse, şekavet-i ebediyeye sebebiyet verir. İmansız Cennete gidemez; fakat tasavvufsuz Cennete giden pek çoktur. Ekmeksiz insan yaşayamaz, fakat meyvesiz yaşayabilir. Tasavvuf meyvedir, hakaik-i İslâmiye gıdadır. Eskiden kırk günden tut, tâ kırk seneye kadar bir seyr ü sülûk ile bazı

hakaik-i imaniyeye ancak çıkılabilirdi. Şimdi ise, Cenâb-ı Hakkın rahmetiyle, kırk dakikada o hakaike çıkılacak bir yol bulunsa, o yola karşı lâkayt kalmak elbette kâr-ı akıl değil. İşte, otuz üç adet Sözler, böyle Kur'ânî bir yolu açtığını, dikkatle okuyanlar hükmediyorlar.

Madem hakikatbudur. Esrar-ı Kur'âniyeye ait yazılan Sözler, şu zamanın yaralarına en münasip bir ilâç, bir merhem ve zulûmatın te hacümatına maruz heyet-i İslâmiyeye en nâfi bir nur ve dalâlet vâdilerinde hayrete düşenler için en doğru bir rehber olduğu itikadındayım.

Bilirsiniz ki, eğer dalâletcehaletten gelse, izalesi kolaydır. Fakat dalâlet fenden ve ilimden gelse, izalesi müşküldür. Eski zamanda ikinci kısım binde bir bulunuyordu. Bulunanlardan ancak binden biri irşadla yola gelebilirdi. Çünkü, öyleler kendilerini beğeniyorlar. Hem bilmiyorlar, hem kendilerini bilir zannediyorlar. Cenâb-ı Hak şu zamanda, i'câz-ı Kur'ân'ın mânevî lemeâtından olan malûm Sözleri, şu dalâlet zındıkasına bir tiryak hâsiyetini vermiş tasavvurundayım.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي¹

Said Nursî

1. Bâkî olan sadece Odur.

Altıncı Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹
سَلَامُ اللَّهِ وَرَحْمَتُهُ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمَا وَعَلَى
إِخْوَانِكُمَا مَا دَامَ الْمَلَوَانِ وَتَعَاقَبَ الْعَصْرَانِ وَمَا دَامَ
الْقَمَرَانِ وَاسْتَقْبَلَ الْفَرْقَدَانِ³

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

3. Gece ve gündüz devam ettikçe, devirler birbirini takip ettikçe, ay ve güneş durdukça iki kutup yıldızı karşılıklı bulundukça Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi de siz ikinizin ve kardeşlerinizin üzerine olsun.

GAYRETLİ kardeşlerim, hamiyetli arkadaşlarım ve dünya denilen diyar-ı gurbette medar-ı tesellilerim,

Madem Cenâb-ı Haksizleri, fikrime ihsan ettiği mânâlara hissedar etmiştir; elbette hissiyatıma da hissedar olmak hakkınızdır. Sizleri ziyade müteessir etmemek için, gurbetimdeki firkatimin ziyade elîm kısmını tayyedip bir kısmını sizlere hikâye edeceğim. Şöyle ki:

Şu iki üç aydır pek yalnız kaldım. Bazan on beş yirmi günde bir defa misafir yanımda bulunur. Sair vakitlerde yalnızım. Hem yirmi güne yakındır dağcılar yakınımda yok dağıldılar.

İşte gece vakti, şu garibâne dağlarda, sessiz, sadasız, yalnız, ağaçların hazinâne hemhemeleri içinde, kendimi birbiri içinde beş muhtelif renkli gurbetlerde gördüm.

Birincisi: İhtiyarlık sırrıyla, hemen ekseriyet-i mutlaka ile, akran ve ahabım ve akaribimden yalnız ve garip kaldım. Onlar beni bırakıp âlem-i berzaha gittiklerinden neş'et eden hazin bir gurbeti hissettim.

İşte, şu gurbet içinde ayrı diğer bir daire-i gurbet açıldı. O da, geçen bahar gibi alâkadar olduğum ekser mevcudat beni bırakıp gittiklerinden hâsıl olan firkatli bir gurbeti hissettim.

Ve şu gurbet içinde bir daire-i gurbet daha açıldı ki, vatanımdan ve akaribimden ayrı düşüp yalnız kaldığımdan tevellüt eden firkatli bir gurbeti hissettim.

Ve şu gurbet içinde, gecenin ve dağların garibâne vaziyeti bana rikkatli bir gurbeti daha hissettirdi.

Ve şu gurbetten dahi, şu fânimisafirhaneden ebedü'l-âbâd tarafına harekete âmâde olan ruhumu fevkalâde bir gurbette gördüm. Birden, fesühânallah dedim, bu gurbetlere ve karanlıklara nasıl dayanılır düşündüm. Kalbim feryatla dedi:

Yâ Rab, garibem, bîkesem, zaîfem, nâtüvânem, alîlem, âcizem, ihtiyarem, Bî-ihtiyarem, el-aman-gûyem, afv-cûyem, meded-hâhem, zidergâhet İlâhî!

Birden, nur-u iman, feyz-i Kur'ân, lütf-u Rahmânımdadıma yetiştiler. O beş karanlıklı gurbetleri, beş nuranî ünsiyet dairelerine çevirdiler.

Lisanım *حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ* 'söyledi. Kalbim

*فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ
تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ*²

âyetini okudu.

1. "Allah bize yeter; O ne güzel vekildir." Âl-i İmrân Sûresi, 3:173.

2. "Eğer senden yüz çevirecek olurlarsa de ki: Allah bana yeter. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkülettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur." Tevbe Sûresi, 9:129.

Aklım dahi, ıztırabından ve dehşetinden feryat eden nefsim hitaben dedi:

Bırak bîçare feryadı, belâdan kıl tevekkül. Zira feryat, belâ-ender hata-ender belâdır bil.

Belâ vereni buldunsa eğer, safâ-ender vefâ-ender atâ-ender belâdır bil.

Madem öyle, bırak şekvâyı, şükret; çün belâbil, demâ keyfinden güler hep gül mül.

Ger bulmazsan, bütün dünya cefâ-ender fenâ-ender hebâ-ender belâdır bil.

Cihan dolu belâ başında varken, ne bağırırsın küçücük bir belâdan, gel tevekkül kıl.

Tevekkülile belâ yüzünde gül, tâ o da gülsün. O güldükçe küçülür, eder tebeddül.

Hem üstadlarımdan Mevlânâ Celâleddin'in nefsine dediği gibi dedim:

*أَوْ كُفْتُ : «الَسْتُ» وَتَوَكَّلْتُ : «بَلَى» شُكْرٍ «بَلَى»
چيست؟ کشیدن بلا*

*سِرِّ بَلَا چيست که يعنی منم حلقه زن درگه فقر و فنا*¹

O vakit nefsim dahi "Evet, evet. Aczve tevekkülle, fakr ve iltica ile nur kapısı

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُوْرِ الْاِيْمَانِ وَالْاِسْلَامِ dedi.²
açılır, zulmetler dağılır. Meşhur Hikem-i Atâiyenin şu fıkrası,³

مَاذَا وَجَدَ مَنْ فَقَدَهُ وَمَاذَا فَقَدَ مَنْ وَجَدَهُ
yani, “Cenâb-ı Hakkı bulan neyi kaybeder? Ve Onu kaybeden neyi kazanır?”; yani, “Onu bulanherşeyi bulur. Onu bulmayan hiçbir şey bulmaz, bulsa da başına belâbulur” ne derece âli bir

طُوبَى لِلْغُرَبَاءِ⁴ hakikat olduğunu gördüm ve hadîsinin sırrını anladım, şükrettim.

1. O, “ben Senin Rabbin değil miyim?” dedi. Sen “Evet” dedin. “Evet” demenişükrü nedir, bilir misin? Çok bela çekmektir. Bilir misin bela çekmenin sırrı nedir? Yani fakru fena dergahındaki halkaya katılmaktır. *Dîvân-ı Kebîr*, s. 157, *Gazel* 251.

2. İmân ve İslâmiyet nuru için Allah’a hamd olsun.

3. İbn-i Atâillâh el-İskenderî, *Şerhü’l-Hikemi’l-Atâiye*, s. 208

4. “(İslâmiyet garip olarak başladı; ileride garipliğe dönecek ve ilk günlerdeki gibitekrar garip olarak gelişmeye başlayacaktır.) Ne mutlu gariplerel!” *Müslim*, İman: 232; *Tirmizî*, İman: 13; *İbni Mâce*, Fiten: 15; *Dârimî*, Rikâk: 42; *Müsned*, 1:184, 398, 2:177, 222, 389, 4:73.

İşte, kardeşlerim, karanlıklı bu gurbetler, çendan nur-u imanla nurlandılar; fakat yine bende bir derece hükümlerini icra ettiler ve şöyle bir düşünceyi verdiler: “Madem ben garibim ve gurbetteyim ve gurbete gideceğim. Acaba şu misafirhanedeki vazifem bitmiş midir? Tâ ki sizleri ve Sözleri tevkil etsem ve bütün bütün alâkamı kessem” fikri hatırıma geldi. Onun için sizden sormuştum ki, “Acaba yazılan Sözler kâfi midir, noksanı var mı? Yani vazifem bitmiş midir? Tâ ki rahat-ı kalble kendimi nurlu, zevkli, hakikî bir gurbete atıp, dünyayı unutup, Mevlânâ Celâleddin’in dediği gibi

دَانِي سَمَاعٍ جِهٍ بُودُ؟ بِي خُودِ شُدَنَ زِ هَسْتِي
اَنْدَرِ فَنَائِ مُطْلَقِ ذَوْقِ بَقَا چَشِيدَنِ¹

deyip, ulvî bir gurbeti arayabilir miyim?” diye sizi o suallerle tasdî etmiştim.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي²

Said Nursî

1. Semâ’ın ne olduğunu bilir misin? O, şahsî varlıktan vazgeçip; mutlak yokluk içinde bekâyı zevk etmektir.

2. Bâkiolan sadece Odur.

Yedinci Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ²
الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا³

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebediyen, dâima üzerinize olsun.

Aziz kardeşlerim,

Bana söylemek üzere Şamlı Hâfıza iki şey demişsiniz:

Birincisi: “Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmin Zeyneb'i tezevvücünü, eski zaman münafıkları gibi yeni zamanın ehl-i dalâleti dahi medar-ı tenkit buluyorlar; nefsanî, şehvânî telâkki ediyorlar” diyorsunuz.

Elcevap: Yüz bin defa hâşâ ve kellâ! O dâmen-i muallâya şöyle pest şübehâtın eli yetişmez. Evet, on beş yaşından kırk yaşına kadar, hararet-i gariziye'nin galeyanı hengâmında ve hevesât-ı nefsanîye'nin iltihabı zamanında, dost ve düşmanın ittifakıyla kemâl-i iffet ve tamam-ı ismetle Haticetü'l-Kübrâ (r.a.) gibi ihtiyarca birtek kadınla iktifa ve kanaat eden bir zâtın, kırktan sonra, yani hararet-i gariziye tevakkufu hengâmında ve hevesât-ı nefsanîye'nin sükûneti zamanında kesret-i izdivaç ve tezevvücâtı, bizzarure ve bilbedâhe, nefsanî olmadığını ve başka ehemmiyetli hikmetlere müstenit olduğunu, zerre kadar insafı olana ispat eder bir hüccettir.

O hikmetlerden birisi şudur ki: Zât-ı Risaletin akvâli gibi, ef'al ve ahvâli ve etvar ve harekâtı dahi menâbi-i din ve şeriattır ve ahkâmın me'hazlarıdır. Şıkk-ı zâhirîsine Sahabeler hamele oldukları gibi, hususî dairesindeki mahfî ahvâlâtından tezahür eden esrar-ı din ve ahkâm-ı şeriâtın hameleleri ve râvileri de ezvâc-ı tâhirattır ve bilfiil o vazifeyi ifa etmişlerdir. Esrar ve ahkâm-ı dinin hemen yarısı, belki onlardan geliyor. Demek bu azîm vazifeye, birçok ve meşrepçe muhtelif ezvâc-ı tâhirat lâzımdır.

Gelelim Hazret-i Zeyneb'in tezevvücüne: Yirmi Beşinci Sözün Birinci Şulesinin Üçüncü Şuainın misallerinden olan

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ
وَوَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ¹

âyetine dair şöyle yazılmış ki, insanların tabakatına göre birtek âyet, müteaddit vücuhlarla, herbir tabakanın fehmine göre bir mânâ ifade ediyor. Bir tabakanın şu âyetten hisse-i fehmi şudur ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın hizmetkârı veya “Oğlum” hitabına mazhar olan Zeyd (r.a.), rivayet-i sahiha ile itirafına binaen, izzetli zevcesini kendine mânen küfüv bulmadığı için tatlik etmiş. Yani, Hazret-i Zeyneb, başka yüksek bir ahlâka yaratılmış ve bir peygambere zevce olacak fıtratta olduğunu, Zeyd ferâsetle hissetmiş. Ve kendisini ona zevc olacak fıtratta kendine küfüv bulmadığından, mânevî imtizaçsızlığa sebebiyet verdiği için tatlik etmiştir. Allah’ın emriyle Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm almış. Yani, ²

زَوْجَانَا كَهَا

nın işaretiyle, o nikâh bir akd-i semâvî olduğuna delâletiyle, harikulâde ve örf ve muâmelât-ı zâhiriye fevkinde, sırf kaderin hükmüyledir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmo hükm-ü kadere inkıyad göstermiştir ve mecbur olmuştur; nefis arzusuyla değildir.

1. “Muhammed, erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir; o Allah’ın Resulüdür ve peygamberlerin sonuncusudur.” Ahzâb Sûresi, 33:40.
2. “Biz onu sana nikâhladık.” Ahzâb Sûresi, 33:37.

Şu kader hükmünün de ehemmiyetli bir hükm-ü şer’î ve mühim bir hikmet-i âmmeyi ve şümullü bir maslahat-ı umumiyeyi tazammun eden

لَئِي لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ ¹âyet-i

kerimesinin işaretiyle, büyüklerin küçüklere “oğlum” demeleri, zihar meseleleri gibi, yani karısına “Anam gibisin” dese haram olduğu gibi değildir ki, ahkâm onunla değişsin. Hem büyüklerin raiyetlerine ve peygamberlerin ümmetlerine pederâne nazar ve hitapları, vazife-i risalet itibarıyladır; şahsiyet-i insaniye itibarıyla değildir ki, onlardan zevce almak uygun düşmesin.

İkinci bir tabakanın hisse-i fehmi şudur ki: Bir büyük âmir, raiyetine pederâne bir şefkatle bakar. Eğer o âmir, zâhirî ve bâtınî bir padişah-ı ruhanî olsa, merhameti pederin yüz defa şefkatinden ileri gittiği için, raiyetinin efradı, onun hakikî evlâdı gibi, ona peder nazarıyla bakarlar. Peder nazarı ise, zevc nazarına inkılâp edemediğinden ve kız nazarı da zevce nazarına kolayca değişmediğinden; efkâr-ı âmmede, Peygamberin, mü’minlerin kızlarını alması şu sırra uygun gelmediği için, Kur’ân o vehmi def maksadıyla der:

“Peygamber, rahmet-i İlâhiyehesabıyla size şefkat eder, pederâne muamele eder. Ve risalet namına siz onun evlâdı gibisiniz. Fakat şahsiyet-i insaniye itibarıyla pederiniz değildir ki, sizden zevce alması münasip düşmesin. Ve sizlere ‘Oğlum’ dese, ahkâm-ı şeriat itibarıyla siz onun evlâdı olamazsınız.”

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي²

Said Nursî

1. "Tâ ki, evlâtlıklarının boşadığı hanımlarla evlenmekte mü'minler için bir günah olmadığı anlaşılsın." Ahzâb Sûresi, 33:37.
2. Bâkî olan sadece Odur.

Sekizinci Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ بِاسْمِهِ¹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ² isimleri³ 4'e girdiklerinin ve

her mübarek şeyin başında zikredilmelerinin çok hikmetleri var. Onların beyanını başka vakte tâliklen, şimdilik kendime ait bir hissimi söyleyeceğim.

1. Onun adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki, Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

3. Rahmetinin eserleri dünya ve âhireti dolduran Rahmân Allah. İnanan kullarına pek özel ikramları olan Rahîm Allah.

4. Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Kardeşim, ben **الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** isimlerini öyle bir nur-u âzamgörüyorum ki, bütün kâinatı ihata eder ve her ruhun bütün hâcât-ı ebediyesini tatmin edecek ve hadsiz düşmanlarından emin edecek, nurlu ve kuvvetli görünüyorlar. Bu ikinur-u âzam olan isimlere yetişmek için en mühim bulduğum vesile, fakr ile şükür, acz ile şefkattir; yani ubûdiyet ve iftikardır.

Şu mesele münasebetiyle hatıra gelen ve muhakkikîne, hattâ bir üstadım olan İmam-ı Rabbânî'ye muhalif olarak diyorum ki:

Hazret-i Yâkub Aleyhisselâmın Yusuf Aleyhisselâma karşı şedit ve parlak hissiyatı, muhabbet ve aşk değildir, belki şefkattir. Çünkü, şefkat, aşk ve muhabbetten çok keskin ve parlak ve ulvî ve nezihtir ve makam-ı nübüvvete lâyıktır. Fakat muhabbet ve aşk, mecazî mahbuplara ve mahlûklara karşı derece-i şiddette olsa, o makam-ı muallâ-yı nübüvvete lâyık düşmüyor. Demek, Kur'ân-ı Hakîmin parlak bir i'câz ile, parlak bir surette gösterdiği ve ism-i Rahîm'in vusûlüne vesile olan hissiyat-ı Yâkubiye, yüksek bir derece-i şefkattir. İsm-i Vedûda vesile-i vusûl olan aşk ise, Züleyhâ'nın Yusuf Aleyhisselâma karşı olan muhabbet meselesindedir. Demek Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan, Hazret-i Yâkub Aleyhisselâmın hissiyatını ne derece Züleyhâ'nın hissiyatından yüksek göstermişse, şefkat dahi o derece aşktan daha yüksek görünüyor.

Üstadım İmam-ı Rabbânî, aşk-ı mecazîyi makam-ı nübüvvete pek münasip görmediği için demiş ki: "Mehâsin-i Yusufiye, mehâsin-i uhreviye nev'inden olduğundan, ona muhabbet ise mecazî muhabbetler nev'inden değildir ki, kusur olsun."¹

1. İmâm-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 3:134 (100. Mektup).

Ben de derim: Ey Üstad, o tekellüflü bir tevildir. Hakikat şu olmak gerektir ki:

O muhabbet değil, belki yüz defa muhabbetten daha parlak, daha geniş, daha yüksek bir merteye-i şefkattir.

Evet, şefkatbütün envâıyla lâtîf ve nezihdir. Aşk ve muhabbet ise, çok envâına tenezzül edilmiyor.

Hem şefkatpek geniştir. Bir zât, şefkat ettiği evlâdı münasebetiyle, bütün yavrulara, hattâ zîruhlara şefkatini ihata eder ve Rahîm isminin ihatasına bir nevi âyinedarlık gösterir. Halbuki aşk, mahbubuna hasr-ı nazar edip herşeyi mahbubuna feda eder. Yahut mahbubunu îlâ ve senâ etmek için başkalarını tenzil ve mânên zemmeder ve hürmetlerini kırar. Meselâ biri demiş: “Güneş mahbubumun hüsnünü görüp utanıyor; görmemek için bulut perdesini başına çekiyor.” Hey âşık efendi! Ne hakkın var, sekiz İsm-i Âzamın bir sahife-i nuranîsi olan güneşi böyle utandırıyor?

Hem şefkathâlistir, mukabele istemiyor, sâfi ve ivazsızdır. Hattâ en âdi mertebede olan hayvânâtın yavrularına karşı fedakârâne, ivazsız şefkatleri buna delildir.

Halbuki aşk ücret ister ve mukabele talep eder. Aşkın ağlamaları bir nevi taleptir, bir ücret istemektir.

Demek, suver-i Kur’âniyenin en parlağı olan Sûre-i Yusuf’un en parlak nuru olan Hazret-i Yâkub’un (a.s.) şefkati, ism-i Rahmân ve Rahîm’i gösterir ve şefkat yolu rahmet yolu olduğunu bildirir. Ve o elem-i şefkate devâ olarak da

1 ¹ فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ dedirir.

2 ² أَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1. “En iyi koruyucu Allah’tır; merhametlilerin en merhametlisi de Odur.” Yusuf Sûresi, 12:64.
2. Bâkî olan sadece Odur.

Dokuzuncu Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ ۚ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۚ

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki, Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

Yine o hâlistalebesine gönderdiği mektubun bir parçasıdır.

SANİYEN: Neşr-i envâr-ı Kur'âniyedeki muvaffakiyetin ve gayretin ve şevkin, bir ikram-ı İlâhîdir, belki bir keramet-i Kur'âniyedir, bir inâyet-i Rabbâniyedir. Sizi tebrik ediyorum. Keramet ve ikram ve inâyetin bahsi geldiği münasebetiyle, keramet ve ikramın bir farkını söyleyeceğim. Şöyle ki:

Kerametın izharı, zaruret olmadan zarardır. İkramın izharı ise, bir tahdis-i nimettir. Eğer kerametle müşerref olan bir şahıs, bilerek harika bir emre mazhar olursa, o halde eğer nefs-i emmâresi bâki ise, kendine güvenmek ve nefsine ve keşfine itimad etmek ve gurura düşmek cihetinde istidraç olabilir. Eğer bilmeyerek harika bir emre mazhar olursa: Meselâ, birisinin kalbinde bir sual var. İntâk-ı bilhak nev'inden ona muvafık bir cevap verir; sonra anlar. Anladıktan sonra kendi nefsine değil, belki kendi Rabbisine itimadı ziyadeleşir ve "Beni benden ziyade terbiye eden bir Hafızım vardır" der, tevekkülünü ziyadeleştirir. Bu kısım, hatarsız bir keramettir; ihfâsına mükellef değil. Fakat fahr için, kasten izharına çalışmamalı. Çünkü, onda zâhiren insanın kisbinin bir medhali bulunduğundan, nefsine nisbet edebilir.

Amma ikramise, o, kerametın selâmetli olan ikinci nev'inden daha selâmetli, bence daha âlidir. İzharı, tahdis-i nimettir. Kisbin medhali yoktur; nefsi onu kendine isnad etmez.

İşte, kardeşim, hem senin hakkında, hem benim hakkımda, bhusus Kur'ân hakkındaki hizmetimizde eskiden beri gördüğüm ve yazdığım ihsânât-ı İlâhiye bir ikramdır; izharı, tahdis-i nimettir. Onun için sana karşı, tahdis-i nimet nev'inden, ikimizin hizmetimize ait muvaffakiyâtı yazıyorum. Biliyordum ki, sende fahr değil, şükür damarını tahrik ediyor.

SALİSEN: Görüyorum ki, şu dünya hayatında en bahtiyar odur ki, dünyayı bir misafirhane-i askerî telâkki etsin ve öyle de iz'an etsin ve ona göre hareket etsin. Ve o telâkki ile, en büyük mertebe olan mertebe-i rızâyı çabuk elde edebilir. Kırılacak şişe pahasına daimî bir elmasın fiyatını vermez; istikamet ve lezzetle hayatını geçirir.

Evet, dünyaya ait işler, kırılmaya mahkûm şişeler hükmündedir.

Bâkiumur-u uhreviye ise, gayet sağlam elmaslar kıymetindedir.

İnsanın fıtratındaki şiddetli merakve hararetli muhabbet ve dehşetli hırs ve inatlı talep ve hâkezâ şedit hissiyatlar, umur-u uhreviyeyi kazanmak için verilmiştir.

O hissiyatı şiddetli bir surette fâni umur-u dünyeviyeye tevcih etmek, fâni ve kırılacak şişelere bâki elmas fiyatlarını vermek demektir.

Şu münasebetle bir nokta hatıra gelmiş; söyleyeceğim. Şöyle ki:

Aşk, şiddetli bir muhabbettir. Fânimahbuplara müteveccih olduğu vakit, ya o aşk kendi sahibini daimî bir azap ve elemde bırakır. Veyahut o mecazî mahbup, o şiddetli muhabbetin fiyatına değmediği için, bâki bir mahbubu arattırır; aşk-ı mecazî, aşk-ı hakikîye inkılâp eder.

İşte, insanda binlerle hissiyat var. Herbirisinin, aşk gibi, iki mertebesi var: biri mecazî, biri hakikî. Meselâ, endişe-i istikbal hissi herkeste var. Şiddetli bir surette endişe ettiği vakit bakar ki, o endişe ettiği istikbale yetişmek için elinde senet yok. Hem rızık cihetinde bir taahhüt altında ve kısa olan bir istikbal, o şiddetli endişeye değmiyor. Ondan yüzünü çevirip, kabirden sonra hakikî ve uzun ve gafiller hakkında taahhüt altına alınmamış bir istikbale teveccüh eder.

Hem mala ve câha karşı şiddetli bir hırs gösterir. Bakar ki, muvakkaten onun nezaretine verilmiş o fâni mal ve âfetli şöhret ve tehlikeli ve riyâyâ medar olan câh, o şiddetli hırsa değmiyor. Ondan, hakikî câh olan merâtib-i mâneviyeye ve derecât-ı kurbîyeye ve zâd-ı âhirete ve hakikî mal olan a'mâl-i salihaya teveccüh eder. Fena haslet olan hırs-ı mecazî ise, âli bir haslet olan hırs-ı hakikîye inkılâp eder.

Hem meselâ, şiddetli bir inatla, ehemmiyetsiz, zâil, fâniumurlara karşı hissiyatını sarf eder. Bakar ki, bir dakika inada değmeyen birşeye bir sene inat ediyor. Hem zararlı, zehirli birşeye inat namına sebat eder. Bakar ki, bu kuvvetli his böyle şeyler için verilmemiş; onu onlara sarf etmek, hikmet ve hakikate münâfidir. O şiddetli inadı, o lüzumsuz umur-u zâileye vermeyip, âli ve bâki olan hakaik-i imaniyeye ve esâsât-ı İslâmiyeye ve hidemât-ı uhreviyeye sarf eder. O haslet-i rezile olan inad-ı mecazî, güzel ve âli bir haslet olan hakikî inada, yani hakta şiddetli sebata inkılâp eder.

İşte, şu üç misal gibi, insanlar, insana verilen cihazat-ı mâneviyeyi, eğer nefsin ve dünyanın hesabıyla istimal etse ve dünyada ebedîkalacak gibi gafilâne davransa, ahlâk-ı rezileye ve israfat ve abesiyete medar olur. Eğer hafiflerini dünya umuruna ve şiddetlilerini vezâif-i uhreviyeye ve mâneviyeye sarf etse, ahlâk-ı hamîdeye menşe, hikmet ve hakikate muvafık olarak saadet-i dâreyne medar olur.

İşte, tahmin ederim ki, nâsihlerin nasihatleri şu zamanda tesirsiz kaldığının bir sebebi şudur ki: Ahlâksız insanlara derler, “Haset etme, hırs gösterme, adâvet etme, inat etme, dünyayı sevme.” Yani, “Fıtratını değiştir” gibi, zâhiren onlarca mâlâyutak bir teklifte bulunurlar. Eğer deseler ki, “Bunların yüzlerini hayırlı şeylere çeviriniz, mecrâlarını değiştiriniz”; hem nasihat tesir eder, hem daire-i ihtiyarlarında bir emr-i teklif olur.

RABİAN: Ulema-i İslâm ortasında “İslâm” ve “iman”ın farkları çok medar-ı bahsolmuş. Bir kısmı “İkisi birdir,” diğer kısmı “İkisi bir değil, fakat biri birisiz olmaz” demişler ve bunun gibi çok muhtelif fikirler beyan etmişler. Ben şöyle bir fark anladım ki:

İslâmiyet iltizamdır; iman iz’andır. Tabir-i diğerle, İslâmiyet, hakka tarafgirlik ve teslim ve inkıyaddır; iman ise, hakkı kabul ve tasdiktir.

Eskide bazı dinsizleri gördüm ki, ahkâm-ı Kur’âniyeye şiddetli tarafgirlik gösteriyorlardı. Demek o dinsiz, bir cihette Hakkın iltizamıyla İslâmiyete mazhardı; “dinsiz bir Müslüman” denilirdi. Sonra bazı mü’minleri gördüm ki, ahkâm-ı Kur’âniyeye tarafgirlik göstermiyorlar, iltizam etmiyorlar; “gayr-ı müslim bir mü’min” tabirine mazhar oluyorlar.

Acaba İslâmiyetsiz iman, medar-ı necatolabilir mi?

Elcevap: İmansız İslâmiyet sebeb-i necat olmadığı gibi, İslâmiyetsiz iman da medar-ı necat olamaz. Felillâhi’l-hamdü ve’l-minnetü Kur’ân’ın i’câz-ı mânevîsinin feyziyle, Risale-i Nur mizanları, din-i İslâmın ve hakaik-i Kur’âniyenin meyvelerini ve neticelerini öyle bir tarzda göstermişlerdir ki, dinsiz dahi onları anlasa, taraftar olmamak kâbil değil. Hem iman ve İslâmın delil ve burhanlarını o derece kuvvetli göstermişlerdir ki, gayr-ı müslim dahi anlasa, herhalde tasdik edecektir; gayr-ı müslim kaldığı halde iman eder.

Evet, Sözler, tûbâ-i Cennetin meyveleri gibi tatlı ve güzel olan iman ve İslâmiyetin meyvelerini ve saadet-i dâreynin mehâsini gibi hoş ve şirin öyle neticelerini göstermişler ki, görenlere ve tanıyanlara nihayetsiz bir tarafgirlik ve iltizam ve teslim hissini verir. Ve silsile-i mevcudatgibi kuvvetli ve zerrat gibi kesretli iman ve İslâmın burhanlarını göstermişler ki, nihayetsiz bir iz’an ve kuvvet-i iman verirler. Hattâ, bazı defa Evrâd-ı Şah-ı Nakşibendîde şehadet

getirdiğim vakit, ¹ عَلَىٰ ذَٰلِكَ نَحْيِي وَعَلَيْهِ نَمُوتُ وَعَلَيْهِ نُبْعَثُ غَدًا

dediğim zaman nihayetsiz bir tarafgirlik hissediyorum. Eğer bütün dünya bana verilse, bir hakikat-i imaniyeyi feda edemiyorum. Bir hakikatin bir dakika aksini farz etmek bana gayet elîm geliyor. Bütün dünya benim olsa, birtek hakaik-i imaniyenin vücut bulmasına bilâ tereddüt vermesine nefsim itaat ediyor.

وَأَمَّا بِمَا أَرْسَلْتَ مِنْ رَسُولٍ وَأَمَّا بِمَا أَنْزَلْتَ مِنْ
كِتَابٍ وَصَدَّقْنَا²

dediğim vakit, nihayetsiz bir kuvvet-i iman hissediyorum. Hakaik-i imaniyenin herbirisinin aksini aklen muhal telâkki ediyorum. Ehl-i dalâleti nihayetsiz ebleh ve divane görüyorum.

Senin valideynine pek çok selâm ve arz-ı hürmet ederim. Onlar da bana dua etsinler. Sen benim kardeşim olduğun için, onlar da benim peder ve validem hükmündedirler. Hem köyünüze, hususan senden Sözleri işitenlere umumen selâm ediyorum.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي³

Said Nursî

1. Bu iman üzere yaşar, bu imanla ölür, bu imanla diriliriz. *Mecmûatü'l-Ahzâb*, el-Gümüşhânevî; Nakşibendî, *Evrâd-ı Nakşibend*: 7.

2. Peygamber olarak gönderdiğin kim varsa iman ettik; kitap olarak indirdiğin ne varsa iman ettik; ve bütün bunları tasdik ettik. *Mecmûatü'l-Ahzâb*, el-Gümüşhânevî; Nakşibendî, *Evrâd-ı Nakşibend*: 7.

3. Bâkî olan sadece Odur.

Onuncu Mektup

İki sualin cevabıdır

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبَحُ بِحَمْدِهِ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ²

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki, Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

BİRİNCİSİ: Otuzuncu Sözün İkinci Maksudının, tahavvülât-ı zerrat tarifine dair olan uzun cümlesinin haşiyesidir.

Kur'ân-ı Hakîmde *İmam-ı Mübin*ve *Kitab-ı Mübin* mükerrer yerlerde zikredilmiştir. Ehl-i tefsir "İkisi birdir"; bir kısmı "Ayrı ayrıdır" demişler. Hakikatlerine dair beyanatları muhtelifdir. Hülâsa, "İlm-i İlâhînin ünvanlarıdır" demişler. Fakat Kur'ân'ın feyziyle şöyle kanaatim gelmiş ki:

İmam-ı Mübin, ilim ve emr-i İlâhînin bir nev'ine bir ünvanıdır ki, âlem-i şhadetten ziyade âlem-i gayba bakıyor. Yani, zaman-ı halden ziyade, mazi ve müstakbele nazar eder. Yani, herşeyin vücud-u zâhirîsinden ziyade aslına, nesline ve köklerine ve tohumlarına bakar. Kader-i İlâhînin bir defteridir. Şu defterin vücudu, Yirmi Altıncı Sözde, hem Onuncu Sözün haşiyesinde ispat edilmiştir.

Evet, şu *İmam-ı Mübin*, bir nevi ilim ve emr-i İlâhînin bir ünvanıdır. Yani, eşyanın mebâdileri ve kökleri ve asılları, kemâl-i intizamla eşyanın vücutlarını gayet san'atkârâne intac etmesi cihetiyle, elbette desâtir-i ilm-i İlâhînin bir defteriyle tanzim edildiğini gösteriyorlar. Ve eşyanın neticeleri, nesilleri, tohumları, ileride gelecek mevcudatın programlarını, fihristelerini tazammun ettiklerinden, elbette evâmîr-i İlâhiyenin bir küçük mecmuası olduğunu bildiriyorlar. Meselâ, bir çekirdek, bütün ağacın teşkilâtını tanzim edecek olan programları ve fihristeleri ve o fihriste ve programları tayin eden o evâmîr-i tekvîniyenin küçücük bir mücessemi hükmünde denilebilir.

Elhasıl, madem *İmam-ı Mübin*, mâzî ve müstakbelin ve âlem-i gaybın etrafında dal budak salan şecere-i hilkatın bir programı, bir fihristesi hükmündedir. Şu mânâdaki *İmam-ı Mübin*, kader-i İlâhînin bir defteri, bir mecmua-i desâtiridir. O desâtirin imlâsıyla ve hükmüyle, zerrat, vücud-u eşyadaki hidemâtına ve harekâtına sevk edilir.

Amma *Kitab-ı Mübin*ise, âlem-i gaybdan ziyade âlem-i şhadete bakar. Yani, mazi ve müstakbelden ziyade zaman-ı hazırâ nazar eder. Ve ilim ve emirden ziyade kudret ve irade-i İlâhiyenin bir ünvanı, bir defteri, bir kitabıdır. *İmam-ı*

Mübin kader defteri ise, *Kitab-ı Mübin* kudret defteridir. Yani, herşeyin vücudunda, mahiyetinde ve sıfât ve şuûnâtında kemâl-i san'at ve intizamları gösteriyor ki, bir kudret-i kâmilinin desâtiriyle ve bir irade-i nâfizenin kavâniniyle vücut giydiriliyor; suretleri tayin, teşhis edilip birer miktar-ı muayyen, birer şekl-i mahsus veriliyor. Demek o kudret ve iradenin küllî ve umumî bir mecmua-i kavânini, bir defter-i ekberi vardır ki, herbir şeyin hususî vücutları ve mahsus suretleri ona göre biçilir, dikilir, giydirilir. İşte şu defterin vücudu, *İmam-ı Mübin* gibi, kader ve cüz-i ihtiyarî mesâilinde ispat edilmiştir.

Ehl-i gaflet ve dalâletve felsefenin ahmaklığına bak ki, kudret-i Fâturanın o Levh-i Mahfuzunu ve hikmetve irade-i Rabbâniyenin o basîrâne kitabının eşyadaki cilvesini, aksini, misalini hissetmişler; hâşâ, “tabiat” namıyla tesmiye etmişler, körletmişler.

İşte, *İmam-ı Mübin*'in imlâsıyla, yani kaderin hükmüyle ve düsturuyla, kudret-i İlâhiye, icad-ı eşyada herbiri birer âyet olan silsile-i mevcudatı, “*Levh-i Mahv-İsbat*” denilen zamanın sahife-i misaliyesinde yazıyor, icad ediyor, zerrâtı tahrik ediyor. Demek, harekât-ı zerrat, o kitabetten, o istinsahtan, mevcudat âlem-i gaybdan âlem-i şehadete ve ilimden kudrete geçmelerinde bir ihtizazdır, bir harekâttır.

Amma *Levh-i Mahv-İsbat* ise, sabit ve daim olan *Levh-i Mahfuz-u Âzam*'ın daire-i mümkünatta, yani mevt ve hayata, vücut ve fenâyâ daima mazhar olan eşyada mütebeddil bir defteri ve yazar bozar bir tahtasıdır ki, hakikat-i zaman odur. Evet, herşeyin bir hakikati olduğu gibi, zaman dediğimiz, kâinatta cereyan eden bir nehr-i azîmin hakikati dahi, *Levh-i Mahv-İsbat*'taki kitabet-i kudretin

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ¹

sahifesi ve mürekkebi hükmündedir.

İKİNCİ SUAL: Meydan-ı haşir nerededir?

Elcevap: وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ

²Hâlık-ı Hakîmin herşeyde gösterdiği hikmet-i âliye, hattâ tek küçük birşeye çok büyük hikmetleri takmasıyla tasrih derecesinde işaret ediyor ki, küre-i arz serseriyâne, bâd-ı heva azîm bir daireyi çizmiyor. Belki, mühim birşey etrafında dönüyor ve meydan-ı ekberin daire-i muhîtasını çiziyor, gösteriyor. Ve bir meşher-i azîmin etrafında gezip mahsulât-ı mâneviyesini ona devrediyor ki, ileride, o meşherde, enzâr-ı nâs önünde gösterilecektir.

1. bk. “Gaybı Allah’tan başkası bilmez.” Neml Sûresi, 27:65; *Tirmizi*, Sevâbü’l-Kur’ân: 7.

2. Gerçek ilim Allah katındadır.

Demek, yirmi beş bin seneye karibbir daire-i muhîtanın içinde, rivayete binaen ¹ Şâm-ı Şerif kıt’ası bir çekirdek hükmünde olarak o daireyi dolduracak

bir meydan-ı haşır bast edilecektir. Küre-i arzın bütün mânevî mahsulâtı, şimdilik perde-i gayb altında olan o meydanın defterlerine ve elvahlarına gönderiliyor; ve ileride meydan açıldığı vakit, sekenesini de yine o meydana dökcek, o mânevî mahsulâtları da gaipden şehadete geçecektir.

Evet, küre-i arz, bir tarla, bir çeşme, bir ölçek hükmünde olarak, o meydan-ı ekberi dolduracak kadar mahsulât vermiş ve onu istiap edecek mahlûkat ondan almış ve onu imlâ edecek masnuat ondan çıkmış. Demek, küre-i arz bir çekirdek; ve meydan-ı haşır, içindekilerle beraber bir ağaçtır, bir sümbüldür ve bir mahzendir. Evet, nasıl ki nuranî bir nokta, sür'at-i hareketiyle nuranî bir hat olur veya bir daire olur. Öyle de, küre-i arz, sür'atli, hikmetli hareketiyle bir daire-i vücudun temessülüne ve o daire-i vücut mahsulâtıyla beraber, bir

meşhur-ı haşır-i ekberin teşekkülüne medardır. ² قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي ³

Said Nursî

1. el-Hâkim, el-Müstedrek, 2:440; Müsned, 4:447, 5:3, 5; Tirmizî, Kıyâme, 3.
2. "De ki: İlim ancak Allah katındadır." Mülk Sûresi, 67:26.
3. Bâkî olan sadece Odur.

On Birinci Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ بِاسْمِهِ ۝²

Bu Mektup mühim bir ilâç olup dört âyetin hazinesinden dört küçük cevherine işaret eder.

Aziz kardeşim,

Şu dört muhtelif meseleyi muhtelif vakitlerde Kur'ân-ı Hakîm nefsimde ders vermiş. Arzu eden kardeşlerim dahi bundan bir ders veya bir hisse almaları için yazdım. Mebhas itibarıyla başka başka dört âyet-i kerimenin hazinesi hakaikinden birer küçük cevher nümune olarak gösterilmiştir. O dört mebhastan herbir mebhasın ayrı bir sureti, ayrı bir faidesi var.

BİRİNCİ MEBHAS: ³ إِنْ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا

1. Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

3. "Muhakkak ki şeytanın hilesi pek zayıftır." Nisâ Sûresi, 4:76.

Ey sû-i vesveseden meyyus nefsim! Tedâi-yi hayalât, tahattur-u faraziyat, bir nevi irtisam-ı gayr-ı ihtiyarîdir. İrtisam ise, eğer hayırdan ve nuraniyetten olsa, hakikatin hükmü bir derece suretine ve misaline geçer: güneşin ziyası ve harareti, âyinedeki misaline geçtiği gibi. Eğer şerden ve kesiften olsa, aslın hükmü ve hassası, suretine geçmez ve timsaline sirayet etmez. Meselâ necis ve murdar birşeyin âyinedeki sureti ne necistir, ne murdardır. Ve yılanın timsali ısırılmaz.

İşte şu sırra binaen, tasavvur-u küfür, küfür değil; tahayyül-ü şetm, şetm değil. Hususan ihtiyarsız olsa ve farazî bir tahattur olsa, bütün bütün zararsızdır.

Hem ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaatin mezhebinde birşeyin şer'an çirkinliği, pisliği, nehy-i İlâhî sebebiyledir. Madem ki ihtiyarsız ve rızasız bir tahattur-u farazîdir, bir tedâi-yi hayalîdir; nehiy ona taallûk etmez. O dahi ne kadar çirkin ve pis birşeyin sureti dahi olsa, çirkin ve pis olmaz.

İKİNCİ MESELE: Barla Yaylası, Tepelice'de, çam, katran, karakavağın bir meyvesi olup, Sözler mecmuasına yazıldığı için buraya yazılmamıştır.¹

ÜÇÜNCÜ MESELE: Şu iki mesele, Yirmi Beşinci Sözün, i'câz-ı Kur'ân'a karşı medeniyetin aczini gösteren misallerinden bir kısmıdır. Kur'ân'a muhalif olan hukuk-u medeniyetin ne kadar haksız olduğunu ispat eden binler

فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ² olan hükm-ü Kur'ânî, misallerinden iki misal: mahz-ı adalet olduğu gibi, ayn-ı merhamettir.

1. Bu mesele için bk. Sözler, Söz Basım Yayın, s. 305-310.
2. "Erkeğe iki kız hissesi vardır." Nisâ Sûresi, 4:176.

Evet, adalettir. Çünkü, ekseriyet-i mutlakaitibarıyla bir erkek, bir kadın alır, nafakasını taahhüt eder. Bir kadın ise, bir kocaya gider, nafakasını ona yükler, irsiyetteki noksanını telâfi eder.

Hem merhamettir. Çünkü, o zaife kız, pederinden şefkate ve kardeşinden merhamete çok muhtaçtır. Hükm-ü Kur'ân'a göre o kız, pederinden endişesiz bir şefkat görür. Pederi, ona "benim servetimin yarısını ellerin ve yabanilerin ellerine geçmesine sebep olacak zararlı bir çocuk" nazarıyla endişe edip bakmaz. O şefkate, endişe ve hiddet karışmaz. Hem kardeşinden rekabetsiz, hasetsiz bir merhamet ve himayet görür. Kardeşi, ona "hanedanımızın yarısını bozacak ve malımızın mühim bir kısmını ellerin eline verecek bir rakip" nazarıyla bakmaz; o merhamete ve himayete bir kin, bir iğbirar katmaz.

Şu halde, o fitratennazik, nâzenin ve hilkaten zaife ve nahife kız, sureten az birşey kaybeder; fakat, ona bedel, akaribin şefkatinden, merhametinden tükenmez bir servet kazanır. Yoksa, rahmet-i Haktan ziyade ona merhamet edeceğiz diye hakkından fazla ona hak vermek, ona merhamet değil, şedit bir zulümdür.

Belki, zaman-ı cahiliyette gayret-i vahşiyâneye binaen kızlarını sağ olarak defnetmek gibi gaddarâne bir zulmü andıracak şu zamanın hırs-ı vahşiyânesi, merhametsiz bir şenaate yol açmak ihtimali vardır. Bunun gibi, bütün ahkâm-ı

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ¹ Kur'âniye fermanını tasdik ediyorlar.

DÖRDÜNCÜ MESELE: فَلَا مِمَّةَ السُّدُسُ² İşte, mimsiz medeniyet, nasıl kız hakkında, hakkından fazla hak verdiğiinden böyle bir haksızlığa sebep oluyor. Öyle de, valide hakkında, hakkını kesmekle, daha dehşetli haksızlık ediyor.

Evet, rahmet-i Rabbâniyenin en hürmetli, en halâvetli, en lâtif ve en şirin bir cilvesi olan şefkat-i valide, hakaik-i kâinat içinde en muhterem, en mükerrem bir hakikattir. Ve valide, en kerîm, en rahîm, öyle fedakâr bir dosttur ki, o şefkat saikasıyla, bir valide, bütün dünyasını ve hayatını ve rahatını, veledi için feda eder. Hattâ, valideliğin en basit ve en ednâ derecesinde olan korkak tavuk, o şefkatin küçücük bir lem'asıyla, yavrusunu müdafaa için ite atılır, arslana saldırır.

İşte böyle muhteremve muazzez bir hakikati taşıyan bir valideyi veledinin

malından mahrum etmek, o muhterem hakikate karşı ne kadar dehşetli bir haksızlık, ne derece vahşetli bir hürmetsizlik, ne mertebe cinayetli bir hakaret ve arş-ı rahmeti titreten bir küfran-ı nimet ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyenin gayet parlak ve nâfi bir tiryakına bir zehir katmak olduğunu, insaniyetperverlik iddia eden insan canavarları anlamazlarsa, elbette hakikî insanlar anlar. Kur'ân-ı

Hakîmin **فَلَامَهُ السُّدُسُ** hükmünü, ayn-ı hak ve mahz-ı adalet olduğunu bilirler.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي³

Said Nursî

1. "Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." Enbiyâ Sûresi, 21:107.
2. "Ölenin annesi için altıda bir hisse vardır." Nisâ Sûresi, 4:11.
3. Bâkî olan sadece Odur.

On İkinci Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبَحُ بِحَمْدِهِ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ
الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى رُفَقَائِكُمْ

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

3. Selâm, sizin ve arkadaşlarınızın üzerine olsun.

Aziz kardeşlerim,

O gece benden سوال ettiniz; ben cevabını vermedim. Çünkü, mesâil-i imaniyenin münakaşa suretinde bahsi caiz değildir. Siz münakaşa suretinde bahsetmişsiniz. Şimdilik, münakaşanızın esası olan üç sualinize gayet muhtasar bir cevap yazıyorum. Tafsilini, Eczacı Efendinin isimlerini yazmış olduğu Sözlerde bulursunuz. Yalnız, kader ve cüz-ü ihtiyarîye ait Yirmi Altıncı Söz hatırıma gelmemişti, size söylememiştim. Ona da bakınız; fakat gazete gibi okumayınız.

Eczacı Efendinin o Sözleri mütalâa etmesini havale ettiğimin sırrı şudur ki: O çeşit meselelerdeki şüpheler, erkân-ı imaniyenin zaafından ileri geliyor. O Sözler ise, erkân-ı imaniyeyi tamamıyla ispat ederler.

BİRİNCİ SUALİNİZ: Hazret-i Âdem'in (a.s.) Cennetten ihracı ve bir kısım benî Âdem'in Cehenneme idhali ne hikmete mebnidir?

Elcevap: Hikmeti, tavziftir. Öyle bir vazife ile memur edilerek gönderilmiştir ki, bütün terakkiyât-ı mâneviye-i beşeriye ve bütün istidâdât-ı beşariyenin inkişaf ve inbisatları ve mahiyet-i insaniyenin bütün esmâ-i İlâhiyeye bir âyine-i câmia olması, o vazifenin netâicindendir. Eğer Hazret-i Âdem Cennette kalsaydı, melek gibi makamı sabit kalırdı; istidâdât-ı beşariye inkişaf etmezdi. Halbuki, yeknesak makam sahibi olan melâikeler çoktur; o tarz ubûdiyet için insana ihtiyaç yok. Belki hikmet-i İlâhiye, nihayetsiz makamâtı kat' edecek olan insanın istidadına muvafık bir dâr-ı teklifi iktiza ettiği için, melâikelerin aksine olarak, muktezâ-yı fitratları olan malûm günahla Cennetten ihraç edildi.

Demek, Hazret-i Âdem'in Cennetten ihracı ayn-ı hikmetve mahz-ı rahmet olduğu gibi, küffârın da Cehenneme idhalleri haktır ve adalettir. Onuncu Sözün Üçüncü İşaretinde denildiği gibi, çendan kâfir az bir ömürde bir günah işlemiş; fakat o günah içinde nihayetsiz bir cinayet var. Çünkü, küfür, bütün kâinatı tahkirdir, kıymetlerini tenzil etmektir ve bütün masnuatın vahdâniyete

şehadetlerini tekziptir ve mevcudat âyinelerinde cilveleri görünen esmâ-i İlâhiyeyi tezyiftir. Onun için, mevcudatın hakkını kâfirden almak üzere, mevcudatın Sultanı olan Kahhâr-ı Zülcelâlin, kâfirleri ebedî Cehenneme atması ayn-ı hak ve adalettir. Çünkü nihayetsiz cinayet nihayetsiz azâbı ister.

İKİNCİ SUALİNİZ: Şeytanların halkı ve icadı ne içindir? Cenâb-ı Hak şeytanı ve şerleri halk etmiş; hikmeti nedir? Şerrin halkı şerdir, kabîhin halkı kabîhtir.

Elcevap: Hâşâ, halk-ı şer, şer değil; belki kesb-i şer, şerdir. Çünkü, halk ve icad bütün netâice bakar. Kesb, hususî bir mübaşeret olduğu için, hususî netâice bakar. Meselâ, yağmurun gelmesinin binlerle neticeleri var; bütünü de güzeldir. Sû-i ihtiyarıyla bazıları yağmurdan zarar görse, “Yağmurun icadı rahmet değildir” diyemez, “Yağmurun halkı şerdir” diye hükmedemez. Belki sû-i ihtiyarıyla ve kesbiyle onun hakkında şer oldu. Hem ateşin halkında çok faideler var; bütünü de hayırdır. Fakat bazıları, sû-i kesbiyle, sû-i istimaliyle ateşten zarar görse, “Ateşin halkı şerdir” diyemez. Çünkü, ateş yalnız onu yakmak için yaratılmamış. Belki o, kendi sû-i ihtiyarıyla, yemeğini pişiren ateşe elini soktu ve o hizmetkârını kendine düşman etti.

Elhasıl: Hayr-ı kesir için şerr-i kalil kabul edilir. Eğer şerr-i kalil olmamak için, hayr-ı kesiri intac eden bir şer, terk edilse, o vakit şerr-i kesir irtikâp edilmiş olur. Meselâ, cihada asker sevk etmekte, elbette bazı cüz’î ve maddî ve bedenî zarar ve şer olur. Fakat o cihadda hayr-ı kesir var ki, İslâm, küffârın istilâsından kurtulur. Eğer o şerr-i kalil için cihad terk edilse, o vakit hayr-ı kesir gittikten sonra, şerr-i kesir gelir. O ayn-ı zulümdür. Hem meselâ, kangren olmuş ve kesilmesi lâzım gelen bir parmağın kesilmesi hayırdır, iyidir. Halbuki zâhiren bir şerdir. Parmak kesilmezse el kesilir, şerr-i kesir olur.

İşte, kâinattaki şerlerin, zararların, beliiyelerin ve şeytanların ve muzırların halk ve icadları şer ve çirkin değildir; çünkü çok netâic-i mühimme için halk olunmuşlardır. Meselâ, melâikelere şeytanlar musallat olmadıkları için, terakkiyatları yoktur; makamları sâbittir, tebeddül etmez. Kezâ, hayvânâtın dahi, şeytanlar musallat olmadıkları için, mertebeleri sabittir, nâkıstır.

Âlem-i insaniyette ise, merâtib-i terakkiyat ve tedenniyat, nihayetsizdir; Nemrutlardan, Firavunlardan tut, tâ sıddıkîn-i evliya ve enbiyaya kadar gayet uzun bir mesafe-i terakki var. İşte, kömür gibi olan ervâh-ı sâfileyi, elmas gibi olan ervâh-ı âliyeden temyiz ve tefrik için, şeytanların hilkaıyla ve sırr-ı teklif ve ba’s-ı enbiya ile, bir meydan-ı imtihan ve tecrübe ve cihad ve müsabaka açılmış. Eğer mücahede ve müsabaka olmasaydı, maden-i insaniyetteki elmas ve kömür hükmünde olan istidatlar beraber kalacaktı. Âlâ-yı illiyyîndeki Ebu Bekr-i

Sıddık'ın ruhu, esfel-i sâfilîndeki Ebu Cehil'in ruhuyla bir seviyede kalacaktı.

Demek, şeyâtın ve şerlerin yaratılması, büyük ve küllî neticeye baktığı için, icadları şer değil, çirkin değil. Belki, sû-i istimâlâtın ve kesb denilen mübaşeret-i hususiyeden gelen şerler, çirkinlikler, kesb-i insana aittir; icad-ı İlâhiye ait değildir.

Eğer sual etseniz ki: Bi'set-i enbiyaile beraber şeytanların vücudundan ekser insanlar kâfir oluyor, küfre gidiyor, zarar görüyor. “El-hükmü li'l-ekser” kaidesince, ekser ondan şer görse, o vakit halk-ı şer şerdir; hattâ bi'set-i enbiya dahi rahmet değil denilebilir.

Elcevap: Kemiyetin, keyfiyete nisbeten ehemmiyeti yok. Asıl ekseriyet, keyfiyete bakar. Meselâ, yüz hurma çekirdeği bulunsa, toprak altına konup su verilmezse ve muamele-i kimyeviye görmezse ve bir mücadele-i hayatiyeye mazhar olmazsa, yüz para kıymetinde yüz çekirdek olur. Fakat su verildiği ve mücadele-i hayatiyeye maruz kaldığı vakit, sû-i mizacından sekseni bozulsa, yirmisi meyvedar yirmi hurma ağacı olsa, diyebilir misin ki, “Suyu vermek şer oldu, ekserisini bozdu”? Elbette diyemezsin. Çünkü o yirmi, yirmi bin hükmüne geçti. Sekseni kaybeden, yirmi bini kazanan zarar etmez, şer olmaz.

Hem meselâ, tavuskuşunun yüz yumurtası bulunsa, yumurta itibarıyla beş yüz kuruş eder. Fakat o yüz yumurta üstünde tavus oturtulsa, sekseni bozulsa, yirmisi yirmi tavus kuşu olsa, denilebilir mi ki, “Çok zarar oldu, bu muamele şer oldu, bu kuluçkaya kapanmak çirkin oldu, şer oldu”? Hayır, öyle değil, belki hayırdır. Çünkü o tavus milleti ve o yumurta taifesi, dört yüz kuruş fiyatında bulunan seksen yumurtayı kaybedip, seksen lira kıymetinde yirmi tavus kuşu kazandı.

İşte, nev-i beşer, bi'set-i enbiya ile, sırr-ı teklif ile, mücadele ile, şeytanlarla muharebe ile kazandıkları yüz binlerle enbiya ve milyonlarla evliya ve milyarlarla asfiya gibi âlem-i insaniyetin güneşleri, ayları ve yıldızları mukâbilinde, kemiyetçe kesretli, keyfiyetçe ehemmiyetsiz hayvânât-ı muzırna nev'inden olan küffârı ve münafıkları kaybetti.

ÜÇÜNCÜ SUALİNİZ: Cenâb-ı Hak musibetleri veriyor, belâları musallat ediyor. Hususan masumlara, hattâ hayvanlara bu zulüm değil mi?

Elcevap: Hâşâ! Mülk Onundur; mülkünde istediği gibi tasarruf eder. Hem acaba, san'atkâr bir zât, bir ücret mukâbilinde seni bir model yapıp, gayet san'atkârâne yaptığı murassâ bir libası sana giydiriyor; hünerini, maharetini göstermek için kısaltıyor, uzaltıyor, biçiyor, kesiyor, seni oturtuyor, kaldırıyor. Sen ona diyebilir misin ki, “Beni güzelleştiren elbiseyiçirkinleştirdin; bana oturtup kaldırmakla zahmet verdin”? Elbette diyemezsin. Dersen divanelik edersin.

Aynen öyle de, Sâni-i Zülcelâlgöz, kulak, lisan gibi duygularla murassâ, gayet san'atkârâne bir vücudu sana giydirmiş. Mütenevvi esmâsının nakışlarını göstermek için seni hasta eder, müptelâ eder, aç eder, tok eder, susuz eder, bu gibi ahvalde yuvarlatır. Mahiyet-i hayatiyeyi kuvvetleştirmek ve cilve-i esmâsını göstermek için, seni böyle çok tavırlarda gezdiriyor. Sen eğer desen, "Beni niçin bu mesâibe müptelâ ediyorsun?" Temsilde işaret edildiği gibi, yüz hikmet seni susturacak.

Zaten sükûn ve sükûnet, atâlet, yeknesaklık, tevakkuf, bir nevi ademdir, zarardır. Hareket ve tebeddül vücuttur, hayırdır. Hayat, harekâtla kemâlâtını bulur, beliyat vasıtasıyla terakki eder. Hayat, cilve-i esmâ ile muhtelif harekâta mazhar olur, tasaffî eder, kuvvet bulur, inkişaf eder, inbisat eder, kendi mukadderâtını yazmasına müteharrik bir kalem olur, vazifesini ifa eder, ücret-i uhreviyeye kesb-i istihkak eder.

İşte, münakaşanızın içindeki üç sualinizin muhtasar cevapları bu kadardır. İzahları otuz üç adet Sözlerdedir.

Aziz kardeşim,

Sen bu mektubu Eczacıya ve münakaşayı işitenlerden münasip gördüklerine oku. Benim tarafımdan da, yeni bir talebem olan Eczacıya selâm et, de ki:

Mezkûr mesâil gibi dakik mesâil-i imaniyeyi, mizansız mücadele suretinde cemaat içinde bahsetmek caiz değildir. Mizansız mücadele olduğundan, tiryak iken zehir olur. Diyenlere, dinleyenlere zarardır. Belki böyle mesâil-i imaniyenin itidal-i demle, insafla, bir müdavele-i efkâr suretinde bahsi caizdir.

Ve de ki: Eğer senin kalbine bu nevi mesâilde şüpheler gelirse ve Sözlerden de cevabını bulmazsan, hususî bana yazarsınız.

Hem Eczacıya de ki: Merhumpederi hakkında gördüğü rüya için hatırıma şöyle bir mânâ geldi ki: Merhum pederi doktor olmak münasebetiyle, çok salih ve mübarek, belki velî insanlara faidesi dokunmuş ve ondan memnun olan ve menfaat gören o mübareklerin ervahları, onun vefatı hengâmında kuşlar suretinde, en yakın akrabası olan oğluna görünmüş; onun ruhuna şefatkârâne bir hoşâmedî nev'inden bir istikbal ettikleri hatırıma geldi.

O gece burada beraber bulunan bütün dostlara selâm ve dua ederim.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي¹

Said Nursî

On Üçüncü Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبَحُ بِحَمْدِهِ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ
وَالْمَلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهَوَىٰ السَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki, Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

3. "Selâm, doğru yola tâbi olanlara olsun." Tâhâ Sûresi, 20:47.

4. Kınama ve azarlama ise nefsin heves ve arzularına tâbi olanlara olsun.

Aziz kardeşlerim,

Hal ve istirahatimi ve vesika için adem-i müracaatımı ve hal-i âlem siyasetine karşı lâkaytlığımı pek çok soruyorsunuz. Şu sualleriniz çok tekerrür ettiğinden, hem mânen de benden sorulduğundan, şu üç suale Yeni Said değil, belki Eski Said lisaniyla cevap vermeye mecbur oldum.

BİRİNCİ SUALİNİZ: İstirahatin nasıl? Halin nedir?

Elcevap: Cenâb-ı Erhamürrâhimîne yüz bin şükrediyorum ki, ehl-i dünyanın bana ettiği envâ-ı zulmü, envâ-ı rahmete çevirdi. Şöyle ki:

Siyaseti terk ve dünyadan tecerrüt ederek bir dağın mağarasında âhireti düşünmekte iken, ehl-i dünya zulmen beni oradan çıkarıp nefyetteler. Hâlık-ı Rahîm ve Hakîm, o nefyi bana bir rahmete çevirdi. Emniyetsiz ve ihlâsı bozacak esbaba maruz o dağdaki inzivayı emniyetli, ihlâslı, Barla dağlarındaki halvete çevirdi. Rusya'da esarete iken niyet ettim ve niyaz ettim ki, âhir ömrümde bir mağaraya çekileyim... Erhamürrâhimîn, bana Barla'yı o mağara yaptı, mağara faidesini verdi. Fakat sıkıntılı mağara zahmetini zayıf vücuduma yükledi.

Yalnız, Barla'da, iki üç adamda bir vehhamlık vardı. O vehhamlık sebebiyle bana eziyet verildi. Hattâ o dostlarım, güya istirahatimi düşünüyorlar. Halbuki, o vehhamlık sebebiyle, hem kalbime, hem Kur'ân'ın hizmetine zarar verdiler. Hem ehl-i dünya bütün menfilere vesika verdiği ve cânileri hapisten çıkarıp affettikleri halde, bana zulüm olarak vermediler. Benim Rabb-i Rahîmim, beni Kur'ân'ın hizmetinde ziyade istihdam etmek ve Sözler namıyla envâr-ı Kur'âniyeyi bana fazla yazdırmak için, dağdağasız bir surette beni şu gurbette bırakıp, bir büyük merhamete çevirdi.

Hem ehl-i dünya, dünyalarına karışabilecek bütün nüfuzlu ve kuvvetli rüesaları ve şeyhleri kasabalarda ve şehirlerde bırakıp akrabalarıyla beraber herkesle görüşmeye izin verdikleri halde, beni zulmen tecrit etti, bir köye gönderdi. Hiç akraba ve hemşehrilerimi, bir iki tanesi müstesna olmak üzere,

yanıma gelmeye izin vermedi. Benim Hâlık-ı Rahîmim, o tecridi benim hakkımda bir azîm rahmete çevirdi. Zihnimi sâfi bırakıp, gıll ü gıştan âzâde olarak, Kur'ân-ı Hakîmin feyzini, olduğu gibi almaya vesile etti.

Hem ehl-i dünya, bidayette, iki sene zarfında iki âdi mektup yazdığımı çok gördü. Hattâ şimdi bile, on veya yirmi günde veya bir ayda bir iki misafirin sırf âhiret için yanıma gelmesini hoş görmediler, bana zulmettiler. Benim Rabb-i Rahîmim ve Hâlık-ı Hakîmim, o zulmü bana merhamete çevirdi ki, doksan sene mânevî bir ömrü kazandıracak şu şuhûr-u selâsede, beni bir halvet-i mergubeye ve bir uzlet-i makbuleye koymaya çevirdi. Elhamdü lillâhi alâ külli hal; işte hal ve istirahatim böyle...

İKİNCİ SUALİNİZ: Neden vesika almak için müracaat etmiyorsun?

Elcevap: Şu meselede ben kaderin mahkûmuyum, ehl-i dünyanın mahkûmu değilim. Kadere müracaat ediyorum. Ne vakit izin verirse, rızkımı buradan ne vakit keserse, o vakit giderim. Şu mânânın hakikati şudur ki:

Başa gelen her işte iki sebep var: biri zâhirî, diğeri hakikî. Ehl-i dünya zâhirî bir sebep oldu, beni buraya getirdi. Kader-i İlâhî ise, sebep-i hakikîdir; beni bu inzivâyâ mahkûm etti. Sebeb-i zâhîrî zulmetti, sebep-i hakikî ise adalet etti. Zâhirîsi şöyle düşündü: “Şu adam ziyadesiyle ilme ve dine hizmet eder; belki dünyamıza karışır” ihtimaliyle beni nefyedip üç cihetle katmerli bir zulüm etti. Kader-i İlâhî ise, benim için gördü ki, hakkıyla ve ihlâsla ilme ve dine hizmet edemiyorum; beni bu nefye mahkûm etti. Onların bu katmerli zulmünü muzaaf bir rahmete çevirdi.

Madem ki nefyimde kader hâkimdir ve o kader âdildir; ona müracaat ederim. Zâhîrî sebep ise, zaten bahane nev'inden birşeyleri var. Demek onlara müracaat mânâsızdır. Eğer onların elinde bir hak veya kuvvetli bir esbab bulunsaydı, o vakit onlara karşı da müracaat olunurdu.

Başlarını yesin, dünyalarını tamamen bıraktığım ve ayaklarına dolaşsın, siyasetlerini bûs bütün terk ettiğim halde, düşündükleri bahaneler, evhamlar elbette asılsız olduğundan, onlara müracaatla o evhamlara bir hakikat vermek istemiyorum. Eğer uçları ecnebî elinde olan dünya siyasetine karışmak için bir iştihâm olsaydı, değil sekiz sene, belki sekiz saat kalmayacak, tereşşuh edecekti, kendini gösterecekti. Halbuki sekiz senedir birtek gazete okumak arzum olmadı ve okumadım. Dört senedir burada taht-ı nezarete bulunuyorum; hiçbir tereşşuh görülmedi. Demek, Kur'ân-ı Hakîmin hizmetinin bütün siyasetlerin fevkinde bir ulviyeti var ki, çoğu yalancılıktan ibaret olan dünya siyasetine tenezzüle meydan vermiyor.

Adem-i müracaatımın ikinci sebebi şudur ki: Haksızlığı hak zanneden

adamlara karşı hak dâvâ etmek, bir nevi haksızlıktır. Bu nevi haksızlığı irtikâp etmek istemem.

ÜÇÜNCÜ SUALİNİZ: Dünyanın siyasetine karşı niçin bu kadar lâkaytsın? Bu kadar safahât-ı âleme karşı tavrını hiç bozmuyorsun. Bu safahâtı hoş mu görüyorsun? Veyahut korkuyor musun ki sükût ediyorsun?

Elcevap: Kur’ân-ı Hakîmin hizmeti, beni şiddetli bir surette siyaset âleminden men etti. Hattâ düşünmesini de bana unutturdu. Yoksa, bütün sergüzeşt-i hayatım şahittir ki, hak gördüğüm meslekte gitmeye karşı korku elimi tutup men edememiş ve edemiyor.

Hem neden korkum olacak? Dünya ile, ecelimden başka bir alâkam yok. Çolukçocuğumu düşüneneğim yok. Malımı düşüneneğim yok. Hanedanımın şerefini düşüneneğim yok. Riyâkâr bir şöhret-i kâzibeden ibaret olan şan ve şeref-i dünyeviye’nin muhafazasına değil, kırılmasına yardım edene rahmet! Kaldı ecelim. O, Hâlık-ı Zülcelâlin elindedir. Kimin haddi var ki, vakti gelmeden ona ilişsin? Zaten izzetle mevdi, zilletle hayata tercih edenlerdensiniz. Eski Said gibi

وَنَحْنُ أَنْاسٌ لَا تَوْسَطَ بَيْنَنَا لَنَا الصَّدْرُ دُونَ
الْعَالَمِينَ أَوْ الْقَبْرِ²

birisi¹ şöyle demiş:

1. Ebû Firâs el-Hamedânî.

2. Öyle insanları ki, bir orta seviyemiz yoktur. Ya herşeyin üstünde, ya da kabirde oluruz.

Belki hizmet-i Kur’ân, beni hayat-ı içtimaiye-i siyasiye-i beşeriyeyi düşünmekten men ediyor. Şöyle ki:

Hayat-ı beşeriyebir yolculuktur. Şu zamanda, Kur’ân’ın nuruyla gördüm ki, o yol bir bataklığa girdi. Mülevves ve ufûnetli bir çamur içinde, kâfile-i beşer düşe kalka gidiyor. Bir kısmı selâmetli bir yolda gider. Bir kısmı mümkün olduğu kadar çamurdan, bataklıktan kurtulmak için bazı vasıtaları bulmuş. Bir kısm-ı ekseri, o ufûnetli, pis, çamurlu bataklık içinde, karanlıkta gidiyor. Yüzde yirmisi, sarhoşluk sebebiyle, o pis çamuru misk ü amber zannederek yüzüne gözüne bulaştırıyor; düşerek, kalkarak gider, tâ boğulur. Yüzde sekseni ise, bataklığı anlar, ufûnetli, pis olduğunu hisseder; fakat mütehayyirdirler, selâmetli yolu göremiyorlar. İşte bunlara karşı iki çare var:

Birisi, topuzla o sarhoş yirmisini ayıltmaktır.

İkincisi, bir nur göstermekle mütehayyirlere selâmet yolunu irâe etmektir.

Ben bakıyorum ki, yirmiye karşı seksen adam, elinde topuz tutuyor. Halbuki, o biçare ve mütehayyir olan seksene karşı hakkıyla nur gösterilmiyor. Gösterilse de, bir elinde hem sopa, hem nur olduğu için, emniyetsiz oluyor. Mütehayyir adam, “Acaba nurla beni celb edip topuzla dövmek mi istiyor?” diye telâş eder.

Hem de bazan arızalarla topuz kırıldığı vakit, nur dahi uçar veya söner.

İşte, o bataklık ise, gafletkârâneve dalâlet-pîşe olan sefîhâne hayat-ı içtimaiye-i beşeriyedir. O sarhoşlar, dalâletle telezzüz eden mütemerridlerdir. O mütehayyir olanlar, dalâletten nefret edenlerdir, fakat çıkamıyorlar; kurtulmak istiyorlar, yol bulamıyorlar, mütehayyir insanlardır. O topuzlar ise siyaset cereyanlarıdır. O nurlar ise hakaik-i Kur'âniyedir. Nura karşı kavga edilmez, ona karşı adâvet edilmez. Sırf şeytan-ı racîmden başka ondan nefret eden olmaz.

İşte, ben de, nur-u Kur'ân'ı elde tutmak için, **أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ**¹ deyip, siyaset topuzunu atarak, iki elimle nura sarıldım. Gördüm ki, siyaset cereyanlarında, hem muvafıkta, hem muhalifte o nurların âşıkları var. Bütün siyaset cereyanlarının ve tarafgirliklerin çok fevkinde ve onların garazkârâne telâkkiyatlarından müberrâ ve sâfi olan bir makamda verilen ders-i Kur'ân ve gösterilen envâr-ı Kur'âniyeden hiçbir taraf ve hiçbir kısım çekinmemek ve ittiham etmemek gerektir—meğer dinsizliği ve zındıkayı siyaset zannedip ona tarafgirlik eden insan suretinde şeytanlar ola veya beşer kıyafetinde hayvanlar ola!

Elhamdû lillâh, siyasetten tecerrüd sebebiyle, Kur'ân'ın elmas gibi hakikatlerini propaganda-i siyaset ittihamı altında cam parçalarının kıymetine indirmedim. Belki, gittikçe o elmaslar kıymetlerini her taifenin nazarında parlak bir tarzda ziyadeleştiriyor.

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ
لَوْ لَا أَن هَدَيْنَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ²

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي³

Said Nursî

1. Şeytanın ve siyasetin şerrinden Allah'a sığınırım.

2. "Dediler: Bizi buna eriştiren Allah'a hamd olsun; yoksa Allah hidayet etmeseydi, biz kendiliğimizden buna erişemezdik. Gerçekten Rabbimizin peygamberleri bize hakkı getirdiler." A'râf Sûresi, 7:43.

3. Bâkî olan sadece Odur.

On Dördüncü Mektup

Telif edilmemiştir.

On Beşinci Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ ۚ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۚ

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

Aziz kardeşim,

SENİN BİRİNCİ SUALİki, "Sahabeler nazar-ı velâyetle müfsitleri neden keşfedemediler? Tâ, Hulefâ-yı Râşidînün üçünün şهادetini netice verdi. Halbuki, küçük Sahabelere, büyük velîlerden daha büyük deniliyor."

Elcevap: Bunda iki makam var.

Birinci Makam

Dakik bir sırr-ı velâyetin beyanıyla sual halledilir. Şöyle ki:

Sahabelerin velâyeti, velâyet-i kübrâ denilen, veraset-i nübüvvetten gelen, berzah tarikine uğramayarak, doğrudan doğruya zâhirden hakikate geçip akrebiyet-i İlâhiyenin inkişafına bakan bir velâyettir ki, o velâyet yolu, gayet kısa olduğu halde gayet yüksektir. Harikaları az, fakat meziyâtı çoktur. Keşif ve keramet orada az görünür.

Hem evliyanın kerametleri ise, ekserisi ihtiyarîdeğil. Ummadığı yerden, ikram-ı İlâhî olarak bir harika ondan zuhur eder. Bu keşif ve kerametlerin ekserisi de, seyr ü sülûk zamanında tarîkat berzahından geçtikleri vakit, âdi beşeriyetten bir derece tecerrüd ettiklerinden, hilâf-ı âdet hâlâta mazhar olurlar.

Sahabeler ise, sohbet-i nübüvvetin in'ikâsıyla ve incizâbıyla ve iksiriyle, tarîkatteki seyr ü sülûk daire-i azîminin tayyına mecbur değildirler. Bir kademde ve bir sohbette, zâhirden hakikate geçebilirler. Meselâ, nasıl ki dün geceki Leyle-i Kadre ulaşmak için iki yol var:

Biri, bir sene gezip dolaşıp tâ o geceye gelmektir. Bu kurbiyeti kazanmak için bir sene mesafeyi tayyetmek lâzım gelir. Şu ise, ehl-i sülûkün mesleğidir ki, ehl-i tarikatin çoğu bununla gider.

İkincisi, zamanla mukayyet olan cism-i maddî gılâfından sıyrılıp tecerrüdle ruhen yükselip, dün geceki Leyle-i Kadri öbür gün leyle-i îyd ile beraber, bugünkü gibi hazır görmektir. Çünkü ruh zamanla mukayyet değil. Hissiyat-ı insaniye ruh derecesine çıktığı vakit, o hazır zaman genişlenir; başkalarına nisbeten mazi ve müstakbel olan vakitler, ona nisbeten hazır hükmündedir.

İşte bu temsile göre, dün geceki Leyle-i Kadre geçmek için, mertebe-i ruha çıkıp maziyi hazır derecesinde görmektir. Şu sırr-ı gâmızın esası, akrebiyet-i İlâhiyenin inkişafıdır. Meselâ, güneş bize yakındır; çünkü ziyası, harareti ve misali âyinemizde ve elimizdedir. Fakat biz ondan uzağız. Eğer biz nuraniyet noktasında onun akrebiyetini hissetsek, âyinemizdeki misalî olan timsaline münasebetimizi anlasak, o vasıtaıyla onu tanısak; ziyası, harareti, heyeti ne olduğunu bilsek, onun akrebiyeti bize inkişaf eder ve yakınımızda onu tanıyıp münasebettar oluruz. Eğer biz bu'diyetimiz nokta-i nazarından ona yakınlaşmak ve tanımak istesek, pek çok seyr-i fikrîye ve sülûk-u aklîye mecbur oluruz ki, kavânin-i fenniye ile fikren semâvâta çıkıp semâdaki güneşi tasavvur ederek, sonra mahiyetindeki ziya ve harareti ve ziyasındaki elvân-ı seb'âyı uzun uzadıya tetkikat-ı fenniye ile anladıktan sonra, birinci adamın kendi âyinesinde az bir tefekkürle elde ettiği kurbiyet-i mâneviyeyi ancak elde edebiliriz.

İşte şu temsil gibi, nübüvvetve veraset-i nübüvvetteki velâyet, sırr-ı akrebiyetin inkişafına bakar. Velâyet-i saire ise, ekseri kurbiyet esası üzerine gider, birçok merâtipte seyr ü sülûke mecbur olur.

İkinci Makam

O hâdisâta sebebiyet veren ve fesadı çeviren birkaç Yahudiden ibaret değildir ki, onları keşfetmekle fesadın önü alınsın. Çünkü, pek çok muhtelif milletlerin İslâmiyete girmeleriyle, birbirine zıt ve muhalif çok cereyanlar ve efkâr karıştı. Bahusus, bazılarının gurur-u millîleri Hazret-i Ömer'in (r.a.) darbeleriyle dehşetli yaralandığından, seciyeten intikama fırsat beklerlerdi. Çünkü, onların hem eski dini iptal edilmiş, hem medar-ı şerefi olan eski hükûmeti ve saltanatı tahrip edilmiş. İntikamını, bilerek veya bilmeyerek hâkimiyet-i İslâmiyeden almaya hissen taraftar bir suret almış. Onun için, Yahudi gibi zeki ve derras bir kısım münafıklar, o hâlet-i içtimaiyeden istifade ettiler denilmiş. Demek, o hâdisâtın önünü almak, o vakitteki hayat-ı içtimaiyeyi ve muhtelif efkârı ıslahla olurdu. Yoksa, bir iki müfsidin keşfedilmesiyle olmazdı.

Eğer denilse: “Hazret-i Ömer'in (r.a.) minber üstünde, bir aylık mesafede

bulunan Sâriye namındaki bir kumandanına, ¹ياسارية الجبل الجبل deyip, Sâriye'ye işittirip, sevkülceyş noktasından zaferine sebebiyet veren kerâmetkârâne kumandası ne derece keskin nazarlı olduğunu gösterdiği halde, neden yanındaki kâtili Firuz'u o keskin nazar-ı velâyetiyle görmedi?”

Elcevap: Hazret-i YâkupAleyhisselâmın verdiği cevapla cevap veririz. ^{HAŞİYE-1}

1. “Ey Sâriye, dağa dikkat et, dağal!” Taberî, *Tarihü'l-Ümem ve'l-Mülûk*, 2:380; Ebû Nuaym, *ed-Delâil*, 3:210,211; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*: 6:370; Süyûtî, *Târihü'l-Hulefâ*, s.128; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 7:131.

Haşiye-1

چَرَا دَر چَاهِ كَنَعَانَشْ نَدِيدِي زِ مِصْرَشْ بُوِي پَرَاهَنْ شَنِيدِي
اَحْوَالِ مَا بَرَقِ جِهَانِ اسْتِ دَمِي پِداؤُ دِیْگَرْدَمْ نِهَا نَسْتِ بَغْتِ
گَهِي بَرِ پُشتِ پَايِ خُودِ نَبِينَمْ گَهِي بَرِ طَارُمِ اَعْلٰی نَشِينَمْ

[Sâdi-i Şîrâzî'nin *Gülüstan*'ından alınmış bir şiirdir. Mânâsı HAŞİYE'den sonra verilmiştir.]

Yani, Hazret-i Yâkuptan sorulmuş ki, “Niçin Mısır’dan gelen gömleğinin kokusunu işittin de, yakınında bulunan Kenan Kuyusundaki Yusuf’u görmedin?” Cevaben demiş ki:

“Bizim halimiz şimşekler gibidir; bazan görünür, bazan saklanır. Bazı vakit olur ki, en yüksek mevkide oturup her tarafı görüyoruz gibi oluruz. Bazı vakitte de ayağımızın üstünü göremiyoruz.”

Elhasıl, insan her ne kadar fâil-i muhtar ise de, fakat ¹
وَمَا تَشَاوُنَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ
sırrınca, meşiet-i İlâhiye asıldır, kader hâkimdir. Meşiet-i İlâhiye, meşiet-i insaniyeyi geri verir, ²
إِذَا جَاءَ الْقَدْرُ عَمِيَ الْبَصَرُ
hükümünü icra eder. Kader söylese, iktidar-ı beşer konuşmaz, ihtiyar-ı cüz’î susar.

1. “Allah dilemedikçe siz hiçbir şeyi dileyemezsiniz.” İnsan Sûresi, 76:30.

2. “Kadergince göz kör olur.” Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, 1:233; Ayrıca bk. *Müsned*, 5:234; el-Heysemî, *Mecmu'z-Zevâid*, 10:146; İbni Hacer, *el-Metâlibü'l-Âliye*, 3:234; el-Hâkim, *Müstedrek*, 2:405, 406.

İKİNCİ SUÂLİNİZİN MEÂLİ: Hazret-i Ali (r.a.) zamanında başlayan muharebelerin mahiyeti nedir? Muhariplere ve o harpte ölen ve öldürenlere ne nam verebiliriz?

Elcevap: Cemel Vak’asındanilen Hazret-i Ali ile Hazret-i Talha ve Hazret-i Zübeyr ve Âişe-i Sıddîka (rıdvânullahi teâlâ aleyhim ecmaîn) arasında olan muharebe, adalet-i mahzâ ile adalet-i izafiyenin mücadelesidir. Şöyle ki:

Hazret-i Ali, adalet-i mahzâyı esas edip Şeyheyn zamanındaki gibi o esas üzerine gitmek için içtihad etmiş. Muârizları ise, Şeyheyn zamanındaki safvet-i İslâmiye adalet-i mahzâyâya müsait idi; fakat mürur-u zamanla İslâmiyetleri zayıf muhtelif akvam hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeye girdikleri için, adalet-i mahzânın tatbikatı çok müşkül olduğundan, “ehvenüşşerri ihtiyar” denilen adalet-i nisbiye esası üzerine içtihadettiler. Münakaşa-i içtihadîye siyasete girdiği için muharebeyi intac etmiştir.

Madem sırf lillâhiçin ve İslâmiyetin menâfii için içtihad edilmiş ve içtihadından muharebe tevellüt etmiş; elbette hem katil, hem maktul, ikisi de ehl-i Cennettir, ikisi de ehl-i sevaptır diyebiliriz. Her ne kadar Hazret-i Ali’nin içtihadı musîb ve mukâbilindekilerin hata ise de, yine azâba müstehak değiller. Çünkü, içtihad

eden, hakkı bulsa iki sevap var; bulmazsa, bir nevi ibadet olan içtihad sevabı olarak bir sevap alır, hatasından mazurdur. Bizde gayet meşhur ve sözü hüccet bir zât-ı muhakkik, Kürtçe demiş ki:

رَى شَرَّ صَحَابَانَ مَكَهَ قَالَ وَقِيلَ لَوْ رَأَى جَنَّتِيْنَه
قَاتِلٌ وَهَمَّ قَتِيلٌ

Yani: “Sahabelerin muharebesinde kıyl ü kâl etme. Çünkü hem kâtil ve hem maktul, ikisi de ehl-i Cennettirler.”

Adalet-i mahzâile adalet-i izafiye'nin izahı şudur ki

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ
فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا¹

1. “Kim bir cana kıymamış veya yeryüzünde fesat çıkarmamış birisini öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir.” Mâide Sûresi, 5:32.

Âyetin mânâ-yı işârîsiyle, bir mâsumun hakkı, bütün halk için dahi iptal edilmez. Bir fert dahi, umumun selâmeti için feda edilmez. Cenâb-ı Hakkın nazar-ı merhametinde hak haktır, küçüğüne büyüğüne bakılmaz. Küçük, büyük için iptal edilmez. Bir cemaatin selâmeti için, bir ferdin rızası bulunmadan, hayatı ve hakkı feda edilmez. Hamiyet namına, rızasıyla olsa, o başka meseledir.

Adalet-i izafiyeise, küllün selâmeti için cüz'ü feda eder. Cemaat için, ferdin hakkını nazara almaz. Ehvenüşşer diye bir nevi adalet-i izafiye'yi yapmaya çalışır. Fakat adalet-i mahzâ kâbil-i tatbik ise, adalet-i izafiye'ye gidilmez. Gidilse zulümdür.

İşte, İmam-ı AliRadıyallahü Anh, adalet-i mahzâyı Şeyheyn zamanındaki gibi kâbil-i tatbiktir deyip, hilâfet-i İslâmiye'yi o esas üzerine bina ediyordu. Mukâbilleri ve muarızları ise, “Kâbil-i tatbik değil; çok müşkülâtı var” diye, adalet-i izafiye üzerine içtihad etmişler. Tarihin gösterdiği sair esbab ise, hakikî sebep değiller, bahanelerdir.

Eğer desen: “Hilâfet-i İslâmiyenoktasında İmam-ı Ali'nin fevkalâde iktidarı, harikulâde zekâsı ve yüksek liyakatiyle beraber, seleflerine nisbeten muvaffakiyetsizliği nedendir?”

Elcevap: O mübarekzât, siyaset ve saltanattan ziyade, daha çok mühim başka vazifelere lâyıktı. Eğer tam muvaffakiyet-i siyasiye ve tamam saltanat olsaydı, Şâh-ı Velâyet ünvan-ı mânidârını bihakkın kazanamayacaktı. Halbuki, zâhirî ve siyasî hilâfetin pek çok fevkinde mânevî bir saltanat kazandı ve üstad-ı küll hükmüne geçti, hattâ kıyamete kadar saltanat-ı mânevîsi bâki kaldı.

Amma Hazret-i İmam-ı Ali'nin Vak'a-i Sıffin'de Hazret-i Muaviye'nin taraftarlarıyla muharebesi ise, hilâfet ve saltanatın muharebesidir. Yani, Hazret-i İmam-ı Ali, ahkâm-ı dini ve hakaik-i İslâmiyeyi ve âhireti esas tutup, saltanatın bir kısım kanunlarını ve siyasetin merhametsiz mukteziyatlarını onlara feda ediyordu. Hazret-i Muaviye ve taraftarları ise, hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeyi saltanat siyasetleriyle takviye etmek için azimetini bırakıp ruhsatı iltizam ettiler, siyaset âleminde kendilerini mecbur zannedip ruhsatı tercih ettiler, hataya düştüler.

Amma Hazret-i Hasanve Hüseyin'in Emevîlere karşı mücadeleleri ise, din ile milliyet muharebesi idi. Yani, Emevîler, devlet-i İslâmiyeyi Arap milliyeti üzerine istinad ettirip, rabıta-i İslâmiyeti rabıta-i milliyetten geri bıraktıklarından, iki cihetle zarar verdiler.

Birisi: Milel-i saireyi rencide ederek tevhiş ettiler.

Diğeri: Unsuriyet ve milliyet esasları, adaleti ve hakkı takip etmediğinden, zulmeder, adalet üzerine gitmez. Çünkü, unsuriyetperver bir hâkim, milletteşini tercih eder, adalet edemez.

اَلْاِسْلَامِيَّةُ جَبَّتِ الْعَصَبِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ لافَرَقَ بَيْنَ
عَبْدِ حَبَشِيٍّ وَسَيِّدِ قُرَيْشِيٍّ اِذَا اسْلَمَا¹

ferman-ı kat'îsiyle, rabıta-i diniye yerine rabıta-i milliye ikame edilmez. Edilse adalet edilmez, hakkaniyet gider.

1. "İslâm, Câhiliyetten kalma ırkçılık ve kabileciliği ortadan kaldırmıştır. Müslüman olduktan sonra, Habeşli bir köle ile Kureyşli bir efendiarasında hiçbir fark yoktur. "Bu ibare, İslâmiyet öncesi câhiliyeâdetlerine dönmekten men eden hadislerden iktibas edilmiştir. Bu mevzuda bir çok hadis-i şerif rivayet edilmiştir. Bunlardan birisi şöyledir:

اَلْاِسْلَامُ يَجِبُ مَاَقْبَلَهُ

.. "İslâm dini, kendinden önceki bâtıl olan fiil, hareket, âdet ve inanışları keser, kaldırır." *Buhârî*, Ahkâm: 4, İmâra: 36, 37; *Ebü Dâvud*, Sünnet: 5; *Tirmizî*, Cihâd: 28, İlim: 16, *Nesâî*, Bey'a: 26; *İbni Mâce*, Cihad: 39; *Müsned*, 4:69, 70, 199, 204, 205, 5:381, 6:402, 403.

İşte, Hazret-i Hüseyin, rabıta-i diniyeyi esas tutup, muhik olarak onlara karşı mücadele etmiş, tâ makam-ı şehadeti ihraz etmiş.

Eğer denilse: "Bu kadar haklı ve hakikatli olduğu halde neden muvaffak olmadı? Hem neden kader-i İlâhî ve rahmet-i İlâhiye onların feci bir âkıbete uğramasına müsaade etmiş?"

Elcevap: Hazret-i Hüseyin'in yakın taraftarları değil, fakat cemaatine iltihak eden sair milletlerde, yaralanmış gurur-u milliyeleri cihetiyle, Arap milletine karşı bir fikr-i intikam bulunması, Hazret-i Hüseyin ve taraftarlarının sâfi ve parlak mesleklerine halel verip mağlûbiyetlerine sebep olmuş.

Amma kadernokta-i nazarında feci âkıbetin hikmeti ise:

Hasanve Hüseyin (r.a.) ve onların hanedanları ve nesilleri, mânevî bir saltanata namzet idiler. Dünya saltanatı ile mânevî saltanatın cem'i gayet

müşküldür. Onun için onları dünyadan küstürdü, dünyanın çirkin yüzünü gösterdi—tâ, kalben dünyaya karşı alâkaları kalmasın. Onların elleri muvakkat ve surî bir saltanattan çekildi; fakat parlak ve daimî bir saltanat-ı mâneviyeye tayin edildiler. Âdi valiler yerine, evliya aktaablarına merci oldular.

ÜÇÜNCÜ SUALİNİZ: “O mübarek zâtların başına gelen o feci, gaddârâne muamelenin hikmeti nedir?” diyorsunuz.

Elcevap: Sabıkan beyan ettiğimiz gibi, Hazret-i Hüseyin’in muarızları olan Emevîler saltanatında, merhametsiz gadre sebebiyet verecek üç esas vardı:

Birisi: Merhametsiz siyasetin bir düsturu olan, “Hükûmetin selâmeti ve âsâyışın devamı için eşhas feda edilir.”

İkincisi: Onların saltanatı unsuriyet ve milliyete istinad ettiği için, milliyetin gaddârâne bir düsturu olan, “Milletin selâmeti için herşey feda edilir.”

Üçüncüsü: Emevîlerin Hâşimîlere karşı an’anesindeki rekabet damarı, Yezid gibi bazılarında bulunduğu için, şefkatsiz bir gadre kâbiliyet göstermişti.

Dördüncü bir sebep de, Hazret-i Hüseyin’in (r.a.) taraftarlarında bulunuyordu ki, Emevîlerin, Arap milliyetini esas tutup sair milletlerin efradına “memâlik” tabir ederek köle nazarıyla bakmaları ve gurur-u milliyelerini kırmaları yüzünden, milel-i saire Hazret-i Hüseyin’in (r.a.) cemaatine intikamkârâne ve müşevveş bir niyetle iltihak ettiklerinden, Emevîlerin asabiyet-i milliyelerine fazla dokunmuş, gayet gaddârâne ve merhametsizcesine, meşhur faciaya sebebiyet vermişlerdir.

Mezkûr dört esbab, zâhirîdir. Kader noktasından bakıldığı vakit, Hazret-i Hüseyin (r.a.) ve akrabasına, o facia sebebiyle hasıl olan netâic-i uhreviye ve saltanat-ı ruhaniye ve terakkiyât-ı mâneviye o kadar kıymettardır ki, o facia ile çektikleri zahmet gayet kolay ve ucuz düşer. Nasıl ki bir nefer, bir saat işkence altında şehid edilse, öyle bir mertebeyi bulur ki, on sene başkası çalışsa ancak o mertebeyi bulur. Eğer o nefer şehid olduktan sonra ona sorulabilse, “Az birşeyle pek çok şeyler kazandım” diyecektir.

DÖRDÜNCÜ SUALİNİZİN MEÂLİ: Âhırzamanda Hazret-i İsâ Aleyhisselâm Deccalı öldürdükten sonra, insanlar ekseriyetle din-i hakka girerler. Halbuki, rivayetlerde gelmiştir ki, “Yeryüzünde Allah Allah diyenler bulundukça kıyamet kopmaz.”¹

1. Müslim, İman: 234; Tirmizî, Fiten: 35; Müsned, 2:107, 201, 259; el-Hâkim, el-Müstedrek, 4:494.

Böyle umumiyetle imana geldikten sonra nasıl umumiyetle küfre giderler?

Elcevap: Hadîs-i sahihte rivayet edilen, “Hazret-i İsâ Aleyhisselâmın geleceğini ve şeriat-i İslâmiye ile amel edeceğini, Deccalı öldüreceğini”¹ imanı zayıf olanlar istib’ad ediyorlar. Onun hakikati izah edilse, hiç istib’ad yeri

kalmaz. Şöyle ki:

O hadîsin ve Süfyanve Mehdî hakkındaki hadîslerin² ifade ettikleri mânâ budur ki:

1. Buhârî, Enbiyâ, 49; Müslim, İmân, 242-247; Tirmizî, Fiten, 62; Müsned, 4:226.

2. Süfyan için bk. el-Hakim, el-Müstedrek 4:520; Buhârî, Fiten 26; Müslim, Fiten 101-102; Tirmizî, Fiten 62; Müsned 3:115, 211, 228, 249-250, 5:38, 404-405, 6:139-140. Mehdî için bk. Buhârî, Enbiyâ 49; Müslim, İmân 244-245, 247; İbni Mâce, Fiten 33; Müsned 2:336, 3:368.

Âhırzamanda, dinsizliğin iki cereyanı kuvvet bulacak:

Birisi: Nifak perdesi altında risalet-i Ahmediyeyi (a.s.m.) inkâr edecek, Süfyan namında müthiş bir şahıs, ehl-i nifakın başına geçecek, şariat-ı İslâmiyenin tahribine çalışacaktır. Ona karşı, Âl-i Beyt-i Nebevînin silsile-i nuranîsine bağlanan ehl-i velâyet ve ehl-i kemâlin başına geçecek, Âl-i Beytten Muhammed Mehdî isminde bir zât-ı nuranî, o Süfyanın şahs-ı mânevîsi olan cereyan-ı münafıkaneyi öldürüp dağıtacaktır.

İkinci cereyan ise: Tabiiyyun, maddiyyun felsefesinden tevellüt eden bir cereyan-ı nemrudâne, gittikçe âhırzamanda felsefe-i maddiye vasıtasıyla intişar ederek kuvvet bulup, Ulûhiyeti inkâr edecek bir dereceye gelir. Nasıl bir padişahı tanımayan ve ordudaki zâbitan ve efrad onun askerleri olduğunu kabul etmeyen vahşî bir adam, herkese, her askere bir nevi padişahlık ve bir gûnâ hâkimiyet verir. Öyle de, Allah'ı inkâr eden o cereyan efradları, birer küçük Nemrud hükmünde nefislerine birer rububiyet verir. Ve onların başına geçen en büyükleri, ispritizma ve manyetizmanın hâdisâtı nev'inden müthiş harikalara mazhar olan Deccal ise, daha ileri gidip, cebbârâne surî hükûmetini bir nevi rububiyet tasavvur edip ulûhiyetini ilân eder. Bir sineğe mağlûp olan ve bir sineğin kanadını bile icad edemeyen âciz bir insanın ulûhiyet dâvâ etmesi ne derece ahmakçasına bir maskaralık olduğu malûmdur.

İşte böyle bir sırada, o cereyan pek kuvvetli görüldüğü bir zamanda, Hazret-i İsâ Aleyhisselâmın şahsiyet-i mâneviyesinden ibaret olan hakikî İsevîlik dini zuhur edecek, yani rahmet-i İlâhiyenin semâsından nüzul edecek, halihazır Hıristiyanlık dini o hakikate karşı tasaffi edecek, hurafattan ve tahrifattan sıyrılacak, hakaik-i İslâmiye ile birleşecek, mânen Hıristiyanlık bir nevi İslâmiyete inkılâp edecektir. Ve Kur'ân'a iktida ederek, o İsevîlik şahs-ı mânevîsi tâbi ve İslâmiyet metbû makamında kalacak, din-i hak bu iltihak neticesinde azîm bir kuvvet bulacaktır.

Dinsizlik cereyanına karşı ayrı ayrı iken mağlûp olan İsevîlik ve İslâmiyet, ittihad neticesinde dinsizlik cereyanına galebe edip dağıtacak istidadında iken, âlem-i semâvâtta cism-i beşerîsiyle bulunan şahs-ı İsâ Aleyhisselâm, o din-i hak cereyanının başına geçeceğini, bir Muhbir-i Sadık, bir Kadîr-i Külli Şeyin vaadine istinad ederek haber vermiştir.¹ Madem haber vermiş, haktır. Madem Kadîr-i Külli Şey vaad etmiş, elbette yapacaktır.

Evet, her vakit semâvâtta melâikeleri yere gönderen ve bazı vakitte insan suretine vaz' eden (Hazret-i Cibril'in Dihye suretine girmesi² gibi) ve ruhanîleri âlem-i ervahtan gönderip beşer suretine temessül ettiren, hattâ ölmüş evliyaların çoklarının ervahlarını cesed-i misaliyle dünyaya gönderen bir Hakîm-i Zülcelâl, Hazret-i İsâ Aleyhisselâmı, İsâ dinine ait en mühim bir hüsn-ü hâtimesi için, değil semâ-i dünyada cesediyle bulunan ve hayatta olan Hazret-i İsâ, belki âlem-i âhiretin en uzak köşesine gitseydi ve hakikaten ölseydi, yine şöyle bir netice-i azîme için ona yeniden ceset giydiren dünyaya göndermek, o Hakîmin hikmetinden uzak değil. Belki onun hikmeti öyle iktiza ettiği için vaad etmiş ve vaad ettiği için elbette gönderecek.

1. bk. Nisâ Süresi, 4:159. Ayrıca bk. *Buhârî*, Enbiyâ, 49; *Müslim*, İmân, 242-247; *Tirmizî*, Fiten, 62; *Müsned*, 4:226.
2. bk. *Buhârî*, Menâkıb, 25; *Müslim*, Fezâlü's-Sahâbe, 100; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 9:276.

Hazret-i İsâ Aleyhisselâm geldiği vakit, herkes onun hakikî İsâ olduğunu bilmek lâzım değildir. Onun mukarreb ve havassı, nur-u imanla onu tanır. Yoksa, bedâhet derecesinde herkes onu tanımayacaktır.

Sual: Rivayetlerde ¹ gelmiş ki, “Deccalın bir yalancı cenneti var; kendine tâbi olanları ona atar. Hem yalancı bir cehennemi var; tâbi olmayanları ona atar. Hattâ o kendi merkebinin de bir kulağını cennet gibi, bir kulağını da cehennem gibi yapmış. Azamet-i bedeniyesi bu kadardır, şu kadardır”² diye tarif var.

Elcevap: Deccalın şahs-ı surîsi insan gibidir. Mağrur, firavunlaşmış, Allah'ı unutmuş olduğundan, surî, cebbârâne olan hâkimiyetine ulûhiyet namını vermiş bir şeytan-ı ahmaktır ve bir insan-ı dessastır. Fakat şahs-ı mânevîsi olan dinsizlik cereyan-ı azîmi pek cesîmdir. Rivayetlerde Deccala ait tavsifât-ı müthişe ona işaret eder.³ Bir vakit Japonya'nın Başkumandanının resmi, bir ayağı Bahr-i Muhitte, diğer ayağı on günlük mesafedeki Port Arthur Kal'asında tasvir edilmiş; o küçük Japon Kumandanının bu surette tasviriyle, ordusunun şahs-ı mânevîsi gösterilmiş.

1. *Tirmizî*, Fiten 62; *Ebü Dâvud*, Melâhim 14; *Müsned* 3:420, 4:226.
2. *Buhârî*, Enbiyâ, 3; *Müslim*, Fiten, 109; *Müsned*, 3:376; İbnî Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 8:655.
3. bk. *Buhârî*, Enbiyâ, 3; *Müslim*, Fiten, 100-105; *Ebü Dâvud*, Fiten, 1; *Tirmizî*, Fiten, 55-61.

Amma Deccalın yalancı cenneti ise, medeniyetin cazibedar lehviyâtı ve fantaziyeleridir. Merkebi ise, şimendifer gibi bir vasıta ki, bir başında ateş ocağı bulunur; kendine tâbi olmayanları bazan ateşe atar. O merkebin bir kulağı, yani diğer başı cennet gibi tefriş edilmiş; tâbi olanları oraya oturtur. Zaten sefih ve gaddar medeniyetin mühim bir merkebi olan şimendifer, ehl-i sefalet ve dünya için yalancı bir cennet getirir; biçare ehl-i diyanet ve ehl-i İslâm için, medeniyet elinde cehennem zebânîsi gibi tehlike getirir, esaret ve sefalet altına atar.

İşte, İsevîliğin din-i hakikîsi zuhurile ve İslâmiyete inkılâp etmesiyle, çendan âlemde ekseriyet-i mutlakaya nurunu neşreder. Fakat, yine kıyamet kopmasına

yakın, tekrar bir dinsizlik cereyanı başgösterir, galebe eder ve “El-hükmü li’l-ekser” kaidesince, yeryüzünde Allah Allah diyecek kalmayacak;¹ yani, ehemmiyetli bir cemaat küre-i arzda mühim bir mevkie sahip olacak bir surette Allah Allah denilmeyecek demektir. Yoksa, ekalliyette kalan veyahut mağlûp düşen ehl-i hak kıyamete kadar bâki kalacak; yalnız, kıyametin kopacağı ânında, kıyametin dehşetlerini görmemek için, bir eser-i rahmet olarak, ehl-i imanın ruhları daha evvel kabzedilecek, kıyamet kâfirlerin başına kopacaktır.²

1. Müslim, İmân, 234; Tirmizî, Fiten, 35; Müsned, 3:107.

2. bk. İbni Hacer, el-Mütâlibü'l-Âliye, 4:353; el-Heysemî, Mecmu'z-Zevâid, 8:9.

BEŞİNCİ SUALİNİZİN MEÂLİ: Kıyametin hâdisâtından ervâh-ı bâkiye müteessir olacaklar mı?

Elcevap: Derecatlarına göre müteessir olacaklar. Melâikelerin tecelliyât-ı kahriyede kendilerine göre müteessir oldukları gibi müteessir olurlar. Nasıl ki bir insan, sıcak bir yerde iken, hariçte kar ve tipi içinde titreyenleri görse, akıl ve vicdan itibarıyla müteessir olur. Öyle de, zîşuur olan ervâh-ı bâkiye, kâinatla alâkadar oldukları için, kâinatın hâdisât-ı azîmesinden, derecelerine göre müteessir olmalarını; ehl-i azap ise elemkârâne, ehl-i saadet ise hayretkârâne, istiğrabkârâne, belki bir cihette istibşarkârâne teessüratları bulunmasını, işârât-ı Kur’âniye gösteriyor. Zira, Kur’ân-ı Hakîm, her zaman kıyametin acaibini tehdit suretinde zikrediyor, “Göreceksiniz” diyor. Halbuki, cism-i insanî ile onu görenler, kıyamete yetişenlerdir. Demek, kabirde cesetleri çürüten ervahların da o tehdid-i Kur’âniyeden hisseleri var.

ALTINCI SUALİNİZİN MEÂLİ: ¹ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ Bu âyetin âhirete, Cennete, Cehenneme ve ehillerine şümulü var mı, yok mu?

1. “Herşey helâk olup gidicidir—Ona bakan yüzü müstesnâ.” Kasas Sûresi, 28:88.

Elcevap: Şu mesele, pek çok ehl-i tahkikve ehl-i keşif ve ehl-i velâyetin medar-ı bahsi olmuş. Şu meselede söz onlarındır. Hem de şu âyetin çok genişliği ve çok merâtibi var.

Ehl-i tahkikin bir kısm-ı ekseridemişler ki: “Âlem-i bekâya şümulü yok.” Diğer kısmı ise: “Âni olarak onlar da az bir zamanda bir nevi helâkete mazhar olurlar. O kadar az bir zamanda oluyor ki, fenâyâ gidip gelmiş hissetmeyecekler.”

Amma, bazı müfrit fikirli ehl-i keşfin hükmettikleri fenâ-yı mutlak ise, hakikat değildir. Çünkü, Zât-ı Akdes-i İlâhî madem sermedî ve daimîdir; elbette sıfâtı ve esmâsı dahi sermedî ve daimîdirler. Madem sıfâtı ve esmâsı daimî ve sermedîdirler; elbette onların âyineleri ve cilveleri ve nakışları ve mazharları olan âlem-i bekâdaki bâkiyat ve ehl-i bekâ, fenâ-yı mutlaka, bizzarure, gidemez.

Kur'ân-ı Hakîmin feyzinden şimdilik iki nokta hatıra gelmiş; icmâlen yazacağız.

Birincisi: Cenâb-ı Hak öyle bir Kadîr-i Mutlaktır ki, adem ve vücut, kudretine ve iradesine nisbeten iki menzil gibi, gayet kolay bir surette oraya gönderir ve getirir. İsterse bir günde, isterse bir anda oradan çevirir.

Hem adem-i mutlakzaten yoktur. Çünkü bir ilm-i muhîr var. Hem daire-i ilm-i İlâhînin harici yok ki, birşey ona atılsın. Daire-i ilim içinde bulunan adem ise, adem-i haricîdir ve vücud-u ilmîye perde olmuş bir ünvandır. Hattâ, bu mevcudat-ı ilmiyeye, bazı ehl-i tahkik “a'yân-ı sâbite” tabir etmişler. Öyle ise, fenâyâ gitmek, muvakkaten haricî libasını çıkarıp, vücud-u mânevîye ve ilmîye girmektir. Yani, hâlik ve fânî olanlar, vücud-u haricîyi bırakıp, mahiyetleri bir vücud-u mânevî giyer, daire-i kudretten çıkıp daire-i ilme girer.

İkincisi: Çok Sözlere izah ettiğimiz gibi, herşey, mânâ-yı ismiyle ve kendine bakan vecihte hiçbir; kendi zâtında müstakil ve bizatihî sabit bir vücudu yok. Ve yalnız kendi başıyla kaim bir hakikati yok. Fakat Cenâb-ı Hakka bakan vecihte ise, yani mânâ-yı harfiyle olsa, hiç değil. Çünkü onda cilvesi görünen esmâ-i bâkiye var. Mâdum değil; çünkü sermedî bir vücudun gölgesini taşıyor. Hakikati vardır, sabittir, hem yüksektir. Çünkü mazhar olduğu bâki bir ismin sabit bir nevi gölgesidir.

Hem **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ** 'insanın elini mâsivâdan kesmek için bir kılıçtır ki, o da, Cenâb-ı Hakkın hesabına olmayan fânî dünyada, fânî şeylere karşı alâkaları kesmek için, hükmü, dünyadaki fâniyâta bakar. Demek, Allah hesabına olsa, mânâ-yı harfiyle olsa, livechillâh olsa, mâsivâyâ girmez ki, **كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ** kılıcıyla başı kesilsin.

Elhasıl: Eğer Allah için olsa, Allah'ı bulsa, gayr kalmaz ki başı kesilsin. Eğer Allah'ı bulmazsa ve hesabıyla bakmazsa, herşey gayrdır.

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ kılıcını istimal etmeli, perdeyi yırtmalı, tâ Onu bulmalı.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي²

Said Nursî

1. “Herşey helâk olup gidicidir—Ona bakan yüzü müstesnâ.” Kasas Sûresi, 28:88.
2. Bâkiolan sadece Odur.

On Altıncı Mektup

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ
فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ
الْوَكِيلُ¹

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيْنًا²

Şu Mektup²

sırrına mazhar olmuş, şiddetli yazılmamış.

1. "Onlar öyle kimselerdir ki, insanlar onlara 'Düşman size karşı büyük bir kuvvet topladı; onlardan korkun' dedikleri zaman onların imanızı yedeğeşti ve 'Allah bize yeter; O ne güzel vekildir' dediler." Âl-İmrân Sûresi, 3:173.

2. "Ona yumuşak bir dille söz söyleyin." Tâhâ Sûresi, 20:44.

Çoklar tarafından sarihan ve mânen gelen bir suale cevaptır. Şu cevabı vermek benim için hoş değil; arzu etmiyorum. Herşeyimi Cenâb-ı Hakkın tevekkülüne bağlamıştım. Fakat ben kendi halimde ve âlemimde rahat bırakılmadığım ve yüzümü dünyaya çevirdikleri için, Yeni Said değil, bilmeceburiye Eski Said lisaniyla, şahsım için değil, belki dostlarımı ve Sözlerimi ehl-i dünyanın evham ve eziyetinden kurtarmak için, hakikat-i hali hem dostlarıma, hem ehl-i dünyaya ve ehl-i hükme beyan etmek için, Beş Noktayı beyan ediyorum.

BİRİNCİ NOKTA

Denilmiş: "Niçin siyasetten çekildin, hiç yanaşmıyorsun?"

Elcevap: Dokuz on sene evveldeki Eski Said, bir miktar siyasete girdi. Belki siyaset vasıtasıyla dine ve ilme hizmet edeceğim diye beyhude yoruldu. Ve gördü ki, o yol meşkûk ve müşkülâtlı ve bana nisbeten fuzuliyâne, hem en lüzumlu hizmete mâni ve hatarlı bir yoldur. Çoğu yalancılık; ve bilmeyerek ecnebî parmağına âlet olmak ihtimali var.

Hem siyasete giren, ya muvafık olur veya muhalif olur. Eğer muvafık olsa, madem memur ve meb'us değilim; o halde siyasetçilik bana fuzulî ve mâlâyânî birşeydir. Bana ihtiyaç yok ki beyhude karışayım. Eğer muhalif siyasete girsem, ya fikirle veya kuvvetle karışacağım. Eğer fikirle olsa, bana ihtiyaç yok. Çünkü mesâil tavazzuh etmiş; herkes benim gibi bilir. Beyhude çene çalmak mânâsızdır. Eğer kuvvetle ve hâdis e çıkarmakla muhalefet etsem, husulü meşkûk bir maksat

için binler günaha girmek ihtimali var; birinin yüzünden çoklar belâya düşer. Hem on ihtimalden bir iki ihtimale binaen günahlara girmek, masumları günaha atmak vicdanım kabul etmiyor diye, Eski Said, sigara ile beraber gazeteleri ve siyaseti ve sohbet-i dünyeviye-i siyasiyeyi terk etti. Buna kat'î şahit, o vakitten beri, sekiz senedir birtek gazete ne okudum ve nedinledim. Okuduğumu ve dinlediğimi, biri çıksın, söylesin. Halbuki, sekiz sene evvel, günde belki sekiz gazete Eski Said okuyordu. Hem beş senedir bütün dikkatle benim halime nezaret ediliyor. Siyasetvâri bir tereşşuh gören söylesin. Halbuki, benim gibi

asabî ve ¹ إِنَّمَا الْحِيلَةُ فِي تَرْكِ الْحِيلِ düsturuyla, en büyük hileyi hilesizlikte bulan pervâsız, alâkasız bir insanın, değil sekiz sene, sekiz gün bir fikri gizli kalmaz. Siyasete iştihâsı ve arzusu olsaydı, tetkikata, taharriyâta lüzum bırakmayarak, top güllesi gibi sadâ verecekti.

1. Gerçek hile, hilesizliktir.

İKİNCİ NOKTA

Yeni Saidniçin bu kadar şiddetle siyasetten tecennüb ediyor?

Elcevap: Milyarlar seneden ziyade olan hayat-ı ebediyeye çalışmasını ve kazanmasını, meşkûk bir iki sene hayat-ı dünyeviye lüzumsuz, fuzulî bir surette karışmayla feda etmemek için; hem en mühim, en lüzumlu, en saf ve en hakikatli olan hizmet-i iman ve Kur'ân için şiddetle siyasetten kaçıyor. Çünkü, diyor:

Ben ihtiyar oluyorum; bundan sonra kaç sene yaşayacağımı bilmiyorum. Öyle ise bana en mühim iş, hayat-ı ebediyeye çalışmak lâzım geliyor. Hayat-ı ebediyeyi kazanmakta en birinci vasıta ve saadet-i ebediyenin anahtarı imandır; ona çalışmak lâzım geliyor.

Fakat ilim itibarıyla insanlara dahi bir menfaat dokundurmak için şer'an hizmete mükellef olduğumdan, hizmet etmek isterim. Lâkin o hizmet, ya hayat-ı içtimaiye ve dünyeviye ait olacak. O ise elimden gelmez. Hem fırtınalı bir zamanda sağlam hizmet edilmez. Onun için, o ciheti bırakıp, en mühim, en lüzumlu, en selâmetli olan, imana hizmet cihetini tercih ettim. Kendi nefsimde kazandığım hakaik-i imaniyeyi ve nefsimde tecrübe ettiğim mânevî ilâçları, sair insanların eline geçmek için, o kapıyı açık bırakıyorum. Belki Cenâb-ı Hak bu hizmeti kabul eder ve eski günahıma kefaret yapar. Bu hizmete karşı şeytan-ı racîmden başka hiç kimsenin—mü'min olsun, kâfir olsun, sıddık olsun, zındık olsun—karşı gelmeye hakkı yoktur. Çünkü imansızlık başka şeylere benzemiyor. Zulümde, fıkta, kebâirde birer menhus lezzet-i şeytaniye bulunabilir. Fakat imansızlıkta hiçbir cihet-i lezzet yok. Elem içinde elem, zulmet içinde zulmet, azap içinde azaptır.

İşte, böyle hadsiz bir hayat-ı ebediyeye çalışmayı ve iman gibi kudsî bir nura hizmeti bırakmak, ihtiyarlık zamanında lüzumsuz, tehlikelisiyaset oyuncaklarına atılmak, benim gibi alâkasız ve yalnız ve eskigünahlarına kefaret aramaya mecbur bir adamda ne kadar hilâf-ı akıldır, ne kadar hilâf-ı hikmettir, ne derece bir divaneliktir; divaneler de anlayabilirler.

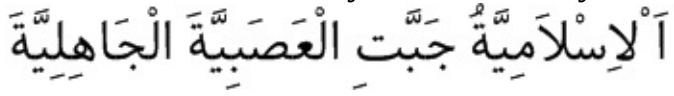
Amma “Kur’ân ve imanın hizmeti niçin beni men ediyor?” dersen, ben de derim ki:

Hakaik-i imaniye ve Kur’âniyebirer elmas hükmünde olduğu halde, siyasetle âlûde olsaydım, elimdeki o elmaslar, iğfal olunabilen avam tarafından, “Acaba taraftar kazanmak için bir propaganda-i siyaset değil mi?” diye düşünürler. O elmaslara âdi şişeler nazarıyla bakabilirler. O halde, ben o siyasete temas etmekle, o elmaslara zulmederim ve kıymetlerini tenzil etmek hükmüne geçer. İşte, ey ehl-i dünya! Neden benimle uğraşıyorsunuz, beni kendi halimde bırakmıyorsunuz?

Eğer derseniz, “Şeyhler bazan işimize karışıyorlar. Sana da bazan şeyh derler”; ben de derim:

Hey efendiler, ben şeyh değilim. Ben hocayım. Buna delil: Dört senedir buradayım. Birtek adama tarîkat verseydim, şüpheye hakkınız olurdu. Belki yanıma gelen herkese demişim: “İman lâzım, İslâmiyet lâzım. Tarîkat zamanı değil.”

Eğer derseniz, “Sana Said-i Kürdî derler. Belki sende unsuriyetperverlik fikri var, o işimize gelmiyor”; ben de derim:

Hey efendiler! Eski Saidve Yeni Said’in yazdıkları meydanda. Şahit gösteriyorum ki, ben ¹ ferman-ı kat’îsiyle, eski zamandan beri menfi milliyet ve unsuriyetperverliğe, Avrupa’nın bir nevi frenk illeti olduğundan, bir zehr-i katil nazarıyla bakmışım. Ve Avrupa, o frenk illetini İslâm içine atmış, tâ tefrika versin, parçalasın, yutmasına hazır olsun diye düşünür. O frenkilletine karşı eskiden beri tedaviye çalıştığımı, talebelerim ve banatemas edenler biliyorlar.

1. “İslâm, Câhiliyetten kalma ırkçılık ve kabileciliği ortadan kaldırmıştır.(Müslüman olduktan sonra, Habeşli bir köle ile Kureşli bir efendi arasında hiçbir fark yoktur.) “Bu ibare, İslâmiyet öncesi câhiliyâdetlerine dönmekten men eden hadislerden iktibas edilmiştir. Bu mevzuda bir çok hadis-i şerif rivayet edilmiştir. Bunlardan birisi şöyledir:

أَلَا سَلَامٌ يَجِبُ مَاقَبَلَهُ

.. “İslâm dini, kendinden önceki bâtil olan fiil, hareket, âdet ve inanışları keser, kaldırır.” *Buhârî*, Ahkâm: 4, İmâra: 36, 37; *Ebü Dâvud*, Sünnet: 5; *Tirmizî*, Cihâd: 28, İlim: 16, *Nesâî*, Bey’a: 26; *İbni Mâce*, Cihad: 39; *Müsned*, 4:69, 70, 199, 204, 205, 5:381, 6:402, 403.

Madem böyledir. Hey efendiler, herbir hâdiseyi bahane tutup bana sıkıntı vermeye sebep nedir acaba? Şarkta bir nefer hata etse, garpta bir nefere askerlik münasebetiyle zahmet ve ceza vermek; veya İstanbul’da bir esnafın cinayetiyle Bağdat’ta bir dükkâncıyı esnafılık münasebetiyle mahkûm etmek nev’inden, her

hâdis-e dünyeviyede bana sıkıntı vermek hangi usulledir, hangi vicdan hükmeder, hangi maslahat iktiza eder?

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Halimi, istirahatimi düşünen ve her musibete karşı sabırla sükûtum istigrap eden dostlarımın şöyle bir sualleri var ki: “Sana gelen zahmetlere, sıkıntılara nasıl tahammül ediyorsun? Halbuki eskiden çok hiddetli ve izzetli idin; ednâ bir tahkire tahammül edemezdin.”

Elcevap: İki küçük hâdiseyi ve hikâyeyi dinleyiniz, cevabını alınız.

Birinci hikâye: İki sene evvel benim hakkımda bir müdür sebepsiz, gıyabımda tezyifkârâne, hakaretli sözler söylemişti. Sonra bana söylediler. Bir saat kadar Eski Said damarıyla müteessir oldum. Sonra, Cenâb-ı Hakkın rahmetiyle şöyle bir hakikat kalbe geldi, sıkıntıyı izale edip o adamı da bana helâl ettirdi. O hakikat şudur:

Nefsime dedim: Eğer onun tahkiri ve beyan ettiği kusurlar şahsıma ve nefsim aittir, Allah ondan razı olsun ki, benim nefsimin ayıplarını söyler. Eğer doğru söylemişse, beni nefsiminterbiyesine sevk eder ve gururdan beni kurtarmaya yardımcıdır. Eğer yalansöylemişse, beni riyanın ve riyanın esası olan şöhret-i kâzibeden kurtarmaya yardımcıdır. Evet, ben nefsimle musalâha etmemişim. Çünküterbiye etmemişim. Benim boynumda veya koynumda bir akrep bulunduğunubiri söylese veya gösterse, ondan darılmak değil, belki memnun olmaklâzım gelir.

Eğer o adamın tahkiratı, benim imana ve Kur’ân’a hizmetkârlığım sıfatıma aittir, o bana aittir değil. O adamı, beni istihdam eden Sahib-i Kur’ân’a havale ediyorum. O Azîzdür, Hakîmdir.

Eğer sırf beni sövmek, tahkir etmek, çürütmek nev’inden ise, o da bana aittir değil. Ben menfi ve esir ve garip ve elim bağı olduğundan, haysiyetimi kendi elimle düzeltmeye çalışmak bana düşmez. Belki misafir olduğum ve bana nezaret eden şu köye, sonra kazaya, sonra vilâyete hükmedenlere aittir. Bir insanın elindeki esirini tahkir etmek, sahibine aittir; o müdafaa eder.

Madem hakikatbudur. Kalbim istirahat etti,

وَأَفَوَّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ dedim. O vakıyı olmamış gibi saydım, unuttum. Fakat maatteessüf sonra anlaşıldı ki, Kur’ân onu helâl etmemiş.

1. “Ben işimi Allah’a havale ediyorum. Muhakkak ki Allah kullarını hakkıyla görür.” Mû’min Süresi, 40:44.

İkinci hikâye: Şu senede işittim ki, bir hâdis olmuş. O hâdisenin vukuundan sonra, yalnız icmâlen vukuunu işittiğim halde, o vakıya ile ciddî alâkadarmışım

gibi bir muamele gördüm. Zaten muhabere etmiyordum; etsem de, pek nadir olarak bir mesele-i imaniyeyi bir dostuma yazardım. Hattâ dört senede kardeşime bir tek mektup yazdım. Ve ihtilâttan hem ben kendimi men ediyordum, hem de ehl-i dünya beni men ediyordu. Yalnız bir iki ahbapla haftada bir defa görüşebiliyordum. Köye gelen misafirler ise, ayda bir ikisi, bazı bir iki dakika, bir mesele-i âhirete dair benimle görüşüyordu. Bu gurbet halimde, garip, yalnız, kimsesiz, nafaka için çalışmaya benim gibilere muvafık olmayan bir köyde, herşeyden, herkesten men edildim. Hattâ, dört sene evvel, harap olmuş bir camii tamir ettirdim. Memleketimde imamlik vevaizlik vesikam elimde olduğundan, o camide dört senedir—Allah kabul etsin—imamlik ettiğim halde, şu mübarek geçen Ramazan’da mescide gidemedim. Bazan yalnız namazımı kıldım, cemaatle kılınan namazın yirmi beş sevabından ve hayrından mahrum kaldım.

İşte, başıma gelen bu iki hâdiseye karşı, aynen iki sene evvel o memurun bana karşı muamelesine gösterdiğim sabır ve tahammülü gösterdim. İnşaallah devam da ettireceğim. Şöyle de düşünüyorum ve diyorum ki:

Eğer ehl-i dünya tarafından başıma gelen şu eziyet, şu sıkıntı, şu tazyik, ayıplı ve kusurlu nefsim için ise, helâl ediyorum. Benim nefsim belki bununla ıslah-ı hal eder; hem ona keffâretüzzünub olur. Dünya misafirhanesinin safâsını çok gördüm. Azıcık cefâsını görsem, yine şükrederim.

Eğer imana ve Kur’ân’a hizmetkârlığım cihetiyle ehl-i dünya beni tazyik ediyorsa, onun müdafaası bana ait değil. Onu, Azîz-i Cebbâra havale ediyorum.

Eğer asılsız ve riyaya sebep ve ihlâsı kıracak bir şöhret-i kâzibeyi kırmak için teveccüh-ü âmmeyi hakkımda bozmak murad ise, onlara rahmet! Çünkü teveccüh-ü âmmeye mazhar olmak ve halkların nazarında şöhret kazanmak, benim gibi adamlara zarardır zannederim. Benimle temas edenler beni bilirler ki, şahsıma karşı hürmet istemiyorum, belkinefret ediyorum. Hattâ kıymettar mühim bir dostumu, fazla hürmeti için belki elli defa takdir etmişim.

Eğer beni çürütmek ve efkâr-ı âmmeden düşürtmek, iskat ettirmekten muradları, tercümanlık ettiğim hakaik-i imaniye ve Kur’âniyeye ait ise, beyhudedir. Zira Kur’ân yıldızlarına perde çekilmez. Gözünü kapayan, yalnız kendi görmez; başkasına gece yapamaz.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Evhamlı birkaç sualin cevabıdır.

BİRİNCİSİ: Ehl-i dünya bana der: “Neyle yaşıyorsun? Çalışmadan nasıl geçiniyorsun? Memleketimizde tembelce oturanları ve başkasının sa’yiyle geçinenleri istemiyoruz.”

Elcevap: Ben iktisatve bereketle yaşıyorum. Rezzâkımdan başka kimsenin minnetini almıyorum ve almamaya da karar vermişim. Evet, günde yüz para, belki kırk para ile yaşayan bir adam, başkasının minnetini almaz.

Şu meselenin izahını hiç arzu etmiyordum. Belki bir gururu ve bir enaniyeti ihsas eder fikriyle, beyan etmek bana pek nâhoştur. Fakat, madem ehl-i dünya evhamlı bir surette soruyorlar. Ben de derim ki:

Küçüklüğümden beri halkların malını kabul etmemek (velev zekât dahi olsa), hem maaşı kabul etmemek (yalnız bir iki sene Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiyede dostlarımın icbarıyla kabul etmeye mecbur oldum, o parayı da mânen millete iade ettik). Hem maişet-i dünyeviye için minnet altına girmemek, bütün ömrümde bir düstur-u hayatımdır. Ehl-i memleketim ve başka yerlerde beni tanıyanlar bunu biliyorlar. Bu beş seneki nefyimde, çok dostlar bana hediyelerini kabul ettirmek için çok çalıştılar; kabul etmedim. “Öyle ise nasıl idare edersin?” denilse, derim:

Bereketve ikram-ı İlâhî ile yaşıyorum. Nefsim çendan her hakarete, her ihanete müstehak ise de, fakat Kur’ân hizmetinin kerameti olarak, erzak hususunda, ikram-ı İlâhî olan berekete mazhar oluyorum. ¹

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

sırıyla, Cenâb-ı Hakkın bana ettiği ihsânâtı yad edip, bir şükr-ü mânevî nev’inde birkaç nümunesini söyleyeceğim. Bir şükr-ü mânevî olmakla beraber, korkuyorum ki, bir riya ve gururu ihsas ederek o mübarek bereket kesilsin. Çünkü müftehirâne gizli bereketi izhar etmek, kesilmesine sebep olur. Fakat, ne çare, söylemeye mecbur oldum.

1. “Rabbinin nimetini yâd et.” Duhâ Süresi, 93:11.

İşte birisi: Şu altı aydır otuz altı ekmekten ibaret bir kile buğday bana kâfi geldi. Daha var, bitmemiş. Ne miktar kifayet edecek, bilmiyorum. ^{HAŞİYE-1}

İkincisi: Şu mübarek Ramazan’da, yalnız iki haneden bana yemek geldi; ikisi de beni hasta etti. Anladım ki, başkasının yemeğini yemekten memnûum. Mütebâkisi, bütün Ramazan’da benim idareme bakan mübarek bir hanenin ve sadık bir arkadaşım olan o hane sahibi Abdullah Çavuş’un ihbarı ve şهادetiyle, üç ekmek, bir kıyye pirinç bana kâfi gelmiştir. Hattâ o pirinç, on beş gün Ramazan’dan sonra bitmiştir.

Üçüncüsü: Dağda, üç ay, bana ve misafirlerime bir kıyye tereyağı, hergün ekmekle beraber yemek şartıyla, kâfi geldi. Hattâ, Süleyman isminde mübarek bir misafirim vardı. Benim ekmeğim de ve onun ekmeği de bitiyordu. Çarşamba günüydü, dedim ona: “Git, ekmek getir.” İki saat, hertarafımızda kimse yok ki oradan ekmek alınsın. “Cuma gecesi seninyanında bu dağda beraber dua etmek

arzu ediyorum” dedi. Ben de dedim: “تَوَكَّلْنَا عَلَى اللَّهِ¹ ; kal.”

Haşiye-1 Bir sene devam etti.
1. Allah’a tevekkül ettik.

Sonra, hiç münasebeti olmadığı halde ve bir bahane yokken, ikimiz yürüye yürüye bir dağın tepesine çıktık. İbrikte bir parça su vardı. Bir parça şekerle çayımız vardı. Dedim: “Kardeşim, bir parça çay yap.”

O ona başladı. Ben de derin bir dereye bakar bir katran ağacıaltında oturdum. Müteessifâne şöyle düşündüm ki: Küflenmiş bir parça ekmeğimiz var; bu akşam ancak ikimize yeter. İki gün nasıl yapacağız ve bu sâfi-kalb adama ne diyeceğim diye düşünmedeyken, birden bire başım çevrilir gibi başımı çevirdim. Gördüm ki, koca bir ekmek, katran ağacının üstünde, dalları içinde bize bakıyor. Dedim: “Süleyman, müjde! Cenâb-ı Hak bize rızık verdi.”

O ekmeği aldık; bakıyoruz ki, kuşlar ve hayvânât-ı vahşiye, hiçbiri ilişmemiş. Yirmi otuz gündür hiçbir insan o tepeye çıkmamıştı. O ekmek ikimize iki gün kâfi geldi. Biz yerken, bitmek üzereyken, dört sene sadık bir sıddîkım olan müstakim Süleyman, ekmekle aşağıdan çıkageldi.

Dördüncüsü: Şu üstümdeki sakoyu, yedi sene evvel eski olarak almıştım. Beş senedir elbise, çamaşır, pabuç, çorap için dört buçuk lira ile idare ettim. Bereket, iktisat ve rahmet-i İlâhiye bana kâfi geldi.

İşte, şu nûmuneler gibi çok şeyler var ve bereket-i İlâhiyenin çok cihetleri var. Bu köy halkı çoğunu bilirler. Fakat sakın bunları fahr için zikrediyorum zannetmeyiniz. Belki mecbur oldum. Hem benim için iyiliğe bir medar olduğunu düşünmeyiniz. Bu bereketler, ya yanıma gelen hâlis dostlarıma ihsandır; veya hizmet-i Kur’âniyeye bir ikramdır; veya iktisadın bereketli bir menfaatidir; veyahut “Yâ Rahîm, yâ Rahîm” ile zikreden ve yanımda bulunan dört kedinin rızıklarıdır ki, bereket suretinde gelir, ben de ondan istifade ederim. Evet, hazin mırmırlarını dikkatle dinlesen, “Yâ Rahîm, yâ Rahîm” çektiklerini anlarsın.

Kedi bahsi geldi, tavuğu hatıra getirdi. Bir tavuğum var. Şu kışta yumurta makinesi gibi, pek az fasılayla hergün rahmet hazinesinden bana bir yumurta getiriyordu. Hem birgün iki yumurta getirdi, ben dehayrette kaldım. Dostlarımdan sordum, “Böyle olur mu?” dedim. Dediler: “Belki bir ihsan-ı İlâhîdir.” Hem şu tavuğun yazın çıkardığı küçük bir yavrusu vardı. Ramazan-ı Şerifin başında yumurtaya başladı, tâ kırk gün devam etti. Hem küçük, hem kışta, hem Ramazan’da bu mübarek hali bir ikram-ı Rabbânî olduğuna, ne benim ve ne de bana hizmet edenlerin şüphemiz kalmadı. Hem ne vakit annesi kesti, hemen o başladı, beni yumurtasız bırakmadı.

İKİNCİ VEHİMLİ SUAL: Ehl-i dünya diyorlar ki: “Sana nasıl emniyet

edeceğiz ki, sen dünyamıza karışmayacaksın? Seni serbest bıraksak belki dünyamıza karışsın. Hem nasıl bileceğiz ki, sen kurnazlıkyapmıyorsun? Kendini târik-i dünya gösterip, halkın malını zâhiren almaz, gizli alır bir kurnazlık olmadığını nasıl bileceğiz?”

Elcevap: Yirmi sene evvelki Divan-ı Harb-i Örfîde ve hürriyetten daha evvel zamanda çoklara malûm hal ve vaziyetim ve *İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnâmesi* namında o zaman Divan-ı Harpteki müdafaatım kat'î gösterir ki, değil kurnazlık, belki ednâ bir hileye tenezzül etmez bir tarzda hayat geçirmişim. Eğer hile olsaydı, bu beş sene zarfında sizlere temellukkârâne bir müracaat edilecekti. Hileli adam kendini sevdirebilir, kendini çekmez. İğfal ve aldatmaya daima çalışır. Halbuki bana karşı en mühim hücumlara ve tenkitlere mukâbil, tezellüle tenezzül etmedim. “Tevekkeltü alâllah” deyip ehl-i dünyaya arkamı çevirdim.

Hem de âhireti bilen ve dünyanın hakikatini keşfeden, akli varsa pişman olmaz, yeniden dünyaya dönüp uğraşmaz. Elli seneden sonra, alâkasız, tek başıyla bir adam, hayat-ı ebediyesini dünyanın bir iki sene gevezeliğine, şarlatanlığına feda etmez. Feda etse kurnaz olmaz, belki ebleh bir divane olur. Ebleh bir divanenin elinden ne gelir ki onunla uğraşılsın?

Amma zâhirentârik-i dünya, bâtinen tâlib-i dünya şüphesi ise:

وَمَا أَبْرَىٰ نَفْسِي إِنْ النَّفْسَ لَا مَرَّةً بِالسَّوِّءِ

¹sırrınca, ben nefsimi tebrie etmiyorum. Nefsim her fenalığı ister. Fakat şu fânî dünyada, şu muvakkat misafirhanede, ihtiyarlık zamanında, kısa bir ömürde, az bir lezzet için, ebedî, daimî hayatını ve saadet-i ebediyesini berbat etmek, ehl-i aklın kârı değil. Ehl-i aklın ve zîşuurun kârı olmadığından, nefs-i emmârem ister istemez akla tâbi olmuştur.

1. “Ben nefsimi temize çıkarmam. Çünkü nefisdaima kötülüğe sevk eder.” Yusuf Sûresi, 12:53.

ÜÇÜNCÜ VEHİMLİ SUAL: Ehl-i dünya diyorlar ki: “Sen bizi sever misin? Beğeniyor musun? Eğer seversen, neden bize küsüp karışmıyorsun? Eğer beğenmiyorsan bize muarızsın. Biz muarızlarımızı ezeriz.”

Elcevap: Ben değil sizi, belki dünyanızı sevseydim, dünyadan çekilmezdim. Ne sizi ve ne de dünyanızı beğenmiyorum. Fakat karışmıyorum. Çünkü ben başkamaksattayım; başka noktalar benim kalbimi doldurmuş, başka şeyleridüşünmeye kalbimde yer bırakmamış. Sizin vazifeniz ele bakmaktır, kalbebakmak değil. Çünkü idarenizi, âsâyışinizi istiyorsunuz. El karışmadığı vakit, ne hakkınız var ki, hiç lâıyk olmadığınız halde “Kalb de bizi sevsin” demeye?

Kalbe karışsanız: Evet, ben nasıl bu kış içinde baharı temenni ediyorum ve arzu ediyorum; fakat irade edemiyorum, getirmeye teşebbüs edemiyorum. Öyle de, hal-i âlemin salâhını temenni ediyorum, dua ediyorum ve ehl-i dünyanın ıslahını arzu ediyorum. Fakat irade edemiyorum; çünkü elimden gelmiyor. Bilfiil teşebbüs edemiyorum; çünkü ne vazifemdir, ne de iktidarım var.

DÖRDÜNCÜ ŞÜPHELİ SUAL: Ehl-i dünya diyorlar ki: “O kadar belâlar gördük ki, kimseye emniyetimiz kalmadı. Sana nasıl emin olabiliriz ki, fırsat senin eline geçse, arzu ettiğin gibi karışmazsın?”

Elcevap: Evvelki noktalar size emniyetvermekle beraber, memleketimde, talebe ve akrabam içinde, beni dinleyenlerin ortasında, heyecanlı hâdiseler içinde dünyanıza karışmadığım halde, diyar-ı gurbette ve yalnız, tek başıyla, garip, zayıf, âciz, bütün kuvvetiyle âhirete müteveccih, ihtilâttan, muhabereden kesilmiş, iman ve âhîret münasebetiyle uzaktan uzağa yalnız bazı ehl-i âhîreti dost bulan ve başka herkese yabanî ve herkes de ona yabanî nazarıyla bakan bir insan, semeresiz, tehlikeli dünyanıza karışsa, muzaaf bir divane olmak gerektir.

BEŞİNCİ NOKTA

Beş küçük meseleye dairdir.

BİRİNCİSİ: Ehl-i dünya bana diyorlar ki: “Bizim usul-ü medeniyetimizi, tarz-ı hayatımızı ve suret-i telebbüsümüzü niçin sen kendine tatbik etmiyorsun? Demek bize muarızsın.”

Ben de derim: Hey efendiler! Ne hakla bana usul-ü medeniyetinizi teklif ediyorsunuz? Halbuki siz, beni hukuk-u medeniyetten iskat etmiş gibi, haksız olarak beş sene bir köyde muhabereden ve ihtilâttan memnu’ bir tarzda ikamet ettirdiniz. Her menfiyi şehirlerde dost ve akrabasıyla beraber bıraktınız ve sonra vesika verdiğiniz halde, sebepsiz beni tecrid edip, bir iki tane müstesna, hiçbir hemşehriyle görüştürmediniz. Demek beni efrad-ı milletten ve raiyetten saymıyorsunuz. Nasıl kanun-u medeniyetinizin bana tatbikini teklif ediyorsunuz? Dünyayı bana zindan ettiniz. Zindanda olan biradama böyle şeyler teklif edilmez. Siz bana dünya kapısını kapadınız. Ben de âhîret kapısını çaldım; rahmet-i İlâhiye açtı. Âhîret kapısında bulunan bir adama, dünyanın karma karışık usul ve âdâtı ona nasıl teklif edilir? Ne vakit beni serbest bırakıp, memleketime iade edip hukukumu verdiniz; o vakit usulünüzün tatbikini isteyebilirsiniz.

İKİNCİ MESELE: Ehl-i dünya diyorlar ki: “Bize ahkâm-ı diniyeyi ve hakaik-i İslâmiyeyi talim edecek resmî bir dairemiz var. Sen ne salâhiyetle neşriyat-ı diniye yapıyorsun? Sen madem nefye mahkûmsun; bu işlere karışmaya hakkın yok.”

Elcevap: Hak ve hakikat inhisar altına alınmaz. İman ve Kur'ân nasıl inhisar altına alınabilir? Siz dünyanın usulünü, kanununu inhisar altına alabilirsiniz. Fakat hakaik-i imaniye ve esâsât-ı Kur'âniye, resmî bir şekilde ve ücret mukâbilinde, dünya muamelâtı suretine sokulmaz. Belki, bir mevhibe-i İlâhiye olan o esrar, hâlis bir niyetle ve dünyadan ve huzûzât-ı nefsaniyeden tecerrüd etmek vesilesiyle o feyizler gelebilir.

Hem de sizin o resmî daireniz dahi, memleketteyken beni vaiz kabul etti, tayin etti. Ben o vaizliği kabul ettim, fakat maaşını terk ettim. Elimde vesikam var. Vaizlik, imamlık vesikasıyla her yerde amel edebilirim. Çünkü benim nefyim haksız olmuştur. Hem menfiler madem iade edildi; eski vesikalarımın hükmü bâkidir.

Saniyen: Yazdığım hakaik-i imaniyeyi doğrudan doğruya nefsim'e hitap etmişim. Herkesi davet etmiyorum. Belki ruhları muhtaç ve kalbleri yaralı olanlar, o edviye-i Kur'âniyeyi arayıp buluyorlar. Yalnız, medar-ı maişetim için, yeni huruf çıkmadan evvel, haşre dair bir risalemi tab ettirdim. Bunu da, bana karşı insafsız eski vali, o risaleyi tetkik edip, tenkit edecek bir cihet bulamadığı için ilişemedi.

ÜÇÜNCÜ MESELE: Benim bazı dostlarım, ehl-i dünya bana şüpheli baktıkları için, ehl-i dünyaya hoş görünmek için benden zâhiren teberri ediyorlar, belki tenkit ediyorlar. Halbuki, kurnaz ehl-i dünya, bunların teberrisini ve bana karşı içtinaplarını, o ehl-i dünyaya sadakate değil, belki bir nevi riyaya, vicdansızlığa hamledip o dostlarıma karşı fena nazarla bakıyorlar.

Ben de derim: Ey âhiretdostlarım! Benim Kur'ân'a hizmetkârlığımdan teberri edip kaçmayınız. Çünkü, inşaallah benden size zarar gelmez. Eğer faraza musibet gelse veya bana zulmedilse, siz benden teberriyle kurtulamazsınız. O hal ile, musibete ve tokada daha ziyade istihkak kesb edersiniz. Hem ne var ki evhama düşüyorsunuz?

DÖRDÜNCÜ MESELE: Şu nefiy zamanında görüyorum ki, hodfuruş ve siyaset bataklığına düşmüş bazı insanlar, bana tarafgirâne, rakibâne bir nazarla bakıyorlar. Güya ben de onlar gibi dünya cereyanlarıyla alâkadarım!

Hey efendiler! Ben imanın cereyanındayım. Karşımda imansızlık cereyanı var. Başka cereyanlarla alâkam yok. O adamlardan ücret mukâbilinde iş görenler, belki kendilerini bir derece mazur görüyor. Fakat ücretsiz, hamiyet namına bana karşı tarafgirâne, rakibâne vaziyet almak ve ilişmek ve eziyet etmek, gayet fena bir hatadır. Çünkü, sabıkan ispat edildiği gibi, siyaset-i dünya ile hiç alâkadar değilim. Yalnız, bütün vaktimi ve hayatımı hakaik-i imaniye ve Kur'âniyeye hasr ve vakfetmişim. Madem böyledir; bana eziyet verip rakibâne ilişen adam

düşünsün ki, o muamelesi zındıka ve imansızlık namına imana ilişmek hükmüne geçer.

BEŞİNCİ MESELE: Dünya madem fânidir. Hem madem ömür kısadır. Hem madem gayet lüzumlu vazifeler çoktur. Hem madem hayat-ı ebediye burada kazanılacaktır. Hem madem dünya sahipsiz değil. Hem madem şu misafirhane-i dünyanın gayet Hakîm ve Kerîm bir müdebbiri var. Hem madem ne iyilik ve ne fenalık cezasız kalmayacaktır. Hem madem ¹

لَا يَكْلِفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا

sırrınca teklif-i mâlâyutak yoktur. Hem madem zararsız yol, zararlı yola müreccahtır. Hem madem dünyevî dostlar ve rütbelere kabir kapısına kadardır.

Elbette, en bahtiyar odur ki, dünya için âhireti unutmasın, âhiretini dünyaya feda etmesin, hayat-ı ebediyesini hayat-ı dünyeviye için bozmasın, mâlâyânî şeylerle ömrünü telef etmesin, kendini misafir telâkki edip misafirhane sahibinin emirlerine göre hareket etsin, selâmetle kabir kapısını açıp saadet-i ebediye girsin. ^{HAŞİYE-1}

1. "Allah kimseye gücünden fazlasını yüklemesin." Bakara Sûresi, 2:286.

Haşiye-1 Bu madem'ler içindir ki, şahsıma karşı olan zulümlere, sıkıntılara aldırmiyorum ve ehemmiyet vermiyorum. "Meraka değmiyor" diyorum ve dünyaya karışmıyorum.

On Altıncı Mektubun Zeyli

بِسْمِهِ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ¹

1. Onun adıyla. "Hiçbir şey yoktur ki Onu hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

Ehl-i dünya, sebepsiz, benim gibi âciz, garip bir adamdan tevehhüm edip, binler adam kuvvetinde tahayyül ederek beni çok kayıtlar altına almışlar. Barla'nın bir mahallesi olan Bedre'de ve Barla'nın bir dağında bir iki gece kalmaklığımı müsaade etmemişler. İşittim ki, diyorlar: "Said elli bin nefer kuvvetindedir; onun için serbest bırakmıyoruz."

Ben de derim ki: Ey bedbaht ehl-i dünya! Bütün kuvvetinizle dünyaya çalıştığınız halde, neden dünyanın işini dahi bilmiyorsunuz, divane gibi hükmediyorsunuz? Eğer korkunuz şahsımdan ise, elli bin nefer değil, belki bir nefer elli defa benden ziyade işler görebilir. Yani, odamın kapısında durup bana "Çıkmayacaksın" diyebilir.

Eğer korkunuz mesleğimden ve Kur'ân'a ait dellâllığımdan ve kuvve-i mâneviye-i imaniyeden ise, elli bin nefer değil, yanlırsınız, meslek itibarıyla elli milyon kuvvetindeyim, haberiniz olsun! Çünkü, Kur'ân-ı Hakîmin kuvvetiyle, sizin dinsizleriniz dahil olduğu halde bütün Avrupa'ya meydan okuyorum. Bütün neşrettiğim envâr-ı imaniye ile, onların fûnun-u müsbete ve tabiat dedikleri muhkem kal'alarını zirûzeber etmişim. Onların en büyük dinsiz feylesoflarını hayvandan aşağı düşürmüşüm. Dinsizleriniz dahi içinde bulunan bütün Avrupa toplansa, Allah'ın tevfiğiyle, beni o mesleğimin bir meselesinden geri çeviremezler, inşaallah mağlûp edemezler.

Madem böyledir; ben sizin dünyanıza karışmıyorum, siz de benim âhiretime karışmayınız. Karışsanız da beyhudedir!

Takdir-i Hüdâkuvve-i bâzû ile dönmez,

Bir şem'a ki Mevlâ yaka, üflemekle sönmez!

Benim hakkımda, müstesna bir surette, pek ziyade ehl-i dünya tevehhüm edip âdetâ korkuyorlar. Bende bulunmayan ve bulunsa dahi siyasî bir kusur teşkil etmeyen ve ittihama medar olmayan şeyhlik, büyüklük, hanedan, aşiret sahibi, nüfuzlu, etbâ çok, hemşehrileriyle görüşmek, dünya ahvâliyle alâkadar olmak, hattâ siyasete girmek, hattâ muhalif olmak gibi, bende bulunmayan emirleri tahayyül ederek evhâma düşmüşler. Hattâ hapiste ve hariçteki, yani kendilerince kâbil-i af olmayanların dahi aflatırını müzakere ettikleri sırada, beni âdetâ

herşeyden men ettiler.

Fenave fâni bir adamın, güzel ve bâki şöyle bir sözü var:

*Zulmün topu var, güllesi var, kal'ası varsa,
Hakkın da bükülmez kolu, dönmez yüzü vardır.*

Ben de derim:

*Ehl-i dünyanın hükmü var, şevketi var, kuvveti varsa,
Kur'ân'ın feyziyle, hâdiminde de
Şaşırmaz ilmi, susmaz sözü vardır,
Yanılmaz kalbi, sönmez nuru vardır.*

Çok dostlarla beraber, bana nezareteden bir kumandan, mükerreren sual ettiler: “Neden vesika için müracaat etmiyorsun, istida vermiyorsun?”

Elcevap: Beş altı sebep için müracaat etmiyorum ve edemiyorum:

Birincisi: Ben ehl-i dünyanın dünyasına karışmadım ki, onların mahkûmu olayım, onlara müracaat edeyim. Ben kader-i İlâhînin mahkûmuyum ve ona karşı kusurum var; ona müracaat ediyorum.

İkincisi: Bu dünya çabuk tebeddül eder bir misafirhane olduğunu yakinen iman edip bildim. Onun için, hakikî vatan değil, her yer birdir. Madem vatanımda bâki kalmayacağım; beyhude ona karşı çabalamak, oraya gitmek bir şeye yaramıyor. Madem her yer misafirhanedir; eğer misafirhane sahibinin rahmeti yar ise, herkes yardır, her yer yarar. Eğer yar değilse, her yer kalbe bardır ve herkes düşmandır.

Üçüncüsü: Müracaat kanun dairesinde olur. Halbuki bu altı senedir bana karşı muamele keyfî ve fevkalkanundur. Menfiler kanunuyla bana muamele edilmedi. Hukuk-u medeniyetten ve belki hukuk-u dünyeviyeden iskat edilmiş bir tarzda bana baktılar. Bu fevkalkanun muamele edenlere kanun namına müracaat mânâsız olur.

Dördüncüsü: Bu sene, buranın müdürü, benim namıma, Barla'nın bir mahallesi hükmünde olan Bedre karyesinde tebdil-i hava için birkaç gün kalmaya dair müracaat etti; müsaade etmediler. Böyle ehemmiyetsiz bir ihtiyacıma cevab-ı red verenlere nasıl müracaat edilir? Müracaat edilse, zillet içinde faidesiz bir tezellül olur.

Beşincisi: Haksızlığı hak iddia edenlere karşı hak dâvâ etmek ve onlara müracaat etmek bir haksızlıktır, hakka karşı bir hürmetsizliktir. Ben bu haksızlığı ve hakka karşı hürmetsizliği irtikâp etmek istemem vesselâm.

Altıncı sebep: Bana karşı ehl-i dünyanın verdiği sıkıntı, siyaset için değil. Çünkü onlar da bilirler kisiyasete karışmıyorum, siyasetten kaçıyorum. Belki,

bilerek veyabilmeyerek, zındıka hesabına, benim dine merbutiyetimden beni tâzip ediyorlar. Öyle ise, onlara müracaat etmek, dinden pişmanlık göstermek ve meslek-i zındıkayı okşamak demektir.

Hem ben onlara müracaat ve dehalet ettikçe; âdil olan kader-i İlâhî, beni onların zalim eliyle tâzip edecektir. Çünkü onlar diyanete merbutiyetimden beni sıkıyorlar; kader ise, benim diyanette ve ihlâsta noksanıyetim var, ara sıra ehl-i dünyaya riyakârlıklarımın için beni sıkıyor. Öyle ise, şimdilik şu sıkıntıdan kurtuluşum yok. Eğer ehl-i dünyaya müracaat etsem, kader der: “Ey riyakâr, bu müracaatın cezasını çek.” Eğer müracaat etmezsem, ehl-i dünya der: “Bizi tanımıyorsun, sıkıntıda kal.”

Yedinci sebep: Malûmdur ki, bir memurun vazifesi, heyet-i içtimaiyeye muzır eşhâsa meydan vermemek ve nâfilere yardım etmektir. Halbuki, beni nezaret altına alan memur, kabir kapısına gelen, misafir bir ihtiyar adama,

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

¹ taki, imanın lâîf bir zevkini izah ettiğim vakit, bir cürm-ü meşhut halinde beni yakalamak gibi, çok zaman yanıma gelmediği halde, o vakit güya bir kabahat işliyorum gibi yanıma geldi. İhlâsla dinleyen o biçareyi de mahrum bıraktı, beni de hiddete getirdi. Halbuki, burada bazı adamlar vardı; o onlara ehemmiyet vermiyordu. Sonra, edepsizliklerde ve köydeki hayat-ı içtimaiyeye zehir verecek surette bulundukları vakit, onlara iltifat etmeye ve takdir etmeye başladı.

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.

Hem malûmdur ki, zindanda yüz cinayeti bulunan bir adam, nezarete memur zabıt olsun, nefer olsun, her zaman onlarla görüşebilir. Halbuki bir senedir, hem âmir, hem nezarete memur hükûmet-i milliyece iki mühim zât, kaç defa odamın yanından geçtikleri halde, kat'â ve asla ne benimle görüştüler ve ne de halimi sordular. Ben evvel zannettim ki, adâvetlerinden yanaşmıyorlar. Sonra tahakkuk etti ki, evhamlarından, güya ben onları yutacağım gibi kaçıyorlar!

İşte şu adamlar gibi eczası ve memurları bulunan bir hükûmeti hükûmet diyerek merci tanıyıp müracaat etmek kâr-ı akıl değil, beyhude bir zillettir. Eski Said olsaydı, Antere gibi diyecekti:

مَاءُ الْحَيَاةِ بِذَلَّةٍ كَجَهَنَّمَ وَجَهَنَّمَ بِالْعِزِّ فَخْرٌ مَنْزِلِي

1. Zilletle ele geçen âb-ı hayat, tıpkı Cehennem gibidir. İzzetle Cehennem ise, medar-ı iftihar bir menzildir. *Dîvânü Antera*, (Takdim ve şerh: Mecîd Tarrâd), 135.

Eski Said yok. Yeni Said ise, ehl-i dünya ile konuşmayı mânâsız görüyor. “Dünyaları başlarını yesin! Ne yaparlarsa yapsınlar; mahkeme-i kübrâda onlarla muhakeme olacağız” der, sükût eder.

Adem-i müracaatımın sebeplerinden sekizincisi: “Gayr-ı meşru bir

muhabbetin neticesi, merhametsiz bir adâvet olduğu” kaidesince, âdil olan kader-i îlâhî, lâıyk olmadıkları halde meylettiğim Şu ehl-i dñnyanın zalim eliyle beni tâzip ediyor. Ben de bu azâba müstehakım deyip sükût ediyordum. Çünkü, Harb-i Umumîde gönüllü alay kumandanı olarak iki sene çalıştım, çarpıştım. Ordu Kumandanı ve Enver Paşa takdiratı altında, kıymettar talebelerimi, dostlarımı feda ettim. Yaralanıp esir düştüm. Esaretten geldikten sonra, *Hutuvât-ı Sitte* gibi eserlerimle kendimi tehlikeye atıp, İngilizlerin İstanbul’a tasallutu altında, İngilizlerin başlarına vurdum. Şu beni işkenceli ve sebepsiz esaret altına alanlara yardım ettim.

İşte, onlar da bana o yardım cezasını böyle veriyorlar. Üç sene Rusya’da, esaretimde çektiğim zahmet ve sıkıntıyı, burada bu dostlarım bana üç ayda çektirdiler. Halbuki, Ruslar beni Kürt gönüllü kumandanı suretinde, Kazakları ve esirleri kesen gaddar adam nazarıyla bana baktıkları halde, beni dersten men etmediler. Arkadaşım olan doksan esir zabitlerin kısm-ı ekserisine ders veriyordum. Bir defa Rus kumandanı geldi, dinledi. Türkçebilmediğı için, siyasî ders zannetti, bir defa beni men etti; sonra yine izin verdi. Hem aynı kışlada bir odayı cami yaptık. Ben imamlıkyapıyordum. Hiç müdahale etmediler, ihtilâttan men etmediler, beni muhabereden kesmediler.

Halbuki, bu dostlarım, güya vatandaşlarım ve dindaşlarım ve onların menfaat-i imaniyelerine uğraştığım adamlar, hiçbir sebep yokken, siyasetten vedünyadan alâkamı kestiğimi bilirlerken, üç sene değil, belki beni altısene sıkıntılı bir esaret altına aldılar, ihtilâttan men ettiler. Vesikam olduğu halde, dersten, hattâ odamda hususî dersimi de men ettiler, muhabereye sed çektiler. Hattâ, vesikam olduğu halde, kendim tamir ettiğim ve dört sene imamlık ettiğimmescidimden beni men ettiler. Şimdi dahi cemaat sevabından beni mahrum etmek için—daimî cemaatim ve âhiret kardeşlerim—mahsus üç adama dahi imamet etmemi kabul etmiyorlar. Hem, istemediğim halde birisi bana iyi dese, bana nezaret eden memur kıskanarak kızıyor, nüfuzunu kırayım diye vicdansızcasına tedbirler yapıyor, âmirlerinden iltifat görmek için beni tâciz ediyor.

İşte, böyle vaziyette bir adam, Cenâb-ı Haktan başka kime müracaat eder? Hâkim, kendi müddei olsa, elbette ona şekvâ edilmez. Gel, sen söyle, bu hale ne diyeceğiz? Sen ne dersen de, ben derim ki: Bu dostlarım içinde çok münafıklar var. Münafık kâfirden eşedir. Onun için, kâfir Rus’un bana çekirtmediğini çekirtiyorlar.

Hey bedbahtlar! Ben size ne yaptım ve ne yapıyorum? İmanınızın kurtulmasına ve saadet-i ebediyenize hizmet ediyorum. Demek hizmetim hâlis, lillâh için olmamış ki, aksülâmel oluyor; siz, ona mukâbil her fırsatta beni incitiyorsunuz. Elbette mahkeme-i kübrâda sizinle görüşeceğiz.

حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ¹
نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ² derim.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي³

Said Nursî

1. "Allah bize yeter; O ne güzel vekildir." Âl-i İmrân Sûresi, 3:173.
2. "O ne güzel dost ve ne güzel yardımcıdır!" Enfâl Sûresi, 8:40; Hac Sûresi, 22:78.
3. Bâkî olan sadece Odur.

On Yedinci Mektup

(Yirmi Beşinci Lem'anın Zeyli)

Çocuk Taziyenâmesi

بِسْمِهِ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ¹

Azizâhret kardeşim Hafız Halid Efendi,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا
إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ²
الْحُكْمُ لِلَّهِ³

Kardeşim, çocuğun vefatı beni müteessir etti. Fakat, ³ kazaya rıza, kadere teslim İslâmiyetin bir şîârıdır. Cenâb-ı Hak sizlere sabr-ı cemil versin; merhumu da, size zahîre-i âhîret ve şefaathî yapsın. Size ve sizin gibi müttaki mü'minlere büyük bir müjde ve hakikî bir teselli gösterecek Beş Noktayı beyan ederiz.

BİRİNCİ NOKTA

Kur'ân-ı Hakîmde ⁴ وَلَدَانِ مُخْلَدُونَ⁴ sırrı ve meâli şudur ki:

1. Onun adıyla. "Hiçbir şey yoktur ki Onu hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

2. "Sabredenleri müjdele. O sabredenler ki, başlarına bir musibet geldiği zaman 'Biz Allah'ın kullarıyız; sonunda yine Ona döneceğiz' derler." Bakara Sûresi, 2:155-156.

3. "Hüküm Allah'ındır." Mü'minSûresi, 40:12.

4. "Ebediyen yaşlanmayacak olan çocuklar." Vâkıa Sûresi, 56:17; İnsan Sûresi, 76:19.

Mü'minlerin kablelbülûğ vefat eden evlâtları, Cennette ebedî, sevimli, Cennete lâıyk bir surette, daimî çocuk kalacaklarını; ve Cennete giden peder ve validelerinin kucaklarında ebedî medar-ı sürurları olacaklarını; ve çocuk sevmek ve evlât okşamak gibi en lâtîf bir zevki, ebeveynine temine medar olacaklarını; ve herbir lezzetli şeyin Cennette bulunduğunu; "Cennet tenasül yeri olmadığından, evlât muhabbeti ve okşaması olmadığını" diyenlerin hükümleri hakikat olmadığını; hem dünyada on senelik kısa bir zamanda teellümatla karışık evlât sevmesine ve okşamasına bedel, sâfi, elemsiz, milyonlar sene ebedî evlât

sevmesini ve okşamasını kazanmak, ehl-i imanın en büyük bir medar-ı saadeti olduğunu, şu âyet-i kerime, ¹ وَلَدَانُ مَخْلَدُونَ cümlesiyle işaret ediyor ve müjde veriyor.

1. "Ebediyen yaşlanmayacak olan çocuklar." Vâkıa Sûresi, 56:17 ; İnsan Sûresi, 76:19.

İKİNCİ NOKTA

Bir zaman, bir zât, bir zindanda bulunuyor. Sevimli bir çocuğu yanına gönderilmiş. O biçare mahpus, hem kendi elemini çekiyor, hem veledinin istirahatini temin edemediği için, onun zahmetiyle müteallim oluyordu. Sonra, merhametkâr hâkim ona bir adam gönderir, der ki:

“Şu çocuk çendan senin evlâdındır. Fakat benim raiyetim ve milletimdir. Onu ben alacağım, güzel bir sarayda beslettireceğim.”

O adam ağlar, sızlar, “Benim medar-ı tesellim olan evlâdımı vermeyeceğim” der.

Ona arkadaşları der ki: “Senin teessürâtın mânâsızdır. Eğer sen çocuğa acıyorsan, çocuk şu mülevves, ufunetli, sıkıntılı zindana bedel, ferahlı, saadetli bir saraya gidecek. Eğer sen nefsin için müteessir oluyorsan, menfaatini arıyorsan; çocuk burada kalsa, muvakkaten şüpheli bir menfaatinle beraber, çocuğun meşakkatlerinden çok sıkıntı ve elem çekmek var. Eğer oraya gitse, sana bin menfaati var. Çünkü padişahın merhametini celbe sebep olur, sana şefaathçi hükmüne geçer. Padişah onu seninle görüştürmek arzu edecek. Elbette görüşmek için onu zindana göndermeyecek, belki seni zindandan çıkarıp osaraya celb edecek, çocukla görüştürecektir—şu şartla ki, padişaha emniyetin ve itaatın varsa...”

İşte, şu temsilgibi, aziz kardeşim, senin gibi mü'minlerin evlâdı vefat ettikleri vakit şöyle düşünmeli:

Şu veled mâsumdur; onun Hâlîkı dahi Rahîm ve Kerîmdir. Benim nâkıs terbiye ve şefkatime bedel, gayet kâmil olan inâyet ve rahmetine aldı. Dünyanın elemli, musibetli, meşakkatli zindanından çıkarıp Cennetü'l-Firdevsine gönderdi. O çocuğa ne mutlu! Şu dünyada kalsaydı, kimbilir ne şekle girerdi! Onun için ben ona acımiyorum, bahtiyar biliyorum. Kaldı kendi nefsime ait menfaati için, kendime dahi acımiyorum, elîm müteessir olmuyorum. Çünkü dünyada kalsaydı, on senelik muvakkat elemle karışık bir evlât muhabbeti temin edecekti. Eğer salih olsaydı, dünya işinde muktedir olsaydı, belki bana yardım edecekti. Fakat vefatıyla, ebedî Cennette on milyon sene bana evlât muhabbetine medar ve saadet-i ebediyeye vesile bir şefaathçi hükmüne geçer. Elbette ve elbette, meşkûk, muaccel bir menfaati kaybeden, muhakkak ve müaccel bin

menfaati kazanan, elîm teessürat göstermez, meyusâne feryad etmez.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Vefat eden çocuk, bir Hâlık-ı Rahîmin mahlûku, memlûkü, abdi ve bütün heyetiyle onun masnuu ve ona ait olarak ebeveyninin bir arkadaşı idi ki, muvakkaten ebeveyninin nezaretine verilmiş. Peder ve valideyi ona hizmetkâr etmiş. Ebeveyninin o hizmetlerine mukâbil, muaccel bir ücret olarak, lezzetli bir şefkat vermiş.

Şimdi, binden dokuz yüz doksan dokuz hisse sahibi olan o Hâlık-ı Rahîm, mukteza-yı rahmet ve hikmetolarak o çocuğu senin elinden alsa, hizmetine hâtime verse, surî bir hisse ile, hakikî bin hisse sahibine karşı şekvâyı andıracak bir tarzda meyusâne hüznün ve feryad etmek ehl-i imana yakışmaz, belki ehl-i gaflet ve dalâlete yakışıyor.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Eğer dünya ebedî olsaydı, insan içinde ebedî kalsaydı ve firak ebedî olsaydı, elîmâne teessürat ve meyusâne teellümâtın bir mânâsı olurdu. Fakat madem dünya bir misafirhanedir; vefat eden çocuk nereye gitmişse, siz de, biz de oraya gideceğiz. Ve hem bu vefatona mahsus değil, umumî bir caddedir. Hem madem müfarakat dahi ebedî değil; ileride hem berzahta, hem Cennette görüşülecektir.

اَلْحُكْمُ لِلّٰهِ¹ demeli. "O verdi, o aldı. Elhamdü lillâhi alâ külli hal" deyip sabırla şükretmeli.

1. "Hüküm Allah'ındır." Mû'min Sûresi, 40:12.

BEŞİNCİ NOKTA

Rahmet-i İlâhiyenin en lâtîf, en güzel, en hoş, en şirin cilverlerinden olan şefkat, bir iksir-i nuranîdir, aşktan çok keskindir. Çabuk Cenâb-ı Hakka vüsûle vesile olur. Nasıl aşk-ı mecazî ve aşk-ı dünyevî, pek çok müşkülâtla aşk-ı hakikîye inkılâp eder, Cenâb-ı Hakkı bulur. Öyle de, şefkat, fakat müşkülâtsız, daha kısa, daha safî bir tarzda, kalbi Cenâb-ı Hakka rapteder.

Gerek peder ve gerek valide, veledini bütün dünya gibi severler. Veledi elinden alındığı vakit, eğer bahtiyar ise, hakikî ehl-i iman ise, dünyadan yüzünü çevirir, Mün'im-i Hakikîyi bulur. Der ki: "Dünya madem fânidir, değmiyor alâka-i kalbe." Veledi nereye gitmişse, oraya karşı bir alâka peydâ eder, büyük mânevî bir hal kazanır.

Ehl-i gaflet ve dalâlet, şu beş hakikatteki saadet ve müjdeden mahrumdurlar. Onların hali ne kadar elîm olduğunu şununla kıyas ediniz ki: Bir ihtiyar hanım gayet sevdiği sevimli birtek çocuğunu sekeratta görüp, dünyada tevehhüm-ü ebediyet hükmünce, gaflet veya dalâlet neticesinde, mevti adem ve firak-ı ebedî

tasavvurettiğinden, yumuşak döşegine bedel kabrin toprağını düşünüp, gaflet veya dalâlet cihetiyle, Erhamürrâhimînin cennet-i rahmetini, firdevs-i nimetini düşünmediğinden, ne kadar meysûne bir hüzn ve elem çektiğini kıyas edebilirsin.

Fakat vesile-i saadet-i dâreyn olan iman ve İslâmiyet, mü'mine der ki: Şu sekeratta olan çocuğun Hâlık-ı Rahîmi, onu bu fânî dünyadan çıkarıp Cennetine götürecektir. Hem sana şefaati, hem ebedî bir evlât yapacak. Müfarakat muvakkattir, merak etme.

1 الْحُكْمُ لِلَّهِ 2 إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ de, sabret.

3 الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1. "Biz Allah'ın kullarıyız; sonunda yine Ona döneceğiz." Bakara Sûresi, 2:155-156.

2. "Hüküm Allah'a mahsustur." Mü'minSûresi, 40:12.

3. Bâkî olan sadece O'dur.

On Sekizinci Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِغُ بِحَمْدِهِ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹

Bu Mektup, Üç Mesele-i Mühimmedir.

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

BİRİNCİ MESELE-İ MÜHİMME

Fütûhât-ı Mekkiye sahibi Muhyiddin-i Arabî (k.s.) ve *İnsan-ı Kâmil* denilen meşhur bir kitabın sahibi Seyyid Abdülkerim (k.s.) gibi evliya-yı meşhure, küre-i arzın tabakat-ı seb'asından ve Kaf Dağı arkasındaki arz-ı beyzâdan ve *Fütuhât*'ta "meşmeşiye" dedikleri acaipten bahsediyorlar, "Gördük" diyorlar. Acaba bunların dedikleri doğru mudur? Doğru ise, halbuki bu yerlerin yerde yerleri yoktur. Hem coğrafya vefen onların bu dediklerini kabul edemiyor. Eğer doğru olmazsa, bunlarnasıl veli olabilirler? Böyle hilâf-ı vâki ve hilâf-ı hak söyleyen nasıl ehl-i hakikat olabilir?

Elcevap: Onlar ehl-i hak ve hakikattirler, hem ehl-i velâyet ve şuhuddurlar. Gördüklerini doğru görmüşler; fakat ihatasız olan hâlet-i şuhudda ve rüya gibi rüyetlerini tabirde verdikleri hükümlerinde hakları olmadığı için, kısmen yanlıştır. Rüyadaki adam kendi rüyasını tabir edemediği gibi, o kısım ehl-i keşif ve şuhud dahi rüyetlerini o halde iken kendileri tabir edemezler. Onları tabir edecek, "asfiya" denilen veraset-i nübüvvet muhakkikleridir. Elbette o kısım ehl-i şuhud dahi, asfiya makamına çıktıkları zaman, kitap ve sünnetin irşadıyla yanlışlarını anlarlar, tashih ederler, hem etmişler.

Şu hakikati izah edecek şu hikâye-i temsiliyeyi dinle. Şöyle ki:

Bir zaman ehl-i kalb iki çoban varmış. Kendileri ağaç kâsesine süt sağıp yanlarına bıraktılar. Kaval tabir ettikleri düdüklerini, o süt kâsesi üzerine uzatmışlardı. Birisi "Uykum geldi" deyip yatar. Uykuda bir zaman kalır. Ötekisi yatana dikkat eder. Bakar ki, sinek gibi birşey, yatanın burnundan çıkıp süt kâsesinebakıyor ve sonra kaval içine girer, öbür ucundan çıkar, gider, bir geven altındaki deliğe girip kaybolur. Bir zaman sonra yine o şey döner, yine kavalıdan geçer, yatanın burnuna girer; o da uyanır. Der ki:

"Ey arkadaş, acip bir rüya gördüm."

O da der: "Allah hayır etsin, nedir?"

Der ki: "Sütten bir deniz gördüm. Üstünde acip bir köprü uzanmış. O

köprünün üstü kapalı, pencereli idi. Ben oköprüden geçtim. Bir meşelik gördüm ki, başları hep sivri. Onun altındabir mağara gördüm, içine girdim, altın dolu bir hazine gördüm. Acaba tabiri nedir?”

Uyanık arkadaşı dedi: “Gördüğün süt denizi, şu ağaç çanaktır. O köprü de şu kavalımızdır. O başı sivri meşelik de şu gevendir. O mağara da şu küçük deliktir. İşte, kazmayı getir, sana hazineyi de göstereceğim.”

Kazmayı getirir. O gevenin altını kazdılar, ikisini de dünyada mes’ut edecek altınları buldular.

İşte, yatan adamın gördüğü doğrudur. Doğru görmüş; fakat rüyada iken ihatasız olduğu için tabirde hakkı olmadığından, âlem-i maddî ile âlem-i mânevîyi birbirinden fark etmediğinden, hükmü kısmen yanlıştır ki, “Ben hakikî, maddî bir deniz gördüm” der. Fakat uyanık adam, âlem-i misal ile âlem-i maddîyi fark ettiği için, tabirde hakkı vardır ki, dedi: “Gördüğün doğrudur, fakat hakikî deniz değil. Belki şu süt kâsemiz senin hayaline deniz gibi olmuş, kaval da köprü gibi olmuş ve hâkezâ...”

Demek oluyor ki, âlem-i maddî ile âlem-i ruhanîyi birbirinden fark etmek lâzım gelir. Birbirine mezc edilse, hükümleri yanlış görünür. Meselâ, senin dar bir odan var. Fakat dört duvarını kapayacak dört büyük âyine konulmuş. Sen içine girdiğin vakit, o dar odayı bir meydan kadar geniş görürsün. Eğer desen, “Odamı geniş bir meydan kadar görüyorum”; doğrudersin. Eğer “Odam bir meydan kadar geniştir” diye hükümlersen, yanlış edersin. Çünkü âlem-i misali âlem-i hakikîye karıştırırsın.

İşte, küre-i arzın tabakat-ı seb’asına dair bazı ehl-i keşfin, Kitap ve Sünnetin mizanıyla tartmadan beyan ettiği tasvirat, yalnız coğrafya nokta-i nazarındaki maddî vaziyetten ibaret değildir. Meselâ, demişler: “Bir tabaka-i arz, cin ve ifritlerindir. Binler sene genişliği var.” Halbuki, bir iki senede devredilen küremizde o acip tabakalar yerleşemez. Fakat âlem-i mânâ ve âlem-i misalde ve âlem-i berzah ve ervahta küremizi bir çamın çekirdeği hükmünde farz etsek, ondan temessül ve teşekkül eden misalî şeceresi, o çekirdeğe nisbeten koca bir çam ağacı kadar olduğundan, bir kısım ehl-i şuhud, seyr-i ruhanîlerinde, arzın tabakalarından bazılarını âlem-i misalde pek çok geniş görüyorlar, binler sene bir mesafe tuttıklarını görüyorlar. Gördükleri doğrudur. Fakat âlem-i misal sureten âlem-i maddîye benzediği için, iki âlemi memzuç görüyorlar, öyle tabir ediyorlar. Âlem-i sahveye döndükleri vakit, mizansız olduğu için, meşhudatlarını aynen yazdıklarından, hilâf-ı hakikat telâkki ediliyor. Nasıl küçük bir âyinede büyük bir saray ile büyük bir bahçenin vücud-u misaliyeleri onda yerleşir. Öyle de, âlem-i maddînin bir senelik mesafesinde, binler sene vüs’atında vücud-u

misalî ve hakaik-i mâneviye yerleşir.

HÂTİME: Şu meseleden anlaşılıyor ki, derece-i şuhud, derece-i iman-ı bilgaybdan çok aşağıdır. Yani, yalnız şuhuduna istinad eden bir kısım ehl-i velâyetin ihatasız keşfiyatı, veraset-i nübüvvet ehli olan asfiya ve muhakkikînin, şuhuda değil, Kur'ân'a ve vahye, gaybî fakat sâfi, ihatalı, doğru hakaik-i imaniyelerine dair ahkâmlarına yetişmez.

Demek, bütün ahval ve keşfiyatın ve ezvak ve müşahedatın mizanı, Kitap ve Sünnettir. Ve mihenkleri, Kitap ve Sünnetin desâtir-i kudsiyeleri ve asfiya-i muhakkikînin kavânin-i hadsiyeleridir.

İKİNCİ MESELE-İ MÜHİMME

Sual: Vahdetü'l-vücudmeselesi, çoklar tarafından en yüksek makam telâkki ediliyor. Halbuki, velâyet-i kübrâda bulunan, başta Hulefâ-i Erbaa olmak üzere Sahabeler ve hem başta Hamse-i Âl-i Abâ olarak Eimme-i Ehl-i Beyt ve hem başta Eimme-i Erbaa olarak Müçtehidîn ve Tâbiînden, bu çeşit vahdetü'l-vücud meşrebi sarihan görülmemiştir. Acaba onlardan sonra çıkanlar daha ileri mi gitmişler, daha mükemmel bir cadde-i kübrâ mı bulmuşlar?

Elcevap: Hâşâ! Şems-i risaletin en yakın yıldızları ve en karib vereseleri bulunan o asfiyadan, hiç kimsenin haddi değil, daha ileri gidebilsin. Belki cadde-i kübrâ onlarındır.

Vahdetü'l-vücudise, bir meşrep ve bir hal ve bir nâkıs mertebedir. Fakat zevkli, neş'eli olduğundan, seyr ü sülûkta o mertebeye girdikleri vakit, çoğu çıkmak istemiyorlar, orada kalıyorlar, en müntehâ mertebe zannediyorlar.

İşte şu meşrep sahibi, eğer maddiyattan ve vesaitten tecerrüd etmiş ve esbab perdesini yırtmış bir ruh ise, istiğrakkârâne bir şuhuda mazhar ise, vahdetü'l-vücuddan değil, belki vahdetü's-şuhuddan neş'et eden, ilmî değil, hâlî bir vahdet-i vücud onun için bir kemâl, bir makam temin edebilir. Hattâ, Allah hesabına kâinatı inkâr etmek derecesine gidebilir. Yoksa, esbab içinde dalmış ise, maddiyata mütevağğıl ise, vahdetü'l-vücud demesi, kâinat hesabına Allah'ı inkâr etmeye kadar çıkar.

Evet, cadde-i kübrâ, Sahabe ve Tâbiîn ve asfiyanın caddesidir.

حَقَائِقُ الْأَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ

¹cümlesi, onların kaide-i külliyyeleridir. Ve Cenâb-ı

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ

Hakkın, ²mazmunu üzere, hiçbir şeyle müşabeheti yok. Tahayyüz ve tecezzâden münezzehtir. Mevcudatla alâkası, Hâlıkıyettir. Ehl-i vahdetü'l-vücudun dedikleri gibi mevcudat evham ve hayalât değil. Görünen

eşya dahi Cenâb-ı Hakkın âsârıdır. “Heme ost” değil, “Heme ezost”tur.³ Çünkü, hadisat ayn-ı kadîm olamaz. Şu meseleyi iki temsille fehme takrib edeceğiz.

1. “Varlıkların sabit birer hakikatı vardır.” Ömer en-Nesefî, *el-Akâid*, 1.

2. “Onun benzeri hiçbir şey yoktur.” Şûrâ Sûresi, 42:11.

3. Yâni, “Her şey o değil, belki herşey ondandır.”

Birincisi: Meselâ bir padişah var. O padişahın hâkim-i âdil ismiyle bir adliye dairesi var ki, o ismin cilvesini gösteriyor. Bir ismi de halifedir; bir meşihat ve bir ilmiye dairesi, o ismin mazharıdır. Bir de kumandan-ı âzam ismi var; o isimle devâir-i askeriyede faaliyet gösterir, ordu o ismin mazharıdır.

Şimdi, biri çıksa, dese ki, “O padişah yalnız hâkim-i âdildir; devâir-i adliyeden başka daire yok.” O vakit, bilmeceburiye, adliye memurları içinde, hakikî değil, itibarî bir surette, meşihat dairesindeki ulemanın evsâfını ve ahvâlini onlara tatbik edip, zıllî ve hayalî bir tarzda, hakiki adliye içinde tebeî ve zıllî bir meşihat dairesi tasavvur edilir. Hem daire-i askeriyeye ait ahval ve muamelâtını, yine farazî bir tarzda, o memurîn-i adliye içinde itibar edip, gayr-ı hakikî bir daire-i askeriye itibar edilir, ve hâkezâ... İşte, şu halde, padişahın hakikî ismi ve hakikî hâkimiyeti, hâkim-i âdil ismidir ve adliyedeki hâkimiyettir. Halife, kumandan-ı âzam, sultan gibi isimleri hakikî değiller, itibarîdirler. Halbuki padişahlık mahiyeti ve saltanat hakikati, bütün isimleri hakikî olarak iktiza eder. Hakikî isimler ise, hakikî daireleri istiyor ve iktiza ediyorlar.

İşte, saltanat-ı ulûhiyet, Rahmân, Rezzâk, Vehhâb, Hallâk, Fa’âl, Kerîm, Rahîmgibi pek çok esmâ-i mukaddeseyi hakikî olarak iktiza ediyor. O hakikî esmâ dahi, hakikî âyineleri iktiza ediyorlar.

لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ

Şimdi, ehl-i vahdetü’l-vücutmadem¹ der, hakaik-i eşyayı hayal derecesine indirir. Cenâb-ı Hakkın Vâcibü’l-Vücut ve Mevcud ve Vâhid ve Ehad isimlerinin hakikî cilveleri ve daireleri var. Belki âyineleri, daireleri hakikî olmazsa, hayalî, ademî dahi olsa, onlara zarar etmez. Belki vücut-u hakikînin âyinesinde vücut rengi olmazsa, daha ziyade sâfi ve parlak olur. Fakat, Rahmân, Rezzâk, Kahhâr, Cebbâr, Hallâk gibi isimleri ise, tecellîleri hakikî olmuyor, itibarî oluyor. Halbuki, o esmâlar, mevcut ismi gibi hakikattirler, gölge olamazlar; aslıdırler, tebeî olamazlar.

İşte, Sahabe ve asfiya-i müçtehidîn ve Eimme-i Ehl-i Beyt,

حَقَائِقُ الْأَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ

² derler ki, Cenâb-ı Hakkın bütün esmâsıyla hakikî bir surette tecelliyâtı var. Bütün eşyanın Onun icadıyla bir vücut-u ârızîsi vardır. Ve o vücut, çendan Vâcibü’l-Vücutun vücutuna nisbeten gayet zayıf ve kararsız bir zıll, bir gölgedir; fakat hayal değil, vehim değildir. Cenâb-ı Hak, Hallâk ismiyle vücut veriyor ve o vücutu idame ediyor.

1. Ondan başka hiçbir mevcut yoktur.

2. "Varlıkların sabit birer hakikati vardır." Ömer en-Neseî, el-Akâid, 1.

İkinci temsil: Meselâ şu menzilin dört duvarında dört tane endam âyinesi bulunsa, herbir âyine içinde her ne kadar o menzil öteki üç âyineyle beraber irtisam ediyor; fakat herbir âyine kendinin heyetine ve rengine göre eşyayı kendi içinde ihtiva eyler, kendine mahsus misalî bir menzil hükmündedir. İşte, şimdi iki adam o menzile girse, birisi birtek âyineye bakar, der ki: "Herşey bunun içindedir." Başka âyineleri ve âyinelerin içlerindeki suretleri işittiği vakit, mesmuâtını o tek âyinedeki, iki derece gölge olmuş, hakikati küçülmüş, tagayyür etmiş o âyinenin küçük bir köşesinde tatbik eder. Hem der: "Ben öyle görüyorum, öyle ise hakikat böyledir."

Diğer adam ona der ki: "Evet, sen görüyorsun, gördüğün haktır. Fakat vâkide ve nefsülemirde hakikatin hakikî sureti öyle değil. Senin dikkat ettiğin âyine gibi daha başka âyineler var; gördüğün kadar küçücük, gölgenin gölgesi değiller."

İşte, esmâ-i İlâhiyenin herbiri ayrı ayrı birer âyine ister. Hem meselâ Rahmân, Rezzâk, hakikatli, asıl oldukları için, kendilerine lââyık, rızka ve merhamete muhtaç mevcudatı ister. Rahmân, nasıl hakikî bir dünyada rızka muhtaç hakikatli zîruhları ister; Rahîm de, öyle hakikî bir Cenneti ister. Eğer yalnız Mevcud ve Vâcibü'l-Vücud ve Vâhid-i Ehad isimleri hakikî tutulup öteki isimler onların içine gölge olmak haysiyetiyle alınsa, o esmâya karşı bir haksızlık hükmüne geçer.

İşte şu sırdandır ki, cadde-i kübrâ, elbette velâyet-i kübrâsahipleri olan Sahabe ve asfiya ve Tâbiîn ve Eimme-i Ehl-i Beyt ve eimme-i müçtehidînin caddesidir ki, doğrudan doğruya Kur'ân'ın birinci tabaka şakirtleridir.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ¹
رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ
لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ²
اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مَنْ أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً
لِلْعَالَمِينَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ³

1. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Sensin." Bakara Sûresi, 2:32.

2. "Ey Rabbimiz! Bizi doğru yola erıştirdikten sonra kalblerimizi sapıklığameyletirme. Yüce katından bize bir rahmet bağışla. Muhakkak ki veren Sensin, dua edip istediklerimizi bize bağışlayan Sensin." Âl-i İmrân Sûresi, 3:8.

3. Allahım! Âlemlere rahmet olarak gönderdiğin Efendimize ve bütün âl ve ashabına salât ve selâm et.

ÜÇÜNCÜ MESELE

Hikmetve akılla halledilmeyen bir mesele-i mühimme:

كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ¹²

Sual: Kâinattaki mütemadiyen şu hayret-engiz faaliyetin sırrı ve hikmeti nedir? Neden şu durmayanlar durmuyorlar, daima dönüp tazeleniyorlar?

Elcevap: Şu hikmetin izahı bin sahife ister. Öyle ise, izahını bırakıp, gayet muhtasar bir icmâlini iki sahifeye sığıştıracağız.

İşte, nasıl ki bir şahıs, bir vazife-i fitriyeyi veyahut bir vazife-i içtimaiyeyi yapsa ve o vazife için hararetle bir surette çalışsa, elbette ona dikkat eden anlar ki, o vazifeyi ona gördüren iki şeydir:

Birisi: Vazifeye terettüp eden maslahatlar, semereler, faidelerdir ki, ona “ille-i gaiye” denilir.

İkincisi: Bir muhabbet, bir iştihak, bir lezzet vardır ki, hararetle o vazifeyi yaptırıyor ki, ona “dâi ve muktaẓî” tabir edilir.

Meselâ, yemek yemek, iştihadan gelen bir lezzet, bir iştihaktır ki, onu yemeğe sevk eder. Sonra da, yemeğin neticesi, vücudu beslemektir, hayatı idame etmektir.

Öyle de, ³ وَ لِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلٰى³ şu kâinattaki dehşet-engiz ve hayretnümâ hadsiz faaliyet, iki kısım esmâ-i İlâhiyeye istinad ederek iki hikmet-i vâsia içindir ki, herbir hikmeti de nihayetsizdir:

1. “O dilediğini dilediği gibi yapar.” Burûc Sûresi, 85:16; Hûd Sûresi, 11:107.

2. “En yüce sıfatlar Allah’ındır.” Nahl Sûresi, 16:60.

3. “O her an bir tasarruftadır.” Rahmân Sûresi, 55:29.

Birincisi: Cenâb-ı Hakkın Esmâ-i Hüsnâsının had ve hesaba gelmez envâ-ı tecelliyâtı var. Mahlûkatın tenevvüleri, o tecelliyâtın tenevvüünden geliyor. O esmâ ise, daimî bir surette tezahür isterler. Yani nakışlarını göstermek isterler. Yani, nakışların âyinelerinde cilve-i cemâllerini görmek ve göstermek isterler. Yani, kâinat kitabını ve mevcudat mektubatını ânen feânen tazelendirmek isterler. Yani, yeniden yeniye mânidar yazmak ve herbir mektubu, Zât-ı Mukaddes ve Müsemmâ-yı Akdes ile beraber bütün zîşuurların nazar-ı mütalâasına göstermek ve okutturmak iktiza ederler.

İkinci sebep ve hikmet: Nasıl ki mahlûkattaki faaliyet bir iştihâ, bir iştihak, bir lezzetten geliyor. Ve hattâ herbir faaliyette kat’iyen lezzet vardır. Belki herbir faaliyet bir nevi lezzettir.

Öyle de, Vâcibü’l-Vücuda lââyık bir tarzda ve istiğnâ-yı zâtîsine ve gınâ-yı mutlakına muvafık bir surette ve kemâl-i mutlakına münasip bir şekilde, hadsiz bir şefkat-i mukaddese ve hadsiz bir muhabbet-i mukaddese var.

Ve o şefkat-i mukaddeseve o muhabbet-i mukaddeseden gelen hadsiz bir şevk-i mukaddes var.

Ve o şevk-i mukaddesten gelen hadsiz bir sürur-u mukaddes var.

Ve o sürur-u mukaddestengelen, tabir caizse, hadsiz bir lezzet-i mukaddese var.

Hem o lezzet-i mukaddesedengelen hadsiz terahhumdan, mahlûkatın, faaliyet-i kudret içinde ve istidatları kuvveden fiile çıkmasından ve tekemmül etmesinden neş'et eden memnuniyetlerinden ve kemâllerinden gelen ve Zât-ı Rahmân-ı Rahîme ait, tabir caizse, hadsiz memnuniyet-i mukaddese ve hadsiz iftihar-ı mukaddes vardır ki, hadsiz bir surette hadsiz bir faaliyeti iktiza ediyor.

İşte, şu hikmet-i dakikayı felsefe ve fen ve hikmetbilmediği içindir ki, şuursuz tabiatı ve kör tesadüfü ve câmid esbabı, şu gayet derecede alîmâne, hakîmâne, basîrâne faaliyete karıştırmışlar, dalâlet zulûmatına düşüp nur-u hakikati bulamamışlar.

قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ¹
رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ
لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ²
اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى كَاشِفِ طَلْسِمِ كَائِنَاتِكَ بَعْدَ
ذَرَائِ الْمَوْجُودَاتِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ مَا دَامَ
الْأَرْضُ وَالسَّمَوَاتُ³
الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي⁴
Said Nursî

1. "Sen 'Allah' de, sonra da bırak onları, daldıkları bataktaki oynayıp dursunlar." En'âm Sûresi, 6:91.

2. "Ey Rabbimiz! Bizi doğru yola erıştirdikten sonra kalblerimizi sapıklığameylettirme. Yüce katından bize bir rahmet bağışla. Muhakkak ki verenSensin, dua edip istediklerimizi bize bağışlayan Sensin." Âl-i İmrânSûresi, 3:8.

3. Allahım! Kâinatın tılsımını bizlere açan Efendimize ve âl ve ashabına, yer vegökler devam ettikçe, mevcudatın zerrelere adedince salât ve selâm et.

4. Bâkî olan sadece Odur.

On Dokuzuncu Mektup

BU RİSALE, üç yüzden fazla mu’cizâtı beyaneder. Risalet-i Ahmediyenin (a.s.m.) mu’cizesini beyan ettiği gibi, kendisi de o mu’cizenin bir kerametidir. Üç dört nev ile harika olmuştur:

Birincisi: Nakil ve rivayet olmakla beraber, yüz sahifeden fazla olduğu halde, kitaplara müracaatedilmeden, ezber olarak, dağ, bağ köşelerinde, üç dört gün zarfında, her günde iki üç saat çalışmak şartıyla, mecmuu on iki saatte telif edilmesi, harika bir vakiadır.

İkincisi: Bu risale, uzunluğuyla beraber, ne yazması usanç verir ve ne de okuması halâvetini kaybeder. Tembel ehl-i kalemi öyle bir şevk ve gayrete getirdi ki, bu sıkıntılı ve usançlı bir zamanda, bu civarda, bir sene zarfında yetmiş adede yakın nüshalar yazıldığı, o mu’cize-i risaletin bir kerameti olduğunu, muttali olanlara kanaat verdi.

Üçüncüsü: Acemî ve tevafuktan haberi yok ve bize de daha tevafuk tezahür etmeden evvel onun ve başka sekiz müstensihin birbirini görmeden yazdıkları nüshalarda, lâfz-ı *Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm* kelimesi, bütün risalede ve lâfz-ı *Kur’ân* beşinci parçasında öyle bir tarzda tevafuk etmeleri göründü ki, zerre miktar insafı olan, tesadüfe vermez. Kim görmüşse kat’î hükmediyor ki, bu bir sırr-ı gaybîdir, mu’cize-i Ahmediyenin (a.s.m.) bir kerametidir.

Şu risalenin başındaki esaslar çok mühimdirler. Hem şu risaledeki ehâdis, hemen umumen eimme-i hadîsçe makbul ve sahih olmakla beraber, en kat’î hâdisât-ı risaleti beyan ediyorlar. O risalenin mezâyâsını söylemek lâzım gelse, o risale kadar bir eser yazmak lâzım geldiğinden, müştak olanları, onu bir kere okumasına havale ediyoruz.

Said Nursî

İHTAR: Şu risalede çok ehâdis-i şerife nakletmişim. Yanımda kütüb-ü hadîsiye bulunmuyor. Yazdığım hadîslerin lâfzında yanlışım varsa, ya tashih edilsin, veyahut “hadîs-i bilmânâdır” denilsin. Çünkü, kavlı-râcih odur ki, “Nakl-i hadîs-i bilmânâ caizdir.” Yani, hadîsin yalnız mânâsını alıp, lâfzını kendi zikreder. Madem öyledir; lâfzında yanlışım varsa, hadîs-i bilmânâ nazarıyla bakılsın.

Mu'cizât-ı Ahmediye(a.s.m.)

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ ۚ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۚ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ
عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا مُحَمَّدٌ رَسُولُ
اللَّهِ ۚ

³ ilâ âhir.

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

3. "Bütün dinlere üstün kılmak üzere Resulünü hidayet ve hak din ile gönderen Odur. Buna şahit olarak Allah yeter. Muhammed Allah'ın Resulüdür." Fetih Sûresi, 48:28-29.

Risalet-i Ahmediyeye (a.s.m.) dair On Dokuzuncu Sözle Otuz Birinci Söz, nübüvvet-i Muhammediyeyi (a.s.m.) delâil-i kat'iyeyele ispat ettiklerinden, ispat cihetini onlara havale edip, yalnız onlara bir tetimme olarak, On Dokuz Nükteli İşaretler ile, o büyük hakikatin bazı lem'alarını göstereceğiz.

BİRİNCİ NÜKTELİ İŞARET

Şu kâinatın Sahip ve Mutasarrıfı, elbette bilerek yapıyor ve hikmetle tasarruf ediyor ve her tarafı görerek tedvir ediyor ve herşeyi bilerek, görerek terbiye ediyor ve herşeyde görünen hikmetleri, gayeleri, faideleri irade ederek tedvir ediyor.

Madem yapan bilir, elbette bilen konuşur.

Madem konuşacak; elbette zîşuurve zîfikir ve konuşmasını bilenlerle konuşacak.

Madem zîfikirle konuşacak; elbette zîşuurun içinde en cemiyetlive şuuru küllî olan insan nev'iyle konuşacaktır.

Madem insan nev'iyle konuşacak; elbette insanlar içinde kâbil-i hitap ve mükemmel insan olanlarla konuşacak.

Madem en mükemmel ve istidadı en yüksek ve ahlâkı ulvî ve nev-i beşere muktedâ olacak olanlarla konuşacaktır. Elbette, dost ve düşmanın ittifakıyla, en yüksek istidatta ve en âli ahlâkta ve nev-i beşerin humsu ona iktidâ etmiş ve nisf-

ı arz onun hükm-ü mânevîsi altına girmiş ve istikbal onun getirdiği nurun ziyasıyla bin üç yüz sene ışıklanmış ve beşerin nuranî kısmı ve ehl-i imanı mütemadiyen günde beş defa onunla tecdid-i biat edip ona dua-yı rahmet ve saadet edip ona medih ve muhabbet etmiş olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm ile konuşacak ve konuşmuş; ve resul yapacak ve yapmış; ve sair nev-i beşere rehber yapacak ve yapmıştır.

İKİNCİ NÜKTELİ İŞARET

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm iddia-yı nübüvvet etmiş, Kur’ân-ı Azîmüşşan gibi bir fermanı göstermiş ve ehl-i tahkikin yanında bine kadar mu’cizât-ı bâhireyi göstermiştir.¹ O mu’cizat, heyet-i mecmuasıyla, dâvâ-yı nübüvvetin vukuu kadar vücutları kat’îdir. Kur’ân-ı Hakîmin çok yerlerinde en muannid kâfirlerden naklettiği sihir isnad etmeleri gösteriyor ki, o muannid kâfirler dahi mu’cizâtın vücutlarını ve vukularını inkâr edemiyorlar. Yalnız, kendilerini aldatmak veya etbâlarını kandırmak için—hâşâ—sihir demişler.

1. el-Askalânî, *Fethü'l-Bârî*, 6:454; Nevevî, *Şerhu Sahih-i Müslim*, 1:2.

Evet, mu’cizât-ı Ahmediyenin (a.s.m.) yüz tevatürkuvvetinde bir kat’iyeti vardır. Mu’cize ise, Hâlık-ı Kâinat tarafından, onun dâvâsına bir tasdiktir, *sadakte* hükmüne geçer. Nasıl ki, sen bir padişahın meclisinde ve daire-i nazarında desen ki, “Padişah beni filân işe memur etmiş.” Senden o dâvâyâ bir delil istenilse, padişah “Evet” dese, nasıl seni tasdikeder. Öyle de, âdetini ve vaziyetini senin iltimasıyla değiştirirse, “Evet” sözünden daha kat’î, daha sağlam, senin dâvânı tasdik eder.

Öyle de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dâvâ etmiş ki:

“Ben, şu kâinatHâlıkının meb’usuyum. Delilim de şudur ki: Müstemir âdetini, benim dua ve iltimasımla değiştirecek. İşte, parmaklarıma bakınız, beş musluklu bir çeşme gibi akıttırıyor. Kamere bakınız, bir parmağımın işaretiyle iki parça ediyor. Şu ağaca bakınız, beni tasdik için yanıma geliyor, şehadet ediyor. Şu bir parça taama bakınız, iki üç adama ancak kâfi geldiği halde, işte, iki yüz, üç yüz adamı tok ediyor.”

Ve hâkezâ, yüzer mu’cizâtı böyle göstermiştir.

Şimdi, şu zâtın delâil-i sıdkı ve berâhin-i nübüvveti, yalnız mu’cizâtına münhasır değildir. Belki, ehl-i dikkat için, hemen umum harekâtı ve ef’âli, ahval ve akvâli, ahlâk ve etvârı, sîret ve sureti, sıdkını ve ciddiyetini ispat eder. Hattâ, meşhur ulema-i Benî İsrailiyeden Abdullah ibni Selâm gibi pek çok zâtlar, yalnız o Zât-ı Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın simasını görmekle, “Şu simada yalan yok; şu yüzde hile olamaz” diyerek imana gelmişler.¹

1. Tirmizî, Kıyâme: 42; İbni Mâce, İkame: 174, Et’ime: 1; Dârimî, Salât: 156; İsti’zân: 4; Müsned, 5:451.

Çendan muhakkıkîn-i ulema, delâil-i nübüvveti ve mu’cizâtı bin kadar

demişler; fakat binler, belki yüz binler delâil-i nübüvvet vardır. Ve yüz binler yolla yüz binler muhtelif fikirli adamlar, o zâtın nübüvvetini tasdik etmişler. Yalnız Kur’ân-ı Hakîmde kırk vech-i i’câzdan başka, nübüvvet-i Ahmediyenin (a.s.m.) bin burhanını gösteriyor.

Hem madem nev-i beşerde nübüvvet vardır. Ve yüz binler zât, nübüvvet dâvâ edip mu’cize gösterenler gelip geçmişler.¹ Elbette, umumun fevkinde bir kat’iyetle, nübüvvet-i Ahmediye (a.s.m.) sabittir. Çünkü, İsâ Aleyhisselâm ve Mûsâ Aleyhisselâm gibi umum resullere nebî dedirten ve risaletlerine medar olan delâil ve evsaf ve vaziyetler ve ümmetlerine karşı muameleler, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmda daha ekmel, daha câmi bir surette mevcuttur.

1. Mûsnef, 5:266; Hatib-i Tebrizî, Mişkâtü’l-Mesâbîh, 3:122; İbnü’l-Kayyım el-Cevzî, Zâdû’l-Meâd (tahkik: el-Arnâvud), 1:43-44.

Madem hükm-ü nübüvvetin illeti ve sebebi, zât-ı Ahmedîde (a.s.m.) daha mükemmel mevcuttur. Elbette, hükm-ü nübüvvet, umum enbiyadan daha vâzih bir kat’iyetle ona sabittir.

ÜÇÜNCÜ NÜKTELİ İŞARET

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın mu’cizâtı çok mütenevvidir. Risaleti umumî olduğu için, hemen ekser envâ-ı kâinattan birer mu’cizeye mazhardır. Güya, nasıl ki bir padişah-ı zîşânın bir yaver-i ekremi, mütenevvi hediyelerle muhtelif akvâmın mecmaı olan bir şehre geldiği vakit, her taife onun istikbaline bir mümessil gönderir, kendi taifesi lisanıyla ona hoşâmedî eder, onu alkışlar. Öyle de, Sultan-ı Ezel ve Ebedin en büyük yaveri olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, âleme teşrif edip ve küre-i arzın ahalisi olan nev-i beşere meb’us olarak geldiği ve umum kâinatın Hâlıkı tarafından umum kâinatın hakaikine karşı alâkadar olan envâr-ı hakikat ve hedâyâ-yı mâneviyeyi getirdiği zaman, taştan, sudan, ağaçtan, hayvandan, insandan tut, tâ aydan, güneşten yıldızlara kadar her taife kendi lisan-ı mahsusuyla ve ellerinde birer mu’cizesini taşımasıyla, onun nübüvvetini alkışlamış ve hoşâmedî demiş.

Şimdi, o mu’cizâtın umumunu bahsetmek için ciltlerle yazı yazmak lâzım gelir. Muhakkikîn-i asfiya, delâil-i nübüvvetin tafsîlâtına dair çok ciltler yazmışlar. Biz, yalnız icmâlî işaretler nev’inden, o mu’cizâtın kat’î ve mânevî mütevatir olan küllî envâına işaret ederiz.

İşte, nübüvvet-i Ahmediyenin (a.s.m.) delâili, evvelâ iki kısımdır:

Birisi, “irhasat” denilen, nübüvvetten evvel ve velâdeti vaktinde zuhur eden harikulâde hallerdir.

İkinci kısım, sair delâil-i nübüvvettir.

İkinci kısım da iki kısımdır: Biri, ondan sonra, fakat nübüvvetini tasdikenzuhura gelen harikalardır. İkincisi, Asr-ı Saadetinde mazhar olduğu

harikalardır.

Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır: Biri, zâtında, sîretinde, suretinde, ahlâkında, kemâlinde zâhir olan delâil-i nübüvvettir. İkincisi, âfâkî, haricî şeylerde mazhar olduğu mu’cizattır.

Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır: Biri mânevîve Kur’ânîdir. Diğer maddî ve ekvânîdir.

Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır:

Biri: Dâvâ-yı nübüvvetvaktinde, ehl-i küfrün inadını kırmak veyahut ehl-i imanın kuvvet-i imanını ziyadeleştirmek için zuhura gelen harikulâde mu’cizattır. Şakk-ı kamer ve parmağından suyun akması ve az taamla çokları doyurması ve hayvan ve ağaç ve taşın konuşması gibi yirmi nevi ve herbir nev’i mânevî tevatür derecesinde ve herbir nev’in de çok mükerrer efradı vardır.

İkinci kısım, istikbalde ihbar ettiği hâdiselerdir ki, Cenâb-ı Hakkın talimiyle o da haber vermiş, haber verdiği gibi doğru çıkmıştır.

İşte, biz de şu âhirki kısımdan başlayıp icmâlîbir fihriste göstereceğiz. ^{HAŞİYE-1}

Haşîye-1 Maatteessüf niyet ettiğim gibi yazamadım. İhtiyarsız olarak nasıl kalbe geldi, öyle yazıldı. Şu taksimattaki tertibi tamamıyla müraat edemedim.

DÖRDÜNCÜ NÜKTELİ İŞARET

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın, Allâmü’l-Guyûbun talimiyle haber verdiği umur-u gaybiye, had ve hesaba gelmez. İ’câz-ı Kur’ân’a dair olan Yirmi Beşinci Sözde envâina işaret ve bir derece izah ve ispat ettiğimizden, geçmiş zamana dair ve enbiya-yı sabıkaya dair ve hakaik-i İlâhiyeye ve hakaik-i kevnîyeye ve hakaik-i uhrevîyeye dair ihbârât-ı gaybiyelerini Yirmi Beşinci Söze havale edip, şimdilik bahsetmeyeceğiz. Yalnız, kendinden sonra Sahabe ve Âl-i Beytin başına gelen ve ümmetin ileride mazhar olacağı hâdisâta dair pek çok ihbârât-ı sadıka-i gaybiyesi kısmından, cüz’î birkaç misaline işaret edeceğiz. Ve şu hakikat tamamıyla anlaşılacak için, Altı Esas, mukaddime olarak beyan edeceğiz.

BİRİNCİ ESAS: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın, çendan her hali ve her tavrı, sıdkına ve nübüvvetine şahit olabilir. Fakat her hali, her tavrı harikulâde olmak lâzım değildir. Çünkü, Cenâb-ı Hak onu beşer suretinde göndermiş, tâ insanın ahvâl-i içtimaiyelerinde ve dünyevî, uhrevî saadetlerini kazandıracak a’mâl ve harekâtlarında rehber olsun ve imam olsun ve herbiri birer mu’cizât-ı kudret-i İlâhiye olan âdiyat içindeki harikulâde olan san’at-ı Rabbâniyeyi ve tasarruf-u kudret-i İlâhiyeyi göstere sin. Eğer ef’âlinde beşeriyetten çıkıp harikulâde olsaydı, bizzat imam olamazdı; ef’âliyle, ahvâliyle, etvâriyle ders veremezdi.

Fakat, yalnız nübüvvetini muannidlere karşı ispat etmek için harikulâde işlere

mazhar olur ve indelhâce, ara sıra mu’cizâtı gösterirdi. Fakat, sırr-ı teklif olan imtihan ve tecrübe muktezasıyla, elbette bedâhet derecesinde ve ister istemez tasdike mecbur kalacak derecede mu’cize olmazdı. Çünkü, sırr-ı imtihan ve hikmet-i teklif iktiza eder ki, akla kapı açılsın ve aklın ihtiyarı elinden alınmasın. Eğer gayet bedihî bir surette olsa, o vakit aklın ihtiyarı kalmaz, Ebu Cehil de Ebu Bekir gibi tasdik eder, imtihan ve teklifin faidesi kalmaz, kömürle elmas bir seviyede kalırdı.

Câ-yı hayrettir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın, mübalâğasız binler vecihte binler çeşit insan, herbiri birtek mu’cizesiyle veya bir delil-i nübüvvetle veya bir kelâmıyla veya yüzünü görmesiyle, ve hâkezâ, birer alâmetiyle iman getirdikleri halde, bütün bu binler ayrı ayrı insanları ve müdakkik ve mütefekkirleri imana getiren bütün o binler delâil-i nübüvveti, nakl-i sahihle ve âsâr-ı kat’iye ile şimdiki bedbaht bir kısım insanlara kâfi gelmiyor gibi, dalâlete sapıyorlar.

İKİNCİ ESAS: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hem beşerdir, beşeriyet itibarıyla beşer gibi muamele eder; hem resuldür, risalet itibarıyla Cenâb-ı Hakkın tercümanıdır, elçisidir. Risaleti, vahye istinad eder. Vahiy iki kısımdır:

Biri vahy-i sarihîdir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onda sırf bir tercümandır, mübelliğdir, müdahalesi yoktur: Kur’ân ve bazı ehâdis-i kudsiye gibi.

İkinci kısım, vahy-i zımnîdir. Şu kısmın mücmelve hülâsası, vahye ve ilhama istinad eder; fakat tafsilâtı ve tasvirâtı Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma aittir. O vahiyden gelen mücmel hâdiseyi tafsil ve tasvirde, zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, bazan yine ilhama, ya vahye istinad edip beyan eder, veyahut kendi ferasetiyle beyan eder. Ve kendi içtihadıyla yaptığı tafsilât ve tasvirâtı ya vazife-i risalet noktasında ulvî kuvve-i kudsiye ile beyan eder, veyahut örf ve âdet ve efkâr-ı âmme seviyesine göre, beşeriyeti noktasında beyan eder.

İşte, her hadîste, bütün tafsilâtına vahy-i mahz noktasıyla bakılmaz. Beşeriyetin muktezası olan efkâr ve muamelâtında, risaletin ulvî âsârı aranılmaz. Madem bazı hâdiseler mücmel olarak, mutlak bir surette ona vahyen gelir, o da kendi ferasetiyle ve tearüf-ü umumî cihetiyle tasvir eder. Şu tasvirdeki müteşabihâta ve müşkülâta bazan tefsir lâzım geliyor, hattâ tabir lâzım geliyor. Çünkü, bazı hakikatler var ki, temsille fehme takrib edilir. Nasıl ki, bir vakit huzur-u Nebvîde derince bir gürültü işitildi. Ferman etti ki: “Şu gürültü, yetmiş senedir yuvarlanıp şimdi Cehennemin dibine düşmüş bir taşın gürültüsüdür.” Bir

saat sonra cevap geldi ki, “Yetmişyaşına giren meşhur bir münafık ölüp Cehenneme gitti.”¹ Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın belîğ bir temsille beyan ettiği hâdisenin tevilini gösterdi.

ÜÇÜNCÜ ESAS: Naklolunan haberler, eğer tevatür suretinde olsa, kat’îdir. Tevatür iki kısımdır: ^{HAŞİYE-1} Biri sarîh tevatür, biri mânevî tevatürdür.

1. Müslim, Cennet: 31; Müsned, 3:341, 346.

Haşîye-1 Şu risalede tevatürlâfzı, Türkçe “şayia” mânâsındaki tevatür değil, belki yakîni ifade eden, yalan ihtimali olmayan kuvvetli ihbardır.

Mânevî tevatürde iki kısımdır. Biri sükûtîdir. Yani, sükût ile kabul gösterilmiş. Meselâ, bir cemaat içinde bir adam, o cemaatin nazarı altında bir hâdiseyi haber verse, cemaat onu tekzip etmezse, sükûtla mukabele etse, kabul etmiş gibi olur. Hususan, haber verdiği hâdisede cemaat onunla alâkadar olsa, hem tenkide müheyyâ ve hatayı kabul etmez ve yalanı çok çirkin görür bir cemaat olsa, elbette onun sükûtı o hâdisenin vukuuna kuvvetli delâlet eder.

İkinci kısım tevatür-ü mânevî şudur ki: Bir hâdisenin vukuuna, meselâ “Bir kıyye taam, iki yüz adamı tok etmiş” denilse, fakat onu haber verenler ayrı ayrı surette haber veriyor. Biri bir çeşit, biri başka bir surette, diğeri başka bir şekilde beyan eder. Fakat umumen, aynı hâdisenin vukuuna müttefiktirler. İşte, mutlak hâdisenin vukuu, mütevatir-i bilmânâdır, kat’îdir. İhtilâf-ı suret ise zarar vermez.

Hem bazan olur ki, haber-i vahid, bazı şerâit dahilinde tevatür gibi kat’iyeti ifade eder. Hem bazan olur ki, haber-i vahid, haricî emarelerle kat’iyeti ifade eder.

İşte, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan bize naklolunan mu’cizâtı ve delâil-i nübüvveti, kısm-ı âzamı tevatürlerdir: ya sarîhî, ya mânevî, ya sükûtî. Ve bir kısmı, çendan haber-i vahidledir. Fakat öyle şerâit dahilinde, nakkad-ı muhaddisîn nazarında kabule şayan olduktan sonra, tevatür gibi kat’iyeti ifade etmek lâzım gelir. Evet, muhaddisînin muhakkikîninden “el-hâfız” tabir ettikleri zâtlar, lâakal yüz bin hadîsi hıfzına almış binler muhakkik muhaddisler, hem elli sene sabah namazını işâ abdestiyle kılan müttakî muhaddisler ve başta Buharî ve Müslim olarak Kütüb-ü Sitte-i Hadîsiye sahipleri olan ilm-i hadîs dâhileri, allâmeleri tashih ve kabul ettikleri haber-i vahid, tevatür kat’iyetinden geri kalmaz.

Evet, fenn-i hadîsin muhakkikleri, nakkadları o derece hadîsle hususiyet peydâ etmişler ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın tarz-ı ifadesine ve üslûb-u âlisine ve suret-i ifadesine ünsiyet edip meleke kesb etmişler ki, yüz hadîs içinde bir mevzuu görse, “Mevzudur” der. “Bu hadîs olmaz ve Peygamberin sözü değildir” der, reddeder. Sarraf gibi, hadîsin cevherini tanır, başka sözü ona iltibas edemez. Yalnız, İbn-i Cevzî gibi bazı muhakkikler, tenkitte ifrat edip, bazı ehâdis-i sahihaya da mevzu demişler. Fakat her mevzu

şeyin mânâsı yanlışdır demek değildir; belki “Bu söz hadîs değildir” demektir.

Sual: An’aneli senedin faidesi nedir ki, lüzumsuz yerde, malûm bir vakıada, “an filân, an filân, an filân” derler?

Elcevap: Faideleri çoktur. Ezcümle, bir faidesi şudur ki: An’ane ile gösteriliyor ki, an’anede dahil olan mevsuk ve hüccetli ve sadık ehl-i hadîsin bir nevi icmâını irae eder ve o senette dahil olan ehl-i tahkikin bir nevi ittifakını gösterir. Güya o senette, o an’anede dahil olan herbir imam, herbir allâme, o hadîsin hükmünü imza ediyor, sıhhatine dair mührünü basıyor.

Sual: Neden hâdisât-ı i’câziye, sair zarurî ahkâm-ı şer’iye gibi tevatür suretinde, pek çok tarîklerle, çok ehemmiyetli nakledilmemiş?

Elcevap: Çünkü ekserahkâm-ı şer’iye, ekser nas, ekser evkatta muhtaçtır. Farz-ı ayn gibi, o ahkâmın her şahsa alâkası var. Amma mu’cizat ise, herkesin herbir mu’cizeye ihtiyacı yok. Eğer ihtiyaç olsa da, bir defa işitmek kâfi gelir. Âdetâ farz-ı kifaye gibi, bir kısım insanlar onları bilse yeter.

İşte bunun içindir ki, bazı olur, bir mu’cizenin vücudu ve tahakkuku, bir hükmün vücudundan on derece daha kat’î olduğu halde, onun râvisi bir iki olur, hükmün râvisi on yirmi olur.

DÖRDÜNCÜ ESAS: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın istikbalden haber verdiği bazı hâdiseler, cüz’î birer hâdis değil, belki tekerrür eden birer hâdis-i külliye, cüz’î bir surette haber verir. Halbuki o hâdisenin müteaddit vecihleri var. Her defa bir vechini beyan eder. Sonra râvi-i hadîs o vecihleri birleştirir. Hilâf-ı vaki gibi görünür.

Meselâ, Hazret-i Mehdîye dair muhtelifrivayetler var. Tafsilât ve tasvirat başka başkadır. Halbuki, Yirmi Dördüncü Sözün bir dalında ispat edildiği gibi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, vahye istinaden, herbir asırda kuvve-i mâneviye-i ehl-i imanı muhafaza etmek için, hem dehşetli hâdiselerde ye’s düşmemek için, hem âlem-i İslâmiyetin bir silsile-i nuraniyesi olan Âl-i Beytine ehl-i imanı mânevî raptetmek için Mehdîyi haber vermiş. Âhırazamanda gelen Mehdî gibi herbir asır, Âl-i Beytten bir nevi mehdî, belki mehdîler bulmuş. Hattâ, Âl-i Beytten mâdud olan Abbasiye hulefasından, Büyük Mehdînin çok evsâfına câmi bir mehdî bulmuş. İşte, büyük Mehdîden evvel gelen emsalleri, nûmuneleri olan hulefa-i mehdiyyîn ve aktâb-ı mehdiyyîn evsâfları, asıl Mehdînin evsâfına karışmış ve ondan rivayetler ihtilâfa düşmüş.

BEŞİNCİ ESAS: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ¹ sırınca, kendi kendine gaybı bilmezdi. Belki Cenâb-ı Hak ona bildirirdi, o da bildirirdi. Cenâb-ı Hak hem Hakîmdir, hem

Rahîmdir. Hikmet ve rahmeti ise, umur-u gaybiyeden çoğunun setrini iktiza ediyor, müphem kalmasını istiyor. Çünkü şu dünyada insanın hoşuna gitmeyen şeyler daha çoktur; vukuundan evvel onları bilmek elîmdir. İşte bu sır içindir ki, ölüm ve ecel müphem bırakılmış ve insanın başına gelecek musibetler dahi perde-i gaybda kalmış.

İşte, hikmet-i Rabbâniyeve rahmet-i İlâhiye böyle iktiza ettiği için, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmin ümmetine karşı ziyade hassas merhametini ziyade rencide etmemek ve âl ve ashabına karşı şedit şefkatini fazla incitmemek için, vefat-ı Nebevîden sonra âl ve ashabının ve ümmetinin başlarına gelen müthiş hâdisâtı umumiyetle ve tafsilâtıyla göstermemek,^{HAŞİYE-1} mukteza-yı hikmet ve rahmettir. Fakat yine bazı hikmetler için, mühim hâdisâtı—fakat dehşetli bir surette değil—ona talim etmiş, o da ihbar etmiş.

1. "Gaybı yalnız Allah bilir." Neml Sûresi, 27:65; bk. Tirmizi, Sevâbü'l-Kur'ân: 7; Dârimî, Fedâilü'l-Kur'ân: 21.

Haşîye-1 Zât-ı AhmediyeAleyhissalâtu Vesselâma, Aişe-i Sıddıkaya karşı ziyade muhabbet ve şefkatini rencide etmemek için, vak'a-i Cemel hâdisesinde o bulunacağı kat'î gösterilmediğine delil ise, evzâc-ı tâhirâta ferman etmiş ki: "Keşke bilseydim, hanginiz o vak'ada bulunacak." Fakat sonra, hafif bir surette bildirilmiş ki, Hazret-i Ali'ye (r.a.) ferman etmiş: Seninle Aişe

فَارْفَقَ وَبَلَّغَهَا مَأْمَنَهَا

beyninde bir hâdisse olsa...

6:410; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 7:234.]

["Ona şefkatle muamele et ve onu güveneceği yere götür." *Müsned*, 6:393; *Beyhakî*, Delâilü'n-Nübüvve:

Hem güzel hâdiseleri kısmen mücmel, kısmen tafsille bildirmiş, o da haber vermiş. Onun haberlerini de, en yüksek bir derece-i takvâda ve adlde ve sıdkta

çalışan ve وَمَنْ كَذَبَ عَلَىٰ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ¹

hadîsindeki tehditten şiddetle korkan ve فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ²

âyetindeki şiddetli tehditten şiddetle kaçan muhaddisîn-i kâmilîn, bize sahih bir surette o haberleri nakletmişler.

ALTINCI ESAS: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmin ahval ve evsâfı, siyer ve tarih suretiyle beyan edilmiş. Fakat o evsaf ve ahvâl-i galibi, beşeriyetine bakar. Halbuki, o zât-ı mübarekin şahs-ı mânevîsi ve mahiyet-i kudsiyesi o derece yüksek ve nuranîdir ki, siyer ve tarihte beyan olunan evsaf, o bâlâ kamete uygun gelmiyor, o yüksek kıymete muvafık düşmüyor. Çünkü, *es-sebebü ke'l-fâil* sırrınca, hergün, hattâ şimdi de bütün ümmetinin ibadetleri kadar bir azîm ibadet sahife-i kemâlâtına ilâve oluyor. Nihayetsiz rahmet-i İlâhiyeye, nihayetsiz bir surette, nihayetsiz bir istidatla mazhar olduğu gibi, hergün hadsiz ümmetinin hadsiz duasına mazhar oluyor.

Ve şu kâinatın neticesi ve en mükemmel meyvesi ve Hâlık-ı Kâinatın tercümanı ve sevgilisi olan o zât-ı mübarekin tamam-ı mahiyeti ve hakikat-i kemâlâtı, siyer ve tarihe geçen beşerî ahval ve etvâra sığışmaz. Meselâ, Hazret-i Cebrâil ve Mikâil iki muhafız yaver hükmünde gazve-i Bedir'de yanında bulunan³ bir zât-ı mübarek, çarşı içinde bedevî bir Arapla at mübayaasında

münazaa etmek, birtek şahit olan Huzeyme'yi şahit göstermekle⁴ görünen etvârı içinde sığışmaz.

1. "Kim bilerek bana yalan isnad ederse (benden yalan bir şey haber verirse) Cehennem ateşindeki yerine hazırlansın." *Buharî*, İlim: 38, Cenâiz: 33, Enbiyâ: 50, Edeb: 109; *Müslim*, Zühd: 72; *Ebü Dâvud*, İlim: 4; *Tirmizî*, Fiten: 70, İlim: 8, 13; *Müsned*, 1:70, 78, 2:159, 171, 3:13, 44, 4:47, 100, 5:292.
2. "Allah adına yalan söyleyenden daha zalim kim vardır?" Zümer Süresi, 39:32.
3. bk. *Buharî*, Mağâzi: 11; Ahmedü'l-Bennâ es-Sâ'âtü, *el-Fethü'r-Rabbânî*, 21:26.
4. bk. *Ebü Dâvud*, Akdiye: 20; *Müsned*, 5:215.

İşte, yanlış gitmemek için, her vakit mahiyet-i beşeriyeti itibarıyla işitilen evsâf-ı âdiye içinde başını kaldırıp hakikî mahiyetine ve mertebe-i risalette durmuş nuranî şahsiyet-i mâneviyesine bakmak lâzımdır. Yoksa, ya hürmetsizlik eder veya şüpheye düşer. Şu sırrı izah için şu temsili dinle:

Meselâ bir hurma çekirdeği var. O hurma çekirdeği toprak altına konup açılarak koca meyvedar bir ağaç oldu. Hem gittikçe tevessü eder, büyür.

Veya tavus kuşunun bir yumurtası vardı. O yumurtaya hararet verildi, bir tavus civcivi çıktı. Sonra, tam mükemmel, her tarafı kudretten yazılı ve yaldızlı bir tavus kuşu oldu. Hem gittikçe daha büyür ve güzelleşir.

Şimdi, o çekirdek ve o yumurtaya ait sıfatlar, haller var. İçinde incecik maddeler var. Hem ondan hasıl olan ağaç ve kuşun da, o çekirdek ve yumurtanın âdi, küçük keyfiyet ve vaziyetlerine nisbeten büyük ve âli sıfatları ve keyfiyetleri var.

Şimdi, o çekirdek ve o yumurtanın evsâfını ağaç ve kuşun evsâfıyla raptedip bahsetmekte lâzım gelir ki, her vakit akl-ı beşer başını çekirdekten ağaca kaldırıp baksın ve yumurtadan kuşa gözünü tevcih edip dikkat etsin—tâ işittiği evsâfı onun akli kabul edebilsin. Yoksa, "Bir dirhem çekirdekten bin batman hurma aldım" ve "Şu yumurta, cevvi-âsumanda kuşların sultanıdır" dese, tekzip ve inkâra sapacak.

İşte, bunun gibi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın beşeriyeti, o çekirdeğe, o yumurtaya benzer. Ve vazife-i risaletle parlayan mahiyeti ise, şecere-i tûbâ gibi ve Cennetin tayr-ı hümayunu gibidir. Hem daima tekemmüldedir. Onun için, çarşı içinde bir bedevî ile nizâ eden o zâtı düşündüğü vakit, Refref'e binip, Cebrâil'i arkada bırakıp, Kâb-ı Kavseyne koşup giden zât-ı nuranîsine hayal gözünü kaldırıp bakmak lâzım gelir. Yoksa ya hürmetsizlik edecek veya nefsi emmâresi inanmayacak.

BEŞİNCİ NÜKTELİ İŞARET

Umur-u gaybiyeye dair hadîslerin birkaç misalini zikrederiz.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, nakl-i sahihle ve mütevatir bir derecede bize vasıl olmuş ki, minber üstünde, cemaat-i Sahabe içinde ferman etmiş ki:

إِبْنِي حَسَنٌ هَذَا سَيِّدٌ سَيُصْلِحُ اللَّهُ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ
عَظِيمَتَيْنِ¹

İşte, kırk sene sonra İslâmın en büyük iki ordusu karşı karşıya geldiği vakit, Hazret-i Hasan Radıyallahü Anh, Hazret-i Muaviye (r.a.) ile musalâha edip, cedd-i emcedinin mu'cize-i gaybiyesini tasdik etmiştir.

İkincisi: Nakl-i sahihle, Hazret-i Ali'ye demiş:

سَتُقَاتِلُ النَّاكِثِينَ وَالْقَاسِطِينَ وَالْمَارِقِينَ²

Hem vak'a-i Cemel, hem vak'a-i Sıffin, hem vak'a-i Havâriçhâdiselerini haber vermiş.

Hem Hazret-i Ali(r.a.) Hazret-i Zübeyir ile seviştiği bir zaman dedi: “Bu sana karşı muharebe edecek. Fakat haksızdır.”³

Hem Ezvâc-ı Tâhirâtına demiş: “İçinizden birisi, mühim bir fitnenin başına geçecek ve etrafında çoklar katledilecek.”⁴ وَتَنْبَحُ عَلَيْهَا كِلَابُ الْحَوَابِ⁵

1. “Şu benim oğlum Hasan, seyyiddir. Allah onun vastasıyla Müslümanların iki büyük ordusunu barıştıracaktır.” *Buhârî*, Fiten: 20; *Sulh*: 9; *Fedâilü Ashâbi'n-Nebî*: 22; *Menâkıb*: 25; *Dârîmî*, *Sünnet*: 12; *Tirmizî*, *Menâkıb*: 25; *Nesâî*, *Cum'a*: 27; *Müsned*, 5:38, 44, 49, 51.

2. “Sen, biatını bozan, hak ve adaletten sapan ve dinden çıkan kimselerle savaşacaksın.” el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:139, 140; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 7:138; *Beyhakî*, *Delâilü'n-Nübüvve*: 6:414.

3. İbni Kesir, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 6:213; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:366, 367; Ali el-Kari, *Şerhü's-Şifâ*, 1:686, 687.

4. el-Askalânî, *Fethü'l-Bârî*, 13:45.

5. “Ona Hav'eb köpekleri havlayacak.” *Müsned*, 6:52, 97; İbni Hibban, *Sahih*, 8:258, no: 6697; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:120.

İşte şu sahih, kat'î hadîsler, otuz sene sonra Hazret-i Ali'nin Hazret-i Aişe ve Zübeyir ve Talha'ya karşı vak'a-i Cemel'de; ve Muaviye'ye karşı Sıffin'de; ve Havârice karşı Harevra'da ve Nehruvan'da muharebesi, o ihbar-ı gaybiyenin bir tasdik-i fiilîsidir.

Hem Hazret-i Ali'ye, “senin sakalını senin başının kanıyla ıslattıracak bir adamı”¹ ihbar etmiş. Hazret-i Ali o adamı tanımış; o da Abdurrahman ibni Mülcemü'l-Hâricîdir.

Hem Hâricîlerin içinde “Züssedye” denilen bir adamı, garip bir nişanla alâmet olarak haber vermiştir ki, Havâriçlerin maktulleri içinde o adam bulunmuş, Hazret-i Ali onu hakkaniyetine hüccet göstermiş, hem mu'cize-i Nebeviyeyi ilân etmiş.²

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ümmü Seleme'nin, daha diğerlerin rivayet-i sahihiyle haber vermiş ki, “Hazret-i Hüseyin, Taff,³ yani Kerbelâ'da katledilecektir.” Elli sene sonra, aynı vak'a-i ciğersûz vukua gelip o ihbar-ı gaybîyi tasdik etmiş.

Hem mükerreren ihbar etmiş ki: “Benim Âl-i Beytim, benden sonra

يَلْقَوْنَ قَتْلًا وَتَشْرِيدًا

yani katle ve belâya ve nefye maruz kalacaklar.”⁴ Ve bir derece izah etmiş, aynen öyle çıkmıştır.

Şu makamda bir mühim sual vardır ki, denilir ki: “Hazret-i Ali, o derece hilâfete liyakati olduğu ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma karabeti ve harikulâde cesaret ve ilmiyle beraber, neden hilâfette tekaddüm ettirilmedi? Ve neden onun hilâfeti zamanında İslâm çok keşmekeşe mazhar oldu?”

1. el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:113; Müsned, 1:102, 103, 148, 156.

2. *Buhârî*, Menâkıb: 25; Edeb: 95; İstîâbe: 7; *Müslim*, Zekât: 148, 156, 157; *Ebü Dâvud*, Sünnet: 28; *Müsned*, 3:56, 65.

3. el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 9:188; *Müsned*, 6:294.

4. *İbni Mâce*, Fiten: 34.

Elcevap: Âl-i Beytten bir kutb-u âzam demiş ki: “Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Ali’nin (r.a.) hilâfetini arzu etmiş. Fakat gaptan ona bildirilmiş ki, murad-ı İlâhîbaşkadır. O da arzusunu bırakıp murad-ı İlâhîye tâbi olmuş.”¹

Murad-ı İlâhînin hikmetlerinden birisi şu olmak gerektir ki:

Vefat-ı Nebevîden sonra, en ziyade ittifak ve ittihadı gelmeye muhtaç olan Sahabeler, eğer Hazret-i Ali başa geçseydi, Hazret-i Ali’nin hilâfeti zamanında zuhura gelen hâdisâtın şehadetiyle ve Hazret-i Ali’nin mümâşatsız, pervâsız, zâhidâne, kahramanâne, müstağniyâne tavrı ve şöretgir-i âlem şecaati itibarıyla, çok zâtlarda ve kabilelerde rekabet damarını harekete getirip tefrikaya sebep olmak kaviyyen muhtemeldi.

Hem Hazret-i Ali’nin hilâfetinin teahhuretmesinin bir sırrı da şudur ki: Gayet muhtelif akvâmın birbirine karışmasıyla, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın haber verdiği gibi sonra inkişaf eden yetmiş üç fırka² efkârının esaslarını taşıyan o akvam içinde, fitne-engiz hâdisâtın zuhuru zamanında, Hazret-i Ali gibi harikulâde bir cesaret ve feraset sahibi, Hâşimî ve Âl-i Beyt gibi kuvvetli, hürmetli bir kuvvet lâzımdı ki dayanabilsin. Evet, dayandı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın haber verdiği gibi, “Ben Kur’ân’ın tenzili için harb ettim. Sen de tevili için harb edeceksin.”³

1. Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, 5:316; Suyûtî, *Târîhu'l-Hulefâ*, s. 64.

2. *Tirmizî*, İmân, 18; *Ebü Dâvud*, Sünnet, 1; *İbni Mâce*, Fiten, 17; *Dârimî*, Siyer, 75.

3. el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 6:244; *Müsned*, 3:31, 33, 82; *İbni Hibban*, *Sahih*, 9:46, no. 6898.

Hem eğer Hazret-i Ali olmasaydı, dünya saltanatı, mülûk-u Emeviyeyi bütün bütün yoldan çıkarmak muhtemeldi. Halbuki, karşılarında Hazret-i Ali ve Âl-i Beyti gördükleri için, onlara karşı muvazeneye gelmek ve ehl-i İslâm nazarında mevkilerini muhafaza etmek için, ister istemez, Emeviye devleti reislerinin umumu, kendileri olmasa da, herhalde teşvik ve tasvipleriyle, etbâları ve taraftarları, bütün kuvvetleriyle hakaik-i İslâmiyeyi ve hakaik-i imaniyeyi ve ahkâm-ı Kur’âniyeyi muhafazaya ve neşre çalıştılar. Yüz binlerle müçtehidîn-i muhakkikînve muhaddisîn-i kâmilîn ve evliyalar ve asfiyalar yetiştirdiler. Eğer

karşılarında Âl-i Beytin gayet kuvvetli velâyet ve diyanet ve kemâlâtı olmasaydı, Abbasîlerin ve Emevîlerin âhirlerindeki gibi, bütün bütün çığırdan çıkmak muhtemeldi.

Eğer denilse: “Neden hilâfet-i İslâmiyeÂl-i Beyt-i Nebevîde takarrur etmedi? Halbuki en ziyâde lâıık ve müstehak onlardı.”

Elcevap: Saltanat-ı dünyeviyealdatıcıdır. Âl-i Beyt ise, hakaik-i İslâmiyeyi ve ahkâm-ı Kur’âniyeyi muhafazaya memur idiler. Hilâfet ve saltanata geçen, ya nebî gibi mâsum olmalı, veyahut Hulefâ-i Râşidîn ve Ömer ibni Abdülâziz-i Emevî ve Mehdî-i Abbâsî gibi harikulâde bir zühd-ü kalbi olmalı ki, aldanmasın. Halbuki, Mısır’da Âl-i Beyt namına teşekkül eden devlet-i Fâtımiye hilâfeti ve Afrika’da Muvahhidîn hükûmeti ve İran’da Safevîler devleti gösteriyor ki, saltanat-ı dünyeviye Âl-i Beyte yaramaz; vazife-i asliyesi olan hıfz-ı dini ve hizmet-i İslâmiyeti onlara unutturur. Halbuki, saltanatı terk ettikleri zaman, parlak ve yüksek bir surette İslâmiyete ve Kur’ân’a hizmet etmişler.

İşte, bak: Hazret-i Hasan’ın neslinden gelen aktaılar, hususan Aktâb-ı Erbaa ve bilhassa Gavs-ı Âzam olan Şeyh Abdülkâdir-i Geylânî ve Hazret-i Hüseyin’in neslinden gelen imamlar, hususan Zeynelâbidin ve Cafer-i Sadık ki, herbiri birer mânevî mehdî hükümüne geçmiş, mânevî zulmü ve zulûmatı dağıtıp envâr-ı Kur’âniyeyi ve hakaik-i imaniyeyi neşretmişler, cedd-i emcedlerinin birer vârisi olduklarını göstermişler.

Eğer denilse: “Mübarek İslâmiyet ve nuranîAsr-ı Saadetin başına gelen o dehşetli, kanlı fitnenin hikmeti ve vech-i rahmeti nedir? Çünkü onlar kahra lâıık değıldiler.”

Elcevap: Nasıl ki baharda dehşetli yağmurlu bir fırtına, her taife-i nebâtâtın, tohumların, ağaçların istidatlarını tahrik eder, inkişaf ettirir; herbiri kendine mahsus çiçek açar, fıtrî birer vazife başına geçer. Öyle de, Sahabe ve Tâbiûnin başına gelen fitne dahi, çekirdekler hükmündeki muhtelif ayrı ayrı istidatları tahrik edip kamçıladı. “İslâmiyet tehlikededir, yangın var!” diye her taifeyi korkuttu, İslâmiyetin hıfzına koşturdu. Herbiri, kendi istidadına göre, câmia-i İslâmiyetin kesretli ve muhtelif vazifelerinden bir vazifeyi omuzuna aldı, kemâl-i ciddiyetle çalıştı. Bir kısmı hadîslerin muhafazasına, bir kısmı şeriâtın muhafazasına, bir kısmı hakaik-ı îmâniyenin muhafazasına, bir kısmı Kur’ân’ın muhafazasına çalıştı, ve hâkezâ, herbir taife bir hizmete girdi. Vezâif-i İslâmiyette hummâlî bir surette sa’y ettiler. Muhtelif renklerde çok çiçekler açıldı. Pek geniş olan âlem-i İslâmiyetin aktârına, o fırtına ile tohumlar atıldı, yarı yeri gülistana çevirdi. Fakat, maatteessüf, o güller ve gülistan içinde, ehl-i bid’a fırkalarının dikenleri dahi çıktı.

Güya dest-i kudret, celâlle o asrı çalkaladı, şiddetle tahrik edip çevirdi, ehl-i himmeti gayrete getirip elektriklendirdi. O harekettten gelen bir kuvve-i anilmerkeziyye ile, pek çok münevver müçtehidleri ve nuranî muhaddisleri, kudsî hafızları, asfiyaları, aktaabları âlem-i İslâmın aktârına uçurdu, hicret ettirdi. Şarktan garba kadar ehl-i İslâmı heyecana getirip, Kur'ân'ın hazinelerinden istifade için gözlerini açtırdı. Şimdi sadede geliyoruz.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın umur-u gaybiyeden haber verdiği gibi doğru vukua gelen işler binlerdir, pek çoktur. Biz yalnız cüz'î birkaç misaline işaret edeceğiz.

İşte, başta Buhârîve Müslim, sıhhatle meşhur Kütüb-ü Sitte-i Hadîsiye sahipleri, beyan edeceğimiz haberlerin çoğunda müttefik ve o haberlerin çoğu mânen mütevatir ve bir kısmı dahi, ehl-i tahkik onların sıhhatine ittifak etmesiyle, mütevatir gibi kat'î denilebilir.

İşte, nakl-i sahih-i kat'î ile, Ashabına haber vermiş ki: “Siz umum düşmanlarınıza galebe edeceksiniz. Hem feth-i Mekke,¹ hem feth-i Hayber,² hem feth-i Şam, hem feth-i Irak,³ hem feth-i İran, hem feth-i Beytü'l-Makdise⁴ muvaffak olacaksınız. Hem o zamanın en büyük devletleri olan İran ve Rum padişahlarının hazinelerini beyninizde taksim edeceksiniz.”⁵ Haber vermiş. Hem “Tahminim böyle” veya “Zannederim” dememiş. Belki, görür gibi kat'î ihbar etmiş, haber verdiği gibi çıkmış. Halbuki haber verdiği vakit, hicrete mecbur olmuş, Sahabeleri az, Medine etrafı ve bütün dünya düşmandı.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, çok defa ferman etmiş:

عَلَيْكُمْ بِسِيرَةِ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِي أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ⁶ deyip, Ebu Bekir ve Ömer kendinden sonraya kalacaklar, hem halifeolacaklar, hem mükemmel bir surette ve rıza-i İlâhî ve marzî-i Nebvî dairesinde hareket edecekler. Hem Ebu Bekir az kalacak, Ömer çok kalacak ve pek çok fütihat yapacak.

1. Ali el-Kari, Şerhu's-Sifâ 1:678, 679.

2. Ali el-Kari, Şerhu's-Sifâ,1:679.

3. Ali el-Kari, Şerhu's-Sifâ,1:678.

4. Ali el-Kari, Şerhu's-Sifâ,1:678, 679.

5. Buhârî,Cihad: 157, Menâkıb: 25, İman: 3; Müslim, Fiten: 75, 76; Tirmizî, Fiten: 41.

6. “Benden sonra Ebû Bekirve Ömer’in yolu üzere gidin.” Tirmizî, Menâkıb: 16, 37; İbnî Mâce, Mukaddime: 11; Müsned, 5:382, 385, 399, 402.

Hem ferman etmiş ki:

زُوَيْتُ لِيَ الْأَرْضُ فَأَرَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا
وَسَيَبْلُغُ مُلْكُ أُمَّتِي مَا زُوِيَ لِيَ مِنْهَا¹

deyip, “Şarktan garba kadar benim ümmetimin eline geçecektir. Hiçbir ümmet o kadar mülk zaptetmemiş.” Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, Gazâ-i Bedir'den evvel ferman etmiş:

هَذَا مَصْرَعُ أَبِي جَهْلٍ هَذَا مَصْرَعُ عُتْبَةَ هَذَا
مَصْرَعُ أُمَيَّةَ هَذَا مَصْرَعُ فُلَانٍ وَفُلَانٍ

deyip, müşrik-i Kureyş'in reislerinin herbiri nerede katledileceğini göstermiş ve demiş: "Ben kendi elimle Übeyy ibni Halef'i öldüreceğim."³ Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, bir ay uzak mesafede, Şam etrafında, Mûte nam mevkideki gazve-i meşhurede muharebe eden Sahabelerini görür gibi ferman etmiş:

أَخَذَ الرَّأْيَةَ زَيْدٌ فَأُصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا جَعْفَرٌ فَأُصِيبَ
ثُمَّ أَخَذَهَا ابْنُ رَوَاحَةَ فَأُصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا سَيْفٌ
مِنْ سَيْفِ اللَّهِ

1. "Yeryüzü benim için büzülüp katlandı. Bana onun doğuları ve batıları gösterildi ve ümmetimin mülkü benim için katlanan yerlere kadar ulaşacaktır. (Yani şarktan garba kadar benim ümmetimin eline geçecektir. Hiçbir ümmet o kadar mülk zaptetmemiş)." *Müslim*, Fiten: 19, 20; *Ebü Dâvud*, Fiten: 1; *Tirmizî*, Fiten: 14; *İbni Mâce*, Fiten: 9; *Müsned*, 4:123, 278, 284.

2. Hadis-i bilmânâdur. Meâli: "Burası Ebû Cehil'in katledileceği yer, burası Utbe'nin katledileceği yer, burası Ümeyye'nin katledileceği yer veburası da falan ve falanın katledileceği yerlerdir." *Müslim*, Cihad: 83; *Cennet*: 76; *Ebü Dâvud*, Cihad: 115; *Nesâî*, Cenâiz: 117; *Müsned*, 1:26, 3:219, 258.

3. El-Hâkim, el-Müstedrek, 2:327.

4. "Sancağı Zeyd aldı ve vuruldu. Sonra Câfer aldı, o da vuruldu. Sonra İbni Revâha aldı, o da vuruldu. Ve sonra onu, Allah'ın kılıçlarından bir kılıçeline aldı..." *Buharî*, Mağâzi: 44; el-Hâkim, el-Müstedrek, 3:298.

deyip, birer birer hâdisâtı Ashabına haber vermiş. İki üç hafta sonra Ya'le ibni Münebbih meydan-ı harpten geldi; daha söylemeden Muhbir-i Sadık (a.s.m.) harbin tafsîlâtını beyan etti. Ya'le kasem etti: "Dediğin gibi, aynen öyle oldu."¹

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, ferman etmiş:

(إِنَّ الْخِلَافَةَ بَعْدِي ثَلَاثُونَ سَنَةً ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا
عَضُوضًا) (وَإِنَّ هَذَا الْأَمْرَ بَدَأَ نُبُوَّةً وَرَحْمَةً ثُمَّ يَكُونُ
رَحْمَةً وَخِلَافَةً ثُمَّ يَكُونُ مُلْكًا عَضُوضًا ثُمَّ يَكُونُ
عُتُوًّا وَجَبْرُوتًا)

deyip, Hazret-i Hasan'ın altı ay hilâfetiyle, Ciharyâr-ı Güzînin (Hulefâ-i Râşidînin) zaman-ı hilâfetlerini ve onlardan sonra saltanat şekline girmesini, sonra o saltanattan ceberut ve fesad-ı ümmet olacağını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, ferman etmiş:

(يُقْتَلُ عُثْمَانُ وَهُوَ يَقْرَأُ الْمُصْحَفَ) (وَأَنَّ اللَّهَ عَسَى
أَنْ يُلْبِسَهُ قَمِيصًا وَانَّهُمْ يُرِيدُونَ خَلْعَهُ)³

deyip, Hazret-i Osmanhalife olacağını ve hal'i istenileceğini ve mazlum olarak, Kur'ân okurken katledileceğini haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, hacamat edip, mübarek kanını Abdullah ibni Zübeyr teberrüken şerbet gibi içtiği zaman ferman etmiş:

وَيْلٌ لِلنَّاسِ مِنْكَ وَوَيْلٌ لَكَ مِنَ النَّاسِ⁴ deyip, harika bir şecaatle ümmetin başına geçeceğini ve müthiş hücumlara maruz kalacaklarını ve insanlar onun yüzünden dehşetli hâdiselere giriftar olacaklarını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış. Abdullah ibni Zübeyr, Emevîler zamanında, hilâfeti Mekke'de ilân ederek kahramanâne çok müsademe etmiş. Nihayet Haccac-ı Zalim büyük bir orduyla üzerine hücum ederek, şiddetli müsademedен sonra o kahraman-ı âlişan şehid edilmiş.

1. el-Hafacî, *Şerhu's-Sifâ*, 3:210; İbnü'l-Kayyım el-Cevzî, *Zâdû'l-Meâd* (tahkik: Arnavûd), 3:385.

2. "Hilâfetbenden sonra otuz sene sürecektir, ondan sonra da saltanat şeklini alacaktır." *Müsned*, 5:220, 221. "Bu iş nübüvvet ve rahmetle başladı, sonra rahmet ve hilâfet halini alacak, sonra ısrıncı saltanat şekline girecek, sonra da ceberût ve fesâd-ı ümmet azgınlık meydan alacak." Kadî İyâz, *eş-Sifâ*, 1:340; *Müsned*, 4:273.

3. "Osman Mushaf okurken şehid edilecek." el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:103. "Muhakkak ki Cenâb-ı Hak Osman'a halife gömleğini giydirecektir; fakat onlar bu gömleği çıkartmak isteyecekler." bk. el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:100.

4. "Senin yüzünden insanların, insanlar yüzünden de senin vay haline!" el-Askalânî, *el-Metâlibü'l-Âliye*, 4:21; el-Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâid*, 2708; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:554.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, Emeviye devletinin zuhurunu¹ ve onların padişahlarının çoğu zalim olacağını ve içlerinde Yezid² ve Velid bulunacağını ve

وَإِذَا مَلَكَتْ فَاسْجَحِ³ Hazret-i Muaviye ümmetin başına geçeceğini, fermanıyla rıfk ve adaleti tavsiye etmiş. Ve Emeviyeden sonra

يَخْرُجُ وَلَدُ الْعَبَّاسِ بِالرَّايَاتِ السُّودِ وَيَمْلِكُونَ
أَضْعَافَ مَا مَلَكَوْا⁴

deyip, devlet-i Abbasiyenin zuhurunu ve uzun müddet devam edeceğini haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, ferman etmiş:

وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرِّ قَدِ اقْتَرَبَ⁵ deyip, Cengiz ve Hülâgû'nun dehşetli fitnelerini ve Arap devlet-i Abbasiyesini mahvedeceklerini haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, Sa'd ibni Ebî Vakkas gayet ağır hasta iken ona ferman etmiş:

لَعَلَّكَ تَخَلَّفُ حَتَّى يَنْتَفِعَ بِكَ أَقْوَامٌ وَيَسْتَضِيرَ بِكَ آخَرُونَ⁶

deyip, ileride büyük bir kumandan olacağını, çok fütuhat yapacağını, çok milletler ve kavimler ondan menfaat görüp, yani İslâmolup ve çoklar zarar görecektir, yani devletleri onun eliyle harapolacağını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış. Hazret-i Sa'd ordu-yu İslâm başına geçti, devlet-i İraniyeyi zirüzeber etti, çok kavimlerin daire-i İslâma ve hidayete girmelerine sebep oldu.

1. Kadî İyâz, eş-Şifâ, 1:338; Ali el-Karî, 1:683; el-Hafâci, Şerhu's-Şifâ, 1:179.

2. bk. el-Askalânî, el-Metâlibü'l-Âliye, no. 4528; el-Albânî, Sahihu'l-Câmi'i's-Sagîr, no. 2579; el-Elbânî, Silsiletü'l-Ehâdisi's-Sahîha, no. 1749.

3. "Başa geçtiğin zaman affedici ol ve âdil davran." el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 5:186; İbni Hacer, el-Metâlibü'l-Âliye (tahkik: Abdurrahman el-A'zamî), no. 4085.

4. "Abbasoğulları siyah bayraklarla çıkarlar ve ve öncekilerden çok uzun müddet saltanat sürerler." Kadî İyâz, eş-Şifâ, 1:338; Müsned, 3:216-218; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve: 6:517.

5. "Yaklaşmakta olan bir şerden vay Arapların haline!" Buharî, Fiten: 4, 28; Müslim, Fiten: 1; Ebû Dâvud, Fiten: 1; Tirmizî, Fiten: 23; İbni Mâce, Fiten: 9; Müsned, 2:390, 39; el-Hâkim, el-Müstedrek, 1:108, 4:439, 483.

6. Sen daha çok yaşayacaksın ve ordunun başına geçeceksin. Sonunda; tâ ki, bir kısım milletler senden fayda görecektir, bir kısmı da zarar görecektir..." Buharî, Cenâiz: 36, Menâkıbü'l-Ensâr: 49, Ferâiz: 6; el-Hafâci, Şerhu's-Şifâ, 3:209; A'liyyü'l-Karî, Şerhu's-Şifâ, 1:699; Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, 1:94.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, imana gelen Habeş Meliki olan Necâsî hicretin yedinci senesinde vefat ettiği gün Ashabına haber vermiş, hattâ cenaze namazını kılmış.¹ Bir hafta sonra cevap geldi ki, aynı günde vefat etmiş.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, Ciharyâr-ı Güzîn ile beraber Uhud veya Hira Dağının başında iken dağ titredi, zelzelelendi. Dağa ferman etti ki:

أَثْبَتَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدٌ² deyip, Hazret-i Ömer ve Osman ve Ali'nin şehid olacaklarını haber vermiş. Haber verdiği gibi çıkmış.

Şimdi, ey bedbaht, kalbsiz, biçare adam! "Muhammed-i Arabî akıllı bir adamdı" diye o şems-i hakikate karşı gözünü yuman biçare insan! On beş envâ-ı külliye-i mu'cizâtından birtek nev'i olan umur-u gaybiyeden, on beş ve belki yüz kısmından bir kısmını işittin. Mânevî tevatür derecesinde kat'î bir kısmını duydun. Şu ihbar-ı gayb kısmının yüzden birisini akıl gözüyle gören bir zâta "dâhi-i âzam" denilir ki, ferasetiyle istikbalî keşfediyor. Binaenaleyh, senin gibi haydi dehâ desek, yüz dâhi-i âzam derecesinde bir dehâ-yı kudsiyeyi taşıyan bir adam yanlış görür mü? Yanlış haber vermeye tenezzül eder mi? Böyle yüz derece bir dehâ-yı âzam sahibinin saadet-i dâreyne dair sözlerini dinlememek, elbette yüz derece divaneliğin alâmetidir.

1. Buharî, Cenâiz: 57, Menâkıbü'l-Ensâr: 38; Müslim, Ferâiz: 14; Ebû Dâvud, Cihad: 133; Büyü: 9; Tirmizî, Cenâiz: 69; Nesâî, Cenâiz: 66, 67; İbni Mâce, Sadakat: 9, 13.

2. "Sâkin ol! Zira senin üstünde bir peygamber, bir siddik ve şehid vardır." Buharî, Fedailü's-Sahâbe: 5,7; Ebû Dâvud, Sünnet, 8; Tirmizî, Menâkıb: 17, 18; Müsned, 3:112, 5:331; el-Hâkim, el-Müstedrek, 3:450, 451 (verilen bu kaynaklarda "iki şehid" tabiri geçmektedir).

ALTINCI NÜKTELİ İŞARET

Nakl-i sahih-i kat'î ile, Hazret-i Fatıma'ya (r.a.) ferman etmiş ki:

أَنْتِ أَوَّلُ أَهْلِ بَيْتِي لِحُوقًا بِي¹ deyip, "Âl-i Beytimden, herkesten evvel vefat edip bana iltihak edeceksin" diye söylemiş. Altı ay sonra, haber verdiği gibi aynen zuhur etmiş.

Hem Ebû Zer'e ferman etmiş:

سَتُخْرَجُ مِنْ هُنَا وَتَعِيشُ وَحْدَكَ وَتَمُوتُ وَحْدَكَ²

deyip, Medine'den nefyedilip, yalnız hayat geçirip, yalnız bir sahrâda vefat edeceğini haber vermiş. Yirmi sene sonra, haber verdiği gibi çıkmış.

Hem Enes ibni Mâlik'in halası olan Ümm-ü Haram'ın hanesinde uykudan kalkmış, tebessüm edip ferman etmiş:

رَأَيْتُ أُمَّتِي يَغْزُونَ فِي الْبَحْرِ كَالْمُلُوكِ عَلَى الْأَسِرَّةِ³

Ümm-ü Haramniyaz etmiş: “Dua ediniz, ben de onlarla beraber olayım.” Ferman etmiş: “Beraber olacaksın.” Kırk sene sonra, zevci olan Ubâde ibni Sâmit refakatiyle Kıbrıs'ın fethine gitmiş; Kıbrıs'ta vefat edip, mezarı ziyaretgâh olmuş. Haber verdiği gibi aynen zuhur etmiş.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, ferman etmiş ki:

يَخْرُجُ مِنْ تَقِيفٍ كَذَّابٍ وَمُبِيرٍ⁴

Yani, “Sakif kabilesinden biri dâvâ-yı nübüvvetedecek ve biri hunhar zalim zuhur edecek” deyip, nübüvvet dâvâ eden meşhur Muhtar'ı ve yüz bin adam öldüren Haccac-ı Zalimi haber vermiş.

1. *Buharî*, Menâkıb: 25; *Müslim*, Fedâilü's-Sahâbe: 101; *İbni Mâce*, Cenâiz: 64; *Müsned*, 6:240, 282, 283; Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:340.

2. “Buradan çıkarılacak, tek başına yaşayacak ve tek başına öleceksin.” el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:345; Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:343; Aliyyü'l-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:700; el-Askalânî, *el-Metâlibü'l-Â'liye*, 4:116, no. 4109; İbni Kesir, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 5:8-9; el-Askalânî, *el-İsabe*: 4:64.

3. “Rüyâmda ümmetimin gazilerini gördüm. Tahtlarına oturmuş padişahlar gibi denizde savaşarak yollarına devam ediyorlardı.” *Buharî*, Ta'bir: 12; Cihad: 3, 8, 63, 75; İsti'zân, 41; *Müslim*, İmâret: 160, 161; *Ebü Dâvud*, Cihad: 9; *Tirmizî*, Fedâilü'l-Cihad: 15; *Nesâî*, Cihad: 40; *İbni Mâce*, Cihad: 10; *Dârimî*, Cihad: 28; *Muvatta'*, Cihad: 39; *Müsned*, 3:240, 264 ...; el-Elbânî, *Sahîhu'l-Câmi'i's-Sağîr*, 6:24, no: 6620; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 4:556.

4. *Müslim*, Fedâilü's-Sahâbe: 229; *Tirmizî*, Fiten: 44; Menâkıb: 73; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:450, 4:254.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile,

سَتَفْتَحُ الْقُسْطَنْطِينِيَّةَ فَنِعْمَ الْأَمِيرُ أَمِيرُهَا وَنِعْمَ
الْجَيْشُ جَيْشُهَا¹

deyip, İstanbul'un İslâm eliyle fetholacağını ve Hazret-i Sultan Mehmed Fatih'in yüksek bir mertebe sahibi olduğunu haber vermiş. Haber verdiği gibi zuhuretmiş.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, ferman etmiş ki:

إِنَّ الدِّينَ لَوْ كَانَ مَنُوطًا بِالثَّرِيَّا لَنَالَهُ رِجَالٌ مِنْ
أَبْنَاءِ فَارَسٍ²

deyip, başta Ebu Hanifeolarak, İran'ın emsalsiz bir surette yetiştirdiği ulema ve evliya işaret ediyor, haber veriyor.

Hem ferman etmiş ki:

عَالِمٌ قُرَيْشٍ يَمَلَأُ طَبَاقَ الْأَرْضِ عِلْمًا³

deyip, İmam-ı Şâfiî'ye işaret edip haber veriyor.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, ferman etmiş ki:

سَتَفْتَرِقُ أُمَّتِي ثَلَاثًا وَسَبْعِينَ فِرْقَةً النَّاجِيَةُ وَاحِدَةٌ
مِنْهَا، قِيلَ: مَنْ هُمْ قَالَ: مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي⁴

deyip, ümmeti yetmiş üç fırkaya inkısam edeceğini ve içinde fırka-i nâciye-i kâmile, Ehl-i Sünnet ve Cemaat olduğunu haber veriyor.

Hem ferman etmiş ki: ⁵ الْقَدَرِيَّةُ مَجُوسُ هَذِهِ الْأُمَّةِ deyip, çok şubelere inkısam eden ve kaderi inkâr eden Kaderiye taifesini haber vermiş. Hem çok şubelere inkısam eden Râfızîleri haber vermiş.

1. "İstanbul fethedilecektir. Onu fethedecek olan kumandan ne güzel kumandan ve onun ordusu ne güzel ordudur." el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 4:422; *Buharî*, Târihü's-Sağîr, no. 139; Müsned, 4:335; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 6:218.

2. "Eğer din, Ülker Takımyıldızında bile olsaydı, Fars'tan bazı kimseler ona ulaşıp alabileceklerdi." *Buharî*, Tefsir: 62; *Tirmizî*, 47. sürenin tefsiri: 3.

3. "Kureys'in âlimi yeryüzünün tabakalarını ilimle dolduracaktır." el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2:53, 54.

4. "Ümmetim yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. İçlerinden birisi fırka-i nâciyedir. 'Onlar kimdir?' dediler. Buyurdu ki: Bana ve Ashabıma tâbi olanlardır." *Ebü Dâvud*, Sünnet: 1; *İbni Mâce*, Fiten: 17; *Tirmizî*, İmân: 18; *Müsned*, 2:232, 3:120, 148; Ali el-Karî, *Şerhu's-Sıfâ*, 1:679.

5. "Kaderiyefırkası, bu ümmetin mecûsileridir." 4:150; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 1:85; *Ebü Dâvud*, Sünnet: 5; Süyûtî, *el-Fethu'l-Kebîr*, 3:23; *Müsned*, 2:86, 125, 5:406.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, İmam-ı Ali'ye (r.a.) demiş: "Sende, Hazret-i İsâ (a.s.) gibi, iki kısım insan helâkete gider: Birisi ifrat-ı muhabbet, diğeri ifrat-ı adâvetle. Hazret-i İsâ'ya, Nasrânî, muhabbetinden, hadd-i meşrudan tecavüzle—hâşâ—'ibnullah' dediler.¹ Yahudi, adâvetinden çok tecavüz ettiler, nübüvvetini ve kemâlini inkâr ettiler. Senin hakkında da, bir kısım, hadd-i meşrudan tecavüz edecek, muhabbetinden helâkete gidecektir."

لَهُمْ نَبَزٌ يُقَالُ لَهُمُ الرَّافِضَةُ²

demiş. "Bir kısmı, senin adâvetinden çok ileri gidecekler. Onlar da Havâriştir ve Emevîlerin müfrit bir kısım taraftarlarıdır ki, onlara 'Nâsibe' denilir."

1. *Müsned*, 1:160; *Mecmeu'z-Zevâid*, 9:133; *Müstedrek*, 3:123.

2. "Onların bir lâkabı vardır ki, onlara Rafizî denir." *Müsned*, 1:103.

Eğer denilse: "Âl-i Beyte muhabbeti Kur'ân emrediyor. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm çok teşvik etmiş. O muhabbet, Şîalar için belki bir özür teşkil eder. Çünkü, ehl-i muhabbet bir derece ehl-i sekirdir. Niçin Şîalar, hususan Râfızîler o muhabbetten istifade etmiyorlar, belki işaret-i Nebeviye ile o fart-ı muhabbete mahkûmdurlar?"

Elcevap: Muhabbetiki kısımdır.

Biri: Mânâ-yı harfiyle, yani Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hesabına,

Cenâb-ı Hak namına, Hazret-i Ali ile Hasan ve Hüseyin ve Âl-i Beyti sevmektir. Şu muhabbet, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın muhabbetini ziyadeleştirir, Cenâb-ı Hakkın muhabbetine vesile olur. Şu muhabbet meşrudur, ifratı zarar vermez, tecavüz etmez, başkalarının zemmini ve adâvetini iktiza etmez.

İkincisi: Mânâ-yı ismiyle muhabbettir. Yani bizzat onları sever. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı düşünmeden, Hazret-i Ali'nin kahramanlıklarını ve kemâlini ve Hazret-i Hasan ve Hüseyin'in yüksek faziletlerini düşünüp sever. Hattâ Allah'ı bilmesede, Peygamberi tanımasa da, yine onları sever. Bu sevmek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın muhabbetine ve Cenâb-ı Hakkın muhabbetine sebebiyet vermez. Hem ifrat olsa, başkaların zemmini ve adâvetini iktiza eder.

İşte, işaret-i Nebeviye ile, Hazret-i Ali hakkında ziyade muhabbetlerinden, Hazret-i Ebu Bekri's-Sıddık ile Hazret-i Ömer'den teberri ettiklerinden, hasârete düşmüşler. Ve o menfi muhabbet, sebep-i hasârettir.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, ferman etmiş ki:

إِذَا مَشَوْا الْمُطِيطَاءَ وَخَدَمَتَهُمْ بَنَاتُ فَارِسَ وَالرُّومِ
رَدَّ اللَّهُ بِأَسْمِهِمْ بَيْنَهُمْ وَسَلَّطَ شِرَارَهُمْ عَلَى خِيَارِهِمْ¹

deyip, "Ne vakit² size Fars ve Rum kızları hizmet etti; o vakit belânız, fitneniz içinize girecek, harbiniz dahilî olacak, şerirleriniz başa geçip hayırlılar ve iyilerinize musallat olacaklar" haber vermiş. Otuz sene sonra haber verdiği gibi çıkmış.

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, ferman etmiş ki:

وَتَفْتَحُ خَيْبَرَ عَلَى يَدَيَّ عَلِيٍّ³ deyip, "Hayber Kal'asının fethi Ali'nin eliyle olacak." Me'mulün pek fevkinde, ikinci gün bir mu'cize-i Nebeviye olarak, Hayber Kal'asının kapısını Hazret-i Ali çekip kalkan gibi istimal ederek fethe muvaffak olduktan sonra kapıyı yere atmış. Sekiz kuvvetliadam o kapıyı yerden kaldıramamış. Bir rivayette, kırk adamkaldıramamış.⁴

Hem ferman etmiş ki:

لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتَلَ فِئَتَانِ دَعَوَاهُمَا وَاحِدَةً⁵ diye, Sıffin'de

Hazret-i Ali ile Muaviye'nin harbini haber vermiş.

1. Tirmizî (tahkik: Ahmed Şâkir), no. 2262; el-Elbânî, Sılsiletü'l-Ehâdisi's-Sahîha, 954; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 10:232, 237.

2. "Ne vakit gururla yürümeler başladı ve size Fars..."

3. Buharî, Cihad: 102,143, el-Mağâzî: 38; Müslim, Fedâilü's-Sahâbe: 34, 35; Müsned, 2:484, 5:333; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve: 4:205.

4. Süyûtî, ed-Düretü'l-Müntesira, 118; İbnî Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 4:189-190; Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 1:365.

إِنَّ عَمَّارًا تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَّةُ

Hem ferman etmiş ki: ¹ diye, "Bâği bir taife Ammâr'ı katledecek." Sonra, Sıffin harbinde katledildi. Hazret-i Ali, onu Muaviye'nin taraftarları bâği olduklarına hüccet gösterdi. Fakat Muaviye tevîl etti. Amr ibnü'l-Âs dedi: "Bâği yalnız onun katilleridir; umumumuz değildir."

إِنَّ الْفِتْنَ لَا تَظْهَرُ مَا دَامَ عُمَرُ حَيًّا

Hem ferman etmiş ki: ² diye, "Hazret-i Ömer sağ kaldıkça içinde fitneler zuhur etmez." Haber vermiş; öyle de olmuş.

Hem Süheyl ibni Amrdaha imana gelmeden esir olmuş. Hazret-i Ömer Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma demiş ki: "İzin ver, ben bunun dişlerini çekeceğim. Çünkü o fesahatiyle küffâr-ı Kureyş'i harbimize teşvik ediyordu." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki:

وَعَسَى أَنْ يَقُومَ مَقَامًا يَسْرُكُ يَاعُمَرُ

³diye, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın vefatı hengâmında olan dehşet-engiz ve sabır-sûz hâdisede, Hazret-i Ebu Bekri's-Sıddık nasıl ki Medine-i Münevverede kemâl-i metanetle herkese teselli verip mühim bir hutbe ile Sahabeleri teskin etmiş; aynen onun gibi, şu Süheyl, o hengâmda, Mekke-i Mükerrermede, aynı Ebu Bekri's-Sıddık gibi Sahabeye teskin ve teselli verip, malûm fesahatiyle Ebu Bekri's-Sıddık'ın aynı hutbesinin meâlinde bir nutuk söylemiş. Hattâ iki hutbenin kelimeleri birbirine benzer.

Hem Sürâka'ya ferman etmiş ki:

كَيْفَ بِكَ إِذَا أُلْبِسْتَ سُورَى كِسْرَى

⁴diye, "Kisrânın iki bileziğini giyeceksin." Hazret-i Ömer zamanında Kisrâ mahvedildi; ziynetleri ve şahane bilezikleri geldi, Hazret-i Ömer Sürâka'ya giydirdi. Dedi:

1. Buharî, Salât, 63; Müslim, Fiten: 70, 72, 73; Tirmizî, Menâkıb: 34; Müsned, 2:161, 164, 206, 3:5, 22, 28, 91, 4:197, 199, 5:215, 306, 307, 6:289, 300, 311, 315; Kettânî, Nazmü'l-Mütenâsir, 126; İbni Hibban, Sahih, 8:260; el-Hâkim, el-Müstedrek, 2:155, 3:191, 397; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:339; es-Sâ'âtü, el-Fethü'r-Rabbânî, 23:142.

2. Buharî, Mevâkîf, 4; Menâkıb: 25; Fiten: 22; Müslim, İmân: 231; Fiten: 27; İbni Mâce, Fiten: 9; Müsned, 5:401, 405.

3. "Yâ Ömer! Gün gelir, bu adam seni sevinecek bir duruma gelir." Ali el-Karî, Şerhu's-Şifâ, 1:704; el-Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:218; el-Askalânî, el-İsâbe, 2:93-94; el-Hâkim, el-Müstedrek, 4:282.

4. Ali el-Karî, Şerhu's-Şifâ, 1:703; el-Askalânî, el-İsâbe, no. 3115.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي سَلَبَهُمَا كِسْرَى وَأَلْبَسَهُمَا سُورَاةً

¹ihbar-ı Nebevîyi tasdikettirdi.

Hem ferman etmiş ki:

إِذَا ذَهَبَ كِسْرَى فَلَا كِسْرَى بَعْدَهُ

²diye, "Kisrâ-yı Farsgittikten sonra

daha kistrâ çıkmayacak.” Haber vermiş; hem öyle olmuş.

Hem Kistrâ elçisine demiş: “Şimdi Kistrânın oğlu Şirviye Perviz, Kistrâyı öldürdü.”³ O elçi tahkik etmiş; aynı vakitte öyle olmuş. O da İslâm olmuş. Bazı ehâdiste o elçinin adı Firuz’dur.

Hem, nakl-i sahih-i kat’î ile, Hâtub ibni Ebî Beltea’nın, gizli Kureyş’e gönderdiği mektubu haber vermiş. Hazret-i Ali ile Mikdad’ı göndermiş, “Filân mevkide bir şahısta şöyle bir mektup var; alınız, getiriniz.” Gittiler, aynı yerden aynı mektubu getirdiler. Hâtub’ı celbetti. “Neden yaptın?” demiş; o da özür beyan etmiş, özrünü kabul etmiş.⁴

Hem, nakl-i sahih ile, Utbe ibni Ebî Leheb hakkında ferman etmiş ki:

يَا كَلْبُ اللَّهِ⁵ diye, Utbe’nin âkıbet-i feciasını haber vermiş. Sonra Yemen tarafına giderken bir arslan gelip onu yemiş, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın hem bedduasını, hem haberini tasdik etmiş.

1. “Bu iki bileziği Kistrâ’dan alıp Sürâka’ya giydiren Allah’a hamd olsun.” Ali el-Kari, Şerhu’s-Şifâ, 1:703, el-Askalânî, el-İsâbe, no. 3115; Kâd-ı İyâz, eş-Şifâ, 1:344.

2. Buhârî, İmân: 31; Müslim, Fiten: 76; Tirmizî, Fiten: 41; Müsned, 2:233, 240, 5:92, 99; Kâd-ı İyâz, eş-Şifâ, 1:337; el-Mubârekî, Tuhfetü’l-Ahvezi, 6:462, 663.

3. Kâdî İyâz, eş-Şifâ, 1:343; Hafâcî, Şerhu’s-Şifâ, 3:211; Ali el-Kari, Şerhu’s-Şifâ, 1:700; el-Elbânî, Silsiletü’l-Ehâdisi’s-Sahîha, 1427.

4. Buhârî, Cihad: 141, Tefsir: 60:1, Meğâzi: 46; Müslim, Fedâilü’s-Sahâbe: 161; Ebû Dâvud, Cihad: 98; Tirmizî, 60:1; Müsned, 1:79; el-Hâkim, el-Müstedrek, 3:301; Kâdî İyâz, eş-Şifâ, 1:342.

5. “Allah’ın bir iti onu yiyecek.” el-Hafâcî, Şerhu’s-Şifâ, 3:139; Ali el-Kari, Şerhu’s-Şifâ, 1:664.

Hem, nakl-i sahih ile, feth-i Mekke vaktinde, Hazret-i Bilâl-i Habeşî Kâbe damına çıkıp ezan okumuş. Rüesa-yı Kureyş’ten Ebu Süfyan, Attâb ibni Esid ve Hâris ibni Hişam oturup konuştular. Attâb dedi: “Pederim Esid bahtiyardı ki bugünü görmedi.” Hâris dedi ki: “Muhammed bu siyah kargadan başka adam bulmadı mı ki müezzin yapsın?” Hazret-i Bilâl-i Habeşîyi tezyif etti. Ebu Süfyan dedi: “Ben korkarım, birşey demeyeceğim. Kimse olmasa da, şu Batha’nın taşları ona haber verecek, o bilecek.” Hakikaten, bir parça sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onlara rast geldi, harfiyen konuştuklarını söyledi. O vakit Attâb ile Hâris şehadet getirdiler, Müslüman oldular.¹

İşte, ey biçare mülhid! Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı tanımayan kalbsiz adam! Bak, Kureyş’in iki muannid büyükleri, birtek ihbar-ı gaybî ile imana geldiler. Ne kadar kalbin bozulmuş ki, mânevî tevatürle, bu ihbar-ı gaybî gibi binler mu’cizâtı işitiyorsun, yine kanaat-i tamamen gelmiyor. Her ne ise, sadede dönüyoruz.

Hem, nakl-i sahih ile, Gazve-i Bedir’de, Hazret-i Abbas Sahabelerin eline esir düştüğü vakitte, fidye-i necat istenilmiş. O da demiş: “Param yok.” Hazret-i Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki: “Zevcen Ümmü Fadl yanında bu kadar parayı filân yere bırakmışsın.” Hazret-i Abbas tasdik edip, “İkimizden başka kimsenin bilmediği bir sır idi.” O vakit kemâl-i imanı kazanıp İslâm olmuş.²

Hem, nakl-i sahih-i kat'î ile, muzır bir sâhir olan Lebid-i Yahudi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı rencide etmek için acip ve müessir bir sihir yapmış. Bir tarağa saçları sarmış, üstünde sihir yapmış, bir kuyuya atmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Hazret-i Ali'ye ve Sahabelere ferman etmiş: “Gidiniz, filân kuyuda bu çeşit sihir âletlerini bulupgetiriniz.” Gitmişler, aynen öyle bulup getirmişler. Herbir ipiaçıldıkça, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dahi rahatsızlığından hiffet buluyordu.³

1. el-Hafâci, *Şerhu's-Şifâ*, 3:219, 220; el-Askâlânî, *el-Metâlibü'l-Âliye*, no. 4366; İbnü'l-Kayyım, *Zâdû'l-Meâd*, (tahkik: el-Amavud), 3:409-410; İbni Hişâm, *Siretü'n-Nebî*, 2:413.

2. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:343; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:699; Hafâci, *Şerhu's-Şifâ*, 3:206, 207; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 6:85.

3. *Buharî*, Tıb: 47, 49, 50; Edeb: 56; Daavât: 57; Bedü'l-Halk: 11; *Müslim*, Selâm: 43; *İbni Mâce*, Tıb: 45; *Müsned*, 6:57, 63, 96; Ali el-Kari, *Şerü's-Şifâ*, 1:706; Tebrîzî, *Mişkâtü'l-Mesâbih*, (tahkik: el-Elbânî), 3:174, no. 5893.

Hem, nakl-i sahih ile, Ebu Hüreyre ve Huzeyfe gibi mühim zâtlar bulunduğu bir heyette Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki:

ضِرْسُ أَحَدِكُمْ فِي النَّارِ أَكْثَرُ مِنْ أَحَدٍ¹ diye, birinin irtidadıyla müthiş âkıbetini haber vermiş. Ebu Hüreyre dedi: “O heyetten, ben bir adamla ikimiz kaldık. Ben korktum. Sonra öteki adam Yemâme Harbinde Müseylime tarafında bulunup mürted olarak katledildi.”² İhbar-ı Nebvînin hakikati çıktı.

Hem, nakl-i sahih ile, Umeyr ve Safvan Müslüman olmadan evvel, mühim bir mala mukâbil, Peygamberin (a.s.m.) katline karar verip, Umeyr ise Peygamberin (a.s.m.) katlini niyet ederek Medine'ye gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Umeyr'i gördü, yanına çağırdı. dedi: “Safvan ile maceranız budur.” elini Umeyr'in göğsüne koydu; Umeyr “Evet” dedi, Müslüman oldu.³

1. “Birinizin dişi, Cehennemde Uhud Dağından daha büyük olacaktır.” Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 4:342, el-Hafâci, *Şerhu's-Şifâ*, 3:203; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 8:289-290, 8:290; Tebrîzî, *Mişkâtü'l-Mesâbih*, 3:103.

2. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:342; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:298.

3. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:342, 343; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 8:286-287, 8:284-286; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 3:313.

Daha bunlar gibi pek çok sahihihbârât-ı gaybiye vuku bulmuş. Meşhur kütüb-ü sitte-i sahiha-i hadîsiyede zikredilmiştir ve senetleriyle beyan edilmiştir. Bu risalede beyan edilen vakıatın ekseri, tevatür-ü mânevî hükmünde kat'îdir, yakinîdirler. Başta Buharî ve Müslim—ki, Kur'ân'dan sonra en sahih kitap olduklarını ehl-i tahkik kabul etmiş—ve sair Sahih-i Tirmizî, Neseî ve Ebu Davud ve Müstedrekü'l-Hâkim ve Müsned-i Ahmed ibni Hanbel ve Delâil-i Beyhakî gibi kitaplarda an'anesiyle beyan edilmiştir.

Şimdi, ey mülhid-i bîhuş! “Muhammed-i Arabî (a.s.m.) akıllı bir adamdı” deyip geçme. Çünkü şu umur-u gaybiyeye dair ihbârât-ı sadıka-i Ahmediye (a.s.m.) iki şıktan hâli değil: Ya diyeceksin ki, o zât-ı kudsîde öyle keskin bir nazarve geniş bir dehâ var ki, mâzi ve müstakbeli ve umum dünyayı görür, bilir ve etraf-ı âlemi ve şark ve garbı temâşâ eder bir gözü ve geçmiş ve gelecek bütün zamanları keşfeder bir dehâsı vardır. Bu hal ise beşerde olamaz; eğer olsa, Hâlık-ı Âlem tarafından verilmiş bir harika, bir mevhibe olur. Bu ise, tek başıyla bir mu'cize-i âzamdır. Veyahut inanacaksın ki, o zât-ı mübarek, öyle bir Zâtın

memuru ve şakirdidir ki, herşey Onun nazarında ve tasarrufundadır. Ve bütün envâ-ı kâinat ve bütün zamanlar Onun taht-ı emrindedir. Defter-i kebirinde herşey yazılıdır; istediği zaman talebesine bildirir ve gösterir. Demek, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, Üstâd-ı Ezelîsinden ders alır, öyle ders verir.

Hem, nakl-i sahih ile, Hazret-i Hâlid'i, harp için Düvmetü'l-Cendel reisi olan Ükeydir'e gönderdiği vakit ferman etmiş ki:

إِنَّكَ تَجِدُهُ يَصِيدُ الْبَقَرَ

¹diye, bakar-ı vahşî avında bulacağını, kavgasız esir edileceğini ihbar etmiş. Hazret-i Hâlid gitmiş, aynen öyle bulmuş, esir etmiş, getirmiş.

Hem, nakl-i sahih ile, Kureyş, Benî Hâşimî aleyhinde yazdıkları ve Kâbenin sakfına astıkları sahife hakkında ferman etmiş ki: “Kurtlar yazılarınızı yemiş; yalnız sahifedeki esmâ-i İlâhiyeye ilişmemişler.” Haber vermiş. Sonra sahifeye bakmışlar; aynen öyle olmuş.²

Hem, nakl-i sahih ile, “Beytü'l-Makdisin fethinde büyük bir tâun çıkacak” ferman etmişti. Hazret-i Ömer zamanında Beytü'l-Makdis fetholundu. Ve öyle bir tâun çıktı ki, üç günde yetmiş bin vefiyat oldu.³

1. “Onu yabânî öküz avlarken bulacaksın.” Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:344; Hafâci, *Şerhu's-Şifâ*, 3:218; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:704; İbnü'l-Kayyım, *Zâdû'l-Meâd*, 5:538-539; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 4:519; İbni Kesir, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 4:30.

2. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:345; Hafâci, *Şerhu's-Şifâ*, 3:720; Aliyyü'l-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:706; İbni Kesir, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 3:96-97; İbni Hişâm, *Sîretü'n-Nebî*, 1:371.

3. *Buharî*, Tıb: 30, Hiye: 13; *Müslim*, Selâm: 98, 100; *Muvatta'*, Medine: 22, 24; *Müsned*, 4:195-196; *Beyhakî*, *Delâilü'n-Nübüvve*: 6:383; Süyûtî, *el-Hasâisü'l-Kübrâ*, 2:477-478.

Hem, nakl-i sahih ile, o zamanda vücudu olmayan Basra¹ ve Bağdat'ın vücuda geleceklerini ve Bağdad'a dünya hazinelerinin gireceğini² ve Türkler³ ve Bahr-i Hazar etrafındaki milletlerle Araplar muharebe edeceklerini ve sonra onlar çoklukla İslâmiyete girecek, Araplara, Araplar içinde hâkim olacaklarını haber vermiş. Demiş ki:

يُوشِكُ أَنْ يَكْثَرَ فِيكُمْ الْعَجَمُ يَأْكُلُونَ فِيكُمْ
وَيَضْرِبُونَ رِقَابَكُمْ⁴

Hem ferman etmiş ki:

هَلَاكُ أُمَّتِي عَلَى يَدِ أَعْلِمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ

⁵diye, Emeviyenin Yezid ve Velid gibi şerir reislerinin fesadını haber vermiş.

Hem Yemâmegibi bir kısım yerlerde irtidat vuku bulacağını haber vermiş.⁶

Hem gazve-i meşhure-i Hendek'te ferman etmiş ki:

إِنَّ قُرَيْشًا وَالْأَحْزَابَ لَا يَغْزُونِي أَبَدًا وَأَنَا أَغْزُوهُمْ⁷ diye, “Bundan sonra onlar⁸ bana değil, belki ben onlara hücum edeceğim.” Haber vermiş, haber verdiği gibi çıkmış.

Hem, nakl-i sahih ile, vefatından bir iki ay evvel ferman etmiş ki:

إِنَّ عَبْدًا خَيْرَ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللَّهِ⁹ diye vefatını haber vermiş.

Hem Zeyd ibni Sûhan hakkında ferman etmiş ki:

يَسْبِقُ عُضْوٌ مِنْهُ إِلَى الْجَنَّةِ¹⁰ Zeyd'den evvel bir uzvu şehid edileceğini haber vermiş. Bir zaman sonra, Nihavend harbinde bir eli kesilmiş. Demek, en evvel o el şehid olup mânen Cennete gitmiş.

1. el-Elbânî, *Sahihu'l-Câmi'i's-Sağîr*, 6:268, no. 7736; Tebrizî, *Mişkâtü'l-Mesâbîh*, no. 5433.

2. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:344; Aliyyü'l-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:703; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 10:102; Tebrizî, *Mişkâtü'l-Mesâbîh*, no. 5433.

3. *Buharî*, Cihad: 95 Müslim, *Fiten*: 64-66, *Tirmizî*, *Fiten*: 37 ve *İbni Mâce*, *Fiten*: 36.

4. “İçinizde Arap olmayan milletlerin çoğalacağı günler yakındır. Onlar siz ingelilerinizi ve herşeyinizi gözünüz önünde yiyecekler ve ensenizevuracaklar.” Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:341; Hafâci, *Şerhu's-Şifâ*, 3:194; Aliyyü'l-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:692; el-Heysemî, *Mecme'u'z-Zevâid*, 7:310; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 4:519; *Müsned*, 2:288, 296, 304, 324, 377, 520, 4:66, 5:38.

5. “Ümmetimin helâki, Kureyş'in birkaç küçük gencinin elleriyle olacak.” *Buharî*, Menâkub: 25; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 4:479, 527, 572; *Müsned*, 2:288, 296, 301, 304, 324, 377, 520, 536, 4:66, 5:38; İbni Hibban, *Sahih*, 8:215, 252.

6. *Buharî*, Menâkub: 25, Meğâzi: 70, Ta'bir: 40; *Müslim*, Rüyâ: 21, 22; *Tirmizî*, Rüyâ: 10; *Müsned*, 2:319; *Beyhakî*, Delâilü'n-Nübüvve, 5:334-3366:358, 360, 524.

7. *Buharî*, Meğâzi: 29; *Müsned*, 4:262, 6:394; İbni Hibban, *Sahih*, 6:272.

8. Kureyş ve diğer kabileler.

9. “Allah bir kulunu serbest bıraktı. O da, Allah katındakini seçti.” *Buharî*, Menâkubü'l-Ensâr: 45; Salât: 80, Fedâilü's-Sahâbe: 3; *Müslim*, Fedâilü's-Sahâbe: 2; *Tirmizî*, Menâkub: 15; *Ebü Dâvud*, Mukaddime: 14; *Müsned*, 3:18, 478, 4:211, 5:139; İbni Hibban, *Sahih*, 8:200, 9:58.

10. “Onun bir uzvu kendisinden önce Cennete gider.” Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:343; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:702; Hafâci, *Şerhu's-Şifâ*, 3:214; el-Heysemî, *Mecme'u'z-Zevâid*, 9:398; Askâlânî, *el-Metâlibü'l-Âliye*, 4:91, no. 4047.

İşte, bütün bahsettiğimiz umur-u gaybiye, on kısım envâ-ı mu'cizâtından birtek nevidir. O nev'in on kısmından bir kısmını söylemedik. Şimdi, bu kısım la beraber, i'câz-ı Kur'ân'a dair Yirmi Beşinci Sözde, gayet geniş ihbar-ı gayb nev'inin, dört nev'ini icmâlen beyan etmişiz. İşte buradaki nev'i ile beraber, Kur'ân'ın lisanıyla gaybdan haber verilen o dört büyük nev'i beraber düşün. Gör ki, ne kadar kat'î, şüphesiz, parlak, kuvvetli, kavî bir burhan-ı risalettir ki, bütün bütün kalbi, akli bozulmayan, elbette iman edecek ki, zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtu Vesselâm, Hâlık-ı Külli Şey ve Allâmü'l-Guyûb olan bir Zât-ı Zülcelâlin resulüdür ve Ondan haber alıyor.

YEDİNCİ NÜKTELİ İŞARET

Mu'cizât-ı Nebeviyenin bereket-i taamhususunda olan kısmından birkaç kat'î ve mânen mütevatir misaline işaret edeceğiz. Bahisten evvel bir mukaddime zikri münasiptir.

MUKADDİME: Şu gelecek bereketli mu'cizat misalleri, herbiri müteaddit tarikle, hattâ bazıları on altı tarikle sahih bir surette nakledilmiş. Ekserisi bir cemaat-i kesire huzurunda vuku bulmuş; o cemaat içinde muteber ve sadık insanlar onlardan bahsedip nakletmişler. Meselâ, “Sâ' denilen dört avuç taamdan yetmiş adam yemişler, tok olmuşlar”¹ naklediyor. O yetmiş adam onun sözünü işitiyor, tekzip etmiyor. Demek sükûtle tasdik ediyorlar. Halbuki, o asr-ı sıdk ve

hakikatte ve o hakperest ve ciddî ve doğru adam olan Sahabeler, zerre miktar yalanı görse, red ve tekzip ederler. Halbuki, bahsedeceğimiz vakıaları çoklar rivayet etmiş ve ötekiler de sükûtle tasdik etmişler. Demek, herbir hâdis e mânen mütevatir gibi kat'îdir.

1. Buhârî, Menâkıb, 25; Müslim, Eşribe, 142; Tirmizî, Menâkıb, 6; İbni Mâce, Et'ime, 47; Muvatta', Sıfatü'n-Nebi, 19.

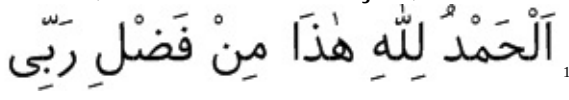
Hem Sahabeler, Kur'ân'ın ve âyetlerin hıfzından sonra, en ziyade Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın ef'al ve akvâlinin muhafazasına, bahusus ahkâma ve mu'cizâta dair ahvâline bütün kuvvetleriyle çalıştıklarını ve sıhhatlerine pek çok dikkat ettiklerini, tarih ve siyer şehadet ediyor. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâma ait en küçük bir hareketi, bir sîreti, bir hali ihmal etmemişler. Ve etmediklerini ve kaydettiklerini, kütüb-ü ehâdisiye şehadet ediyor.

Hem Asr-ı Saadette, mu'cizâtı ve medar-ı ahkâm ehâdisi, kitabetle çoklar kaydedip yazdılar. Hususan Abâdile-i Seb'a kitabetle kaydettiler. Hususan, Tercümanü'l-Kur'ân olan Abdullah ibni Abbas ve Abdullah ibni Amr ibni'l-Âs, bahusus otuz kırk sene sonra Tâbiînün binler muhakkikleri, ehâdisi ve mu'cizâtı yazıyla kaydettiler.

Daha ondan sonra, başta dört imam-ı müçtehidve binler muhakkik muhaddisler naklettiler, yazıyla muhafaza ettiler.

Daha Hicretten iki yüz sene sonra, başta Buhârî, Müslim, Kütüb-ü Sitte-i makbulevazife-i hıfzı omuzlarına aldılar. İbni Cevzî gibi şiddetli binler münekkittler çıkıp, bazı mülhidlerin veya fikirsiz veya hıfzsız veya nâdanların karıştırdıkları mevzu ehâdisi tefrik ettiler, gösterdiler.

Sonra, ehl-i keşfin tasdiikiyle, yetmiş defa Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm temessüledip yakaza halinde onun sohbetiyle müşerref olan Celâleddin Süyutî gibi allâmeler ve muhakkikler, ehâdis-i sahihanın elmaslarını, sair sözlerden ve mevzuattan tefrik ettiler. İşte, bahsedeceğimiz hâdiseler, mu'cizeler, böyle elden ele—kuvvetli, emin, müteaddit ve çok, belki hadsiz ellerden—

sağlam olarak bize gelmiş.

İşte buna binaen, “Bu zamana kadar uzun mesafeden gelen, şu zamandan tâ o zamana kadar bu hâdiseleri, nasıl bileceğiz ki karışmamış ve sâfidir?” hatıra gelmemelidir.

BEREKETE DAİR MU'CİZÂT-I KAT'İYENİN BİRİNCİ MİSALİ: Başta Buhârî ve Müslim, Kütüb-ü Sitte-i sahiha müttefikân haber veriyorlar ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın Hazret-i Zeynep ile tezevvücü velîmesinde, Hazret-i Enes'in validesi Ümmü Süleym, bir iki avuç hurmayı

yağla kavurarak bir kaba koyup Hazret-i Enes’le Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâma gönderdi. Enes’e ferman etti ki: “Filân, filânı çağır. Hem, kime tesadüf etsen davet et.” Enes de kime rast geldiyse çağırdı. Üç yüz kadar Sahabe gelip suffice ve hücre-i saadeti doldurdular.

Ferman etti: **تَحَلَّقُوا عَشْرَةَ عَشْرَةَ** Yani, “Onar onar halka olunuz.” Sonra, mübarek elini o az taam üzerine koydu, dua etti, “Buyurun” dedi. Bütün o üç yüz adam yediler, tok olup kalktılar. Enes’e ferman etmiş: “Kaldır.” Enes demiş ki: “Bilmedim, taam kabını koyduğum vakit mi taam çoktu, yoksa kaldırdığım vakit mi çoktu, fark edemedim.”²

1. Allah’a hamd olsun. Bu Rabbimin ihsânıdır.

2. *Buhârî*, Nikâh: 64; *Müslim*, Nikâh: 94, 95; *Tirmizî*, 33:21; *Nesâî*, Nikâh: 84; *Ebû Dâvud*, Edeb: 95; *Müsned*, 3:29, 5:462; *Kadı İyâz*, eş-Şifâ, 1:294.

İKİNCİ MİSAL: Mihmandâr-ı Nebevî Ebu Eyyubi’l-Ensârî hanesine teşrif-i Nebevî hengâmında Ebu Eyyub der ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ve Ebu Bekr-i Sıddık’a kâfi gelecek iki kişilik yemek yaptım. Ona ferman etti:

أَدْعُ ثَلَاثِينَ مِنْ أَشْرَافِ الْأَنْصَارِ Otuz adam geldiler, yediler. Sonra

ferman etti: **أَدْعُ سِتِّينَ** Altmış daha davet ettim. Geldiler, yediler. Sonra

ferman etti **أَدْعُ سَبْعِينَ** Yetmiş daha davet ettim. Geldiler, yediler. Kaplarda yemek daha kaldı. Bütün gelenler o mu’cize karşısında İslâmiyete girip biat ettiler. O iki kişilik taamdan yüz seksen adam yediler.⁴

ÜÇÜNCÜ MİSAL: Hazret-i Ömer ibnü’l-Hattab ve Ebu Hüreyre ve Selemetübnü’l-Ekvâ ve Ebu Amrate’l-Ensârî gibi, müteaddit tariklerle diyorlar ki:

Bir gazvede ordu aç kaldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma müracaat ettiler. Ferman etti ki: “Heybelerinizde kalan bakıye-i erzakı toplayınız.” Herkes azar birer parça hurma getirdi. En çok getiren, dört avuç getirebildi. Bir kilime koydular.

Seleme der ki: “Mecmuunu ben tahmin ettim, oturmuş bir keçi kadar ancak vardı.” Sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bereketle dua edip ferman etti: “Herkes kabını getirsin.” Koşuştular, geldiler. O ordu içinde hiçbir kap kalmadı, hepsini doldurdular. Hem fazla kaldı.

Sahabeden bir râvi demiş: “O bereketin gidişatından anladım: Eğer ehl-i arz gelseydi, onlara dahi kâfi gelecekti.”⁵

1. "Ensar'dan otuz kişi çağır."

2. "Altmış kişi çağır."

3. "Yetmiş kişi çağır."

4. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:292; el-Heysemî, el-Mecmeu'z-Zevâid, 8:303; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:33; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:604.

5. Buharî, Şerike: 1; Cihad: 123; Müslim, İman: 44, 45; Müsned, 3:11, 418.

DÖRDÜNCÜ MİSAL: Başta Buharî ve Müslim, kütüb-ü sahiha beyan ediyorlar ki:

Abdurrahman ibn-i Ebî Bekr-i Sıddıkder: Biz yüz otuz Sahabe, bir seferde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. Dört avuç miktarı olan bir sâ' ekmek için hamur yapıldı. Bir keçi dahi kesildi, pişirildi; yalnız ciğer ve böbrekleri kebab yapıldı. Kasem ederim, o kebaptan, yüz otuz Sahabeden herbirisine bir parça kesti, verdi. Sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm pişmiş eti iki kâseye koydu. Biz umumumuz tok oluncaya kadar yedik; fazla kaldı. Ben fazlasını deveye yükledim.¹

BEŞİNCİ MİSAL: Kütüb-ü sahiha kat'iyetle beyan ediyorlar ki:

Gazve-i Garra-i Ahzabda, meşhur Yevmü'l-Hendek'te, Hazret-i Câbiru'l-Ensârî kasemle ilân ediyor: O günde, dört avuç olan bir sâ' arpa ekmeğinden, bir senelik bir keçi oğlağından bin adam yediler ve öylece kaldı.

Hazret-i Câbir der ki: O gün yemek, hanemde pişirildi. Bütün bin adam o sâ'dan, o oğlaktan yediler, gittiler. Daha tenceremiz dolu kaynıyor, daha hamurumuz ekmek yapılıyor. O hamura, o tencereye mübarek ağzının suyunu koyup bereketle dua etmişti.²

İşte, şu mu'cize-i bereketi, bin zâtın huzurunda, onları ona alâkadar göstererek Hazret-i Câbir kasemle ilân ediyor. Demek şu hâdise, bin adam rivayet etmiş gibi kat'î denilebilir.

ALTINCI MİSAL: Nakl-i sahih-i kat'î ile, hâdim-i Nebvî Hazret-i Enes'in amcası meşhur Ebu Talha der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, yetmiş seksen adamı, Enes'in koltuğu altında getirdiği az arpaekmeğinden tok oluncaya kadar yedirdi. "O az ekmekleri parça parçaediniz" emretti ve bereketle dua etti. Menzil dar olduğundan, onar onargelip yediler, tok olarak gittiler.³

1. Buharî, Hibe: 28, Et'ime: 6; Müslim, Eşribe: 175; Müsned: 1:197, 198; es-Sâ'âtü, el-Fethü'r-Rabbânî: 22:55.

2. Buharî, Mağâzî: 29; Müslim, Eşribe: 141; el-Hâkim, el-Müstedrek, 3:31; Ali el-Kari, eş-Şifâ, 1:290; Kenzü'l-Ummal, 12:409, 424.

3. Buharî, Et'ime: 6, 48; Müslim, Eşribe: 142, 143; Müsned, 3:218; Ali el-Kari, eş-Şifâ, 1:291, 297; el-Hâkim, el-Müstedrek, 3:31.

YEDİNCİ MİSAL: Nakl-i sahih-i kat'î ile, Şifâ-i Şerif ve Müslim gibi kütüb-ü sahiha beyan ederler ki:

Hazret-i Câbiru'l-Ensârî diyor: Bir zât, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan iyâli için taam istedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yarım yük arpa verdi. Çok zaman o adam iyâliyle ve misafirleriyle o arpadan yediler. Bakıyorlar, bitmiyor. Noksaniyetini anlamak için ölçtüler. Sonra bereket dahi kalktı; noksan olmaya başladı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma geldi, vak'ayı beyan etti. Ona cevaben ferman etti:

لَوْ لَمْ تَكِلْهُ لَأَكَلْتُم مِّنْهُ وَلَقَامَ بِكُمْ

Yani, “Eğer kile ile tecrübe etmeseydiniz, hayatınızca size yeterdi.”¹

SEKİZİNCİ MİSAL: Tirmizî ve Neseî ve Beyhakî ve Şifâ-i Şerif gibi kütüb-ü sahiha beyan ediyorlar ki:

Hazret-i Semurete’bni Cündübder: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma bir kâse et geldi. Sabahtan akşama kadar fevc fevc adamlar geldiler, yediler.²

İşte, mukaddimede beyanettiğimiz sırra binaen, şu vakıa-i bereket yalnız Semure’nin rivayeti değil; belki Semure, o yemeği yiyen cemaatlerin mümessili gibi, onların namına ve tasdiklerine binaen ilân ediyor.

DOKUZUNCU MİSAL: Şifâ-i Şerif sahibi ve meşhur İbni Ebî Şeybe ve Taberânî gibi mevsuk ve sahih muhakkikler rivayetiyle, Hazret-i Ebu Hüreyre der:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bana emretti: “Mescid-i şerifin suffesini mesken itti haz eden yüzden ziyade fukara-yı muhacirîni davet et.” Ben dahi onları aradım, topladım. Umumumuza bir tabla taam konuldu. Biz istediğimiz kadar yedik, kalktık. O kâse konulduğu vakit nasıl idi; yine öyle dolu kaldı. Yalnız parmakların izi taamda görünüyordu.³

1. Müslim, Fedâil: 3, no. 2281; Beyhakî, Delâilü’n-Nübüvve: 6:114.

2. Tirmizî (tahkik: Ahmed Şâkir), no. 2629; Ebû Dâvud, Mukaddime: 9; Müsned, 5:12, 18; el-Hâkim, el-Müstedrek, 2:618.

3. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:293; Ali el-Kari, eş-Şifâ, 1:606; el-Heysemî, Mecmeu’z-Zevâid, 8:308; Beyhakî, Delâilü’n-Nübüvve: 6:101.

İşte, Hazret-i Ebu Hüreyre, umum kâmilîn-i ehl-i suffice tasdikine istinaden, onlar namına haber verir. Demek, mânen umum ehl-i suffice rivayet etmiş gibi kat’îdir. Hem hiç mümkün müdür ki, o haber hak ve doğru olmasa, o sadık ve kâmil zâtlar sükût edip tekzip etmesinler?

ONUNCU MİSAL: Nakl-i sahih-i kat’î ile, Hazret-i İmam-ı Ali der:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Benî Abdilmuttalib’i cem etti. Onlar kırk adam idiler. Onlardan bazıları bir deve yavrusunu yerdi ve dört kıyye süt içerdi. Halbuki, umum onlara bir avuç kadar bir yemek yaptı; umum yiyip tok oldular, yemek eskisi gibi kaldı. Sonra, üç dört adama ancak kâfi gelir ağaçtan bir kap içinde süt getirdi. Umumen içtiler, doydular; içilmemiş gibi bâki kaldı.¹

İşte, Hazret-i Ali’nin şecaati ve sadakati kat’iyetinde bir mu’cize-i bereket!

ON BİRİNCİ MİSAL: Nakl-i sahih ile, Hazret-i Ali ve Fatumatü’z-Zehrâ velîmesinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Bilâl-ı Habeşîye emretti: “Dört beş avuç un, ekmek yapılsın ve bir deve yavrusu kesilsin.”

Hazret-i Bilâl der: Ben taamı getirdim. Mübarek elini üstüne vurdu. Sonra taife taife Sahabeler geldiler, yediler, gittiler. O yemekten bâki kalan miktara yine bereketle dua etti. Bütün Ezvâc-ı Tâhirâta, herbirine birer kâse gönderildi. Emretti ki: “Hem yesinler, hem yanlarına gelenlere yedirsinler.”²

Evet, böyle mübarekbir izdivaçta, elbette böyle bir bereket lâzımdır ve vukuu kat’îdir.

ON İKİNCİ MİSAL: Hazret-i İmam-ı Cafer-i Sadık, pederleri İmam-ı Muhammedü’l-Bâkır’dan, o da pederi İmam-ı Zeynelâbidin’dan, o dahi İmam-ı

Ali'den nakleder ki:

Fatimatü'z-Zehrâ, yalnız ikisine kâfi gelecek bir yemek pişirdi. Sonra Ali'yi gönderdi, tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm gelsin, beraber yesinler. Teşrif etti ve emretti ki, o yemekten herbir evzâcına birer kâse gönderildi. Sonra kendine, hem Ali'ye, hem Fatıma ve evlâtlarına birer kâse ayrıldıktan sonra, Hazret-i Fatıma der: “Tenceremizi kaldırdık; daha dolu olup taşıyordu. Meşiet-i İlâhiye ile, hayli zaman o yemekten yedik.”³

1. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:293; Ali el-Kari, eş-Şifâ, 1:607; el-Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:36; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 8:302-303; Ahmed ibni Hanbel, Fedâilü's-Sahâbe (tahkik: Vasiyyüllah), 1220; Müsned, 1:159.
2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:297; Ali el-Kari, eş-Şifâ, 1:613; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve: 3:160.
3. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:294; Ali el-Kari, eş-Şifâ, 1:608; İbni Hacer, el-Metâlibü'l-Âliye, 4:73, no. 4001.

Acaba niçin bu nuranî, yüksek silsile-i rivayetden gelen şu mu'cize-i berekete, gözünle görmüş gibi inanmıyorsun? Evet, buna karşı şeytan dahi bahane bulamaz.

ON ÜÇÜNCÜ MİSAL: Ebu Davud ve Ahmed ibni Hanbel ve İmam-ı Beyhakî gibi sadûk imamlar, Dükeynü'l-Ahmes ibni Saidi'l-Müzeyn'den, hem altı kardeşle beraber sohbete müşerref ve Sahabelerden olan Numan ibni Mukarrini'l-Ahmesiyyi'l-Müzeyn'den, hem Cerir'den naklederek, müteaddit tariklerle Hazreti Ömer ibnü'l-Hattab'dan naklediyorlar ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Hazret-i Ömer'e emretti: “Ahmesî kabilesinden gelen dört yüz atlıya yolculuk için zâd ü zahîre ver.” Hazret-i Ömer dedi: “Ya Resulallah, mevcut zahîre birkaç sâ'dır. Kümesi, oturmuş bir deve yavrusu kadardır.” Ferman etti: “Git, ver.” O da gitti, yarım yük hurmadan, dört yüz süvariye kifayet derecesinde zâd ü zahîre verdi. Ve dedi: Hiç noksan olmamış gibi eski halinde kaldı.¹

1. Es-Sâ'âtü, el-Fethü'r-Rabbânî, 22:85; Müsned, 5:445; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:294; Ali el-Kari, eş-Şifâ, 1:609; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve: 5:365.

İşte şu mu'cize-i bereket, dört yüz adamla ve bhusus Hazret-i Ömer ile münasebettar bir surette vukua gelmiştir. Rivayetlerin arkasında bunlar var. Bunların sükûtu, tasdiktir; iki üç haber-i vahid deyip geçme. Böyle hâdiseler haber-i vahid dahi olsa, tevatür-ü mânevî hükmünde kanaat verir.

ON DÖRDÜNCÜ MİSAL: Başta Buharî ve Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki:

Hazret-i Câbir'in pederi vefat eder. Borcu çok, ziyade medyun; borç sahipleri de Yahudiler. Câbir, pederinin asıl malını guremâya verdi, kabul etmediler. Halbuki, bağındaki meyveleri, kaç senede deynine kâfi gelmeyecek. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: “Bağın meyvelerini koparınız, harman ediniz.” Öyle yaptılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm harman içinde gezdi, dua etti. Sonra Câbir, harmandan pederinin bütün guremâsının borçlarını verdikten sonra, yine, bir senede bağdan gelen mahsulât kadar harmanda kaldı. Bir rivayette, bütün guremâya verdiği kadar kaldı. O hâdiseden,

borç sahipleri olan Yahudiler çok taaccüp edip hayrette kaldılar.¹

İşte şu mu'cize-i bâhire-i bereket, yalnız Hazret-i Câbirgibi birkaç râvilerin haberi değil. Belki mânevî tevatür hükmünde, o hâdise ile münasebettar, hadd-i tevatür derecesinde çok adamları temsil ederek rivayet etmişler.

ON BEŞİNCİ MİSAL: Başta Tirmizî ve İmam-ı Beyhakî gibi muhakkikler, Hazret-i Ebu Hüreyre'den nakl-i sahihle beraber haber veriyorlar ki:

Ebu Hüreyre demiş ki: Bir gazvede (başka bir rivayette, Gazve-i Tebük'te), ordu aç kaldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ferman etti:

هَلْ مِنْ شَيْءٍ “Birşey var mı?” diye emretti. Ben dedim: “Heybede bir parça hurma var.” (Bir rivayette, on beş tane imiş.) Dedi: “Getir.” Getirdim. Mübarek elini soktu, birkabza çıkardı, bir kaba bıraktı, bereketle dua buyurdular. Sonra onaronar askeri çağırды, umumen yediler. Sonra ferman etti:

خُذْ مَا جِئَ بِهِ وَاقْبِضْ عَلَيْهِ وَلَا تَكْبَهُ

1. Buharî, Vesâyâ: 36, Büyû: 51, Sulh: 13, İstikraz: 18; Nesâî, Vesâyâ: 3, 4; Müsned, 3:313, 365, 373, 391, 395, 398; İbni Hibban, Sahih, 8:167; es-Sâ'âtî, el-Fethû'r-Rabbânî, 22:60; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:295.

2. “Getirdiğin şeyi al götür. Onu tut muhafaza et ve boşaltma.” Tirmizî, Menâkub: 47, no. 3839; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve: 6:110 (muhtelif tarihlerle); Müsned, 2:352; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:295; es-Sâ'âtî, el-Fethû'r-Rabbânî, 22:56; Tebrîzî, Mişkâtü'l-Mesâbîh, 3:191 no. 5933.

Ben aldım, elimi o heybeye soktum. Evvel getirdiğim kadar elime geçti. Sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm hayatında, Ebu Bekir ve Ömer ve Osman hayatında o hurmalardan yedim. (Başka bir tarikte rivayet edilmiş ki: O hurmalardan kaç yük, fî sebilillâh sarf ettim. Sonra Hazret-i Osman'ın katlinde o hurma, kabıyla nehb ve garat edildi, gitti.)

İşte, hoca-i kâinatolan Fahr-i Âlem Aleyhissalâtu Vesselâmın kudsî medresesi ve tekkesi olan suffenin demirbaş bir mühim talebesi ve müridi ve kuvve-i hafızanın ziyadesi için dua-yı Nebviyeye mazhar olan Hazret-i Ebu Hüreyre, gazve-i Tebük gibi bir mecma-ı nâsta vukuunu haber verdiği şu mu'cize-i bereket, mânen bir ordu sözü kadar kat'î ve kuvvetli olmak gerektir.

ON ALTINCI MİSAL: Başta Buharî, kütüb-ü sahiha nakl-ı kat'î ile beyan ediyorlar ki:

Hazret-i Ebu Hüreyreaç olmuş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâmın arkasından gidip menzil-i saadete gitmişler. Bakarlar ki, bir kadeh süt oraya hediye getirilmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm emretti ki: “Ehl-i Suffeyi çağır.” Ben kalbimden dedim ki: “Bu sütün bütününü ben içebilirim; ben daha ziyade muhtacım.” Fakat emr-i Nebvî için onları topladım, getirdim. Yüzü mütecaviz idiler. Ferman etti: “Onlara içir.” Ben de o kadehteki sütü birer birer verdim. Herbirisi doyuncaya kadar içer, diğerine veririm. Böyle birer birer içirerek bütün Ehl-i Suffe o sâfi süttten içtiler. Sonra ferman etti ki:

بَقِيتُ أَنَا وَأَنْتَ فَاشْرَبْ

Ben içtim. İçtikçe, “İç” ferman eder. Tâ, ben dedim: “Seni hak ile irsal eden Zât-ı Zülcelâle kasem ederim, yer kalmadı ki içeyim.” Sonra kendisi aldı, Bismillâh deyip hamd ederek bakıyesini içti. Yüz bin âfiyet olsun!

1. “Geriyse seninle ben kaldık, iç.” *Buharî*, Rikâk: 17; *Tirmizî*, Sıfatü'l-Kiyâme: 36, no. 2477; *Müsned*, 2:515; *Tirmizî*(tahkik: Ahmed Şâkir), no. 2479; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:15; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:296.

İşte şu sâfi, hâlissüt gibi lâtîf, şüphesiz mu’cize-i bâhire-i bereket, beş yüz bin hadîsi hıfzına alan Hazret-i Buharî başta olarak, Kütüb-ü Sitte-i sahiha ile nakilleri, gözle görmek kadar kat’î olmakla beraber, medrese-i kudsiye-i Ahmediye (a.s.m.) olan suffenin namdar, sadık, hafız bir şakirdi olan Ebu Hüreyre’nin, umum Ehl-i Suffeyi mânen işhad ederek, âdetâ umumunu temsil edip şu ihbarı tevatür derecesinde kat’î telâkki etmeyenin, ya kalbi bozuk veya akli yok. Acaba, Hazret-i Ebu Hüreyre gibi sadık ve bütün hayatını hadîse ve

dine vakfeden, وَمَنْ كَذَبَ عَلَىٰ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

hadîsini işiten ve nakleden, hiç mümkün müdür ki, hıfzındaki ehâdis-i Nebviyenin kıymetini ve sıhhatini şüpheye düşürüp Ehl-i Suffenin tekzibine hedef edecek muhalif bir söz ve asılsız bir vak’a söylesin? Hâşâ!

1. “Kim bilerek bana yalan isnad ederse (benden yalan bir şey haber verirse) Cehennem ateşindeki yerine hazırlansın.” *Buharî*, İlim: 39; Cenâiz: 33; Enbiyâ: 50; Edeb: 109; *Müslim*, Zühûd: 72; *Ebû Dâvud*, İlim: 4; *Tirmizî*, Fiten: 70, İlim: 8, 13; Tefsir: 1; Menâkıb: 19; *İbni Mâce*, Mukaddime: 4; Dârimî, *Mukaddime*: 25, 46; *Müsned*, 1:70, 78.

Yâ Rab! Şu Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bereketi hürmetine, bize ihsan ettiğin maddî ve mânevî rızkımıza bereket ihsan et!

BİR NÜKTE-İ MÜHİMME: Malûmdur ki, zayıf şeyler içtimâ ettikçe kuvvetleşir. İncecik ipler topak yapılsa, kuvvetli halat olur. Kuvvetli halatlar topak yapılsa, kimse koparamaz. İşte, on beş envâ-ı mu’cizattan yalnız bereket kısmındaki mu’cizâtı ve o kısmın on beş kısmından ancak bir kısmını, on beş misalle gösterdik. Herbir misal, tek başıyla nübüvveti ispat eder bir derecede kuvvetliydi. Farz-ı muhal olarak, bunların bir kısmını kuvvetsiz saysak da yine kuvvetsiz diyemeyiz. Çünkü, kavî ile ittifak eden kavîleşir.

Hem şu on beş misalin içtimaı, kat’î, şüphesiz bir tevatür-ü mânevî ile, kuvvetli bir mu’cize-i kübrâyı gösterir. Şimdi, şu mecmudaki mu’cize-i kübrâ, bereket mu’cizelerinden zikredilmemiş olan on dört kısm-ı âhare mezc edilse, kuvvetli halatları topak yapmak gibi, koparılması mümkün olmayan bir mu’cize-i ekber, içinde görünür.

Sonra, şu mu’cize-i ekberi, sair on dört nevi mu’cizâtın mecmuuna ilâve et, gör ki, ne derece kuvvetli, sarsılmaz, kat’î bir burhan-ı nübüvvet-i Ahmediyeyi (a.s.m.) gösterir. İşte, nübüvvet-i Ahmediyenin (a.s.m.) direği, şu mecmudan teşekkül eden dağ gibi kuvvetli bir direktir. Şimdi, cüz’iyatta ve misallerde, sû-i

fehinden gelen şüphelerle, o metin sakf-ı muallâyı sebatsız ve kâbil-i sukut görmek ne derece akılsızlık olduğunu anladın.

Evet, berekete dair o mu'cizeler gösteriyorlar ki, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, umuma rızık veren ve rızıkları halk eden bir Zât-ı Rahîm ve Kerîmin sevgili memurudur, pek hürmetli bir abdidir ki, rızkın envâında, hilâf-ı âdet olarak, ona hiçten ve sırf gaybdan ziyafetler gönderiyor.

Malûmdur ki, Ceziretü'l-Arab, suyu ve ziraati az bir yerdir. Onun için, ahalisi, hususan bidayet-i İslâmdaki Sahabeler, dıyk-ı maişete maruzdular. Hem susuzluğa çok defa giriftar oluyorlardı. İşte, bu hikmete binaen, mu'cizât-ı bâhire-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın mühimleri, taam ve su hususunda tezahür etmiş. Bu harikalar, dâvâ-yı nübüvvete delil ve mu'cize olmaktan ziyade, ihtiyaca binaen, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma bir ikram-ı İlâhî, bir ihsan-ı Rabbânî, bir ziyafet-i Rahmâniye hükmündedir. Çünkü, o mu'cizâtı görenler, nübüvveti tasdik etmişler. Fakat mu'cize zuhur ettikçe iman ziyadeleşir, nurun alâ nur olur.

SEKİZİNCİ İŞARET

Su hususunda tezahür eden bir kısım mu'cizâtı beyan eder.

MUKADDİME: Malûmdur ki, cemaatler içinde vuku bulan hâdiseler, âhâdî bir surette nakledilse, tekzip edilmediği vakit, doğruluğunu gösterir. Çünkü, insanın fitratında, yalana yalandır demeye cibillî bir meyil vardır. Hususan, her kavimden ziyade yalana karşı sükût etmez Sahabeler olsa; hususan hâdiseler Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma taallûk etse; ve bilhassa, nakleden, meşâhir-i Sahabeden olsa, elbette o haber-i vahid sahibi, o hâdiseyi gören cemaati temsil eder hükmünde rivayet eder.

Halbuki, şimdi bahsedeceğimiz mu'cizât-ı mâiyeyi, herbir misali çok tariklerle, çok Sahabelerin ellerinden, binler Tâbiînün muhakkikleri el atıp almışlar, sağlam olarak ikinci asır müçtehidlerinin ellerine vermişler. Onlar da, kemâl-i ciddiyetle ve hürmetle el atıp, kabul edip, arkalarındaki asrın muhakkiklerinin ellerine vermişler. Her tabaka, binler kuvvetli ellerden geçip, gele gele tâ asrımıza gelmiş. Hem Asr-ı Saadette yazılan kütüb-ü ehâdisiye sağlam olarak devredilip, tâ Buharî ve Müslim gibi ilm-i hadîsin dâhi imamlarının ellerine geçmiş. Onlar da, kemâl-i tahkikle merâtibini tefrik ederek, sıhhati şüphesiz olanları cem ederek bize ders vermişler, takdim etmişler.

جَزَاهُمْ اللَّهُ خَيْرًا كَثِيرًا¹

1. Allah onları bol hayırla mükâfatlandırsın.

İşte, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın mübarek parmaklarından suyun

akması ve pek çok adama içirmesi mütevatirdir. Öyle bir cemaat nakletmiş ki, yalana ittifakları muhaldir. Şu mu’cize gayet kat’îdir. Hem üç defa, üç mecma-ı azîmde tekerrür etmiş. Başta Buharî, Müslim, İmam-ı Mâlik, İmam-ı Şuayb, İmam-ı Katâde gibi pek çok ehl-i sahih bir cemaat, Sahabelerden, başta hâdim-i Nebvî Hazret-i Enes, Hazret-i Câbir, Hazret-i İbni Mes’ud gibi meşâhir-i Sahabenin bir cemaatinden, parmaklarından suyun kesretle akması ve orduya içirmesi, nakl-i sahih-i kat’î ile beyan edilmiştir. Bu nevi mu’cize-i mâiyeden, pek çok misallerinden dokuz misali beyan edeceğiz.

BİRİNCİ MİSAL: Başta Buharî, Müslim, kütüb-ü sahiha, Hazret-i Enes’ten nakl-i sahihle haber veriyorlar ki:

Hazret-i Enesdiyor: Zevra nâm-mahalde, üç yüz kişi kadar, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. İkinci namazı için abdest almayı emretti. Su bulunmadı. Yalnız bir parça su emretti; getirdik. Mübarek ellerini içine batırdı. Gördüm ki, parmaklarından çeşme gibi su akıyor. Sonra, bütün maiyetindeki üç yüz adam geldiler, umumu abdest alıp içtiler.¹

İşte, şu misali, Hazret-i Enes, üç yüz kişiyi temsil ederek haber veriyor. Mümkün müdür ki, o üç yüz kişi, şu habere mâneniştirak etmesinler; hem iştirak etmedikleri halde tekzip etmesinler?

İKİNCİ MİSAL: Başta Buharî, Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki:

Hazret-i Câbir ibni Abdullahi’l-Ensârîbeyan ediyor: Biz, bin beş yüz kişi, Gazve-i Hudeybiye’de susadık. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, kırba denilen deriden bir kap sudan abdest aldı, sonra elini içinesoktu. Gördüm ki, parmaklarından çeşme gibi su akıyor. Bin beş yüz kişiiçip, kaplarını o kırbadan doldurdular.

Sâlim ibni Ebi’l-Ca’d, Câbir’den sormuş: “Kaç kişiydiniz?” Câbir demiş ki: “Yüz bin kişi de olsaydı, yine kâfi gelirdi. Fakat biz, on beş yüz (yani bin beş yüz) idik.”²

1. Buhârî, Vudû’: 32, 46; Menâkub: 25; Müslim, Fedâil: 45, 6; Nesâî, Tahâret: 60; Ebû Dâvud, Mukaddime: 5; Tirmizî, Menâkub: 6; Muvatta, Tahâret: 32; Müsned, 3:132, 147, 170, 215, 289; İbni Hibban, Sahih, 8:171; Tirmizî (Ahmed Şâkir), no. 3635.

2. Buhârî, Menâkub: 25; Mağâzî: 35; Tefsir: Fetih Süresi, 5; Eşribe: 31; Müslim, İmâra: 72, 73; Müsned, 3:329; İbni Hibban, Sahih, 8:110.

İşte, şu mu’cize-i bâhirenin râvileri, mânen bin beş yüz kadardırlar. Çünkü, fıtrat-ı beşeriyede, yalana yalan demek bir meyl-i arzusu vardır. Sahabeler ise, sıdk ve doğruluk için, can ve mal ve peder ve validelerini ve kavim ve kabilelerini feda edip, sıdk ve hak için fedai oldukları halde, hem “Benden bilerek yalan birşey haber veren, Cehennem ateşinden yerini hazırlasın” meâlindeki hadîs-i şerifin tehdidine karşı, yalana mukâbil sükût etmeleri mümkün değildir. Madem sükût ettiler; o haberi kabul ettiler, mânen iştirak edip tasdik ediyorlar demektir.

ÜÇÜNCÜ MİSAL: Gazve-i Buvat'ta, yine Buharî, Müslim başta, kütüb-ü sahiha beyan ediyorlar ki:

Hazret-i Câbirdedi ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti:

نَادِ بِالْوُضُوءِ

“Abdest almak için nida et” dediler. “Su yok” denildi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dedi: “Bir parça su bulunuz.” Gayet az su getirdik. Sonra, o az suüstüne elini kapadı, birşeyler okudu, bilmedim ne idi.

رَدْنَا بِجَفْنَةِ الرَّكْبِ

Sonra fermanetti: Yani, “Kâfilenin büyük teştini (tekne) getir.” Bana getirildi; ben de Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın önüne koydum. O da elini içine koydu, parmaklarını açtı. Ben de o azsuyu, mübarek eli üzerine döküyordum. Gördüm ki, mübarek parmaklarından kesretle su aktı, sonra teşt doldu. Suyu muhtaç olanları çağırdım. Bütün geldiler, o sudan abdestalıp içtiler. Ben dedim: “Daha kimse kalmadı.” Elini kaldırdı; o cefne(yani tekne) lebâleb dolu kaldı.¹

İşte, şu mu’cize-i bâhire-i Ahmediye(a.s.m.) mânen mütevatirdir. Çünkü, Hazret-i Câbir o işte başta olduğu için, birinci söz onun hakkıdır; o, umurun namına ilân ediyor. Çünkü o vakit hizmet eden o zât idi; ilân, başta onun hakkıdır. İbni Mes’ud da aynen rivayetinde diyor ki: “Ben gördüm ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın parmaklarından çeşme gibi su akıyor.”² Acaba, meşâhir-i sıddıkîn-i Sahabeden olan Enes, Câbir, İbni Mes’ud gibi bir cemaat dese, “Ben gördüm”; görmemesi mümkün müdür?

1. Müslim, Zühed, 74, no. 3013; İbni Hibban, Sahih, 8:159.

2. Buhârî, Menâkıb: 25; Tirmizî, Menâkıb: 6; Tirmizî (tahkik: Ahmed Şâkir), 3637; Dârimî, Mukaddime: 5.

Şimdi şu üç misali birleştir, ne kadar kuvvetli bir mu’cize-i bâhire olduğunu gör. Ve üç tarikbirleşse, hakikî tevatür hükmünde parmaklarından su akmasını kat’î ispat eder. Hazret-i Mûsâ Aleyhisselâmın taştan on iki yerde çeşme gibi su akıtması, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın on parmağından on musluk suyun akmasının derecesine çıkamaz. Çünkü, taştan su akması mümkündür; âdiyat içinde nazîri bulunur. Fakat et ve kemikten âb-ı kevser gibi suyun kesretle akmasının nazîri, âdiyat içinde yoktur.

DÖRDÜNCÜ MİSAL: Başta İmam-ı Mâlik, Muvatta’ kitab-ı muteberinde, Muaz ibni Cebel gibi meşâhir-i Sahabeden haber veriyor ki:

Hazret-i Muaz ibni Cebeldedi ki: Gazve-i Tebük’te bir çeşmeye rast geldik; sicim kalınlığında, güçle akıyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm emretti ki: “Bir parça o suyu toplayınız.” Avuçlarında bir parça topladılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, onunla elini yüzünü yıkadı. Suyu çeşmeye koyduk. Birden çeşmenin menfezi açılıp kesretle aktı, bütün orduya kâfi geldi.

Hattâ bir râvi olan İmam İbni İshak der ki: Gök gürültüsü gibi, toprak altında o çeşmenin suyu gürültü yaparak öyle aktı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Hazret-i Muaz’a ferman etti ki:

يُوشِكُ يَا مُعَاذُ أَنْ تَرَى مَا هَهُنَا
قَدْ مَلَىٰ جَنَانًا

Yani, “Bu eser-i mu’cizeolan mübarek su devam edip buraları bağa çevirecek; ömrün varsa göreceksin.”¹ Ve öyle olmuştur.

BEŞİNCİ MİSAL: Başta Buharî, Hazret-i Berâ’dan ve Müslim, Hazret-i Selemeti’bni Ekvâ’dan ve sair kütüb-ü sahiha başka râvilerden müttefikan haber veriyorlar ki:

Gazve-i Hudeybiye’de bir kuyuya rast geldik. Biz dört yüz kişiydik. O kuyunun suyu ellikişiyi ancak idare ederdi. Biz suyu çektik, içinde birşey bırakmadık. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm geldi, kuyunun başına oturdu. Bir kova su istedi; getirdik. Kovanın içine mübarek ağzının suyunu bıraktı ve dua etti, sonra o kovayı kuyuya döktü. Birden kuyu coştı ve kaydı, ağzına kadar doldu. Bütün ordu, kendileri ve hayvânâtı doyuncaya kadar içtiler, kaplarını da doldurdular.²

1. Muvattâ, Sefer, 2; Müsned, 2:308, 323, 5:228, 237; İbni Hibban, Sahih, 8:167; Beyhakî, Delâilü’n-Nübüvve: 2:64, 5:236.
2. Buharî, Menâkıb: 25, Mağâzi: 35; Müsned, 4:290, 301; Beyhakî, Delâilü’n-Nübüvve: 4:110.

ALTINCI MİSAL: Yine Müslim ve İbni Cerîr-i Taberî gibi, hadîsin dâhi imamları başta olarak, kütüb-ü sahiha, nakl-i sahihle, meşhur Ebu Katâde’den haber veriyorlar ki:

Ebu Katâdediyor: Mûte gazve-i meşhuresinde, reislerin şehadeti üzerine, imdada gidiyorduk. Bende bir kırba vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bana ferman etti:

إِحْفَظْ عَلَيَّ مِيزَتَكَ فَسَيَكُونُ لَهَا نَبَأٌ عَظِيمٌ

Yani, “Kırbanı sakla; onun büyük işi var.” Sonra susuzluk başladı. Yetmiş iki kişi idik. (Taberî’nin nakline göre, üç yüz idik.) Susuz kaldık. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dedi: “Kırbanı getir.” Ben getirdim. O da aldı, ağzını ağzına getirdi. İçine nefesetti, etmedi, bilmem. Sonra yetmiş iki kişi geldiler, içtiler, kaplarını doldurdular. Sonra ben aldım; verdiğim gibi kalmıştı.¹

İşte, şu mu’cize-i bâhire-i Ahmediyeyi (a.s.m.) gör,

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آلِهِ بِعَدَدِ قَطَرَاتِ الْمَاءِ²de.

YEDİNCİ MİSAL: Başta Buhârî ve Müslim olarak, kütüb-ü sahiha, Hazret-i İmran ibni Husayn'dan haber veriyorlar ki:

İmran der: Bir seferde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm ile beraber susuz kaldık. Bana ve Ali'ye ferman etti ki: "Filân mevkide bir kadın, iki kırba suyu hayvana yükletmiş, gidiyor. Alıp buraya getiriniz." Ben ve Ali beraber gittik; aynı yerde kadını su yüküyle bulduk, getirdik. Sonraemretti: "Bir kaba, bir parça su boşaltınız." Boşalttık. Bereketle duaetti. Sonra, yine suyu o hayvandaki kırbaya koyduk. Ferman etti ki: "Herkes gelsin, kabını doldursun." Bütün kâfile geldi, kaplarını doldurdular, içtiler. Sonra ferman etti: "Kadınabirşeyler toplayınız." Kadının eteğini doldurdular.

İmran diyor ki: Ben tahayyülediyordum ki, gittikçe iki kırba doluyor, daha ziyadeleşiyor. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm o kadına ferman etti ki:

اِذْهَبِي فَإِنَّا لَمْ نَأْخُذْ مِنْ مَائِكَ شَيْئًا وَلَكِنَّ اللَّهَ سَقَانَا

Yani, "Senin suyundan almadık. Belki Cenâb-ı Hakbize hazinesinden su içirdi."³

1. Müslim, Mesâcid, 311.

2. Allahım, suyun damlaları adedince ona ve âline salât ve selâm eyle!

3. Buhârî, Teyemmüm: 6, Menâkıb: 25; Müslim, Mesâcid: 312; Müsned, 4:434-435; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve: 4:216, 6:130.

SEKİZİNCİ MİSAL: Başta meşhur İbni Huzeyme, Sahih'inde, râviler Hazret-i Ömer'den naklediyorlar ki:

Gazve-i Tebük'te susuz kaldık. Hattâ bazıları devesini keser, susuzluktan içini sıkarak içerdi. Ebu Bekri's-Sıddık, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâma dua etmek için rica etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm elini kaldırdı; daha elini indirmeden bulut toplandı, yağmur öyle geldi ki, kaplarımızı doldurdular. Sonra su çekildi. Ordumuza mahsus olarak, hududumuzu tecavüz etmedi.¹ Demek, tesadüf içine karışmamış, sırf bir mu'cize-i Ahmediyedir (a.s.m.).

DOKUZUNCU MİSAL: Meşhur Abdullah ibni Amr ibni'l-Âs'ın hafidi ve dört imamın ona itimad edip ve ondan tahrir-i hadîs ettikleri Amr ibni Şuayb'dan, nakl-i sahihle haber veriyorlar ki:

Demiş: Nübüvvetten evvel, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, amcası Ebu Talib ile deveye binip, Arafe civarında Zilhicaz nam-mevkie geldikleri vakit, Ebu Talib demiş: "Ben susadım." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm inmiş, yere ayağını vurmuş, su çıkmış, Ebu Talib içmiştir.²

1. el-Heysemî, el-Mecmeu'z-Zevâid, 6:194; el-Hindî, Kenzü'l-Ummâl, 12:353; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:190; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:600; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve: 2:63; Süyûtî, el-Hasâisü'l-Kübrâ, 2:105.

2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:290; el-Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:29; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve: 2:15-20; (ayrıca bk. Buhârî, İstiskâ, 3; Müsned, 2:93).

Muhakkikînden birisi demiş ki: Şu hâdis nübüvvetten evvel olduğundan, irhasat kâbilinden olmakla beraber, bin sene sonra aynı yerde Arafat çeşmesi çıkması, o hâdiseye binaen bir keramet-i Ahmediye (a.s.m.) sayılabilir.

İşte, şu dokuz misaller gibi, doksan misal olmasa da, belki doksan surette rivayetler, mu'cizât-ı mâiyyeyi haber vermişler. Baştaki yedi misal, mânevî tevatürgibi kat'î ve kuvvetlidirler. Âhirdeki iki misal, çendan o derece tarikleri kuvvetli ve müteaddit değil, râvileri çok değiller. Fakat sekizinci misalde Hazret-i Ömer'den rivayet olunan mu'cize-i sahâbiyyeyi teyid ve takviye eden ikinci bir mu'cize-i sahâbiye, başta İmam-ı Beyhakî ve Hâkim olarak, kütüb-ü sahiha, Hazret-i Ömer'den haber veriyorlar ki:

Hazret-i Ömer, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan yağmur duasını niyaz etti. Çünkü ordu suya muhtaçtı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm elini kaldırdı. Birden bulut toplandı, yağmur geldi, ordunun ihtiyacı kadar su verdi, gitti.¹ Âdetâ, yalnız orduya su vermek için memurdu; geldi, ihtiyaca göre verdi, gitti.

Şu hâdis, nasıl ki sekizinci misali teyid ve kat'î ispat eder. Öyle de, şu hâdisede, meşhur allâmelerden ve tashihte çok müşkülpesent, hattâ çok sahihlere mevzu deyip kabul etmeyen İbni Cevzî gibi bir muhakkik der ki: “Şu hâdis gazve-i meşhure-i Bedir'de vuku bulmuş.²

وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَ كُمْ بِهِ³ âyet-i kerimesi o hâdiseyi beyan edip ifade eder.”

Madem âyet o hâdiseyi gösterir; kat'iyetinde şüphe kalmaz. Hem dua-i Nebevî ile, birden ve sür'atle, daha elini indirmeden yağmurun gelmesi, çok tekerrür etmiş, tek başıyla bir mu'cize-i mütevatiredir. Bazı defa camide, minber üstünde elini kaldırmış, daha indirmeden yağmış; tevatürle nakledilmiş.⁴

1. el-Hafâcî, Şerhu's-Şifâ 3:128; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:601; Süyûtî, ed-Dürerü'l-Mensûr, 3:170.
2. İbnü'l-Cevzî, Zâdû'l-Mesîr, 3:328.
3. “Sizi temizlemek için üzerinize gökten yağmur indirdi.” Enfal sûresi, 8:11.
4. Buhârî, İstiskâ, 3,6,10,12,13,21; Müslim, İstiskâ, 8-10; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve, 6:139-146.
5. Kettânî, Nazmü'l-Mütenâsir, s.137.

DOKUZUNCU İŞARET

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın envâ-ı mu'cizâtından birisi de, ağaçların insanlar gibi emrini dinlemeleri ve yerinden kalkıp yanına geldikleridir ki, şu mu'cize-i şeceriye, mübarek parmaklarından suyun akması gibi, mânen mütevatirdir.¹ Müteaddit suretleri var ve çok tariklerle gelmiştir.

1. Kettânî, Nazmü'l-Mütenâsir, s.137.

Evet, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın emri için, ağaç, yerinden çıkıp yanına gelmesi, sarihan mütevatir denilebilir. Çünkü, meşâhir-i sıddıkîn-i Sahabeden Hazret-i Ali, Hazret-i İbni Abbas, Hazret-i İbni Mes'ud, Hazret-i İbni Ömer, Hazret-i Ya'le ibni Murre, Hazret-i Câbir, Hazret-i Enes ibni Mâlik, Hazret-i Büreyde, Hazret-i Üsâme bin Zeydve Hazret-i Gaylan ibni Seleme gibi Sahabeler, herbiri kat'iyetle, aynı mu'cize-i şeceriyyeyi haber vermiş. Tâbiîn

yüzer imamları, mezkûr Sahabelerden herbir Sahabeden, ayrı bir tarikla o mu'cize-i şeceriye-i nakletmişler, âdetâ muzaaf tevatür suretinde bize nakletmişler. İşte şu mu'cize-i şeceriye, hiçbir şüphe kabul etmez bir tevatür-ü mânevî-i kat'î hükmündedir.

Şimdi, o mu'cize-i kübrânın, tekerrür ettiği halde, birkaç sahih suretlerini birkaç misalle beyan edeceğiz.

BİRİNCİ MİSAL: Başta İmam-ı İbn-i Mâce ve Dârimî ve İmam-ı Beyhakî, nakl-i sahihle, Hazret-i Enes ibni Mâlik'ten ve Hazret-i Ali'den ve Bezzaz ve İmam-ı Beyhakî, Hazret-i Ömer'den haber veriyorlar ki:

Üç Sahabe demişler: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm küffârın tekzibinden müteessir olarak mahzun idi. Dedi:

يَا رَبِّ ارْنِي آيَةً لَا أَبَالِي مَنْ كَذَّبَنِي بَعْدَهَا¹

1. "Ey Rabbim, bana öyle bir âyet göster ki, bundan böyle beni yalanlayanlara aldırmayayım." İbni Mâce, Fiten: 23, no. 4028; Dârimî, Mukaddime: 3; Müsned, 1:223, 3:113, 4:177; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:302; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:620; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 9:10; el-Hindî, Kenzü'l-Ummâl, 2:354.

Enes'in rivayetinde, Hazret-i Cebrâilhazırdı. Vadi kenarında bir ağaç vardı. Hazret-i Cebrâil'in ilâmıyla, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o ağacı çağırdı, tâ yanına geldi. Sonra "Git" dedi. Tekrar gitti, yerine yerleşti.

İKİNCİ MİSAL: Allâme-i Mağrib Kadı İyaz, Şifâ-i Şerifte, ulvî bir senetle, doğru ve sağlam bir an'ane ile, Hazret-i Abdullah ibni Ömer'den haber veriyor ki:

Bir seferde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına bir bedevî geldi.

Ferman etti: ^{أَيْنَ تُرِيدُ} "Nereye gidiyorsun?"

Bedevî dedi: "Ehlime."

Ferman etti: ^{هَلْ لَكَ إِلَى خَيْرٍ مِنْ ذَلِكَ} "Ondan daha iyi bir hayır istemiyor musun?"

Bedevî dedi: "Nedir?"

Ferman etti:

أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

Bedevî dedi: "Bu şهادete şahit nedir?"

هَذِهِ الشَّجَرَةُ السَّمَرَةُ

Ferman etti: “Vadi kenarındaki ağaç şahitolacak.”

İbni Ömerder ki: O ağaç yerinden sallanarak çıktı, yeri şak etti, geldi, tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına. Üç defa Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o ağacı istişhad etti, ağaç da sıdkına şehadet etti. Emretti, yine yerine gidip yerleşti.²

Hazret-i Büreyde İbni Sahibi’l-Eslemî tarikinde, nakl-i sahihle, Büreyde dedi ki: Biz Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanında iken, bir seferde bir a’râbî geldi. Bir âyet, yani bir mu’cize istedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti:

قُلْ لِّتِلْكَ الشَّجَرَةِ رَسُولُ اللَّهِ يَدْعُوكِ

Bir ağaca işaret etti. Ağaç, sağa ve sola meylederek köklerini yerden çıkarıp

huzur-u Nebevîye geldi, **الْسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ** dedi. Sonra a’râbî dedi: “Yine yerine gitsin.” Emretti, yerine gitti. A’râbî dedi: “İzin ver, sana secde edeyim.” Dedi: “İzin yok kimseye.” Dedi: “Öyle ise senin elini, ayağını öpeceğim.” İzin verdi.⁵

1. “Allah’tan başka hiçbir ilâh olmadığına, Onun bir olduğuna, hiçbir şerikibulunmadığına ve Muhammed’in, Onun kulu ve resülü olduğuna şehadetettir.”

2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:298; Ali el-Karî, Şerhu’s-Şifâ, 1:615; Beyhakî, Delâilü’n-Nübüvve, 6:14; el-Heysemî, Mecmeu’z-Zevâid, 8:292; İbn-i Kesîr, el-Bidâye ve’n-Nihâye, 6:125; el-Askalânî, el-Metâlibü’l-Âliye, 4:16, no. 3836; el-Hâkim, el-Müstedrek, 2:620; İbni Hibban, Sahih, 8:150.

3. “Şu ağaca, ‘Resulullah seni çağırıyor’ de.”

4. Selâm sana ey Allah’ın Resûlû!

5. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:299; Hafâcî, Şerhu’s-Şifâ, 3:49.

ÜÇÜNCÜ MİSAL: Başta Sahih-i Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki:

Câbir diyor: Biz bir seferde Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. Kaza-yı hacet için bir yer aradı. Settareli bir yer yoktu. Sonra gitti iki ağaç yanına, bir ağacın dalını tuttu, çekti. Ağaç itaat ederek beraber gitti; öteki ağacın yanına getirdi. Mutî devenin yularını tutup çekildikte geldiği gibi, o iki ağacı o suretle yan yana getirdi. Sonra dedi:

التَّيْمَا عَلَيَّ بِإِذْنِ اللَّهِ

Yani, “Üstüme birleşiniz” dedi. İkisi birleşerek settare oldular. Arkalarında kaza-yı hacet ettikten sonra onlara emretti, yerlerine gittiler.¹

İkinci bir rivayette, yine Hazret-i Câbirdir ki: Bana emretti ki:

يَا جَابِرُ قُلْ لِهَذِهِ الشَّجَرَةِ يَقُولُ لَكَ رَسُولُ اللَّهِ
الْحَقِّي بِصَاحِبَتِكَ حَتَّى أَجْلِسَ خَلْفَكُمَا

Yani, “O ağaçlara de: Resulullahın haceti için birleşiniz.” Ben öyle dedim, onlar da birleştiler. Sonra ben beklerken, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm

çıkageldi. Başıyla sağa sola işaret etti; o iki ağaç yerlerine gittiler.²

DÖRDÜNCÜ MİSAL: Nakl-i sahihle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın cesur kumandanlarından ve hizmetkârlarından olan Üsâme bin Zeyd der ki:

Bir seferde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraberdik. Kaza-yı hacet için, hâli, settareli bir yer bulunmuyordu. Ferman etti ki:

هَلْ تَرَى مِنْ نَخْلٍ أَوْ حِجَارَةٍ³

1. Müslim, Zühd: 74, no. 3012.

2. Dârimî, Mukaddime: 4; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:299; Ali el-Karî, Şerhu's-Şifâ, 1:616; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:51.

3. "Ağaç veya taş gibi birşeyler görüyor musun?"

Dedim: "Evet, var."

Emretti ve dedi:

انْطَلِقْ وَقُلْ لَهُنَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ يَأْمُرُكُمْ أَنْ
تَأْتِينَ مَخْرَجَ رَسُولِ اللَّهِ وَقُلْ لِلْحِجَارَةِ مِثْلَ ذَلِكَ

Yani, "Ağaçlara de ki: 'Resulullahın haceti için birleşiniz.' Ve taşlara da de: 'Duvar gibi toplanınız.'" Ben gittim, söyledim. Kasem ediyorum ki, ağaçlar birleştiler ve taşlar duvar oldular. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hacetinden sonra yine emretti:

قُلْ لَهُنَّ يَفْتَرِقَنَّ¹

Benim nefsim kabza-i kudretinde olan Zât-ı Zülcelâle kasem ederim, ağaçlar ve taşlar ayrılıp yerlerine gittiler.²

Şu, Hazret-i Câbir ve Üsâme'nin beyan ettiği iki hâdiseyi, aynen Ya'le ibni Murre ve Gaylan ibni Selemeti's-Sakafî ve Hazret-i İbni Mes'ud, Gazve-i Huneyn'de aynen haber veriyorlar.³

BEŞİNCİ MİSAL: İmam-ı İbni Fevrek ki, kemâl-i içtihad ve fazlından kinaye olarak "Şâfiî-yi Sâni" ünvanını alan allâme-i asır, kat'î haber veriyor ki:

Gazve-i Taif'te, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm gece at üstünde giderken uykusu geliyordu. O halde iken bir sidre ağacına rast geldi. Ağaç ona yol verip atını incitmemek için iki şak oldu; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hayvan ile içinden geçti. Tâ zamanımıza kadar o ağaç iki ayak üstünde, muhterem bir vaziyette kaldı.⁴

ALTINCI MİSAL: Hazret-i Ya'le, tarikinde nakl-i sahihle haber veriyor ki:

Bir seferde, "talha" veya "semure" denilen bir ağaç geldi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın etrafında tavaf eder gibi döndü, sonra yine yerine gitti.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti ki:

إِنَّهَا إِسْتَاذَنْتْ أَنْ تُسَلِّمَ عَلَيَّ Yani, “O ağaç Cenâb-ı Haktan istedi ki, bana selâm etsin.”⁵

1. “Onlara söyle, ayrılınlar.”

2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:300; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:617-619; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:51; el-Askalânî, el-Metâlibü'l-Âliye, 4:8-10, no. 3830.

3. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:301; el-Hindî, Kenzü'l-Ummâl, 12:403.

4. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:301; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:620; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:57.

5. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:301; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:619; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:53; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 9:6-7; Müsned, 4:170, 172; el-Hâkim, el-Müstedrek, 2:617.

YEDİNCİ MİSAL: Muhaddisler, nakl-i sahihle İbni Mes'ud'dan beyan ediyorlar ki:

İbni Mes'ud dedi: Batn-ı Nahl denilen nam mevkide, Nusaybin ecinnîleri ihtidâ için Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma geldikleri vakit, bir ağaç o ecinnîlerin geldiklerini haber verdi.

Hem İmam-ı Mücahid, o hadîste İbni Mes'ud'dan nakleder ki: O cinnîler bir delil istediler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir ağaca emretti; yerinden çıkıp geldi, sonra yine yerine gitti.¹

İşte, cin taifesine birtek mu'cize kâfi geldi. Acaba bu mu'cize gibi bin mu'cizât işiten bir insan imana gelmezse, cinnîlerin ²

يَقُولُ سَفِيهًا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا tabir ettikleri şeytanlardan daha şeytan olmaz mı?

SEKİZİNCİ MİSAL: Sahih-i Tirmizî, nakl-i sahihle Hazret-i İbni Abbas'tan haber veriyorlar ki:

İbni Abbas dedi ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir a'râbîye ferman etti:

أَرَأَيْتَ إِنْ دَعَوْتُ هَذَا الْعِذْقَ مِنْ هَذِهِ النَّخْلَةِ
أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ

“Ben bu ağacın şu dalını çağırırsam, yanıma gelse, iman edecek misin?” “Evet” dedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çağırdı. O urcun, ağacının başından kopup, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına atladı, geldi.

Sonra emretti, yine yerine gitti.³

1. Buharî, Menâkıbü'l-Ensâr: 32 (Bâb: Zikru'l-Cin); Müslim, Salât: 150; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:619.

2. “Bizim beynsizimiz ise Allah hakkında yalan yanlış şeyler söylüyor.” Cin sûresi, 72:4.

3. Tirmizî, Menâkıb: 6; el-Mubârekorî, Tuhfetü'l-Ahvezi, no. 3707; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 9:10.

İşte, bu sekiz misal gibi çok misaller var; çok tariklerle nakledilmişler. Malûmdur ki, yedi sekiz urgan toplansa, kuvvetli bir halat olur. Binaenaleyh, şu en meşhur sıddıkîn-i Sahabeden böyle müteaddit tariklerle ihbar edilen şu

mu'cize-i şeceriye, elbette tevatür-ü mânevî kuvvetindedir, belki tevatür-ü hakikîdir. Zaten Sahabeden sonra Tâbiînün eline geçtiği vakit, tevatür suretini alır. Hususan Buhârî, Müslim, İbni Hibban, Tirmizî gibi kütüb-ü sahiha, tâ zaman-ı Sahabe'ye kadar, o yolu o kadar sağlam yapmışlar ve tutmuşlar ki, meselâ Buhârî'de görmek, aynı Sahabeden işitmek gibidir.

Acaba, o Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma ağaçlar, misallerde görüldüğü gibi, onu tanıyıp, risaletini tasdik edip, ona selâm ederek ziyaret edip emirlerini dinleyerek itaat ettiği halde, kendilerine insan diyen bir kısım câmid, akılsız mahlûklar onu tanımazsa, iman etmezse, kuru ağaçtan çok ednâ, odun parçası gibi ehemmiyetsiz, kıymetsiz olarak ateşe lâıyk olmaz mı?

ONUNCU İŞARET

Şu mu'cize-i şeceriye'yi daha ziyade takviye eden, mütevatir bir surette

nakledilen **حَنِينُ الْجَذَعِ**¹ mu'cizesidir. Evet, Mescid-i Şerif-i Nebevîde, kuru direğin büyük bir cemaat içinde, muvakkaten firak-ı Ahmedîden (a.s.m.) ağlaması, beyan ettiğimiz mu'cize-i şeceriye'nin misallerini hem teyid eder, hem kuvvet verir. Çünkü o da ağaçtır, cinsi birdir. Fakat şunun şahsı mütevatirdir. Öteki kısımlar, herbirinin nev'i mütevatirdir; cüz'iyatları, misalleri, çoğu sarîh tevatür derecesine çıkmıyor.

Evet, Mescid-i Şerifte, hurma ağacından olan kuru direk, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hutbe okurken ona dayanıyordu. Sonra minber-i şerif yapıldığı vakit, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm minbere çıkıp hutbeye başladı. Okurken, direk deve gibi enin edip ağladı; bütün cemaat işitti. Tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yanına geldi, elini üstüne koydu, onunla konuştu, teselli verdi, sonra durdu.² Şu mu'cize-i Ahmedîye Aleyhissalâtü Vesselâm, pek çok tariklerle, tevatür derecesinde nakledilmiştir.

1. Kuru hurma direğinin inlemesi.

2. *Buhârî*, Menâkıb, 25, Cum'a, 26; *İbni Mâce*, İkâme, 199; *Neşâî*, Cum'a 17; *Tirmizî*, Cum'a, 10, Menâkıb, 6; *Dârimî*, *Mukaddime*, 6, Salât, 202; *Müsned*, 1:249.

Evet, **حَنِينُ الْجَذَعِ**¹ mu'cizesi çok münteşir ve meşhur ve hakikî mütevatirdir.² Sahabelerin bir cemaat-i âlisinden on beş tarikle³ gelip, Tâbiînün yüzer imamları o mu'cizeyi, o tariklerle, arkadaki asırlara haber vermişler. Sahabenin o cemaatinden ulema-i Sahabe namdarları ve rivayet-i hadîsin reislerinden Hazret-i Enes ibni Mâlik (hâdim-i Nebevî),⁴ Hazret-i Câbir bin Abdullahî'l-Ensârî (hâdim-i Nebevî),⁵ Hazret-i Abdullah ibni Ömer,⁶ Hazret-i Abdullah bin Abbas,⁷ Hazret-i Sehl bin Sa'd,⁸ Hazret-i Ebu Saidi'l-Hudrî,⁹ Hazret-i Übey ibni'l-Kâ'b,¹⁰ Hazret-i Büreyde,¹¹ Hazret-i Ümmü'l-mü'minîn Ümmü Seleme¹² gibi meşâhir-i ulema-i Sahabe ve rivayet-i hadîsin rüesaları gibi,

herbiri bir tarikin başında, aynı mu'cizeyi ümmete haber vermişler. Başta Buharî, Müslim, kütüb-ü sahiha, arkalarındaki asırlara o mütevatir mu'cize-i kübrâyı tarikleriyle haber vermişler.

1. Kuru hurma direğinin inlemesi.
2. el-Kettânî, *Nazmü'l-Mütenâsîr*, 134-135.
3. İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 125-132.
4. Enes ibni Mâlik tarihi: *Buharî*, Menâkıb: 25; *Tirmizî*, Menâkıb: 6, Cum'a: 10; *İbni Mâce*, İkametü's-Salât: 199; *Dârimî*, *Mukaddime*: 6; *Salât*: 202; *Müsned*, 1:249, 267, 363, 3:226.
5. Câbir bin Abdullah-il-Ensârî tarihi: *Buharî*, Menâkıb: 25; *Tirmizî*, Menâkıb: 6, Cum'a: 10; *Nesâî*, Cum'a: 17; *İbni Mâce*, İkametü's-Salât: 199; *Dârimî*, *Mukaddime*: 6 (Câbir'den üç ayrı tarikile); *Salât*: 202; *Müsned*, 3:293, 295, 306, 324.
6. Abdullah ibni Ömer tarihi: *Buharî*, Menâkıb: 25; *Tirmizî*, Cum'a: 10; *Tirmizî* (tahkik: Ahmed Şâkir), no. 505, Menâkıb: 6; *Dârimî*, *Mukaddime*: 6.
7. Abdullah bin Abbas tarihi: *Tirmizî*, Menâkıb: 6; Cum'a: 10; *Dârimî*, *Mukaddime*: 6; *Salât*: 202; *Müsned*, 1:249; *Müsned*, 1:363.
8. Sehl bin Sa'd tarihi: *Tirmizî*, Menâkıb: 6; Cum'a: 10; *Dârimî*, *Mukaddime*: 6; *Salât*: 202; *Hafâcî*, *Şerhu's-Şifâ*, 3:62.
9. Ebû Saîd-il-Hudrî tarihi: *Dârimî*, *Mukaddime*: 6.
10. Ubey ibni'l-Kâ'b tarihi: *Tirmizî*, Cum'a: 10; *İbni Mâce*, İkametü's-Salât: 199; *Dârimî*, *Mukaddime*: 6; *Müsned*, 139; *Hafâcî*, *Şerhu's-Şifâ*, 3:62; *Mubârekforî*, *Tuhfetü'l-Ahvezi*, 3:22.
11. Büreyde tarihi: *Dârimî*, *Mukaddime*: 6.
12. Ümmü'l-Mü'minin Ümmü Selemetarihi: *Tirmizî*, Menâkıb: 6; Cum'a: 10.

İşte, Hazret-i Câbir tarikinde der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm

hutbe okurken, Mescid-i Şerifte جَذْعُ النَّخْلِ denilen kuru direğe dayanıp okurdu. Minber-i şerif yapıldıktan sonra, minbere geçtiği vakit, direk tahammül edemeyerek, hamile deve gibi ses verip inleyerek ağladı. Hazret-i Enes, tarikinde der ki: Camus gibi ağladı, mescidi lerzeye getirdi. Sehl ibni Sa'd, tarikinde der: Hem onun ağlaması üzerine, halklarda ağlamak çoğaldı. Hazret-i Übeyy ibni'l-Kâ'b, tarikinde diyor: Hem öyle ağladı ki, inşikak etti.

Diğer bir tarikte,¹Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti:

إِنَّ هَذَا بَكَى لِمَا فَقَدَ مِنَ الذِّكْرِ

Yani, “Onun mevkiinde okunan zikir ve hutbedeki zikir-i İlâhînin iftirakındandır ağlaması.”

Diğer bir tarikte,²ferman etmiş:

لَوْ لَمْ أَلْتَزِمَهُ لَمْ يَزَلْ هَكَذَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ تَحَزُّنًا
عَلَى رَسُولِ اللَّهِ

Yani, “Ben onu kucaklayıp teselli vermeseydim, Resulullahın iftirakından kıyamete kadar böyle ağlaması devam edecekti.”

Hazret-i Büreyde, tarikinde der ki: Ciz' ağladıktan sonra, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm elini üstüne koyup ferman etti:

إِنْ شِئْتَ أَرَدْتُكَ إِلَى الْحَائِطِ الَّذِي كُنْتَ فِيهِ تَنْبِتُ
لَكَغُرُوقَكَ وَيَكْمُلُ خَلْقُكَ وَيَجْدُدُ خُوصُكَ وَثَمَرُكَ
وَأَنْشِئْتَ آغْرِسُكَ فِي الْجَنَّةِ يَأْكُلُ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ
مِنْ ثَمَرِكَ³

Sonra o ciz'i dinledi, ne söylüyor. Ciz' söyledi; arkadaki adamlar da işitti:

إِغْرَسَنِي فِي الْجَنَّةِ يَأْكُلُ مِنِّي أَوْلِيَاءُ اللَّهِ فِي مَكَانٍ
لَا يَبْلَى

Yani, “Cennette beni dik ki, benim meyvelerimden, Cenâb-ı Hakkın sevgili kulları yesin. Hem bir mekân ki, orada bekâ bulup, çürümek yoktur.” Resul-i

Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: ⁴ **قَدْ فَعَلْتُ** Sonra ferman etti:

1. Yani, Câbir ibni Abdullah tariki. *Buhârî*, Menâkıb: 25.

2. Yani, Enes ibni Mâlik ve Abdullah ibni Abbas tariki. *Dârimî*, *Mukaddime*: 6.

3. “İstersen seni eski yerine naklediyim. Orada kök salar, büyüyüp gelişirsin, yaprakların tazelenir ve defalarca meyve verirsin. Eğer Cenneti istersen seni Cennette dikeyim; orada meyvelerinden Allah'ın sevgili kullarıyer.”

4. “Öyle yaptım.”

إِخْتَارَ دَارَ الْبَقَاءِ عَلَى دَارِ الْفَنَاءِ

İlm-i kelâmın büyük imamlarından meşhur Ebu İshak-ı İsferanî naklediyor ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm direğin yanına gitmedi. Belki direk onun emriyle onun yanına geldi. Sonra emretti, yerine döndü.²

Hazret-i Übeyy ibni Kâ'b der ki: Şu hâdis-e-i harikadan sonra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm emretti ki, “Direk minberin altına konulsun.” Minberin altına konuldu-tâ Mescid-i Şerifin tamiri için hedmedilinceye kadar. O vakit Hazret-i Übeyy ibni Kâ'b yanına aldı; çürüyünceye kadar muhafaza edildi.³ Meşhur Hasan-ı Basrî, şu hâdis-e-i mu'cizeyi şakirtlerine ders verdiği vakit ağlardı ve derdi ki: “Ağaç, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma meyil ve iştiyak gösteriyor. Sizler daha ziyade iştiyaka, meyle müstehaksınız.”⁴

1. “Bâki olan âhireti fânî dünyaya tercih etti.”

2. Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:304.

3. Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:304; *İbni Mâce*, *İkametü's-Salât*: 199; *Dârimî*, *Mukaddime*: 6; Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:304.

4. Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:305.

Biz de deriz ki: Evet, hem ona iştiyak ve meyil ve muhabbet, onun sünnet-i seniyyesine ve şeriat-ı garrâsına ittibâ ileidir.

BİR NÜKTE-İ MÜHİMME: Eğer denilse: “Neden Gazve-i Hendek'te dört avuç taamla bin adamı doyurmak olan mu'cize-i taamiye; ve mübarek parmaklarından akan su ile, bin kişiye suyu doyuruncaya kadar içiren mu'cize-i mâiye, neden şu hanîn-i ciz' mu'cizesi gibi şâşaa ile, çok kesretli tariklerle nakledilmemiş? Halbuki o ikisi, bundan daha ziyade bir cemaatte vuku bulmuş.”

Elcevap: Zuhureden mu'cizeler iki kısımdır. Bir kısmı, nübüvveti tasdik ettirmek için, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm elinde izhar ediliyor. Hanîn-i ciz' şu nevidendir ki, sırf nübüvvetin tasdiki için bir hüccet olarak zuhura gelmiş ki, mü'minlerin imanını ziyadeleştirmek ve münafıkları ihlâsa ve imana sevk etmek ve küffârı imana getirmek için zâhir olmuş. Onun için, avam

ve havas, herkes onu gördü; onun neşrine fazla ihtimam edildi.

Fakat şu mu'cize-i taamiyeve mu'cize-i mâiye ise, mu'cizeden ziyade bir keramettir; belki kerametden ziyade bir ikramdır; belki ikramdan ziyade, ihtiyaca binaen bir ziyafet-i Rahmâniyedir. Onun için, çendan dâvâ-yı nübüvvete delildir ve mu'cizedir; fakat asıl maksat, ordu aç kalmış, bir çekirdekten bin batman hurmayı halk ettiği gibi, Cenâb-ı Hak, hazine-i gaybdan bir sâ' taamdan bin adama ziyafet veriyor. Hem susuz kalmış mücahid bir orduya, kumandan-ı âzamın parmaklarından âb-ı kevser gibi su akıttırıp içiriyor.

İşte şu sır içindir ki, mu'cize-i taamiyeve mu'cize-i mâiyenin herbir misali, hanîn-i ciz' derecesine çıkmıyor. Fakat o iki mu'cizenin cinsleri ve nevileri, külliyyet itibarıyla, hanîn-i ciz' gibi mütevatir ve kesretlidir. Hem taamın bereketini ve parmaklarından suyun akmasını herkes göremiyor, yalnız eserlerini görüyor. Direğin ağlamasını ise herkes işitiyor. Onun içinfazla intişar etti.

Eğer denilse: “Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın her hal ve hareketini kemâl-i ihtimamla Sahabeler muhafaza ederek nakletmişler. Böyle mu'cizât-ı azîme, neden on, yirmi tarikle geliyor? Yüz tarikle gelmeliydi. Hem neden Hazret-i Enes, Câbir, Ebu Hüreyre'den çok geliyor; Hazret-i Ebu Bekir ve Ömer az rivayet ediyor?”

Elcevap: Birinci şikkın cevabı, Dördüncü İşaretin Üçüncü Esasında geçmiş. İkinci şikkın cevabı ise:

Nasıl ki insan bir ilâca muhtaç olsa, bir tabibe gider; hendese için mühendise gider, mühendisten nakleder; mesele-i şer'îye müftüden haber alınır, ve hâkezâ...

Öyle de, Sahabe içinde, ehâdis-i Nebeviyeyi gelecek asırlara ders vermek için, ulema-i Sahabeden bir kısım, ona mânen muvazzaf idiler, bütün kuvvetleriyle ona çalışıyorlardı. Evet, Hazret-i Ebu Hüreyre bütün hayatını hadîsin hıfzına vermiş. Hazret-i Ömer siyaset âlemiyle ve hilâfet-i kübrâ ile meşgulmüş. Onun için, ehâdisi ümmete ders vermek için, Ebu Hüreyre ve Enes ve Câbir gibi zâtlara itimad edip, ondan, rivayeti az ederdi. Hem madem sıddık, sadûk, sadık ve musaddak bir Sahabenin meşhur bir namdarı, bir tarikle bir hâdiseyi haber verse, yeter denilir, başkasının nakline ihtiyaç da kalmaz. Onun için bazı mühim hâdiseler iki üç tarikle geliyor.

ON BİRİNCİ İŞARET

Onuncu İşaret, nasıl ki şecer taifesindeki mu'cize-i Nebeviyeyi gösterdi. On Birinci İşaret dahi, cemâdatta taş ve dağ taifesinin mu'cize-i Nebeviyeyi gösterdiklerine işaret edecek. İşte, biz de, o çok kesretli misallerinden yedi sekiz misali zikredeceğiz”.

BİRİNCİ MİSAL: Allâme-i Mağrib Hazret-i Kadı İyaz, Şifâ-i Şerif'inde ulvî

bir senetle ve Buharî sahibi gibi mühim imamlardan nakl-i sahihle haber veriyorlar ki:

Hâdim-i Nebevî Hazret-i İbni Mes'ud der ki: Biz Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanında taam yerken, taamın tesbihlerini işitiyorduk.¹

İKİNCİ MİSAL: Nakl-i sahihle, Enes ve Ebu Zer'den kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki:

Hazret-i Enes(hâdim-i Nebevî) demiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanında idik. Avucuna küçük taşları aldı; mübarek elinde tesbih etmeye başladılar. Sonra Ebu Bekri's-Sıddık'ın eline koydu; yine tesbih ettiler.²

1. Buharî, Menâkıb: 25; Tirmizî, Menâkıb: 6 (tahkik: İbrahim A'vad) no. 3633; Müsned, 1:460; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:306; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:627; İbni Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 6:97-98, 133.

2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:306; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:70; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:627.

Ebu Zerr-i Gıfârî, tarikinde der ki: Sonra Hazret-i Ömer'in eline koydu; yine tesbihettiler. Sonra aldı, yere koydu, sustular. Sonra yine aldı, Hazret-i Osman'ın eline koydu; yine tesbihe başladılar. Sonra, Hazret-i Enes ve Ebu Zer diyorlar ki: “Ellerimize koydu, sustular.”¹

ÜÇÜNCÜ MİSAL: Hazret-i Ali ve Hazret-i Câbir ve Hazret-i Aişe-i Sıddıkadan nakl-i sahihle sabittir ki:

Dağ, taş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma
اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ² diyorlardı.

Hazret-i Ali'nin tarikinde diyor ki: Bidâyet-i nübüvvette, nevâhî-i Mekke'de Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile beraber gezdiğimizde, ağaç ve taş

rast geldiğimiz vakit اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ³ diyorlardı.

Hazret-i Câbir, tarikinde der ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, taş ve ağaca rast geldiği vakit, ona secde ediyordular. Yani, inkıyad edip

اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ⁴ diyorlardı.

Câbir'in bir rivayetinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

اِنِّى لَاعْرِفُ حَجَرًا كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ⁵

Bazılar demişler ki, “O Hacerü'l-Esvede işarettir.”

Hazret-i Aişe'nin tarikinde demiş: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

لَمَّا اسْتَقْبَلَنِي جَبْرَائِيلُ بِالرِّسَالَةِ جَعَلْتُ لَا
أَمْرٌ بِحَجَرٍ وَلَا شَجَرٍ إِلَّا قَالَ أَلَسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ
اللَّهِ 6

1. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:306; el-Heysemî, Mecme'u'z-Zevâid, 5:179, 8:298-299; İbni Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 6:132-133.

2. Selâm sana ey Allah'ın Resûlü!

3. Ali (r.a.)'dan: Tirmizî, Menâkıb: 6; Dârimî, Mukaddime: 4; el-Heysemî, Mecme'u'z-Zevâid, 8:260; el-Hâkim, el-Müstedrek, 2:607; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:628.

4. Câbir (r.a.)'dan: Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:307; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:71.

5. "Bana selâm veren bir taş biliyorum." Müslim, Fedâil: 2; Tirmizî, Menâkıb: 5; Müsned, 5:89, 95, 105; İbni Hibban, Sahih, 8:139.

6. "Cebrâil bana vahiy getirmeye başladıktan sonra hangi taşın ve hangi ağacınınından geçsem, bana mutlaka 'Esselâmü aleyke yâ Resulallah' derlerdi." Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:307; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:71; el-Heysemî, Mecme'u'z-Zevâid, 8:259.

DÖRDÜNCÜ MİSAL: Nakl-i sahihle Hazret-i Abbas'tan haber veriyorlar ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Abbas ve dört oğlunu (Abdullah, Ubeydullah, Fazl, Kusem) beraber, "mülâet" denilen bir perde altına alarak üzerlerine örttü. Dedi:

يَا رَبِّ هَذَا عَمِّي وَصِنُو أَبِي وَهُوَ بَنُوهُ فَاسْتُرْهُمْ
مِنَ النَّارِ كَسْتَرِي إِيَّاهُمْ بِمَلَأَتِي 1

deyip dua etti. Birden, evin damı ve kapısı ve duvarları "Âmin, âmin" diyerek duaya iştirak ettiler.²

BEŞİNCİ MİSAL: Başta Buharî, İbni Hibban, Ebû Davud, Tirmizî gibi kütüb-ü sahiha, müttefikân Hazret-i Enes'ten,³ Ebu Hüreyre'den,⁴ Osman-ı Zinnureynden,⁵ Aşere-i Mübeşşereden Said ibni Zeyd'den⁶ haber veriyorlar ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekri's-Sıddık, Ömerü'l-Faruk ve Osman-ı Zinnureyn ile Uhud Dağının başına çıktılar. Cebel-i Uhud, ya onların mehabetlerinden veya kendi sürur ve sevincinden lerzeye geldi, kımıldandı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti ki:

أَثْبَتْ يَا أَحَدٌ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدَانِ 7

Şu hadîs, Hazret-i Ömer ve Osman şehid olacaklarına bir ihbar-ı gaybîdir.

Şu misalin tetimmesi olarak nakledilmiş ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm

1. "Yâ Rabbi! Bu benim amcamdır ve babamızın öz kardeşidir. Bunlar da onun çocuklarıdır. Ben abâmla onların üzerlerini örttüğüm gibi, sen de onları örterek ateşten koru." Beyhâkî, Delâilü'n-Nübüvve, 6:71.

2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:608; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:628; el-Hâkim, el-Müstedrek, 2:309; el-Heysemî, Mecme'u'z-Zevâid, 9:269-270.

3. bk. Buharî, Fedâilü'l-Eshâb: 5, 6, 7; Tirmizî, Menâkıb: 19, no. 3697; Ebû Davud, Sünnat: 9 (Bâb: fi'l-Hulefâ).

4. Müslim, Fedâilü's-Sahâbe: 6 (no. 2417); Tirmizî, Menâkıb: 19.

5. Tirmizî, Menâkıb: 19.

6. Tirmizî, Menâkıb: 19; el-Hâkim, el-Müstedrek, 3:450.

7. Dur ey Uhud! Şüphesiz üzerinde bir peygamber, bir sıddık ve iki şehid var.

Mekke'den hicret ettiği ve küffarlar takibe çıktıkları vakit, Sebîr namındaki dağa çıktılar. Sebîr dedi: "Yâ Resulallah, benden ininiz. Korkarım, benim üstümde sizi vururlarsa Allah beni tâzip eder. Onun için korkarım." Cebel-i Hira

çağırdı:

يَا رَسُولَ اللَّهِ إِلَيَّ

“Bana gel.”¹Bu sır içindir ki, ehl-i kalb Sebîr’de havf ve Hira’da da emniyeti hissederler.

Bu misalden anlaşılır ki, o koca dağlar birer müstakil abddir, müsebbihtir ve vazifedardırlar. Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı tanır ve severler; başıboş değillerdir.

ALTINCI MİSAL: Nakl-i sahihle Hazret-i Abdullah ibni Ömer’den haber veriyorlar ki:

Demiş: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm minberde hutbe okurken,

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ
يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ²

âyetini okudu. Ve dedi:

إِنَّ الْجَبَّارَ يُعْظِمُ نَفْسَهُ وَيَقُولُ أَنَا الْجَبَّارُ أَنَا الْجَبَّارُ
أَنَا الْكَبِيرُ الْمُتَعَالَى³

dediği vakit minber öyle sarsıldı ve öyle lerzeye geldi ve titredi; korktuk ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı düşürecek bir derecede sallandı.⁴

YEDİNCİ MİSAL: Nakl-i sahihle, habrû’l-ümme ve tercümanü’l-Kur’ân olan Hazret-i İbni Abbas⁵ ve hâdim-i Nebvî ve ulema-i azîme-i Sahabeden olan İbni Mes’ud’dan⁶ haber veriyorlar ki:

1. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:308; Hafâci, Şerhu’ş-Şifâ, 3:75.

2. “Onlar Allah’ın kudret ve azametini hakkıyla bilemediler. Halbuki kıyametgününde yeryüzü bütünüyle Onun tasarrufundadır; gökler de Onunkudretiyle dürülmüştür.” Zümer Suresi, 39:67.

3. “Cebbâr olan Allah kendini tâzîm ediyor ve buyuruyor ki: Cebbar Benim, CebbarBenim; herşeyden büyük ve herşeyden yüce olan Benim.”

4. Müslim, Sıfâtü’l-Kıyâme: 19-26; Müsned, 2:88; el-Hâkim, el-Müstedrek, 2:252; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:308; Hafâci, Şerhu’ş-Şifâ, 3:75; Ali el-Kari, Şerhu’ş-Şifâ, 1:630; İbni Hibban, Sahih, 9:214.

5. Müslim, Cihad: 87, no. 1781.

6. Buhârî, Mağâzi: 48, Mezâlim: 32, Tefsîrü’l-Kur’ân: 12; Tirmizî, Tefsîrü’l-Kur’ân: 18 (Bâb: Süretü Benî İsrâil); İbni Hibban, Sahih, no. 1702.

Demişler: Feth-i Mekke gününde, Kâbe ve etrafında, taştâ rasasla mihlanmış üç yüz altmış sanem vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm elinde kavse benzer bir değnekle o sanemlere birer birer işaret ederek

جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا¹

deyip, hangisine işaret etti, yere düştü. Sanemin yüzüne işaret ettiyse arkasına düşer, arkasına işaret ettiyse yüz üstüne düşer, ve hâkezâ, sanemler yere yuvarlandılar.²

SEKİZİNCİ MİSAL: Meşhur Bahîra-i Rahibin meşhur kıssasıdır ki, nübüvvetten evvel, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, amcası Ebu Talib ve

bir kısım Kureyşî ile beraber Şam tarafına, ticarete gidiyorlar. Bahîra-i Rahibin kilisesi civarına geldikleri vakit oturdular. İnsanlarla ihtilât etmeyen münzevî Bahîra-i Rahip birden çıkageldi. Kâfile içinde Muhammedü'l-Emin'i (a.s.m.) gördü. Kâfileye dedi: "Şu Seyyidü'l-Âlemîndir ve peygamber olacaktır." Kureyşîler dediler: "Nereden biliyorsun?" Mübarek rahip dedi ki:

Siz gelirken baktım ki, havada, üstünüzde bir parça bulut vardı. Siz otururken, şu Muhammedü'l-Emin(a.s.m.) tarafına bulut meyletti, gölge yaptı. Hem görüyordum ki, taş, ağaç ona secde eder gibi bir vaziyet gördüm. Bu ise nebîlere yapılır."³

1. "Hak geldi, bâtıl yok oldu. Muhakkak ki bâtıl yok olup gidicidir." İsrâ Sûresi, 17:81.

2. el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid*, 6:176 (Hz. İbnî Mes'ud'dan).

3. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:308; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:631; *Tirmizî*, Menâkıb: 3 (Bab, Mâcâe fi Bed'i'n-Nübüvve); el-Mubârekforî, *Tuhfetü'l-Ahvezî*, no: 3699; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 2:615; İbnî Hişâm, *Siretü'n-Nebî*, s. 115.

İşte, bu sekiz misal gibi, belki seksen misal var. Bu sekiz misalbirleştirilse, öyle kopmaz bir zincir olur ki, hiçbir şüphe onukoparamaz ve sarsamaz. Şu cins mu'cize, umumiyeti itibarıyla, yani cemâdâtın dâvâ-yı nübüvvete delil olarak konuşmaları, mânevî tevatür hükmünde yakîni ve kat'iyeti ifade eder. Herbir misal, mecmuun kuvvetinden, kendi kuvvetinden fazla bir kuvvet daha alır. Evet, zayıfbir direk, kuvvetli direklerle omuz omuza geldiği vakit, muhkemleşir. Zayıf, kuvvetsiz bir adam, asker olup orduya girse öyle kuvvetleşir ki, bin adama meydan okur.

ON İKİNCİ İŞARET

On Birinci İşaretle alâkadar olan üç misal, fakat gayet mühim misallerdir.

BİRİNCİ MİSAL: ¹ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى

nass-1

kat'îsiyle ve ehl-i tahkik umum müfessirlerin tahkikiyle ve umum ehl-i hadîsin ihbarıyla, Gazve-i Bedir'de, şu âyet haber veriyor ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir avuç toprakla küçük taşları aldı,

küffar ordusunun yüzüne attı, ² شَاهَتِ الْوُجُوهُ dedi.

kelimesi bir kelâm iken onların herbirinin kulağına gitmesi gibi, o bir avuçtoprak dahi herbir kâfirin gözüne gitti. Herbiri kendi gözüyle meşgulolup, hücumda iken, birden kaçtılar.³

Hem Gazve-i Huneyn'de,⁴ başta İmam-ı Müslim olarak ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Gazve-i Huneyn'de, Bedir gibi, küffar şiddetle hücum ederken,

yine bir avuç toprak atıp, ⁵ شَاهَتِ الْوُجُوهُ diyerek, herbirinin kulağına bir

شَاهَتِ الْوُجُوهُ kelimesi girdiği gibi, biiznillâhherbirinin yüzüne bir avuç

toprak gitti, gözleriyle meşgul olup kaçtılar.

1. "Attığın zaman sen atmadın; ancak Allah attı." Enfâl Sûresi, 8:17.

2. Bu yüzler kahrolsun!

3. el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 6:84.

4. Müslim, Cihad: 76, 81 (Bâb: Gazvet-ü Huneyn); Dârimî, Siyer: 15 (Bâb: Şâhetti'l-Vücüh); Müsned, 5:286.

İşte, Bedir'de ve Huneyn'deki harika olan şu hâdisе, esbab-ı âdi ve kudret-i beşer dahilinde olmadığından, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan

وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى

ferman eder. Yani, "O hâdisе

kudret-i beşer haricindedir. Kuvve-i beşeriye ile değil, belki fevkalâde bir surette, kudret-i İlâhiye ile olmuştur."

İKİNCİ MİSAL: Başta Buharî, Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki:

Gazve-i Hayber'de bir Yahudi kadını, bir keçiyi biryan yapıp pişirmiş, gayet müessir bir zehirle zehirlemiş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma göndermiş. Sahabeler yemeye başladılar. Birden ferman etti:

ارْفَعُوا أَيْدِيَكُمْ إِنَّهَا أَخْبَرْتَنِي أَنَّهَا مَسْمُومَةٌ

Yani, "Pişirilen keçi bana der

ki, 'Ben zehirliyorum' diye haber veriyor. Herkes elini çekti. Fakat o şiddetli zehirin tesirinden, Bişr ibni'l-Bera' aldığı birtek lokmadan vefat etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o Zeynep ismindeki kadını çağırdı. Ferman etti: "Neden böyle yaptın?" O menhuse dedi: "Eğer peygambersen sana zarar vermeyecek. Eğer padişahsan, insanları senden kurtarmak için yaptım."¹ Bazı rivayette onu öldürmemiş, bazı tarikte öldürtmüş. Ehl-i tahkik demiş ki: Kendi öldürtmemiş; fakat Bişr'in veresesine verilmiş, onlar öldürmüşler.²

Şu vak'a-i acibedeki vech-i i'câzı gösterecek iki üç noktayı dinle:

Birincisi: Bir rivayette var ki, o keçinin kavli haber verdiği vakit bazı Sahabeler de işittiler.³

İkincisi: Hem bir rivayette vardır ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm,

haber verdikten sonra dedi: "بِسْمِ اللَّهِ" deyiniz, ondan sonra yiyiniz. Zehir daha tesir etmeyecektir." Şu rivayeti çendan İbni Hacer-i Askalânî kabul etmemiş, fakat başkaları kabul etmişler.⁴

Üçüncüsü: Hem dessay Yahudiler, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma ve mukarrebîn-i Sahabeye birden darbe vurmak istedikleri halde, birden gaipten haber verilmiş gibi hâdisenin inkişafı ve desiselerinin akîm kalması ve o ihbarın ifade ettiği vakıa doğru çıkması ve hiçbir vakit Sahabeleri nazarında mütehalif bir haberi görülmeyen Zât-ı Ahmediyenin "Şu keçinin kavli bana söylüyor" demesi, herkesin kulağıyla o keçiden o sözü işitmesi kadar kanaat-i kat'iyeleri olmuş.⁵

1. Hz. Ebü Hureyre'den: *Buhârî*, Tıb: 55, Cizye: 7, Mağâzî: 41; *Ebü Dâvud*, Diyât: 6, no: 4509, 4511, 1512; *Dârimî*, *Mukaddime*: 11; *Müsned*, 2:451 Hz. Enes'ten: *Müslim*, no: 2992; *Buhârî*, el-Hibe: 28; *Ebü Dâvud*, Diyât: 6, no: 4508. Hz. Câbir ibni Abdullah'tan: *Dârimî*, *Mukaddime*: 11; *Ebü Dâvud*, Diyât: 6, no. 4510, 4511. Zehirli keçi hakkında rivâyet yolları ve yeterli bilgi için bk. *Ebü Dâvud*, Diyât: 6.
2. el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:219, 4:109; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*: 6:256, 264; İbnü'l-Kayyım, *Zâdû'l-Me'âd*, 3:336.
3. bk. Hz. Câbir'in hadisi: et-Tebrîzî, *Mışkâtü'l-Mesâbih*, no. 5931, *Ebü Dâvud*, Diyât: 6; *Dârimî*, *Mukaddime*: 11; el-Cizrî, *Câmiu'l-Usûl*, 8888, el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 8:295-296.
4. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:317-319; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:645.
5. *Ebü Dâvud*, Diyât: 6; *Dârimî*, *Mukaddime*, 11; *Mecmeu'z-Zevâid*, 8:295-296; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 4:262.

ÜÇÜNCÜ MİSAL: Hazret-i Mûsâ Aleyhisselâmın “yed-i beyzâ” ve “asâ” mu’cizesine nazire olarak, üç hâdisede bir mu’cize-i Ahmediye:

Birincisi: Hazret-i İmam-ı Ahmed ibni Hanbel, Ebu Saidi'l-Hudrî'den tahric ve tashih eder ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Katâde ibni Numan'a, karanlıklı, yağmurlu bir gecede bir değnek verir ve ferman eder ki: “Sana, lâmba gibi, onar arşın her tarafta ışık verecek. Evine gittiğin zaman bir siyah şahıs gölgegöreceksin. O şeytandır. Onu hanenden çıkar, tard et.” Katâde değneğialır, gider. Yed-i beyzâ gibi ışık verir. Evine gider, o siyah şahıs görür, tard eder.¹

İkincisi: Bir menba-ı garaip olan gazve-i kübrâ-yı Bedir'de, Ukkâşe ibni'l-Muhassını'l-Esedî'nin müşriklerle döğüşürken kılıcı kırıldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, ona, kılıca mukâbil, kalınca bir değnek verdi. Dedi: “Bununla harb et.” Birden, değnek, biiznillâh, uzun, beyaz bir kılıç oldu. Onunla harb etti. Hayatı miktarınca, tâ Yemâme harbinde şehid oluncaya kadar boynunda taşıdı.² Şu hâdise kat'îdir. Çünkü Ukkâşe bütün hayatında onunla iftihar etmiş ve o kılıç “el-avn” namıyla meşhur olmuş. İşte, Hazret-i Ukkâşe'nin iftihar ve kılıcın “avn” namıyla, kılıçların fevkinde iştihar, şu hâdisenin iki hüccetidir.

Üçüncüsü: İbnü Abdi'l-Berr³ gibi bir allâme-i asır ve ehl-i tahkikin büyüklerinden nakil ve tashih ediyorlar ki:

Gazve-i Uhud'da, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın halazâdesi olan Abdullah ibni Cahş harb ederken kılıcı kırıldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona bir değnek verdi. O değnek onun elinde bir kılıç oldu; onunla harb etti. O eser-i mu’cize olan kılıç bâki kaldı.⁴ Meşhur İbnü Seyyidi'n-Nâs, siyerinde haber veriyor ki: Bir zaman sonra, Abdullah o kılıcı Buğa-yı Türkî namında bir adama iki yüz liraya sattı.⁵

1. *Müsned*, 3:65; es-Sâ'âtî, *el-Fethü'r-Rabbânî*, 22:66-67; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 2:166-167; el-Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 12:376; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:3323; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:671; el-Askâlânî, *el-İsâbe*, no. 7076.

2. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:333; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:671; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:156; İbni Hişâm, *Siretü'n-Nebî*, 1:637; İbnü'l-Kayyım, *Zâdû'l-Me'âd* (tahkik: Amavûd), 3:186.

3. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:333; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:157; İbni Seyyidi'n-Nâs, *Uyûnu'l-Eser*, 2:20; el-Askâlânî, *el-İsâbe*, no. 4583.

4. İbni Abdi'l-Berr, *el-İstibâb*, 2:274 (İsâbe'nin kenarında); İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2:287; İbni Seyyidi'n-Nâs, *Uyûnu'l-Eser*, 2:32; Abdurrezzâk, *el-Musannef*, 11:279.

5. İbni Seyyidi'n-Nâs, 2:32; Abdurrezzâk, *el-Musannef*, 11:279.

İşte bu iki kılıç, asâ-yı Mûsâ gibi birer mu’cizedir. Fakat asâ-yı Mûsâ, vefat-ı Mûsâ'dan sonra vech-i i'câzı kalmadı; fakat şunlar bâki kaldılar.

ON ÜÇÜNCÜ İŞARET

Mu’cizât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın hem mütevatir, hem misalleri pek çok bir nev'i dahi, hastalar ve yaralılar, nefes-i mübarekiyle şifa

bulmalarıdır. Şu nevi mu’cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, nev’i itibarıyla mânevî mütevatirdir. Cüz’iyatları, bir kısmı dahi mânevî mütevatir hükmündedir. Diğer kısmı âhâdî ise de, ilm-i hadîsin müdakkik imamları tashih ve tahriç ettikleri için, kanaat-i ilmiye verir. Biz de, pek çok misallerinden birkaç misalini zikredeceğiz.

BİRİNCİ MİSAL: Allâme-i Mağrib Kadı İyaz, Şifa-i Şerif’inde, ulvî bir an’ane ile ve müteaddit tariklerle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın hâdimi ve bir kumandanı ve Hazret-i Ömer’in zamanında ordu-yu İslâmın başkumandanı ve İran’ın fatihi ve Aşere-i Mübeşşereden olan Hazret-i Sa’d ibni Ebî Vakkas diyor:

Gazve-i Uhud’da, ben Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanındaydım. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o gün kavısı kırılıncaya kadar küffâra oklar attı. Sonra bana okları veriyordu, “At” diyordu. Nasl’sız, yani okun uçmasına yardım eden kanatları olmayan okları verirdi ve bana emrederdi: “At!” Ben de atardım; kanatlı oklar gibi uçardı, küffârın cesedine yerleşirdi.¹

1. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:322; Ali el-Kari, *Şerhu’s-Şifâ*, 1:651; el-Heysemî, *Mecmeu’z-Zevâid*, 6:113; Müslim, *Fedâilü’s-Sahâbe*, 42, no. 2412; İbni Hibban, *Sahih*, 9:65.

O halde iken, Katâde ibni Numan’ın gözüne bir ok isabet etmiş. Gözünü çıkarıp, gözünün hadekası yüzünün üstüne indi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm mübarek, şifalı eliyle onun gözünü alıp, eski yuvasına yerleştirip, iki gözünden en güzeli olarak, hiçbir şey olmamış gibi şifa buldu.

Şu vakıa çok iştihar etmiş. Hattâ Katâde’nin bir hafîdi, Ömer ibni Abdi’l-Aziz’in yanına geldiği vakit, kendini şöyle tarif etmiş: “Ben öyle bir zâtın hafîdiyim ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun çıkmış gözünü yerine koyup birden şifa buldu; en güzel göz o olmuş” diye, nazım suretinde^{HAŞİYE-1}

Hazret-i Ömer’e söylemiş, onunla kendini tanıttırılmış.¹

Hem nakl-i sahihle haber verilmiş ki: Meşhur Ebu Katâde’nin, yevm-i Zîkarad denilen gazvede, bir ok mübarek yüzüne isabet etmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm mübarek eliyle meshetmiş. Ebu Katâde der ki: “Kat’iye ve asla ne acısını ve ne de cerahatini görmedim.”²

İKİNCİ MİSAL: Başta Buharî ve Müslim, kütüb-ü sahiha haber veriyorlar ki:

Gazve-i Hayber’de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Aliyy-i Haydarî’yi bayraktar tayin ettiği halde, Ali’nin gözleri hastalıktan çok ağrıyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm tiryak gibi tükürüğünü gözüne sürdüğü dakikada şifa bularak hiçbir şey kalmadı.³ Sabahleyin Hayber Kal’asının pek ağır demir kapısını çekip, elinde kalkan gibi tutup Kal’a-i Hayber’i fethetti.

Hem o vakıada, Seleme İbnü’l-Ekvâ’nın bacağına kılıç vurulmuş, yarılmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona nefes edip, birden ayağı şifa bulmuş.⁴

أَنَا ابْنُ الَّذِي سَأَلْتَ عَلَى الْخَدِّ عَيْنُهُ فَرَدَّتْ بِكَفِّ الْمُصْطَفَى
أَحْسَنَ الرَّدِّ
فَعَادَتْ كَمَا كَانَتْ لِأَوَّلِ أَمْرِهَا فَيَا حُسْنَ مَا عَيْنٍ وَيَا حُسْنَ مَارَدٍ

1. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:322; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 6:113; el-Hindî, Kenzü'l-Ummâl, 12:377; İbnü'l-KaYYım, Zâdü'l-Meâd (tahkik: Arnavud), 3:186-187; el-Hâkim, el-Müstedrek, 3:295.

2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:322; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:113; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:653.

3. Buhârî, Cihad: 102, 144, Mağâzî: 38; Fedâilü'l-Eshâb: 9; Müslim, Fedâilü's-Sahâbe: 32, 34; el-Hâkim, el-Müstedrek, 3:38.

4. Buhârî, Mağâzî: 38 (Yezid ibni Ubeyd'den); Ebû Dâvûd, Tıb: 19; Es-Sâ'âtü, el-Fethü'r-Rabbânî Şerh-i Müsned, 22:259.

ÜÇÜNCÜ MİSAL: Başta Neseî olarak, erbab-ı siyer, Osman ibni Huneyf'ten haber veriyorlar ki:

Osman diyor ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına bir âmâ geldi, dedi: “Benim gözlerimin açılması için dua et.” Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona ferman etti:

فَانْطَلِقْ وَتَوَضَّأْ ثُمَّ صَلِّ رَكَعَتَيْنِ وَقُلِ اللَّهُمَّ
إِنِّي أَسْأَلُكَ وَأَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّ مُحَمَّدٍ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ يَا
مُحَمَّدُ إِنِّي أَتَوَجَّهُ بِكَ إِلَى رَبِّكَ أَنْ يَكْشِفَ عَنِّي بَصَرِي
اللَّهُمَّ شَفِّعْهُ فِيَّ

O gitti, öyle yaptı, geldi. Gözü açılmış, güzel görüyormuş, gördük.²

DÖRDÜNCÜ MİSAL: Büyük bir imam olan İbni Veheb haber veriyor ki:

Gazve-i Bedir'in on dört şehidinden birisi olan Muavviz ibni Afra' Ebu Cehil ile döğüşürken, Ebu Cehl-i lâin, o kahramanın bir elini kesmiş. O da öteki eliyle elini tutup Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun elini yine yerine yapıştırdı, tükürüğünü ona sürdü. Birden şifa buldu, yine harbe gitti, şehid oluncaya kadar harb etti.³

Hem yine İmam-ı Celîl ibni Vehebhaber veriyor ki: O gazvede Hubeyb ibni Yesaf'ın omuz başına bir kılıç vurulmuş ki, bir şakı ayrılmış gibi dehşetli bir yara açılmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun kolunu omuzuna eliyle yapıştırmış, nefes etmiş; şifa bulmuş.⁴

İşte şu iki vakıa, çendan âhâdîdir ve haber-i vahiddir. Fakat İbni Veheb gibi bir imam tashih etse, gazve-i Bedir gibi bir menba-ı mu'cizat olan bir gazvede olsa, hem bu iki vakıayı andıracak çok misaller bulunsa, elbette şu iki vakıa kat'î ve vakidir denilebilir.

İşte, ehâdis-i sahihaile sübut bulan belki bin misal var ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın mübarek eli ona şifa olmuş.

1. “Şimdi git, abdest al. Sonra iki rekât namaz kıl ve de ki: ‘Allah’ım! Hâcetimi sana arz ediyorum ve nebiyy-i rahmet olan Peygamberin Muhammed ile Sanateveccüh ediyorum. Yâ

Muhammed! Gözümden perdeyi kaldırması için seninRabbine seninle teveccüh ediyorum. Allahım, onu bana şefaatçi kıl.” bk. *Tirmizî*, Deavât: 118; *İbni Mâce*, İkame: 189; *Müsned*: 4-138.
2. *Tirmizî*, Daavât: 119 (hadis no. 3578); el-Hâkim, *el-Müstedrek*,1:526; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*: 6:166; *İbni Mâce*, İkâme, 189; *Müsned*, 4:138.
3. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*,1:324; Ali el-Karî, *Şerhu's-Sifâ*, 1:656; İbni Seyyidi'n-Nâs, *Uyûnü'l-Eser*, 1:261.
4. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*: 6:178; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 1:418; İbnü'l-Esir, *Üstü'lğabe*, 2:118.

Bu parça altın ve elmasla yazılsa liyakati var

Evet, sabıkan bahsi geçmiş:

وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ

Avucunda küçük taşların zikir ve tesbih etmesi,
'sırriyla, aynı avucunda, küçücük taş ve toprak, düşmana top ve gülle hükmünde,

وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ²

onları inhizâma sevk etmesi, nassı ile, aynı avucunun parmağıyla kameri iki parça etmesi, ve aynı el, çeşme gibi on parmağından suyun akması ve bir orduya içirmesi,ve aynı el, hastalara ve yaralılara şifa olması, elbette o mübarek el,ne kadar harika bir mu'cize-i kudret-i İlâhiye olduğunu gösterir. Güya,ahbap içinde o elin avucu küçük bir zikirhane-i Sübhânîdir ki, küçücüktaşlar dahi içine girse zikir ve tesbih ederler. Ve a'dâya karşı küçücük bir cephane-i Rabbânîdir ki, içine taş ve toprak girse, gülle ve bombaolur. Ve yaralılar ve hastalara karşı küçücük bir eczahane-i Rahmânîdirki, hangi derde temas etse, derman olur. Ve celâl ile kalktığı vakit,kameri parçalayıp,Kâb-ı Kavseyn şeklini verir. Ve cemâl ile döndüğüvakit, âb-ı kevser akıtan on musluklu bir çeşme-i rahmet hükmüne girer.Acaba böyle bir zâtın birtek eli böyle acip mu'cizâta mazhar ve medarolsa, o zâtın, Hâlık-ı Kâinat yanında ne kadar makbul olduğu vedâvâsında ne kadar sadık bulunduğu ve o el ile biat edenler ne kadarbahtiyar olacakları, bedâhet derecesinde anlaşılmaz mı?

1. "(Ey Muhammed) attığın zaman da sen atmadın..." Enfal Sûresi, 8:17.

2. "Ay yarıldı." Kamer Sûresi, 54:1.

Bir sual: Deniliyor ki: "Sen çok şeylere mütevatir dersin. Halbuki biz onların çoğunu yeni işitiyoruz. Mütevatir birşey böyle gizli kalmaz."

Elcevap: Ulema-i şeriatyanında çok mütevatir ve bedihî şeyler var ki, onlardan olmayana göre meçhuldür. Ehl-i hadîs yanında da çok mütevatir var, sairlerin yanında âhâdî de olmuyor. Ve hâkezâ, her fennin ehl-i ihtisası, o fenne göre bedihiyâtı, nazariyâtı beyan edilir. Umum halk ise, o fennin ehl-i ihtisasına itimad eder, teslim olur veya içine girer, görür.

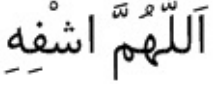
Şimdi, haber verdiğimiz hakikî mütevatirveya mânevî mütevatir veya tevatür hükmünde kat'iyeti ifade eden vakıalar, hem ehl-i hadîs, hem ehl-i şeriat, hem ehl-i usulüddin, hem ekser tabakat-ı ulemada hükmünü öyle göstermiş. Gaflette bulunan avam veya gözünü kapayan nâdanlar bilmezlerse, kabahat onlara aittir.

BEŞİNCİ MİSAL: İmam-ı Bağavî, tahrirci ve tashihiyle haber veriyor ki:

Aliyyi'bni'l-Hakem'in, gazve-i Hendek'te, küffârın darbesiyle ayağı kırıldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm meshetti; dakikasında öyle şifa buldu ki, atından inmedi.¹

ALTINCI MİSAL: Başta İmam-ı Beyhakî, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki:

İmam-ı Aligayet hasta idi. İztırabından, kendi kendine dua edip inliyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm geldi, dedi:

² Ve ayağıyla Hazret-i Ali'ye dokundu, “Kalk” dedi. Birden şifa buldu. İmam-ı Ali der ki: “Ondan sonra o hastalığı hiç görmedim.”³

1. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:323; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:656; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:118; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 6:134.

2. Allah'ım ona şifa ver.

3. Tirmizî, Daavât: 112; Müsned, 1:83, 107, 128; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:323; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:656; İbni Hibban, Sahih, 9:47; el-Mubârekforî, Tuhfetü'l-Ahvezî, 3635.

YEDİNCİ MİSAL: Şühreblü'l-Cu'fî'nin meşhur kıssasıdır ki:

Avucunda etten bir ur vardı ki, kılıcı ve atın dizginini tutamıyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm eliyle avucundaki uru meshetti ve mübarek eliyle oğdu. O urdan hiçbir eser kalmadı.¹

SEKİZİNCİ MİSAL: Altı çocuğun herbiri, ayrı ayrı birer mu'cize-i Ahmediyeye mazhar oldu.

Birincisi: İbni Ebî Şeybe (muhakkik-i kâmil ve muhaddis-i meşhur) haber veriyor ki:

Bir kadın, bir çocuğu Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına getirdi. O çocukta bir belâ vardı; konuşmuyordu, aptaldı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir su ile mazmaza etti, elini yıkadı, o suyukadına verdi, “Çocuğa içirsin” ferman etti. Çocuk o suyu içtikten sonra, hastalığından ve belâsından birşey kalmadı. Öyle bir akıl ve kemal sahibi oldu ki, ukalâ-yı nâsın fevkine çıktı.²

İkincisi: Nakl-i sahihle, Hazret-i İbni Abbas demiş ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma mecnun bir çocuk getirildi. Mübarek elini onun göğsüne koydu. Birden çocuk istifrâ etti. İçinden, küçük hıyar kadar siyah birşey çıktı; çocuk şifa bulup gitti.³

Üçüncüsü: İmam-ı Beyhakî ve Nesâî nakl-i sahihle haber veriyorlar ki:

Muhammed ibni Hâtibisminde bir çocuğun koluna kaynayan tencere dökülmüş, bütün kolunu yakmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm meshedip tükürüğünü sürdü; dakikasında şifa buldu.⁴

Dördüncüsü: Büyümüş, fakat lisanı yok, büyükçe bir çocuk Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına geldi. Çocuğa ferman etmiş: “Ben kimim?” Hiç

konuşmayan dilsiz çocuk ⁵ **أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ** deyip tekellüme başlamış. ⁶

1. el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 8:298; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:324; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:657.

2. *İbni Mâce*, Tıb: 40, no. 3532; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:324; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:654, 657.

3. Dârimî, *Mukaddime*: 4; *Müsned*, 1:254; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:324; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:657; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 9:2; Tebrîzî, *Mişkâtü'l-Mesâbih*, 3:188.

4. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:324; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:657; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:121; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 9:415; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 1:295; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 4:62-63.

5. "Sen Allah'ın Resulüsün."

6. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:319; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:105; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 6:158-159.

Beşinci çocuk: Âlem-i yakazada Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile mükerrer surette müşerref olan Celâleddin Süyutî ve asrın imamı, tahric ve tashihle Mübarekü'l-Yemâme ismiyle meşhur bir zâtı, daha yeni dünyaya geldiği vakit, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına getirmişler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona müteveccih olmuş. Çocuk tekellüme

başlamış, ¹ **أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ** demiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm "Bârekâllah" demiş. Çocuk ondan sonra büyüyünceye kadar daha konuşmamış. O çocuk, bu mu'cize-i Ahmediyeye ve "Bârekâllah" dua-yı Nebvîsine mazhar olduğundan, "Mübarekü'l-Yemâme" ismiyle şöhret bulmuş. ²

Altıncı çocuk: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm namaz kılarken, hırçın bir çocuk namazını kat' edip geçtiğinden, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm

³ **اللَّهُمَّ اقْطَعْ آثَرَهُ** demiş. Ondan sonra çocuk daha yürümemiş, öyle kalmış, hırçınlığının cezasını bulmuş. ⁴

Yedinci çocuk: Çocuk tabiatında hayâsız bir kadın, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yemek yerken lokma istemiş, vermiş. Demiş: "Yok, senin ağzındakini istiyorum." Onu da vermiş. O gayet hayâsız kadın, o lokmayı yedikten sonra, en hayâlî kadın ve Medine kadınlarının fevkinde bir hayâ sahibi oldu. ⁵

1. "Senin Allah Resulü olduğuna şahadet ederim."

2. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:319; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:105; Süyutî, *Kenzü'l-Ummâl*, 4:379; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 6:159.

3. "Allahım, onun yerden izini kes."

4. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:328; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:137; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:663.

5. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:325; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:657; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 8:312.

İşte bu sekiz misal gibi, seksen değil, belki sekiz yüz misalleri var. Çoğu kütüb-ü siyer ve ehâdiste beyanedilmiştir. Evet, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın mübarek eli Hakîm-i Lokman'ın bir eczahanesi gibi ve tükürüğü Hazret-i Hızır'ın âb-ı hayat çeşmesi gibi ve nefesi Hazret-i İsâ Aleyhisselâmın nefesi gibi meded-res ve şifa-resan olsa; ve nev-i beşer çok musibet ve belâlara giriftar olsa, elbette Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma hadsiz müracaatlar olmuş. Hastalar, çocuklar, mecnunlar pek kesretli gelmişler, cümlesi şifa bulup gitmişler. Hattâ, kırk defa hacceden ve kırk sene sabah namazını yatsı abdestiyle kılan, Tâbiînün azîm imamlarından ve çok Sahabelerle görüşen, Tavus denilen Ebu Abdurrahmani'l-Yemânî kat'iyen haber verir ve hükmeder ve demiş ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma ne kadar mecnun gelmişse, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm sinesine elini koymuşsa, kat'iyen şifa bulmuştur; şifa bulmayan kalmamış.¹

İşte, Asr-ı Saadete yetişmiş böyle bir imam, böyle kat'î ve küllî hükmetmişse, elbette ona gelen hiçbir hasta kalmamış ki, illâ şifabulmuş. Madem şifa bulmuş; elbette müracaatlar binler olacaktır.

ON DÖRDÜNCÜ İŞARET

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın envâ-ı mu'cizâtından bir nev-i azîmi, duasıyla zâhir olan harikalardır. Evet, şu nevi, kat'î ve hakikî mütevatirdir. Cüz'iyat ve misalleri o kadar çoktur ki, hesap edilmez. Misallerin çokları var ki, onlar da mütevatir derecesine çıkmışlar. Belki tevatüre yakın meşhur olmuşlar. Bir kısmını öyle imamlar nakletmiş ki, meşhur mütevatir gibi kat'iyeti ifade eder. Biz şu pek çok misallerinden, tevatüre yakın ve meşhur derecesinde münteşir bazı misalleri, nümune olarak ve her misalin de birkaç cüz'iyâtını zikredeceğiz.

BİRİNCİ MİSAL: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yağmur duası tevatür derecesinde ve çok defa tekrar ile, daima sür'atle kabul olması, başta İmam-ı Buhârî ve İmam-ı Müslim, eimme-i hadîs nakletmişler. Hattâ bazı defa, minber-i şerif üstünde yağmur duası için elini kaldırıp, indirmeden yağmış.²

Sabıkan zikrettiğimiz gibi, bir iki defa ordu susuz kaldığı vakit bulut geliyordu, yağmur veriyordu.³ Hattâ, nübüvvetten evvel, cedd-i Nebî Abdülmuttalib, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın küçüklük zamanında mübarek yüzüyle yağmur duasına giderdi. Onun yüzü hürmetine gelirdi ki, o hâdise Abdülmuttalib'in bir şiiriyle iştihar bulmuş.⁴

1. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:335; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:676.

2. Buhârî, İstiskâ, 6-8, 14; Müslim, İstiskâ, 8-10.

3. Mecmeu'z-Zevâid, 6:194-195; İbni Huzeyme, 1:53; Müstedrek, 1:159; İbni Hibbân, 4:223.

4. İbni Sa'd, Tabakat, 1:90; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve, 2:15-19.

Hem vefat-ı Nebevîden sonra, Hazret-i Ömer, Hazret-i Abbas'ı vesile yapıp demiş: “Yâ Rab, bu Senin habibinin amcasıdır. Onun yüzü hürmetine yağmur ver.” Yağmur gelmiş.¹

Hem İmam-ı Buhârî ve Müslim haber veriyorlar ki: Yağmur için dua talep edildi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dua etti. Yağmur öyle geldi ki, mecbur oldular: “Aman dua et, kesilsin.” Dua etti, birden kesildi.²

İKİNCİ MİSAL: Tevatüre yakın meşhurdur ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Sahabe ve imana gelenler daha kırka vasıl olmadan ve gizli ibadet etmekte iken, dua etti:

اللَّهُمَّ اعِزَّ الْإِسْلَامَ بِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَوْ بِعَمْرِو بْنِ
هَشَامٍ³

Bir iki gün sonra, Hazret-i Ömer ibnü'l-Hattabimana geldi ve İslâmiyeti ilân ve i'zaz etmeye vesile oldu, "Faruk" ünvan-ı âlisini aldı.⁴

1. Buharî, İstisaka: 3; Fedâilü Ashâbi'n-Nebî: 11.

2. Buharî, İstisaka: 19; İbnî Mâce, İkame: 154; Müslim, Salâtü'l-İstisaka: 8, hadis no. 897; İbni Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 6:91-92; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:327.

3. "Allahım, İslâmiyeti Ömer ibni'l-Hattâb veya Amr ibni'l-Hişâm (Ebû Cehil) ile aziz eyle."

4. Tirmizî, Menâkıb: 18, hadis no. 1683; el-Elbânî, Mişkâtü'l-Mesâbih, no. 6036; el-Mubârekfîrî, Tuḥfetü'l-Ahvezi, no. 3766; İbni Esîr el-Cizrî, Câmiu'l-Uṣûl, no. 7428; İbni Hibban, Sahih, 9:17; el-Hâkim, el-Müstedrek, 2:465, 3:83, 502; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:327; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve: 2:215.

ÜÇÜNCÜ MİSAL: Bazı Sahabe-i Güzine, ayrı ayrı maksatlar için dua etmiş. Duası öyle parlak bir surette kabul olmuş ki, o keramet-i duaiye, mu'cize derecesine çıkmış.

Ezcümle, başta Buharî ve Müslim haber veriyorlar ki, İbni Abbas'a şöyle dua etmiş:

اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَعَلِّمَهُ التَّأْوِيلَ¹ duası öyle makbul olmuş ki, İbni Abbas "tercümanü'l-Kur'an" ünvan-ı zîşânını ve "habrû'l-ümme," yani "allâme-i ümmet" rütbe-i âlisini kazanmış.² Hattâ çok gençken, Hazret-i Ömer onu ulema ve kudema-yı Sahabe meclisine alıyordu.³

Hem başta İmam-ı Buharî, ehl-i kütüb-ü sahihahaber veriyorlar ki: Enes'in validesi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma niyaz etmiş ki, "Senin hâdimin olan Enes'in evlât ve malı hakkında bereketle dua et." O da dua etmiş,

اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَبَارِكْ لَهُ فِي مَا أَعْطَيْتَهُ⁴ demiş. Hazret-i Enes, âhir ömründe kasekle ilân ediyor ki: "Ben kendi elimle yüz evlâdımı defnetmişim. Benim malım ve servetim itibarıyla da, hiçbirisi benim gibi mesut yaşamamış. Benim malımı görüyorsunuz ki pek çoktur. Bunlar bütün dua-yı Nebviyenin bereketindendir."⁵

Hem başta İmam-ı Beyhakî, ehl-i hadîshaber veriyorlar ki: Aşere-i Mübeşşereden Abdurrahman bin Avf'a, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kesret-i mal ve bereketle dua etmiş. O duanın bereketiyle o kadar servet kazanmış ki, bir defa yedi yüz deveyi yükleriyle beraber fî sebîlillâh tasadduk etmiş. İşte, dua-yı Nebviyenin bereketine bakınız, "Bârekâllah" deyiniz.

Hem İmam-ı Buharî başta, râviler naklediyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Urve İbn-i Ebî Ca'de'ye, ticarette kâr ve kazanç için bereketle dua etmiş. Urve diyor ki: "Ben bazı Kûfe çarşısında duruyordum. Bir günde kırk bin kazanıyordum, sonra evime dönüyordum." İmam-ı Buharî der ki: "Toprağı da eline alsa onda bir kazanç bulurdu."⁷

1. "Allahım! Onu dinde fakih kıl ve ona tefsir ilmini öğret." *Buharî*, Vudû: 10, İlim: 17, Fedâilü'l-Eshâb: 24; *Müslim*, Fedâilü's-Sahâbe: 138; İbni Hibban, *Sahih*, 9:98; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:327; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:661; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:130; İbnü'l-Esir, *Câmiu'l-Usûl*, 9:63; *Müsned*, 1:264, 314, 328, 330; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 4:534.
2. *Müstedrek*, 3:535; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2:330-334; İbni Esir, *Üsdü'l-Gâbe*, 3:291; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:327.
3. *Müsned*, 1:338; Ahmed ibni Hanbel, *Fedâilü's-Sahâbe*, no. 1871; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:535; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:661.
4. "Allahım! Onun malını ve evlâdını çoğalt. Ve ona ihsan ettiğin nimetlere bereket ver."
5. *Buharî*, Daavât: 19, 26, 47; *Müslim*, Fedâilü's-Sahâbe: 141, 142, no. 2480, 2481; *Müsned*, 3:190, 6:430; İbni Hibban, *Sahih*, 9:155; el-Mubârekforî, *Tuhfetü'l-Ahvezî*, 10:330.
6. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:326; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:659; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:125.
7. *Buharî*, Menâkıb: 28; İbni Mâce, *Sadakat*: 7; *Müsned*, 4:375; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:327; Es-Sâ'âtî, *el-Fethü'r-Rabbânî*, 22:326.

Hem Abdullah ibni Cafer'e kesret-i malve bereket için dua etmiş.¹ Hazret-i Abdullah ibni Cafer o derece servet kazanmış ki, o asırda şöhretgir olmuş. O bereket-i dua-yı Nebevî ile hasıl olan serveti kadar, sehâvetle de iştihar etmiş.²

Bu neviden çok misaller var. Nümune için bu dört misalle iktifa ediyoruz.

Hem başta İmam-ı Tirmizî haber veriyor ki: Sa'd ibni Ebî Vakkas için Resul-i

Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dua etmiş: ³ **اللَّهُمَّ اجِبْ دَعْوَتَهُ** demiş. Sa'd'ın duasının kabulü için dua etmiş. O asırda Sa'd'ın bedduasından herkes korkuyordu. Duasının kabulü de şöhret buldu.⁴

Hem meşhur Ebu Katâde'ye ferman etmiş:

أَفْلَحَ اللَّهُ وَجْهَكَ اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُ فِي شَعْرِهِ وَبَشَرِهِ⁵ diye, genç kalmasına dua etmiş. Ebu Katâde yetmiş yaşında vefat ettiği vakit, on beş yaşında bir genç gibi olduğu, nakl-i sahihle⁶ şöhret bulmuş.

1. *Mecmeu'z-Zevâid*, 9:286; İbni Hacer, *Metâlibü'l-Âliye*, 4:105; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 6:221.
2. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:327; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:661; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 5:286; İbni Hacer, *el-Metâlibü'l-Âliye*, no. 4077, 4078.
3. "Allahım, onun duasını kabul eyle." *Tirmizî*, Menâkıb: 27, no. 3751; İbni Hibban, *Sahih*, no. 12215; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:499; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, 1:93; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3:206; el-Elbânî, *Meşâhîd*, 3:251, no. 6116; el-Mubârekforî, *Tuhfetü'l-Ahvezî*, 10:253-254, no. 3835; Ahmed ibni Hanbel, *Fedâilü's-Sahâbe*, 2:750, no. 1038; İbnü'l-Esir, *Câmi'u'l-Usûl*, 10:16, no. 6535.
4. İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Gâbe*, 2:367; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2:33.
5. "Allah onun yüzünü ak etsin. Allahım, onun tenini ve saçını mübarek kıl."
6. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:327; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:660; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:128.

Hem meşhur şair Nâbiğa'nın kıssa-i meşhuresidir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanında bir şiirini okumuş. Şu fıkra:

**بَلَّغْنَا السَّمَاءَ مَجْدُنَا وَسَنَّا وَإِنَّا نُرِيدُ فَوْقَ ذَلِكَ
مَظْهَرًا**

Yani, "Şerefimiz göğe çıktı; biz daha üstüne çıkmak istiyoruz." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, mülâtafe suretinde ferman etti:

إِلَى الْجَنَّةِ يَا رَسُولَ اللَّهِ dedi: **إِلَى آيْنِ يَا أَبَا لَيْلَى؟** Yani, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, lâtife olarak dedi: "Gökten öbür tarafa nereyi istiyorsun ki, şiirinde orayı niyet ediyorsun?" Nâbiğa dedi: "Göklerin fevkinde Cennete gitmek istiyoruz." Sonra bir mânidar şiirini daha okudu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dua etti:

لَا يَفْضُضُ اللَّهُ فَاكْ Yani, "Senin ağzın bozulmasın." İşte, o dua-yı

Nebevînin bereketiyle, o Nâbiğa, yüz yirmi yaşında bir dişi noksan olmadı. Hattâ bazı bir dişi düştüğü vakit, yerine bir daha geliyordu.¹

اللَّهُمَّ اكْفِهِ الْحَرَّ وَالْقَرَّ

Hem, nakl-i sahîhle, İmam-ı Ali için dua etmiş: Yani, “Yâ Rab, soğuk ve sıcakın zahmetini ona gösterme.” İşte şu dua bereketiyle, İmam-ı Ali kışta yaz libasını giyerdi, yazda kış libasını giyerdi. Derdi ki: “O duanın bereketiyle hiçbir soğuk ve sıcakın zahmetini çekmiyorum.”²

اللَّهُمَّ لَا تُجْعِلْهَا

Hem Hazret-i Fatıma için dua etmiş: Yani, “Açlık elemi ni ona verme.” Hazret-i Fatıma der ki: “O duadan sonra açlık elemi ni görmedim.”³

Hem Tufeyl ibni Amr, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan bir mu’cize istedi ki, götürüp kavmine göstere sin. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm⁴

اللَّهُمَّ نَوِّرْ لَهُ

demiş. İki gözü ortasında bir nur zuhur etmiş, sonra değneği ucuna naklolmuş. Bununla “zinnur” diye işti har bulmuş.⁵

1. Ali el-Kari, Şerhu’s-Sîfâ, 1:661; İbni Hacer, el-İsâbe fî Temyizi’s-Sahâbe, no. 8639; el-Askalânî, el-Metâlibü’l-Âliye, no. 4060; İbni Kesîr, el-Bidâye ve’n-Nihâye, 6:168.

2. el-Heysemî, Mecmeu’z-Zevâid, 9:122; Ahmed ibni Hanbel, Fedâilü’s-Sahâbe, no. 950; İbni Mâce, Mukaddime: 11, no. 117; Müsned, 1:99, 133; Müsned (tahkik: Ahmed Şâkir), 2:120, no. 1114; Hafâcî, Şerhu’s-Sîfâ, 3:133.

3. Kadî İyâz, eş-Şifâ, 1:328; Hafâcî, Şerhu’s-Sîfâ, 3:134; el-Heysemî, Mecmeu’z-Zevâid, 9:203.

4. “Allahım, onu nurlandır.”

5. Kadî İyâz, eş-Şifâ, 1:328; Hafâcî, Şerhu’s-Sîfâ, 3:134; Ali el-Kari, Şerhu’s-Sîfâ, 1:662.

İşte bu vakıalar ehâdis-i meşhuredendir ki, kat’iyet peydâ etmişler.

Hem Ebu Hüreyre, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma şekvâ etmiş ki, “Nisyan bana ârız oluyor.” Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş, bir mendil şeklinde birşey açmış. Sonra, mübarek avucuyla gaibden birşey alır gibi, öyle avucunu oraya boşaltmış. İki üç defa öyle yaparak Ebu Hüreyre’ye demiş: “Şimdi mendili topla.” Toplamış. Bu sır-ı mânevî-i dua-yı Nebevîile, Ebu Hüreyre kasem eder: “Ondan sonra hiçbir şey unutmadım.”¹

İşte bu vakıalar ehâdis-i meşhuredendirler.

DÖRDÜNCÜ MİSAL: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bedduasına mazhar olmuş birkaç vakıayı beyan ederiz.

Birincisi: Perviz denilen Fars Padişahı, nâme-i Nebeviyeyi yırtmış. Resul-i

اللَّهُمَّ مَزِّقْهُ

Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma haber geldi. Şöyle beddua etti:

“Yâ Rab! Nasıl mektubumu paraladı; Sen de onu ve onun mülkünü parça parça et.”² İşte şu bedduanın tesiriyledir ki, o Kısra Perviz’in oğlu Şirviye, hançerle onu paraladı.³ Sa’d ibni Ebî Vakkas da saltanatını parça parça etti. Sâsâniye devletinin hiçbir yerde şevketi kalmadı. Fakat Kayser ve sair melikler, nâme-i Nebeviyeye hürmet ettikleri için, mahvolmadılar.

İkincisi: Tevatüre yakın meşhurdur ve âyât-ı Kur’âniye işaret ediyor ki: Bidâyet-i İslâm’da, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Mescidü’l-Harâm’da namaz kılarken, rüesa-yı Kureyş toplandılar, ona karşı gayet bed bir muamele ettiler. O da, o vakit onlara beddua etti. İbni Mes’ud der ki: “Kasem ederim, o bed muameleyi yapan ve onun bedduasına mazhar olanların, gazve-i Bedir’de birer birer lâşelerini gördüm.”⁴

1. Buharî, İlim: 42; Menâkıb: 28; Büyü: 1; Hars: 21; Müslim, Fedâilü’s-Sahâbe: 159, no. 2492; Tirmizî, Menâkıb: 46, 47; Müsned, 2:240, 274, 428; el-Mubârekforî, Tuhfetü’l-Ahvezi, 10:334, no. 3923; İbni’l-Esir, Câmiü’l-Usûl, 9:95; İbni Kesir, el-Bidâye ve’n-Nihâye, 6:162; es-Sâ’âtü, el-Fethü’r-Rabbânî, 22:405, 409-410; Ebû Na’ım, Hilyetü’l-Evliyâ, 1:381; el-Askalânî, el-İsâbe, no. 1190.

2. Buharî, İlim: 7; Cihad: 101; Mağâzî: 82; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:328; es-Sâ’âtü, el-Fethü’r-Rabbânî, 22:159.

3. İbni Hişâm, es-Sîratü’n-Nebeviyye, 1:71; Taberî, Târihu’l-Ümme ve’l-Mülûk, 2:135; İbni Kesir, el-Bidâye, 10:369.

4. Buharî, Salât: 109; Menâkıbü’l-Ensâr: 45; Müslim, Cihad: 107, no. 1794; Müsned, 1:417.

Üçüncüsü: Mudariyye denilen Arabın büyük bir kabilesi, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı tekzip ettikleri için, onlara kaht ile beddua etti. Yağmur kesildi, kaht ve galâ başgösterdi. Sonra Mudariyye kavminden olan kabile-i Kureyş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma iltimas ettiler. Dua etti, yağmur geldi, kahtlık kalktı.¹ Bu vakıa tevatür derecesinde meşhurdur.

BEŞİNCİ MİSAL: Hususî adamlara bedduasının dehşetli kabulüdür. Bunun çok misalleri var. Kat’î üç misali, nümune olarak beyan ederiz.

Birincisi: Utbe bin Ebî Leheb hakkında şöyle beddua etti:

اللَّهُمَّ سَلِّطْ عَلَيْهِ كَلْبًا مِنْ كِلَابِكَ

Yani, “Yâ Rab! Ona bir itini musallatet.” Sonra, Utbe sefere giderken, bir arslan gelip, kâfile içinde onu arayıp bulmuş, parçalamış.² Şu vakıa meşhurdur; eimme-i hadîs nakil ve tashih etmişler.

İkincisi: Muhallim ibni Cessâme’dir ki, Âmir ibni Azbat’ı gadr ile katletmişti. Halbuki, Âmir’i, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, onu cihad ve harp için kumandan edip bir bölükle göndermişti. Muhallim de beraberdi. Bu gadrin haberi Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma yettiği vakit hiddet etmiş,

اللَّهُمَّ لَا تَغْفِرَ لِمُحَلِّمٍ

³ diye beddua buyurmuş. Yedi gün sonra o Muhallim öldü. Kabre koydular, kabirdışarıya attı. Kaç defa koydularsa yer kabul etmedi. Sonra mecburoidular; iki taş ortasında muhkemce bir duvar yapılmış, o surette yeraltında setredilmiş.⁴

Üçüncüsü: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm görüyordu, bir adam sol

eliyle yemek yer. Ferman etmiş: كُلْ بِيَمِينِكَ “Sağ elinle ye” demiş. O adam

demiş: لَا أَسْتَطِيعُ “Sağ elimle yapamıyorum.” Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü

لَا اسْتَطَعْتُ

Vesselâm demiş: diye beddua etmiş: “Kaldıramayacaksın.” İşte ondan sonra o adam sağ elini hiç kaldıramamış.⁵

1. *Buharî*, Tefsir: 30: ..., 28:3, 44:3, 4; *Daavât*: 58, *İstiska*: 13; *Kadı İyâz*, *eş-Şifâ*, 1:328; *Ali el-Karî*, *Şerhu's-Şifâ*, 1:663; *Beyhakî*, *Delâilü'n-Nübüvve*: 2:324.

2. *Kadı İyâz*, *eş-Şifâ*, 1:329; *Ali el-Karî*, *Şerhu's-Şifâ*, 1:664.

3. “Allahım, Muhallim'i affetme.”

4. *İbni Mâce*, *Fiten*: 1, no. 3930; *Kadı İyâz*, *eş-Şifâ*, 1:329; *Ali el-Karî*, *Şerhu's-Şifâ*, 1:665; *Hafâcî*, *Şerhu's-Şifâ*, 3:142; *İbni Hişâm*, *Siretü'n-Nebî*, 4:247; *İbni Kesîr*, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 4:224-226.

5. *Müslim*, *Eşribe*: 107, no. 2021; *İbni Hibban*, *Sahih*, 8:152; *Kadı İyâz*, *eş-Şifâ*, 1:328-329; *Ali el-Karî*, *Şerhu's-Şifâ*, 1:666.

ALTINCI MİSAL: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın hem duası, hem temasından zuhur eden pek çok harikalarından, kat'iyet kesb etmiş birkaç hâdiseyi zikredeceğiz.

Birincisi: Hazret-i Hâlid ibni Velid'e (Seyfullaha) birkaç saçını verip nusretine dua etmiş. Hazret-i Hâlid, o saçları külâhında hıfzetmiş. İşte o saç ve duanın bereketi hürmetine, hiçbir harbe girmemiş, illâ muzaffer çıkmış.¹

İkincisi: Selmân-ı Farisî, evvelce Yahudilerin abdiymiş. Onun seyyidleri, onu âzâd etmek için çok şeyler istediler. “Üç yüz hurma fidanını dikip meyve verdikten sonra, kırk okıyye altın vermekle âzâd edilirsin” dediler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma geldi, beyan-ı hal etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, kendi eliyle, Medine civarında üç yüz fidanı dikti. Yalnız bir tanesini başkası dikti. O sene zarfında, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın diktiği bütün fidanlar meyve verdi. Yalnız birtek başkası dikmişti; o tek meyve vermedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onu çıkardı, yeniden dikti. O da meyve verdi.

Hem tavuk yumurtası kadar bir altını, ağzının tükürüğünü ona sürdü, dua etti, Selmân'a verdi. Dedi: “Git, Yahudilere ver.” Selmân-ı Farisîgidip o altından kırk okıyyeyi onlara verdi. O tavuk yumurtası kadar olan altın, eskisi gibi bâki kaldı.² İşte şu vakıa, Hazret-i Selmân-ı Pâkin sergüzeşte-i hayatının en mühim bir hâdise-i mu'cizekârânesidir; muteber ve mevsuk imamlar haber vermişler.

Üçüncüsü: Ümmü Mâlik isminde bir Sahabiye, “ukke” denilen küçük bir yağ tulumundan, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma yağ hediye ederdi. Bir defa Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona dua edip ukkeyi vermiş, ferman etmiş ki: “Onu boşaltıp sıkmayınız.” Ümmü Mâlik ukkeyi almış. Ne vakit evlâtları yağ isterlerse, bereket-i dua-yı Nebvî ile, ukkede yağ bulurlardı. Hayli zaman devam etti. Sonra sıkıldılar, bereket kesildi.³

1. *Kadı İyâz*, *eş-Şifâ*, 1:331; *el-Heysemî*, *Mecmeu'z-Zevâid*, 9:349; *el-Askalânî*, *el-Metâlibü'l-Âliye*, 4:90, no. 4044; *el-Hâkim*, *el-Müstedrek*, 3:289.

2. *Müsned*, 5:441-442; *İbni Sa'd*, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 4:53-57; *el-Heysemî*, *Mecmeu'z-Zevâid*, 9:332-336; *Kadı İyâz*, *eş-Şifâ*, 1:332; *el-Hâkim*, *el-Müstedrek*, 2:16.

3. *Müslim*, *Fedâil*: 8, no. 2280; *Müsned*, 3:340, 347; *Kadı İyâz*, *eş-Şifâ*, 1:332.

YEDİNCİ MİSAL: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın duasıyla ve temasıyla suların tatlılaşması ve güzel koku vermesinin çok hâdiseleri var. İki üç taneyi nümune olarak beyan ederiz.

Birincisi: İmam-ı Beyhakî başta, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Bi'r-i Kubâ

denilen kuyunun suyu bazı kesiliyordu, yani bitiyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm abdest suyunu içine koyup dua ettikten sonra, kesretle devam etti, daha hiç kesilmedi.¹

İkincisi: Başta Ebu Nuaym Delâil-i Nübüvvet'te, ehl-i hadîs haber veriyorlar ki: Enes'in evindeki kuyuya, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm tükürüğünü içine atıp dua etmiş; Medine-i Münevverede en tatlı su o olmuş.²

Üçüncüsü: İbni Mâce haber veriyor ki: Mâ-i zemzemden bir kova su, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma getirdiler. Bir parça ağzına aldı, kovaya boşalttı. Kova misk gibi rayiha verdi.³

Dördüncüsü: İmam-ı Ahmed ibni Hanbel haber veriyor ki: Bir kuyudan bir kova su çıkardılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, içine ağzının suyunu akıtıp kuyuya boşalttıktan sonra misk gibi rayiha vermeye başladı.⁴

Beşincisi: Ricalullahtan ve İmam-ı Müslim ve ulema-i Mağribin mutemedi ve makbulü olan Hammad ibni Seleme haber veriyor ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, deriden bir tuluk su doldurup ağzına üflemiş, dua etmiş. Bağladı, bir kısım Sahabeye verdi. "Ağzını açmayınız; yalnız abdest aldığınız vakit açınız" demiş. Gitmişler, abdest almak vaktinde ağzını açmışlar. Görüyorlar ki, hâlis bir süt, ağzında da kaymak yağ.⁵

İşte bu beş cüz'ü, bazıları meşhur, bazı da mühim imamlar naklediyorlar. Bunlar ve burada nakledilmeyenlerle mecmuu, mânevî tevatürgibi bir mu'cize-i mutlakanın tahakkukunu gösteriyorlar.

1. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*: 6:136; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:331; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:149.

2. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:331; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:668.

3. İbni Mâce, *Tahâret*: 136, no. 659; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:332; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:669.

4. es-Sâ'âtî, *el-Fethü'r-Rabbânî*, 22:667.

5. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:334; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:160.

SEKİZİNCİ MİSAL: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın mesh ve duasıyla, sütsüz ve kısır keçilerin, mübarek elinin temasıyla ve duasıyla sütlü, hem çok sütlü olmaları misalleri ve cüz'iyatları çoktur. Biz, yalnız meşhur ve kat'î iki üç misali, nümune olarak zikrediyoruz.

Birincisi: Ehl-i siyerin bütün muteber kitapları haber veriyorlar ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekri's-Sıddık ile beraber hicret ederken, Âtiket bint-i Hâlidî'l-Huzâî denilen Ümmü Mâbed hanesine gelmişler. Gayet zayıf, sütsüz, kısır bir keçi orada vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ümmü Mâbed'e ferman etti: "Bunda süt yok mudur?" Ümmü Mâbed demiş ki: "Bunun vücudunda kan yoktur; nereden süt verecek?" Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm gidip o keçinin beline elini sürmüş, memesini de meshetmiş, dua etmiş. Sonra demiş: "Kap getiriniz, sağınız." Sağdılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekri's-Sıddık ile içtikten sonra, o hane halkı da doyuncaya kadar içmişler. O keçi kuvvetlenmiş, öyle de mübarek

kalmış.¹

İkincisi: Şât-ı İbni Mes'ud'un meşhur kıssasıdır ki: İbni Mes'ud, İslâm olmadan evvel, bazılarının çobanıydı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekri's-Sıddık ile beraber, İbni Mes'ud'un keçileriyle bulunduğu yere gitmişler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, İbni Mes'ud'dan süt istemiş. O da demiş: "Keçiler benim değil, başkasının malıdırlar." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm demiş: "Kısır, sütsüz bir keçi bana getir." O da iki senedir teke görmemiş bir keçi getirdi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm eliyle onun memesine meshedip dua etmiş. Sonra sağmışlar, hâlis bir süt almışlar, içmişler. İbni Mes'ud bu mu'cizeyi gördükten sonra iman etmiş.²

1. Tebrîzî, *Mişkâtü'l-Mesâbîh* (tahkik: Elbânî), no. 5943; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 6:58; 8:313; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 2:109; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 3:190-191; İbnü'l-Kayyim, *Zâdû'l-Meâd*, 3:55, 57; İbni Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1:230-231.

2. *Müsned* (tahkik Ahmed Şâkir), 5:210, no. 3598; İbni Hibban, *Sahih*, 8:149; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 6:102.

Üçüncüsü: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın murdiası, yani süt annesi olan Halime-i Sa'diye'nin keçilerinin kıssa-i meşhuresidir ki: O kabilede bir derece kahtlık vardı. Hayvânât zayıf ve sütsüz oluyordular. Ve tok oluncaya kadar yemiyorlardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm oraya, süt annesinin yanına gönderildiği zaman, onun bereketiyle, Halime-i Sa'diye'nin keçileri, akşam vakti, başkalarının hilâfına olarak, hem tok ve memeleri dolu olarak geliyorlardı.

İşte bunun gibi, siyer kitaplarında daha başka cüz'iyatları var. Fakat bu nümuneler asıl maksada kâfidir.¹

DOKUZUNCU MİSAL: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bazı zâtların başını ve yüzünü mübarek eliyle meshedip dua ettikten sonra zâhir olan harikaların çok cüz'iyatından, iştihar bulmuş birkaçını nümune olarak beyan ediyoruz.

Birincisi: Ömer ibni Sa'd'ın başına elini sürmüştü, dua etmiş. Seksen yaşında o adam, o duanın bereketiyle, öldüğü vakit başında beyaz yoktu.²

İkincisi: Kays ibni Zeyd'in başına elini koyup, meshedip dua etmiş. O duanın bereketiyle, yüzyaşına girdiği vakit, meshin tesiriyle, bütün başı beyaz, yalnız Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın elini koyduğu yer sim siyah olarak kalmış.³

Üçüncüsü: Abdurrahman ibni Zeyd ibni'l-Hattab, hem küçük, hem çirkindi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm eliyle başını meshedip dua etmiş. O duanın bereketiyle, kametçe en bâlâ kamet ve suretçe en güzel bir surete girmiş.⁴

Dördüncüsü: Âiz ibni Amr'ın gazve-i Huneyn'de yüzü yaralanmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, eliyle yüzündeki kanı silmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın elinin temas ettiği yer, parlak bir nuraniyet vermiş ki,

كَغَرَّةِ الْفَرَسِ
muhaddisler tabir etmişler. Yani, “doru atın alnındaki beyaz gibi,” temas yeri öyle parlıyordu.⁵

Beşincisi: Katâde İbni Selmân’ın yüzüne elini sürmüş, dua etmiş. Katâde’nin yüzü âyine gibi parlamaya başlamış.⁶

Altıncısı: Ümmülmü’mînîn Ümmü Seleme’nin kızı ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın üvey kızı Zeyneb’e, küçükken, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onun yüzüne abdest suyu atıp taltif etmiş. O suyun temasından sonra, Zeyneb’in hüsün ve cemâli acip suret almış, bedülcemâl olmuş.⁷

1. Es-Sâ’âtü, el-Fethü’r-Rabbânî, 20:192-193; el-Heysemî, Mecmeu’z-Zevâid, 8:220-221; Ebû Nuaym, Delâilü’n-Nübüvve, 1:111-113; İbni Kesîr, el-Bidâye ve’n-Nihâye, 2:273; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:366; Ali el-Karî, Şerhu’s-Şifâ, 1:750; Hafâcî, Şerhu’s-Şifâ, 3:313.

2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:334; Ali el-Karî, Şerhu’s-Şifâ, 1:673.

3. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:334; Ali el-Karî, Şerhu’s-Şifâ, 1:674.

4. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:335; Ali el-Karî, Şerhu’s-Şifâ, 1:676-677.

5. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:334; el-Heysemî, Mecmeu’z-Zevâid, 9:412; el-Hâkim, el-Müstedrek, 3:487.

6. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:334; el-Askalânî, el-İsâbe, 3:225; el-Heysemî, Mecmeu’z-Zevâid, 5:319.

7. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:334; Hafâcî, Şerhu’s-Şifâ, 3:163; el-Heysemî, Mecmeu’z-Zevâid, 9:259.

İşte, şu cüz’iyatlar gibi daha çok misaller var. Onların çoğunu eimme-i hadîsnakletmişler. Bu cüz’iyâtın herbirini haber-i vahid ve zaif farz etsek dahi, yine mecmuu, mânevî bir tevatür hükmünde, mutlak bir mu’cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmı gösterir. Çünkü bir hâdis ayı ayrı ve çok suretlerle nakledilse, asıl hâdisenin vukuu kat’î olur. Suretlerin herbiri zayıf dahi olsa, yine asıl hâdiseyi ispat ediyor.

Meselâ, bir gürültü işitildi. Bazılar dediler ki, “Filân ev harap oldu.”Diğeri, “Başka ev harap oldu” dedi. Daha başkası, başka bir evi söyledi, ve hâkezâ... Herbir rivayet, haber-i vahid de, zayıf da, hilâf-ı vaki de olabilir. Fakat asıl vakıa ki, bir ev harap olmuş, o kat’îdir; onda bütün müttefiktirler. Halbuki, bahsettiğimiz şu altı cüz’iyat, hem sahihtirler, hem bazıları şöhret derecesine çıkmışlar. Faraza bunların herbirini zayıf addetsek, temsilde mutlak bir hane harap olması gibi, yine cüz’iyâtın mecmuunda, mutlak bir mu’cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın vücudunu kat’iyen gösterir.

İşte, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın mu’cizât-ı bâhiresi, herbir nevide kat’î olarak mevcuttur. Cüz’iyâtı dahi, o küllî ve mutlak mu’cizenin suretleri veyahut nûmuneleridir. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın, nasıl ki eli, parmakları, tükürüğü, nefesi, sözü, yani duası, çok mu’cizâtın mebdei oluyor. Aynen öyle de, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın sair letâifi ve duyguları ve cihâzâtı, çok harikalara medardır. Kütüb-ü siyer ve tarih, o harikaları beyan etmişler, sîret ve suret ve duygularında çok delâil-i nübüvvet bulunduğunu göstermişler.

ON BEŞİNCİ İŞARET

Nasıl ki taşlar, ağaçlar, kamer, güneş onu tanıyorlar, birer mu’cizesini

göstermekle nübüvvetini tasdik ediyorlar. Öyle de, hayvânattaifesi, ölüler taifesi, cinler taifesi, melâikeler taifesi o zât-ı mübareki tanıyorlar ve nübüvvetini tasdik ediyorlar ki, onlar, onu tanıdıklarını, her bir taifesi bazı mu'cizâtını göstermekle gösteriyorlar ve nübüvvetinin tasdikini ilân ediyorlar.

Şu On Beşinci İşaretin Üç Şubesi var.

BİRİNCİ ŞUBESİ: Hayvânat cinsi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı tanıyorlar ve mu'cizâtını da izhar ediyorlar. Şu Şubenin çok misalleri var. Biz yalnız burada, meşhur ve mânevî tevatür derecesinde kat'î olmuş veya muhakkıkîn-i eimmenin makbulü olmuş veya ümmet telâkki-i bil kabul etmiş olan bir kısım hâdiseleri, nümune olarak zikredeceğiz.

Birinci hâdis: Mânevî tevatür derecesinde bir şöhretle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekri's-Sıddık ile, küffârın takibinden kurtulmak için tahassun ettikleri Gar-ı Hira'nın kapısında, iki nöbetçi gibi, iki güvercin gelip beklemeleri ve örümcek dahi, perdedar gibi, harika bir tarzda, kalın bir ağla mağara kapısını örtmesidir. Hattâ, rüesa-yı Kureyş'ten, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın eliyle Gazve-i Bedir'de öldürülen¹ Übeyy ibni Halef mağaraya bakmış. Arkadaşları demişler: “Mağaraya girelim.” O demiş: “Nasıl girelim? Burada bir ağ görüyorum ki, Hazret-i Muhammed tevellütetmeden bu ağ yapılmış gibidir. Bu iki güvercin işte orada duruyor. Adam olsa orada dururlar mı?”² İşte bunun gibi, mübarek güvercin taifesi, feth-i Mekke'de dahi Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın başı üzerinde gölge yaptıklarını, İmam-ı Celîl ibni Veheb naklediyor.³

Hem nakl-i sahihle Hazret-i Aîşe-i Sıddıka haber veriyor ki: Güvercin gibi, dâcin denilen bir kuş hanemizde vardı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hazır olsaydı, hiç debelenmezdi, sükûtle dururdu. Ne vakit Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çıksaydı, o kuş başlardı harekete; giderdi, gelirdi, hiç durmuyordu.⁴ Demek o kuş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı dinliyordu, huzurunda temkinle sükût ederdi.

1. Müsned, 3:219-220.

2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:313; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:368; Müsned, 1:248; San'ânî, el-Musannef, 5:389; İbni Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 3:179-181; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 7:27; İbnü'l-Kayyım, Zâdû'l-Meâd (tahkik: Amavud), 3:52; et-Tebrîzî, Mişkâtü'l-Mesâbîh, no. 5934; Merûzî, Müsnedü Ebû Bekir-i Sıddık, no. 73; Zeyle'î, Nاسبü'r-Râye, 1:123; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 6:52-53.

3. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:313; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:637.

4. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:309; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:632; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:79; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 9:403.

İkinci hâdis: Beş altı tarikle, mânevî bir tevatür hükmünü almış kurt hâdisesidir ki, bu kıssa-i acibe çok tariklerle meşhur Sahabelerden nakledilmiş. Ezcümle, Ebu Saidi'l-Hudrî ve Selemeti'bnü'l-Ekvâ ve İbni Ebî Veheb ve Ebu Hüreyre ve bir vak'a sahibi çoban (Uhban) gibi müteaddit tariklerle haber veriyorlar ki:

Bir kurt, keçilerden birisini tutmuş; çoban, kurdun elinden kurtarmış. Zi'b demiş: “Allah'tan korkmadın, benim rızkımı elimden aldın.” Çoban demiş:

“Acaip, zi’b konuşur mu?” Zi’b ona demiş: “Acip senin halindedir ki, bu yerin arka tarafında bir zâtvar ki sizi Cennete davet ediyor, peygamberdir, onu tanımıyorsunuz.”Bütün tarikler kurdun konuşmasında müttefik olmakla beraber, kuvvetli bir tarik olan Ebu Hüreyre, ihbarında diyor ki: Çoban kurda demiş: “Ben gideceğim. Fakat kim benim keçilerime bakacak?” Zi’b demiş: “Ben bakacağım.” Çoban ise, çobanlığı kurda devredip gelmiş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmi görmüş, iman etmiş, dönüp gitmiş. Zi’bi çoban bulmuş; zayıat yok. Bir keçi ona kesmiş; çünkü ona üstadlık etmiş.¹

Bir tarikte, rüesa-yı Kureyş’ten Ebu Süfyan ile Safvan bir kurdu gördüler, bir ceylânı takip edip Harem-i Şerife girdi. Kurt dönmüş; sonra taaccüp etmişler. Kurt konuşmuş, risalet-i Ahmediyeyi haber vermiş. Ebu Süfyan, Safvan’a demiş ki: “Bu kıssayı kimseye söylemeyelim. Korkarım, Mekke boşalıp onlara iltihak edecekler.”²

1. *Müsned*, 3:83, 88; *Müsned*(tahkik: Ahmed Şâkir), 15:202-203, no. 8049 ve 11864, 11867; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:310; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 4:467; İbni Hibban, *Sahih*, 8:144; el-Heysemî, *Mecmeu’z-Zevâid*, 8:291-292; es-Sâ’âdî, *el-Fethü’r-Rabbânî*, 20:240; İbni Kesir, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, 6:141.
2. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:311; Hafâci, *Şerhu’s-Şifâ*, 3:84.

Elhasıl, kurt kıssası kat’î ve mânevî mütevatir gibi kanaat verir.

*Üçüncü hâdis*e: Beş altı tarikle, mühim Sahabelerden nakledilen cemel hâdisesidir ki:

Ezcümle, Ebu Hüreyre ve Sa’lebe bin Mâlik ve Câbir ibni Abdullah ve Abdullah ibni Cafer ve Abdullah ibni Ebî Evfa gibi müteaddit tarikler ve o tariklerin başındaki Sahabeler müttefikane haber veriyorlar ki: Deve gelmiş, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma tahiyye-i ikram nev’inden secde edip konuşmuş. Ve birkaç tarikte haber veriliyor ki, o deve bir bağda kızmış, vahşi olmuş, yanına kimseyi sokmuyor, hücum ediyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm girdi; deve geldi, ikrâmen secde etti, yanında ıhtı. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm yular taktı. Deve, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma dedi: “Beni çok meşakkatli şeylerdeçalıştırdılar; şimdi de beni kesmek istiyorlar. Onun için kızdım.” Devesahibine söyledi: “Böyle midir?” “Evet” dediler.¹

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın Adbâ ismindeki devesi, vefat-ı Nebevîden sonra kederinden ne yedi, ne içti, tâ öldü.² Hem o deve, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile mühim bir kıssayı konuştuğunu, Ebu İshak-ı İsferanî gibi bazı mühim imamlar haber vermişler.³

Hem nakl-i sahihle, Câbir ibni Abdullah’ın bir seferde devesi çok yorulmuştu, daha yürüyemiyordu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o deveye ufak bir dürtmekle dürttü. O deve, o iltifat-ı Ahmedîden o kadar bir çeviklik, bir sevinçlik peydâ etti ki, daha sür’atinden dizgini zaptedilmiyor, yolda yetişilmiyordu;⁴ Hazret-i Câbir haber veriyor.

Dördüncü hâdise: Başta İmam-ı Buharî, eimme-i hadîs haber veriyorlar ki: Bir defa, gecede, Medine-i Münevverenin haricinde, düşman hücum ediyor gibi mühim bir hâdise işâa edildi. Sonra cesur atlılar çıktılar, gittiler. Yolda görüyorlar; bir zât geliyor. Baktılar, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdır. Ferman etmiş: “Birşey yoktur.” Meşhur Ebu Talha’nın atına binip, şecaat-i kudsiyesi muktezasınca herkesten evvel gitmiş, tahkik etmiş ve dönmüştü. Ebu

وَجَدْتُ فَرَسَكَ بَحْرًا

Talha’ya ferman etmiş: Yani, “Senin atın, sarsmadan, gayet çabuktur.” Halbuki, Ebu Talha’nın atı, katuf tabir edilen, yürüyüşsüz kısmındandı. O geceden sonra, hiçbir at ona karşı yürüyüşte mukabele edemiyordu.⁵

1. Dârimî, *Mukaddime*: 4; *Müsed*, 4:173; el-Heysemî, *Mecmeu’z-Zevâid*, 9:4; es-Sâ’âtî, *el-Fethü’r-Rabbânî*, 22:50-51; Hafâcî, *Şerhu’s-Şifâ*, 3:87; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, 6:135; el-Elbânî, *Silsiletü’l-Ehâdisi’s-Sahîha*, 485; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 2:99, 100, 618.
2. Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:313.
3. Ali el-Kari, *Şerhu’s-Şifâ*, 1:637.
4. *Müslim*, *Müsâkat*: 109, no. 715; Hafâcî, *Şerhu’s-Şifâ*, 3:145.
5. *Buharî*, *Cihad*: 46, 82; *Edeb*: 39; *Müslim*, *Fezâil*, 48, no. 2307; *İbni Mâce*, *Cihad*: 9; *Ebü Dâvud*, *Edeb*: 87, no. 4988; *Tirmizî*, *Fedâilü’l-Cihad*: no. 1685, 1686, 1687.

Hem nakl-i sahihle, bir defa Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm seferde, namaz kılacak vaktinde, atına dedi: “Dur.” O da durdu, namaz bitinceye kadar hiçbir âzâsını kılmıdatmadı.¹

Beşinci hâdise: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın hizmetkârı Sefine, Yemen Valisi Muaz ibni Cebel’in yanına gitmek için, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan emir alıp gitmiş. Yolda bir arslan rast gelmiş. O Sefine ona demiş: “Ben Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın hizmetkârıyım.” Arslan ses verip ayrılmış, ilişmemiş. Diğer bir tarikte haber veriyorlar ki: Sefine döndüğü vakit yolu kaybetmiş. Bir arslana rast gelmiş; arslan ona ilişmemekle beraber, yolu da göstermiş.²

Hem Hazret-i Ömer’den haber veriyorlar ki, demiş: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına bir bedevî geldi. Arapça “dabb” denilen bir susmar, yani keler elindeydi. Dedi: “Eğer bu hayvan sana şehadet etse ben sana iman getiririm, yoksa iman getirmem.” Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o hayvandan sordu. O susmar, fasih bir dille, risaletine şehadet etti.³

Hem Ümmülmü’minîn Ümmü Seleme haber veriyor ki: Bir ceylân Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmla konuşmuş ve risaletine şehadet etmiş.⁴

1. Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:315; Hafâcî, *Şerhu’s-Şifâ*, 3:95.
2. Tebrizî, *Mişkâtü’l-Mesâbih*, 3:199, no. 5949; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:606; el-Askâlânî, *el-Metâlibü’l-Âliye*, 4:125, no. 4127; el-Heysemî, *Mecmeu’z-Zevâid*, 9:366-367; Ebû Na’im, *Hilyetü’l-Evliyâ*, 1:368-369; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, 6:147.
3. el-Heysemî, *Mecmeu’z-Zevâid*, 8:293-294; el-Hindî, *Kenzü’l-Ummâl*, 12:358; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, 6:149-160; Ali el-Kari, *Şerhu’s-Şifâ*, 1:632; Hafâcî, *Şerhu’s-Şifâ*, 3:79.
4. Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:314; Hafâcî, *Şerhu’s-Şifâ*, 3:91; el-Heysemî, *Mecmeu’z-Zevâid*, 8:295.

İşte bunun gibi çok misaller var. Hem de kat’î şöhrat bulmuş birkaç nümuneyi gösterdik. Ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı tanımayana ve itaat etmeyene deriz:

Ey insan, ibret alınız! Kurt, arslan, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı

tanıyor, itaat ediyorlar. Sizlerin hayvandan, kurttan aşağı düşmemeye çalışmanız iktiza eder.

İKİNCİ ŞUBE: Cenazelerin ve cinlerin ve melâikelerin Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı tanımlarıdır. Bunun da çok hâdiseleri var. Nümune için, şöhret bulmuş ve mevsuk imamlar haber vermiş birkaç nümuneyi, evvelâ cenazelerden göstereceğiz. Amma cin ve melâike ise, o mütevatirdir; onların misalleri bir değil, bindir.

İşte, ölülerin konuşması misallerinden:

*Birincisi*şudur ki: Ulema-i zâhir ve bâtının Tâbiîn zamanında en büyük reisi ve İmam-ı Ali'nin mühim ve sadık bir şakirdi olan Hasan Basrî haber veriyor ki: Bir adam, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına gelerek ağlayıp sızladı. Dedi: “Benimküçük bir kızım vardı. Şu yakın derede öldü, oraya attım.” Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona acıdı. Ona dedi: “Gel, oraya gideceğiz.” Gittiler. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o ölmüş kızı çağırdı,

“Yâ fülâne!” dedi. Birden, o ölmüş kız **لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ**¹ dedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: “Tekrar peder ve validenin yanına gelmeyi arzu eder misin?” O dedi: “Yok, ben onlardan daha hayırlısını buldum.”²

İkincisi: İmam-ı Beyhakî ve İmam-ı İbni Adiyy gibi bazı mühim imamlar, Hazret-i Enes ibni Mâlik'ten haber veriyorlar ki, Enes demiş: Bir ihtiyare kadının birtek oğlu vardı, birden vefat etti. O salih kadın çok müteessir oldu. Dedi: “Yâ Rab! Senin rızan için, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın biatı ve hizmeti için hicret edip buraya geldim. Benim hayatımda istirahatimi temin edecek tek evlâtçıgımı, o Resulün hürmetine bağışla.” Enes der: O ölmüş adam kalktı, bizimle yemek yedi.³

1. Buyrun! Emredin.

2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:320; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:106.

3. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:320; İbni Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 6:292.

İşte, şu hâdise-i acibeye işaret ve ifade eden, İmam-ı Busayrî'nin Kaside-i Bürdede şu fıkrasıdır:

لَوْنَسَبَتْ قَدْرَهُ آيَاتُهُ عِظَمًا أَحْيَى اسْمَهُ حِينَ
يُدْعَى دَارِسَ الرَّمَمِ

Yani, “Eğer alâmetleri, onun kadrine muvafık derecesinde azametini ve makbuliyetini gösterseydiler, değil yeni ölmüşler, belki onun ismiyle çürümüş kemikler de ihyâ edilebilirdi.”

Üçüncü hâdise: Başta İmam-ı Beyhakî gibi râviler, Abdullah ibni

Ubeydullahi'l-Ensârî'den haber veriyorlar ki, Abdullah demiş: Sâbit ibni Kays ibni Şemmas'ın Yemâme Harbinde şehid düştüğü ve kabre koyduğumuz vakit ben hazırdım. Kabre konulurken, birden ondan bir ses geldi:

مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ وَعَمَرُ الشَّهِيدُ
وَعُثْمَانُ الْبَرُّ الرَّحِيمُ

dedi. Sonra açtık, baktık; ölü, cansız! İşte, o vakit, daha Hazret-i Ömer hilâfete geçmeden, şehadetini haber veriyor.

Dördüncü hâdise: İmam-ı Taberanî ve Ebu Nuaym Delâil-i Nübüvvet'te, Numan ibni Beşir'den haber veriyorlar ki: Zeyd ibni Hârice, çarşı içinde birden düşüp vefat etti. Eve getirdik. Akşam ve yatsı arasında, etrafında kadınlar

ağlarken, birden “*أَنْصِتُوا أَنْصِتُوا*” Susunuz” dedi. Sonra, fasih bir lisanla,

مُحَمَّدُ رَسُولُ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ²diyerek bir miktar

konuştu. Sonra baktık ki, cansız, vefat etmiş.³

İşte, cansız cenazeler onun risaletini tasdiketse, canlı olanlar tasdik etmese, elbette o câni canlılar, cansızlardan daha cansız ve ölümlerden daha ölüdürler!

Amma, melâikelerin Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma hizmeti ve görünmesi ve cinnîlerin ona iman ve itaati, mütevatirdir. Nass-ı Kur'ân ve çok âyatla musarrahtır.⁴ Gazve-i Bedir'de beş bin melâike, nass-ı Kur'ân ile,⁵ önde, Sahabeler gibi ona hizmet edip asker olmuşlar. Hattâ o melekler, melâikeler içinde, Ashab-ı Bedir gibi şeref kazanmışlar.⁶

1. “Muhammed Allah'ın Resulüdür. Ebû Bekir Sıddıktır. Ömer şehiddir. Osman ise, şefkatli ve iyilikseverdir.” Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:320; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:649; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 6:157-158.

2. Muhammed Allah'ın Resulüdür. Selâm sana ey Allah'ın Resülü!

3. İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 8:291 (muhtelif tariklerle); el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 5:179-180 (iki ayrı tarikle).

4. bk. Âl-i İmran Süresi, 3:123-125; Cin Süresi, 72:1-2; Ahkaf Süresi, 46:29.

5. bk. Âl-i İmran Süresi, 3:123-125.

6. *Buharî*, Mağâzi: 11.

Şu meselede iki cihet var:

Birisi: Cin ve melâikenin taifeleri, hayvan ve insanın taifeleri gibi, vücutları kat'î ve bizimle münasebettar olduğu, Yirmi Dokuzuncu Sözde, iki kere iki dört eder derecesinde bir kat'iyetle ispat etmişiz. Onların ispatını o Söze havale ederiz.

İkinci cihet: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın şerefiyle, eser-i mu'cizesi olarak, efrad-ı ümmeti onları görmek ve konuşmaktır.

İşte, başta Buharîve İmam-ı Müslim, eimme-i hadîs müttefikân haber veriyorlar ki: Bir defa melek, yani Hazret-i Cebrâil, beyaz libaslı bir insan

suretinde gelmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Sahabeleri içinde

مَا الْإِسْلَامُ وَمَا الْإِيمَانُ وَمَا الْإِحْسَانُ

otururken, yanına gitmiş, demiş:

Yani, “İman, İslâm, ihsan nedir? Tarif et.” Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm tarif etmiş. Oradaki cemaat-i Sahabe hem ders almış, hem de o zâtı iyi görmüşler. O zât, misafir gibi görünürken, üstünde alâmet-i sefer eseri hiç yoktu. Kalktı, birden kayboldu. O vakit Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş ki: “Size ders vermek için Cebrâil böyle yaptı.”¹

Hem haber-i sahih ile ve haber-i kat’î ile ve mânevî tevatür derecesinde, eimme-i hadîs haber veriyorlar ki, Hazret-i Cebrâil’i çok defa, hüsn-ü cemâl sahibi olan Dıhye suretinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanında Sahabeler görüyorlardı.² Ezcümle, Hazret-i Ömer ve İbni Abbas ve Üsâme bin Zeyd ve Hâris ve Aişe-i Sıddıka ve Ümmü Seleme, kat’iyen sabittir ki, bunlar kat’iyen haber veriyorlar ki, “Biz Hazret-i Cebrâil’i Dıhye suretinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanında çok görüyoruz.” Acaba hiç mümkün müdür ki, bu zâtlar, görmeden, görüyoruz desinler?

1. Buhârî, İmân: 37; Müslim, İmân: 1-7.

2. Buhârî, Fedâilü’l-Eshâb: 30; el-Heysemî, Mecmeu’z-Zevâid, 9:276-277; Ahmed İbni Hanbel, Fedâilü’s-Sahâbe (tahkik: Vasiyyüllah), no. 1817, 1853, 1918; Müsned, 1:212; el-Askalânî, el-İsâbe, 1:598.

Hem nakl-i sahih-i kat’î ile, Aşere-i Mübeşşereden İran fatihi Sa’d ibni Ebî Vakkas haber veriyor ki: “Gazve-i Uhudda, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın iki tarafında, iki beyaz libaslı, ona nöbettar gibi, muhafız suretinde gördük. İkisi de, anlaşıldı ki, meleklerdir. Ve Hazret-i Cebrâil ile Mikâil olduğunu anladık.”¹ Acaba böyle bir kahraman-ı İslâm “Gördük” dese, görmemek mümkün müdür?

Hem Ebu Süfyan ibni Hâris ibni Abdülmuttalib(ammizâde-i Nebevî), nakl-i sahihle haber veriyor ki: “Gazve-i Bedir’de, gökle yer arasında, beyaz libaslı, atlı zâtları gördük.”²

Hem Hazret-i Hamza, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan niyaz etti ki, “Ben Cebrâil’i görmek istiyorum.” Kâbede ona gösterdi. Dayanamadı, bîhuş oldu, yere düştü.³

Bu çeşit melâikeleri görmek vukuatı çoktur. Bütün bu vukuat, bir nevi mu’cize-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmı gösteriyor ve delâlet ediyor ki, onun misbâh-ı nübüvvetine melekler dahi pervanelerdir.

Cinnîler ise, onlarla görüşmek ve görmek, değil Sahabeler, belki avâm-ı ümmet dahi çoklarıyla görüşmeleri çok vuku buluyor. Fakat en kat’î, en sahih haberle, eimme-i hadîs bize diyorlar ki, İbni Mes’ud: “Batn-ı Nahl’de, ecinnîlerin ihtidâsı gecesinde ecinnîleri gördüm ve Sudan Kabilesinden Zut denilen uzun boylu taifeye benzettim. Onlara benziyorlardı.”⁴

1. *Buhârî*, Mağâzî: 18, Libas: 24; *Müslim*, Fedâil: 46, 47, no. 2306; Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:361.
2. *Müsned*, 1:147, 353; Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:362; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:281; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:735.
3. Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:362; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:282; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:736.
4. *Müsned* (tahkik: Ahmed Şâkir), 6:165, no. 4353; Süyûtî, *el-Hasâisü'l-Kübrâ*, 1:343, 2:361.

Hem meşhurdur ve hadîs imamları tahriç ve kabul ettikleri Hazret-i Hâlid ibni Velid vak'asıdır ki, Uzzâ denilen sanemi tahrip ettikleri vakit, siyah bir kadın şeklinde, o sanem içinden bir cinniye çıktı. Hazret-i Hâlid bir kılıçla o cinniyeyi iki parça etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o hâdisi için ferman etmiş ki: "Uzzâ sanemi içinde ona ibadet ediliyordu. Daha ona ibadet edilmez."¹

Hem Hazret-i Ömer'den meşhur bir haberdur ki, demiş: Biz Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanında iken, ihtiyar şeklinde, elinde bir asâ, "Hâme" isminde bir cinnî geldi, iman etti. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, ona kısa sûrelerden birkaç sûreyi ders verdi. Dersini aldı, gitti.²

Şu âhirki hâdiseye, çendan bazı hadîs imamları ilişmişler. Fakat mühim imamlar, sıhhatine hükmetmişler.³ Her neyse, bu nevide uzun söylemeye lüzum yok; misalleri çoktur.

Hem deriz ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın nuruyla, terbiyesiyle ve onun arkasında gitmesiyle, binler Şeyh-i Geylânî gibi aktaflar, asfiyalar, melâikeler ve cinlerle görüşmüşler ve konuşuyorlar; ve bu hâdisi, yüz tevatür derecesinde ve çok kesrettedir.⁴ Evet, ümmet-i Muhammed'in (a.s.m.) melâike ve cinlerle temasları ve tekellümleri ise, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın terbiye ve irşad-ı i'câzkârânesinin bir eseridir.

ÜÇÜNCÜ ŞUBE: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın hıfzı ve ismeti, bir mu'cize-i bâhiredir.

۵ وَاللَّهُ يَعَصِمُكَ مِنَ النَّاسِ âyet-i kerimesinin hakikat-i bâhiresi, çok mu'cizâtı gösterir.

1. Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:362; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:287; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:738; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 4:316; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 6:176.
2. Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:363; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:287; *Beyhakî*, *Delâilü'n-Nübüvve*: 5/416-418.
3. Süyûtî, *el-Leâli'l-Masni'a*, 1:174-177.
4. İbni Teymiye, *et-Teveşşül ve'l-Vesile*, s. 24; İbni Teymiye, *Mecmû-u Fetâvâ*, 11:307.
5. "Allah seni insanlardan koruyacaktır." Mâide Sûresi, 5:67.

Evet, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm çıktığı vakit, değil yalnız bir taifeye, bir kavme, bir kısım ehl-i siyasete veya bir dine, belki umum padişahlara ve umum ehl-i dine tek başıyla meydan okudu. Halbuki onun amcası en büyük düşman ve kavim ve kabilesi düşman iken, yirmi üç sene nöbettarsız, tekellüfsüz, muhafazasız ve pek çok defa suikaste maruz kaldığı halde, kemâl-i saadette, rahat döşeginde vefat edip Mele-i Âlâya çıkmasına kadar hıfz ve ismeti,

۱ وَاللَّهُ يَعَصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ne kadar kuvvetli bir hakikati ifade ettiğini ve ne kadar metin bir nokta-i istinad olduğunu, güneş gibi gösterir. Biz, yalnız nümune

için, kat'iyet kesb etmiş birkaç hâdiseyi zikredeceğiz.

Birinci hâdis: Ehl-i siyer ve hadîs müttefikan haber veriyorlar ki: Kureyş kabilesi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı öldürtmek için kat'î ittifak ettiler. Hattâ, insan suretine girmiş bir şeytanın tedbiriyle, Kureyş içine fitne düşmemek için, her kabileden lâakal bir adam içinde bulunup, iki yüze yakın, Ebu Cehil ve Ebu Leheb'in taht-ı hükmünde olarak, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın hane-i saadetini bastılar. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanında Hazret-i Ali vardı. Ona dedi: "Sen bu gece benim yatağında yat." Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm beklemiş, tâ Kureyş gelmiş, bütün hanenin etrafını tutmuşlar. O vakitçikti, bir parça toprak başlarına attı, hiçbirisi onu görmedi,içlerinden çıktı, gitti.² Gar-ı Hira'da iki güvercin ve bir örümcek, bütün Kureyş'e karşı ona nöbettar olup muhafaza ettiler.³

1. "Allah seni insanlardan koruyacaktır." Mâide Sûresi, 5:67.

2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:349; Müsned(tahkik: Ahmed Şâkir), 4:269, no. 2009; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 2:228.

3. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:313, 349; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:236; (Ali el-Karî, Şerhu's-Şifâ, 1:368, 637; Müsned, 1:248; San'ânî, el-Musannef, 5:389; İbnî Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 3:179-181; İbnü'l-Kayyım, Zâdû'l-Meâd (tahkik: Arnavud), 3:52; et-Tebrîzî, Mişkâtü'l-Mesâbih, no. 5934; Merûzî, Müsnedü Ebû Bekir-i Sıddık, no. 73; Zeyle'î, Nasbü'r-Râye, 1:123; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 6:52-53, 7:27.)

İkinci hâdis: Vakıât-ı kat'iyedendir ki, mağaradan çıkıp Medine tarafına gittikleri vakit, Kureyş rüesası, mühim bir mal mukâbilinde, Sürâka isminde gayet cesur bir adamı gönderdiler; tâ takip edip onları öldürmeye çalışsın. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Ebu Bekr-i Sıddık ile beraber gardan çıkıp giderken gördüler ki, Sürâka geliyor. Ebu Bekr-i Sıddık telâş etti. Resul-i Ekrem

لَا تَحْزَنُ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا

Aleyhissalâtü Vesselâm mağarada dediği gibi, ¹ dedi. Sürâka'ya bir baktı; Sürâka'nın atının ayakları yere saplandı, kaldı. Tekrar kurtuldu, yine takip etti. Tekrar atının ayaklarının saplandığı yerden duman gibi birşeyçıkıyordu. O vakit anladı ki, ne onun elinden ve ne de kimsenin elindengelmez ki ona ilişsin. "El-aman" dedi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm aman verdi. Fakat dedi: "Git, öyle yap ki başkası gelmesin."²

Şu hâdisemünasebetiyle bunu da beyan ederiz ki: Sahih bir surette haber veriyorlar: Bir çoban, onları gördükten sonra Kureyş'e haber vermek için Mekke'ye gitmiş. Mekke'ye dahil olduğu vakit, niçin geldiğini unutmuş. Ne kadar çalışmışsa,hatırına getirememiş. Mecbur olmuş, dönmüş. Sonra anlamış ki, onaunutturulmuş.³

Üçüncü hâdis: Gazve-i Gatfan ve Enmar'da, müteaddit tariklerle eimme-i hadîs haber veriyorlar ki: Gavres isminde cesur bir kabile reisi, kimse görmeden, tam Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın başı üzerine gelerek, yalın kılıç elinde olduğu halde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma dedi: "Kim seni benden kurtaracak?" Demiş: "Allah." Sonra böyle dua etti:

اللَّهُمَّ اكْفِنِيهِ بِمَا شِئْتَ

Birden o Gavres, iki omuzu ortasına gaibden bir darbe yer, o kılıç elinden düşer, yere yuvarlanır. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm kılıcı eline alır, “Şimdi seni kim kurtaracak?” der, sonra affeder. O adam gider taifesine. O pek cür’etkâr, cesur adama herkes hayrette kalır. “Ne oldu sana? Niçin birşey yapamadın?” dediler. O dedi: “Hâdise böyle oldu. Ben şimdi insanların en iyisinin yanından geliyorum.”⁵

Hem şu hâdisegibi, Gazve-i Bedir’de bir münafık, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı bir gaflet vaktinde, kimse görmeden, tam arkasından kılıç kaldırıp vururken, birden Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bakmış. O titreyip, kılıç elinden yere düşmüş.⁶

1. Üzülmek! Allah bizimle beraberdir.

2. Buharî, Menakıb: 25; Müslim, Zühûd: 75; İbni Hibban, Sahih, 65, 9:11.

3. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:351; Ali el-Kari, Şerhu ş-Şifâ, 1:715.

4. “Allahım! Dilediğin bir şeyle beni ondan kurtar.”

5. Buharî, Cihad: 84, 87; Mağâzi: 31, 32; Müslim, Salâtü’l-Müsâfirîn: 311, no. 843; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:347, 348; el-Heysemî, Mecmeu’z-Zevâid, 9:7-8; el-Hâkim, el-Müstedrek, 3:29-30.

6. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:347; Ali el-Kari, Şerhu ş-Şifâ, 1:710.

Dördüncü hâdise: Mânevî tevatüre yakın bir şöhetle ve ekser ehl-i tefsirin

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ
مُقْمَحُونَ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ
سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

âyetinin sebab-i nüzulü ve ehl-i tefsirallâmeleri ve ehl-i hadîs imamları haber veriyorlar ki:

Ebu Cehil yemin etmiş ki, “Ben secdede Muhammed’i görsem, bu taşla onuvuracağım.” Büyük bir taş alıp gitmiş. Secdede gördüğü vakit kaldırıpvurmakta iken, elleri yukarıda kalmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm namazı bitirdikten sonra kalkmış; Ebu Cehil’in eli çözülmüş. O ise, ya Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın müsaadesiyle, veyahut ihtiyaç kalmadığından çözülmüş.²

Hem yine Ebu Cehilkabilesinden, bir tarikte Velid ibni Muğire, yine Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı vurmak için büyük bir taşı alıp, secdede iken vurmaya gitmiş, gözü kapanmış. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı Mescid-i Harâmda görmedi, geldi. Onu gönderenleri de görmüyordu; yalnız seslerini işitiyordu. Tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm namazdan çıktı; ihtiyaç kalmadığından onun gözü de açıldı.³

Hem nakl-i sahihle Ebu Bekr-i Sıddık’tan haber veriyorlar ki: Sûre-i

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ

⁴nâzil olduktan sonra, Ebu Leheb'in karısı Ümmü

حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

Cemildenilen ⁵, bir taş alıp Mescid-i Harâma gelmiş. Ebu Bekir ile Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm orada oturuyorlarmış. Gözü Ebu Bekr-i Sıddık'ı görüyor, soruyor: “Yâ Ebâ Bekir! Senin arkadaşın nerede? Benişıtmişim ki beni hicvetmiş. Ben görsem, bu taşı ağzına vuracağım.”Yanında iken Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı görmemiş.⁶Elbette, hıfz-ı İlâhîde olan bir Sultan-ı Levlâk'ı, böyle bir Cehennem oduncusu, onun huzuruna girip göremez. Ağzına mı düşmüş?

1. “Biz onların boyunlarına öyle halkalar geçirdik ki, çenelerine kadar dayanır da hakka boyun eğmezler. Bir de önlerine bir sed, arkalarına bir sedçekip gözlerini kapattık; artık hakkı görmeyiz.” Yâsîn Sûresi, 36:8-9.

2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:351; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:241; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 8:227; Müslim, No. 2797; İbni Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihaye, 3:42-43.

3. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:351; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:242.

4. “Elleri kurusun Ebû Leheb'in!” Tebbet Sûresi, 111:1.

5. “Odun hammalı.” Tebbet Sûresi, 111:4.

6. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:349; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:233; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 1:353; İbni Hibban, Sahih, 8:152; el-Hâkim, el-Müstedrek, 2:361.

Beşinci hâdise: Haber-i sahihle haber veriliyor ki: Âmir ibni Tufeyl ve Erbed ibni Kays, ikisi ittifak ederek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına gitmişler. Âmir demiş: “Ben onu meşgul edeceğim, sen onuvuracaksın.” Sonra bakıyor ki, birşey yapmıyor. Gittikten sonra arkadaşına dedi: “Neden vurmadın?” Dedi: “Nasıl vuracağım? Ne kadarniyet ettim; bakıyorum ki, ikimizin ortasına sen geçiyorsun. Seni nasılvuracağım?”¹

Altıncı hâdise: Nakl-i sahihle haber veriliyor ki: Gazve-i Uhud'da veya Huneyn'de, Şeybe bin Osmanü'l-Hacebiyye-ki, Hazret-i Hamza onun hem amcasını, hem pederini öldürmüştü-intikamını almak için gizli geldi. Tâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın arkasından yalın kılıç kaldırdı. Birden kılıç elinden düştü. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona baktı, elini göğsüne koydu. Şeybe der ki: “O dakikada dünyada ondan daha sevgili adam bana olmazdı.” İmana geldi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti: “Haydi, git, harp et.” Şeybe dedi: “Ben gittim, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm önünde harp ettim. Eğer o vakit pederim de rast gelseydi vuracaktım.”²

Hem feth-i Mekke gününde, Fedâle namında birisi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın yanına, vurmak niyetiyle geldi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ona bakıp tebessüm etti. “Nefsinle ne konuştun?” dedi ve Fedâle için taleb-i mağfiret etti. Fedâle imana geldi ve dedi ki: “O vakit ondan daha ziyade dünyada sevgilim olmazdı.”³

Yedinci hâdise: Nakl-i sahihle, Yahudiler, suikast niyetiyle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın oturduğu yere, üstünden büyük bir taş atmak ânında, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm o dakikada hıfz-ı İlâhî ile kalkmış; o suikast de akîm kalmış.⁴

1. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:353; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:249; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve: 5:318.

2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:353; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:248; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 6:183,184; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:718; el-Askalânî, el-İsâbe, 2:157.

3. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:353; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:248; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:718.

4. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:352; Hafâcî, Şerhu's-Şifâ, 3:243; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:716; Ebû Nuaym, Delâilü'n-Nübüvve, 2:489-490.

Bu yedi misal gibi çok hâdiseler vardır. Başta İmam-ı Buhârî ve İmam-ı Müslim ve eimme-i hadîs, Hazret-i Aîşe'den naklediyorlar ki:

وَاللَّهُ يَعَصِمُكَ مِنَ النَّاسِ

âyeti nâzil olduktan sonra, ara sıra Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı muhafaza eden zâtlara ferman etti:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ انْصَرِفُوا فَقَدْ عَصَمَنِي رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ

Yani, “Nöbetarlığa lüzum yok. Benim Rabbim beni hıfz ediyor.”²

1. “Allah seni insanlardan koruyacaktır.” Mâide Sûresi, 5:67.

2. Tirmizî, 5:351, no. 3406; Tirmizî (tahkik: Ahmed Şâkir), no. 3049; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:352; el-Hâkim, el-Müstedrek, 2:313.

İşte, şu Risalede, baştan buraya kadar gösteriyor ki, şu kâinatın her nev'i, her âlemi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı tanır, alâkadardır. Herbir nev-i kâinatta onun mu'cizâtı görünüyor. Demek, o zât-ı Ahmediye (a.s.m.), Cenâb-ı Hakkın—fakat “kâinatın Hâlıkı” itibarıyla ve “bütün mahlûkatın Rabbi” ünvanıyla—memurudur ve resulüdür. Evet, nasıl ki bir padişahın büyük ve müfettiş bir memurunu herbir daire bilir ve tanır; hangi daireye girse onunla münasebettar olur. Çünkü umumun padişahı namına bir memuriyeti var. Eğer meselâ yalnız adliye müfettişi olsa, o vakit adliye dairesiyle münasebettar olur; başka daireler onu pek tanımaz. Ve askeriye müfettişi olsa, mülkiye dairesi onu bilmez. Öyle de, anlaşılıyor ki, bütün devâir-i saltanat-ı İlâhiyede, melekten tut, tâ sineğe ve örümceğe kadar herbir taife onu tanır ve bilir veya bildirilir. Demek, Hâtemü'l-Enbiyâ ve Resulü Rabbi'l-Âlemîndir. Ve umum enbiyanın fevkinde, risaletinin şümülü var.

ON ALTINCI İŞARET

İrhasat denilen, bi'set-i nübüvvetten evvel, fakat nübüvvetle alâkadar olarak vücuda gelen harikalar dahi delâil-i nübüvvettir. Şu da üç kısımdır.

BİRİNCİ KISIM: Nass-ı Kur'ân'la, Tevrat, İncil, Zebur ve suhuf-u enbiyanın, nübüvvet-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâma dair verdikleri haberdir. Evet, madem o kitaplar semâvîdirler ve madem o kitap sahipleri enbiyadırlar. Elbette ve herhalde, onların dinlerini nesheden ve kâinatın şeklini değiştiren ve yerin yarısını getirdiği bir nurla ışıklandıran bir zattan bahsetmeleri, zarurî ve kat'îdir. Evet, küçük hâdiseleri haber veren o kitaplar, nev-i beşerin en büyük hâdisesi olan hâdise-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâmı haber vermemek kâbil midir?

İşte, madem bilbedâhe haber verecekler; herhalde ya tekzip edecekler, tâ ki dinlerini tahripten ve kitaplarını nesihten kurtarsınlar; veya tasdik edecekler, tâ

ki o hakikatli zât ile dinleri hurafattan ve tahrifattan kurtulsun. Halbuki, dost ve düşmanın ittifakıyla, tekzip emâresi hiçbir kitapta yoktur. Öyle ise tasdik vardır.

Madem mutlakbir surette tasdik vardır. Ve madem şu tasdikin vücudunu iktiza eden kat'î bir illet ve esaslı bir sebep vardır. Biz dahi, o tasdikin vücuduna delâlet eden üç hüccet-i kâtua ile ispat edeceğiz.

Birinci hüccet: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, Kur'ân'ın lisanıyla onlara der ki: “Kitaplarınızda benim tasdikim ve evsâfım vardır. Benim beyan ettiğim şeylerde, kitaplarınız beni tasdik ediyor.”

قُلْ فَاتُوا بِالَّتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ
قُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ
وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى
الْكَاذِبِينَ

gibi âyetlerle onlara meydan okuyor. “Tevrat’ınızı getiriniz, okuyunuz. Ve geliniz, biz çoluk ve çocuğumuzu alıp, Cenâb-ı Hakkın dergâhına el açıp, yalancılar aleyhinde lânetle dua edeceğiz” diye mütemadiyen onların başına vurduğu halde, hiç Yahudi bir âlim veya Nasrânî bir kıssîs, onun bir yanlısını gösteremedi. Eğer gösterseydi, pek çok kesrette bulunan ve pek çok inatlı ve hasetli olan kâfirler ve münafık Yahudiler ve bütün âlem-i küfür, her tarafta ilân edeceklerdi.

1. Âl-i İmrân Sûresi, 3:93.

2. Âl-i İmrân Sûresi, 3:61.

Hem demiş: “Ya yanlısını bulunuz; veyahut sizinle mahvoluncaya kadar cihadedeceğim.” Halbuki, bunlar harbi ve perişanlığı ve hicreti ihtiyar ettiler. Demek yanlısını bulamadılar. Bir yanlısı bulunsaydı onlar kurtulurlardı.

İkinci hüccet: Tevrat, İncil ve Zebur’un ibareleri, Kur’ân gibi i’câzları olmadığından, hem mütemadiyen tercüme tercüme üstüne olduğundan, pek çok yabanî kelimeler, içlerine karıştı. Hem müfessirlerin sözleri ve yanlısı tevilleri, onların âyetleriyle iltibas edildi. Hem bazı nâdanların ve bazı ehl-i garazın tahrifatı da ilâve edildi. Şu surette, o kitaplarda tahrifat, tağyirat çoğaldı. Hattâ, Şeyh Rahmetullah-i Hindî (allâme-i meşhur), kütüb-ü sabıkanın binler yerde tahrifatını, keşişlerine ve Yahudi ve Nasârâ ulemasına ispat ederek iskât etmiş. İşte bu kadar tahrifatla beraber, şu zamanda dahi, meşhur Hüseyin-i Cîsrî (rahmetullahi aleyh), o kitaplardan yüz on delil, nübüvvet-i Ahmediyeye dair çıkarmıştır. Risale-i Hamidiye’de yazmış, o risaleyi de Manastırlı merhum

İsmail Hakkı tercüme etmiş. Kim arzu ederse ona müracaat eder, görür.¹

Hem pek çok Yahudi uleması ve Nasârâ uleması ikrar ve itiraf etmişler ki, “Kitaplarımızda Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın evsâfı yazılıdır.”² Evet, gayr-ı müslim olarak, başta meşhur Rum meliklerinden Herakl itiraf etmiş, demiş ki: “Evet, İsâ Aleyhisselâm, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdan haber veriyor.”³

1. Hüseyin Cîsrî, *Risâle-i Hamidiyye*, (Türkçe tercümesi), s. 52-94.

2. İbni Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1:217; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2:74; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:363-365.

3. İbni Seyyidî'n-Nâs, *Uyûnu'l-Eser*, 2:26; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:364; Ali el-Kârî, *Şerhu's-Şifâ*: 745.

Hem Rum meliki Mukavkıs namında Mısır hâkimi¹ ve ulema-i Yehudun en meşhurlarından İbni Sûriya ve İbni Ahtab ve onun kardeşi Kâb bin Esed ve Zübeyr bin Bâtıyâ gibi meşhur ulema ve reisler, gayr-ı müslim kaldıkları halde ikrar etmişler ki, “Evet, kitaplarımızda onun evsâfı vardır; ondan bahsediyorlar.”²

Hem Yehudun meşhur ulemasından ve Nasârânın meşhur kıssislerinden, kütüb-ü sabıkada evsâf-ı Muhammediyeyi (a.s.m.) gördükten sonra inadı terk edip imana gelenler, evsâfını Tevrat ve İncil’de göstermişler, ve sair Yahudi ve Nasrânî ulemasını onunla ilzam etmişler. Ezcümle, meşhur Abdullah ibni Selâm ve Veheb ibni Münebbih ve Ebu Yâsir ve Şâmul—ki bu zât, melik-i Yemen Tübbâ’ zamanında idi;³ Tübbâ’ nasıl gıyaben ve bi’setten evvel iman getirmiş, Şâmul de öyle—ve Sâye’nin iki oğlu olan Esid ve Sa’lebe ki, İbni Heyeban denilen bir ârif-i billâh, bi’setten evvel Benî Nadr kabilesine misafir olmuş,

قَرِيبٌ ظُهُورُ نَبِيِّ هَذَا دَارَ هِجْرَتِهِ

⁴demiş, orada vefat etmiş. Sonra o kabile Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ile harp ettikleri zaman, Esid ve Sa’lebe meydana çıktılar, o kabileye bağırdılar:

وَاللّٰهُ هُوَ الَّذِيْ عٰهَدَ اِلَيْكُمْ فِيْهِ اِبْنُ هِيبَانَ

Yani, “İbni Heyeban’ın haber verdiği zât budur; onunla harp etmeyiniz.”⁵Fakat onlar, onları dinlemediler, belâlarını buldular.

1. Süyûtî, *el-Hasâsîü'l-Kübrâ*,2:139; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:366; Ali el-Kârî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:744-745; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 4:80, 81, 272; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*: 3:362; Vâkidî, *Kitâbü'l-Magâzî*, 403-404; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1:85.

2. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:366; Ali el-Kârî, *Şerhu's-Şifâ*,1:744-745; İbni Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 4:80-81; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 3:361-362; Vâkidî, *el-Megâzî*: 403-404; İbni Cevzî, *Sıfatü's-Safve*, 3:361-362; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1:79, 2:492.

3. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1:367, 2:526, 6:20-249; el-Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*,11:401, 12:390-408; Kâdî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:364; Ali el-Kârî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:739-743; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 8:240.

4. “Bir peygamberin zuhuru yakındır. Burası da onun hicret yeridir.” Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*: 1:367, 2:526, 6:240-249; el-Hindî, *Kenzü'l-Ummâl*, 11:401, 12:390-408; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:364; Ali el-Kârî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:739-743; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 8:240.

5. Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*: 2:80-81, 4:31; Ali el-Kârî, *Şerhu's-Şifâ*,1:744-745; Yusuf Nebhânî, *Hüccetü'llah ale'l-Âlemin*, 137; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1:82; İbni Cevzî, *Sıfatü's-Safve*, 1:87.

Hem ulema-i Yehuddan İbni Bünyaminve Muhayrik ve Kâ'bü'l-Ahbar gibi çok ulema-i Yehud, evsâf-ı Nebeviyeyi kitaplarında gördüklerinden, imana gelmişler, sair imana gelmeyenleri de ilzam etmişler.¹

Hem ulema-i Nasârâdan, meşhur, bahsi geçen Bahîra-i Rahib² ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Şam tarafına amcasıyla gittiği vakit on iki

yaşındaydı. Bahîra-i Rahib, onun hatırı için Kureyşîleri davet etmiş. Baktı ki, kâfileye gölge eden bir parça bulut, daha kâfile yerinde gölge ediyor. “Demek aradığım adam orada kalmış.” Sonra adam göndermiş, onu da getirtmiş. Ebu Talib’e demiş: “Sen dön, Mekke’ye git. Yahudiler hasûddurlar. Bunun evsâfı Tevrat’ta mezkûrdur; hıyanet ederler.”³

Hem Nastûru’l-Habeş ve Habeş Reisi olan Necâşî, evsâf-ı Muhammediyeyi kitaplarında gördükleri için, beraber iman etmişler.⁴

Hem Dağatırisminde meşhur bir Nasrânî âlimi, evsâfı görmüş, iman etmiş. Rumlar içinde ilân etmiş; şehid edilmiş.⁵

Hem Nasrânî rüesasından Hâris ibni Ebî Şümeri’l-Gasânî ve Şam’ın büyük dinî reisleri ve melikleri, yani Sahib-i İlba ve Herakl ve İbni Nâtûr ve Cârud gibi meşhur zâtlar, kitaplarında evsâfını görmüşler ve iman etmişler.⁶ Yalnız Herakl, dünya saltanatı için imanını izhar etmemiş.⁷

1. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:364; Ali el-Kari, Şerhu’s-Şifâ, 1:739; İbni Cevzî, Sıfatü’s-Saffe, 1:87; Nebhânî, Hüccetüllah ale’l-Âlemin, 87, 88, 135; Beyhakî, Delâilü’n-Nübüvve: 3:161-163 Ebû Nuaym, Delâilü’n-Nübüvve, 1:78-79.

2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:308; Ali el-Kari, Şerhu’s-Şifâ, 1:631; Tirmizî, Menâkıb: 3; el-Mubârekforî, Tuhfetü’l-Ahvezi, no: 3699; el-Hâkim, el-Müstedrek, 2:615; İbni Hişâm, Siretü’n-Nebî, s. 115; Beyhakî, Delâilü’n-Nübüvve: 2:24; Nebhânî, Hüccetüllah ale’l-Âlemin, 158.

3. Tirmizî, Menâkıb, 3; Müstedrek, 2:615-616; İbni Hişâm, es-Siretü’n-Nebeviyye, 1:191-194; Beyhakî, Delâilü’n-Nübüvve, 2:27-29.

4. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:364; Ali el-Kari, Şerhu’s-Şifâ, 1:744.

5. Beyhakî, Delâilü’n-Nübüvve: 1:367, 2:526, 6:240-249; el-Hindî, Kenzü’l-Ummâl, 11:401, 12:390-408; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:364; Ali el-Kari, Şerhu’s-Şifâ, 1:739-743; el-Heysemî, Mecmeu’z-Zevâid, 8:240.

6. Aliyyü’l-Kârî, Şerhu’s-Şifâ, 1:744-745; İbni Hişâm, es-Siretü’n-Nebeviyye, 4:221-222; Ebû Nuaym, Delâilü’n-Nübüvve, 1:101.

7. Buharî, Bed’u’l-Vahy: 6; Şehâdât: 28; Ali el-Kari, Şerhu’s-Şifâ, 1:744; Nebhânî, Hüccetüllah ale’l-Âlemin, 121, 150-151; Kastalânî, el-Mevâhibü’l-Ledünniye, 6:198; Taberânî, el-Mu’cemü’l-Kebîr, 3:2108; İbni Adiy, el-Kâmil fi’l-Duafâ, 3:1094; Ebû Nuaym, Delâilü’n-Nübüvve, 1:101-102.

Hem bunlar gibi, Selmânü’l-Farisî, o da evvel Nasrânî idi. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin evsâfını gördükten sonra onu arıyordu.¹

Hem Temimnamında mühim bir âlim, hem meşhur Habeş Reisi Necâşî, hem Habeş Nasârâsı, hem Necran papazları, bütün müttefikan haber veriyorlar ki: “Biz evsâf-ı Nebeviyeyi kitaplarımızda gördük, onun için imana geldik.”²

Üçüncü hüccet: İşte, bir nümune olarak Tevrat, İncil, Zebur’un, Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâma ait âyetlerinin birkaç nümunesini göstereceğiz.

Birincisi: Zebur’da şöyle bir âyet var:

اللَّهُمَّ ابْعَثْ لَنَا مُقِيمَ السَّنَةِ بَعْدَ الْفِتْرِۃِ ۃ

“Mukîmü’s-Sünne” ise, ism-i Ahmedîdir.

İncil’in âyeti:

قَالَ الْمَسِيحُ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى أَبِي وَأَبِيكُمْ لِيَبْعَثَ لَكُمْ
الْفَارَقْلِيطَا

Yani, “Ben gidiyorum, tâ size Faraklitgelsin.” Yani, Ahmed gelsin.⁴

İncil'in ikinci bir âyeti:

إِنِّي أَطْلُبُ مِنْ رَبِّي فَارْقَلِي طًا يَكُونُ مَعَكُمْ إِلَى الْأَبَدِ

Yani, “Ben Rabbimden, hakkı bâtıldan fark eden bir Peygamberi istiyorum ki, ebede kadar beraberinizde bulunsun.”⁵ Faraklit, *الْفَارِقُ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ*⁶ mânâsında, Peygamberin o kitaplarda ismidir.

1. el-Askalânî, *Fethü'l-Bârî*, 7:222; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*: 2:82; İbni Kesir, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 2:310-316; *Müsned*, 5:437; İbni Hişâm, *Sîretü'n-Nebî*, 1:233; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, no. 213; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 3:604; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:364; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:670; Nebhânî, *Hüccetullah ale'l-Âlemîn*, 144; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1:258-264.

2. *Müsned*, 1:461; Ebû Dâvud, *Cenâiz*: 58; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:364; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:744-746; Hüseyin-i Cîsrî, *Risâle-i Hamidiye* (Türkçe tercümesi); 1:240 Yusuf Nebhânî, *Hüccetullah ale'l-Âlemîn*, 163.

3. “Allahum! Fetretten sonra bize Sünneti ihyâ edecek olan zâtı gönder.” Yusuf Nebhânî, *Hüccetullah ale'l-Âlemîn*, 104, 115.

4. Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiye*, 1:352; Hüseyin-i Cîsrî, *Risâle-i Hamidiye* (Türkçe tercümesi), 1:250; Kastalânî, *el-Mevâhibü'l-Ledünniye*, 6:201.

5. Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:743; Yusuf Nebhânî, *Hüccetullah ale'l-Âlemîn*, 99; Hüseyin-i Cîsrî, *Risâle-i Hamidiye* (Türkçe tercümesi), 1:255; İncil, Yuhanna, Bâb 14, ayet 16.

6. Hakile bâtılın arasını ayıran.

Tevrat'ın âyeti:

إِنَّ اللَّهَ قَالَ لِأِبْرَاهِيمَ إِنَّ هَاجَرَ تَلَدٌ وَيَكُونُ مَنُودَهَا
مَنْ يَدُهُ فَوْقَ الْجَمِيعِ وَيَدُ الْجَمِيعِ مَبْسُوطَةٌ إِلَيْهِ
بِالْخُشُوعِ

Yani, “Hazret-i İsmail'in validesi olan Hâcer, evlât sahibesi olacak. Ve onun evlâdından öyle birisi çıkacak ki, o veledin eli, umumun fevkinde olacak ve umumun eli huşû ve itaatle ona açılacak.”¹

Tevrat'ın ikinci bir âyeti:

وَقَالَ يَا مُوسَى إِنِّي مُقِيمٌ لَهُمْ نَبِيًّا مِنْ بَنِي
إِخْوَتِهِمْ مِثْلَكَ وَأُجْرِي قَوْلِي فِي فَمِهِ وَالرَّجُلُ الَّذِي لَا
يَقْبَلُ قَوْلَ النَّبِيِّ الَّذِي يَتَكَلَّمُ بِاسْمِي فَإِنَّا أَنْتَقِمُ مِنْهُ

Yani, “Benî İsrail'in kardeşleri olan Benî İsmail'den, senin gibi birini göndereceğim. Ben sözümü onun ağzına koyacağım; Benim vahyimle konuşacak. Onu kabul etmeyene azap vereceğim.”²

Tevrat'ın üçüncü bir âyeti:

قَالَ مُوسَىٰ رَبِّ اِنِّىۤ اَجِدُ فِى التَّوْرَةِ اُمَّةً هُمْ خَيْرُ
اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ فَاجْعَلْهُمْ اُمَّتِىۤ قَالَ تِلْكَ اُمَّةٌ
مُّحَمَّدٌ

İhtar: “Muhammed” ismi, o kitaplarda *Müşeffah* ve *el-Münhamennâ* ve *Himyâtâ* gibi Süryânî isimler suretinde, “Muhammed” mânâsındaki İbrânî isimleriyle gelmiş. Yoksa sarih “Muhammed” ismi az vardı. Sarih miktarını dahi hasûd Yahudiler tahrif etmişler.⁴

1. Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:743; Yusuf Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 105-106; Tevrat, Tekvin, Bab 17.
2. Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:743; Yusuf Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 86; Halebî, *es-Sıretü'l-Halebiye*, 1:347; Tevrat, Tesniye, Bab 18.
3. “Mûsâ dedi ki: 'Ey Rabbim, ben Tevrat'ta, insanlara iyiliği emredip onları kötülükten sakandırmak için çıkarılmış, Allah'a iman eden hayırlı bir ümmetin vasıflarını gördüm. Onu benim ümmetim yap.' Allah buyurdu ki: 'O, Muhammed ümmetidir.'” Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:746; Yusuf Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 107-118; Tevrat, Eş'iyâ, İshah, 42.
4. Yusuf Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 112-113; Kastalânî, *el-Mevâhibü'l-Ledünniye*, 6:189.

Zebur'un âyeti:

يَا دَاوُدُ يَآتِىۤ بِعَدَكَ نَبِىُّۤىۤ يَسْمِىۤ اَحْمَدَ وَمُحَمَّدًا
صَادِقًا سَيِّدًا اُمَّةً مَّرْحُومَةً

Hem Abâdile-i Seb'adan ve kütüb-ü sabıkada çok tetkikat yapan Abdullah ibni Amr ibni'l-Âs ve meşhur ulema-i Yehuddan en evvel İslâma gelen Abdullah ibni Selâm ve meşhur Kâ'bü'l-Ahbar denilen Benî İsrail'in allâmelerinden, o zamanda daha çok tahrifata uğramayan Tevrat'ta aynen şu gelecek âyeti ilân ederek göstermişler. Âyetin bir parçası şudur ki: Hz. Mûsâ ile hitaptan sonra, gelecek Peygambere hitaben şöyle diyor:

يَا أَيُّهَا النَّبِىُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَٰهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا
وَحَرِّزًا لِّلْأُمِّيِّينَ أَنْتَ عَبْدِىۤ وَرَسُولِىۤ سَمِّيتُكَ
الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ وَلَا غَلِيظٍ وَلَا صَخَابِىۤىۤ الْأَسْوَاقِ
وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ بَلْ يَغْفُو وَيَغْفِرُ وَلَنْ
يَقْبُضَهُ اللّٰهُ حَتَّىۤ يُقِيمَ بِهِۦ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءِ بَانَ يَقُولُوا لَا
إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ

Tevrat'ın bir âyeti daha:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ مَوْلَدُهُ بِمَكَّةَ وَهَجَرَتُهُ بِطَيِّبَةَ
وَمُلْكُهُ بِالشَّامِ وَأُمَّتُهُ الْحَمَّادُونَ³

İşte şu âyette *Muhammed*lâfzı, “Muhammed” mânâsında Süryânî bir isimde gelmiştir.

أَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي سَمَيْتَكَ الْمُتَوَكِّلَ⁴

Tevrat’ın diğer bir âyeti daha:

1. “Yâ Davud! Senden sonra, Ahmed, Muhammed, Sâdık ve Seyyid olarak anılacak bir peygamber gelecek. Onun ümmeti Allah’ın rahmetine mazhar olacak.” Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiye*, 1:353; Kandelevî, *Hayâtü's-Sahâbe*, 1:18; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 2:326; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:739; Nebhânî, *Hüccetü'llah ale'l-Âlemin*, 122.
2. “Ey Peygamber! Muhakkak ki Biz seni bir şahit, bir müjdeleyici, bir sakındırıcı ve ümmîler için bir dayanak olarak gönderdik. Sen Benimkulumusun ve sana Mutevekkil ismini verdim. Sen ne katı kalbli, ne huysuz ve ne de sokaklarda böbürlenerek yürüyen biri değilsin. Sen kötülüğekötülükle de karşılık vermezsin. Sen affeden ve bağışlayan bir peygambersin. Eğriliğe girmiş olan halk onunla yolunu doğrultuncaya ve 'Lâilâhe illallâh' deyinceye kadar Allah o peygamberin ruhunu almaz.” *Buharî*, *Büyü*: 5; Burhâneddin Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiye*, 1:346; Dârimî, *Mukaddime*: 2; Kandelevî, *Hayâtü's-Sahâbe*, 1:17; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 2:326; Nebhânî, *Hüccetü'llah ale'l-Âlemin*, 105, 135; el-Acurrî, *eş-Şerî'a*, 444, 452; Kastalânî, *el-Mevâhibü'l-Ledünniye*, 6:192.
3. “Muhammed, Allah’ın Resulüdür. Mekke onun doğum yeri, Medine hicret yeri, Şam onun mülküdür. Ümmeti ise hamd edici kimselerdir.” Dârimî, *Mukaddime*: 2; Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiye*, 1:346-351; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:739; Nebhânî, *Hüccetü'llah ale'l-Âlemin*, 116; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1:72.
4. Meâlî: “Sen benim kulum ve Resûlünsün. Sana Mutevekkil ismini verdim.” *Buharî*, *Büyü*: 5; Burhâneddin Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiye*, 1:346; Dârimî, *Mukaddime*: 2; Kandelevî, *Hayâtü's-Sahâbe*, 1:17; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 2:326; Nebhânî, *Hüccetü'llah ale'l-Âlemin*, 105, 135; el-Acurrî, *eş-Şerî'a*, 444, 452; Kastalânî, *el-Mevâhibü'l-Ledünniye*, 6:192.

İşte şu âyette, Benî İshak’ın kardeşleri olan Benî İsmail’den ve Hazret-i Mûsâ’dan sonra gelen Peygambere hitap ediyor.

Tevrat’ın diğer bir âyeti daha:

عَبْدِي الْمُخْتَارُ لَيْسَ بِفَظٍّ وَلَا غَلِيظٍ¹

İşte, “Muhtar”ın mânâsı “Mustafa”dır, hem ism-i Nebevîdir.

İncil’de, İsa’dan sonra gelen ve İncil’in birkaç âyetinde² “Âlem Reisi” ünvanıyla müjde verdiği Nebînin tarifine dair:

مَعَهُ قَضِيبٌ مِنْ حَدِيدٍ يُقَاتِلُ بِهِ وَأُمَّتُهُ كَذَلِكَ³

İşte şu âyet gösteriyor ki, “Sahibü’s-seyf ve cihada memur bir Peygamber gelecektir.” “Kadîb-i hadîd” kılıç demektir. Hem ümmeti de onun gibi sahibü’s-seyf, yani cihada memur olacağını, Sûre-i Feth’in âhîrinde

وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْئَهُ فَازَرَهُ
فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيُغَيِّظَ
بِهِمُ الْكَفَّارَ⁴

âyeti, İncil’in şu âyeti gibi, başka âyetlerine işaret edip, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, sahibü’s-seyf ve cihada memur olduğunu, İncil ile beraber ilân ediyor.

Tevrat’ın Beşinci Kitabının Otuz Üçüncü Bâbında⁵ şu âyet var: “Hak Teâlâ, Tûr-i Sina’dan ikbal edip bize Sâir’den tulû etti ve Fâran Dağlarında zâhir oldu.”⁶

1. “Seçkin kulum, ne katı kalpli ne de huysuz değildir.” Dârimî, Mukaddime: 2; Nebhânî, Hüccetüllah ale’l-Âlemîn, 105, 119; Ali el-Kari, Şerhu’s-Şifâ, 1:739.

2. Kitâb-ı Mukaddes (Türkçe terceme), Yeni Ahit, Yuhanna, Bâb: 14, Âyet: 30; Bâb: 16, Âyet: 11 (s. 111-112).

3. “Onun demirden bir asâsı, yani kılıcı olacak ve onunla savaşıacak. Ümmeti de onun gibi olacak.” Nebhânî, Hüccetüllah ale’l-Âlemîn, 99, 114.

4. “Onların İncil’deki vasıfları da şöyledir: Filizini çıkarmış, sonra git gide kuvvet bulmuş, kalınlaşmış ve gövdesi üzerinde yükselmiş bir ekine benzerler ki, ekincilerin pek hoşuna gider. Allah’ın onları böylece çoğaltıp kuvvetlendirmesi, kâfirleri öfkeye boğmak içindir.” Fetih Sûresi, 48:29.

5. Tevrat, Tesniye, Bab 33, âyet 1.

6. Halebî, es-Sîretü’l-Halebiye, 1:348; Nebhânî, Hüccetüllah ale’l-Âlemîn, 90, 102-106; Kastalânî, el-Mevâhibü’l-Ledünniye, 6:198.

İşte şu âyet, nasıl ki “Tûr-i Sina’da ikbal-i Hak” fıkrasıyla nübüvvet-i Mûseviyeyi ve Şam Dağlarından ibaret olan “Sâir’den tulû-u Hak” fıkrasıyla nübüvvet-i İseviyeyi ihbar eder. Öyle de, bil’ittifak Hicaz Dağlarından ibaret olan “Fâran Dağlarından zuhur-u Hak” fıkrasıyla, bizzarure risalet-i Ahmediyeyi (a.s.m.) haber veriyor.

ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ¹

Hem Sûre-i Feth’in âhîrinde¹ hükmünü tasdiklen, Tevrat’ta Fâran Dağlarından zuhur eden Peygamberin Sahabeleri hakkında şu âyet var: “Kudsîlerin bayrakları beraberindedir. Ve onun sağındadır.”² “Kudsîler” namıyla tavsif eder. Yani, “Onun Sahabeleri kudsî, salih evliyalardır.”

Eş’ıya Peygamberin kitabında, Kırk İkinci Bâbında şu âyet vardır: “Hak Sübhânehu, âhîrzamanda, kendinin ıstıfâ-gerde ve bergüzidesi kulunu ba’s edecek ve ona, Ruhü’l-Emin Hazret-i Cibril’i yollayıp din-i İlâhîsini ona talim ettirecek. Ve o dahi, Ruhü’l-Eminin talimi vechile nâsa talim eyleyecek ve

beynennâs hak ile hükmedecektir. O bir nurdur, halkı zulûmattan çıkaracaktır. Rabbin bana kablelvuku bildirdiği şeyi ben de size bildiriyorum.”³

1. “Onların Tevrat’taki vasıfları budur.” Fetih Süresi, 48:29.

2. Halebî, *es-Sıretü'l-Halebiye*, 1:348; Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 113.

3. Kitab-ı Mukaddes, Eş’ya, Bab 42, âyet 1-4, 9.

İşte şu âyet, gayet sarîh bir surette, Âhîrzaman Peygamberi olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın evsâfını beyan ediyor.

Mişâilnamıyla müsemma Mihâil Peygamberin kitabının Dördüncü Bâbında şu âyet var: “Âhîrzamanda bir ümmet-i merhume kaim olup, orada Hakka ibadet etmek üzere mübarekdağı ihtiyar ederler. Ve her iklimden orada birçok halk toplanıp Rabb-i Vâhide ibadet ederler, Ona şîrk etmezler.”¹

İşte şu âyet, zâhîr bir surette, dünyanın en mübarek dağı olan Cebel-i Arafat ve orada her iklimden gelen hacıların tekbir ve ibadetlerini ve ümmet-i merhume namıyla şöhrat-şîar olan ümmet-i Muhammediyeyi tarif ediyor.

Zebur’da, Yetmiş İkinci Bâbında şu âyet var: “Bahirden bahre mâlik ve nehirlerden, arzın makta’ ve muntehâsına kadar mâlik ola... Ve kendisine Yemen ve Cezayir mülûkü hediyeler götüreler... Ve padişahlar ona secde ve inkıyad edeler... Ve her vakit ona salât ve hergün kendisine bereketle dua oluna... Ve envârı, Medine’den münevver ola... Ve zikri, ebedü'l-âbâd devam ede... Onun ismi, şemsin vücudundan evvel mevcuttur; onun adı güneş durdukça münteşir ola...”²

1. Kitab-ı Mukaddes, Mîhâ, Bab 4, âyet 1-2.

2. Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 91-104; Hüseyin-i Cîsrî, *Risale-i Hamidiye* (Türkçe tercümesi), 1:410; Kitab-ı Mukaddes, Mezâmîr (Mezmurlar), Bab 72, âyet 8, 10, 11, 15-17.

İşte şu âyet, pek âşikâr bir tarzda Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâmı tavsif eder. Acaba Hazret-i Davud Aleyhisselâmdan sonra, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmdan başka hangi nebî gelmiş ki, şarktan garba kadar dinini neşretmiş ve mülûkü cizyeye bağlamış ve padişahları kendine secde eder gibi bir inkıyad altına almış ve hergün nev-i beşerin humsunun salâvat ve dualarını kendine kazanmış ve envârı Medine’den parlamış kim var? Kim gösterilebilir?

Hem Türkçe Yuhanna İncilinin On Dördüncü Bab ve otuzuncu âyeti şudur: “Artık sizinle çok söyleşmem. Zira bu Âlemin Reisi geliyor. Ve bende onun nesnesi asla yoktur.” İşte, “Âlemin Reisi” tabiri, “Fahr-i Âlem” demektir. “Fahr-i Âlem” ünvanı ise, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın en meşhur ünvanıdır.

Yine İncil-i Yuhanna, On Altıncı Bab ve yedinci âyeti şudur: “Amma ben size hakkı söylüyorum. Benim gittiğim, size faidelidir. Zira ben gitmeyince Tesellici size gelmez.” İşte, bakınız: Reis-i Âlem ve insanlara hakikî teselli veren, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmdan başka kimdir? Evet, Fahr-i Âlem odur ve fânî insanları idam-ı ebedîden kurtarıp teselli veren odur.

Hem İncil-i Yuhanna, On Altıncı Bab, sekizinci âyeti: “O dahi geldikte, dünyayı günaha dair, salâha dair ve hükme dair ilzam edecektir.”¹ İşte, dünyanın fesadını salâha çeviren ve günahlardan ve şirkten kurtaran ve siyaset ve hâkimiyet-i dünyayı tebdil eden, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmdan başka kim gelmiş?

Hem İncil-i Yuhanna, On Altıncı Bab, on birinci âyet: “Zira bu Âlemin Reisinin gelmesinin hükmü gelmiştir.”² İşte, “Âlemin Reisi”^{HAŞİYE-1} elbette Seyyidü’l-Beşer olan Ahmed-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdır.

Hem İncil-i Yuhanna, On İkinci Bab ve on üçüncü âyet: “Amma o Hak Ruhu geldiği zaman, sizi bilcümle hakikate irşad edecektir. Zira kendisinden söylemiyor. Bilcümle, işittiğini söyleyerek gelecek nesnelerden size haber verecek.”³

1. Nebhânî, Huccetüllah ale'l-Âlemîn, 95, 96, 97; el-Envârü'l-Muhammediyye.

2. Nebhânî, Huccetüllah ale'l-Âlemîn, 95, 96, 97; el-Envârü'l-Muhammediyye.

HAŞİYE-1 Evet, o zat öyle bir reis ve sultandır ki, bin üç yüz elli senede ve ekser asırlardan herbir asırda, lâakal üç yüz elli milyon tebaası ve raiyeti var; kemal-i teslim ve inkiyadla evâmirene itaat ederler, hergün ona selâm etmekle tecdid-i biat ederler.

3. Halebî, es-Sîretü'l-Halebiye, 1:346; Ali el-Karî, Şerhu's-Şifâ, 1:743.

İşte bu âyet sarıhtır. Acaba umum insanları birden hakikate davet eden ve her haberini vahiyden veren ve Cebrâîl'den işittiğini söyleyen ve kıyamet ve âhiretten tafsilen haber veren, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmdan başka kimdir? Ve kim olabilir?

Hem kütüb-ü enbiyada, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın *Muhammed*, *Ahmed*, *Muhtar* mânâsında Süryânî ve İbrânî isimleri var. İşte, Hazret-i Şuayb'ın suhufunda ismi, “Muhammed” mânâsında *Müşeffah*'tır.¹ Hem Tevrat'ta, yine “Muhammed” mânâsında *Münhamennâ*, hem “Nebiyyü'l-Haram” mânâsında *Himyatâ*,² Zebur'da *el-Muhtar*³ ismiyle müsemmâdır. Yine Tevrat'ta *el-Hâtemü'l-Hâtem*,⁴ hem Tevrat'ta ve Zebur'da *Mukîmü's-Sünne*,⁵ hem suhuf-u İbrahim ve Tevrat'ta *Mazmaz*'dır.⁶ Hem Tevrat'ta *Ahyed*'dir.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm demiş:

إِسْمِي فِي الْقُرْآنِ مُحَمَّدٌ، وَفِي الْإِنْجِيلِ أَحْمَدُ، وَفِي
التَّوْرَةِ أَحِيدُ⁷

buyurmuştur. Hem İncil'de, esmâ-i Nebvîden⁸

صَاحِبُ الْقَضِيبِ وَالْهَرَاوَةِ⁹ yani, “Seyf ve Asâ Sahibi.” Evet, sâhibü's-seyf enbiyalar içinde en büyüğü, ümmetiyle cihada memur, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdır.

Yine İncil'de, *Sahibü't-Tac*'dır.⁹ Evet, “Sahibü't-Tac” ünvanı, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma mahsustur. Tac, “amâme,” yani sarık demektir. Eski

zamanda, milletler içinde, milletçe umumiyet itibarıyla sarık ve agel saran kavm-i Araptır. İncilde *Sahibü't-Tac*, kat'î olarak Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm demektir.

1. Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiye*, 1:353; Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 112; Kastalânî, *el-Mevâhibü'l-Ledünniye*, 6:189.
2. Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiye*, 1:346, 354; Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 112-113.
3. Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiye*, 1:353; Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 112; Kastalânî, *el-Mevâhibü'l-Ledünniye*, 6:189; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:739.
4. Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 114.
5. Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 115.
6. Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 113; Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiye*, 1:353.
7. "Benim ismim Kur'an'da Muhammed, İncil'de Ahmed, Tevrat'ta Ahyed'dir." Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 108, 112; Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiye*, 1:353; *el-Envârü'l-Muhammediyye mine'l-Mevâhibü'l-Ledünniyye*, s. 143 (İbn-i Abbas'dan r.a rivayet olunmuştur).
8. Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 114; Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiye*, 1:346, 347; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:739.
9. Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 113, 114; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:739.

Hem İncil'de *el-Baraklit*veyahut *el-Faraklit* ki, İncil tefsirlerinde "hak ve bâtılı birbirinden tefrik eden hakperest"¹ mânâsı verilmiş ki, sonra gelecek insanları hakka sevk edecek zâtın ismidir.

İncil'in bir yerinde, İsâ Aleyhisselâmdemiş: "Ben gideceğim, tâ Dünyanın Reisi gelsin."² Acaba Hazret-i İsâ Aleyhisselâmdan sonra dünyanın reisi olacak ve hak ve bâtılı fark ve temyiz edip Hazret-i İsâ Aleyhisselâmın yerinde insanları irşad edecek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan başka kim gelmiştir? Demek Hazret-i İsâ Aleyhisselâm ümmetine daima müjde ediyor ve haber veriyor ki, "Birisi gelecek, bana ihtiyaç kalmayacak. Ben onun bir mukaddimesiyim ve müjdecisiyim." Nasıl ki şu âyet-i kerime:

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَابَنِي إِسْرَءِيلَ إِنِّي رَسُولُ
اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا
بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ³

HAŞİYE-1 Evet, İncil'de Hazret-i İsâ Aleyhisselâm, çok defalar ümmetine müjde veriyor. İnsanların en mühim bir reisi geleceğini; ve o zâtı da bazı isimlerle yad ediyor. O isimler elbette Süryânî ve İbrânîdirler. Ehl-i tahkik görmüşler. O isimler, "Ahmed, Muhammed, Fârikun beyne'l-Hakkı ve'l-Bâtıl" mânâsındadırlar.⁴

1. Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 112.
2. Halebî, *Sîre*, 1:214; Kitâb-ı Mukaddes (Türkçe terceme), Yeni Âhit, Yuhanna, Bâb: 16, Âyet: 7 (s. 112).
3. "Hani Meryem oğlu İsâ 'Ey İsrailoğulları,' demişti. 'Ben, daha önce indirilen Tevrat'ı doğrulamak ve benden sonra gelecek Ahmed isminde birpeygamberi müjdelemek üzere size Allah tarafından gönderilmiş birpeygamberim.'" Saf Sûresi, 61:6.

أُمَّتُهُ الْحَمَّادُونَ

Haşiye-1

Seyyâh-ı Meşhur Evliyâ Çelebi, Hazret-i Şem'un-u Safâ'nın türbesinde, ceylân derisinde yazılı İncil-i Şerif'te, bu gelen âyeti okumuştur.

ازربون پروفتون
ایتون : Bir oğlan, yani İbrahim neslinden ola, peygamber ola,
Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm hakkında nâzil olan âyet:
تُونو منین که کالو شیر
لوغسلین یالancı olmaya, Onun mevlidi Mekke ola. sâlihlikle gelmiş ola. Onun
مَومَیتِ ايسفد وس تاگردیس
مُبارک adı Ona uyanlar, bu cihan ıssı olalar. dahi,
(*) Ahmet Muhammed ola.
ol cihan ıssı ola.
(*) Bu "Mevâmi't" kelimesi "memed"den ve "memed" dahi "Muhammed"den tahrif edilmiş.
4. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:234, 235; Aliyyü'l-Kârî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:496-498; Nebhânî, *Hüccetüllâh ale'l-Âlemîn*, s. 112-115; Halebî, *Sîre*, 1:214.

Demek İsa Aleyhisselâm, çok defa Ahmed Aleyhissalâtü Vesselâmdan beşaret veriyor.

Sual: Eğer desen, “Neden Hazret-i İsa Aleyhisselâm her nebîden ziyade müjde veriyor; başkalar yalnız haber veriyorlar, müjde sureti azdır?”

Elcevap: Çünkü, Ahmed Aleyhissalâtü Vesselâm, İsa Aleyhisselâmı Yahudilerin müthiş tekzibinden ve müthiş iftiralarından ve dinini müthiş tahrifattan kurtarmakla beraber; İsa Aleyhisselâmı tanımayan Benî İsrail’in suubetli şeriatine mukâbil, suhuletli ve câmi ve ahkâmca şeriat-i İseviyenin noksanını ikmal edecek bir şeriat-i âliyye sahiptir. İşte onun için, çok defa “Âlemin Reisi geliyor” diye müjde veriyor.¹

1. Saff Süresi, 61:6. âyet, Ayrıca: Halebî, Sires, 1:214; Aliyyü'l-Kârî, Şerhu's-Şifâ, 1:743; Nebhânî, Huccetullâhi ale'l-Âlemin, s. 99, 114; Kitâb-ı Mukaddes (Türkçe terceme), Yeni Âhit, Bâb: 14, Âyet: 16, 17, 26, 30; Bâb: 15, Âyet, 26; Bâb: 16; Âyet: 7, 8, 9, 10, 11, 13,14.

İşte Tevrat, İncil, Zebur'da ve sair suhuf-u enbiyada çok ehemmiyetle, âhirde gelecek bir peygamberden bahisler var, çok âyetler var—nasıl bir kısım nümunelerini gösterdik. Hem çok namlarla o kitaplarda mezkûrdur. Acaba bütün bu kütüb-ü enbiyada, bu kadar ehemmiyetle, mükerrer âyetlerde bahsettikleri Âhırzaman Peygamberi, Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdan başka kim olabilir?

İKİNCİ KISIM: İrhasattan ve delâil-i nübüvvetten maksat şudur ki: Bi'set-i Ahmediyeden evvel, zaman-ı fetrette kâhinler, hem o zamanın bir derece evliya ve ârif-i billâh olan bir kısım insanları, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın geleceğini haber vermişler ve ihbarlarını da neşretmişler, şiirleriyle gelecek asırlara bırakmışlar. Onlar çoktur. Biz, ehl-i siyer ve tarihin nakil ve kabul ettikleri meşhur ve münteşir olan bir kısmını zikredeceğiz.

Ezcümle, Yemen padişahlarından Tübbâ' isminde bir melik, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın evsâfını eski kitaplarda görmüş, iman etmiş. Şöyle bir şiirini ilân etmiş:

شَهِدْتُ عَلَى أَحْمَدَ أَنَّهُ رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ بَارِي النَّسَمِ
فَلَوْ مَدَّ عُمْرِي إِلَى عُمْرِهِ لَكُنْتُ وَزِيرًا لَهُ وَابْنَ عَمِّ

Yani, “Ben Ahmed’in (a.s.m.) risaletini tasdik ediyorum. Ben onun zamanına yetişseydim, ona vezir ve ammisade olurdum. (Yani, Ali gibi olurdum.)”¹

İkincisi: Meşhur Kuss ibni Sâide ki, kavm-i Arabın en meşhur ve mühim hatibi ve muvahhid bir zât-ı rûşen-zamirdir. İşte şu zât da, bi'set-i Nebvîden evvel risalet-i Ahmediyeyi şu şiirle ilân ediyor:

أَرْسَلَ فِينَا أَحْمَدَ خَيْرَ نَبِيٍّ قَدْ بُعِثَ صَلَّى عَلَيْهِ
اللَّهُ مَا عَجَّلَهُ رَكْبٌ وَحَثَّ

Üçüncüsü: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ecdadından olan Kâ'b ibni Lüeyy, nübüvvet-i Ahmediyeyi (a.s.m.) ilham eseri olarak şöyle ilân etmiş:

عَلَى غَفْلَةٍ يَأْتِي النَّبِيُّ مُحَمَّدٌ فَيُخْبِرُ أَخْبَارًا صَدُوقًا
خَيْرَهَا

Yani, “Füc’eten, Muhammedü’n-Nebî gelecek, doğru haberleri verecek.”³

1. İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 2:166; Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:363; Ali el-Karî, *Şerhu's-Sifâ*, 1:740; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 2:388; Nebhânî, *Hüccetüllah ale'l-Âlemîn*, 138.
2. “Gönderilenlerin ve peygamberlerin en hayırlısı olarak Ahmed'i (a.s.m.) bize gönderdi. Kâfilelerin onun için yollara düştükçe ve bu teşvik edildikçe Allah onarahmet eylesin.” (Süyûtî, *el-Fethu'l-Kebîr*, 2:133; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 2:230; Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:363; Ali el-Karî, *Şerhu's-Sifâ*, 1:740; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, 12:1254; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*, 2:101; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1:105.)
3. İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 2:244; Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:364; Ali el-Karî, *Şerhu's-Sifâ*, 1:740; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1:89-90.

Dördüncüsü: Yemen padişahlarından Seyf ibni Zîyezen, kütüb-ü sabıkada Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın evsâfını görmüş, iman etmiş, müştak olmuştu. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ceddi Abdülmuttalib Yemen’e kâfile-i Kureyş ile gittiği zaman, Seyf ibni Zîyezen onları çağırmış, onlara demiş ki:

إِذَا وُلِدَ بِتِهَامَةَ وَلَدٌ بَيْنَ كَتَفَيْهِ شَامَةٌ كَانَتْ لَهُ
الْإِمَامَةُ وَإِنَّكَ يَا عَبْدَ الْمُطَّلِبِ لَجَدُهُ

Yani, “Hicaz’da bir çocuk dünyaya gelir. Onun iki omuzu arasında hâtem gibi bir nişan var. İşte o çocuk umum insanlara imam olacak.” Sonra, gizli Abdülmuttalib’i çağırmış. “O çocuğun ceddi de sensin” diye kerametkârâne, bi’setten evvel haber vermiş.¹

Beşincisi: Varaka bin Nevfel (Hatice-i Kübrânın ammizadelerinden), bidâyet-i vahiyde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm telâş etmiş. Hatice-i Kübrâ, o hâdiseyi meşhur Varaka bin Nevfel’e hikâye etmiş. Varaka demiş: “Onu bana gönder.” Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Varaka’nın yanına gitmiş, mebde-i vahiydeki vaziyeti hikâye etmiş. Varaka demiş:

بَشِّرْ يَا مُحَمَّدُ إِنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ النَّبِيُّ الْمُنْتَظَرُ
وَبَشِّرْ بِكَ عِيسَى

Yani, “Telâş etme, o hâlet vahiydir. Sana müjde! İntizar edilen Nebî sensin. İsâ seninle müjde vermiş.”²

Altıncısı: Askelâni'l-Himyerî nam ârif-i billâh, bi'setten evvel Kureyşîleri gördüğü vakit, “İçinizde dâvâ-yı nübüvvet eden var mı?” “Yok” derlerdi. Sonra, bi'set vaktinde yine sormuş. “Evet,” demişler. “Biri dâvâ-yı nübüvvet ediyor.” Demiş: “İşte, âlem onu bekliyor.”³

Yedincisi: Nasârâ ulema-yı benâmından İbnü'l-Alâ, bi'setten ve Peygamberi görmeden evvel haber vermiş. Sonra gelmiş, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmı görmüş. Demiş:

وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَقَدْ وَجَدْتُ صِفَتَكَ فِي
الْإِنْجِيلِ وَبَشَّرَكَ ابْنُ الْبَتُولِ

Yani, “Ben senin sıfatını İncil’de gördüm, iman ettim. İbn-i Meryem, İncil’de senin geleceğini müjde etmiş.”⁴

1. İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 2:328; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:343; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:740; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 2:388; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1:95-96; Halebî, *es-Siretü'l-Halebiye*, 1:187.
2. *Buharî*, *Bedü'l-Vahy*: 3; *Enbiyâ*: 21; *Ta'bir*: 1; *Müsned* (tahkik: Ahmed Şâkir), 4:304, no. 2846; Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:363; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:743; Acurî, *eş-Şerîa*, 443; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1:217.
3. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:363; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:742; Nebhânî, *Hüccetü'llah ale'l-Âlemin*, 140.
4. Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:744; Nebhânî, *Hüccetü'llah ale'l-Âlemin*, 121, 208.

Sekizincisi: Bahsi geçen Habeş Padişahı Necâşî demiş:

لَيْتَ لِي خِدْمَتُهُ بَدَلًا عَنْ هَذِهِ السَّلْطَنَةِ

Yani, “Keşke şu saltanata bedel, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın hizmetkârı olsaydım! O hizmetkârlık, saltanatın pek fevkindedir.”¹

Şimdi, ilham-ı Rabbânîle gaibden haber veren bu âriflerden sonra, gaibden ruh ve cin vasıtasıyla haber veren kâhinler, pek sarıh bir surette, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın geleceğini ve nübüvvetini haber vermişler. Onlar çoktur; biz, onlardan meşhurları ve mânevî tevatür hükmüne geçmiş ve ekser tarih ve siyerde nakledilmiş birkaçını zikredeceğiz. Onların uzun kıssalarını ve sözlerini siyer kitaplarına havale edip, yalnız icmâlen bahsedeceğiz.

Birincisi: Şıkk isminde meşhur bir kâhindir ki, bir gözü, bir eli, bir ayağı varmış—âdetâ yarım insan. İşte o kâhin, mânevî tevatür derecesinde kat'î bir surette tarihlere geçmiş ki, risalet-i Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmı haber verip mükerreren söylemiştir.²

İkincisi: Meşhur Şam kâhini Satîh'tir ki, kemiksiz, âdetâ âzâsız bir vücut, yüzü göğsü içinde bir acûbe-i hilkat ve çok da yaşamış bir kâhindir. Gaibden verdiği doğru haberler, o zaman insanlarda şöhrat bulmuş. Hattâ, Kisrâ, yani Fars Padişahı, gördüğü acip rüyayı ve velâdet-i Ahmediye (a.s.m.) zamanında sarayının on dört şerefesinin düşmesinin sırrını Satîh'ten sormak için, Muyzan denilen âlim bir elçisini göndermiş. Satîh demiş: “On dört zât, sizlerde hâkimiyet

edecek, sonra saltanatınız mahvolacak. Hem birisi gelecek, bir din izhar edecek. İşte, o sizin din ve devletinizi kaldıracak” meâlinde Kısra’ya haber göndermiş. İşte o Satîh, sarîh bir surette, Âhîrzaman Peygamberinin gelmesini haber vermiş.³

1. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:365; Nebhânî, Hüccetüllah ale'l-Âlemîn, 115; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve, 2:285.

2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:364; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:747; Nebhânî, Hüccetüllah ale'l-Âlemîn, 168-172; Ebû Nuaym, Delâilü'n-Nübüvve, 1:123, 125.

3. İbni Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 2:355-369; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve, 2:126,129; Ebû Nuaym, Delâilü'n-Nübüvve, 1:125; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:365; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:747; Süyûtî, el-Hasâisü'l-Kübrâ, 1:128-130.

Hem kâhinlerden Sevad ibni Karibi'd-Devsî ve Hunâfir ve Ef'asiye Necran ve Cizl ibni Cizli'l-Kindî ve İbni Halasati'd-Devsî ve Fatıma binti Numan-ı Necâriye gibi meşhur kâhinler, siyer ve tarih kitaplarında tafsilen beyan ettikleri vecih üzere, Âhîrzaman Peygamberinin geleceğini, o Peygamber de Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm olduğunu haber vermişler.¹

Hem Hazret-i Osman'ın akrabasından Sa'd Binti Küreyz, kâhinlik vasıtasıyla, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın nübüvvetini gaibden haber almış. Bidâyet-i İslâmiyette, Hazret-i Osman-ı Zinnureyn'e demiş ki: “Sen git, iman et.” Osman bidâyetinde gelmiş, iman etmiş. İşte, o Sa'd o vakıayı böyle bir şiirle söylüyor:

هَدَى اللَّهُ عُثْمَانَ بِقَوْلِي إِلَى الَّتِي بِهَا رُشِدُهُ وَاللَّهُ
يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ²

Hem kâhinler gibi, “hâtif” denilen, şahsı görünmeyen ve sesi işitilen cinnîler, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın geleceğini mükerreren haber vermişler.

Ezcümle, Zeyyab ibnü'l-Hâris'e, hâtif-i cinnî böyle bağırması, onun ve başkasının sebep-i İslâmı olmuş:

يَا ذِيَابُ يَا ذِيَابُ اسْمَعَ الْعَجَبَ الْعُجَابَ
بُعِثَ مُحَمَّدٌ بِالْكِتَابِ يَدْعُو بِمَكَّةَ فَلَا يُجَابُ³

Yine bir hâtif-i cinnî, Sâmia bin Karreti'l-Gatafânî'ye böyle bağırması, bazılarını imana getirmiştir:

جَاءَ الْحَقُّ فَسَطَعَ وَدُمِرَ بَاطِلٌ فَانْقَمَعَ⁴

1. İbni Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 2:335; Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve, 2:248; Ebû Nuaym, Delâilü'n-Nübüvve, 1:125; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:365; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:747; Süyûtî, el-Hasâisü'l-Kübrâ, 1:128-130; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 8:248-249, 51.

2. “Allah, Osman'a, ona söylediğim bir sözle hidâyet nasip etti. Hakka eriştiren ancak Allah'tır.” Süyûtî, el-Hasâisü'l-Kübrâ, 1:258.

3. “Ey Zeyâb, ey Zeyâb! Acabın en acibine kulak ver: Muhammed kitapla gönderildi; Mekke ahalisini çağırıyor, ama onu dinlemiyorlar.” Halebî, es-Sîretü'l-Halebiye, 1:335-337; Süyûtî, el-Hasâisü'l-Kübrâ, 1:358; Nebhânî, Hüccetüllah ale'l-Âlemîn, 181.

4. “Hak geldi, nur saçtı. Bâtıl ise, mahvoldu, kökü kazındı.” Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:748; Süyûtî, el-Hasâisü'l-Kübrâ, 1:252.

Bu hâtiflerin beşaretleri ve haber vermeleri pek meşhurdur ve çoktur.

Hem nasıl kâhinler, hâtifler haber vermişler. Öyle de, sanemler dahi ve sanemlere kesilen kurbanlar dahi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın

risaletini haber vermişler.

Ezcümle, kıssa-i meşhuredendir ki, Mâzen kabilesinin sanemi bağırıp demiş:

هَذَا النَّبِيُّ الْمُرْسَلُ جَاءَ بِالْحَقِّ الْمُنَزَّلِ

diyerek, risalet-i Ahmediyeyi (a.s.m.) haber vermiş.

Hem Abbas ibni Merdâs'ın sebep-i İslâmiyeti olan meşhur vakıa şudur ki: Dımar namında bir sanemi varmış; o sanem birgün böyle bir ses vermiş:

أَوْدَى ضِمَارٌ وَكَانَ يَعْبُدُ مَدَّةً قَبْلَ الْبَيَانِ مِنَ النَّبِيِّ
مُحَمَّدٍ

Yani, “Muhammed gelmeden evvel bana ibadet ediliyordu. Şimdi Muhammed’in beyanı gelmiş; daha o dalâletolamaz.”²

Hazret-i Ömer, İslâmiyetten evvel, saneme kesilen bir kurbandan böyle işitmiş:

يَا آلَ الذَّبِيحِ أَمْرٌ نَجِيحٌ رَجُلٌ فَصِيحٌ يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

İşte bu nümuneler gibi çok vakıalar var; mevsuk kitaplar kabul edip nakletmişler.

Nasıl ki kâhinler, ârif-i billâhlar, hâtifler, hattâ sanemler ve kurbanlar risalet-i Ahmediyeyi (a.s.m.) haber vermişler, herbir hâdis e dahi bir kısım insanların imanına sebep olmuş. Öyle de, bazı taşlar üstünde ve kabirlerde

vekabirlerin mezar taşlarında, hatt-ı kadimle مُحَمَّدٌ مُصْلِحٌ آمِينَ⁴ gibi ibareler bulunmuş, onunla bir kısım insanlar imana gelmişler.⁵ Evet, hatt-ı

kadimle bazı taşlarda bulunan مُحَمَّدٌ مُصْلِحٌ آمِينَ⁶, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdan ibarettir.

1. “Şu gönderilen Peygamber, indirilmiş hak bir kitap getirdi.” Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*: 2:255; Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiye*, 1:325; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 2:337; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 8:242; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:747; Süyûtî, *el-Hasâisü'l-Kübrâ*, 1:252-271.

2. eş-Şifâ (Tahkik: M. Emin Kara Ali ve ...), 1:598; el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 8:246; İbni Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 2:341-342; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*: 1:118.

3. “Ey kurban kesenler! Mühim bir iş var, bir adam fasih bir lisanla ‘Lâ ilâhe illâllâh’ diyor.” *Buharî*, *Menâkıbü'l-Ensâr*: 35; es-Sâ'âtî, *el-Fethü'r-Rabbânî*, 20:2030.

4. Muhammed, ıslah edici ve emindir.

5. Kadî İyâz, *eş-Şifâ*, 1:467; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:749; Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiye*, 1:354.

6. Muhammed (a.s.m.), ıslah edici ve emindir.

Çünkü ondan evvel, zamanına pek yakın, yalnız yedi Muhammed ismi var, başka yoktur. O yedi adamın hiçbir cihetle “Muslih-i Emin” tabirine liyakatleri yoktur.¹

ÜÇÜNCÜ KISIM: İrhasattan, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın velâdeti hengâmında vücuda gelen harikalardır ve hâdiselerdir. O hâdiseler, onun

velâdetiyle alâkadar bir surette vücuda gelmiş.

Hem bi'setten evvel bazı hâdiseler var ki, doğrudan doğruya birer mu'cizesidir. Bunlar çoktur. Nümune olarak, meşhur olmuş ve eimme-i hadîs kabul etmiş ve sıhhatleri tahakkuk etmiş birkaç nümuneyi zikredeceğiz.

Birincisi: Velâdet-i Nebvî gecesinde, hem annesi, hem annesinin yanında bulunan Osman ibni Âs'ın annesi, hem Abdurrahman ibni Avf'ın annesinin gördükleri azîm bir nurdur ki, üçü de demişler: “Velâdeti ânında biz öyle bir nur gördük ki, o nur maşrik ve mağribi bize aydınlattırdı.”²

İkincisi: O gece Kâbedeki sanemlerin çoğu baş aşağı düşmüş.³

Üçüncüsü: Meşhur Kısranın eyvânı (yani saray-ı meşhuresi) o gece sallanıp inşikak etmesi ve on dört şerefesinin düşmesidir.⁴

Dördüncüsü: Sava'nın takdis edilen küçük denizinin o gecede yere batması⁵ ve İstahrâbâd'da bin senedir daima iş'âl edilen, yanan ve sönmeyen, Mecusîlerin mâbud ittihaz ettikleri ateşin, velâdet gecesinde sönmesi...⁶

1. Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiye*, 1:131-134.

2. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:466; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:750; Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:311; Ahmedü'l-Bennâ es-Sâ'âtü, *el-Fethü'r-Rabbânî*, 20:2030.

3. Süyûtî, *el-Hasâisü'l-Kübrâ*, 1:119-131, 2:272; *Beyhakî*, *Delâilü'n-Nübüvve*: 1:19.

4. Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:750; *Beyhakî*, *Delâilü'n-Nübüvve*: 1:126; Ebû Süyûtî, *el-Hasâisü'l-Kübrâ*, 1:128, 2:272.

5. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:366; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:751; *Beyhakî*, *Delâilü'n-Nübüvve*: 1:127; Ebû Süyûtî, *el-Hasâisü'l-Kübrâ*, 1:128.

6. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:367; Ali el-Kari, *Şerhu's-Şifâ*, 1:751; Ali el-Kari el-Mekkî, *el-Masnû' fi Ma'rifeti'l-Hadîsi'l-Mevzû' "el-Mevdûâtü's-Suğrâ"* (tahkik: Ebû Ğudde), s. 18.

İşte şu üç dört hâdis e işaret tir ki, o yeni dünyaya gelen zât, ateşperestliğı kaldırarak, Fars saltanatının sarayını parçalayacak, izn-i İlâhî ile olmayan şeylerin takdisini men edecektir.

Beşincisi: Çendan velâdet gecesinde değil, fakat velâdete pek yakın olduğu

cihetle, o hâdiseler de irhasat-ı Ahmediyedir ki (a.s.m.), Sûre-i **الْم تَرْكِيفَ** 'de nass-ı kat'î ile beyan edilen Vak'a-i Fildir ki, Kâbe'yi tahrip etmek için, Ebrehe namında Habeş meliki gelip, fil-i Mahmudî namında cesîm bir fili öne sürüp gelmiş. Mekke'ye yakın olduğu vakit fil yürümemiş. Çare bulamamış, dönmüşler. Ebâbil kuşları onları mağlûp etmiş ve perişan etmiş, kaçmışlar. Bu kıssa-i acibe, tarih kitaplarında tafsilen meşhurdur. İşte şu hâdis e, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın delâil-i nübüvvetindendir. Çünkü velâdete pek yakın bir zamanda, kıblesi ve mevlidi ve sevgili vatani olan Kâbe-i Mükerre me, gaybî ve harika bir surette, Ebrehe'nin tahribinden kurtulmuştur.¹

Altıncısı: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, küçüklüğünde Halime-i Sa'diye'nin yanında iken, Halime ve Halime'nin zevcinin şehadetleriyle, güneşten rahatsız olmamak için, çok defa üstünde bir bulut parçasının ona gölge ettiğini görmüşler ve halka söylemişler ve o vakıa sıhhatle şöhr et bulmuş.²

Hem, Şam tarafına on iki yaşında iken gittiğı vakit, Bahîra-i Rahibin şehadetiyle, bir parça bulut Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın başına

gölge ettiğini görmüş ve göstermiş.³

Hem yine bi'setten evvel, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bir defa Hatice-i Kübrânın Meysere ismindeki hizmetkârıyla ticaretten geldiği zaman, Hatice-i Kübrâ, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın başında iki meleğin bulut tarzında gölge ettiklerini görmüş, kendi hizmetkârı olan Meysere'ye demiş. Meysere dahi Hatice-i Kübrâya demiş: “Bütün seferimizde ben öyle görüyordum.”⁴

1. İbni Hişâm, *es-Sıratü'n-Nebeviyye*, 1:44-54; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1:90-92; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve*, 1:144-151; İbni Kesîr, *el-Bidâye*, 2:157-160.

2. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:368; el-Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:318; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:753.

3. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:308; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:631; Tirmizî, *Menâkıb*: 3 (Bed'i'n-Nübüvve); el-Mubârekforî, *Tuhfetü'l-Ahvezî*, no: 3699; el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 2:615; İbni Hişâm, *Sıratü'n-Nebî*, s. 115.

4. Kadı İyâz, *eş-Şifâ*, 1:368; el-Hafâcî, *Şerhu's-Şifâ*, 3:318; Ali el-Karî, *Şerhu's-Şifâ*, 1:753; Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve*: 2:65.

Yedincisi: Nakl-i sahihle sabittir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bi'setten evvel bir ağacın altında oturdu. O yer kuru idi, birden yeşillendi. Ağacın dalları, onun başı üzerine eğilip kıvrılarak gölge yapmıştır.¹

Sekizincisi: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ufak iken Ebu Talib'in evinde kalıyordu. Ebu Talib, çoluk ve çocuğu ile, onunla beraber yerlerse karınları doyardı. Ne vakit o zât yemekte bulunmazsa, tok olmuyorlardı.² Şu hâdise hem meşhurdur, hem kat'îdir.³

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın küçüklüğünde ona bakan ve hizmet eden Ümmü Eymen demiş: “Hiçbir vakit Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm açlık ve susuzluktan şikâyet etmedi—ne küçüklüğünde ve ne de büyüklüğünde.”⁴

Dokuzuncusu: Murdiası olan Halime-i Sa'diye'nin malında ve keçilerinin sütünde, kabilesinin hilâfına olarak çok bereketi ve ziyade olmasıdır. Bu vakıa hem meşhurdur, hem kat'îdir.⁵

Hem sinek onu tâciz etmezdi, onun cesed-i mübarekine ve libasına konmazdı.⁶ Nasıl ki, evlâdından Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî (k.s.) dahi, ceddinden o hali irsiyet almıştı; sinek ona da konmazdı.⁷

Onuncusu: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm dünyaya geldikten sonra, bahusus velâdet gecesinde, yıldızların düşmesinin çoğalmasındır⁸ ki, şu hâdise, On Beşinci Sözde kat'iyen burhanlarıyla ispat ettiğimiz üzere, şu yıldızların sukutu, şeyâtin ve cinlerin gaybî haberlerden kesilmesine alâmet ve işarettir. İşte, madem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm vahiyle dünyaya çıktı; elbette yarım yamalak ve yalanlarla karışık, kâhinlerin ve gaibden haber verenlerin ve cinlerin ihbârâtına sed çekmek lâzımdır ki, vahye bir şüphe iras etmesinler ve vahye benzemesin. Evet, bi'setten evvel kâhinlik çoktu. Kur'ân nâzil olduktan sonra onlara hâtime çekti. Hattâ çok kâhinler imana geldiler. Çünkü daha cinler tairesinden olan muhbirlerini bulamadılar. Demek Kur'ân hâtime çekmişti. İşte, eski zaman kâhinleri gibi, şimdi de medyumlar suretinde yine bir nevi kâhinlik,

Avrupa’da, ispritzmacıların içlerinde başgöstermiş. Her ne ise...

1. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:368; el-Hafâcî, Şerhu’s-Şifâ, 3:318; Ali el-Karî, Şerhu’s-Şifâ, 1:753.
2. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:367; el-Hafâcî, Şerhu’s-Şifâ, 3:315; Ali el-Karî, Şerhu’s-Şifâ, 1:751; Ebû Nuaym, Delâilü’n-Nübüvve, 1:166.
3. İbni Sa’d, et-Tabakâtü’l-Kübrâ, 1:119, 120; Ebû Nuaym, Delâilü’n-Nübüvve, 1:166; Suyûtî, el-Hasâisu’l-Kübrâ, 1:205.
4. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:368; el-Hafâcî, Şerhu’s-Şifâ, 3:315; Ali el-Karî, Şerhu’s-Şifâ, 1:752; Beyhakî, Delâilü’n-Nübüvve, 6:125.
5. Es-Sâ’âtü, el-Fethü’r-Rabbânî, 20:192-193; el-Heysemî, Mecmeu’z-Zevâid, 8:220-221; Ebû Nuaym, Delâilü’n-Nübüvve, 1:111-113; İbni Kesîr, el-Bidâye ve’n-Nihâye, 2:273; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:366; Ali el-Karî, Şerhu’s-Şifâ, 1:750; Hafâcî, Şerhu’s-Şifâ, 3:313.
6. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:368; el-Hafâcî, Şerhu’s-Şifâ, 3:319; Ali el-Karî, Şerhu’s-Şifâ, 1:753; Şa’rânî, et-Tabakâtü’l-Kübrâ, 1:109.
7. Nebhânî, Câmiu Kerâmâtü’l-Evliyâ, 2:203.
8. Mecmeu’z-Zevâid, 8:220; Beyhakî, Delâilü’n-Nübüvve, 1:111; Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:366; Halebî, es-Sîretü’l-Halebiyye, 1:207, 208.

Elhasıl: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin nübüvvetinden evvel nübüvvetini tasdik ettiren ve tasdik eden pek çok vakıalar, pek çok zâtlar zâhir olmuşlar. Evet, dünyaya mânen reis olacak^{HÂŞİYE-1} ve dünyanın mânevî şeklini değiştirecek ve dünyayı âhirete mezraa yapacak ve dünyanın mahlûkatının kıymetlerini ilân edecek ve cin ve inse saadet-i ebediyeye yol gösterecek ve fânî cin ve insi idam-ı ebedîden kurtaracak ve dünyanın hikmet-i hilkatini ve tılsım-ı muğlâkını ve muammâsını açacak ve Hâlık-ı Kâinatın makâsıdını bilecek ve bildirecek ve o Hâlıkı tanıyıp umuma tanıttıracak bir zât, elbette o daha gelmeden herşey, her nevi, her taife onun geleceğini sevecek ve bekleyecek ve hüsn-ü istikbal edecek ve alkışlayacak ve Hâlıkı tarafından bildirilirse o da bildirecek. Nasıl ki, sabık işaretlerde ve misallerde gördük ki, herbir nev-i mahlûkat, onu hüsn-ü istikbal ediyor gibi mu’cizâtını gösteriyorlar, mu’cize lisânıyla nübüvvetini tasdik ediyorlar.

^{Hâşîye-1} Evet, Sultan-ı Levlâke Levlâk, öyle bir reistir ki, bin üç yüz elli senedir saltanatı devam ediyor. Birinci asırdan sonra herbir asırda lââkal üç yüz elli milyon tebaası ve raiyeti vardır. Küre-i arzın yarısını bayrağı altına almış; ve tebaası kemâl-i teslimiyetle ona hergün salât ü selâmla teccid-i biat ederek emirlerine itaat ederler.

ON YEDİNCİ İŞARET

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin Kur’ân’dan sonra en büyük mu’cizesi kendi zâtıdır. Yani, onda içtima etmiş ahlâk-ı âliyedir ki, herbir haslette en yüksek tabakada olduğuna, dost ve düşman ittifak ediyorlar. Hattâ şecaat kahramanı Hazret-i Ali, mükerreren diyordu: “Harbin dehşetlendiği vakit, biz Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin arkasına iltica edip tahassun ediyorduk.”¹ Ve hâkezâ, bütün ahlâk-ı hamîdede en yüksek ve yetişilmeyecek bir dereceye mâlikti. Şu mu’cize-i ekberi Allâme-i Mağrib Kadı İyâz’ın Şifâ-i Şerif’ine havale ediyoruz. Elhak, o zât, o mu’cize-i ahlâk-ı hamîdeyi pek güzel beyan edip ispat etmiştir.

Hem pek büyük ve dost ve düşmanla musaddakbir mu’cize-i Ahmediye (a.s.m.), şeriat-i kübrâsıdır ki, ne misli gelmiş ve ne de gelecek. Şu mu’cize-i âzamın bir derece beyanını, bütün yazdığımız otuz üç Söz ve otuz üç Mektuba ve otuz bir Lem’aya ve on üç Şuaya havale ediyoruz.

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin mütevatir ve kat’î bir mu’cize-i kübrâsı, şakk-ı kamerdir. Evet, şu inşıkak-ı kamer, çok tariklerle mütevatir bir surette, İbni Mes’ud, İbni Abbas, İbni Ömer, İmam-ı Ali, Enes, Huzeyfe gibi pek çok eâzım-ı Sahabeden müteaddit tariklerle haber verilmekle beraber, nass-ı

Kur'ân'la,² **اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ** âyeti, o mu'cize-i kübrâyı âleme ilân etmiştir. O zamanın inatçı Kureyş müşrikleri, şu âyetin verdiği habere karşı inkârla mukabele etmemişler, belki yalnız “Sihirdir” demişler.³ Demek, kâfirlerce dahi kamerin inşikakı kat'îdir. Şu mu'cize-i kübrâyı, şakk-ı kamere dair yazdığımız, Otuz Birinci Söze zeyl olan Şakk-ı Kamer Risalesine havale ederiz.

1. *Müsned*, 1:86; *Müstedrek*, 2:143; *Kenzü'l-Ummâl*, 12:347, 419.

2. “Kıyamet yaklaştı, ay yarıldı.” *Kamer Süresi*, 54:1.

3. *Tirmizî*, *Tefsîru'l-Kur'ân*, (54) 5; *Müsned*, 4:82; Ayrıca bk. *Kamer Süresi*, 2. âyet.

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, nasıl ki arz ahâlisine inşikak-ı kamer mu'cizesini göstermiş; öyle de, semâvât ahalisine Mirac mu'cize-i ekberini göstermiştir. İşte, Mirac denilen şu mu'cize-i âzamı, Otuz Birinci Söz olan Mirac Risalesine havale ederiz. Çünkü o risale, o mu'cize-i kübrâyı, ne kadar nuranî ve âli ve doğru olduğunu kat'î burhanlarla, hattâ mülhidlere karşı da ispat etmiştir. Yalnız, mu'cize-i Miracın mukaddimesi olan Beytü'l-Makdis seyahati ve sabahleyin Kureyş kavmi ondan Beytü'l-Makdisin tarifatını istemesi üzerine hasıl olan bir mu'cizeyi bahsedeceğiz. Şöyle ki:

Mirac gecesinin sabahında, miracını Kureyş'e haber verdi. Kureyş tekzip etti. Dediler: “Eğer Beytü'l-Makdis gitmişsen, Beytü'l-Makdisin kapılarını ve duvarlarını ve ahvâlini bize tarif et.” Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman ediyor ki:

فَكَرَبْتُ كَرَبًا لَمْ أَكْرُبْ مِثْلَهُ قَطَّ فَجَلَّى اللَّهُ لِي
بَيْتَ الْمَقْدِسِ وَكَشَفَ الْحُجُبَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ حَتَّى
رَأَيْتُهُ فَنَعْتُهُ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَيْهِ

Yani, “Onların tekziplerinden ve suallerinden pek çok sıkıldım. Hattâ öyle bir sıkıntı hiç çekmemiştim. Birden, Cenâb-ı Hak, Beytü'l-Makdisi bana gösterdi. Ben de Beytü'l-Makdisi bakıyorum, birer birer herşeyi tarif ediyordum.”¹ İşte, o vakit Kureyş baktılar ki, Beytü'l-Makdisten doğru ve tam haber veriyor.

1. *Buharî*, *Menâkıbu'l-Ensâr*; 41; *Tefsîru Sûre*: 17; *Müslim*, *İmân*: 276, 278, *Tefsîru Sûre*: 17; *Müsned*, 1:309, 3:377; *Kadı İyâz*, *eş-Şifâ*, 1:191.

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Kureyş'e demiş ki: “Yolda giderken sizin bir kâfilenizi gördüm. Kâfileniz yarınfilân vakitte gelecek.” Sonra o vakit kâfileye muntazır kaldılar. Kâfile bir saat taahhur etmiş. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ihbarı doğru çıkmak için, ehl-i tahkikin tasdikiyle, güneş bir saat tevakkuf etmiş. Yani, arz, onun sözünü doğru çıkarmak için, vazifesini, seyahatini bir saat tatil etmiştir ve o tatili güneşin sükûnetiyle göstermiştir.¹

İşte, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın birtek sözünün tasdiki için,

koca arz vazifesini terk eder, koca güneş şahit olur. Böyle bir zâtı tasdik etmeyen ve emrini tutmayanın ne derece bedbaht olduğunu ve onu tasdik edip emrine

سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا² diyenlerin ne kadar bahtiyar olduklarını anla,
الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الْإِيمَانِ وَالْإِسْلَامِ³de.

1. Kadı İyâz, eş-Şifâ, 1:284; Ali el-Kari, Şerhu's-Şifâ, 1:591-592; Süyûtî, ed-Dürerü'l-Müntesire, 193; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 8:296; es-Sâ'âtî, el-Fethü'r-Rabbânî, 6:155. el-Elbânî, Silsiletü'l-Ehâdisi'd-Daîfe, 972.

2. "İşittik ve itaat ettik." Bakara Sûresi, 2:285.

3. İmân ve İslâm nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun.

ON SEKİZİNCİ İŞARET

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın en büyük ve ebedî ve yüzer delâil-i nübüvveti câmi ve kırk vecihle i'câzı ispat edilmiş bir mu'cizesi dahi Kur'ân-ı Hakîmdir. İşte şu mu'cize-i ekberin beyanına dair Yirmi Beşinci Söz, takriben yüz elli sahifede, kırk vech-i i'câzını icmâlen beyan ve ispat etmiştir. Öyle ise, şu mahzen-i mu'cizat olan mu'cize-i âzamı o Söze havale ederek, yalnız iki üç nükteyi beyan edeceğiz.

BİRİNCİ NÜKTE: Eğer denilse, "İ'câz-ı Kur'ân belâğattedir. Halbuki umum tabakatın hakları var ki, i'câzında hisseleri bulunsun. Halbuki, belâğattaki i'câzı, binde ancak bir muhakkik âlim anlayabilir."

Elcevap: Kur'ân-ı Hakîmin her tabakaya karşı bir nevi i'câzı vardır ve bir tarzda i'câzının vücudunu ihsas eder.

Meselâ, ehl-i belâğatve fesâhat tabakasına karşı, harikulâde belâğattaki i'câzını gösterir.

Ve ehl-i şiir ve hitabet tabakasına karşı garip, güzel, yüksek üslûb-u bedîin i'câzını gösterir. O üslûp herkesin hoşuna gittiği halde, kimse taklit edemiyor. Mürur-u zaman o üslûbu ihtiyarlatmıyor; daima genç ve tazedir. Öyle muntazam bir nesir ve mensur bir nazımdır ki, hem âli, hem tatlıdır.

Hem kâhinler ve gaibden haber verenler tabakasına karşı, harikulâde ihbârât-ı gaybiyedeki i'câzını gösterir.

Ve ehl-i tarih ve hâdisât-ı âlem uleması tabakasına karşı, Kur'ân'daki ihbârât ve hâdisât-ı ümem-i sâlife ve ahval ve vâkıât-ı istikbaliye ve berzahiye ve uhreviyedeki i'câzını gösterir.

Ve içtimaiyat-ı beşeriye ulemasıve ehl-i siyaset tabakasına karşı, Kur'ân'ın desâtir-i kudsiyesindeki i'câzını gösterir. Evet, o Kur'ân'dan çıkan şariat-i kübrâ, o sırr-ı i'câzı gösterir.

Hem maarif-i İlâhiyeye hakaik-i kevniyede tevaggul eden tabakaya karşı, Kur'ân'daki hakaik-i kudsiye-i İlâhiyedeki i'câzı gösterir veya i'câzın vücudunu

ihlas eder.

Ve ehl-i tarîkat ve velâyete karşı, Kur'ân bir deniz gibi daima temevvüde olan âyâtının esrarındaki i'câzını gösterir.

Ve hâkezâ, kırk tabakadan her tabakaya karşı bir pencere açar, i'câzını gösterir. Hattâ, yalnız kulağı bulunan ve bir derece mânâ fehmeden avam tabakasına karşı, Kur'ân'ın okunmasıyla, başka kitaplara benzemediğini, kulak sahibi tasdik eder. Ve o âmi der ki: “Ya bu Kur'ân bütün dinlediğimiz kitapların aşâğısındadır—bu ise, hiçbir düşman dahi diyemez ve hem yüz derece muhaldir. Öyle ise, bütün işitilen kitapların fevkindedir. Öyle ise mu'cizedir.”

İşte bu kulaklı âminin fehmettiği i'câzı, ona yardım için bir derece izah edeceğiz. Şöyle ki:

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyanmeydana çıktığı vakit, bütün âleme meydan okudu ve insanlarda iki şiddetli his uyandırdı:

Birisi: Dostlarında hiss-i taklidî, yani sevgili Kur'ân'ın üslûbuna karşı benzemeklik arzusu ve onun gibi konuşmak hissi.

İkincisi: Düşmanlarda bir hiss-i tenkit ve muaraza, yani Kur'ân üslûbuna mukabele etmekle dâvâ-yı i'câzı kırmak hissi.

İşte bu iki hiss-i şeditte milyonlar Arabî kitaplar yazılmışlar, meydandadır. Şimdi, bütün bu kitapların en belîğleri, en fasihleri Kur'ân'la beraber okunduğu vakit, her kim dinlese, kat'iyen diyecek ki, Kur'ân bunların hiçbirisine benzemiyor. Demek Kur'ân, umum bu kitapların derecesinde değildir. Öyle ise, herhalde, ya Kur'ân umumunun altında olacak—o ise, yüz derece muhal olmakla beraber, hiç kimse, hattâ şeytan bile olsa diyemez.^{HÂŞİYE-1} Öyle ise, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan, yazılan umum kitapların fevkindedir.

Hâşiye-1 Yirmi Altıncı Mektubun ehemmiyetli Birinci Mebhası, şu cümlelerin hâşiyesi ve izahıdır.

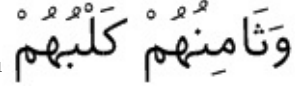
Hattâ, mânâyı da fehmetmeyen cahil âmi tabakaya karşı da, Kur'ân-ı Hakîm, usandırmamak suretiyle i'câzını gösterir. Evet, o âmi, cahil adam der ki: “En güzel, en meşhur bir beyti iki üç defa işitsem, bana usanç veriyor. Şu Kur'ân ise hiç usandırmıyor; gittikçe daha ziyade dinlemesi hoşuma gidiyor. Öyle ise bu insan sözü değildir.”

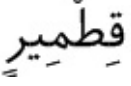
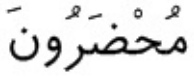
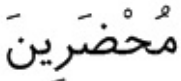
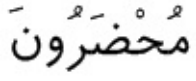
Hem hıfza çalışan çocukların tabakasına karşı dahi, Kur'ân-ı Hakîm, o nazik, zayıf, basit ve bir sahife kitabı hıfzında tutamayan o çocukların küçük kafalarında, o büyük Kur'ân ve çok yerlerinde iltibas ve müşevveşiye sebebiyet veren, birbirine benzeyen âyetlerin ve cümlelerin teşabühüyle beraber, kemâl-i suhuletle, kolaylıkla o çocukların hafızalarında yerleşmesi suretinde, i'câzını onlara dahi gösterir.

Hattâ, az sözden ve gürültüden müteessir olan hastalara ve sekeratta olanlara

karşı, Kur'ân'ın zemzemesi ve sadâsı, zemzem suyu gibi onlara hoş ve tatlı geldiği cihetle, bir nevi i'câzını onlara da ihsas eder.

Elhasıl: Kırk muhtelif tabakata ve ayrı ayrı insanlara, kırk vech ile Kur'ân-ı Hakîm i'câzını gösterir veya i'câzının vücudunu ihsas eder, kimseyi mahrum bırakmaz. Hattâ, yalnız gözü bulunan,^{HAŞİYE-1} kulaksız, kalbsiz, ilimsiz tabakasına karşı da, Kur'ân'ın bir nevi alâmet-i i'câzı vardır. Şöyle ki:

Hafız Osmanhattıyla ve basmasıyla olan Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın yazılan kelimeleri birbirine bakıyor. Meselâ, Sûre-i Kehf'te ¹ kelimesi

altında yapraklar delinse, Sûre-i Fâtır'daki ² kelimesi az bir inhırafla görünecek ve o kelbin ismi de anlaşılacak. Ve Sûre-i Yâsin'de iki defa ³ birbirini üstüne; ve's-Sâffât'taki ve hem birbirine, hem onlara bakıyor; biri delinse, ötekiler az bir inhırafla görünecek.

Meselâ, Sûre-i Sebe'in âhirinde, Sûre-i Fâtır'ın evvelindeki iki ⁴ birbirine bakar. Bütün Kur'ân'da yalnız üç dan ikisi birbirine bakmaları tesadüfî olamaz.

Ve bunların emsali pek çoktur. Hattâ bir kelime, beş altı yerde yapraklar arkasında az bir inhırafla birbirine bakıyorlar. Ve Kur'ân'ın birbirine bakan iki sahifesinde, birbirine bakan cümleleri kırmızı kalemle yazılan bir Kur'ân'ı bengördüm, “Şu vaziyet dahi bir nevi mu'cizenin emaresidir” o vakit dedim. Daha sonra baktım ki, Kur'ân'ın, müteaddit yapraklar arkasında birbirine bakar çok cümleleri var ki, mânidar bir surette birbirine bakar.

Haşiye-1 Yalnız gözü bulunan, kulaksız, kalbsiz tabakasına karşı vech-i i'câzı, burada gayet mücmelve muhtasar ve nâkıs kalmıştır. Fakat bu vech-i i'câzı Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Mektuplarda (*) gayet parlak ve nurânî ve zâhir ve bâhir gösterilmiştir; hattâ körler de görebilir. O vech-i i'câzı gösterecek bir Kur'ân yazdırdık; inşaallah tab edilecek, herkes de o güzel vechi görecektir.

(*)Otuzuncu Mektup pek parlak tasavvur ve niyet edilmişti. Fakat yerini başkasına, *İşârâtü'l-l'câz*'a verdi, kendisi meydana çıkmadı.

1. “... (Ashab-ı Kehf'in) sekizincileri köpekleridir... Kehf Sûresi, 18:22.

2. Ashab-ı Kehf'in köpeklerinin adı. Fâtır Sûresi, 35:13.

3. Hazır bulundurulular. Yâsin Sûresi, 36:32, 53, 75.

4. İkşer. Sebe Sûresi, 34:46; Nisâ Sûresi, 4:3.

İşte, tertib-i Kur'ân irşad-ı Nebvî ile, münteşir ve matbu Kur'ân'lar da ilham-ı İlâhî ile olduğundan, Kur'ân-ı Hakîm'in nakşında ve o hattında bir nevi alâmet-i i'câz işareti var. Çünkü o vaziyet ne tesadüfün işi ve ne de fikr-i beşerin düşüncesidir. Fakat bazı inhıraf var ki, o da tab'ın noksanıdır ki, tam muntazam olsaydı, kelimeler tam birbiri üzerine düşecekti.

Hem, Kur'ân'ın Medine'de nâzil olan mutavassıt ve uzun sûrelerinin herbir sahifesinde lâfzullah pek bedî bir tarzda tekrar edilmiş. Ağleben ya beş, ya altı,

ya yedi, ya sekiz, ya dokuz, ya on bir adet tekrarlaberaber, bir yaprağın iki yüzünde ve karşı karşıya gelen sahifede güzelve mânidar bir münasebet-i adediye gösterir. ^{HAŞİYE-1-2-3-4}

Haşiye-1 Hem ehl-i zikir ve münâcâtâ karşı, Kur’ân’ın ziynetli ve kafiyele lâfzı ve fesahati, san’atlı üslûbu ve nazarı kendine çevirecek belâğatin mezâyâsı çok olmakla beraber, ulvî ciddiyeti ve ilâhî huzuru ve cem’iyet hatırı veriyor, ihlâl etmiyor. Halbuki, o çeşit mezâyâ-yı fesahat ve san’at-ı lâfziye ve nazım ve kafiye, ciddiyeti ihlâl eder, zarafeti işmam ediyor, huzuru bozar, nazarı dağıtır. Hattâ münâcâtun en lâtifî ve en ciddîsî ve en ulvî nazımlı ve Mısır’ın kaht u galâsının sebeb-i ref’i olan İmam-ı Şâfiî’nin meşhur bir münâcâtını çok defa okuyordum. Gördüm ki, nazımlı, kafiyele olduğu için, münâcâtun ulvî ciddiyetini ihlâl eder. Sekiz dokuz senedir virdimdir. Hakikî ciddiyeti, ondaki kafiye ve nazımla birleştiremedim. Ondan anladım ki, Kur’ân’ın has, fıtrî, mümtaz olan kafiyelelerinde, nazım ve mezâyâsında bir nevi i’câzı var ki, hakikî ciddiyeti ve tam huzuru muhafaza eder, ihlâl etmez. İşte, ehl-i münâcât ve zikir, bu nevi i’câzı aklen fahmetmezse de kalben hisseder.

Haşiye-2 Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyânın mânevî bir sır-ı i’câzı şudur ki: Kur’ân, İsm-i Âzama mazhar olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin pek büyük ve pek parlak derece-i imanın ifade ediyor. Hem, mukaddes bir harita gibi, âlem-i âhiretin ve âlem-i rububiyetin yüksek hakikatlerini beyan eden, gayet büyük ve geniş ve âli olan hak dinin merteb-i ulviyesini fıtrî bir tarzda ifade ediyor, ders veriyor. Hem Hâlik-ı Kâinatın, umum mevcudatın Rabbi cihetinde, hadsiz izzet vebaşmetiyle hitabını ifade ediyor. Elbette, bu suretteki ifade-i Furkan’a ve bu

قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ
لَيَأْتُونَ بِمِثْلِهِ

tarzdaki beyan-ı Kur’ân’a karşı,

[“De ki: And olsun, eğer bu Kur’ân’ın benzerini getirmek için insanlar vecinler bir araya toplanıp da hepsi birbirine yardımcı olsalar, yine de onun benzerini getiremezler.” İsra Sûresi, 17:88.]

أَيْنَ الشَّرِّ مِنَ الشَّرِّ

sırıyla bütün ukul-ü beşeriye ittihad etse, birtek akıl olsa dahi, karşısına çıkamaz, muaraza edemez.

[Yer nerede, Süreyyâ yıldızı nerede!]

Çünkü, şu üç esas nokta-i nazarında, kat’iyen kâbil-i taklid değildir ve tanzir edilmez.

Haşiye-3 Kur’ân-ı Hakîmin umum sahifeleri âhîrinde âyet tamam oluyor. Güzel bir kafiye ile nihayeti hitam buluyor. Bunun sırrı şudur ki: En büyük olan Müdayene âyeti sahifeler için, Süre-i İhlâs ve Keşer, satırlar için bir vahid-i kıyasî ittihaz edildiğinden, Kur’ân-ı Hakîmin bu güzel meziyeti ve i’câz âlâmeti görüldü.

Haşiye-4 Bu makamın bu mebnasında gayet ehemmiyetli ve haşmetli ve büyük ve Risale-i Nur’un muvaffakiyeti noktasında gayet ziynetli ve sevimli ve müşevvik kerametini, pek az ve cüz’î vaziyet ve kısacık nümunelerine ve küçücük emârelerine, acelelik belâsıyla iktifa edilmiş. Halbuki o büyük hakikat ve o sevimli keramet ise, “tevafuluk” namıyla beş altı neveleriyle Risale-i Nur’un bir silsile-i kerametini ve Kur’ân’ın göze görünen bir nevi i’câzının lemeâtını ve rumuzât-ı gaybiyenin bir menba-ı işârâtını teşkil ediyor. Sonradan, Kur’ân’da lâfzullahın tevafukundan çıkan bir lem’a-i i’câzı gösteren yaldız ile bir Kur’ân yazdırıldı. Hem Rumuzat-ı Semâniyenamındaki sekiz küçük risaleler, hurufat-ı Kur’âniyenin tevafukatından çıkan münasebet-i lâtif ve işârât-ı gaybiyelerinin beyanında telif edildi. Hem Risale-i Nur’utevafuk sırrıyla tasdik ve takdir eden Keramet-i Gavsîye ve üç Keramet-i Aleviye ve İşârât-ı Kur’âniye namındaki beş adet risaleler yazıldı. Demek, Mucizât-ı Ahmediye’nin telifinde o büyük hakikat icmâlen hissedilmiş. Fakat, maatteessüf, müellif yalnız bir tırnağını görüp göstermiş, daha arkasına bakmayarak koşup gitmiş.

İKİNCİ NÜKTE: Hazret-i Mûsâ Aleyhisselâmın zamanında sihrin revacı olduğundan mühim mu’cizâtı ona benzer bir tarzda geldiği; ve Hazret-i İsâ Aleyhisselâmın zamanında ilm-i tıp revaçta olduğundan, mu’cizâtının galibi o cinsten geldiği gibi, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın dahi zamanında Ceziretü’l-Arabda en ziyade revaçta dört şey idi:

Birincisi: Belâğatve fesahat.

İkincisi: Şiir ve hitabet.

Üçüncüsü: Kâhinlik ve gaibden haber vermek.

Dördüncüsü: Hâdisât-ı maziye ve vâkiât-ı kevnîye bilmektir.

İşte, Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyangeldiği zaman, bu dört nevi malûmat sahiplerine karşı meydan okudu.

Başta, ehl-i belâğate birden diz çöktürdü; hayretle Kur’ân’ı dinlediler.

İkincisi, ehl-i şiir ve hitabet, yani muntazam nutuk okuyan ve güzel şiir söyleyenlere karşı öyle bir hayret verdi ki, parmaklarını ısırttı. Altınla yazılan en güzel şiirlerini ve Kâbeduvarlarına medar-ı iftihar için asılan meşhur Muallâkat-ı Seb’alarını indirtti, kıymetten düşürdü.

Hem gaipden haber veren kâhinleri ve sâhirleri susturdu. Onların gaybî haberlerini onlara unutturdu. Cinnîlerini tard ettirdi. Kâhinliğe hâtime çekti.

Hem ümem-i sâlifinin vekayiine ve hâdisât-ı âlemin ahvâline vakıf olanları hurafattan ve yalandan kurtarıp, hakikî hâdisât-ı maziye ve nurlu olan vekayi-i âlemi onlara ders verdi.

İşte bu dört tabaka, Kur'ân'a karşı kemâl-i hayretve hürmetle onun önüne diz çökerek şakirt oldular. Hiçbirisi hiçbir vakit birtek sûreyle muarazaya kalkışamadılar.

Eğer denilse: “Nasıl biliyoruz ki, kimse muaraza edemedi ve muaraza kâbil değil?”

Elcevap: Eğer muaraza mümkün olsaydı, herhalde teşebbüs edilecekti. Çünkü muarazaya ihtiyaç şedit idi. Zira dinleri, malları, canları, iyalleri tehlikeye düşüyor; muaraza edilseydi kurtulurlardı. Eğer muaraza mümkün olsaydı, herhalde muaraza edecektiler. Eğer muaraza edilseydi, muaraza taraftarları kâfirler, münafıklar çok, hem pek çok olduğundan, herhalde muarazaya taraftar çıkıp iltizam ederek herkese neşredeceklerdi. (Nasıl ki, İslâmiyetin aleyhinde herşeyi neşretmişler.) Eğer neşretseydiler ve muaraza olsaydı, herhalde tarihlere, kitaplara şâsaalı bir surette geçecekti. İşte, meydanda bütün tarihler, kitaplar; hiçbirisinde, Müseylime-i Kezzâbın birkaç fıkrasından başka yoktur. Halbuki, Kur'ân-ı Hakîm, yirmi üç sene mütemadiyen damarlara dokunduracak ve inadı tahrik edecek bir tarzda meydan okudu. Ve derdi ki:

“Şu Kur'ân'ın, Muhammedü'l-Emingibi bir ümmîden nazîrini yapınız ve gösteriniz.

“Haydi, bunu yapamıyorsunuz; o zât ümmî olmasın, gayet âlim ve kâtip olsun.

“Haydi, bunu da getiremiyorsunuz; birtek zât olmasın. Bütün âlimleriniz, belîğleriniz toplansın, birbirine yardım etsin. Hattâ güvendiğiniz âliheleriniz size yardım etsin.

“Haydi, bununla da yapamayacaksınız. Eskiden yazılmış belîğeserlerden de istifade edip, hattâ gelecekleri de yardıma çağırıp Kur'ân'ın nazîrini gösteriniz, yapınız.

“Haydi, bunu da yapamıyorsunuz. Kur'ân'ın mecmuuna olmasın da, yalnız on sûresinin nazîrini getiriniz.

“Haydi, on sûresine mukâbil, hakikî, doğru olarak bir nazîre getiremiyorsunuz. Haydi, hikâyelerden, asılsız kıssalardan terkip ediniz, yalnız nazmına ve belâğatine nazîre olsun getiriniz.

“Haydi, bunu da yapamıyorsunuz; birtek sûresinin nazîrini getiriniz.

“Haydi, sûre uzun olmasın; kısa bir sûre olsun, nazîrini getiriniz. Yoksa din, can, mal, iyalleriniz, dünyada da, âhirette de tehlikeye düşecektir.”

İşte, sekiz tabakada ilzam suretinde, Kur'ân-ı Hakîm yirmi üç senede değil, belki bin üç yüz senede bütün ins ve cinne karşı bu meydanı okumuş ve okuyor. Halbuki, evvelki zamanda o kâfirler can, mal ve iyâlini tehlikeye atıp en dehşetli

yol olan harp yolunu ihtiyar ederek, en kolay ve en kısa olan muaraza yolunu terk ettiler. Demek muaraza yolu mümkün değildi.

İşte, hiçbir âkıl, hususan o zamanda Ceziretü'l-Arabdaki adamlar, hususan Kureyşîler gibi zeki adamlar, birtek edipleri Kur'ân'ın birtek sûresine nazîre yapıp Kur'ân'ın hücumundan kurtulmasını temin ederek, kısa ve kolay yolu terk edip can, mal, iyâlini tehlikeye atıp, en müşkülâtlı yola sülûk eder mi?

Elhasıl, meşhur Câhız'ın dediği gibi, “Muaraza-i bilhuruf mümkün olmadı, muharebe-i bissüyufa mecbur oldular.”¹

1. Suyûtî, el-İtkan fî Ulûmi'l-Kur'ân, 2:1004.

Eğer denilse: Bazı muhakkik ulema demişler ki: “Kur'ân'ın bir sûresine değil, birtek âyetine, hattâ birtek cümlesine, hattâ birtek kelimesine muaraza edilmez ve edilmemiş.” Bu sözler mübalâğa görünüyor ve akıl kabul etmiyor. Çünkü beşerin sözlerinde Kur'ân cümlelerine benzeyen çok cümleler var. Bu sözün sırrı hikmeti nedir?

Elcevap: İ'câz-ı Kur'ân'da iki mezhep var:

Mezheb-i ekserve râcih odur ki, Kur'ân'daki letâîf-i belâğat ve mezâyâ-yı maânî, kudret-i beşerin fevkindedir.

İkinci, mercuh mezhep odur ki, Kur'ân'ın bir sûresine muaraza kudret-i beşer dahilindedir; fakat Cenâb-ı Hak, mu'cize-i Ahmediye (a.s.m.) olarak men etmiş. Nasıl ki bir adam ayağa kalkabilir; fakat eser-i mu'cize olarak bir nebî dese ki, “Sen kalkamayacaksın,” o da kalkamazsa mu'cize olur. Şu mezheb-i mercûha “Sarfe Mezhebi” denilir. Yani, Cenâb-ı Hak cin ve insi men etmiş ki, Kur'ân'ın bir sûresine mukabele edemesinler. Eğer men etmeseydi, cin ve ins bir sûresine mukabele ederdi. İşte, şu mezhebe göre, “Bir kelimesine de muaraza edilmez” diyen ulemanın sözleri hakikattir. Çünkü, madem Cenâb-ı Hak i'câz için onları men etmiş; muarazaya ağızlarını açamazlar. Ağızlarını açsalar da, izn-i İlâhî olmazsa kelimeyi çıkaramazlar.

Amma mezheb-i râcih ve ekserolan mezheb-i evvele göre dahi, o ulemanın beyan ettiği fikrin şöyle bir ince vechi vardır ki:

Kur'ân-ı Hakîm'in cümleleri, kelimeleri birbirine bakar. Bazı olur, bir kelime on yere bakar; onda, on nükte-i belâğat, on münasebetbulunuyor. Nasıl ki, *İşârâtü'l-İ'câz* namındaki tefsirde, Fâtiha'nın bazı cümleleri içinde ve

الم ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ¹ cümleleri içinde, şu nüktelerden bazı nümuneleri göstermişiz.

1. “Elif lām mim. Şu yüce kitap ki, onda asla şüphe yoktur.” Bakara Sûresi, 2:1-2.

Meselâ, nasıl ki münakkâşbir sarayda, müteaddit, muhtelif nakışların düğümü

hükmünde bir taşı, bütün nakışlara bakacak bir yerde yerleştirmek, bütün o duvarı nukuşuyla bilmeye mütevakıftır. Hem nasıl ki, insanın başındaki gözbebeğini yerinde yerleştirmek, bütün cesedin münasebâtını ve vezâif-i acibesini ve gözün o vezâife karşı vaziyetini bilmekle oluyor. Öyle de, ehl-i hakikatin çok ileri giden bir kısmı, Kur'ân'ın kelimâtında pek çok münasebâtı ve sair âyetlere, cümlelere bakan vücuhları, alâkaları göstermişler. Hususan ulema-i ilm-i huruf daha ileri gidip, bir harf-i Kur'ân'da bir sahife kadar esrarı, ehline beyan ederek ispat etmişler.

Hem madem Hâlık-ı Külli Şeyin kelâmıdır; herbir kelimesi, kalb ve çekirdek hükmüne geçebilir. Etrafında, esrardan müteşekkıl bir cesed-i mânevîye kalb ve bir şecere-i mâneviyeye çekirdek hükmüne geçebilir.

İşte, insanın sözlerinde, Kur'ân'ın kelimeleri gibi kelimeler, belki cümleler, âyetler bulunabilir. Fakat Kur'ân'da çok münasebât gözetilerek bir tarzla yerleştirildiği yerde, bir ilm-i muhit lâzım ki, öyle yerli yerine yerleşsin.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın hülâsatü'l-hülâsa bir icmâl-i mahiyeti için, bir vakit Arabî ibare ile bir tefekkür-ü hakikîyi Cenâb-ı Hak benim kalbime ihsan etmişti. Şimdi, aynen o tefekkürü Arabî olarak yazacağız, sonra mânâsını beyan edeceğiz. İşte:

سُبْحَانَ مَنْ شَهِدَ عَلَى وَحْدَانِيَّتِهِ وَصَرَّحَ بِأَوْصَافِ
جَمَالِهِ وَجَلَالِهِ وَكَمَالِهِ الْقُرْآنُ الْحَكِيمُ الْمُنَوَّرُ جِهَاتُهُ
السَّتُّ الْحَاوِي لِسِرِّ إِجْمَاعِ كُلِّ كُتُبِ الْأَنْبِيَاءِ
وَالْأَوْلِيَاءِ وَالْمُوحِّدِينَ الْمُخْتَلِفِينَ فِي الْأَعْصَارِ
وَالْمَشَارِبِ وَالْمَسَالِكِ الْمُتَّفِقِينَ بِقُلُوبِهِمْ وَعُقُولِهِمْ
عَلَى تَصْدِيقِ آسَاسَاتِ الْقُرْآنِ وَكَلِيَّاتِ أَحْكَامِهِ عَلَى
وَجْهِ الْأَجْمَالِ وَهُوَ مُحَضُّ الْوَحْيِ بِاجْتِمَاعِ الْمُنْزَلِ
وَالْمُنْزَلِ وَالْمُنَزَّلِ عَلَيْهِ وَعَيْنُ الْهُدَايَةِ بِالْبَدَاهَةِ وَمَعْدَنُ
أَنْوَارِ الْإِيمَانِ بِالضَّرُورَةِ وَمَجْمَعُ الْحَقَائِقِ
بِالْيَقِينِ وَمُوصِلٌ إِلَى السَّعَادَةِ بِالْعَيَانِ وَذُو
الْأَثْمَارِ الْكَامِلِينَ بِالْمُشَاهَدَةِ وَمَقْبُولُ الْمَلِكِ
وَالْإِنْسِ وَالْجَانِّ بِالْحَدْسِ

الصَّادِقُ مِنْ تَفَارِيقِ الْأَمَارَاتِ وَالْمُؤَيَّدُ بِالذَّلَائِلِ
الْعَقْلِيَّةِ بِاتِّفَاقِ الْعُقَلَاءِ الْكَامِلِينَ وَالْمُصَدِّقُ مِنْ جِهَةِ
الْفِطْرَةِ السَّلِيمَةِ بِشَهَادَةِ إِطْمِئْنَانِ الْوُجْدَانِ وَالْمُعْجَزَةُ
الْأَبَدِيَّةُ الْبَاقِي وَجْهٌ إِعْجَازُهُ عَلَى مَرِّ الزَّمَانِ
بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْمُنْبَسِطُ دَائِرَةُ إِرْشَادِهِ مِنَ الْمَلَأِ الْأَعْلَى
الْمَكْتَبِ الصَّبِيَّانِ يَسْتَفِيدُ مِنْ عَيْنِ دَرْسِ
الْمَلَكَةِ مَعَ الصَّبِيِّينَ وَكَذَا هُوَ ذُو الْبَصَرِ الْمُطْلَقِ
يَرَى الْأَشْيَاءَ بِكَمَالِ الْوُضُوحِ وَالظُّهُورِ وَيُحِيطُ
بِهَا وَيَقْلِبُ الْعَالَمَ فِي يَدِهِ وَيَعْرِفُهُ لَنَا كَمَا يَقْلِبُ
صَانِعُ السَّاعَةِ السَّاعَةَ فِي كَهِّهِ وَيَعْرِفُ لِلنَّاسِ فَهَذَا
الْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الشَّانُ هُوَ الَّذِي يَقُولُ مُكَرَّرًا: «اللَّهُ لَا
إِلَهَ إِلَّا هُوَ» «فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»

İşte, şu tefekkür-ü Arabînin tercümesi ve meâli şudur ki:

Yani, Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyânın altı ciheti parlaktır ve nurludur. Evham ve şübehat içine giremez. Çünkü arkası Arşa dayanıyor; o cihette nur-u vahiy var. Önünde ve hedefinde saadet-i dâreyn var. Ebede, âhirete el atmış, Cennet ve saadet nuru var. Üstünde sikke-i i’câz parlıyor. Altında burhan ve delil direkleri

var. İçi hâlis hidayet; sağ¹ **أَفَلَا يَعْقِلُونَ** lar ile ukulü istintakla “Sadakte” dedirtiyor.

1. “Akıl etmezler mi?” Yâsin Sûresi, 36:68.

Solunda, kalblere ezvâk-ı ruhanîvermekle, vicdanları istişhad ederek “Bârekâllah” dediren Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyâna hangi köşeden, hangi cihetten evham ve şübehatın hırsızları girebilir?

Evet, Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyanasırları, meşrepleri, meslekleri muhtelif olan enbiyanın, evliyanın, muvahhidînin kitaplarının sırr-ı icmâını câmidir. Yani, bütün o ehl-i kalb ve akıl, Kur’ân-ı Hakîm’in mücmel ahkâmını ve esâsâtını tasdik eder bir surette, o esâsâtı kitaplarında zikredip kabul etmişler. Demek

onlar, Kur'ân şecere-i semâvîsinin kökleri hükmündedirler.

Hem Kur'ân-ı Hakîmvahye istinad ediyor ve vahiydir. Çünkü, Kur'ân'ı nâzil eden Zât-ı Zülcelâl, mu'cizât-ı Ahmediye (a.s.m.) ile, Kur'ân vahiy olduğunu gösterir, ispat eder. Ve nâzil olan Kur'ân dahi, üstündeki i'câz ile gösterir ki, Arştan geliyor. Ve münzel-i aleyh olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bidâyet-i vahiydeki telâşı ve nüzul-ü vahiy vaktindeki vaziyet-i bîhuşu ve herkesten ziyade Kur'ân'a karşı ihlâs ve hürmeti gösteriyor ki, vahiy olup ezelden geliyor, ona misafir oluyor.

Hem o Kur'ân, bilbedâhe mahz-ı hidayettir. Çünkü onun muhalifi, bilmüşahede, küfrün dalâletidir.

Hem, bizzarure, Kur'ân envâr-ı imaniyenin madenidir. Elbette envâr-ı imaniyenin aksi zulûmattır. Çok Sözlerde bunu kat'î olarak ispat etmişiz.

Hem Kur'ân, bilyakîn, hakaikin mecmâıdır. Hayalâtve hurafat, içine giremez. Teşkil ettiği hakikatli âlem-i İslâmiyet, izhar ettiği esaslı şeriat ve gösterdiği âli kemâlâtın şهادetiyle, âlem-i gayba ait olan bahislerinde dahi, âlem-i şهادetteki bahisleri gibi ayn-ı hakaik olduğunu ve içinde hilâf bulunmadığını ispat eder.

Hem Kur'ân, bil'ayan ve şüphe-siz, saadet-i dâreyne isal eder, beşeri ona sevk eder. Kimin şüphesi varsa, bir defa Kur'ân'ı okusun ve dinlesin, ne diyor?

Hem Kur'ân'ın verdiği meyveler hem mükemmeldir, hem hayattardır. Öyle ise, Kur'ân ağacının kökü hakikattedir, hayattardır. Çünkü meyvenin hayatı, ağacın hayatına delâleteder. İşte, bak, her asırda ne kadar asfiya ve evliya gibi mükemmel ve kâmil zîhayat ve zînur meyveler vermiş.

Hem hadsiz müteferrik emârelerden neş'et eden bir hads ve kanaatle, Kur'ân, hem ins, hem cin, hem meleğin makbulü ve mergubudur ki, okunduğu vakit, onlar iştıyakla pervane gibi etrafına toplanıyorlar.

Hem Kur'ân vahiyolmakla beraber, delâil-i akliye ile teyid ve tahkim edilmiş. Evet, kâmil ukalânın ittifakı buna şahittir. Başta ulema-i ilm-i kelâmın allâmeleri ve İbni Sina, İbni Rüşd gibi felsefenin dâhileri, müttefikan, esâsât-ı Kur'âniyeyi usulleriyle, delilleriyle ispat etmişler.

Hem Kur'ân, fıtrat-ı selime cihetiyle musaddaktır. Eğer bir arıza ve bir maraz olmazsa, herbir fıtrat-ı selime onu tasdik eder. Çünkü itmi'nân-ı vicdan ve istirahat-i kalb, onun envârıyla olur. Demek fıtrat-ı selime, vicdanın itmi'nânı şهادetiyle onu tasdik ediyor. Evet, fıtrat, lisan-ı haliyle Kur'ân'a der: "Fıtratımızın kemâli sensiz olamaz." Şu hakikati çok yerlerde ispat etmişiz.

Hem Kur'ân, bilmüşahedeve bilbedâhe, ebedî ve daimî bir mu'cizedir. Her

vakit i'câzını gösterir. Sair mu'cizat gibi sönmez, vakti bitmez; ebedîdir.

Hem Kur'ân'ın mertebe-i irşadında öyle bir genişlik var ki, birtek dersinde, Hazret-i Cibril (a.s.), bir tıfl-ı nevresîde ile omuz omuza o dersi dinler, hisselerini alırlar. Ve İbni Sina gibi en dâhi feylesof, en âmi bir ehl-i kıraatle diz dize aynı dersi okurlar, derslerini alırlar. Hattâ bazan olur ki, o âmi adam, kuvvet ve safvet-i iman cihetiyle, İbni Sina'dan daha ziyade istifade eder.

Hem Kur'ân'ın içinde öyle bir göz var ki, bütün kâinatı görür, ihata eder ve bir kitabın sayfeleri gibi kâinatı göz önünde tutar, tabakatını ve âlemlerini beyan eder. Bir saatin san'atkârı nasıl saatini çevirir, açar, gösterir, tarif eder. Kur'ân dahi, elinde kâinatı tutmuş, öyle yapıyor.

İşte şöyle bir Kur'ân-ı Azîmüşşandır ki, ¹ **فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** der, vahdâniyeti ilân eder.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْآنَ لَنَا فِي الدُّنْيَا قَرِيْنًا وَفِي الْقَبْرِ مُوَسِّئًا وَفِي الْقِيَمَةِ شَفِيْعًا وَعَلَى الصِّرَاطِ نُورًا
وَمِنَ النَّارِ سِتْرًا وَحِجَابًا وَفِي الْجَنَّةِ رَفِيْقًا
وَالْبَاخِرَاتِ كُلِّهَا دَلِيْلًا وَاِمَامًا. اَللّٰهُمَّ نُوِّرْ قُلُوْبَنَا
وَقَبُوْرَنَا بِنُوْرِ الْاِيْمَانِ وَالْقُرْآنِ نُوِّرْ بُرْهَانَ الْقُرْآنِ بِحَقِّ
وَبَحْرَمَةِ مَنْ اَنْزَلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنَ عَلَيْهِ وَعَلَى اِلٰهِ الصَّلَاةِ
وَالسَّلَامِ مِنَ الرَّحْمَنِ الْحَنَّانِ اٰمِيْن ²

1. "Bil ki Allah'tan başka ilâh yoktur." Muhammed Süresi, 47:19.

2. Allahum! Kur'ân'ı bize dünyada bir dost, kabirde ünsiyetli bir yoldaş, kıyamette bir şefaatçi, sırat üzerinde bir nur, Cehennem ateşine karşı bir siperve örtü, Cennette bir refik, bütün hayırlara bir delil ve imam kıl. Allahum! Kalblerimizi ve kabirlerimizi iman ve Kur'ân nuruyla nurlandır. Üzerine Kur'ân indirilen zâtın—Rahmân-ı Hannân'ın salât ve selâmı onunve âlinin üzerine olsun—hakki ve hürmeti için, bize Kur'ân'ın burhanlarını aydınlat. Âmin.

ON DOKUZUNCU NÜKTELİ İŞARET

Sabık işaretlerde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Cenâb-ı Hakkın Resulü olduğu gayet kat'î ve şüphesiz bir surette ispat edildi. İşte, risaleti binler delâil-i kat'îye ile sabit olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, vahdâniyet-i İlâhiyenin ve saadet-i ebediyenin en parlak bir delili ve en kat'î bir burhanıdır. Biz şu İşarete, o muşırık, parlak delile ve nâtık-ı sâdık burhana, hülâsatü'l-hülâsa bir icmal ile küçük bir tarif yapacağız. Çünkü, madem o delildir ve neticesi marifet-i İlâhiyedir; elbette delili tanımak ve vech-i delâletini bilmek lâzımdır. Öyle ise, biz de gayet muhtasar bir hülâsa ile vech-i delâletini

ve sıhhatini beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, şu kâinatın mevcudatı gibi, Hâlık-ı Kâinatın vücuduna ve vahdetine kendi zâtı delâlet ettiği gibi, o kendi delâlet-i zâtiyesini, bütün mevcudatın delâletiyle beraber, lisanıyla ilân etmiştir. Madem delildir; biz de o delilin hüccet ve istikametine ve sıdk ve hakkaniyetine on beş esasta işaret ederiz:

BİRİNCİ ESAS: Hem zâtıyla, hem lisanıyla, hem delâlet-i haliyle, hem kaliyle, kâinatın Sâniine delâlet eden şu delil, hem hakikat-i kâinatça musaddak, hem sâdıktır. Çünkü, bütün mevcudatın vahdâniyete delâletleri, elbette, vahdâniyeti söyleyen zâtı tasdik hükmündedir. Demek, söylediği dâvâ da umum kâinatça musaddaktır.

Hem beyanettiği kemâl-i mutlak olan vahdâniyet-i İlâhiye ve hayr-ı mutlak olan saadet-i ebediye, bütün hakaik-i âlemin hüsün ve kemâline muvafık ve mutabık olduğundan, o, dâvâsında elbette sâdıktır.

Demek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, vahdâniyet-i İlâhiyeye ve saadet-i ebediyeye bir burhan-ı nâtık-ı sâdık ve musaddaktır.

İKİNCİ ESAS: Hem o delil-i sâdık ve musaddak, madem umum enbiyanın fevkinde binler mu’cizat ve neshedilmeyen bir şeriat ve umum cin ve inse şamil bir davet sahibi olduğundan, elbette umum enbiyanın reisidir. Öyle ise, umum enbiyanın mu’cizatlarının sırrını ve ittifaklarını câmidir. Demek, bütün enbiyanın kuvvet-i icmâi ve mu’cizatlarının şehadeti, onun sıdk ve hakkaniyetine bir nokta-i istinad teşkil eder.

Hem onun terbiyesi ve irşadı ve nur-u şeriatıyla kemalbulan bütün evliya ve asfiyanın sultanı ve üstadıdır. Öyle ise, onların sırr-ı kerametlerini ve icmâkârâne tasdiklerini ve tahkiklerinin kuvvetini câmidir. Çünkü onlar üstadlarının açtığı ve kapıyı açık bıraktığı yolda gitmişler, hakikati bulmuşlar. Öyle ise, onların bütün kerametleri ve tahkikatları ve icmâları, o mukaddes üstadlarının sıdk ve hakkaniyeti için bir nokta-i istinad temin eder.

Hem o burhan-ı vahdâniyet, sabık işaretlerde görüldüğü gibi, o kadar kat’î, yakînî ve bâhir mu’cizeleri ve harika irhasatları ve şüphesiz delâil-i nübüvveti var ve o zâtı öyle bir tasdik ediyor ki, kâinat toplansa onların tasdikini iptal edemez.

ÜÇÜNCÜ ESAS: Hem o mu’cizât-ı bâhire sahibi olan vahdâniyet dellâlı ve saadet-i ebediye müjdecisi, kendi zât-ı mübarekinde öyle ahlâk-ı âliye ve vazife-i risaletinde öyle secâyâ-yı sâmiye ve tebliğ ettiği şeriat ve dininde öyle hasâil-i gâliye vardır ki, en şedit düşman dahi onu tasdik ediyor, inkâra mecal bulamıyor. Madem zâtında ve vazifesinde ve dininde en yüksek ve güzel ahlâkları ve en ulvî

ve mükemmel seciyeleri ve en kıymetli ve makbul hasletleri bulunuyor.

Elbette o zât, mevcudattaki kemâlâtın ve ahlâk-ı âliyenin misali ve mümessili ve timsali ve üstadıdır. Öyle ise, zâtında ve vazifesinde ve dininde şu kemâlâtise, hakkaniyetine ve sıdkına o kadar kuvvetli bir nokta-i istinaddır ki, hiçbir cihette sarsılmaz.

DÖRDÜNCÜ ESAS: Hem maden-i kemâlât ve muallim-i ahlâk-ı âliye olan o dellâl-ı vahdâniyet ve saadet, kendi kendine söylemiyor, belki söylettiriliyor. Evet, Hâlık-ı Kâinat tarafından söylettiriliyor. Üstâd-ı Ezelîsinden ders alır, sonra ders verir. Çünkü, sabık işaretlerde kısmen beyan edilen binler delâil-i nübüvvetle, Hâlık-ı Kâinat, bütün o mu'cizâtı onun elinde halk etmekle gösterdi ki, o, Onun hesabına konuşuyor, Onun kelâmını tebliğ ediyor.

Hem ona gelen Kur'ân ise, içinde, dışında kırk vech-i i'câzile gösterir ki, o Cenâb-ı Hakkın tercümanıdır.

Hem o kendi zâtında bütün ihlâsıyla ve takvâsıyla ve ciddiyetiyle ve emanetiyle ve sair bütün ahval ve etvârıyla gösterir ki, o kendi namına, kendi fikriyle demiyor, belki Hâlıkı namına konuşuyor.

Hem onu dinleyen bütün ehl-i hakikat, keşifve tahkikle tasdik etmişler ve ilmelyakîn iman etmişler ki, o kendi kendine konuşmuyor; belki Hâlık-ı Kâinat onu konuşturuyor, ders veriyor, onunla ders verdiriyor.

Öyle ise, onun sıdkve hakkaniyeti, bu dört gayet kuvvetli esasların icmâına istinad eder.

BEŞİNCİ ESAS: Hem o tercüman-ı Kelâm-ı Ezelî, ervahları görüyor, melâikelerle sohbet ediyor, cin ve insi de irşad ediyor. Değil ins ve cin âlemi, belki âlem-i ervah ve âlem-i melâike fevkinde ders alıyor ve mâverâsında münasebeti var ve ıttılâı vardır. Sabık mu'cizâtı ve tevatürle kat'î macera-yı hayatı, şu hakikati ispat etmiştir. Öyle ise, kâhinler ve sair gaibden haber verenler gibi, onun haberlerine değil cin, değil ervah, değil melâike, belki Cibril'den başka Melâike-i Mukarrebîn dahi karışamıyor. Hattâ, ekser evkatta onun arkadaşı olan Hazret-i Cebrâil'i dahi bazı geri bırakıyor.

ALTINCI ESAS: Hem o melek, cin ve beşerin seyyidi olan zât, şu kâinat ağacının en münevver ve mükemmel meyvesi ve rahmet-i İlâhiyenin timsali ve muhabbet-i Rabbâniyenin misali ve Hakkın en münevver burhanı ve hakikatin en parlak sirâcı ve tılsım-ı kâinatın miftahı ve muammâ-yı hilkatin keşşafı ve hikmet-i âlemin şârihi ve saltanat-ı İlâhiyenin dellâlı ve mehâsin-i san'at-ı Rabbâniyenin vassâfı; ve câmiyet-i istidat cihetiyle, o zât mevcudattaki kemâlâtın en mükemmel enmuzecidir. Öyle ise, o zâtın şu evsâfı ve şahsiyet-i mâneviyesi işaret eder, belki gösterir ki, o zât kâinatın illet-i gaiyesidir. Yani, "O

zâta şu kâinatın Hâlıkı bakmış, kâinatı halk etmiştir. Eğer onu icad etmeseydi, kâinatı dahi icad etmezdi” denilebilir. Evet, cin ve inse getirdiği hakaik-i Kur’âniye ve envâr-ı imaniye ve zâtında görünen ahlâk-ı âliye ve kemâlât-ı sâmiye, şu hakikate şahid-i katı’dır.

YEDİNCİ ESAS: Hem o burhan-ı hak ve sirâc-ı hakikat, öyle bir din ve şariat göstermiştir ki, iki cihanın saadetini temin edecek desâtiri câmidir. Ve câmi olmakla beraber, kâinatın hakaikini ve vezâifini ve Hâlık-ı Kâinat’ın esmâsını ve sıfâtını, kemâl-i hakkaniyetle beyan etmiştir.

İşte o İslâmiyet ve şariat, öyle bir tarzda muhit ve mükemmeldir ve öyle bir surette kâinatı kendiyile beraber tarif eder ki; onun mâhiyetine dikkat eden elbette anlar ki; o din, bu güzel kâinatı yapan Zâtın, o kâinatı kendiyile beraber tarif edecek bir beyannamesidir ve bir tarifesidir. Nasıl ki bir sarayın ustası, o saraya münasip bir tarife yapar, kendini vasıflarıyla göstermek için bir tarife kaleme alır. Öyle de, din ve şariat-i Muhammediyede (a.s.m.) öyle bir ihata, bir ulviyet, bir hakkaniyet görünüyor ki, kâinatı halk ve tedbir edenin kaleminden çıktığını gösterir. Ve o kâinatı güzelce tanzim eden kim ise, şu dini güzelce tanzim eden yine Odur. Evet, o nizam-ı ekmel, elbette bu nazm-ı ecmeli ister.

SEKİZİNCİ ESAS: İşte, mezkûr sıfatlarla muttasıf ve her cihetle sarsılmaz, kuvvetli istinad noktalarına dayanan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtu Vesselâm, âlem-i şehadete müteveccih olarak, âlem-i gayb namına, cin ve insin başları üzerine ilân ederek, istikbalde gelecek asırlar arkasında duran akvâma ve milletlere hitap edip öyle bir nidâ eder ki, umum cin ve inse, umum yerlere, umum asırlara işittiriyor. Evet, işitiyoruz.

DOKUZUNCU ESAS: Hem öyle yüksek, kuvvetli hitap ediyor ki, bütün asırlar onu dinler. Evet, aks-i sadâsını herbir asır işitiyor.

ONUNCU ESAS: Hem o zâtın gidişatında görünüyor ki: Görüyor, öyle haber veriyor. Çünkü en tehlikeli vakitlerde, kemâl-i metanetle, tereddütsüz, telâşsız söylüyor. Bazı olur, tek başıyla dünyaya meydan okuyor.

ON BİRİNCİ ESAS: Hem bütün kuvvetiyle, öyle kuvvetli davet edip çağırır ki, yarı yeri ve nev-i beşerin beşte birini, sesine karşı “Lebbeyk” dedirtti,

سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا

¹söylettirdi.

1. “İşittik ve itaat ettik.” Bakara Süresi, 2:285.

ON İKİNCİ ESAS: Hem öyle bir ciddiyetle davet ve öyle esaslı bir surette terbiye eder ki, düsturlarını asırların cephesinde ve aktârın taşlarında nakşediyor ve dehirlerin yüzlerinde pâyidar ediyor.

ON ÜÇÜNCÜ ESAS: Hem tebliğ ettiği ahkâmın sağlamlığına öyle bir vüsuk

ve güvenmekle söylüyor ve davet ediyor ki, dünya toplansa, onu bir hükmünden geri çevirip pişman edemez. Buna şahit, bütün tarih-i hayatı ve Siyer-i Seniyesidir.

ON DÖRDÜNCÜ ESAS: Hem öyle bir itmi'nân ile, bir itimad ile davet eder, tebliğ eder ki, kimseden minnet almaz, hiçbir müşkülâta karşı telâş etmez. Tereddütsüz, kemâl-i samimiyetle ve safvetle ve herkesten evvel kendisi amel edip kabul ederek, getirdiği ahkâmı ilân eder. Buna şahit ise, herkesçe, dost ve düşmanca malûm olan meşhur zühdü ve istiğnâsı ve dünyanın fâni müzeyyenâtına adem-i tenezzülüdür.

ON BEŞİNCİ ESAS: Hem getirdiği dine herkesten ziyade itaati ve Hâlıkına karşı herkesten ziyade ubûdiyeti ve menhiyâta karşı herkesten ziyade takvâsı kat'iyen gösterir ki, o, Sultan-ı Ezel ve Ebedin mübelliğidir, elçisidir. Ve o, Mâbud-u Bilhakkın en hâlis abdidir ve Kelâm-ı Ezelînin tercümanıdır.

Şu on beş adet esasların neticesi şudur ki: Mezkûr evsafla muttasıf şu zât, bütün kuvvetiyle, bütün hayatında mükerreren ve mütemadiyen ¹

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

der, vahdâniyeti ilân eder.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ عَدَدَ حَسَنَاتِ أُمَّتِهِ ²
سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ ³

1. "Bil ki Allah'tan başka ilâh yoktur." Muhammed Sûresi, 47:19.

2. Allahım! Ona ve âline, ümmetinin hasenâtı adedince salât ve selâm et.

3. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Sensin." Bakara Sûresi, 2:32.

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

Bir ikram-ı İlâhîve bir eser-i inâyet-i Rabbâniye ¹

mazmununa mâsadak olmak emeliyle deriz:

Şu risalenin telifinde Cenâb-ı Hakkın bir eser-i inâyetini ve rahmetini zikredeceğim. Tâ, şu risaleyi okuyanlar ehemmiyetle baksınlar.

İşte, şu risalenin telifi, hiç kalbimde yoktu. Çünkü risalet-i Ahmediyeye (a.s.m.) dair Otuz Birinci ve On Dokuzuncu Sözler yazılmıştı. Birden bire, şu risaleyi yazmak için mücbir bir hatıra kalbe geldi.

Hem kuvve-i hafızam, musibetler neticesi olarak sönmüştü. Hem meşrebimde, yazdığım eserlerde nakil suretiyle, *kale-kîle* suretiyle gitmemiştim. Hem yanımda kütüb-ü hadîsiye ve siyer kitapları yoktur. Bununla beraber, “Tevekkeltü alâllah” diyerek başladım.

Öyle bir muvaffakiyet oldu ki, Eski Said’in kuvve-i hafızasından ziyade hafızam yardım etti. Her iki üç saatte, sür’atle otuz kırksahife yazıldı. Birtek saatte on beş sahife yazılıyordu. Ekser Buhârî, Müslim, Beyhakî, Tirmizî, Şifâ-i Şerif, Ebu Nuaym, Taberî gibi kitaplardan naklediliyor. Halbuki bu nakilde hata olsa—hadîsolduğu için—günah olması lâzım geldiğinden, kalbim titriyordu. Fakat anlaşıldı ki, inâyet var ve şu risaleye ihtiyaç var. İnşaaallah sahih bir surette yazılmıştır. Şayet bazı elfâz-ı hadîsiyede veya râvilerin isminde bir yanlış bulunsa, tashih edilerek müsamaha ile bakmalarını ihvanlarımdan rica ediyorum.

Said Nursî

Evet, biz müsveddeyi yazıyorduk. Üstadımız da söylüyordu. Yanında hiç kitap yoktu; hiç müracaat da etmiyordu. Birden bire, gayet sür’atli söylüyordu, biz de yazıyorduk. İki üç saatte otuz kırk, daha fazlasahife yazıyorduk. Bizim de kanaatimiz geldi ki, bu muvaffakiyet, mu’cizât-ı Nebeviyenin bir kerametidir.

Daimî Hizmetkârı Hizmetkârı ve müsvedde kâtibi Müsvedde kâtibi ve âhiret kardeşi Müsvedde ve tebyiz kâtibi

Abdullah Çavuş, Süleyman Sâmî, Hafız Halid, Hafız Tevfik

1. “Rabbinin nimetine gelince, onu minnet ve şükranla an.” Duhâ Sûresi, 93:11.

Mu'cizat-ı Ahmediye'nin Birinci Zeyli

On Dokuzuncu Söz, Risâlet-i Ahmediye'ye (a.s.m.) ve zeyli şakk-ı kamer mu'cizesine dair olduğundan; makam münâsebetiyle buraya alınmıştır.

On Dört Reşahâtı tazammun eden On Dördüncü Lem'anın

BİRİNCİ REŞHASI

Rabbimizi bize tarif eden üç büyük, küllîmuarrif var: Birisi şu kitab-ı kâinattır ki, bir nebze şehadetini on üç Lem'a ile Arabî Nur Risalesinden On Üçüncü Dersten işittik. Birisi şu kitab-ı kebîrin âyet-i kübrâsı olan Hâtemü'l-Enbiyâ Aleyhissalâtü Vesselâmdır. Birisi de Kur'ân-ı Azîmüştür. Şimdi, şu ikinci burhan-ı nâtıkı olan Hâtemü'l-Enbiyâ Aleyhissalâtü Vesselâmı tanımalıyız, dinlemeliyiz.

Evet, o burhanın şahs-ı mânevîsine bak:

Sath-ı arz bir mescid, Mekke bir mihrap, Medine bir minber; o burhan-ı bâhir olan Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm bütün ehl-i imana imam, bütün insanlara hatip, bütün enbiyaya reis, bütün evliyaya seyyid, bütün enbiya ve evliyadan mürekkep bir halka-i zikrin serzâkiri; bütün enbiya hayattar kökleri, bütün evliya tarâvettar semereleri bir şecere-i nuraniyedir ki, herbir dâvâsını, mu'cizâtlarına istinat eden bütün enbiya ve kerametlerine itimat eden bütün evliya tasdik edip imza ediyorlar.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Zira, o 'der, dâvâ eder. Bütün sağ ve sol, yani mazi ve müstakbel taraflarında saf tutan o nuranî zâkirler, aynı kelimeyi tekrar ederek,

صَدَقْتَ وَبِالْحَقِّ نَطَقْتَ

icmâ ederek, mânen ² derler.

Hangi vehmin haddi var ki, böyle hesapsız imzalarla teyid edilen bir müddeâyâ parmak karıştırsın?

İKİNCİ REŞHA

O nuranîburhan-ı tevhid, nasıl ki iki cenâhın icmâ ve tevatürüyle teyid ediliyor. Öyle de, Tevrat ve İncil gibi kütüb-ü semâviyenin^{HAŞİYE-1} yüzler işârâtı³ ve

irhasatın binler rumuzâtı⁴ ve hâtiflerin meşhur beşârâtı ve kâhinlerin mütevatir şehâdâtı⁵ ve şakk-ı kamer⁶ gibi binler mu’cizâtının delâlâtı ve şeriatın hakkaniyeti ile teyid ve tasdik ettikleri gibi, zâtında gayet kemâldeki ahlâk-ı hamîdesi ve vazifesinde nihayet hüsnündeki secâyâ-yı gâliyesi ve kemâl-i emniyeti ve kuvvet-i imanını ve gayet itminanını ve nihayet vüsukunu gösteren fevkalâde takvâsı, fevkalâde ubûdiyeti, fevkalâde ciddiyeti, fevkalâde metaneti, dâvâsında nihayet derecede sadık olduğunu güneş gibi âşikâre gösteriyor.

1. “Allah’tan başka ilâh yoktur.” Saffât Sûresi, 37:35; Muhammed Sûresi, 47:19.

2. Doğru dedin ve söylediğin haklıdır.

Haşiye-1 Hüseyin-i Cîsrî Risale-i Hamidiye’sinde yüz on dört işârâtı o kitaplardan çıkmıştır. Tahriften sonra bu kadar bulunsa, elbette daha evvel çok tasrihat varmış.

3. bk. *Mektûbat*, On Dokuzuncu Mektup, On Altıncı İşâret, Birinci Kısım.

4. bk. *Mektûbat*, On Dokuzuncu Mektup, On Altıncı İşâret, Üçüncü Kısım.

5. bk. *Mektûbat*, On Dokuzuncu Mektup, On Altıncı İşâret, İkinci Kısım.

6. bk. *Mektûbat*, On Dokuzuncu Mektup, On Yedinci İşâret.

ÜÇÜNCÜ REŞHA

Eğer istersen, gel, Asr-ı Saadete, Ceziretü’l-Araba gideriz. Hayalen olsun, onu vazife başında görüp ziyaret ederiz.

İşte, bak: Hüsn-ü sîretve cemâl-i suretle mümtaz bir zâtı görüyoruz ki, elinde mu’ciznümâ bir kitap, lisanında hakaik-âşinâ bir hitap, bütün benî Âdeme, belki cin ve inse ve meleğe, belki bütün mevcudata karşı bir hutbe-i ezeliyeyi tebliğ ediyor. Sırr-ı hilkat-i âlem olan muammâ-i acibânesini hal ve şerh edip ve sırr-ı kâinat olan tılsım-ı muğlâkını feth ve keşfederek, bütün mevcudattan sorulan, bütün ukulü hayret içinde meşgul eden üç müşkül ve müthiş sual-i azîm olan “Necisin? Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?” suallerine mukni, makbul cevap verir.

DÖRDÜNCÜ REŞHA

Bak, öyle bir ziya-yı hakikatneşreder ki, eğer onun o nuranî daire-i hakikat-i irşadından hariç bir surette kâinata baksan, elbette kâinatın şeklini bir matemhane-i umumî hükmünde ve mevcudatı birbirine ecnebî, belki düşman ve câmidâtı dehşetli cenazeler ve bütün zevilhayatı zevâl ve firakın sillesiyle ağlayan yetimler hükmünde görürsün.

Şimdi bak, onun neşrettiği nur ile, o matemhane-i umumî, şevk u cezbe içinde bir zikirhaneye inkılâp etti. O ecnebî, düşman mevcudat, birer dost ve kardeş şekline girdi. O câmidât-ı meyyite-i sâmite, birer mûnis memur, birer musahhar hizmetkâr vaziyetini aldı. Ve o ağlayıcı ve şekvâ edici, kimsesiz yetimler, birer tesbih içinde zâkir veya vazife paydosundan şâkir suretine girdi.

BEŞİNCİ REŞHA

Hem o nur ile, kâinattaki harekât, tenevvüat, tebeddülât, tagayyürat, mânâsızlıktan ve abesiyetten ve tesadüf oyuncaklığından çıkıp, birer mektubat-ı Rabbâniye, birer sahife-i âyât-ı tekvîniye, birer merâyâ-yı esmâ-i İlâhiye ve âlem dahi bir kitab-ı hikmet-i Samedâniye mertebesine çıktılar.

Hem insanı bütün hayvânâtın mâdûnuna düşüren hadsiz zaaf ve aczi, fakr ve ihtiyâcâtı ve bütün hayvanlardan daha bedbaht eden, vasıta-ı nakl-i hüzn ve elem ve gam olan aklı o nurla nurlandığı vakit, insan bütün hayvanat, bütün mahlûkat üstüne çıkar. O nurlanmış acz, fakr, akıl ile, niyaz ile nazenin bir sultan ve fîzar ile nazdar bir halife-i zemin olur.

Demek o nur olmasa kâinatda, insan da, hattâ herşey dahi hiçe iner. Evet, elbette böyle bedî bir kâinatta böyle bir zât lâzımdır. Yoksa kâinat ve eflâk olmamalıdır.

ALTINCI REŞHA

İşte, o zât, bir saadet-i ebediyenin muhbiri, müjdecisi, bir rahmet-i bînihâyenin kâşifi ve ilâncısı ve saltanat-ı Rububiyetin mehâsininin dellâlı, seyircisi ve künûz-u esmâ-i İlâhiyenin keşşâfı, göstericisi olduğundan, böyle baksan—yani ubûdiyeti cihetiyle—onu bir misal-i muhabbet, bir timsal-i rahmet, bir şeref-i insaniyet, en nuranî bir semere-i şecere-i hilkat göreceksin. Şöyle baksan—yani risaleti cihetiyle—bir burhan-ı hak, bir sirac-ı hakikat, bir şems-i hidayet, bir vesile-i saadet görürsün.

İşte, bak: Nasıl berk-i hâtıf gibi, onun nuru şarktan garbı tuttu. Ve nısf-ı arz ve hums-u beşer, onun hediye-i hidayetini kabul edip hırz-ı can etti. Bizim nefis ve şeytanımıza ne oluyor ki, böyle bir zâtın bütün dâvâlarının esası olan

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

’1, bütün meratibiyle beraber kabul etmesin?

1. “Allah’tan başka ilâh yoktur.” Saffât Süresi, 37:35; Muhammed Süresi, 47:19.

YEDİNCİ REŞHA

İşte, bak: Şu cezire-i vâsiada vahşî ve âdetlerine mutaassıp ve inatçı muhtelif akvâmı, ne çabuk âdât ve ahlâk-ı seyyie-i vahşiyânelerini def’aten kal’ ve ref’ ederek, bütün ahlâk-ı hasene ile teşhiz edip bütün âleme muallim ve medenî ümeme üstad eyledi. Bak, değil zahirî bir tasallut, belki akılları, ruhları, kalbleri, nefisleri fetih ve teshir ediyor. Mahbub-u kulûb, muallim-i ukûl, mürebbi-i nüfus, sultan-ı ervah oldu.

SEKİZİNCİ REŞHA

Bilirsin ki, sigaragibi küçük bir âdeti, küçük bir kavimde, büyük bir hâkim, büyük bir himmetle, ancak daimî kaldırabilir. Halbuki, bak: Bu zât, büyük ve çok âdetleri, hem inatçı, mutaassıp, büyük kavimlerden, zahirî küçük bir kuvvetle, küçük bir himmetle, az bir zamanda ref edip, yerlerine öyle secâyâ-yı âliye-yi—ki dem ve damarlarına karışmış derecede sabit olarak—vaz’ ve tesbit ediyor. Bunun gibi daha pek çok harika icraatı yapıyor.

İşte, şu Asr-ı Saadeti görmeyenlere, Ceziretü’l-Arabı gözlerine sokuyoruz.

Haydi, yüzer feylesofu alsınlar, oraya gitsinler, yüz sene çalışsınlar! O zâtın o zamananisbeten bir senede yaptığının yüzden birisini acaba yapabilirler mi?

DOKUZUNCU REŞHA

Hem bilirsin: Küçük bir adam, küçük bir haysiyetle, küçük bir cemaatte, küçük bir meselede, münazaralı bir dâvâda, hicapsız, pervâsız, küçük fakat hacâlet-âver bir yalanı, düşmanları yanında hilesini hissettirmeyecek derecede teessür ve telâş göstermeden söyleyemez.

Şimdi bak bu zâta: Pek büyük bir vazifede, pek büyük bir vazifedar, pek büyük bir haysiyetle, pek büyük emniyete muhtaç bir halde, pek büyük bir cemaatte, pek büyük husumet karşısında, pek büyük meselelerde, pek büyük dâvâda, pek büyük bir serbestiyetle, bilâpervâ, bilâtereddüt, bilâhicap, telâşsız, samimî bir safvetle, büyük bir ciddiyetle, hasımlarının damarlarına dokunduracak şedit, ulvî bir surette söylediği sözlerinde hiç hilâf bulunabilir mi? Hiç hile karışması mümkün müdür? Kellâ!

إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ

Evet, hakaldatmaz, hakikatbîn aldanmaz. Hak olan mesleği hileden müstağnîdir. Hakikatbînin gözüne hayalin ne haddi var ki hakikat görünsün, aldatsın?

ONUNCU REŞHA

İşte, bak: Ne kadar merak-âver, ne kadar cazibedar, ne kadar lüzumlu, ne kadar dehşetli hakaiki gösterir ve mesâili ispat eder. Bilirsin ki, en ziyade insanı tahrik eden meraktır. Hattâ, eğer sana denilse, “Yarı ömrünü, yarı malını versen, Kamerden ve Müşteriden biri gelir, Kamerde ve Müşteride ne var, ne yok, ahvâlini sana haber verecek. Hem doğru olarak senin istikbalini ve başına ne geleceğini doğru olarak haber verecek”; merakın varsa, vereceksin.

Halbuki, şu zât öyle bir Sultanın ahabârını söylüyor ki, memleketinde Kamer, bir sinek gibi, bir pervane etrafında döner. O Arz olan o pervane ise, bir lâmba etrafında pervaz eder. Ve o Güneş olan lâmba ise, o Sultanın binler menzillerinden bir misafirhanesinde, binler misbahlar içinde bir lâmbasıdır.

Hem öyle acaip bir âlemde hakikîolarak bahsediyor ve öyle bir inkılâptan haber veriyor ki, binler küre-i arz bomba olsa, patlasalar, o kadar acip olmaz.

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ الْقَارِعَةُ

Bak, onun lisanında

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ

gibi sûreleri işit. Hem öyle bir istikbalden doğru olarak haber veriyor ki, şu dünyevî istikbal ona nisbeten bir katre serap hükmündedir.

Hem öyle bir saadetten pek ciddî olarak haber veriyor ki, bütün saadet-i dünyeviye ona nisbeten bir berk-i zâilin bir şems-i sermede nisbeti gibidir.

ON BİRİNCİ REŞHA

Böyle acip ve muammâ-âlûd şu kâinatın perde-i zahiriyesi altında, elbette ve elbette böyle acaip bizi bekliyor. Böyle acaibi haber verecek, böyle harika ve fevkalâde mu’ciznümâ bir zât lâzımdır.

Hem bu zâtın gidişatından görünüyor ki, o görmüş ve görüyor ve gördüğünü söylüyor.

Hem bizi nimetleriyle perverde eden şu semâvâtve arzın İlâhı bizden ne istiyor, marziyâtı nedir; pek sağlam olarak bize ders veriyor.

Hem bunlar gibi daha pek çok merak-âver, lüzumlu hakaiki ders veren bu zâta karşı herşeyi bırakıp ona koşmak, onu dinlemek lâzım gelirken, ekser insanlara ne olmuş ki, sağır olup kör olmuşlar, belki divane olmuşlarki bu hakkı görmüyorlar, bu hakikati işitmiyorlar, anlamıyorlar?

ON İKİNCİ REŞHA

İşte, şu zât, şu mevcudatHâlîkının vahdâniyetinin hakkaniyeti derecesinde hak bir burhan-ı nâtık, bir delil-i sadık olduğu gibi, haşrin ve saadet-i ebediyenin dahi bir burhan-ı katı, bir delil-i sâtıdır. Belki, nasıl ki o zât, hidayetiyle saadet-i ebediyenin sebep-i husulü ve vesile-i vusulüdür; öyle de, duasıyla, niyazıyla o saadetin sebep-i vücudu ve vesile-i icadıdır. Haşir meselesinde geçen¹ şu sırrı, makam münasebetiyle tekrar ederiz.

İşte, bak: O zât öyle bir salât-ı kübrâda dua ediyor ki, güya şu cezire, belki arz, onun azametli namazıyla namaz kılar, niyaz eder.

Bak, hem öyle bir cemaat-i uzmâda niyaz ediyor ki, güya benî Âdemin zaman-ı Âdemden asrımıza, kıyamete kadar bütün nuranî, kâmil insanlar, ona ittibâ ile iktidâ edip duasına âmin diyorlar.

Hem bak, öyle bir hâcet-i âmmeiçin dua ediyor ki, değil ehl-i arz, belki ehl-i semâvât, belki bütün mevcudat, niyazına, “Evet, yâ Rabbenâ, ver, biz dahi istiyoruz” deyip iştirak ediyorlar.

Hem öyle fakirâne, öyle hazinâne, öyle mahbubâne, öyle müştakâne, öyle tazarrukârâne niyaz ediyor ki,² bütün kâinatı ağlattırıyor, duasına iştirak ettiriyor.

1. bk. Onuncu Söz, Mukaddime, Dördüncü İşaret, Beşinci Hakikat.
2. bk. Tirmizî, Deavât 30.

Bak, hem öyle bir maksat, öyle bir gaye için dua ediyor ki, insanı ve âlemi, belki bütün mahlûkatı esfel-i sâfilînden, sukuttan, kıymetsizlikten, faidesizlikten, âlâ-yı illiyyîne, yani kıymete, bekâya, ulvî vazifeye çıkarıyor.

Bak, hem öyle yüksek bir fizâr-ı istimdatkârâne ve öyle tatlı bir niyaz-ı

istirhamkârâne ile istiyor, yalvarıyor ki, güya bütün mevcudata ve semâvâta ve Arşa işittirip, vecde getirip, duasına “Âmin Allahümme âmin” dedirtiyor.

Bak, hem öyle Semî, Kerîmbir Kadîrden, öyle Basîr, Rahîm bir Alîmden hâcetini istiyor ki, bilmüşahede, en hafî bir zîhayatın en hafî bir hâcetini, bir niyazını görür, işitir, kabul eder, merhamet eder. Çünkü istediğini—velev lisan-ı hâl ile olsun—verir. Ve öyle bir suret-i hakîmâne, basîrâne, rahîmânede verir ki, şüphe bırakmaz, bu terbiye ve tedbir öyle bir Semî ve Basîr ve öyle bir Kerîm ve Rahîme hastır.

ON ÜÇÜNCÜ REŞHA

Acaba bütün efâzıl-ı benî Âdemi arkasına alıp, arz üstünde durup, Arş-ı Âzama müteveccihen el kaldırıp dua eden şu şeref-i nev-i insan ve ferîd-i kevn ü zaman ve bihakkın fahr-i kâinat ne istiyor?

Bak, dinle: Saadet-i ebediyeistiyor. Bekâ istiyor. Lika istiyor. Cennet istiyor. Hem, merâyâ-yı mevcudatta ahkâmını ve cemâllerini gösteren bütün esmâ-i kudsiye-i İlâhiye ile beraber istiyor. Hattâ, eğer rahmet, inâyet, hikmet, adalet gibi hesapsız o matlubun esbab-ı mucibesi olmasaydı, şu zâtın tek duası, baharımızın icadı kadar kudretine hafif gelen şu Cennetin binasına sebebiyet verecekti.

Evet, nasıl ki onun risaleti şu dâr-ı imtihanın açılmasına sebebiyet verdi. Öyle de, onun ubûdiyeti dahi öteki dârın açılmasına sebeptir. Acaba ehl-i akıl ve

tahkike ¹ لَيْسَ فِي الْإِمْكَانِ أَبَدُ عُمْرًا كَانَ dedirten şu meşhud intizam-ı fâik, şu rahmet içinde kusursuz hüsn-ü san’at ve misilsiz cemâl-i Rububiyet, hiç böyle bir çirkinliği, böyle bir merhametsizliği, böyle bir intizamsızlığı kabul eder mi ki, en cüz’î, en ehemmiyetsiz arzuları, sesleri ehemmiyetle işitip ifa etsin; en ehemmiyetli, en lüzumlu arzuları ehemmiyetsiz görüp işitmesin, anlamasın, yapmasın? Hâşâ ve kellâ!. Yüz bin defa hâşâ! Böyle bir cemâl, böyle bir çirkinliği kabul etmez, çirkin olmaz.

1. “İmkân dairesinde, şu varlık âleminde daha mükemmeli, daha üstünü yoktur.” İmam-ı Gazâlî, *İhyâü Ulûmî’ d-Dîn* 4:258; İbni Arabî, *el-Fütûhâtü’l-Mekkiyye*, 1:53, 4:154.

Yahu, ey hayalî arkadaşım! Şimdilik kâfidir, geri gitmeliyiz. Yoksa, yüz sene şu zamanda, şu cezirede kalsak, yine o zâtın garaib-i icraatını ve acaib-i vezâifini, yüzden birisine tamamen ihata edip temâşâsında doyamayız. Şimdi, gel, üstünde döneceğimiz her asra birer birer bakacağız. Bak, nasıl her asır, o şems-i hidayetden aldıkları feyizle çiçek açmışlar; Ebû Hanife, Şâfiî, Bayezid-i Bistâmî, Şah-ı Geylânî, Şah-ı Nakşibend, İmam-ı Gazâlî, İmam-ı Rabbânî gibi milyonlar münevver meyveler veriyor.

Meşhudâtımızın tafsilâtını başka vakte tâlik edip, o mu’ciznümâ ve hidayet-

edâya, bir kısım kat'î mu'cizâtına işaret eden bir salâvat getirmeliyiz.

عَلَى مَنْ أُنْزِلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانُ الْحَكِيمُ مِنَ الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ مِنَ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، سَيِّدَنَا مُحَمَّدٌ أَلْفُ أَلْفِ
صَلَاةٍ وَأَلْفُ أَلْفِ سَلَامٍ بَعْدَ حَسَنَاتِ أُمَّتِهِ. عَلَى
مَنْ بَشَّرَ بِرِسَالَتِهِ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَالزَّبُورَ وَبَشَّرَ
بِنُبُوَّتِهِ الْأَرْهَاصَاتُ وَهَوَاتِفُ الْجَنِّ وَأَوْلِيَاءُ الْإِنْسِ
وَكَوَاهِنُ الْبَشَرِ وَأَنْشَقَّ بِإِشَارَتِهِ الْقَمَرُ سَيِّدَنَا مُحَمَّدٌ
أَلْفُ أَلْفِ صَلَاةٍ وَسَلَامٍ بَعْدَ أَنْفَاسِ أُمَّتِهِ عَلَى مَنْ
جَاءَتْ لِدَعْوَتِهِ الشَّجَرُ، وَنَزَلَ سُرْعَةً بِدُعَائِهِ الْمَطَرُ،
وَأَظْلَمَتْهُ الْغَمَامَةُ مِنَ الْحَرِّ وَشَبَعَ مِنْ صَاعٍ مِنْ
طَعَامِهِ مَاتَ مِنَ الْبَشَرِ، وَنَبَعَالِمَاءُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ
ثَلَاثَ مَرَّاتٍ كَالْكَوْثَرِ، وَأَنْطَقَ اللَّهُ لَهُ الضَّبُّ وَالظَّبْيُ
وَالْجَذَعُ وَالزَّرَّاعُ وَالْجَمَلُ وَالْجَبَلُ وَالْحَجَرُ وَالْمَدَرُ
صَاحِبُ الْمِعْرَاجِ وَمَا زَاغَ الْبَصَرُ سَيِّدَنَا وَشَفِيعِنَا
مُحَمَّدٌ أَلْفُ أَلْفِ صَلَاةٍ وَسَلَامٍ بَعْدَ كَلَالِ الْحُرُوفِ
الْمُتَشَكِّلَةِ فِي الْكَلِمَاتِ الْمُتَمَثِّلَةِ بِإِذْنِ الرَّحْمَنِ فِي
مَرَايَا تَمْوِجَاتِ الْهَوَاءِ عِنْدَ قِرَاءَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ
الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ قَارِئٍ مِنْ أَوَّلِ النُّزُولِ إِلَى آخِرِ الزَّمَانِ.
وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا يَا إِلَهَنَا بِكُلِّ صَلَاةٍ مِنْهَا.. آمِينَ.

1. Rahmânü'r-Rahîmiden, Arş-ı Âzamdan gelen Furkan-ı Hakîmin kendisine indiği Efendimiz Muhammed'e, ümmetin sevapları sayısınca milyonlar salât ve milyonlarselâm olsun. Risaleti Tevrat, İncil ve Zebur'da müjdelenen; nübüvvetihâsâtla, cinlerin hâtifleriyle, insanlık âleminin evliyalarıyla, beşerin kâhinleriyle müjdelenen; bir işaretleriyle ay parçalanmış Efendimiz Muhammed'e, ümmetin sevapları sayısınca milyonlar salât ve selâmlar olsun. Davetine ağaçların koşup geldiği, duâsıyla yağmurun hemen iniverdiği, sıcağın korunmak için bulutların ona gölge yaptığı, birölçek yemeğiyle yüzlerce insanın doyduğu, parmaklarının arasından üçdefa kevsir gibi suların çağladığı, onun hümrüne Allah'ın, kertenkeleyi, ceylânı, ağaç kütüğünü, zehirli keçinin kolunu, deveyi, dağı, taşı ve toprağı konuşturduğu, Miracın sahibi ve gözünün asla şaşmadığı o mu'cize-i kübrâda ruyetullahı mazhar olan Efendimiz ve Şefimiz Muhammed'e, Kur'an'ın ilk indiği andan zamanın sonuna kadar onu okuyan her bir okuyucunun okuduğu her bir kelimenin hava dalgalarının yayılmasına Rahmân'ın izniyle yansıyan bütün kelimelerinin bütün harfleri adedince, milyonlar salât ve selâm olsun. Bütün bu salâvatlardan herbiri hümrüne bizi bağışla, ey ilâhımız, bize merhamet et. Âmin.

Şuâât-ı Mârifetü'n-Nebînamındaki Türkçe bir risalede ve On Dokuzuncu Mektupta ve şu Sözde icmâlen işaret ettiğimiz delâil-i nübüvvet-i Ahmediyeyi (a.s.m.) beyan etmişim. Hem onda Kur'ân-ı Hakîmin vücuh-u i'câzı icmâlen zikredilmiş. Yine Lemeât namında Türkçe bir risalede ve Yirmi Beşinci Sözde Kur'ân'ın kırk vech ile mu'cize olduğunu icmâlen beyan ve kırk vücuh-u i'câzına işaret etmişim. O kırk vecihte, yalnız nazımda olan belâğati, İşârâtü'l-İ'câz namındaki bir tefsir-i Arabîde, kırk sahife içinde yazmışım. Eğer ihtiyacın varsa şu üç kitaba müracaat edebilirsin.

ON DÖRDÜNCÜ REŞHA

Mahzen-i mu'cizatve mu'cize-i kübrâ olan Kur'ân-ı Hakîm, nübüvvet-i Ahmediye (a.s.m.) ile vahdâniyet-i İlâhiyeyi o derece kat'î ispat ediyor ki, başka burhana hâcet bırakmıyor. Biz de onun tarifine ve medar-ı tenkit olmuş bir iki lem'a-i i'câzına işaret ederiz.

İşte, Rabbimizi bize tarif eden Kur'ân-ı Hakîm,
şu kitab-ı kebir-i kâinatınbir tercüme-i ezeliyesi,
şu sahâif-i arz ve semâda müstetir künûz-u esmâ-i İlâhiyenin keşşâfı,
şu sutûr-u hâdisâtın altında muzmer hakaikın miftâhı,
şu âlem-i şehadetperdesi arkasındaki âlem-i gayb cihetinden gelen iltifâtât-ı Rahmâniye ve hitâbât-ı ezeliyenin hazinesi,

şu âlem-i mâneviye-i İslâmiyenin güneşi, temeli, hendesesi,
âvâlim-i uhreviyenin haritası,
Zâtve sıfât ve şuûn-u İlâhiyenin kavlı-ı şârihi, tefsir-i vâzihı, burhan-ı nâtıkı,
tercüman-ı sâtı,

şu âlem-i insaniyetin mürebbîsi, hikmet-i hakikîsi, mürşidve hâdîsi,
hem bir kitab-ı hikmet ve şeriat,
hem bir kitab-ı dua ve ubûdiyet,
hem bir kitab-ı emir ve davet,
hem bir kitab-ı zikir ve marifetgibi,

beşerin bütün hâcât-ı mâneviyesine karşı birer kitap ve bütün muhtelifehl-i mesâlik ve meşârib olan evliya ve sıddıkînin, asfiya ve muhakkikînin herbirinin meşreplerine lâayık birer risale ibraz eden bir kütüphane-i mukaddesedir.

Sebeb-i kusurtevehhüm edilen tekraratındaki lem'a-i i'câza bak ki: Kur'ân hem bir kitab-ı zikir, hem bir kitab-ı dua, hem bir kitab-ı davet olduğundan, içinde tekrar müstahsendir, belki elzemdir ve eblâğdır. Ehl-i kusurun zannı gibi değil. Zira, zikrin şe'ni, tekrar ile tenvirdir. Duanın şe'ni, terdad ile takrirdir.

Emir ve davetin şe'ni, tekrar ile te'kittir.

Hem herkes her vakit bütün Kur'ân'ı okumaya muktedirolamaz, fakat bir sûreye galiben muktedir olur. Onun için, en mühim makâsıd-ı Kur'âniye ekser uzun sûrelerde derc edilerek, herbir sûre bir küçük Kur'ân hükmüne geçmiş. Demek, hiç kimseyi mahrum etmemek için, tevhid ve haşir ve kıssa-i Mûsâ gibi bazı maksatlar tekrar edilmiş.

Hem cismânî ihtiyaç gibi, mânevî hâcat dahi muhtelifdir. Bazısına insan her nefes muhtaç olur: cisme hava, ruha *Hû* gibi. Bazısına her saat: gibi ve hâkezâ... Demek, tekrar-ı âyet, tekerrür-ü ihtiyaçtan ileri gelmiş ve o ihtiyaca işaret ederek, uyandırıp teşvik etmek, hem iştiyakı ve iştihayı tahrik etmek için tekrar eder.

Hem Kur'ân müessistir, bir din-i mübînin esasatıdır ve şu âlem-i İslâmiyetin temelleridir ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeyi değiştirip muhtelif tabakata, mükerrer suallerine cevaptır. Müessise, tesbit etmek için tekrar lâzımdır. Te'kid için terdad lâzımdır. Te'yid için takrir, tahkik, tekrar lâzımdır.

Hem öyle mesâil-i azîmeve hakaik-ı dakikadan bahsediyor ki, umumun kalblerinde yerleştirmek için, çok defa muhtelif suretlerde tekrar lâzımdır.

Bununla beraber, sureten tekrardır. Fakat, mânen herbir âyetin çok mânâları, çok faideleri, çok vücut ve tabakata vardır. Herbir makamda ayrı bir mânâ ve faide ve maksatlar için zikrediliyor.

Hem Kur'ân'ın, mesâil-i kevnîyenin bazısında ipham ve icmâli ise, irşadî bir lem'a-i i'cazdır. Ehl-i ilhâdın tevehhüm ettikleri gibi medar-ı tenkit olamaz ve sebep-i kusur değildir.

Eğer desen: “Acaba neden Kur'ân-ı Hakîm, felsefenin mevcudattan bahsettiği gibi etmiyor? Bazı mesâili mücmel bırakır; bazısını, nazar-ı umumîyi okşayacak, hiss-i âmmeyi rencide etmeyecek, fikr-i avâmı tâciz edip yormayacak bir suret-i basitâne-i zahirânede söylüyor.”

Cevaben deriz ki: Felsefihakikatin yolunu şaşırmış; onun için... Hem geçmiş derslerden ve Sözlerden elbette anlamışsın ki, Kur'ân-ı Hakîm şu kâinattan bahsediyor, tâ Zât ve sıfât ve esmâ-i İlâhiyeyi bildirsin. Yani, bu kitab-ı kâinatın maânîsini anlattırıp, tâ Hâlıkını tanıttırsın. Demek, mevcudata kendileri için değil, belki Mûcidleri için bakıyor. Hem umuma hitap ediyor. İlmi hikmet ise mevcudata mevcudat için bakıyor. Hem hususan ehl-i fenne hitap ediyor. Öyle ise, madem ki Kur'ân-ı Hakîm mevcudatı delil yapıyor, burhan yapıyor; delil zahirî olmak, nazar-ı umuma çabuk anlaşılmalı gerektir. Hem madem ki Kur'ân-ı Mürşid bütün tabakata beşere hitap eder. Kesretli tabaka ise tabaka-i avamdır.

Elbette, irşad ister ki, lüzumsuz şeyleri ipham ile icmal etsin; ve dakik şeyleri temsil ile takrib etsin; ve muğâlatalara düşürmemek için, zahirî nazarlarında bedihî olan şeyleri lüzumsuz, belki zararlı bir surette tağyir etmemektir.

Meselâ güneşe der, “Döner bir siracdır, bir lâmbadır.” Zira, güneşten, güneş için, mahiyeti için bahsetmiyor. Belki bir nevi intizamın zembereği ve nizamın merkezi olduğundan, intizam ve nizam ise Sâniin âyine-i marifeti olduğundan bahsediyor.

Evet, der: ¹ وَالشَّمْسُ تَجْرِي “Güneş döner.” Bu “döner” tabiriyle, kış-yaz, gece-gündüzün deverânındaki muntazam tasarrufât-ı kudreti ihtar ile azamet-i Sâniî ifham eder. İşte, bu “dönmek” hakikati ne olursa olsun, maksud olan ve hem mensuc, hem meşhud olan intizama tesir etmez.

Hem der: ² وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا Şu “sirac” tabiriyle, âlemi bir kasır suretinde, içinde olan eşya ise insana ve zîhayata ihzar edilmiş müzeyyenat ve mat’ûmat ve levazımat olduğunu ve güneş dahi musahhar bir mumdar olduğunu ihtar ile, rahmet ve ihsan-ı Hâlıkı ifham eder.

1. Yâsin Sûresi, 36:38.

2. “Güneşi bir kandil yaptı.” Nuh Sûresi, 71:16.

Şimdi bak, şu sersem ve geveze felsefene der? Bak, diyor ki: “Güneş bir kütle-i azîme-i mâyia-i nâriyedir. Ondan fırlamış olan seyyârâtı etrafında döndürüp, cesâmeti bu kadar, mahiyeti böyledir, şöyledir...” Mûhiş bir dehşetten, müthiş bir hayretten başka, ruha bir kemâl-i ilmî vermiyor. Bahs-i Kur’ân gibi etmiyor.

Buna kıyasen, bâtinen kof, zâhiren mutantan felsefî meselelerin ne kıymette olduğunu anlarsın. Onun şaşaa-i surisine aldanıp Kur’ân’ın gayet mu’ciznümâ beyanına karşı hürmetsizlik etme.

İHTAR: Arabî Risale-i Nur’da On Dördüncü Reşhanın Altı Katresi var. Bahusus Dördüncü Katrenin Altı Nüktesi var. Kur’ân-ı Hakîmin kırk kadar envâ-ı i’câzından on beşini beyan eder. Ona iktifâen burada ihtisar ettik. İstersen ona müracaat et; bir hazine-i mu’cizat bulursun.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْآنَ شِفَاءً لَّنَا وَلِكَاتِبِهِ وَامْتَالِهِ مِنْ كُلِّ
دَاءٍ، وَمُؤْنِسًا لَّنَا وَلَهُمْ فِي حَيَاتِنَا وَبَعْدَمَمَاتِنَا، وَفِي
الدُّنْيَا قَرِيْنًا، وَفِي الْقَبْرِ مُؤْنِسًا، وَفِي الْقِيَامَةِ شَفِيْعًا،
وَعَلَى الصِّرَاطِ نُورًا، وَمِنَ النَّارِ سِتْرًا وَحِجَابًا، وَفِي
الْجَنَّةِ رَفِيْقًا، وَآلِيَ الْخَيْرَاتِ كُلِّهَا دَلِيْلًا وَإِمَامًا،
بِفَضْلِكَ وَجُودِكَ وَكَرَمِكَ وَرَحْمَتِكَ يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِيْنَ
وَيَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ، أَمِيْنَ اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ
أُنْزِلَ عَلَيْهِ الْفُرْقَانُ الْحَكِيْمُ وَعَلَىٰ آلِهِ وَصَحْبِهِ
أَجْمَعِيْنَ، أَمِيْنَ¹

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي²

Said Nursî

1. Allah'ım! Kur'an'ı bize, bu risalenin kâtibine ve onun emsali olan zatlara hertürlü dert için şifa kıl. Bize ve onlara, hayatımızda ve ölümümüzden sonra Kur'an ile ünsiyet ettir. Kur'an'ı bu dünyada bir dost, kabirde bir münis, kıyamette bir şefaatçi, sırat üzerinde bir nur, ateşe karşılık siper ve hicap, Cennette bir refik ve bütün hayırlar için bir yol gösterici ve imam kıl. Bütün bunları bize fazlınla, cüdunla, kereminle ve rahmetinle ihsan et, ey kerem sahiplerinin en kerimi vemerhametlilerin en merhametlisi olan Rabbimiz. Âmin. Allahum! Furkan-ı Hakîmin kendisine indirildiği zâta ve bütün âl ve ashâbına salât veselâm et. Âmin.

2. Bâkî olan sadece Odur.

Şakk-ı Kamer Mu'cizesine Dairdir (a.s.m.)

On Dokuzuncu ve Otuz Birinci Sözlerin Zeyli

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا
وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ

KAMER GİBİ parlak bir mu'cize-i Ahmediye (a.s.m.) olan inşikak-ı kameri, evhâm-ı fâside ile inhisâfa uğratmak isteyen feylesoflar ve onların muhakemesiz mukallitleri diyorlar ki: “Eğer inşikak-ı kamer vuku bulsaydı, umum âleme malûm olurdu; bütün tarih-i beşerin nakletmesi lâzım gelirdi.

Elcevap: İnşikak-ı kamer, dâvâ-yı nübüvvete delil olmak için, o dâvâyı işiten ve inkâr eden hazır bir cemaate, gecede, vakt-i gaflette, âni olarak gösterildiğinden, hem ihtilâf-ı metâli ve sis ve bulut gibi rüyete mâni esbabın vücudu ile beraber, o zamanda medeniyet taammüm etmediğinden ve hususî kaldığından ve tarassudât-ı semâviye pek az olduğundan, bütün etraf-ı âlemde görülmek, umum tarihlere geçmek elbette lâzım değildir.² Şakk-ı kamer yüzünden bu evham bulutlarını dağıtacak çok noktalardan, şimdilik Beş Noktayı dinle:

BİRİNCİ NOKTA

O zaman, o zemindeki küffârın gayet şedit derecede inatları tarihen malûm ve

meşhur olduğu halde, Kur'ân-ı Hakîmin³ **وَانْشَقَّ الْقَمَرُ** demesiyle şu vak'ayı umum âleme ihbar ettiği halde, Kur'ân'ı inkâr eden o küffardan hiçbir kimse, şu âyetin tekzibine, yani ihbar ettiği şu vakıyanın inkârına ağız açmamışlar. Eğer o zamanda o hâdise o küffarca kat'î ve vaki bir hâdise olmasaydı, şu sözü serrişte ederek gayet dehşetli bir tekzibe ve Peygamberin iptal-i dâvâsına hücum göstereceklerdi. Halbuki, şu vak'aya dair siyer ve tarih, o vak'a ile münasebettar küffârın adem-i vukuuna dair hiçbir şeyini nakletmemişlerdir. Yalnız,

وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ

⁴âyetinin beyan ettiği gibi, tarihçe menkul olan şudur

ki: O hâdiseyi gören küffar “Sihirdir” demişler ve “Bize sihir gösterdi. Eğer sair taraflardaki kervan ve kâfileler görmüşlerse hakikattir. Yoksa bize sihir etmiş” demişler. Sonra, sabahleyin Yemen ve başka taraflardan gelen kâfileler ihbar ettiler ki, “Böyle bir hâdiseyi gördük.” Sonra küffar, Fahr-i Âlem (a.s.m.) hakkında—hâşâ!—”Yetim-i Ebu Talib’in sihri semâya da tesir etti” dediler.⁵

1. “Kıyamet yaklaştı, ay yarıldı. Onlar ise, ne zaman bir mu’cize görseler yüz çevirir ve ‘Bu daimî bir sihirdir’ derler.” Kamer Süresi, 54:1-2.

2. bk. en-Nevevî, *Şerhu Sahîhi Müslim* 17:143; İbni Kuteybe, *Te’vilü Muhtelifi’l-Hadis* 1:21-25.

3. “Ve Ay yarıldı.” Kamer Süresi, 54:1.

4. “Bu daimî bir sihirdir” derler.” Kamer Süresi, 54:2.

5. Tirmizî, *Tefsîru’l-Kur’ân* 54; *Müsned* 3:165; et-Taberî, *Câmiu’l-Beyân* 27:84-85; el-Kurtubî, *el-Câmi’ li Ahkâmi’l-Kur’ân* 17:126; el-Beyhakî, *Delâilü’n-Nübüvve* 2:268.

İKİNCİ NOKTA

Sa’d-ı Taftazanî gibi eâzım-ı muhakkikînin ekseri demişler ki: “İnşikak-ı kamer, parmaklarından su akması, umum bir orduya su içirmesi, camide hutbe okurken dayandığı kuru direğin mufarakat-i Ahmediyeden (a.s.m.) ağlaması, umum cemaatin işitmesi gibi mütevatirdir.¹ Yani, öyle tabakadan tabakaya bir cemaat-i kesire nakletmiştir ki, kizbe ittifakları muhaldir. Hâle gibi meşhur bir kuyruklu yıldızın bin sene evvel çıkması gibi mütevatirdir. Görmediğimiz Serendip Adasının vücudu gibi tevatürle vücudu kat’îdir” demişler. İşte böyle gayet kat’î ve şuhudî mesâilde teşkikât-ı vehmiye yapmak akılsızlıktır. Yalnız muhal olmamak kâfidir. Halbuki, şakk-ı kamer, bir volkanla inşikak eden bir dağ gibi mümkündür.

1. el-İcî, *Kitabü’l-Mevakif* 3:405-406; el-Âmidî, *Gayetü’l-Merâm* 1:356; İbni Teymiyye, *el-Cevabü’s-Sahih* 1:414; 2:44; eş-Şehristânî, *el-Fark Beyne’l-Firâk* 1:313; et-Teftâzânî, *Şerhu’l-Mekâsîd* 5:17.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Mu’cize, dâvâ-yı nübüvvetin ispatı için, münkirleri ikna etmek içindir, icbar için değildir. Öyle ise, dâvâ-yı nübüvveti işitenler için, ikna edecek bir derecede mu’cize göstermek lâzımdır. Sair taraflara göstermek veyahut icbar derecesinde bir bedâhetle izhar etmek, Hakîm-i Zülcelâlin hikmetine münâfi olduğu gibi, sırr-ı teklife dahi muhaliftir. Çünkü, akla kapı açmak, ihtiyarı elinden almamak, sırr-ı teklif iktiza ediyor. Eğer Fâtır-ı Hakîm, inşikak-ı kameri, feylesofların hevesatına göre bütün âleme göstermek için bir iki saat öyle bıraksaydı ve beşerin umum tarihlerine geçseydi, o vakit sair hâdisât-ı semâviye gibi, ya dâvâ-yı nübüvveti delil olmazdı, risalet-i Ahmediyeye (a.s.m.) hususiyeti kalmazdı; veyahut bedâhet derecesinde öyle bir mu’cize olacaktı ki, akılcı icbar edecek, aklın ihtiyarını elinden alacak, ister istemez nübüvveti tasdik edecek; Ebu Cehil gibi kömür ruhlu, Ebu Bekr-i Sıddık gibi elmas ruhlu adamlar bir seviyede kalıp, sırr-ı teklif zayi olacaktı. İşte bu sır içindir ki, hem âni, hem gece, hem vakt-i gaflet, hem ihtilâf-ı metâli, sis ve bulut gibi sair mevânii perde ederek umum âleme gösterilmedi veyahut tarihlere geçirilmedi.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Şu hâdis, gece vakti, herkes gaflette iken, âni bir surette vuku bulduğundan,

etraf-ı âlemde elbette görülmeyecek. Bazı efrada görünse de, gözüne inanmayacak. İnandırırsa da, elbette böyle mühim bir hâdise, haber-i vahidile tarihlere bâki bir sermaye olmayacak.

Bazı kitaplarda “Kamer iki parça olduktan sonra yere inmiş” ilâvesi ise, ehl-i tahkik reddetmişler. “Şu mu’cize-i bâhireyi kıymetten düşürmek niyetiyle, belki bir münafık ilhak etmiş” demişler.¹

1. bk. el-Vâdî, *el-Mualle* 1:80; Derviş el-Hût, *Esna'l-Metâlib* 1:378, 1606; el-Medenî, *Tahzîru'l-Müslimîn* 1:163; Aliyyülkârî, *el-Esrâru'l-Merfûa* s.398.

Hem meselâ, o vakit cehalet sisiyle muhat İngiltere, İspanya’da yeni gurup, Amerika’da gündüz, Çin’de, Japonya’da sabah olduğu gibi, başka yerlerde başka esbab-ı mâniaya binaen elbette görülmeyecek. Şimdi bu akılsız muterize bak: Diyor ki, “İngiltere, Çin, Japon, Amerika gibi akvâmın tarihleri bundan bahsetmiyor; öyle ise vuku bulmamış.” Bin nefrin onun gibi Avrupa kâselislerinin başına!

BEŞİNCİ NOKTA

İnşikak-ı kamer, kendi kendine, bazı esbaba binaen vuku bulmuş, tesadüfî, tabiî bir hâdise değil ki, âdi ve tabiî kanunlarına tatbik edilsin. Belki, şems ve kamerin Hâlık-ı Hakîmi, Resulünün risaletini tasdik ve dâvâsını tenvir için, harikulâde olarak o hâdiseyi ika etmiştir. Sırr-ı irşad ve sırr-ı teklif ve hikmet-i risaletin iktizasıyla, hikmet-i Rububiyetin istediği insanlara, ilzam-ı hüccet için gösterilmiştir. O sırr-ı hikmetin iktiza etmedikleri, istemedikleri ve dâvâ-yı nübüvveti henüz işitmedikleri aktâr-ı zemindeki insanlara göstermemek için, sis ve bulut ve ihtilâf-ı metâli haysiyetiyle, bazı memleketin kameri daha çıkmaması ve bazılarının güneşleri çıkması ve bir kısmının sabahıolması ve bir kısmının güneşi yeni gurub etmesi gibi, o hâdiseyi görmeye mâni pek çok esbaba binaen gösterilmemiş. Eğer umum onlara dahi gösterilseydi, o halde ya işaret-i Ahmediyenin (a.s.m.) neticesi ve mu’cize-i nübüvvet olarak gösterilecekti; o vakit risaleti bedâhet derecesine çıkacaktı, herkes tasdike mecbur olurdu, aklın ihtiyarı kalmazdı—iman ise, aklın ihtiyarıyladır—sırr-ı teklif zayi olurdu. Eğer sırf bir hâdise-i semâviye olarak gösterilseydi, risalet-i Ahmediye (a.s.m.) ile münasebeti kesilirdi ve onunla hususiyeti kalmazdı.

Elhasıl: Şakk-ı kamerin imkânında şüphe kalmadı, kat’î ispat edildi. Şimdi, vukuuna delâlet eden çok burhanlarından altısına^{HAŞİYE-1} işaret ederiz. Şöyle ki:

^{HAŞİYE-1} Yani, altı defa icmâsuretinde, vukuuna dair altı hüccet vardır. Bu makam çok izaha lâayık iken, maatteessüf kısa kalmıştır.

Ehl-i adalet olan Sahabelerin, vukuuna icmâ; ve ehl-i tahkik umum

müfessirlerin¹ **وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ** tefsirinde onun vukuuna ittifakı;² ve ehl-i rivâyet-i sadıka bütün muhaddisînin, pek çok senetlerle ve muhtelif tariklerle vukuunu nakletmesi;³ ve ehl-i keşif ve ilham bütün evliya ve sıddıkînin şehadeti; ve ilm-i

kelâmın meslekçe birbirinden çok uzak olan imamlarının ve mütebahhir ulemanın tasdiki; ve nass-ı kat'î ile, dalâlet üzerine icmâları vaki olmayan ümmet-i Muhammediyenin⁴ (a.s.m.) o vak'ayı telâkki-i bilkabul etmesi, güneş gibi inşıkak-ı kameri ispat eder.

Elhasıl, buraya kadar tahkik namına ve hasmı ilzam hesabına idi. Bundan sonraki cümleler hakikat namına ve iman hesabınadır. Evet, tahkik öyle dedi; hakikat ise diyor ki:

1. "Ve Ay yarıldı." Kamer Süresi, 54:1.

2. bk. el-Vâhidî, *el-Veciz fî Tefsiri'l-Kitâbi'l-Azîz* 1:370; et-Taberî, *Câmiu'l-Beyân* 2784-87; el-Kurtubî, *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân* 17:126-127; es-Suyûtî, *ed-Dürri'l-Mensûr* 7:672.

3. Abdullah İbni Mes'ud tariki; *Buhârî*, Tefsir (54) 1; *Müslim*, Sıfâtü'l-Münâfikîn 44-45; *Tirmizî*, Tefsir 54. Abdullah İbni Ömer tariki; *Müslim*, Sıfâtü'l-Münâfikîn 45. *Tirmizî*, Tefsir (54) 1; *Müslim*, Sıfâtü'l-Münâfikîn 48. Abdullah İbni Abbas tariki; *Buhârî*, Menâkıb 27, Menâkıbu'l-Ensâr 36, Tefsir (54) 1; *Müslim*, Sıfâtü'l-Münâfikîn 48. Enes İbni Malik tariki; *Buhârî*, Menâkıb 27, Tefsir (54) 1, Menâkıbu'l-Ensâr 36; *Müslim*, Sıfâtü'l-Münâfikîn 46; *Tirmizî*, Tefsiru Süre 54; Huzeyfe İbnu'l-Yeman tariki; et-Taberî, *Câmiu'l-Beyân* 27:51; Abdurrezzâk, *el-Musannef* 3:193-194; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ* 1:280-281. Cübeyr İbni Mut'im tariki; *Tirmizî* Tefsiru Süre 54; *Müsned* 4:82; İbni Hibban, *es-Sahih* 14:422.

4. *Ebû Dâvûd*, Fiten ve Melâhim 1; *Tirmizî*, Fiten 7; *İbni Mâce*, Fiten 7.

Semâ-yı risaletin kamer-i münîri olan Hâtem-i Divan-ı Nübüvvet, nasıl ki, mahbubiyet derecesine çıkan ubûdiyetindeki velâyetin keramet-i uz mâsı ve mu'cize-i kübrâsı olan Miracla, yani bir cism-i arzı semâvâtta gezdirmekle semâvâtın sekenesine ve âlem-i ulvîehline rüçhanıyeti ve mahbubiyeti gösterildi ve velâyetini ispat etti. Öyle de, arza bağlı, semâyâ asılı olan kameri, bir arzlının işaretiyle iki parça ederek, arzın sekenesine, o arzlının risaletine öyle bir mu'cize gösterildi ki, zât-ı Ahmedîye (a.s.m.), kamerin açılmış iki nuranî kanadı gibi, risalet ve velâyet gibi iki nuranî kanadıyla, iki ziyadar cenahla evc-i kemâlâta uçmuş, tâ Kâb-ı Kavseyne çıkmış; hem ehl-i semâvât, hem ehl-i arza medar-ı fahr olmuştur.

عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آلِهِ الصَّلَاةُ وَالتَّسْلِيمَاتُ مَلَأَ الْأَرْضَ
وَالسَّمَوَاتِ
سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ

1. Ona ve âline, yer ve gökler genişliğince salât ve selâm olsun.

2. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Sensin." Bakara Suresi, 2:32.

Mu’cizat-ı Ahmediye(a.s.m.) Zeylinin bir parçasıdır

Risalet-i Ahmediyye (a.s.m.) delâili hakkında olup, Mi’rac Risâlesinin Üçüncü Esasının nihayetindeki üç mühim müşkilden birinci müşkile ait suâle, muhtasar bir fihriste sûretinde verilen cevaptır.

Sual: Şu Mi’râc-ı azîm, niçin Muhammed-i ArabîAleyhissalâtü Vesselâma mahsustur?

Elcevap:

BİRİNCİ MÜŞKÜLÜNÜZ: Otuz üç adet Sözlerde tafsilen halledilmiştir. Yalnız şurada, zât-ı Ahmediyenin (a.s.m.) kemâlâtına ve delâil-i nübüvvetine ve o Mirac-ı Âzama en elyak o olduğuna icmâlî işaretler nev’inde bir muhtasar fihriste gösteriyoruz. Şöyle ki:

Evvelâ: Tevrat, İncil, Zebur gibi kütüb-ü mukaddese, pek çok tahrifata maruz oldukları halde, şu zamanda dahi, Hüseyin-i Cisrî gibi bir muhakkik, nübüvvet-i Ahmediyeye (a.s.m.) dair o kitaplardan yüz on dört işarî beşaretleri çıkarıp *Risale-i Hamidiye*’de göstermiştir.¹

Saniyen: Tarihçe müsbettir ki, Şık ve Satîh gibi meşhur iki kâhinin, nübüvvet-i Ahmediyeden (a.s.m.) biraz evvel, nübüvvetine ve Âhırzaman Peygamberi o olduğuna beyanatları gibi çok beşaretler sahih bir surette tarihen nakledilmiştir.²

1. Hüseyin Cisrî, *Risâle-i Hamidiye*, s. 52-94.

2. İbni Hişâm, *es-Siretü'n-Nebeviyye* 1:124-127, 158, 190, 192; el-Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve* 1:126-130; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve* 1:122-128.

Salisen: Velâdet-i Ahmediye (a.s.m.) gecesinde Kâbedeki sanemlerin sukutuyla,¹ Kisrâ-yı Fârisin saray-ı meşhuresi olan Eyvânı inşıkak etmesi² gibi, irhasat denilen yüzer hârikalar tarihçe meşhurdur.

Rabian: Bir orduya parmağından gelen suyu içirmesi³ ve câmide, bir cemaat-i azîme huzurunda kuru direğin, minberin naklinden dolayı mufarakat-i

Ahmediyeden (a.s.m.) deve gibi enîn ederek ağlaması⁴, وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ⁵ nassıyla, şakk-ı kamer⁶ gibi, muhakkiklerin tahkikatıyla bine bâliğ mu’cizatiyle serfiraz olduğunu tarih ve siyer gösteriyor.

1. el-Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve* 1:19; es-Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kubrâ* 1:81.

2. el-Beyhakî, *Delâilü'n-Nübüvve* 1:19, 126; Ebû Nuaym, *Delâilü'n-Nübüvve* 1:139.

3. *Buhârî*, *Vudû* 32, 46; *Menâkıb* 25; *Eşribe* 31; *Müslim*, *Zühd* 74, *Fedâil* 4-6; *Tirmizî*, *Menâkıb* 6.

4. *Buhârî*, *Menâkıb* 25, *Cuma* 26; *Tirmizî*, *Menâkıb* 6, *Cuma* 10; *Nesâî*, *Cuma* 17.

5. “Ay yarıldı.” *Kamer Süresi*, 54:1.

6. *Buhârî*, *Menâkıb* 27, *Menâkıbu'l-Ensâr* 36, *Tefsîr* 54:1; *Müslim*, *Sıfâtü'l-Münafikin* 43-48.

Hamisen: Dost ve düşmanın ittifakıyla ahlâk-ı hasenenin şahsında en yüksek derecede; ve bütün muamelâtının şehadetiyle, secâyâ-yı sâmiye, vazifesinde ve tebliğatında en âli bir derecede; ve din-i İslâmdaki mehâsin-i ahlâkın

şehadetiyle, şeriatinde en âli hısâl-i hamîde en mükemmel derecede bulunduğunu ehl-i insaf ve dikkat tereddüt etmez.

Sadisen: Onuncu Sözün İkinci İşaretinde işaret edildiği gibi, Ulûhiyet, mukteza-yı hikmet olarak tezahür istemesine mukâbil, en âzamî bir derecede zât-ı Ahmediye (a.s.m.) dinindeki âzamî ubûdiyetiyle en parlak bir derecede göstermiştir. Hem Hâlık-ı Âlemin nihayet kemâldeki cemâlini bir vasıtaıyla mukteza-yı hikmet ve hakikat olarak göstermek istemesine mukâbil, en güzel bir surette gösterici ve tarif edici, bilbedâhe yine o zâttır.

Hem Sâni-i Âlemin nihayet cemâlde olan kemâl-i san'atı üzerine enzâr-ı dikkati celb etmek, teşhir etmek istemesine mukâbil, en yüksek bir sadâ ile dellâllık eden, yine bilmüşahede o zâttır.

Hem bütün âlemlerin Rabbi, kesrettabakatında vahdâniyetini ilân etmek istemesine mukâbil, en âzamî bir derecede, bütün merâtib-i tevhidi ilân eden, yine bizzarure o zâttır.

Hem Sahib-i Âlemin nihayet derecede âsârındaki cemâlin işaretiyle, nihayetsiz hüsn-ü zâtîsini ve cemâlinin mehâsinini ve hüsnünün letâifini âyinelerde mukteza-yı hakikat ve hikmet olarak görmek ve göstermek istemesine mukâbil, en şâşaalı bir surette âyinedarlık eden ve gösteren ve sevip ve başkasına sevdiren, yine bilbedâhe o zâttır.

Hem şu saray-ı âlemin Sâni, gayet hârika mu'cizeleriyle gayet kıymetli cevherler ile dolu hazine-i gaybiyelerini izhar ve teşhir istemesi ve onlarla kemâlâtını tarif etmek ve bildirmek istemesine mukâbil, en âzamî bir surette teşhir edici ve tavsif edici ve tarif edici, yine bilbedâhe o zâttır.

Hem şu kâinatın Sâni, şu kâinatı envâ-ı acaip ve ziynetlerle süslendirmek suretinde yapması ve zîşuur mahlûkatını seyir ve tenezzüh ve ibret ve tefekkür için ona idhal etmesi ve mukteza-yı hikmet olarak onlara o âsar ve sanayiin mânâlarını, kıymetlerini ehl-i temâşâ ve tefekküre bildirmek istemesine mukâbil, en âzamî bir surette cin ve inse, belki ruhanîlere ve melâikelere de Kur'ân-ı Hakîm vasıtasıyla rehberlik eden, yine bilbedâhe o zâttır.

Hem şu kâinatın Hâkim-i Hakîmi, şu kâinatın tahavvülâtındaki maksat ve gayeyi tazammun eden tılsım-ı muğlâkını ve mevcudatın “nereden, nereye ve ne oldukları” olan şu üç sual-i müşkilin muammâsını bir elçi vasıtasıyla umum zîşuurlara açtırmak istemesine mukâbil, en vâzıh bir surette ve en âzamî bir derecede, hakaik-i Kur'âniye vasıtasıyla o tılsımı açan ve o muammâyı halleden, yine bilbedâhe o zâttır.

Hem şu âlemin Sâni-i Zülcelâli, bütün güzel masnuatıyla kendini zîşuurolanlara tanıttırması ve kıymetli nimetlerle kendini onlara sevdirmesi,

bizzarure, onun mukâbilinde, zîşuur olanlara marziyâtı ve arzu-yu İlâhiyelerini bir elçi vasıtasıyla bildirmesini istemesine mukâbil, en âlâ ve ekmel bir surette, Kur’ân vasıtasıyla o marziyât ve arzuları beyan eden ve getiren, yine bilbedâhe o zâttır.

Hem Rabbü’l-Âlemîn, meyve-i âlemolan insana, âlemi içine alacak bir vüs’at-i istidat verdiğinden ve bir ubûdiyet-i külliyeye müheyyâ ettiğinden ve hissiyatça kesrete ve dünyaya müptelâ olduğundan bir rehber vasıtasıyla yüzlerini kesretten vahdete, fâniden bâkiye çevirmek istemesine mukâbil, en âzam bir derecede, en eblâğ bir surette, Kur’ân vasıtasıyla en ahsen bir tarzda rehberlik eden ve risaletin vazifesini en ekmel bir tarzda ifa eden, yine bilbedâhe o zâttır.

İşte, mevcudatın en eşrefi olan zîhayat ve zîhayat içinde en eşref olan zîşuur ve zîşuur içinde en eşref olan hakikî insan ve hakikî insan içinde geçmiş vezâîfi en âzamî bir derecede, en ekmel bir surette ifa eden zât, elbette bir Mirac-ı Azâm ile Kâb-ı Kavseyne çıkacak, saadet-i ebediye kapısını çalacak, hazine-i rahmeti açacak, imanın hakaik-i gaybiyesini görecektir, yine o olacaktır.

Sabian: Bilmüşahede, şu masnuatta gayet güzel tahsinat, nihayet derecede süslü tezyinatvardır. Ve bilbedâhe, şöyle tahsinat ve tezyinat, onların Sâniinde gayet şiddetli bir irade-i tahsin ve kasd-ı tezyin var olduğunu gösterir. Ve irade-i tahsin ve tezyin ise, bizzarure, o Sâniide san’atına karşı kuvvetli bir rağbet ve kudsî bir muhabbet olduğunu gösterir. Ve masnuat içinde en câmi’ ve letâîf-i san’atı birden kendinde gösteren ve bilen ve bildiren ve kendini sevdiren ve başka masnuattaki güzellikleri “Maşaallah” deyip istihsan eden, bilbedâhe, o san’atperver ve san’atını çok seven Sâniin nazarında en ziyade mahbup o olacaktır.

İşte, masnuatı yaldızlayan mezâyâ ve mehâsine ve mevcudatı ışıklandıran letâîf ve kemâlâta karşı “Sübhanallah, Maşaallah, Allahu ekber” diyerek semâvâtı çınlattıran ve Kur’ân’ın nağamâtıyla kâinatı velveleye verdiren, istihsan ve takdirle, tefekkür ve teşhirle, zikir ve tevhidle berr ve bahri cezbeye getiren, yine bilmüşahede o zâttır.

İşte, böyle bir zât ki, **السَّبَبُ كَالْفَاعِلِ** ¹sırrınca, bütün ümmetin işlediği hasenâtın bir misli, onun kefe-i mizanında bulunan ve umum ümmetinin salâvatı onun mânevî kemâlâtına imdat ² veren ve risaletinde gördüğü vezâîfin netâicini ve mânevî ücretleriyle beraber rahmet ve muhabbet-i İlâhiyenin nihayetsiz feyzine mazhar olan bir zât, elbette Mirac merdiveniyle Cennete, Sidretü’l-Müntehâya, Arşa ve Kâb-ı Kavseyne kadar gitmek, ³ ayn-ı hak, nefis-i hakikat ve mahz-ı hikmettir. ^{HAŞİYE-1}

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

مَنْ دَلَّ عَلَى الْخَيْرِ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ

1. "Bir şeye sebep olan, (bizzat onu) yapan gibidir.

onu yapanın sevabı kadar kendisine sevap verilir." hadisinin mânâsına muvafık bir sözdür." bk. *Tirmizî*, İlim 14; *Müsned* 5:357; Ebû Hanîfe, *el-Müsned* 1:151.

2. bk. *Ahzâb Sûresi*, 33:56; *Buhârî*, Ezan 8, Tefsîr (17)11; *Müslim*, Salat 14; *Ebû Dâvûd*, Salat 37.

3. bk. *Necm Sûresi*, 53:4-18.

Haşiye-1 En mühim bir ceride-i İslâmiyede, umum âlem-i İslâma taalluk eden ve gayet ehemmiyetli siyasilerden ve hayat-ı içtimaiye ile çok alâkadar olan umum hukukçulardan 1927 senesinde Avrupada toplanan bir kongrede (mühim ecnebin feylesoflar) Şariat-ı Muhammediyeye (a.s.m.) dair bu aşağıda yazılan Arabî fıkranın aynı kendi lisanlarıyla söylemişler. O Arabî ceridenin naklettiği Arabî ifadeyi aynen yazıyoruz ve tercümesini de, Arabî ifadenin altına ilave ediyoruz.

Nur Çeşmesinin ahirinde yazılan ecnebi feylesoflardan kırk üç tanesinin beyanatı, bu iki kahraman feylesofun beyanatı ile, kırk beş tane şahid-i sadık oluyor.

الْفَضْلُ مَا شَهِدَتْ بِهِ الْأَعْدَاءُ

"Fazilet odur ki, düşmanlar dahi onu tasdik etsin."

Arabî ceridenin beyânatı:

وَقَدْ اعْتَرَفَ حَتَّىٰ عُلَمَاءُ الْغَرْبِ بِسُمُوِّ مَبَادِي الْإِسْلَامِ وَصَلَاحِهَا
لِلْعَالَمِ.. قَالَ عَمِيدُ كُلِّيَّةِ الْحُقُوقِ بِجَامِعَةِ وُيْنَا الْأُسْتَاذُ شَبُولْفِي
مُؤْتَمَرِ الْحُقُوقِيِّينَ الْمُنْعَقِدِ فِي سَنَةِ الْفُوتُسَعِ مِئَةٍ وَسَبْعَةٍ وَعِشْرِينَ:
(أَنَّ الْبَشَرِيَّةَ لَتَفْتَخِرُ بِإِنْتِسَابِ رَجُلٍ كَمُحَمَّدٍ (صَلَّى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
إِلَيْهَا إِذْ أَنَّهُ رَغْمَ أُمِّيَّتِهِ اسْتَطَاعَ قَبْلَ بَضْعَةِ عَشْرَقَرْنَا أَنْ يَأْتِيَ
بِتَشْرِيعِ سَكُونٍ نَحْنُ الْأَوْرُوبَائِيِّينَ أَسْعَدَ مَا نَكُونُ لَوْ وَصَلْنَا إِلَى
قِيَمَتِهِ بَعْدَ الْفَنْعَامِ.)

وَقَالَ بَرْنَارْدُ شَوْ: (لَقَدْ كَانَ دِينَ مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
مَوْضِعُ التَّقْدِيرِ السَّامِيِّ دَائِمًا لِمَا يَنْطَوِي عَلَيْهِ مِنْ حَيَوِيَّةٍ مُدْهِشَةٍ
لَّأَنَّهُ عَلَى مَا يَلُوحُ لِي هُوَ الدِّينُ الْوَحِيدُ الَّذِي لَهُ مَلَكَةُ الْهَضْمِ
لِأَطْوَارِ الْحَيَاةِ الْمُخْتَلِفَةِ وَالَّذِي يَسْتَطِيعُ لِذَلِكَ أَنْ يُجَذِّبَ إِلَيْهِ كُلَّ
جَيْلٍ مِنَ النَّاسِ وَأَرَى وَاجِبًا أَنْ يُدْعَى مُحَمَّدٌ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) مُنْقِذَ الْإِنْسَانِيَّةِ وَاعْتَقِدُ أَنْ رَجُلًا مِثْلَهُ إِذَا تَوَلَّى عَامَةً
الْعَالَمِ الْحَدِيثَ يَنْجَحُ فِي حَلِّ مُشْكِلاتِهِوَاحِلٍ فِي الْعَالَمِ السَّلَامَةِ
وَالسَّعَادَةِ (يَعْنِي الْمَسَالِمَةَ وَالصُّلْحَ الْعُمُومِيَّ) وَمَا أَشَدَّ حَاجَةَ
الْعَالَمِ الْيَوْمَ إِلَيْهَا...

Tercümesinin bir hülasası:

Evet Garp uleması ve feylesofları itiraf ve ikrar etmişler ki İslâmiyetin kanunları yüksek bir tarzda âlemin ıslahına kâfidir.

Hem Külliyyetü'l-Hukuk Kongresinin cemiyetinde bütün hukukîyyunun toplandığı o kongrede 1927 senesinde onun reisi feylesof el-üstad Shebol demiş ki:

"Muhammed'in (a.s.m.) beşeriyete intisabıyla bütün beşeriyet muhakkak iftihar eder.Çünkü o Zât, ümmi olmasıyla beraber, on üç asır evvel öyle bir şariatgetirmiş ki, biz Avrupalılar ki bin sene sonra onun kıymetine vehakikatına yetişsek en mes'ud, en saadetli oluruz."

İkincisi: Veyahut Nur Çeşmesinin ahirine ilave edilenlerle kırk beşincisi olan Bernard Shaw demiş:

"Din-i Muhammedinin (a.s.m.) en yüksek makam-ı takdire çıkmasının sebebi,gayet acip ve sağlam bir hayatı temin etmesidir. Bana açılan budur ki: O din; tek, yekta emsalsiz bir din-i ferid olup, bütün muhtelif ayrı ayrı hayatın etvarlarını ve çeşitlerini hazmettiriyor. Yani islâh veistihale tarzında tasfiye ve terakki ettiriyor.

"Hem Muhammed'in (a.s.m.) dini öyle bir dindir ki insanın ayrı ayrı bütün milletlerini kendine celb edebilir.

"Ben görüyorum ve itikat ediyorum ki, beşere vacibdir ki, desin Muhammed(a.s.m.) insaniyetin halaskârıdır ve halaskârlık nâmı ona verilmeklâzımdır."

Hem diyor: "Ben itikat ediyorum ki; Muhammed'in (a.s.m.) misli, yenisiretinde, tarzında bir adam şimdiki yeni âleme reis olsa, hükmetse, buyeni âlemin müşkilatını halledip; bu yeni karmakarışık âlemdemüsâlemet-i umumiye ve saadet-i hayatın husulüne sebep olacak."

Evet, bu yeni âlemin, müsâlemet ve saadet-i hayatiyeye ne kadar şedit ihtiyacı var olduğunu herkes anlar.

Âyetü'l-Kübrâ Risalesi'nin Risalet-i Ahmediyeden (a.s.m.) bahseden On Altıncı Mertebesi

Makam münasebetiyle buraya ilhak edilmiştir.

Sonra, o dünya seyyahı kendi aklına dedi ki:

“Madem bu kâinatın mevcudatıyla Malikimi ve Hâlıkımı arıyorum; elbette herşeyden evvel bu mevcudatın en meşhuru ve a’dâsının tasdikiyle dahi en mükemmeli ve en büyük kumandanı ve en namdar hâkimi ve sözce en yükseği ve akılca en parlağı ve on dört asrı faziletiyle ve Kur’ân’ıyla ışıklandıran Muhammed-i Arabî Aleyhisselâtu Vesselâmı ziyaret etmek ve aradığımı ondan sormak için Asr-ı Saadete gitmeliyiz” diyerek, aklıyla beraber o asra girdi, gördü ki:

O asır, hakikaten, o zât (a.s.m.) ile bir saadet-i beşeriye asrı olmuş. Çünkü, en bedevî ve en ümmî bir kavmi, getirdiği nur vasıtasıyla, kısa bir zamanda dünyaya üstad ve hâkim eylemiş.

Hem kendi aklına dedi: “Biz en evvel, bu fevkalâde zâtın (a.s.m.) bir derece kıymetini ve sözlerinin hakkaniyetini ve ihbârâtının doğruluğunu bilmeliyiz. Sonra Hâlıkımızı ondan sormalıyız” diyerek taharriye başladı. Bulduğu hadsiz kat’î delillerden, burada, yalnız dokuz küllîlerine birer kısa işaret edilecek.

Birincisi: Bu zâtta (a.s.m.), hattâ düşmanlarının tasdikiyle dahi, bütün güzel

huyların ve hasletlerin bulunması; ve وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ¹

وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى² âyetlerinin sarahatiyle, bir parmağının işaretiyle kamer iki parça olması; ve bir avucuyla a’dâsının ordusuna attığı az bir toprak, umum o ordunun gözlerine girmesiyle kaçmaları; ve susuz kalmış kendi ordusuna, beş parmağından akan kevser gibi suyu kifayet derecesinde içirmesi gibi, nass-ı kat’île ve bir kısmı tevatürle yüzer mu’cizatın onun elinde zâhir olmasıdır. Bu mu’cizattan, üç yüzden ziyade bir kısmı, On Dokuzuncu Mektup olan Mu’cizat-ı Ahmediyeye (a.s.m.) namındaki harika ve kerametli bir risalede kat’î delilleriyle beraber beyan edildiğinden, onları ona havale ederek dedi ki:

1. “Ay yarıldı.” Kamer Sûresi, 54:1.

2. “Attığın zaman da sen atmadın, ancak Allah attı.” Enfâl Sûresi, 8:17.

“Bu kadar ahlâk-ı haseneve kemâlâtla beraber bu kadar mu’cizat-ı bâhiresi bulunan bir zât (a.s.m.) elbette en doğru sözlüdür. Ahlâksızların işi olan hileye, yalana, yanlış tenezzül etmesi kâbil değil.”

İkincisi: Elinde, bu kâinat Sahibinin bir fermanı bulunduğu ve o fermanı her

asırda üç yüz milyondan ziyade insanların kabul ve tasdik ettikleri ve o ferman olan Kur’ân-ı Azîmüşşanın, yedi vech ile harika olmasıdır. Ve bu Kur’ân’ın, kırk vech ile mu’cize olduğunu ve Kâinat Hâlıkının sözü bulunduğunu, kuvvetli delilleriyle beraber Yirmi Beşinci Söz ve Mu’cizat-ı Kur’âniye namında ve Risale-i Nur’un bir güneşi olan meşhur bir risalede tafsilen beyan edilmesinden, onu, ona havale ederek dedi: “Böyle ayn-ı hak ve hakikat bir fermanın tercümanı ve tebliğ edicisi bir zâtta (a.s.m.), fermana cinayet ve ferman sahibine hıyanet hükmünde olan yalan olamaz ve bulunamaz.”

Üçüncüsü: O zât (a.s.m.) öyle bir şeriatve bir İslâmiyet ve bir ubûdiyet ve bir dua ve bir davet ve bir imanla meydana çıkmış ki, onların nemisli var ne de olur. Ve onlardan daha mükemmel, ne bulunmuş ve ne debulunur. Çünkü, ümmî bir zatta (a.s.m.) zuhur eden o şeriat, on dört asrı ve nev-i beşerin humsunu, âdilâne ve hakkaniyet üzere ve müdakkikane hadsiz kanunlarıyla idare etmesi, emsal kabul etmez.

Hem, ümmî bir zâtın (a.s.m.) ef’âl ve akvâl ve ahvâlinden çıkan islâmiyet, her asırda, üç yüz milyon insanın rehberi ve mercii ve akıllarının muallimi ve mürşidi ve kalblerinin münevveri ve musaffisi ve nefislerinin mürebbîsi ve müzekkîsi ve ruhlarının medâr-ı inkişafâtı ve maden-i terakkiyatı olması cihetiyle, misli olamaz ve olamamış.

Hem, dininde bulunan bütün ibâdâtın bütün envâında en ileri olması; ve herkesten ziyade takvâda bulunması ve Allah’tan korkması; ve fevkalâde daimî mücahedat ve dağdağalar içinde tam tamına ubûdiyetin en ince esrarına kadar mûraatı; ve hiç kimseyi taklit etmeyerek ve tam mânâsıyla ve müptediyâne fakat mükemmel olarak, hem iptidâ ve intihâyı birleştirerek yapması, elbette misli görülmez ve görünmemiş.

Hem binler dua ve münâcâtlarından yalnız Cevşenü’l-Kebîrile, öyle bir marifet-i Rabbâniye ile, öyle bir derecede Rabbini tavsif ediyor ki, o zamandan beri gelen ehl-i mârifet ve ehl-i velâyet, telâhuk-u efkârla beraber, ne o mertebe-i marifete ve ne de o derece-i tavsife yetişememeleri gösteriyor ki, duada dahi onun misli yoktur. Risale-i Münâcâtın başında Cevşenü’l-Kebîr’in doksan dokuz fıkrasından bir fıkranın kısacık bir meâlinin beyan edildiği yere bakan adam, “Cevşen’in dahi misli yoktur” diyecek.

Hem, tebliğ-i risalette ve nâsı hakka davette o derece metanet ve sebat ve cesaret göstermiş ki, büyük devletler ve büyük dinler, hattâ kavim ve kabilesi ve amcası ona şiddetli adâvet ettikleri halde, zerre miktar bir eser-i tereddüt, bir telâş, bir korkaklık göstermemesi ve tek başıyla bütün dünyayameydan okuması ve başa da çıkarması ve İslâmiyeti dünyanın başınageçirmesi ispat eder ki, tebliğ

ve davette dahi misli olmamış ve olamaz.

Hem, imanda, öyle fevkalâde bir kuvvet ve harika bir yakîn ve mu'cizâne bir inkişaf ve cihanı ışıklandıran bir ulvî itikad taşımış ki, o zamanın hükümrânı olan bütün efkârı ve akideleri ve hükemanın hikmetleri ve ruhanî reislerin ilimleri ona muarız ve muhalif ve münkir oldukları halde onun ne yakînine, ne itikadına, ne itimadına, ne itminanına hiçbir şüphe, hiçbir tereddüt, hiçbir zaaf, hiçbir vesvese vermemesi ve mâneviyatta ve meratib-i imaniyede terakki eden başta Sahabeler ve bütün ehl-i velâyet, her vakit, onun, mertebe-i imanından feyz almaları ve onu en yüksek derecede bulmaları, bilbedahe gösterir ki, imanı dahi emsalsizdir.

İşte, böyle emsalsizbir şariat ve misilsiz bir İslâmiyet ve harika bir ubûdiyet ve fevkalâde bir dua ve cihan-pesendâne bir dâvet ve mu'cizâne bir iman sahibinde, elbette hiçbir cihetle yalan olamaz ve aldatmaz diye anladı ve akli dahi tasdik etti.

Dördüncüsü: Enbiyaların (aleyhimüsselâm) icmâî, nasıl ki vücud ve vahdâniyet-i İlâhiyeye gayet kuvvetli bir delildir; öyle de, bu zâtın (a.s.m.) doğruluğuna ve risaletine gayet sağlam bir şهادettir. Çünkü enbiya aleyhimüsselâmın doğruluklarına ve peygamber olmalarına medar olan ne kadar kudsî sıfatlar ve mu'cizeler ve vazifeler varsa, o zatta (a.s.m.) en ileride olduğu tarihçe musaddaktır. Demek onlar, nasıl ki, lisan-ı kâl ile Tevrat, İncil, Zebur ve suhuflarında bu zâtın (a.s.m.) geleceğini haber verip insanlara beşaret vermişler —ki, kütüb-ü mukaddesenin o beşaretli işârâtından yirmiden fazla ve pek zâhir bir kısmı, On Dokuzuncu Mektup'ta güzelce beyan ve ispat edilmiş—öyle de, lisan-ı halleriyle, yani nübüvvetleriyle ve mu'cizeleriyle, kendi mesleklerinde ve vazifelerinde en ileri ve en mükemmel olan buzâtı tasdik edip dâvâsını imza ediyorlar. Ve lisan-ı kâl ve icmâ ile vahdâniyete delâlet ettikleri gibi, lisan-ı hal ile ve ittifak ile de, bu zâtın sadıkiyetine şهادet ediyorlar diye anladı.

Beşincisi: Bu zâtın düsturlarıyla ve terbiyesi ve tebaiyetiyle ve arkasında gitmeleriyle hakka, hakikate, kemâlâta, kerâmâta, keşfiyata, müşahadata yetişen binler evliya, vahdâniyete delâlet ettikleri gibi, üstadları olan bu zâtın sadıkiyetine ve risaletine icmâ ve ittifakla şهادet ediyorlar. Ve âlem-i gaybdan verdiği haberlerin bir kısmını nur-u velâyetle müşahade etmeleri; ve umumunu, nur-u iman ile, ya ilmelyakîn veya aynelyakîn veya hakkalyakîn suretinde itikad ve tasdik etmeleri, üstadları olan bu zâtın derece-i hakkaniyet ve sadıkiyetini güneş gibi gösterdiğini gördü.

Altıncısı: Bu zâtın, ümmîliğiyle beraber, getirdiği hakaik-i kudsiye ve ihtirâ ettiği ulûm-u âliye ve keşfettiği mârifet-i İlâhiyenin dersiyle ve talimiyle

mertebe-i ilmiyede en yüksek makama yetişen milyonlar asfiya-yı müdakkikîn ve siddîkîn-i muhakkikîn ve dâhi hükema-i mü'minîn bu zâtın üssül' esas dâvâsı olan vahdâniyeti kuvvetli burhanlarıyla bil'ittifak ispat ve tasdik ettikleri gibi, bu muallim-i ekberin ve bu üstâd-ı âzamın hakkaniyetine ve sözlerinin hakikat olduğuna ittifakla şehadetleri, gündüz gibi bir hüccet-i risaleti ve sadıkiyetidir. Meselâ, Risale-i Nur, yüz parçasıyla, bu zâtın sadakatının birtek burhanıdır.

Yedincisi: Âl ve Ashâb namında ve nev-i beşerin enbiyadan sonra feraset ve dirayet ve kemâlâtla en meşhur, en muhterem, en namdarı, en dindar ve en keskin nazarlı taife-i azîmesi, kemâl-i merakla ve gayet dikkat ve nihayet ciddi-yetle bu zâtın bütün gizli ve âşikâr hallerini ve fikirlerini ve vaziyetlerini ta-harrî ve teftiş ve tetkik etmeleri neticesinde, bu zâtın dünyada en sadık ve en yüksek ve en haklı ve hakikatli olduğuna ittifakla ve icmâ ile sarsılmaz tasdik-leri ve kuvvetli imanları, güneşin ziyasına delâlet eden gündüz gibi bir delildir diye anladı.

Sekizincisi: Bu kâinat, nasıl ki kendini icad ve idare ve tertip eden ve tasvir ve takdir ve tedbir ile bir saray gibi, bir kitap gibi, bir sergi gibi, bir temâşâgâh gibi tasarruf eden Sâniine ve Kâtibine ve Nakkâşına delâlet eder. Öyle de, kâinatın hilkatindeki makâsıd-ı İlâhiyeyi bilecek ve bildirecek ve tahavvülâtındaki Rabbânî hikmetlerini talim edecek ve vazifedarâne harekâtındaki neticeleri ders verecek ve mahiyetindeki kıymetini ve içindeki mevcudatın kemâlâtını ilân edecek ve o kitab-ı kebîrin mânâlarını ifade edecek bir yüksek dellâl, bir doğru keşşaf, bir muhakkik üstad, bir sadık muallim istediği ve iktiza ettiği ve herhalde bulunmasına delâlet ettiği cihetiyle, elbette bu vazifeleri herkesten ziyade yapan bu zâtın hakkaniyetine ve bu kâinat Hâlıkının en yüksek ve sadık bir memuru olduğuna şehadet ettiğini bildi.

Dokuzuncusu: Madem bu san'atlı ve hikmetli masnuatıyla kendi hünerlerini ve san'atkârlığının kemâlâtını teşhir etmek; ve bu süslü ve ziynetli nihayetsiz mahlûkatıyla kendini tanıttırmak ve sevdirmek; ve bu lezzetli ve kıymetli hesapsıznimetleriyle kendine teşekkür ve hamd ettirmek; ve bu şefkatli ve himayetli umumî terbiye ve iaşe ile, hattâ ağızların en ince zevklerini ve iştihaların her nev'ini tatmin edecek bir surette ihzar edilen Rabbânî it'amlar ve ziyafetlerle kendi rubûbiyetine karşı minnettarâne ve müteşekkirâneve perestişkârâne ibadet ettirmek; ve mevsimlerin tebdili ve gece-gündüzün tahvili ve ihtilâfı gibi azametli ve haşmetli tasarrufat ve icraat ve dehşetli ve hikmetli faaliyet ve hallâkiyetle kendi ulûhiyetini izhar ederek, o ulûhiyetine karşı iman ve teslim ve inkıyad ve itaat ettirmek; ve her vakit iyiliği ve iyileri himaye, fenalığı ve fenaları izale ve semâvî tokatlarla zalimleri ve yalancıları imha etmek cihetiyle, hakkaniyet ve adaletini göstermek isteyen perde arkasında birisi var.

Elbette ve herhalde, o gaybî Zâtın yanında en sevgili mahlûku ve en doğru abdi ve onun mezkûr maksatlarına tam hizmet ederek, hilkat-i kâinatın tılsımını ve muammâsını hall ve keşfeden ve daima o Hâlıkının namına hareket eden ve Ondandır istimdat eden ve muvaffakiyet isteyen ve Onun tarafından imdada ve tevfiğe mazhar olan ve Muhammed-i Kureyşî denilen bu zât (a.s.m.) olacak.

Hem aklına dedi: Madem bu mezkûr dokuz hakikatler bu zâtın sıdkına şehadet ederler. Elbette bu âdem, benî Âdemin medar-ı şerefi ve bu âlemin medar-ı iftiharıdır. Ve ona “Fahr-i Âlem” ve “Şeref-i Benî Âdem” denilmesi pek lâıktır. Ve onun elinde bulunan ferman-ı Rahmânî olan Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyanın haşmet-i saltanat-ı mâneviyesinin nısf-ı arzı istilâsı ve şahsî kemâlâtı ve yüksek hasletleri gösteriyor ki, bu âlemde en mühim zât budur; Hâlıkımız hakkında en mühim söz onundur.

İşte gel, bak! Bu harika zâtın yüzer zâhirve bâhir kat’î mu’cizelerinin kuvvetine ve dinindeki binler ali ve esaslı hakikatlerine istinaden, bütün dâvâlarının esası ve bütün hayatının gayesi, Vâcibü’l-Vücudun vücuduna ve vahdetine ve sıfâtına ve esmâsına delâletve şehadet ve o Vâcibü’l-Vücudu ispat ve ilân ve i’lâm etmektir.

Demek bu kâinatın bir mânevî güneşi ve Hâlıkımızın en parlak burhanı, bu Habibullah denilen zattır ki, onun şehadetini teyid ve tasdik ve imza eden aldanmaz ve aldatmaz üç büyük icmâ var.

Birincisi: “Eğer perde-i gaybaçılrsa yakînî ziyadeleşmeyecek”¹ diyen İmam-ı Ali (radiyallahu anh) ve yerde iken Arş-ı Âzamı ve İsrâfil’in azamet-i heykelini temâşâ eden Gavs-ı Âzam (k.s.)² gibi keskin nazar ve gayb-bîn gözleri bulunan binler aktâb ve evliya-yı azîmeyi câmi ve Âl-i Muhammed nâmıyla şöhretşîâr-ı âlem olan cemaat-i nuraniyenin icmâ ile tasdikleridir.

1. Aliyyü’l-Kârî, el-Esrârü’l-Merfûa, s. 193.
2. Gümüşhanevî, Mecmûatu’l-Ahzâb (Şâzelî), s. 561.

İkincisi: Bedevî bir kavim ve ümmî bir muhitte, hayat-ı içtimaiyeden ve efkâr-ı siyasiyeden hâli ve kitapsız ve fetret asrının karanlıklarında bulunan ve pek az bir zamanda en medenî ve malûmatlı ve hayat-ı içtimaiyede ve siyasiyede en ileri olan milletlere ve hükûmetlere üstad ve rehber ve diplomat ve hâkim-i âdil olarak, şarktan garba kadar cihanpesendane idare eden ve Sahabe nâmıyla dünyada namdar olan cemaat-ı meşhurenin, ittifakla, can ve mallarını, peder ve aşiretlerini feda ettiren bir kuvvetli imanla tasdikleridir.

Üçüncüsü: Her asırda binlerle efradı bulunan ve her fende dâhiyâne ileri giden ve muhtelif mesleklerde çalışan, ümmetinde yetişen hadsiz muhakkik ve mütebahhir ulemasının cemaat-ı uzmâsının, tevafukla ve ilmelyakîn derecesinde tasdikleridir. Demek bu zâtın vahdâniyete şehadeti, şahsî ve cüz’î değil; belki,

umumî ve küllî ve sarsılmaz ve bütün şeytanlar toplansa karşısına hiç bir cihetle çıkamaz bir şهادettir diye hükmetti.

İşte, Asr-ı Saadette aklıyla beraber seyahat eden dünya misafiri ve hayat yolcusunun o medrese-i nuraniyeden aldığı derse kısa bir işaret olarak, Birinci Makamın On Altıncı Mertebesinde, böyle

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودُ الْوَاحِدُ الْأَحَدُ الَّذِي
دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ: فَخَرُ عَالَمٍ
وَشَرَفُ نَوْعِ بَنِي آدَمَ، بَعْظَمَةُ سُلْطَنَةِ قُرْآنِهِ، وَحَشْمَةُ
وُسْعَةِ دِينِهِ، وَكَثْرَةُ كَمَالَاتِهِ، وَعُلُويَّةُ أَخْلَاقِهِ، حَتَّى
بِتَصْدِيقِ أَعْدَائِهِ. وَكَذَا شَهِدَ وَبَرَّهَنَ بِقُوَّةِ مِائَاتِ
الْمُعْجَزَاتِ الظَّاهِرَاتِ الْبَاهِرَاتِ الْمُصَدِّقَةِ الْمُصَدِّقَةِ،
وَبِقُوَّةِ الْأَفْحَاقِ دِينِهِ السَّاطِعَةِ الْقَاطِعَةِ، بِاجْتِمَاعِ إِلِهِ
ذَوِ الْأَنْوَارِ، وَبِاتِّفَاقِ أَصْحَابِهِ ذَوِي الْأَبْصَارِ، وَبِتَوَافُقِ
مُحَقِّقِي أُمَّتِهِ ذَوِي الْبَرَاهِينِ وَالْبَصَائِرِ النَّوَّارَةِ¹

denilmiştir.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي²

Said Nursî

1. Allah'tan başka ilâh yoktur. O Vâcibü'l-Vücud ve Vâhid-i Ehad ki, Kur'an'ın nazam-i saltanatı ve dininin haşmet-i vüs'atı ve kemâlâtının kesreti ve hatîâ düşmanlarının tasdikiyle dahi ahlâkının ulviyetiyle, fahr-i âlem ve şeref-i nev-i benî Âdem olan zât (a.s.m.), Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder. Kezâ, o zât (a.s.m.), zâhir ve bâhir ve musaddık ve musaddak yüzlerce mucizâtının kuvvetiyle ve dininin sâti' ve kâti' binlerce hakaik-idiniyesinin kuvvetiyle ve Ehl-i Beytinin icmâıyla ve basar sahibi Ashabının ittifakıyla ve ümmetinden burhan ve nuranî basiret sahibimuhakkiklerin tevafukuyla, Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna şهادet ve onu ispat eder.

2. Bâkî olan sadece Odur.

Yirminci Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ²

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ
وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ
الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ³

SABAH ve akşam namazından sonra tekrarı pek çok fazileti bulunan⁴ve bir rivâyet-i sahîhada İsm-i Âzam mertebesini taşıyan⁵ şu cümle-i tevhidiyenin on bir kelimesi var. Herbir kelimesinde, hem birer müjde ve beşaret, hem birer mertebe-i tevhîd-i rubûbiyet, hem bir İsm-i Âzam noktasında bir kibriyâ-i vahdet ve bir kemâl-i vahdâniyet vardır. Bu büyük ve ulvî hakikatlerin izahını sair Sözlere havale edip, bir vaade binaen, şimdilik mücmel bir hülâsa suretinde iki makam, bir mukaddime ile ona bir fihriste yapacağız.

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki, Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsra Sûresi, 17:44.

3. Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla "Allah'tan başka ibadete lâyık hiçbirilâh yoktur. O birdir; Onun hiçbir şeriki yoktur. Mülk Ona ait, hamd Ona mahsustur. Hayatı veren de Odur, ölümü veren de Odur. O, kendisine asla ölüm âرز olmayan Hayy-ı Ezelîdir. Bütün hayır Onun elindedir. Oherşeye hakkıyla kâdirdir. Herşeyin ve herkesin dönüşü de Onadır." Buharî,Ezân: 155; Teheccüd: 21; Müslim, Zikir: 28, 30, 74, 75, 76; Tirmizî, Mevâkı: 108; Hac: 104; Nesâî, Sehiy: 83-86; İbni Mâce, Dua: 10, 14, 16; Ebû Dâvud, Menâsik: 56; Dârimî, Salât: 88, 90; Muvatta', Hac: 127, 243; Kur'an: 20, 22; Müsned, 1:47; 2:5; 3:320; 4:4; 5:191.

4. bk. Müsned, 4:60; 5:415; Mecmeu'z-Zevâid, 10:107.

5. bk. İbni Mâce, Duâ, 9.

Mukaddime

Kat'iyen bil ki, hilkatın en yüksek gayesi ve fıtratın en yüce neticesi, iman-ı billâhtır. Ve insaniyetin en âli mertebesi ve beşeriyetin en büyük makamı, iman-ı billâh içindeki marifetullahtır. Cin ve insin en parlak saadeti ve en tatlı nimeti, o marifetullah içindeki muhabbetullahtır. Ve ruh-u beşer için en hâlis sürur ve kalb-i insan için en sâfi sevinç, o muhabbetullah içindeki lezzet-i ruhaniyedir.

Evet, bütün hakikîsaadet ve hâlis sürur ve şirin nimet ve sâfi lezzet, elbette marifetullah ve muhabbetullahtadır. Onlar, onsuz olamaz. Cenâb-ı Hakkı tanıyan ve seven, nihayetsiz saadete, nimete, envâra, esrara, ya bilkuvve veya bilfiil mazhardır. Onu hakikî tanımayan, sevmeyen, nihayetsiz şekavete, âlâma ve evhama mânen ve maddeten müptelâ olur.

Evet, şu perişan dñnyada, âvâre nev-i beşer içinde, semeresiz bir hayatta, sahipsiz, hâmisiz bir surette, âciz, miskin bir insan, bñtñn dñnyanın sultanı da olsa kaç para eder? İşte bu âvâre nev-i beşer içinde, bu perişan, fâni dñnyada, insan sahibini tanımazsa, mâlikini bulmazsa, ne kadar biçare sergerdan olduğunu herkes anlar. Eğer sahibini bulsa, mâlikini tanısa, o vakit rahmetine iltica eder, kudretine istinad eder. O vahşetgâh dñnya, bir tenezzühgâha döner ve bir ticaretgâh olur.

Birinci Makam

Şu kelâm-ı tevhidînin on bir kelimesinin herbirinde birer müjde var. Ve o müjdede birer şifa ve o şifada birer lezzet-i mâneviyebulunur.

BİRİNCİ KELİME

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

da şöyle bir müjde var ki:

Hadsiz hâcâta müptelâ, nihayetsiz a'dânın hücumuna hedef olan ruh-u insanî şu kelimeye öyle bir nokta-i istimdad bulur ki, bütün hâcâtını temin edecek bir hazine-i rahmet kapısını ona açar. Ve öyle bir nokta-i istinad bulur ki, bütün a'dâsının şerrinden emin edecek bir kudret-i mutlakânın sahibi olan kendi Mâbudunu ve Hâlıkını bildirir ve tanıttırır, sahibini gösterir, mâlikî kim olduğunu irâe eder. Ve o irâe ile, kalbi vahşet-i mutlakadan ve ruhu hüzn-ü elîmden kurtarır, ebedî bir ferahı, daimî bir süruru temin eder.

İKİNCİ KELİME

وَحْدَهُ

Şu kelimeye şifalı, saadetli bir müjde vardır. Şöyle ki:

Kâinatın ekserenvâıyla alâkadar ve o alâkadarlık yüzünden perişan ve

keşmekeş içinde boğulmak derecesine gelen ruh-u beşer ve kalb-i insan, kelimesinde bir melce, bir halâskâr bulur ki, onu bütün o keşmekeşten, o

perişanîyetten kurtarır. Yani, mânen der:

Allah birdir. Başka şeylere müracaat edip yorulma. Onlara tezellül edip minnet çekme. Onlara temelluk edip boyun eğme. Onların arkasına düşüp zahmet çekme. Onlardan korkup titreme. Çünkü Sultan-ı Kâinat birdir. Herşeyin anahtarı Onun yanında, herşeyin dizgini Onun elindedir. Herşey Onun emriyle halledilir. Onu bulsan, her matlubunu buldun; hadsiz minnetlerden, korkulardan kurtuldun.

ÜÇÜNCÜ KELİME

لَا شَرِيكَ لَهُ

Yani, nasıl ki ulûhiyetinde ve saltanatında şeriki yoktur; Allah bir olur, müteaddit olamaz. Öyle de, rububiyetinde ve icraatında ve icâdâtında

dahi şeriki yoktur.

Bazan olur ki, sultan bir olur, saltanatında şeriki olmaz; fakat icraatında, onun memurları onun şeriki sayılırlar ve onun huzuruna herkesin girmesine mâni olurlar, “Bize de müracaat et” derler. Fakat Ezel-Ebed Sultanı olan Cenâb-ı Hak, saltanatında şeriki olmadığı gibi, icraat-ı rububiyetinde dahi muinlere, şeriklere muhtaç değildir. Emir ve iradesi, havl ve kuvveti olmazsa, hiçbir şey hiçbir şeye müdahale edemez. Doğrudan doğruya herkes Ona müracaat edebilir. Şeriki ve muini olmadığından, o müracaatçı adama “Yasaktır, Onun huzuruna giremezsin” denilmez.

İşte, şu kelime ruh-u beşeriğin şöyle bir müjde verir ki:

İmanı elde eden ruh-u beşer, mânisiz, müdahalesiz, hâilsiz, mümanaatsız, her halinde, her arzusunda, her anda, her yerde o ezel ve ebed ve hazâin-i rahmet mâliki ve defâin-i saadet sahibi olan Cemîl-i Zülcelâl, Kadîr-i Zülkemâlin huzuruna girip hâcâtını arz edebilir. Ve rahmetini bulup kudretine istinad ederek kemâl-i ferah ve süruru kazanabilir.

DÖRDÜNCÜ KELİME

لَهُ الْمُلْكُ

Yani, mülkumumen Onundur. Sen, hem Onun mülküsün, hem memlûküsün, hem mülkünde çalışıyorsun. Şu kelime, şöyle şifalı bir müjde veriyor ve diyor:

Ey insan! Sen kendini, kendine mâliksayma. Çünkü sen kendini idare edemezsin. O yük ağırdır; kendi başına muhafaza edemezsin, belâlardan sakınıp levazımâtını yerine getiremezsin. Öyle ise, beyhude ıztıraba düşüp azap çekme. Mülk başkasınındır. O Mâlik hem Kadîrdir, hem Rahîmdir. Kudretine istinad et; rahmetini ittiham etme. Kederi bırak, keyfini çek. Zahmeti at, safâyı bul.

Hem der ki: Mânensevdiğin ve alâkadar olduğun ve perişaniyetinden müteessir olduğun ve ıslah edemediğin şu kâinat, bir Kadîr-i Rahîmin mülküdür. Mülkü sahibine teslim et. Ona bırak; cefâsını değil, safâsını çek. O hem Hakîmdir, hem Rahîmdir. Mülkünde istediği gibi tasarruf eder, çevirir. Dehşet aldığın zaman, İbrahim Hakkı gibi “Mevlâ görelim neyler / Neylerse güzel eyler” de, pencerelerden seyret, içlerine girme.

BEŞİNCİ KELİME

لَهُ الْحَمْدُ

Yani, hamdve senâ, medih ve minnet Ona mahsustur, Ona lâyıktır. Demek nimetler Onundur ve Onunhazinesinden çıkar. Hazine ise daimîdir. İşte şu kelime şöyle müjdeverip diyor ki:

Ey insan! Nimetin zevâlinden elem çekme. Çünkü rahmet hazinesi tükenmez. Ve lezzetin zevâlini düşünüp o elemden feryad etme. Çünkü o nimet meyvesi, bir rahmet-i bânihayenin semeresidir. Ağacı bâki ise, meyve gitse de yerine gelen var. Nimetin lezzeti içinde, o lezzetten yüz derece daha ziyade lezzetli bir iltifat-ı rahmeti hamd ile düşünüp, lezzeti, birden yüz derece yapabilirsin. Nasıl ki, bir padişah-ı zîşânın sana hediye ettiği bir elma lezzeti içinde, yüz, belki bin elmanın lezzetinin fevkinde, bir iltifat-ı şahane lezzetini sana ihsas ve ihsan eder.

Öyle de, **لَهُ الْحَمْدُ** kelimesiyle, yani hamd ve şükürle, yani nimetten in'âmı hissetmekle, yani Mün'imi tanımakla ve in'âmı düşünmekle, yani Onun rahmetinin iltifatını ve şefkatinin teveccühünü ve in'âmının devamını düşünmekle, nimetten bin derece daha lezzetli, mânevî bir lezzet kapısını sana açar.

ALTINCI KELİME

يَحْيِي Yani, hayatı veren Odur. Ve hayatı rızıkla idame eden de Odur. Ve levazımat-ı hayatı da ihzar eden yine Odur. Ve hayatın âli gayeleri Ona aittir ve mühim neticeleri Ona bakar; yüzde doksan dokuz meyvesi Onundur. İşte şu kelime, şöyle fâni ve âciz beşere nidâ eder, müjde verir ve der:

Ey insan! Hayatın ağır tekâlifini omuzuna alıp zahmet çekme. Hayatın fenâsını düşünüp hüznâ düşme. Yalnız dünyevî, ehemmiyetsiz meyvelerini görüp, dünyaya gelişinden pişmanlık gösterme. Belki, o sefine-i vücudundaki hayat makinesi, Hayy-ı Kayyûma aittir. Masarîf ve levazımatını O tedarik eder. Ve o hayatın pek kesretli gayeleri ve neticeleri var ve Ona aittir. Sen o gemide bir dümenci neferisin. Vazifeni güzel gör, ücretini al, keyfine bak. O hayat sefinesi ne kadar kıymetli olduğunu ve ne kadar güzel faydeler verdiğini ve o sefine sahibi Zâtın ne kadar Kerîm ve Rahîm olduğunu düşün, mesrur ol ve şükret. Ve anla ki, vazifeni istikametle yaptığın vakit, o sefinenin verdiği bütün netâic, bir cihetle senin defter-i a'mâlîne geçer, sana bir hayat-ı bâkiyeyi temin eder, seni ebedî ihyâ eder.

YEDİNCİ KELİME

وَيُمِيتُ Yani, mevti veren Odur. Yani, hayat vazifesinden terhis eder, fâni dünyadan yerini tebdil eder, külfet-i hizmetten âzâd eder. Yani, hayat-ı fâniyeden, seni hayat-ı bâkiyeye alır. İşte şu kelime, şöylece fâni cin ve inse bağırır, der ki:

Sizlere müjde! Mevtidam değil, hiçlik değil, fenâ değil, inkıraz değil, sönmek değil, firak-ı ebedî değil, adem değil, tesadüf değil, fâilsiz bir in'idam değil.

Belki, bir Fâil-i Hakîm-i Rahîm tarafından bir terhistir, bir tebdil-i mekândır.

Saadet-i ebediye tarafına, vatan-ı aslîlerine bir sevkıyattır. Yüzde doksan dokuz ahbabın mecmaı olan âlem-i berzaha bir visal kapısıdır.

SEKİZİNCİ KELİME

وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ

Yani, bütün kâinatın mevcudatında görünen ve vesile-i muhabbetolan kemâl ve hüsün ve ihsanın hadsiz bir derece fevkinde bir cemâl ve kemâl ve ihsanın sahibi ve bütün mahbuplara bedel, birtek cilve-i cemâli kâfi gelen bir Mâbud-u Lemyezel, bir Mahbub-u Lâyezâlin ezeli ve ebedî bir hayat-ı daimesi var ki, şaibe-i zevâl ve fenâdan münezzeh ve avârız-ı naks ve kusurdan müberrâdır. İşte şu kelime, cin ve inse ve bütün zîşuura ve ehl-i muhabbet ve aşka ilân eder ki:

Sizlere müjde! Mahbuplarınızdan nihayetsiz firakların yaralarını tedavi edip merhem süren bir Mahbub-u Bâkîiniz var. Madem O var ve bâkidir; başkaları ne olursa olsun, merak çekmeyiniz. Belki o mahbuplarda sebep-i muhabbetiniz olan hüsün ve ihsan, fazl ve kemâl, o Mahbub-u Bâkîinin cilve-i cemâl-i bâkisinden çok perdelerden geçip, gayet zayıf bir gölgenin gölgesidir. Onların zevâlleri sizleri incitmesin. Çünkü onlar bir nevi âyinelerdir. Âyinelerin değişmesi, şâşaa-i cemâlin cilvesini tazeleştirir, güzelleştirir. Madem O var, herşey var.

DOKUZUNCU KELİME

بِيَدِهِ الْخَيْرُ

Yani, her hayır Onun elindedir. Her yaptığınız hayratOnun defterine geçer. Her işlediğiniz a'mâl-i salih, yanında kaydedilir. İşte, şu kelime, cin ve inse nidâ edip müjde veriyor. Diyor ki:

Ey biçareler! Mezaristana göçtüğünüz zaman, “Eyvah, malımız harap olup sa'yimiz hebâ oldu. Şu güzel ve geniş dünyadan gidip dar bir toprağa girdik” demeyiniz, feryad edip me'yus olmayınız. Çünkü sizin herşeyiniz muhafaza ediliyor. Her ameliniz yazılmıştır. Her hizmetiniz kaydedilmiştir. Hizmetinizin mükâfâtını verecek ve her hayır elinde ve her hayrı yapabilecek bir Zât-ı Zülcelâl sizi celb edip yeraltında muvakkaten durdurur, sonra huzuruna aldırır. Ne mutlu sizlere ki, hizmetinizi vevazifenizi bitirdiniz. Zahmetiniz bitti; rahata ve rahmete gidiyorsunuz. Hizmet, meşakkat bitti; ücret almaya gidiyorsunuz.

Evet, geçen baharın defter-i a'mâlinin sayfeleri ve hidemâtının sandukçaları olan tohumları, çekirdekleri muhafaza eden ve ikinci baharda gayet şâşaalı, belki yüz derece aslından daha bereketli bir tarzda muhafaza eden, neşreden Kadîr-i Zülcelâl, elbette sizin de netâic-i hayatınızı öyle muhafaza ediyor ve hizmetinize

pek kesretli bir surette mükâfat verecektir.

ONUNCU KELİME

وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Yani, O Vâhiddir, Ehaddir. Herşeye kâdirdir. Hiçbir şey Ona ağır gelmez. Bir baharı halk etmek, bir çiçek kadar Ona kolaydır. Cenneti halk etmek, bir bahar kadar Ona rahattır. Her günde, her senede, her asırda yeniden yeniye icadettiği hadsiz masnuatı, nihayetsiz kudretine nihayetsiz lisanlarla şehadet ederler.

İşte şu kelime dahi şöyle müjde eder; der ki:

Ey insan! Yaptığın hizmet, ettiğin ubûdiyetboşu boşuna gitmez. Bir dâr-ı mükâfat, bir mahall-i saadet senin için ihzar edilmiştir. Senin şu fâni dünyana bedel, bâki bir Cennet seni bekler. İbadet ettiğin ve tanıdığın Hâlık-ı Zülcelâlin vaadine iman ve itimad et. Ona, vaadinde hulf etmek muhaldir. Kudretinde hiçbir cihetle noksanîyet yoktur. İşlerine acz müdahale edemez. Senin küçük bahçeni halk ettiği gibi, Cenneti dahi senin için halk edebilir ve halk etmiş ve sana vaad etmiş. Ve vaad ettiği için, elbette seni onun içine alacak.

Madem bilmüşahedegörüyoruz: Her senede, yeryüzünde hayvânat ve nebâtâtın üç yüz binden ziyade envâlarını ve milletlerini kemâl-i intizam ve mizanla kemâl-i sür'at ve suhuletle haşredip neşreder. Elbette böyle bir Kadîr-i Zülcelâl, vaadini yerine getirmeye muktediridir.

Hem madem her senede, öyle bir Kadîr-i Mutlak, haşrin ve Cennetin nûmunelerini binler tarzda icadediyor. Hem madem bütün semâvî fermanlarıyla saadet-i ebediyeyi vaad edip Cenneti müjde veriyor. Hem madem bütün icraatı ve şuûnâtı hak ve hakikattir ve sıdk ve ciddiyetledir. Hem madem, âsârının şehadetiyle, bütün kemâlât Onun nihayetsiz kemâline delâlet ve şehadet eder. Ve hiçbir cihette naks ve kusur Onda yoktur. Hem madem hulfülvaad ve hilâf ve kizb ve aldatmak, en çirkin bir haslet ve naks ve kusurdur. Elbette ve elbette, o Kadîr-i Zülcelâl, O Hakîm-i Zülkemâl, o Rahîm-i Zülcemâl, vaadini yerine getirecek, saadet-i ebediye kapısını açacak, Âdem babanızın vatan-ı aslîsi olan Cennete sizleri, ey ehl-i iman, idhal edecektir.

ON BİRİNCİ KELİME

وَالَيْهِ الْمَصِيرُ

Yani, ticaret ve memuriyet için, mühim vazifelerle bu dâr-ı imtihan olan dünyaya gönderilen insanlar, ticaretlerini yapıp, vazifelerini bitirip ve hizmetlerini itmam ettikten sonra, yine onları gönderen Hâlık-ı Zülcelâllerine dönecekler ve Mevlâ-yı Kerîmlerine kavuşacaklar. Yani, bu dâr-ı fâniden gidip

dâr-ı bâkide huzur-u Kibriyâya müşerref olacaklar. Yani, esbab dağdağasından ve vesâitin karanlık perdelerinden kurtulup, Rabb-i Rahîmlerine, makarr-ı saltanat-ı ebedîsinde perdesiz kavuşacaklar. Doğrudan doğruya, herkes, kendi Hâlıkı ve Mâbudu ve Rabbi ve Seyyidi ve Mâlikî kim olduğunu bilecek ve bulacaklar.

İşte, şu kelime, bütün müjdelerin fevkinde şöyle müjde eder ve der ki:

Ey insan! Bilir misin nereye gidiyorsun ve nereye sevk olunuyorsun? Otuz İkinci Sözün âhirinde denildiği gibi, dünyanın bin sene mes'udâne hayatı, bir saat hayatına mukâbil gelmeyen Cennet hayatının; ve o Cennet hayatının dahi bin senesi, bir saat rüyet-i cemâline mukâbil gelmeyen bir Cemîl-i Zülcelâlin daire-i rahmetine ve mertebe-i huzuruna gidiyorsun. Müptelâ ve meftun ve müştak olduğunuz mecazî mahbuplarda ve bütün mevcudat-ı dünyeviyedeki hüsün ve cemâl, Onun cilde-i cemâlinin ve hüsn-ü esmâsının bir nevi gölgesi; ve bütün Cennet, bütün letâfetiyle, bir cilde-i rahmeti; ve bütün iştiyaklar ve muhabbetler ve incizaplar ve câzibeler, bir lem'a-i muhabbeti olan bir Mâbud-u Lemyezelin, bir Mahbub-u Lâyezâlin daire-i huzuruna gidiyorsunuz. Ve ziyafetgâh-ı ebedîsi olan Cennete çağırılıyorsunuz. Öyle ise, kabir kapısına ağlayarak değil, gülerek giriniz.

Hem şu kelime şöyle müjde veriyor, diyor ki:

Ey insan! Fenâya, ademe, hiçliğe, zulûmata, nisyana, çürümeye, dağılmaya ve kesrette boğulmaya gittiğinizi tevehhüm edip düşünmeyiniz. Siz fenâya değil, bekâyâ gidiyorsunuz. Ademe değil, vücud-u daimîye sevk olunuyorsunuz. Zulûmata değil, âlem-i nura giriyorsunuz. Sahip ve Mâlik-i Hakikînin tarafına gidiyorsunuz. Ve Sultan-ı Ezelînin payitahtına dönüyorsunuz. Kesrette boğulmaya değil, vahdet dairesinde teneffüs edeceksiniz. Firaka değil, visale müteveccihsiniz.

İkinci Makam

İsm-i Âzam noktasında, tevhidin ispatına muhtasar bir işarettir.

BİRİNCİ KELİME

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

da bir tevhid-i ulûhiyet ve mâbudiyetvardır. Şu mertebenin gayet kuvvetli bir burhanına şöyle işaret ederiz ki:

Şu kâinatyüzünde, hususan zeminin sahifesinde, gayet muntazam bir faaliyet görünüyor. Ve gayet hikmetli bir hallâkiyet müşahede ediyoruz. Ve gayet intizamlı bir fettâhiyet, yani herşeye lâıyk bir şekil açmak ve suret vermek, aynelyakîn görüyoruz. Hem gayet şefkatli, keremli, rahmetli bir vehhâbiyet ve ihsânât görüyoruz. Öyle ise, bizzarure, şu hal ve şu keyfiyet, Fa'âl, Hallâk, Fettah, Vehhab bir Zât-ı Zülcelâlin vücub-u vücudunu ve vahdetini ispat eder, belki ihsas eder.

Evet, mevcudatın mütemadiyen zevâlleri, tazelenmeleri gösteriyor ki, o mevcudat, bir Sâni-i Kadîrin kudsî esmâsının cilveleri ve envâr-ı esmâiyesinin gölgeleri ve ef'âlinin eserleri ve kalem-i kader ve kudretin nakışları ve sahifeleri ve cemâl-i kemâlinin âyineleridir.

Şu hakikat-i uzmâyâ ve şu tevhidin mertebe-i ulyâsına, şu kâinatın Sahibi, bütün gönderdiği mukaddes kitaplar ve suhupları o tevhidi gösterdiği gibi, bütün ehl-i hakikat ve kâmilîn-i nev-i beşer tahkikatlarıyla ve keşfiyatlarıyla aynı mertebe-i tevhidi gösteriyorlar. Ve kâinat dahi, acz ve fakrıyla beraber, mazhar olduğu daimî mu'cizât-ı san'atın ve havâırık-ı iktidar, hazâin-i servetin şehadetiyle, aynı mertebe-i tevhide işaret eder. Demek, Şâhid-i Ezelî, bütün kütüp ve suhufuyla; ve ehl-i şuhud, bütün tahkikat ve küşûfuyla; ve âlem-i şehadet, bütün muntazam ahval ve hakîmâne şuûnâtıyla o mertebe-i tevhide bil'icmâ ittifak ediyorlar.

İşte, o Vâhid-i Ehadi kabul etmeyen, ya nihayetsiz ilâhları kabul edecek veyahut ahmak sofestaî gibi hem kendini, hem kâinatın vücudunu inkâr edecek.

İKİNCİ KELİME

وَحْدَهُ

İşte şu kelime sarıh bir mertebe-i tevhidi gösterir. Şu mertebeyi dahi âzamî bir surette ispat eden gayet kuvvetli bir burhanına şöyle işaret ederiz ki:

Biz gözümüzü açtıkça, kâinatyüzüne nazarımızı saldırdıkça, en evvel

gözümüze ilişen, âmm ve mükemmel bir nizamdır ve şamil, hassas bir mizandır. Görüyoruz, herşey dakik bir nizamla, hassas bir mizan ve ölçü içindedir.

Daha bir parça dikkat-i nazarettikçe, yeniden yeniye bir tanzim ve teveziniyet gözümüze çarpıyor. Yani, birisi, intizamla o nizamı değiştiriyor ve tartıyla o mizanı tazelandiriyor. Herşey bir model olup, pek kesretli, muntazam ve mevzun suretler giydiriliyor.

Daha ziyade dikkat ettikçe, o tanzimve tevezin altında bir hikmet ve adalet görünüyor. Her harekette bir hikmet ve maslahat gözetiliyor; bir hak, bir faide takip ediliyor.

Daha ziyade dikkat ettikçe, gayet hakîmâne bir faaliyet içinde bir kudretin tezahüratı ve herşeyin her şe'nini ihata eden gayet muhît bir ilmin cilveleri nazar-ı şuurumuza çarpıyor.

Demek, bütün mevcudattaki şu nizamve mizan, umuma âmm bir tanzim ve tevezini ve o tanzim ve tevezin, âmm bir hikmet ve adaleti ve o hikmet ve adalet, bir kudret ve ilmi gözümüze gösteriyor. Demek, bir Kadîr-i Külli Şey ve bir Alîm-i Külli Şey, şu perdeler arkasında akla görünüyor.

Hem herşeyin evveline ve âhiline bakıyoruz; hususan zîhayat nev'inde görüyoruz ki: Başlangıçları, asılları, kökleri, hem meyveleri veneticeleri öyle bir tarzdadır ki, güya tohumları, asılları birer tarife, birer program şeklinde, bütün o mevcudun cihazatını tazammun ediyor. Ve neticesinde ve meyvesinde, yine bütün o zîhayatın mânâsı süzölüp onda tecemmu eder, tarihçe-i hayatını ona bırakır. Güya onun aslı olan çekirdeği, desâtir-i icadiyesinin bir mecmuasıdır. Ve meyvesi ve semeresi ise, evâmîr-i icadiyesinin bir fihristesi hükmünde görüyoruz.

Sonra o zîhayatın zâhirine ve bâtınına bakıyoruz. Gayet derecede hikmetli bir kudretin tasarrufatı ve nâfiz bir iradenin tasviratı ve tanzimatı görünüyor. Yani, bir kuvvet ve kudret icad eder; bir emir ve irade suret giydirir.

İşte, bütün mevcudat, böyle evveline dikkat ettikçe, bir ilmin tarifenâmesi; ve âhiline dikkat ettikçe, bir Sâniin plânı ve beyannamesi; ve zâhirine baktıkça, bir Fâil-i Muhtarın ve Mürîdin gayet san'atlı ve tenasüplü bir hulle-i san'atı; ve bâtınına baktıkça, bir Kadîrin gayet muntazam bir makinesini müşahede ediyoruz.

İşte şu hal ve şu keyfiyet, bizzarure ve bilbedâhe ilân eder ki, hiçbir şey, hiçbir zaman, hiçbir mekân, birtek Sâni-i Zülcelâlin kabza-i tasarrufundan hariç olamaz. Herbir şey ve bütün eşya, bütün şuûnâtıyla bir Kadîr-i Mürîdin kabza-i tasarrufunda tedbir edilir ve bir Rahmân-ı Rahîmin tanzimiyle ve lütfuyla güzelleştiriliyor ve bir Hannân-ı Mennânın tezyiniyle süslendiriliyor.

Evet, başında şuurve yüzünde gözü bulunana, şu kâinat ve şu mevcudattaki nizam ve mizan ve tanzim ve tevzin, birtek, yektâ, Vâhid, Ehad, Kadîr, Mürîd, Alîm, Hakîm bir Zâtı, vahdâniyet mertebesinde gösterir. Evet, herşeyde bir birlik var. Birlik ise birigösterir. Meselâ, dünyanın lâmbası olan güneş birdir; öyle ise dünyanın mâliki dahi birdir. Meselâ, zemin yüzündeki zîhayatların hizmetçileri olan hava, ateş, su birdir; öyle ise onları istihdam eden ve bizlere musahhar eden dahi birdir.

ÜÇÜNCÜ KELİME

لَا شَرِيكَ لَهُ

Şu kelimeyi, Otuz İkinci Sözün Birinci Makamı gayet kuvvetli ve şâaalı bir surette ispat ettiğinden, ona havale ederiz. Onun fevkinde beyan olamaz; ondan daha ileri beyana lüzum yok ve izah edilmez.

DÖRDÜNCÜ KELİME

لَهُ الْمُلْكُ

Yani, ferşten Arşa, serâdan Süreyya'ya, zerrattan seyyârâta, ezelden ebede kadar herbir mevcut, semâvât ve arz, dünya ve âhiret, herşey Onun mülküdür. Mâlikiyet mertebe-i uzmâsı, tevhid-i âzam suretinde Onundur. Şu mertebe-i uzmâ-yı mâlikiyet ve makam-ı âzam-ı tevhidin bir hüccet-i kübrâsı, lâtif bir zamanda ve lâtifbir hatıradâ, Arabî ibaresinde, şu âcizin hatırına ilka edildi. O lâtif hatıranın hatırı için, aynı ibare-i Arabiyeyi kaydedip sonra meâlini yazacağız.

لَهُ الْمُلْكُ لَآنَ ذَاكَ الْعَالَمَ الْكَبِيرَ كَهَذَا الْعَالَمِ
الصَّغِيرِ. مَصْنُوعٌ قُدْرَتِهِ مَكْتُوبٌ قَدْرِهِ. اِبْدَاعُهُ لِذَاكَ
صَيْرُهُ مَسْجُودًا. اِيجَادُهُ لِهَذَا صَيْرُهُ سَاجِدًا. اِنْشَاؤُهُ
لِذَاكَ صَيْرَ ذَاكَ مَلِكًا. اِيجَادُهُ لِهَذَا صَيْرُهُ مَمْلُوكًا.
صَنَعْتُهُ فِي ذَاكَ تَظَاهَرَتْ كِتَابًا. صَبَغْتُهُ فِي هَذَا
تَزَاهَرَتْ خَطَابًا. قُدْرَتُهُ فِي ذَاكَ تُظْهِرُ حِشْمَتَهُ.
رَحْمَتُهُ فِي هَذَا تُنْظِمُ نِعْمَتَهُ. حِشْمَتُهُ فِي ذَاكَ
تَشْهَدُ هُوَ الْوَاحِدُ. نِعْمَتُهُ فِي هَذَا تُعْلِنُ هُوَ الْوَاحِدُ.
سِكَتُهُ فِي ذَاكَ فِي الْكُلِّ وَالْأَجْزَاءِ. خَاتَمُهُ فِي هَذَا
فِي الْجِسْمِ وَالْأَعْضَاءِ¹

1. Mülk umumen Ona aittir. Zira şu büyük âlem, tıpkı bu küçük âlem gibidir; her ikisi de Onun kudretinin masnuu ve kaderinin mektubudur. Şu büyük âlemi ibdâ ederek onu bir mescid haline getirmiş, bu küçük âlemi icad ederek onu da bir sâcid kılmuştur. Şunu bir mülk şeklinde inşa etmiş, bunu dabir memlûk olarak icad etmiştir. Şundaki san'atı bir kitap olarak tezahür etmiş, bundaki sıbğası ise hitap çiçekleri suretinde açmıştır. Şunda kudretiyle haşmetini gösterir; bunda ise rahmetiyle nimetlerini tanıtır. Şundaki haşmeti Onun vâhidiyetine şahadet eder; bundaki nimetleri ise Onun ehadiyetini ilân eder. Şu büyük âlemin küll ve eczalarında Onun sikkesi okunduğu gibi, bu küçük âlemin cisim ve âzâlarında da Onun hâtemi vardır.

الخ ... ذَاكَ الْعَالَمَ الْكَبِيرَ
BİRİNCİ FIKRA: ... Yani, şu kâinat denilen âlem-i ekber ve insan denilen onun misal-i musağğarı olan âlem-i asgar, kudret ve kader kalemîyle yazılan âfâkî ve enfüsî vahdâniyet delâilini gösteriyorlar.

Evet, kâinattaki san'at-ı muntazamanın küçük bir mikyasta nümunesi insanda vardır. O daire-i kübrâdaki san'at Sâni-i Vâhide şahadet ettiği gibi, şu insanda olan küçük mikyastaki hurdebinî san'at dahi yine o Sânie işaret eder, vahdetini gösterir.

Hem nasıl ki, şu insan gayet mânidar bir mektub-u Rabbânîdir, muntazam bir kaside-i kaderdir. Öyle de, şu kâinat dahi, aynı o kalem-i kaderle, fakat büyük bir mikyasta yazılmış muntazam bir kaside-i kaderdir.

Hiç mümkün müdür ki, hadsiz alâmet-i farika ile bütün insanlara bakan şu insan yüzündeki sikke-i vahdete ve bütün mevcudatı omuz omuza, el ele, baş başa veren kâinat üstündeki hâtem-i vahdâniyete Vâhid-i Ehadden başka birşeyin müdahalesi bulunsun?

الخ اِبْدَاعُهُ لِذَاكَ
İKİNCİ FIKRA: ... Meâlî şudur:

Sâni-i Hakîm, âlem-i ekberi öyle bedîbir surette halk edip âyât-ı kibriyâsını üstünde nakşetmiş ki, kâinatı bir mescid-i kebir şekline döndürmüş. Ve insanı dahi öyle bir tarzda icad edip, ona akıl vererek, onunla o mu'cizât-ı san'atına ve o bedî kudretine karşı secde-i hayret ettirerek, ona âyât-ı kibriyâyı okutturup, kemerbeste-i ubûdiyet ettirerek, o mescid-i kebirde bir abd-i sâcid fıtratında yaratmıştır. Hiç mümkün müdür ki, şu mescid-i kebirin içindeki sâcidlerin, âbidlerin mâbud-u hakikîleri, o Sâni-i Vâhid-i Ehadden başkası olabilsin?

الخ ... إِنشَاؤُهُ لِذَٰكَ ÜÇÜNCÜ FIKRA: Meâli şudur ki:

O Mâlikü'l-Mülk-i Zülcelâl, âlem-i ekberi, bahusus küre-i arz yüzünü öyle bir surette inşa ederek yapmıştır ki, birbiri içinde hadsiz daireler olup, herbir daire bir tarla hükmünde olup, vakit be vakit, mevsim be mevsim, asır be asır eker, biçer, mahsulât alır. Mütemadiyen mülkünü çalıştırır, tasarruf eder.

En büyük daire olan zerrat âlemini bir tarla yapıp, her zaman kâinat kadar mahsulâtı, kudretiyle, hikmetiyle onda eker, biçer, kaldırır. Âlem-i şhadetten âlem-i gayba, daire-i kudretten daire-i ilme gönderir.

Sonra, mutavassıt bir daire olan zemin yüzünü, aynen öyle bir mezraa yapmış ki, mevsim be mevsim âlemleri, envâları içinde eker, biçer, kaldırır. Mânevî mahsulâtını dahi gaybî, uhrevî, misalî ve mânevî âlemlerine gönderir.

Daha küçük bir daire olan bir bahçeyi, yine, yüz defa, bin defa kudretle doldurup hikmetle boşalttırıyor.

Daha küçük bir daire olan bir zîhayatı, meselâ bir ağacı, bir insanı, yüz defa onun kadar ondan mahsulât alır.

Demek, o Mâlikü'l-Mülk-i Zülcelâl, küçük-büyük, cüz'î-küllîherşeyi birer model hükmünde inşa ederek, yüzler tarzda taze taze nakışlarla münakkaş mensucat-ı san'atını onlara giydirir, cilve-i esmâsını, mu'cizât-ı kudretini izhar eder. Kendi mülkünde herbir şeyi birer sahife hükmünde inşa etmiş. Her sahifede, yüzer tarzda mânidar mektubatını yazar; hikmetinin âyâtını izhar eder, zîşuurlara okutturur.

Şu âlem-i ekberi mülkşeklinde inşa etmekle beraber, şu insanı dahi öyle bir surette halk etmiştir ve ona öyle cihazat ve âletler ve havas ve hissiyatlar ve bilhassa nefis, hevâ ve ihtiyaç ve iştiha ve hırs ve dâvâ vermiştir ki, o geniş mülkünde, bütün mülke muhtaç bir memlûk hükmüne getirmiştir.

İşte, hiç mümkün müdür ki, pek büyük olan âlem-i zerrattan, tâ bir sineğe kadar bütününü mülkve tarla yapan ve küçük insanı o büyük mülke nâzır ve müfettiş ve çiftçi ve tüccar ve dellâl ve âbid ve memlûk yaptıran ve kendine

muhterem bir misafir ve sevgili bir muhatap ittihaz eden o Mâlikü'l-Mülk-i Zülcelâlden başka, o mülke tasarruf edip o memlûke seyyid olabilsin?

DÖRDÜNCÜ FIKRA: **الخ صَنْعَتُهُ فِي ذَاكَ** ...ibaresidir. Meâli şudur ki:

Sâni-i Zülcelâlin âlem-i ekberdeki san'atı o derece mânidardır ki, o san'at bir kitap suretinde tezahür edip, kâinatı bir kitab-ı kebirhükmüne getirdiğinden, akl-ı beşer, hakikî fenn-i hikmet kütüphanesini ondan aldı ve ona göre yazdı. Ve o kitab-ı hikmet, o derece hakikatle bağlı ve hakikatten medet alıyor ki, büyük Kitab-ı Mübîn'in bir nüshası olan Kur'ân-ı Hakîm şeklinde ilân edildi.

Hem nasıl ki, kâinattaki san'atı, kemâl-i intizamından kitap şekline girdi. İnsandaki sıbgatı ve nakş-ı hikmeti dahi hitap çiçeğini açtı. Yani, o san'at, o derece mânidarve hassas ve güzeldir ki, o makine-i zîhayattaki cihazatı, fonograf gibi nutka geldi, söylettirdi. Ve öyle bir ahsen-i takvim içinde bir sıbga-i Rabbâniye vermiş ki, o maddî, cismanî, câmid kafada mânevî, gaybî, hayattar olan beyan ve hitap çiçeği açıldı. Ve o insan kafasındaki kâbiliyet-i nutuk ve beyana o derece ulvî cihazat ve istidat verdi ki, Sultan-ı Ezelîye muhatap olacak bir makamda inkişaf ettirdi, terakki verdi. Yani, fıtrat-ı insaniyedeki sıbga-i Rabbâniye, hitab-ı İlâhî çiçeğini açtı.

Hiç mümkün müdür ki, kitap derecesine gelen bütün mevcudattaki san'ata ve hitap makamına gelen insandaki o sıbgaya Vâhid-i Ehadden başkası karışabilsin? Hâşâ!

BEŞİNCİ FIKRA **الخ قُدْرَتُهُ فِي ذَاكَ** ...ibaresidir. Meâli şudur ki:

Kudret-i İlâhiye, âlem-i ekberde haşmet-i rububiyetini gösteriyor. Rahmet-i Rabbâniyeise, âlem-i asgar olan insanda nimetleri tanzim ediyor. Yani, Sâniin kudreti, kibriyâ ve celâl noktasında, kâinatı öyle muhteşem bir saray şeklinde icad ediyor ki, güneşi büyük bir elektrik lâmbası, kameri kandil, ve yıldızları mumlar meyveleriyle yaldızlar, elektrikler. Ve zemin yüzünü bir sofra, bir tarla, bir bahçe, bir haliçe; ve dağları birer mahzen, birer direk, birer kal'a, ve hâkezâ, bütün eşyayı büyük bir mikyasta o büyük sarayın levazımatı şekline getirerek şâsaalı bir surette haşmet-i rububiyetini gösterdiği gibi; cemâl noktasında, rahmeti dahi, en küçük zîhayata kadar her zîruha envâ-ı nimetini verir, onunla tanzim eder, baştan aşağıya kadar nimetlerle süsleyip lütufve keremle tezyin eder ve o haşmet-i celâliye karşı cemâl-i rahmetini o küçücük lisanlarla, o büyük lisana karşı çıkarır.

Yani, güneş ve Arşgibi büyük cirmeler haşmet lisanıyla “Yâ Celîl, yâ Kebîr, yâ Azîm” dedikleri vakit, sinek ve semek gibi o küçücük zîhayatlar dahi rahmet

lisanıyla “Yâ Cemîl, yâ Rahîm, yâ Kerîm” diyerek, o musika-i kübrâyâ lâtif nağamatlarını katıyorlar, tatlılaştırıyorlar.

Hiç mümkün müdür ki, o Celîl-i Zülcemâlden ve o Cemîl-i Zülcelâlden başka birşey, kendi başıyla şu âlem-i ekber ve asgara icadcihetinde müdahale edebilsin? Hâşâ!

ALTINCI FIKRA الْخِشْمَةُ فِي ذَاكَ ...ibaresidir. Meâli şudur ki:

Yani, kâinatın heyet-i mecmuasında tezahür eden haşmet-i rububiyet, vahdâniyet-i İlâhiyeyi ispat edip gösterdiği gibi, zîhayatların cüz’iyatlarına mukannenerzaklarını veren nimet-i Rabbâniye dahi ehadiyet-i İlâhiyeyi ispat edip gösterir. *Vâhidiyet* ise, bütün o mevcudat Birinindir ve Birine bakar ve Birinin icadıdır demektir. *Ehadiyet* ise, herbir şeyde, Hâlık-ı Külli Şey’in ekser esmâsı tecellî ediyor demektir. Meselâ, güneşin ziyası bütün zeminin yüzünü ihata ettiği haysiyetiyle, vâhidiyet misalini gösterir. Ve herbir şeffaf cüzde ve su katrelerinde, güneşin ziyası ve harareti ve ziyasındaki yedi rengi ve bir nevi gölgesi bulunması, ehadiyet misalini gösterir. Ve herbir şeyde, hususan zîhayatta ve bilhassa herbir insanda, o Sâniin ekser esmâsı onda tecellî ettiği cihetle, ehadiyeti gösterir.

İşte, şu fıkraişaret eder ki, kâinatta tasarruf eden haşmet-i rububiyet, o koca güneşi şu zemin yüzündeki zîhayatlara bir hizmetkâr, bir lâmba, bir ocak; ve koca küre-i zemini onlara bir beşik, bir menzıl, bir ticaretgâh; ve ateşi, her yerde hazır bir aşçı ve dost; ve bulutu süzgeç ve murdia; ve dağları mahzen ve ambar; ve havayı, zîhayata enfas ve nüfusa yelpaze; ve suyu, yeniden hayata girenlere süt emziren dâye ve hayvânâta âb-ı hayat veren bir şerbetçi hükmüne getiren rububiyet-i İlâhiye, gayet vâzıh bir surette vahdâniyet-i İlâhiyeyi gösterir. Evet, Hâlık-ı Vâhidden başka kim güneşi arzlılara musahhar bir hizmetkâr eder? Ve o Vâhid-i Ehadden başka kim havayı elinde tutar, pek çok vazifelerle tavzif edip rû-yi zeminde çevik çalak bir hizmetkâr eder? Ve o Vâhid-i Ehadden başka kimin haddine düşmüştür ki, ateşi aşçı yapsın ve kibrit başı kadar bir zerrecik ateşe binler batman eşyayı yuttursun? Ve hâkezâ, herbir şey, herbir unsur, herbir ecrâm-ı ulviye, o haşmet-i rububiyet noktasında Vâhid-i Zülcelâli gösterir.

İşte, celâlve haşmet noktasında vâhidiyet görüldüğü gibi, cemâl ve rahmet noktasında dahi, nimet ve ihsan, ehadiyet-i İlâhiyeyi ilân eder. Çünkü, zîhayatta ve bilhassa insanda, o derece san’at-ı câmia içinde, hadsiz envâ-ı nimeti anlayacak, kabul edecek, isteyecek cihazat ve âletler vardır ki, bütün kâinatta tecelli eden bütün esmâsının cilvesine mazhardır. Âdetâ bir nokta-i mihrakiye hükmünde, bütün Esmâ-i Hüsnâyı birden mâhiyetinin âyinesiyle gösterir ve

onunla ehadiyet-i İlâhiyeyi ilân eder.

YEDİNCİ FIKRA:

سِكَتُهُ فِي ذَاكَ فِي الْكُلِّ وَالْأَجْزَاءِ. خَاتَمُهُ فِي هَذَا
فِي الْجِسْمِ وَالْأَعْضَاءِ

Meâli şudur ki:

Şâni-i Zülcelâl, âlem-i ekberin heyet-i mecmuasında bir sikke-i kübrâsı olduğu gibi, bütün eczasında ve envâında dahi birer sikke-i vahdet koymuştur. Âlem-i asgar olan insanın cisminde ve yüzünde birer hâtem-i vahdâniyet bastığı gibi, herbir âzâsında dahi birer mühr-ü vahdeti vardır.

Evet, o Kadîr-i Zülcelâlherşeyde, külliyatta ve cüz'iyatta, yıldızlarda ve zerrelerde birer sikke-i vahdet koymuştur ki, Ona şehadet eder; ve birer mühr-ü vahdâniyet basmıştır ki, Ona delâlet eder. Şu hakikat-i uzmâ, Yirmi İkinci Sözde ve Otuz İkinci Sözde ve Otuz Üçüncü Mektubun otuz üç adet penceresinde gayet parlak ve kat'î bir surette izah ve ispat edildiğinden, onlara havale edip sözü keser, burada hâtime veririz.

BEŞİNCİ KELİME

لَهُ الْحَمْدُ

Yani, bütün mevcudatta sebep-i medih ve senâolan kemâlât Onundur. Öyle ise, hamd dahi Ona aittir. Ezelden ebede kadar her kimden her kime karşı gelen ve gelecek medh ü senâ Ona aittir. Çünkü sebep-i medih olan nimet ve ihsan ve kemâl ve cemâl ve medar-ı hamd olan herşey Onundur, Ona aittir. Evet, âyât-ı Kur'âniyenin işârâtıyla, bütün mevcudattan daimî bir surette dergâh-ı İlâhiyeye giden bir ubûdiyettir, bir tesbihtir, bir secdedir, bir duadır ve bir hamd ü senâdır ki, daimî o dergâha gidiyor.

Şu hakikat-i tevhidi ispat eden bir burhan-ı âzama şöyle işaret ederiz ki:

Şu kâinata baktığımız vakit, bağıştan şeklinde, sakfı ulvî yıldızlarla yaldızlanmış, zemini ziynetli mevcudatla şenlenmiş surette görünüyor. İşte şu bağıştadaki muntazam nuranî ecrâm-ı ulviye ve hikmetli ve ziynetli mevcudat-ı süfliye, umumen herbiri, lisan-ı mahsusuyla derler ki: “Biz bir Kadîr-i Zülcelâlin mu'cizât-ı kudretiyiz; bir Hâlık-ı Hakîm ve bir Sâni-i Kadîr'in vahdetine şahadet ederiz.”

Ve şu bağıştan-ı âlem içindeki küre-i arza bakıyoruz. Görüyoruz ki, bir bahçe şeklinde, rengârenk, yüz binler süslü, çiçekli nebâtat taifeleri onda serilmiş ve çeşit çeşit yüz binler envâ-ı hayvânat onda serpilmiştir.

İşte, şu zemin bahçesinde bütün o süslü nebâtat ve ziynetli hayvânât, muntazam suretleriyle ve mevzun şekilleriyle ilân ediyorlar ki, “Biz birtek Sâni-i Hakîmin san’atından birer mu’cizesi, birer harikasıyız ve vahdâniyetin birer dellâlı, birer şahidiyiz.”

Hem o bahçedeki ağaçların başlarına bakar, görürüz ki: Gayet derecede alîmâne, hakîmâne, kerîmâne, lâtifâne, cemîlâne yapılmış muhtelif suretlerde meyveleri, çiçekleri görüyoruz. İşte şunlar, bil’umum bir lisan ile ilân ederler ki, “Biz bir Rahmân-ı Zülcemâlin ve bir Rahîm-i Zülkemâlin mu’ciznümâ hediyeleriyiz, hayretnümâ ihsanlarıyız.”

İşte, bağıştan-ı kâinattaki ecrâm ve mevcudât ve küre-i arz bahçesindeki nebâtat ve hayvânât ve eşcar ve nebâtâtın başlarındaki ezhar ve semerat, nihayet derecede yüksek bir sadâ ile şehadet eder, ilân eder, derler ki:

Bizim Hâlıkımız ve Musavvirimiz ve bizi hediye veren Kadîr-i Zülcemâl, Hakîm-i Bîmisal, Kerîm-i Pürnevalherşeye kâdirdir. Hiçbir şey Ona ağır gelmez. Hiçbir şey daire-i kudretinden hariç olamaz. Kudretine nisbeten, zerreler, yıldızlar birdir. Küllî, cüz’î kadar kolaydır. Cüz, küll kadar kıymetlidir. En büyük, en küçük kadar kudretine nisbeten rahattır. Küçük, büyük kadar san’atlıdır; belki, san’atça, küçük büyüktür. Bütün mazideki acaib-i kudreti olan vukuât şehadet eder ki, o Kadîr-i Mutlak, bütün istikbaldeki acaib-i imkânâta muktedir. Dünü getiren yarını getirdiği gibi, maziye icad eden o Zât-ı Kadîr, istikbali dahi icad eder. Dünyayı yapan o Sâni-i Hakîm, âhireti de yapar. Evet, Mâbud-u Bilhak yalnız o Kadîr-i Zülcelâl olduğu gibi, Mahmud-u bi’l-İtlak yine yalnız Odur. İbadet Ona mahsus olduğu gibi, hamd ü senâ dahi Ona hastır.

Hiç mümkün müdür ki, semâvâtve arzı halk eden bir Sâni-i Hakîm, semâvât ve arzın en mühim neticesi ve kâinatın en mükemmel meyvesi olan insanları başıboş bıraksın, esbab ve tesadüfe havale etsin, hikmet-i bâhiresini abesiyete kalb etsin? Hâşâ!

Hiç mümkün müdür ki, hakîm, alîmbir zât, bir ağacı gayet ehemmiyetle tedbir ve tasvir edip ve gayet derecede hikmetle idare ve terbiye ettiği halde, o ağacın gayesi, faidesi olan meyvelerine bakmayıp ehemmiyet vermesin; hırsız ellere, boş yerlere dağılsın, zayi olsun? Elbette bakmamak, ehemmiyet vermemek olamaz. Çünkü ağaca ehemmiyet vermek, meyveleri içindir. İşte, şu kâinatın zîşuuru ve en mükemmel meyvesi ve neticesi ve gayesi, insandır. Şu kâinatın Sâni-i Hakîmi, mümkün müdür ki, şu zîşuur meyvelerin meyveleri olan hamd ve ibadeti, şükür ve muhabbeti başkalara verip hikmet-i bâhiresini hiçe indirsın, veyahut kudret-i mutlakasını acze kalb ettirsin, veyahut ilm-i muhîtin cehle

çevirsin? Yüz bin defa hâşâ!

Hiç mümkün müdür ki, şu kâinatsarayının binasındaki makâsıd-ı Rabbâniyenin medarı olan zîşuur ve zîşuurun serfirâzı olan nev-i insanın mazhar olduğu nimetlere mukâbil izhar ettikleri şükür ve ibadeti, o saray-ı kâinatın Sâniinden başkasına gitsin? Ve o Sâni-i Zülcelâl, o gayetülgaye olan şükür ve ibadeti, başkalara gitmesine müsaade etsin?

Hem hiç mümkün müdür ki, hadsiz envâ-ı nimetiyle kendini zîşuurlara sevdirdin; ve hadsiz mu'cizât-ı san'atıyla kendini onlara tanıttırsın; sonra onların şükür ve ibadetlerini, hamdve muhabbetlerini, marifet ve minnettarlıklarını esbaba ve tabiata terk edip ehemmiyet vermesin, hikmet-i mutlakasını inkâr ettirsin, saltanat-ı rububiyetini hiçe indirsin? Yüz bin defa hâşâ ve kellâ!

Hiç mümkün müdür ki, bir baharı halk edemeyen ve bütün meyveleri icadedemeyen ve yeryüzünde sikkeleri bir olan bütün elmaları inşa edemeyen, onların bir misal-i musağğarı olan bir elmayı halk edip ve o elmayı nimet olarak birisine yedirsin, şükrünü kazansın, Mahmud-u bi'l-İtlaka hamd noktasında iştirak etsin? Hâşâ! Çünkü, bir elmayı halk eden kim ise, bütün dünyaya gelen elmaları icad eden yine O olabilir. Çünkü sikke birdir. Hem elmaları icad eden kim ise, bütün dünyada medar-ı rızık olan hububat ve semerâtı halk eden yine Odur. Demek, en küçük cüz'î bir zîhayata en cüz'î bir nimeti veren, doğrudan doğruya kâinatın Hâlıkıdır ve Rezzâk-ı Zülcelâldir. Öyle ise, şükür ve hamd, doğrudan doğruya Ona aittir. Öyle ise, hakikat-i kâinat, daima hak lisanıyla der:

لَهُ الْحَمْدُ مِنْ كُلِّ أَحَدٍ مِنَ الْأَزَلِ إِلَى الْأَبَدِ¹

1. Her kimden gelirse gelsin ve kime giderse gitsin, ezelden ebede bütün hamdler Ona mahsustur.

ALTINCI KELİME

يَحْيِي Yani, hayat veren yalnız Odur. Öyle ise, herşeyin Hâlıkı dahi yalnız Odur. Çünkü, kâinatın ruhu, nuru, mayası, esası, neticesi, hülâsası hayattır. Hayatı veren kim ise, bütün kâinatın Hâlıkı da Odur. Hayatı veren elbette Odur, Hayy u Kayyûmdur.

İşte, şu mertebe-i tevhidin burhan-ı âzamına şöyle işaret ederiz ki:

Başka bir Sözde izah ve ispat edildiği gibi, zemin yüzünün sahrâsında çadırları kurulmuş gayet muhteşem zîhayatlar ordusunu görüyoruz. Evet, Hayy u Kayyûmun hadsiz ordularından, her bahar mevsiminde yeni silâh altına alınmış, gaibden gelen taze bir ordu meydana çıkmış görüyoruz. Şu orduya bakıyoruz ki: Nebâtat taifelerinden iki yüz binden ziyade ve hayvânat milletlerinden yine yüz binden fazla çeşit çeşit, muhtelif kavimler görüyoruz. Herbir milletin, herbir

taifenin elbisesi ayrı, erzakı ayrı, talimatı ayrı, terhisatı ayrı, silâhları ayrı, müddet-i askeriyeleri ayrı olduğu halde, bir Kumandan-ı Âzam, hadsiz kudret ve hikmetiyle ve nihayetsiz ilim ve iradesiyle, bitmez rahmetiyle, tükenmez hazinesiyle, hiçbirini unutmuyarak, şaşırarak, karıştırmayarak, geciktirmeyerek, ayrı ayrı bütün o üç yüz binden ziyade milletleri ve taifeleri kemâl-i intizamla, tamam-ı mizanla, vakti vaktine, ayrı ayrı erzaklarını, ayrı ayrı elbiselerini, ayrı ayrı silâhlarını vererek, ayrı ayrı talimat yaptırarak, ayrı ayrı terhisat ettiğini, gözü bulunan, bilmüşahede görür ve kalbi bulunan, biaynelyakîn tasdik eder.

İşte, hiç mümkün müdür ki, şu ihyâve idareye ve şu terbiye ve iâşeye, o orduyu bütün şuûnâtıyla ihata eden bir ilm-i muhîtin ve o orduyu bütün levazımatıyla idare eden bir kudret-i mutlakının sahibinden başkası karışabilsin, müdahale edebilsin, onda hissesi olsun? Yüz binler defa hâşâ!

Malûmdur ki, bir taburda on millet bulunsa, ayrı ayrı teçhiz etmesi on tabur kadar güç olduğundan, âciz insanlar, ister istemez bir tarzda teçhize mecbur olmuşlar. Halbuki Hayy u Kayyûm, şu muhteşem ordusu içinde, üç yüz binden ziyade milletlere ayrı ayrı teçhizat-ı hayatiyeyi veriyor. Hem külfetsiz, müşkülâtsiz, kolay bir tarzda, hafif bir şekilde, gayet hakîmâne ve

intizamperverâne veriyor. Ve koca orduya, birtek lisanla ¹ هُوَ الَّذِي يُحْيِي dedirtip, kâinat mescidinde o cemaat-i uzmâyâ

الخ... ² اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ

okutturuyor.

1. Hayatı veren ancak O'dur.

2. "Allah Teâlâ ki, Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. O Hayy ve Kayyûm'dur. Onu ne uyuklama ve ne de uyku tutmaz, gafletin hiçbir çeşidi hiçbir zaman Ona ânz olamaz. Göklerde ne var, yerde ne varsa Onundur. Onun katında, Onun izni olmaksızın kim şefaât edebilir? O bütün mahlûkatının geçmiş ve gelecekteki bütün hallerini bilir. Onun mahlûkatı ise, Onun dilediğinden başka, ilâhî ilminden hiçbir şeyi kavrayamazlar. Onun hâkimiyet ve saltanatı gökleri ve yeri kuşatmıştır. Gökleri veyeri tasarrufu altında tutmak Onun kudretine ağır gelmez. Her şeyden yüce ve her şeyden büyük olan da ancak O'dur." Bakara Sûresi, 2:255.

YEDİNCİ KELİME

وَيَمِيتُ

Yani, mevti veren O'dur. Yani, hayatı veren O olduğu gibi, hayatı alan, mevti veren dahi yine O'dur.

Evet, mevtyalınız tahrip ve sönmek değildir ki esbaba verilsin, tabiata havale edilsin. Belki, nasıl bir tohum zâhiren ölüp çürüyor; fakat bâtinen bir sümbülün hayatına ve yoğurmasına, yani cüz'î tohumluk hayatından, küllî sümbül hayatına geçiyor. Öyle de, mevt dahi zâhiren bir inhilâl ve bir intifâ görüldüğü halde, hakikatte, insan için hayat-ı bâkiyeye ünvan ve mukaddime ve mebd'e' oluyor. Öyle ise, hayatı veren ve idare eden Kadîr-i Mutlak, yine elbette mevti dahi O icad eder.

Şu kelimedeki mertebe-i uzmâ-yı tevhidin bir burhan-ı âzamına şöyle işaret ederiz ki:

Otuz Üçüncü Mektubun Yirmi Dördüncü Penceresinde beyan edildiği gibi, şu mevcudat, irade-i İlâhiyeile seyyâledir. Şu kâinat, emr-i Rabbânî ile seyyaredir. Şu mahlûkat, izn-i İlâhî ile, zaman nehrinde mütemadiyen akıyor, âlem-i gaybdan gönderiliyor, âlem-i şهادette vücud-u zâhirî giydiriliyor, sonra âlem-i gayba muntazaman yağıyor, iniyor. Ve emr-i Rabbânî ile, mütemadiyen istikbalden gelip hale uğrayarak teneffüs eder, maziye dökülür.

İşte şu mahlûkatın şu seyelânı, gayet hakîmâne, rahmet ve ihsan dairesinde; ve şu seyeranı, gayet alîmâne, hikmet ve intizam dairesinde; ve şu cereyanı, gayet rahîmâne, şefkat ve mizan dairesinde, baştan aşağıya kadar hikmetlerle, maslahatlarla, neticelerle ve gayelerle yapılıyor. Demek, bir Kadîr-i Zülcelâl, bir Hakîm-i Zülkemâl, mütemadiyen tavaif-i mevcudatı ve her taife içindeki cüz'iyatı ve o taifelerden teşekkül eden âlemleri, kudretiyle hayat verip tavzif eder, sonra hikmetiyle terhis edip mevte mazhar eder, âlem-i gayba gönderir, daire-i kudretten, daire-i ilme çevirir.

İşte, hiç mümkün müdür ki, şu kâinatı heyet-i mecmuasıyla çevirmeye muktedir olmayan ve bütün zamanlara hükmü geçmeyen ve âlemleri hayata, mevte bir fert gibi mazhar etmeye kudreti yetmeyen ve baharları, bir çiçek gibi hayat verip, yeryüzüne takıp, sonra mevtle ondan koparıp alamayan bir zât, mevtve imâteye sahip çıkabilsin? Evet, en cüz'î bir zîhayatın mevti dahi, hayatı gibi, bütün hakaik-i hayat ve envâ-ı mevt elinde bulunan bir Zât-ı Zülcelâlin kanunuyla, izniyle, emriyle, kuvvetiyle, ilmiyle olmak zarurîdir.

SEKİZİNCİ KELİME

وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ

Yani, hayatı daimîdir, ezelî ve ebedîdir. Mevt ve fenâ, adem ve zevâl Ona ârız olamaz. Çünkü hayat, Ona zâtîdir. Zâtî olan, zâil olamaz. Evet, ezelî olan, elbette ebedîdir. Kadîm olan, elbette bâkidir. Vâcibü'l-Vücud olan, elbette sermedîdir.

Evet, bir hayat ki, bütün vücut, bütün envârıyla onun gölgesidir; nasıl adem ona ârız olabilir?

Evet, bir hayat ki, vâcibbir vücut onun lâzımı ve ünvanıdır; elbette adem ve fenâ hiçbir cihetle ona ârız olamaz.

Evet, bir hayat ki, bütün hayatlar mütemadiyen onun cilvesiyle zuhura gelir ve bütün hakaik-i sabite-i kâinat ona istinad eder, onunla kaimdir. Elbette, hiçbir cihetle fenâ ve zevâl ona ârız olamaz.

Evet, bir hayat ki, onun bir lem'a-i cilvesi, mâruz-u fenâve zevâl olan eşya-yı kesireye bir vahdet verip bekâya mazhar eder ve dağılmaktan kurtarır ve vücudunu muhafaza eder ve bir nevi bekâya mazhar eder. Yani, hayat, kesrete bir vahdet verir, ibkâ eder; hayat gitse dağılır, fenâya gider. Elbette, öyle hadsiz lemeât-ı hayatiye bir cilvesi olan hayat-ı vâcibeye, zevâl ve fenâ yanaşamaz.

Şu hakikate şahid-i kat'î, şu kâinatın zevâlve fenâsıdır. Yani, mevcudat, vücutlarıyla, hayatlarıyla nasıl ki o Hayy-ı Lâyemûtun hayatına ve o hayatın vücub-u vücuduna delâlet ve şehadet ederler.^{HAŞİYE-1} Öyle de, mevtleriyle, zevâllerıyla o hayatın bekâsına, sermediyetine delâlet eder ve şehadet ederler. Çünkü, mevcudat zevâle gittikten sonra, arkalarında yine kendileri gibi hayata mazhar olup yerlerine geldiklerinden, gösteriyor ki, daimî bir zîhayat var ki, mütemadiyen cilve-i hayatı tazelandiriyor. Nasıl ki, güneşe karşı cereyan eden bir nehrin yüzündekabarcıklar parlar, gider. Gelenler aynı parlamayı gösterip, taife taife arkasında parlayıp, sönüp gider. Bu sönmek, parlamak vaziyetiyle, yüksek, daimî bir güneşin devamına delâlet ederler. Öyle de, şu mevcudat-ı seyyaredaki hayat ve mevtin değişmeleri ve münavebeleri, bir Hayy-ı Bâkînin bekâ ve devamına şehadet ederler.

Haşîye-1 Hazret-i İbrahimAleyhisselâmun Nemruda karşı imâte ve ihyâda güneşin tulû ve gurubuna intikali, cüz'î imâte ve ihyâdan küllî imâte ve ihyâyâ intikaldir ve bir terakkidir; o delilin en parlak ve en geniş dairesini göstermektedir. Yoksa, bir kısım ehl-i tefsirin dedikleri gibi hafî delili bırakıp zâhir delile çıkmak değildir.

Evet, şu mevcudat, âyinelerdir. Fakat zulmet nura âyine olduğu gibi, hem karanlık ne derece şiddetliyse o derece nurun parlamasını gösterdiği gibi, çok cihetlerle zıddiyet noktasında âyinedarlık ederler. Meselâ, nasıl ki mevcudat acziyle kudret-i Sânie âyinedarlık eder, fakıyla gınâsına âyinedar olur. Öyle de, fenâsıyla bekâsına âyinedarlık eder.

Evet, zeminin yüzü ve yüzündeki eşcârın kıştaki vaziyet-i fakirâneleri ve baharda şâşaa-pâş olan servet ve gınâları, gayet kat'î bir surette, bir Kadîr-i Mutlak ve Ganiyy-i Ale'l-İtlakın kudret ve rahmetine âyinedarlık eder. Evet, bütün mevcudat, güya lisan-ı hal ile, Veyse'l-Karanî gibi şöyle münâcât ederler, derler ki:

“Yâ İlâhenâ! Rabbimiz Sensin. Çünkü biz abdz. Nefsimizin terbiyesinden âciziz. Demek bizi terbiyeeden Sensin.

“Hem Sensin Hâlık. Çünkü biz mahlûkuz, yapıyoruz.

“Hem RezzâkSensin. Çünkü biz rızka muhtacız; elimiz yetişmiyor. Demek bizi yapan ve rızkımızı veren Sensin.

“Hem Sensin Mâlik. Çünkü biz memlûküz. Bizden başkası bizde tasarruf ediyor. Demek Mâlikimiz Sensin.

“Hem Sen Azizsin, izzetve azamet sahibisin. Biz zilletimize bakıyoruz; üstümüzde bir izzet cilveleri var. Demek Senin izzetinin âyinesiyiz.

“Hem Sensin Ganiyy-i Mutlak. Çünkü biz fakiriz; fakrımızın eline yetişmediği bir gınâveriliyor. Demek Ganî Sensin, veren Sensin.

“Hem Sen Hayy-ı Bâkîsin. Çünkü biz ölüyoruz; ölmemizde ve dirilmemizde bir daimî hayat verici cilvesini görüyoruz.

“Hem Sen Bâkîsin. Çünkü biz, fenâve zevâlimizde, Senin devam ve bekânı görüyoruz.

“Hem cevap veren, atıyye veren Sensin. Çünkü biz, umum mevcudat, kalî ve hâlî dillerimizle daimî bağırıp istiyoruz, niyaz edip yalvarıyoruz. Arzularımız yerlerine geliyor, maksudlarımız veriliyor. Demek bize cevap veren Sensin.”

Ve hâkezâ, bütün mevcudatın, küllî ve cüz’î herbirisi birer Veyse’l-Karanî gibi, bir münâcât-ı mâneviye suretinde bir âyinedarlıkları var. Acz ve fakr ve kusurlarıyla kudret ve kemâl-i İlâhîyi ilân ediyorlar.

DOKUZUNCU KELİME

بِيَدِهِ الْخَيْرُ

Yani, bütün hayratOnun elinde, bütün hasenat Onun defterinde, bütün ihsanat Onun hazinesindedir. Öyle ise, hayır isteyen Ondan istemeli, iyilik arzu eden Ona yalvarmalı.

Şu kelimenin hakikatini kat’î bir surette göstermek için, ilm-i İlâhînin hadsiz delillerinden bir geniş delilin emârelerine ve lem’alarına şöyle işaret eder ve deriz ki:

Şu kâinatta görünen ef’âlile tasarruf edip icad eden Sâniin, bir muhît ilmi var. Ve o ilim, Onun zâtının hassa-i lâzime-i zaruriyesidir; infikâki muhaldir. Nasıl ki güneşin zâtı bulunup ziyası bulunmamak kâbil değil; öyle de, binler derece ondan ziyade kâbil değildir ki, şu muntazam mevcudatı icad eden Zâtın ilmi, ondan infikâk etsin.

Şu ilm-i muhît, o Zâta lâzım olduğu gibi, taallûk cihetiyle herşeye dahi lâzımdır. Yani, hiçbir şey Ondan gizlenmesi kâbil değildir. Perdesiz, güneşe karşı zemin yüzündeki eşya, güneşi görmemesi kâbil olmadığı gibi, o Alîm-i Zülcelâlin nur-u ilmine karşı eşyanın gizlenmesi, bin derece daha gayr-ı kabildir, muhaldir. Çünkü huzur var. Yani, herşey daire-i nazarındadır ve mukâbildir ve daire-i şuhudundadır ve herşeye nüfuzu var. Şu câmid güneş, şu âciz insan, şu şuursuz röntgen şuaı gibi zînurular, hâdis, nâkıs ve ârızî oldukları halde, onların nurları, mukâbilindeki herşeyi görüp nüfuz ederlerse, elbette vâcib ve muhît ve zâtî olan nur-u ilm-i ezelîden hiçbir şey gizlenemez ve haricinde kalamaz. Şu hakikate işaret eden, kâinatın had ve hesaba gelmez alâmetleri, âyetleri vardır. Ezcümle:

Bütün mevcudatta görünen bütün hikmetler, o ilme işaret eder. Çünkü, hikmetle iş görmek, ilimle olur. Hem bütün inâyetler, tezyinatlar, o ilme işaret eder. İnâyetkârâne, lütufkârâneîş gören, elbette bilir ve bilerek yapar.

Hem herbiri birer mizaniçindeki bütün intizamlı mevcudat ve herbiri birer intizam içindeki bütün mizanlı ve ölçülü hey'ât, yine o ilm-i muhîte işaret eder. Çünkü, intizam ile iş görmek, ilimle olur. Ölçü ile, tartı ile san'atkârâne yapan, elbette kuvvetli bir ilme istinaden yapar.

Hem bütün mevcudatta görünen muntazammiktarlar, hikmet ve maslahata göre biçilmiş şekiller, bir kazânın düsturuyla ve kaderin pergâriyle tanzim edilmiş gibi meyvedar vaziyetler ve heyetler, bir ilm-i muhîti gösteriyor.

Evet, eşyaya ayrı ayrı muntazam suretler vermek, herşeyin mesâlih-i hayatiyesine ve vücuduna lâayık mahsus bir şekil vermek, bir ilm-i muhîtle olur, başka surette olamaz.

Hem bütün zîhayata, herbirisine lâayık bir tarzda, münasipvakitte, ummadığı yerde rızıklarını vermek, bir ilm-i muhîtle olur. Çünkü rızkı gönderen, rızka muhtaç olanları bilecek, tanıyacak,vaktini bilecek, ihtiyacını idrak edecek; sonra rızkını lâayık bir tarzda verebilir.

Hem umum zîhayatın, ipham ünvanı altında bir kanun-u taayyüne bağılı olan ecelleri, ölümleri bir ilm-i muhîti gösteriyor. Çünkü her taifenin, gerçi fertlerin zâhiren muayyen bir vakt-i eceli görünmüyor, fakat o taifenin iki had ortasında mahdud bir zamanda ecelleri muayyendir. O ecel hengâmında, o şeyin arkasında vazifesini idame edecek olan neticesinin, meyvesinin, çekirdeğinin muhafazası ve bir taze hayata inkılâp ettirmesi, yine o ilm-i muhîti gösteriyor.

Hem bütün mevcudata şamil, herbir mevcuda lâayık bir surette rahmetin taltifâtı, bir rahmet-i vâsia içinde bir ilm-i muhîti gösteriyor. Çünkü, meselâ, zîhayatın etfallerini sütle iâşe eden ve zeminin suya muhtaç nebâtâtına yağmurla yardım eden, elbette etfâli tanır, ihtiyaçlarını bilir ve o nebâtâtı görür ve yağmurun onlara lüzumunu derk eder; sonra gönderir. Ve hâkezâ, bütün hikmetli, inâyetli rahmetinin hadsiz cilveleri, bir ilm-i muhîti gösteriyor.

Hem bütün eşyanın san'atındaki ihtimâmat ve san'atkârâne tasvirat ve mâhirâne tezyinat, bir ilm-i muhîti gösteriyor. Çünkü, binler vaziyet-i muhtemele içinde, muntazam ve müzeyyen, san'atlı ve hikmetli bir vaziyeti intihap etmek, derin bir ilimle olur. Bütün eşyadaki şu tarz-ı intihabat, bir ilm-i muhîti gösteriyor.

Hem icadve ibdâ-ı eşyada kemâl-i suhulet, bir ilm-i ekmele delâlet eder. Çünkü bir işte kolaylık ve bir vaziyette suhulet, derece-i ilim ve maharetle mütenasiptir. Ne kadar ziyade bilse, o derece kolay yapar.

İşte şu sırra binaen, herbiri birer mu’cize-i san’at olan mevcudata bakıyoruz ki, hayretnümâ bir derecede suhuletle, kolaylıkla, külfetsiz, dağdağasız, kısa bir zamanda, fakat mu’ciznümâ bir surette icad edilir. Demek hadsiz bir ilim vardır ki, hadsiz suhuletle yapılır. Ve hâkezâ, mezkûr emâreler gibi binler alâmet-i sadıka var ki, şu kâinatta tasarruf eden Zâtın muhît bir ilmi vardır. Ve herşeyi bütün şuûnâtıyla bilir, sonra yapar.

Madem şu KâinatSahibinin böyle bir ilmi vardır. Elbette insanları ve insanların amellerini görür ve insanlar neye lâayık ve müstehak olduklarını bilir; hikmet ve rahmetinin muktezasına göre onlarla muamele eder ve edecek. Ey insan! Aklını başına al, dikkat et: Nasıl bir Zât seni bilir ve bakar, bil ve ayıl!

Eğer denilse: “Yalnız ilim kâfi değildir; irade dahi lâzımdır. İrade olmazsa ilim kâfi gelmez.”

Elcevap: Bütün mevcudatnasıl ki bir ilm-i muhîte delâlet ve şehadet eder. Öyle de, o ilm-i muhît sahibinin irade-i külliyesine dahi delâlet eder. Şöyle ki:

Herbir şeye, hususan herbir zîhayata, pek çok müşevveş ihtimâlât içinde, muayyen bir ihtimalle ve pek çok akîm yollar içinde, neticeli bir yolla ve pek çok imkânât içinde mütereddit iken gayet muntazam bir teşahhus verilmesi, hadsiz cihetlerle bir irade-i külliye gösteriyor. Çünkü, herşeyin vücudunu ihata eden hadsiz imkânât ve ihtimâlât içinde ve semeresiz, akîm yollarda ve karışık ve yeknesak, sel gibi mizansız akan câmid unsurlardan, gayet hassas bir ölçüyle, nazik bir tartıyla ve gayet ince bir intizamla, nazenin bir nizamla verilen mevzun şekil ve muntazam teşahhus, bizzarure ve bilbedâhe, belki bilmüşahede, bir irade-i külliye eseri olduğunu gösterir.

Çünkü, hadsiz vaziyetler içinde bir vaziyeti intihap etmek, bir tahsis, bir tercih, bir kast ve bir irade ile olur. Ve amd ve arzu ile tahsis edilir. Elbette tahsis, bir muhassısı iktiza eder. Tercih, bir müreccih ister. Muhassıs ve müreccih ise iradedir. Meselâ, insan gibi yüzler muhtelif cihazat ve âlâtın makinesi hükmünde olan bir vücudun, bir katre sudan; ve yüzer muhtelif âzâsı bulunan bir kuşun, basit bir yumurtadan; ve yüzer muhtelif kısımlara ayrılan bir ağacın, basit bir çekirdekten icadları, kudret ve ilme şehadet ettikleri gibi, gayet kat’î ve zarurî bir tarzda, onların Sâniinde bir irade-i külliye delâlet ederler ki, o irade ile, o şeyin herşeyini tahsis eder. Ve o irade ile, her cüz’üne, her uzvuna, her kısmına ayrı, has bir şekil verir, bir vaziyet giydirir.

Elhasıl: Nasıl ki eşyada, meselâ hayvânattaki ehemmiyetli âzânın, esasat ve netâic itibarıyla birbirlerine benzeyişleri ve tevafukları ve birtek sikke-i vahdet izhar etmeleri, nasıl kat’î olarak delâlet ediyor ki, umum hayvânâtın Sâni birdir, Vâhiddir, Ehaddir. Öyle de, o hayvânâtın ayrı ayrı teşahhusları ve simalarındaki

başka başka hikmetli taayyün ve temeyyüzleri delâlet eder ki, onların Sâni-i Vâhidi, Fâil-i Muhtardır ve iradelidir; istediğini yapar, istemediğini yapmaz, kast ve irade ile işler.

Madem ilm-i İlâhîye ve irade-i Rabbâniyeye mevcudat adedince, belki mevcudatın şuûnâtı adedince delâlet ve şehadetvardır. Elbette, bir kısım feylesofların irade-i İlâhiyeyi nefiy ve bir kısım ehl-i bid'atın kaderi inkâr ve bir kısım ehl-i dalâletin, cüz'iyâta adem-i ıttılânı iddia etmeleri ve tabiiyyunun bir kısım mevcudatı tabiat ve esbaba isnad etmeleri, mevcudat adedince muzaaf bir yalancılıktır ve mevcudatın şuûnâtı adedince muzaaf bir dalâlet divaneliğidir. Çünkü hadsiz şehadet-i sadıkayı tekzip eden, hadsiz bir yalancılık işlemiş olur.

İşte, meşiet-i İlâhiye ile vücuda gelen işlerde, “inşaallah, inşaallah” yerinde, bilerek “tabî, tabî” demek ne kadar hata ve muhalif-i hakikat olduğunu kıyas et.

ONUNCU KELİME

وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Yani, hiçbir şey Ona ağır gelemmez. Daire-i imkânda ne kadar eşya var; o eşyaya gayet kolay vücut giydirebilir. Ve o derece

ona kolay ve rahattır ki, **الخ ... إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا** sırrıyla, güya yalnız emreder, yapılır.

Nasıl ki gayet mahir bir san'atkâr, ziyade kolay bir tarzda, elini işe dokundurur dokundurmaz, makine gibi işler. Ve o sür'at ve mahareti ifade için denilir ki, “O iş ve san'at ona o kadar musahhardır ki, güya emriyle, dokunmasıyla işler oluyor, san'atlar vücuda geliyor.” Öyle de, Kadîr-i Zülcelâlin kudretine karşı, eşyanın nihayet derecede musahhariyet ve itaatine ve o kudretin nihayet derecede külfetsiz ve suhuletle iş gördüğüne işareten

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

¹ferman eder.

Şu hakikat-i uzmânın hadsiz esrarından beş sırrını, beş nüktede beyan edeceğiz.

1. “Birşeyin olmasını murad ettiği zaman, Onun işi sadece ‘Ol’ demektir; o da olur.” Yâsin Sûresi, 36:82.

BİRİNCİSİ: Kudret-i İlâhiyeye nisbeten en büyük şey, en küçük şey kadar kolaydır. Bir nev'in umum efradıyla icadı, bir fert kadar külfetsiz ve rahattır. Cenneti halk etmek, bir bahar kadar kolaydır. Bir baharı icad etmek, bir çiçek kadar rahattır.

Şu sırrı izah ve ispat eden, haşre dair Onuncu Sözün âhırinde, hem melâikeve bekâ-i ruh ve haşre dair Yirmi Dokuzuncu Sözde haşir meselesinde, İkinci Esasın beyanında zikredilen *nuraniyet sırrı*, *şeffâfiyet sırrı*, *mukabele sırrı*,

muvazene sırrı, intizam sırrı, itaat sırrı, altı temsille ispat edilerek gösterilmiştir ki, kudret-i İlâhiyeye nisbeten yıldızlar, zerreler gibi kolaydır; hadsiz efrad, bir fert kadar külfetsiz ve rahatça icad edilir. Madem o iki Sözde bu altı sır ispat edilmiş; onlara havale ederek burada kısa keseriz.

İKİNCİSİ: Kudret-i İlâhiyeye nisbeten herşey müsavi olduğuna delil-i kâtı' ve burhan-ı sâtı' şudur ki:

Hayvânatve nebâtâtın icadında, gözümüzle görüyoruz, hadsiz bir sehâvet ve kesret içinde, nihayet derecede bir itkan, bir hüsn-ü san'at bulunuyor. Hem nihayet derecede karışıklık ve ihtilât içinde, nihayet derecede bir imtiyaz ve tefrik görünüyor. Hem nihayet derecede mebzuliyet ve vüs'at içinde, nihayet derecede san'atça kıymettarlık ve hilkatçe güzellik bulunuyor. Hem nihayet derecede san'atkârâne bir surette, çok cihazata ve çok zamana muhtaç olmakla beraber, gayet derecede suhuletle ve sür'atle icad ediliyor. Âdetâ birden ve hiçten, o mu'cizât-ı san'at vücuda geliyor.

İşte, bilmüşahede, her mevsimde rû-yi zeminde gördüğümüz bu faaliyet-i kudret, kat'iyen delâlet eder ki, şu ef'âlin menbaı olan kudrete nisbeten, en büyük şey en küçük şey kadar kolaydır. Ve hadsiz efradın icadı ve idareleri, bir fert kadar rahatça icad ve idare edilir.

ÜÇÜNCÜSÜ: Şu kâinatta, şu görünen tasarrufat ve ef'âl ile hükmeden Sâni-i Kadîrin kudretine nisbeten, en büyük küll, en küçük cüz'kadar kolay gelir. Efradca kesretli bir küllînin icadı, birtek cüz'înin icadı kadar suhuletlidir. Ve en âdi bir cüz'îde, en yüksek bir kıymet-i san'at gösterilebilir.

Şu hakikatin sırr-ı hikmeti üç menbadan çıkar:

Evvelâ: İmdad-ı vâhidiyetten.

Saniyen: Yüsr-ü vahdetten.

Salisen: Tecellî-i ehadiyetten.

Birinci menba olan imdad-ı vâhidiyet: Yani, herşey ve bütün eşya, birtek zâtın mülkü olsa, o vakit, vâhidiyet cihetiyle herbir şeyin arkasında bütün eşyanın kuvvetini tahşid edebilir. Ve bütün eşya, birtek şey gibi kolayca idare edilir. Şu sırrı, şöyle bir temsille fehme takrib için deriz:

Meselâ, nasıl ki bir memleketin tek bir padişahı bulunsa, o padişah o vahdet-i saltanatkanunu cihetiyle, herbir neferin arkasında bir ordu kuvvet-i mâneviyesini tahşid edebilir; ve edebildiği için, o tek nefer, bir şahı esir edebilir ve şahın fevkinde, padişahı namına hükmedebilir. Hem o padişah, vâhidiyet-i saltanat sırrıyla bir neferi ve bir memuru istihdam ve idare ettiği gibi, bütün orduyu ve bütün memurlarını idare edebilir. Güya vâhidiyet-i saltanat sırrıyla, herkesi,

herşeyi, bir ferdin imdadına gönderebilir. Ve herbir ferdi, bütün efrad kadar bir kuvvete istinad edebilir, yani ondan medet alabilir. Eğer o vâhidiyet-i saltanat ipi çözülsün ve başıbozukluğa dönsün, o vakit herbir nefer, hadsiz bir kuvveti birden kaybedip, yüksek bir makam-ı nüfuzdan sukut eder, âdi bir adam makamına gelir. Ve onların idare ve istihdamları, efrad adedince müşkülât peydâ eder.

وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى

Aynen öyle de, ¹ şu kâinatın Sâni, Vâhid olduğundan, herbir şeye karşı, bütün eşyaya müteveccih olan esmâyı tahşid eder. Ve nihayetsiz bir san'atla, kıymettar bir surette icad eder. Lüzum olsa, bütün eşya ile birtek şeye bakar, baktırır, medet verir ve kuvvetli yapar. Ve bütün eşyayı dahi, o vâhidiyet sırrıyla, birtek şey gibi icad eder, tasarruf eder, idare eder.

1. "En yüce sıfatlar Allah'ındır." Nahl Sûresi, 16:60.

İşte, şu imdad-ı vâhidiyet sırrıyladır ki, şu kâinatta, nihayet derecede mebzuliyet ve ucuzluk içinde, nihayet derecede san'atça ve kıymetçe yüksek ve âli bir keyfiyet görünüyor.

İkinci menba olan yüsr-ü vahdet: Yani, birlik usulüyle, bir merkezde, bir elden, bir kanunla olan işler, gayet derecede kolaylık veriyor. Müteaddit merkezlerle, müteaddit kanuna, müteaddit ellere dağılsa, müşkülât peydâ eder.

Meselâ, nasıl ki bir ordunun bütün neferatının bir merkezden, bir kanunla, bir kumandan-ı âzam emriyle esasat-ı teşhiziyeleri yapılsa, birtek nefer kadar kolay olur. Eğer ayrı ayrı fabrikalarda, ayrı ayrı merkezlerde teşhizatları yapılsa, bir ordunun teşhizine lâzım olan bütün askerî fabrikalar, birtek neferin teşhizatı için lâzım gelir. Demek, eğer vahdete istinad edilse, bir ordu, bir nefer kadar kolay olur. Eğer vahdet olmazsa, bir nefer, bir ordu kadar, teşhizin esasatı cihetinde müşkülât peydâ eder.

Hem bir ağacın meyvelerine, vahdetnoktasında bir merkeze, bir kanuna, bir köke istinaden madde-i hayatiye verilse, binler meyveler, tek bir meyve gibi kolay olur. Eğer herbir meyve ayrı ayrı merkeze raptedilse ve ayrı ayrı yerden mevadd-ı hayatiyeleri gönderilse, herbir meyve bütün ağaç kadar müşkülât peydâ eder. Çünkü, bütün ağaca lâzım olan mevadd-ı hayatiye, herbir meyve için dahi lâzımdır.

وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى

İşte, şu iki temsilgibi, ¹ şu kâinatın Sâni, Vâhid-i Ehad olduğu için, vahdetle iş görür. Ve vahdetle iş gördüğü için, bütün eşya birtek şey kadar kolay olur. Hem birtek şeyi, san'atça bütün eşya kadar kıymetli yapabilir. Ve hadsiz efradı, gayet kıymettar bir surette icad ederek, şu görünen hadsiz mebzuliyet ve nihayetsiz ucuzluk lisanıyla, cûd-u mutlakını gösterir ve hadsiz

sehâvetini ve nihayetsiz hallâkıyetini izhar eder.

1. "En yüce sıfatlar Allah'ındır." Nahl Sûresi, 16:60.

Üçüncü menba olan tecellî-i ehadiyet: Yani, Sâni-i Zülcelâl, cisim ve cismanî olmadığı için, zaman ve mekân Onu kayıt altına alamaz. Ve kevn ve mekân, Onun şuhuduna ve huzuruna müdahale edemez. Ve vesâit ve ecrâm, Onun fiiline perde çekemez. Teveccühünde tecezzî ve inkısam olmaz. Birşey birşeye mâni olmaz. Hadsiz ef'âlî, bir fiil gibi yapar. Onun içindir ki, bir çekirdekte koca bir ağacı mânen derc ettiği gibi, bir âlemi birtek fertte derc edebilir. Bütün âlem, birtek fert gibi dest-i kudretinde çevrilir. Şu sırrı başka Sözlerde izah ettiğimiz gibi, deriz ki:

Nasıl ki nuraniyetitibarıyla bir derece kayıtsız olan güneşin timsali herbir cilalı, parlak şeyde temessül eder. Binlerle, milyonlarla âyineler nuruna mukâbil gelse, birtek âyine gibi, inkısam etmeden, bizzat herbirinde cilve-i misaliyesi bulunur. Eğer âyinenin istidadı olsa, güneş, azametiyle onda âsârını gösterebilir. Birşey birşeye mâni olamaz. Binler, bir gibi ve binler yere bir yer gibi kolay girer. Herbir yer, binler yer kadar o güneşin cilvesine mazhar olur.

İşte, ¹ **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** şu kâinat Sâni-i Zülcelâlinin, nur olan bütün sıfâtıyla ve nuranî olan bütün esmâsıyla, teveccüh-ü ehadiyet sırrıyla öyle bir tecellîsi var ki, hiçbir yerde olmadığı halde, her yerde hazır ve nazırdır. Teveccühünde inkısam olmaz. Aynı anda, her yerde, külfetsiz, müzahamesiz, her işi yapar.

1. "En yüce sıfatlar Allah'ındır." Nahl Sûresi, 16:60.

İşte, şu imdad-ı vâhidiyetve yüsr-ü vahdet ve tecellî-i ehadiyet sırrıyladır ki, bütün mevcudat birtek Sânie verildiği vakit, o bütün mevcudat birtek mevcut gibi kolay ve suhuletli olur. Ve herbir mevcut, hüsn-ü san'atça, bütün mevcudat kadar kıymetli olabilir. Nasıl ki mevcudatın hadsiz mebzuliyeti içinde, herbir fertte hadsiz dekaik-i san'atın bulunması bu hakikati gösteriyor. Eğer o mevcudat doğrudan doğruya birtek Sânie verilmezse, o zaman herbir mevcut bütün mevcudatkadar müşkülâtlı olur ve bütün mevcudat birtek mevcut kıymetine sukut eder, iner. Şu halde ya hiçbir şey vücuda gelmeyecek veya gelse de kıymetsiz, hiçe inecektir.

İşte şu sırdandır ki, ehl-i felsefenin en ziyade ileri gidenleri olan sofestaîler, tarik-i haktan yüzlerini çevirdiklerinden, küfür ve dalâlet tarikine bakmışlar; görmüşler ki, şirk yolu, tarik-i haktan ve tevhid yolundan yüz bin defa daha müşkülâtlıdır, nihayet derecede gayr-ı makuldür. Onun için, bilmeceburiye, herşeyin vücudunu inkâr ederek akıldan istifa etmişler.

DÖRDÜNCÜSÜ: Şu kâinatta, şu görünen ef'âl ile tasarruf eden Zât-ı Kadîrin

kudretine nisbeten Cennetin icadı bir bahar kadar kolay ve bir baharın icadı bir çiçek kadar kolaydır. Ve bir çiçeğin mehâsin-i san'atı ve letâif-i hilkati, bir bahar kadar letâfetli ve kıymetli olabilir.

Şu hakikatin sırrı üç şeydir:

Birincisi: Sâniideki vücubile tecerrüd.

İkincisi: Mahiyetinin mübayenetiyle adem-i takayyüd.

Üçüncüsü: Adem-i tahayyüz ile adem-i tecezzûd.

Birinci sır: Vücub ve tecerrüdün hadsiz kolaylığa ve nihayetsiz suhulete sebebiyet vermeleri, gayet derin bir sırdır. Onu bir temsil ile fehme takrib edeceğiz. Şöyle ki:

Vücut mertebeleri muhtelifdir. Ve vücut âlemleri ayrı ayrıdır. Ayrı ayrı oldukları için, vücutta rûsuhi bulunan bir tabaka-i vücudun bir zerresi, o tabakadan daha hafif bir tabaka-i vücudun bir dağı kadardır ve o dağı istiab eder. Meselâ, âlem-i şehadetten olan kafadaki hardal kadar kuvve-i hafıza, âlem-i mânâdan bir kütüphane kadar vücudu içine alır. Ve âlem-i haricîden olan turnak kadar bir âyine-i vücudun âlem-i misaltabakasından koca bir şehri içine alır. Ve o âlem-i haricîden olan o âyine ve o hafızanın şuuruları ve kuvve-i icadiyeleri olsaydı, bir zerrecik vücud-u haricîleri kuvvetiyle, o vücud-u mânevîde ve misalîde hadsiz tasarrufat ve tahavvülât yapabilirlerdi. Demek, vücut rûsuh peydâ ettikçe, kuvvet ziyadeleşir; az bir şey, çok hükmüne geçer. Hususan vücut rûsuh-u tam kazandıktan sonra, maddeden mücerred ise, kayıt altına girmezse, o vakit cüz'î bir cilvesi, sair hafif tabakat-ı vücudun çok âlemlerini çevirebilir.

İşte, ¹ **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى**

şu kâinatın Sâni-i Zülcelâli, Vâcibü'l-Vücuddur. Yani, Onun vücudu zâtîdir, ezelîdir, ebedîdir, ademi mümtenidir, zevâlî muhaldir ve tabakat-ı vücudun en râsihi, en esaslısı, en kuvvetlisi, en mükemmelidir. Sair tabakat-ı vücut, Onun vücuduna nisbeten gayet zayıf bir gölge hükmündedir. Ve o derece Vücud-u Vâcib, râsih ve hakikatli; ve vücud-u mümkünat o derece hafif ve zayıftır ki, Muhyiddin-i Arabî gibi çok ehl-i tahkik, sair tabakat-ı vücudu

evham ve hayal derecesine indirmişler, ² **لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ** demişler. Yani, “Vücud-u Vâcib’e nisbeten başka şeylere vücut denilmemeli; onlar vücut ünvanına lâıyk değildir” diye hükmetmişler.

1. “En yüce sıfatlar Allah'ındır.” Nahl Sûresi, 16:60.
2. Ondan başka hiçbir gerçek varlık yoktur.

İşte, Vâcibü'l-Vücud'un hem vâcib, hem zâtî olan kudretine karşı, mevcudatın hem hâdis, hem ârızî vücutları ve mümkünâtın hem kararsız, hem kuvvetsiz

sübutları, elbette nihayet derecede kolay ve hafif gelir. Bütün ruhları haşr-i âzamda ihyâ edip muhakeme etmek, bir baharda, belki bir bahçede, belki bir ağaçta haşır ve neşrettiği yaprak ve çiçek ve meyveler kadar kolaydır.

İkinci sır: Mübâyenet-i mahiyet ve adem-i takayyüdün kolaylığa sebebiyeti ise şudur ki:

Sâni-i Kâinat, elbette kâinatcinsinden değildir. Mahiyeti, hiçbir mahiyete benzemez. Öyle ise, kâinat dairesindeki mânialar, kayıtlar Onun önüne geçemez, Onun icraatını takyid edemez. Bütün kâinatı birden tasarruf edip çevirebilir. Eğer kâinat yüzündeki görünen tasarrufat ve ef'âl kâinata havale edilse, o kadar müşkülât ve karışıklığa sebebiyet verir ki, hiçbir intizam kalmadığı gibi, hiçbir şey dahi vücutta kalmaz, belki vücuda gelemmez.

Meselâ, nasıl ki kemerli kubbelerdeki ustalık san'atı o kubbedeki taşlara havale edilse ve bir taburun zabite ait idaresi neferâta bırakılsa, ya hiç vücuda gelmez, veyahut çok müşkülât ve karışıklık içinde, intizamsız bir vaziyet alacak. Halbuki, o kubbelerdeki taşlara vaziyet vermek için, taş nev'inden olmayan bir ustaya verilse ve taburdaki neferâtın idaresi, mertebe itibarıyla zabıtlık mahiyetini haiz olan bir zabite havale edilse, hem san'at kolay olur, hem tedbir ve idare suhuletli olur. Çünkü taşlar ve neferler birbirine mâni olurlar; usta ve zabıt ise, mânisiz, her noktaya bakar, idare eder.

İşte, ¹ **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** Vâcibü'l-Vücudun mahiyet-i kudsiyesi, mahiyât-ı mümkünât cinsinden değildir. Belki bütün hakaik-i kâinat, o mahiyetin Esmâ-i Hüsnâsından olan Hak isminin şualarıdır. Madem mahiyet-i mukaddesesi hem Vâcibü'l-Vücuddur, hem maddeden mücerredir, hem bütün mâhiyâta muhaliftir; misli, misali, mes'îli yoktur. Elbette o Zât-ı Zülcelâlin o kudret-i ezeliyesine nisbeten bütün kâinatın idaresi ve terbiyesi, bir bahar, belki bir ağaç kadar kolaydır. Haşr-i âzam ve dâr-ı âhîret, Cennet ve Cehennemin icadı, bir güz mevsiminde ölmüş ağaçların yeniden bir baharda ihyâları kadar kolaydır.

1. "En yüce sıfatlar Allah'ındır." Nahl Sûresi, 16:60.

Üçüncü sır: Adem-i tahayyüz ve adem-i tecezzînin nihayet derecede olan kolaylığa sebebiyet vermelerinin sırrı ise şudur ki:

Madem Sâni-i Kadîrmekândan münezzehtir; elbette kudretiyle her mekânda hazır sayılır. Ve madem tecezzî ve inkısam yoktur; elbette herşeye karşı bütün esmâıyla müteveccih olabilir. Ve madem her yerde hazır ve herşeye müteveccih olur; öyle ise mevcudat ve vesâit ve ecrâm Onun ef'âline mümânaat etmez, ta'vik etmez; belki hiç lüzum yok. Faraza lüzum olsa, elektriğin telleri gibi ve ağacın dalları gibi ve insanın damarları gibi, eşya, vesile-i teshilât ve vasıta-i vusul-ü hayat ve sebab-i sür'at-i ef'âl hükmüne geçer. Ta'vik, takyid, men ve

müdahale şöyle dursun, belki teshil ve tesri' ve îsâle vesile hükmüne geçer. Demek, Kadîr-i Zülcelâlin tasarrufât-ı kudretine, herşey itaat ve inkıyad cihetinde-ihtiyaç yok; eğer ihtiyaç olsa-kolaylığa vesile olur.

Elhasıl: Sâni-i Kadîr, külfetsiz, muâlecesiz, sür'atle, suhuletle, herşeyi, o şeye lâayık bir surette halk eder. Külliyyâtı, cüz'iyat kadar kolay icad eder. Cüz'iyâtı, külliyyat kadar san'atlı halk eder.

Evet, külliyyâtı ve semâvâtı ve arzı halk eden kim ise, semâvât ve arzda olan cüz'iyâtı ve efrad-ı zîhayatiyeyi halk eden elbette yine Odur ve Ondan başka olamaz. Çünkü o küçük cüz'iyat, o külliyyâtın meyveleri, çekirdekleri, misal-i musağğarlarıdır.

Hem o cüz'iyâtı icad eden kim ise, cüz'iyâtı ihata eden unsurları ve semâvât ve arzı dahi O halk etmiştir. Çünkü, görüyoruz ki, cüz'iyat, külliyyâta nisbeten birer çekirdek, birer küçük nüsha hükmündedir. Öyle ise, o cüz'îleri halk eden Zâtın elinde, anâsır-ı külliye ve semâvât ve arz bulunmalıdır. Tâ ki, hikmetinin düsturlarıyla ve ilminin mizanlarıyla o küllî ve muhît mevcudatın hülâsalarını, mânâlarını, nûmunelerini, o küçük misal-i musağğarlar hükmünde olan cüz'iyatta derc edebilsin.

Evet, acaib-i san'atve garaib-i hilkat noktasında cüz'iyat külliyyattan geri değil; çiçekler yıldızlardan aşağı değil; çekirdekler ağaçların mâdûnunda değil; belki çekirdekteki nakş-ı kader olan mânevî ağaç, bağdaki nesc-i kudret olan mücessem ağaçtan daha aciptir. Ve hilkat-i insaniye, hilkat-i âlemden daha aciptir. Nasıl ki bir cevher-i ferd üstünde, esir zerrâtıyla bir Kur'ân-ı hikmet yazılsa, semâvât yüzündeki yıldızlarla yazılan bir kur'ân-ı azametden kıymetçe daha ehemmiyetli olabilir. Öyle de, çok küçük cüz'iyatlar var, mu'cizât-ı san'atça külliyyattan üstündür.

BEŞİNCİSİ: Sabık beyanatımızda, icad-ı mahlûkatta görünen hadsiz kolaylık, gayet derecede çabukluk, nihayetsiz sür'at-i ef'âl, nihayetsiz suhuletle icad-ı eşyanın sırlarını, hikmetlerini bir derece gösterdik. İşte şu nihayetsiz sür'at ve hadsiz suhuletle vücud-u eşya, ehl-i hidayete şöyle kat'î bir kanaat verir ki:

Mahlûkatı icadeden Zâtın kudretine nisbeten Cennetler, baharlar kadar; baharlar, bahçeler kadar; bahçeler, çiçekler kadar kolay gelir.

مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بَعَثَكُمْ إِلَّا كَفَسٍ وَاحِدَةٍ¹ sırrıyla, nev-i beşerin haşır ve neşri, birtek nefsin imâte ve ihyâsı gibi suhuletlidir.

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيِّحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا
مُخَضَّرُونَ²

tasrihiyle, bütün insanları haşirde ihyâ etmek, istirahat için dağılan bir orduyu, bir boru sesiyle toplamak kadar kolaydır.

1. "Sizin yaratılmanız da, diriltilmemiz de, tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir." Lokman Sûresi, 31:28.
2. "Tek bir sesledir ki, hepsi birden toplanıp huzurumuza getirilirler." Yâsin Sûresi, 36:53.

İşte şu hadsiz sür'at ve nihayetsiz suhulet, bilbedâhe, kudret-i Sâniin kemâline ve herşey Ona nisbeten kolay olduğuna delil-i kat'î ve burhan-ı yakînî olduğu halde, ehl-i dalâletin nazarında Sâniin kudretiyle eşyanın teşkili ve icadı—ki vücub derecesinde suhuletlidir—bin derece muhal olan kendi kendine teşekkül ile iltibasa sebep olmuştur. Yani bazı âdi şeylerin vücuda gelmelerini çok kolay gördükleri için, onların teşkilini, "teşekkül" tevehhüm ediyorlar. Yani, "icad edilmiyorlar, belki kendi kendine vücut buluyorlar." İşte, gel, ahmaklığın nihayetsiz derecâtına bak ki, nihayetsiz bir kudretin delilini, onun ademine delil yapar, nihayetsiz muhalât kapısını açar. Çünkü o halde, Sâni-i Âleme lâzım olan nihayetsiz kudret ve muhît ilim gibi evsâf-ı kemâl, her mahlûkun her zerresine verilmek lâzım gelir, tâ kendi kendine teşekkül edebilsin.

ON BİRİNCİ KELİME

وَالِيهِ الْمَصِيرُ

Yani, dâr-ı fâniden dâr-ı bâkiye dönülecek ve Kadîm-i Bâkînin makarr-ı saltanat-ı ebediyesine gidilecek ve kesret-i esbabdan Vâhid-i Zülcelâlin daire-i kudretine gidilecek, dünyadan âhirete geçilecek. Merciiniz Onun dergâhıdır, melceiniz Onun rahmetidir. Ve hâkezâ...

Şu kelimenin bunlar gibi ifade ettiği pek çok hakikatler var. Şu hakikatlerin içinde, saadet-i ebediye ile Cennete döneceğinizi ifade eden hakikat ise, Onuncu Sözün on iki burhan-ı kat'î-yi yakînîyle ve Yirmi Dokuzuncu Sözün pek çok delâil-i katıayı tazammun eden altı esasıyla o derece kat'î ispat edilmiştir ki, başka beyana hâcet bırakmıyor. Gurub eden güneşin ertesi sabah yeniden tulû edeceği kat'iyetinde o iki Söz ispat etmişler ki, şu dünyanın mânevî güneşi olan hayat dahi, harab-ı dünya ile gurubundan sonra, haşrin sabahında bâki bir surette tulû edecektir. Ve cin ve insanın bir kısmı saadet-i ebediyeye ve bir kısmı da şekavet-i ebediyeye mazhar olacaktır.

Madem Onuncu ve Yirmi Dokuzuncu Sözler bu hakikati kemâliyle ispat etmişler. Sözü onlara havale edip, yalnız deriz ki:

Sabık beyanatta kat'î ispat edildiği üzere, nihayetsiz bir ilm-i muhît ve hadsiz bir irade-i külliye ve nihayetsiz bir kudret-i mutlaka sahibi olan şu kâinatın Sâni-

i Hakîmi ve şu insanların Hâlık-ı Rahîmi, bütün semâvî kitapları ve fermanlarıyla Cenneti ve saadet-i ebediyeyi nev-i beşerin ehl-i imanına vaad etmiştir. Madem vaad etmiştir, elbette yapacaktır. Çünkü vaadinde hulf etmek Ona muhaldır. Çünkü vaadini ifa etmemek, gayet çirkin bir noksandır. Kâmil-i Mutlak, noksandan münezzeh ve mukaddestir. Vaad ettiğini yapmamak, ya cehlinden veya aczinden yapamaz. Halbuki, o Kadîr-i Mutlak ve Alîm-i Külli Şey hakkında cehil ve acz muhal olduğundan, hulf-ü vaad dahi muhaldır.

Hem başta Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâm olarak bütün enbiya ve evliya ve asfiya ve ehl-i iman, mütemâdiyen o Rahîm-i Kerîmden, vaad ettiği saadet-i ebediyeyi rica edip yalvarıyorlar ve niyaz edip istiyorlar.

Hem bütün Esmâ-i Hüsnâ ile beraber istiyorlar. Çünkü, başta şefkati ve rahmeti, adaleti ve hikmeti ve Rahmân ve Rahîm, Âdil ve Hakîm isimleri ve rububiyeti ve saltanatı ve Rab ve Allah isimleri gibi ekser Esmâ-i Hüsnâsı, daire-i âhireti ve saadet-i ebediyeyi iktiza ve istilzam ederler ve tahakkukuna şahadet ve delâlet ediyorlar. Belki, Onuncu Sözde ispat edildiği gibi, bütün mevcudat bütün hakaikiyle dâr-ı âhirete işaret ediyorlar.

Hem, fermân-ı âzamolan Kur'ân-ı Hakîm, binler âyât ve beyyinâtıyla ve berâhin-i sadıka-i kat'iyesiyle o hakikati gösteriyor ve talim ediyor. Ve nev-i beşerin mâbihi'l-iftiharı olan Habib-i Ekrem, binler mu'cizât-ı bâhireye istinad ederek, bütün hayatında, bütün kuvvetiyle o hakikati ders vermiş, ispat etmiş, ilân etmiş, görmüş ve göstermiş.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلَيْهِ وَعَلَىٰ اٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ
بَعْدَ دَانِفَاسِ اَهْلِ الْجَنَّةِ فِي الْجَنَّةِ وَاَحْشُرْنَا وَنَاشِرَ
- هٰذَا الْمَكْتُوبِ - وَرُفَقَائِهٖ وَصَاحِبِهٖ سَعِيدًا وَوَالِدَيْنَا
وَإِخْوَانَنَا وَأَخَوَاتِنَا تَحْتَ لَوَائِهٖ وَارْزُقْنَا شَفَاعَتَهُ
وَأَدْخِلْنَا الْجَنَّةَ مَعَ اٰلِهٖ وَأَصْحَابِهٖ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ
الرَّاحِمِينَ آمِينَ آمِينَ

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ
لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ³

رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي وَاحْلُلْ
عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي⁴

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ⁵

وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ⁶

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ⁷

1. Allahum! Ona, âline ve ashabına, Cennetteki ehl-i Cennetin nefesleri sayısınca salât ve selâm et ve bereket ihsan et. Bizi, bu kitabın naşirini, arkadaşlarını, sahibi olan Said'i, anne ve babalarımızı, erkek ve kızkardeşlerimizi, onun sancağı altında saidler olarak haşret; bizi onun şefaatiyle rızıklandı; bizi, onun âl ve ashabıyla beraber, rahmetinle Cennete koy, ey Erhamürrâhimîn. Âmin, âmin.

2. "Ey Rabbimiz, unuttur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme." Bakara Sûresi, 2:286.

3. "Ey Rabbimiz! Bizi doğru yola erıştirdikten sonra kalblerimizi sapıklığa meylettirme. Yüce katından bize bir rahmet bağışla. Muhakkak ki veren Sensin, dua edip istediklerimizi bize bağışlayan Sensin." Âl-i İmrân Sûresi, 3:8.

4. "Ey Rabbim, gönlüme genişlik ver. İşimi kolaylaştır. Dilimdeki tutukluğu çöz—tâ ki sözümü iyice anlasınlar." Tâhâ Sûresi, 20:25-28.

5. "Dualarımızı kabul et, ey Rabbimiz. Herşeyi hakkıyla işiten de, herşeyi hakkıyla bilen de ancak Sensin." Bakara Sûresi, 2:127.

6. "Tevbemizi kabul et. Muhakkak ki tevbeleri çok kabul eden ve rahmeti herşeyi kuşatan ancak Sensin." Bakara Sûresi, 2:128.

7. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilimiz yoktur. Muhakkak ki ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Sensin." Bakara Sûresi, 2:32.

Yirminci Mektubun Onuncu Kelimesine Zeyl

وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ²

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ³
ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ⁴

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

3. "Haberiniz olsun ki, kalbler ancak Allah'ın zikriyle huzura kavuşur." Ra'd Sûresi, 13:28.

4. "Birçok geçimsiz kimsenin ortaklığı altındaki bir köleyi, Allah misal olarak verdi." Zümer Sûresi, 39:29.

SUAL: Sen çok yerlerde demişsin ki: "Vahdette nihayet derecede kolaylık var; kesrette ve şirkte nihayet müşkülât oluyor. Vahdette vücut derecesinde bir suhulet var; şirkte imtinâ derecesinde bir suubet var" diyorsun. Halbuki, gösterdiğin müşkülât ve muhâlât, vahdet tarafında da cereyan eder. Meselâ, diyorsun: "Eğer zerreler memur olmazlarsa, herbir zerrede, ya bir ilm-i muhît veya bir kudret-i mutlaka veya hadsiz mânevî makineler, matbaalar bulunmak lâzım gelir. Bu ise yüz derece muhaldir." Halbuki, o zerreler memur-u İlâhî de olsalar, yine öyle bir mazhariyet lâzım gelir-tâ hadsiz muntazam vazifelerini yapabilsinler. Bunun hallini isterim.

Elcevap: Çok Sözlerde izah ve ispat etmişiz ki, bütün mevcudat birtek Sânie verilse, birtek mevcut gibi kolay ve suhuletli olur. Eğer müteaddit esbaba ve tabiata isnad edilse, birtek sinek semâvât kadar, bir çiçek bir bahar kadar, bir meyve bir bahçe kadar müşkülâtlı ve suubetli olur. Madem şu mesele başka Sözlerde izah ve ispat edilmiş; onlara havale edip, şurada yalnız üç işaretle o hakikate karşı nefsin itmi'nânını temin edecek üç temsil beyan edeceğiz.

BİRİNCİ TEMSİL: Meselâ şeffaf, parlak bir zerrecik, bizzat kendi başıyla bir kibrit başı kadar bir nur içinde yerleşmez ve ona masdar olamaz. Kendi cirmi kadar ve mahiyeti miktarınca, bil'asâle, cüz'î, zerre gibi bir nuru olabilir. Fakat o zerrecik, güneşe intisap edip, ona karşı gözünü açıp baksa, o vakit o koca güneşi ziyasıyla, elvân-ı seb'asıyla, hararetiyle, hattâ mesafesiyle içine alabilir ve bir nevi tecellî-i âzamına mazhar olur. Demek, o zerre kendi kendine kalsa, bir zerre kadar ancak iş görebilir. Eğer güneşe memur ve mensup ve mir'at sayılsa, güneş

gibi, güneşin icraatındaki bir kısım cüz'î nûmunelerini gösterebilir.

İşte, ¹ **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** herbir mevcut, hattâ herbir zerre, eğer kesrete ve şirke ve esbaba ve tabiata ve kendi kendine isnad edilse, o vakit herbir zerre, herbir mevcut, ya bir ilm-i muhît ve kudret-i mutlaka sahibi olmalı; veyahut hadsiz mânevî makine ve matbaalar içinde teşekkül etmeli—tâ ona tevdi edilen acip vazifeleri yapabilsin. Eğer o zerreler Vâhid-i Ehade isnad edilse, o vakit herbir masnu, herbir zerre Ona mensup olur, Onun memuru hükmüne geçer. Şu intisabı, onu tecellîye mazhar eder. Bu mazhariyet ve intisapla, nihayetsiz bir ilim ve kudrete istinad eder. Hâlıkının kuvvetiyle, milyonlar defa kuvvet-i zâtîsinden fazla işleri, vazifeleri, o intisap ve istinad sırrıyla yapar.

1. "En yüce sıfatlar Allah'ındır." Nahl Sûresi, 16:60.

İKİNCİ TEMSİL: Meselâ iki kardeş var. Birisi cesur, kendine güvenir; diğeri hamiyetli, milliyetperverdir.

Bir muharebe zamanında, kendine güvenen adam devlete intisap etmez, kendi başıyla iş görmek ister. Kendi kuvvetinin menbalarını belinde taşımaya mecbur olur. Teçhizatını, cephanelerini kendi kuvvetine göre çekmeye muhtardır. O şahsî ve küçük kuvvet miktarınca, düşman ordusunun bir onbaşıyla ancak mücadele eder; fazla birşey elinden gelmez.

Öteki kardeş kendine güvenmiyor ve kendisini âciz, kuvvetsiz biliyor; padişaha intisap etti, askere kaydedildi. O intisapla, koca bir ordu, ona nokta-i istinad oldu. Ve o istinadla, arkasında, padişahın himmetiyle bir ordunun mânevî kuvveti tahşid edilebilir bir kuvve-i mâneviye ile harbe atıldı. Tâ düşmanın mağlûp ordusu içindeki şahın büyük bir müşirine rast geldi. Kendi padişahı namına, "Seni esir ediyorum, gel" der, esir eder, getirir.

Şu halin sırrı ve hikmeti şudur ki:

Evvelki başıbozuk, kendi menba-ı kuvvetini ve teçhizatını kendisi taşımaya mecbur olduğu için, gayet cüz'î iş görebilirdi. Şu memur ise, kendi kuvvetinin menbaini taşımaya mecbur değil; belki onu ordu ve padişah taşıyor. Mevcut telgraf ve telefon teline makinesini küçük bir telle raptetmek gibi, şu adam bu intisapla kendini o hadsiz kuvvete rapteder.

İşte, ¹ **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** eğer her mahlûk, her zerre doğrudan doğruya Vâhid-i Ehade isnad edilse ve onlar ona intisap etseler, o vakit o intisap kuvvetiyle ve Seyyidinin havliyle, emriyle, karınca Firavunun sarayını başına yıkar, başaşağı atar; sinek Nemrudu gebertip Cehenneme atar; bir mikrop, en cebbar bir zalimi kabre sokar; buğday tanesi kadar çam çekirdeği, bir dağ gibi

bir çam ağacının destgâhı ve makinesi hükmüne geçer; havanın zerresi, bütün çiçeklerin, meyvelerin ayrı ayrı işlerinde, teşekkülâtlarında muntazaman, güzelce çalışabilir. Bütün bu kolaylık, bilbedâhe, memuriyet ve intisaptan ileri geliyor. Eğer iş başıbozukluğa dönse, esbaba ve kesrete ve kendi kendilerine bırakılıp şirk yolunda gidilse, o vakit herşey cirmi kadar ve şuuru miktarınca iş görebilir.

1. "En yüce sıfatlar Allah'ındır." Nahl Sûresi, 16:60.

ÜÇÜNCÜ TEMSİL: Meselâ iki arkadaş var; hiç görmedikleri bir memleketin ahvâline dair istatistikli bir nevi coğrafya yazmak istiyorlar.

Birisi, o memleketin padişahına intisapedip, telgraf ve telefon dairesine girer. On paralık bir telle kendi telefon makinesini devletin teline rapteder. Her yerde görüşür, muhabere eder, malûmat alır. Gayet muntazam ve mükemmel coğrafya istatistiğine ait san'atkârâne bir eser yapar.

Öteki arkadaş ise, ya elli sene mütemadiyen gezecek ve müşkülâtla her yeri görüp her hâdiseyi işitecek; veyahut milyonlarla lirayı sarf edip, devletin tel ve telefon temdidatı kadar ve padişah gibi telgraf sahibi olacak. Tâ, evvelki arkadaş gibi o mükemmel eseri yapsın.

Öyle de, ¹ **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** eğer hadsiz eşya ve mahlûkat Vâhid-i Ehade verilse, o vakit o irtibatla herşey birer mazhar olur. O Şems-i Ezelînin tecellîsine mazhariyetle, kavânin-i hikmetine ve desâtir-i ilmiyesine ve nevâmis-i kudretine irtibat peydâ eder. O vakit, havl ve kuvvet-i İlâhiye ile herşeyi görür bir gözü ve her yere bakar bir yüzü ve her işe geçer bir sözü hükmünde bir cilve-i Rabbâniyeye mazhar olur. Eğer o intisap kesilse, o şey, bütün eşyadan dahi inkıta' eder, cirmi kadar bir küçüklüğe sığışır. O halde bir ulûhiyet-i mutlaka sahibi olmalı ki, evvelki vaziyette gördüğü işleri görebilsin.

1. "En yüce sıfatlar Allah'ındır." Nahl Sûresi, 16:60.

Elhasıl: Vahdet ve iman yolunda, vücub derecesinde bir suhulet ve kolaylık var. Şirk ve esbabda, imtinâ derecesinde müşkülât ve suubet var. Çünkü bir vâhid, külfetsiz olarak, kesîr eşyaya bir vaziyet verir ve bir neticeyi istihsal eder. Eğer o vaziyeti almayı ve o neticeyi istihsal etmeyi, o eşya-yı kesîreye havale edilse, o vakit pek çok külfetle ve pek çok hareketlerle ancak o vaziyet alınır ve o netice istihsal edilir.

Meselâ, Üçüncü Mektupta denildiği gibi, semâvâtmeydanında, şems ve kamer kumandası altında yıldızlar ordusunu harekete getirmekle, her gece ve her sene, şâşaalı, tesbihkârâne bir seyeran ve cereyan vermek demek olan cazibedar, sevimli vaziyet-i semâviye ve mevsimlerin değişmesi gibi büyük maslahatların vücut bulması demek olan o ulvî, hikmetli netice-i arziye, eğer vahdete verilse, o Sultan-ı Ezel, kolayca, küre-i arz gibi bir neferi o vaziyet ve o netice için ecrâm-ı

ulviyeye kumandan tayin eder. O vakit, arz, emir aldıktan sonra, memuriyet neş'esinden, Mevlevî gibi zikir ve semâa kalkar, az bir masrafla o güzel vaziyet hâsıl olur, o mühim netice vücut bulur. Eğer arza "Sen dur, karışma" denilse ve o netice ve o vaziyetin istihsali de semâvâta havale edilse ve vahdetten kesrete ve şirke gidilse, her gün ve her sene, binler derece küre-i arzdan büyük olan milyonlar adedince yıldızlar hareket etmek, milyarlar senemesafeyi yirmi dört saatte ve bir senede kestirmek lâzımdır.

Netice-i meram: Kur'ân ve ehl-i iman, hadsiz masnuatı bir Sâni-i Vâhide verir, doğrudan doğruya her işi Ona isnad eder, vücut derecesinde suhuletli bir yolda gider, sevk eder. Ve ehl-i şirk ve tuğyan, bir masnu-u vâhidi hadsiz esbaba isnad ederek, imtinâ derecesinde suubetli bir yolda gider. Şu halde, Kur'ân yolunda bütün masnuat ile, dalâlet yolunda bir masnu-u vâhid beraberdirler. Hattâ, belki bütün eşyanın vâhidden suduru, bir vâhidin hadsiz eşyadan sudurundan çok derece eshel ve kolaydır. Nasıl ki bir zabıt, bin neferin tedbirini bir nefer gibi kolay yapar. Ve bir neferin tedbiri bin zabite havale edilse, bin nefer kadar müşkülâtlı olur, keşmekeşe sebebiyet verir.

İşte şu hakikati, şu âyet-i azîme, ehl-i şirkin başına vuruyor, dağıtıyor:

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ
وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ¹

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ²

لِلَّهِمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ
ذَرَّاتِ الْكَائِنَاتِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ
أَمِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ³

اللَّهُمَّ يَا أَحَدُ يَا وَاحِدُ يَا صَمَدُ يَا مَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ.. يَا مَنْ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ..
وَيَا مَنْ يُحْيِي وَيُمِيتُ.. يَا مَنْ بِيَدِهِ الْخَيْرُ.. يَا مَنْ
هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.. يَا مَنْ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ.. بِحَقِّ
أَسْرَارِ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ اجْعَلْ نَاشِرَ هَذِهِ
الرِّسَالَةِ وَرَفَقَاءَهُ وَصَاحِبَهَا سَعِيدًا مِنَ الْمُوَحِّدِينَ
الْكَامِلِينَ مِنَ الصِّدِّيقِينَ الْمُحَقِّقِينَ وَمِنَ
الْمُؤْمِنِينَ الْمُتَّقِينَ آمِينَ اللَّهُمَّ بِحَقِّ سِرِّ أَحَدِيَّتِكَ
اجْعَلْ نَاشِرَ هَذَا الْكِتَابِ نَاشِرًا لِأَسْرَارِ التَّوْحِيدِ
وَقَلْبُهُ مَظْهَرًا لَأَنْوَارِ الْإِيمَانِ وَلِسَانُهُ نَاطِقًا بِحَقَائِقِ
الْقُرْآنِ. آمِينَ آمِينَ آمِينَ

1. "Birçok geçimsiz kimsenin ortaklığı altındaki bir köle ile, tek bir efendiye bağlı olan bir köleyi Allah misal olarak verdi. Bu ikisinin durumu birolur mu? Hamd Allah'a mahsustur; lâkin onların çoğu bunu bilmez." ZümerSûresi, 39:29.

2. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Sensin." Bakara Sûresi, 2:32.

3. Allahum! Efendimiz Muhammed'e ve bütün âl ve ashabına, kâinatın zerrâtı adedince salât ve selâm et. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.

4. Ey Ehad ve Vâhid ve Samed olan, Ey Ondan başka hiçbir ilâh bulunmayan, Eybir olan ve hiçbir şeriki bulunmayan, Ey bütün mülk Onun olan ve bütünhamd ona mahsus olan, Ey hayatı veren ve ölümü veren, Ey bütün hayirelinde bulunan, Ey herşeye hakkıyla kâdir olan, Ey bütün mahlûkatundönüşü Ona olan Allahum! Bu kelimelerin hakkı için, bu risaleninnaşirini, arkadaşlarını ve sahibî Said'i kâmil muvahhidlerden vemuhakkık sıddıklardan ve müttakî mü'minlerden eyle. Âmin. Allahum!Ehadiyetinin sırrı hürmetine, bu kitabın naşirini tevhidin esrarına birmaşır, kalbini imanın envârına mazhar eyle ve lisanını Kur'ân'ınhakaikiyle intak et. Âmin, âmin, âmin.

Yirmi Birinci Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ¹ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ²

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٍّ وَلَا تَنْهَرَهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا
وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي
نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ
غَفُورًا³

EY HANESİNDE ihtiyar bir valide veya pederi veya akrabasından veya iman kardeşlerinden bir amel-mande veya âciz, alîl bir şahıs bulunan gafil! Şu âyet-i kerimeye dikkat et, bak: Nasıl ki bir âyette, beş tabaka ayrı ayrı surette ihtiyar valideyne şefkati celb ediyor!

Evet, dünyada en yüksek hakikat, peder ve validelerin evlâtlarına karşı şefkatleridir. Ve en âli hukuk dahi, onların o şefkatlerine mukâbil hürmet haklarıdır. Çünkü onlar, hayatlarını, kemâl-i lezzetle evlâtlarının hayatı için feda edip sarf ediyorlar. Öyle ise, insanıyeti sukut etmemiş ve canavara inkılâp etmemiş herbir veled, o muhterem, sadık, fedakâr dostlara hâlisâne hürmet ve samimâne hizmet ve rızalarını tahsil ve kalblerini hoşnutetmektir. (Amca ve hala, peder hükmündedir; teyze ve dayı, anahükmündedir.)⁴

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

3. "Onlardan biri veya her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına erişecek olursa, onlara sakın 'Öf' bile deme, onları azarlama; onlara güzel söz söyle. Onlara merhamet ve tevazu kanadını ger ve de ki: 'Ey Rabbim, nasıl onlar beni küçükken besleyip büyüttülse, Sen de onlara öylece merhametbuyur.' Sizin içinizde olanı Rabbiniz hakkıyla bilir. Eğer siz salihkimseler olursanız, muhakkak ki O, kendisine yönelenler için çokbağışlayıcıdır." İsrâ Sûresi, 17:23-25.

4. Buhârî, Sulh, 6; Tirmizî, Birr, 6; Ebû Dâvud, Talak, 35; Mecmeu'z-Zevâid, 9:269; Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, 2:207.

İşte, o mübarek ihtiyarların vücutlarını istiskal edip ölümlemlerini arzu etmek ne kadar vicdansızlık ve ne kadar alçaklıktır, bil, ayıl! Evet, hayatını senin hayatına feda edenin zevâl-i hayatını arzu etmek ne kadar çirkin bir zulüm, bir

vicdansızlık olduğunu anla!

Ey derd-i maişetle müptelâ olan insan! Bil ki, senin hanendeki bereket direği ve rahmet vesilesi ve musibet dâfiası, hanendeki o istiskal ettiğin ihtiyar veya kör akrabandır. Sakın deme, “Maişetim dardır, idare edemiyorum.” Çünkü onların yüzünden gelen bereket olmasaydı, elbette senin dıyk-ı maişetin daha ziyade olacaktı. Bu hakikati benden inan. Bunun çok kat’î delillerini biliyorum; seni de inandırabilirim. Fakat uzun gitmemek için kısa kesiyorum; şu sözüme kanaat et. Kasem ederim, şu hakikat gayet kat’îdir. Hattâ nefis ve şeytanım dahi buna karşı teslim olmuşlar. Nefsimin inadını kıran ve şeytanımı susturan bir hakikat, sana kanaat vermeli.

Evet, kâinatın şهادetiyle, nihayet derecede Rahmân, Rahîm ve Lâtif ve Kerîm olan Hâlık-ı Zülcelâli ve’l-İkram, çocukları dünyaya gönderdiği vakit, arkalarından rızıklarını gayet lâtif bir surette gönderip ve memeler musluğundan ağızlarına akıttığı gibi, çocuk hükmüne gelen ve çocuklardan daha ziyade merhamete lââyık ve şefkate muhtaç olan ihtiyarların rızıklarını dahi, bereket suretinde gönderir. Onların iaşelerini, tamahkâr ve bahîl insanlara yükletmez.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ
وَكَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ

âyetlerinin ifade ettikleri hakikati, bütün zîhayatın envâ-ı mahlûkları lisan-ı hal ile bağırp o hakikat-i kerîmâneyi söylüyorlar.

1. “Şüphesiz ki rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan ancak Allah’tır.” Zâriyat Sûresi, 51:58.

2. “Yeryüzünde yürüyen ve kendi rızığını yüklenemeyen nice canlıların ve sizin rızınızı Allah verir.” Ankebut Sûresi, 29:60.

Hattâ değil yalnız ihtiyar akraba, belki insanlara arkadaş verilen verızıkları insanların rızıkları içinde gönderilen kedi gibi bazı mahlûkların rızıkları dahi bereket suretinde geliyor. Bunu teyid eden ve kendim gördüğüm bir misal: Benim yakın dostlarım bilirler ki,iki üç sene evvel hergün yarım ekmek—o köyün ekmeği küçüktü—muayyen bir tayınım vardı ki, çok defa bana kâfi gelmiyordu. Sonra dört kedi bana misafir geldiler. O aynı tayınım hem bana, hem onlara kâfi geldi. Çok kere de fazla kalırdı.

İşte şu hal o derece tekerrür edip bana kanaat verdi ki, ben kedilerin bereketinden istifade ediyordum. Kat’î bir surette ilân ediyorum, onlar bana bâr değil. Hem onlar benden değil, ben onlardan minnet alırdım.

Ey insan! Madem canavar suretinde bir hayvan, insanların hanesine misafir geldiği vakit berekete medar oluyor. Öyle ise, mahlûkatın en mükerreremi olan insan; ve insanların en mükemmeli olan ehl-i iman; ve ehl-i imanın en ziyade hürmet ve merhamete şâyân aceze, alîl ihtiyareler; ve alîl ihtiyarların içinde

şefkat ve hizmet ve muhabbete en ziyade lâıyk ve müstehak bulunan akrabalar; ve akrabaların içinde dahi en hakikî dost ve en sadık muhib olan peder ve valide, ihtiyarlık halinde bir hanede bulunsa, ne derece vesile-i bereket ve vasıta-i

rahmet ve ¹لَوْلَا الشَّيْخُ الرَّكْعُ لَصَبَّ عَلَيْكُمُ الْبَلَاءُ صَبَّ ¹sırrıyla—yani, “Beli bükülmüş ihtiyarlarınız olmasaydı, belâlar sel gibi üstünüze dökülecekti”—ne derece sebab-i def-i musibet olduklarını sen kıyas eyle.

İşte, ey insan, aklını başına al. Eğer sen ölmezsen, ihtiyar olacaksın.

الْجَزَاءُ مِنْ جِنْسِ الْعَمَلِ ²sırrıyla, sen valideynine hürmet etmezsen, senin evlâdın dahi sana hizmet etmeyecektir. Eğer âhiretini seversen, işte sana mühim bir define: Onlara hizmet et, rızalarını tahsil eyle. Eğer dünyayı seversen, yine onları memnun et ki, onların yüzünden hayatın rahatlı ve rızkın bereketli geçsin. Yoksa onları istiskal etmek, ölümlerini temenni etmek ve onların nazık ve

seriütteessür kalblerini rencide etmekle, ³خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ³sırrına mazhar olursun.

1. el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 2:163; Süyûtî, *Kenzü'l-Ummâl*, 9:167; İmam-ı Gazâlî, *İhyâü Ulûmî'd-Dîn*, s. 341; Mecmeu'z-Zevaid, 10:227; Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 3:345.

2. “Her amel kendi cinsinden birşeyle karşılık görür.” Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1:332; Aliyyu'l-Kârî, *el-Esrârü'l-Merfûa*, 103.

3. “Dünyayı da, âhireti de kaybetti.” Hac Sûresi, 22:11.

Eğer rahmet-i Rahmân istersen, o Rahmân'ın vedîalarına ve senin hanedeki emanetlerine rahmet et.

Âhiret kardeşlerimden Mustafa Çavuşisminde bir zât vardı. Dininde, dünyasında muvaffakiyetli görüyordum, sırrını bilmezdim. Sonra anladım ki, o muvaffakiyetin sebebi: O zât ise, ihtiyar peder ve validelerinin haklarını anlamış ve o hukuka tam riayet etmiş ve onların yüzünden rahat ve rahmet bulmuş, inşaallah âhiretini de tamir etmiş. Bahtiyar olmak isteyen, ona benzemeli.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ قَالَ : «الْجَنَّةُ تَحْتَ
أَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ» وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ ¹
سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ ²

1. Allahım! “Cennet annelerin ayakları altındadır” buyuran zâta ve bütün âl ve ashabına salât ve selâm et. [Tırnak içindeki metnin kaynağı: Süyûtî, *el-Câmiu's-Sağîr*, 3642; el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1:335; el-Elbânî, *Şahîhu'l-Câmiî's-Sağîr ve Ziyâdetuhu*, 1259, 1260]

2. “Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Âlim-i Hakîmsin.” Bakara Sûresi, 2:32.

Yirmi İkinci Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ¹ بِاسْمِهِ²

Şu Mektup iki mebhastır. Birinci Mebhas, ehl-i imanı uhuvvete ve muhabbete davet eder.

Birinci Mebhas

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ³
ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ
عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ⁴

وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ⁵

MÜ’MİNLERDE nifak ve şikak, kin ve adâvete sebebiyet veren tarafgirlik ve inat ve haset, hakikatçe ve hikmetçe ve insaniyet-i kübrâ olan İslâmiyetçe ve hayat-ı şahsiyece ve hayat-ı içtimaiyece ve hayat-ı mâneviyece çirkin ve merduttur, muzır ve zulümdür ve hayat-ı beşeriye için zehirdir. Şu hakikatin gayet çok vücuhundan altı vechini beyan ederiz.

1. Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

3. "Mü'minler ancak kardeşler; siz de kardeşlerinizin arasını düzeltin." Hucurat Sûresi, 49:10.

4. "Kötülüğe iyiliğin en güzeliyle karşılık ver. Bir de bakarsın, aranızda düşmanlık bulunan kimse candan bir dost oluvermiştir." Fussilet Sûresi, 41:34.

5. "Öfkelerini yutanlar ve insanların kusurlarını affedenlere gelince, Allah iyilik yapanları ve iyi kullukta bulunanları sever." Âl-i İmrân Sûresi, 3:134.

BİRİNCİ VECİH

Hakikat nazarındazulümdür.

Ey mü'mine kin ve adâvet besleyen insafsız adam! Nasıl ki, sen bir gemide veya bir hanede bulunsan, seninle beraber dokuz mâsum ile bir câni var. O gemiyi gark ve o haneyi ihrak etmeye çalışan bir adamın ne derece zulmettiğini bilirsin. Ve zalimliğini, semâvâta işittirecek derecede bağıracaksın. Hattâ birtek

mâsum, dokuz cânî olsa, yine o gemi hiçbir kanun-u adaletle batırılmaz.

Aynen öyle de, sen, bir hane-i Rabbâniyeve bir sefine-i İlâhiye olan bir mü'minin vücudunda, iman ve İslâmiyet ve komşuluk gibi, dokuz değil, belki yirmi sıfat-ı mâsume varken, sana muzır olan ve hoşuna gitmeyen bir cânî sıfatı yüzünden ona kin ve adâvet bağlamakla o hane-i mâneviye-i vücudun mânen gark ve ihrakına, tahrip ve batmasına teşebbüs veya arzu etmen, onun gibi şenî ve gaddar bir zulümdür.

İKİNCİ VECİH

Hem hikmetnazarında dahi zulümdür. Zira malûmdur ki, adâvet ve muhabbet, nur ve zulmet gibi zıttırlar. İkisi, mânâ-yı hakikîsinde olarak beraber cem' olamazlar.

Eğer muhabbet, kendi esbabının rüçhaniyetine göre bir kalbde hakikî bulunsa, o vakit adâvet mecazî olur, acımak suretine inkılâp eder. Evet, mü'min, kardeşini sever ve sevmeli. Fakat fenalığı için yalnız acır. Tahakkümle değil, belki lütufla ıslahına çalışır. Onun için, nass-ı hadîsle, “Üç günden fazla mü'min mü'mine küsüp kat-ı mükâleme etmeyecek.”¹

1. Buharî, Edeb: 57, 62; İsti'zân: 9; Müslim, Birr: 23, 25, 26; Ebû Dâvud, Edeb: 47; Tirmizî, Birr: 21, 24; İbni Mâce, Mukaddime: 7; Müsned, 1:176, 183; 3:110, 165, 199, 209, 225; 4:20, 327, 328; 5:416, 421, 422.

Eğer esbab-ı adâvet galebe çalıp, adâvet, hakikatiyle bir kalbde bulunsa, o vakit muhabbet mecazî olur, tasannu ve temelluk suretine girer.

Ey insafsız adam! Şimdi bak ki, mü'min kardeşine kin ve adâvet ne kadar zulümdür. Çünkü, nasıl ki sen âdi, küçük taşları Kâbeden daha ehemmiyetli ve Cebel-i Uhud'dan daha büyük desen, çirkin bir akılsızlık edersin. Aynen öyle de, Kâbe hürmetinde olan iman ve Cebel-i Uhudazametinde olan İslâmiyet gibi çok evsâf-ı İslâmiye muhabbeti ve ittifakı istediği halde, mü'mine karşı adâvete sebebiyet veren ve âdi taşlar hükmünde olan bazı kusurâtı iman ve İslâmiyete tercih etmek, o derece insafsızlık ve akılsızlık ve pek büyük bir zulüm olduğunu, aklın varsa anlarsın.

Evet, tevhid-i imanî, elbette tevhid-i kulûbu ister. Ve vahdet-i itikaddahi, vahdet-i içtimaiyeyi iktiza eder. Evet, inkâr edemezsin ki, sen bir adamla beraber bir taburda bulunmakla, o adama karşı dostâne bir rabıta anlarsın; ve bir kumandanın emri altında beraber bulunduğunuzdan, arkadaşâne bir alâka telâkki edersin. Ve bir memlekette beraberbulunmakla, uhuvvetkârâne bir münasebet hissedersin. Halbuki, imanın verdiği nur ve şuurla ve sana gösterdiği ve bildirdiği esmâ-i İlâhiye adedince vahdet alâkaları ve ittifak rabıtalrı ve uhuvvet münasebetleri var.

Meselâ, her ikinizin Hâlıkınız bir, Mâlikiniz bir, Mâbudunuz bir, Râzıkınız bir —bir, bir, bine kadar bir, bir.

Hem Peygamberiniz bir, dininiz bir, kıbleniz bir—bir, bir, yüze kadar bir, bir.
Sonra köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir—ona kadar bir, bir.

Bu kadar bir birler vahdetve tevhidi, vifak ve ittifakı, muhabbet ve uhuvveti iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak mânevî zincirler bulundukları halde, şikak ve nifâka, kin ve adâvete sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mü'mine karşı hakikî adâvet etmek ve kin bağlamak, ne kadar o rabita-i vahdete bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete karşı bir istihfaf ve o münasebât-ı uhuvvete karşı ne derece bir zulüm ve i'tisaf olduğunu, kalbin ölmemişse, aklın sönmemişse anlarsın.

ÜÇÜNCÜ VECİH

Adalet-i mahzâyı ifade eden ¹ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ² sırrına göre, bir mü'minde bulunan câni bir sıfat yüzünden, sair mâsum sıfatlarını mahkûm etmek hükmünde olan adâvet ve kin bağlamak, ne derece hadsiz bir zulüm olduğunu; ve bhusus bir mü'minin fena bir sıfatından darılıp, küsüp, o mü'minin akrabasına adâvetini teşmil etmek, ³ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ ⁴ sîga-i mübalâğa ile gayet azîm bir zulüm ettiğini, hakikat ve şeriat ve hikmet-i İslâmiye sana ihtar ettiği halde, nasıl kendini haklı bulursun, “Benim hakkım var” dersin?

Hakikat nazarında sebep-i adâvet ve şer olan fenalıklar, şer ve toprak gibi kesiftir; başkasına sirayet ve in'ikâs etmemek gerektir. Başkası ondan ders alıp şer işlese, o başka meseledir. Muhabbetin esbabı olan iyilikler, muhabbet gibi nurdur; sirayet ve in'ikâs etmek, şe'nidir. Ve ondandır ki, “Dostun dostu dosttur”³ sözü durub-u emsal sırasına geçmiştir. Hem onun içindir ki, “Bir göz hatırı için çok gözler sevilir” sözü umumun lisanında gezer.

İşte ey insafsız adam! Hakikat böyle gördüğü halde, sevmediğin bir adamın sevimli, mâsum bir kardeşine ve taallûkatına adâvet etmek ne kadar hilâf-ı hakikat olduğunu, hakikatbîn isen anlarsın.

¹ “Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez.” En'âm Sûresi, 6:164.
² “Muhakkak ki insan çok zalimdir.” İbrahim Sûresi, 14:34.
³ Nechû'l-Belâğa, s. 748-749.

DÖRDÜNCÜ VECİH

Hayat-ı şahsiyenazarında dahi zulümdür. Şu Dördüncü Vechin esası olarak birkaç düsturu dinle:

BİRİNCİSİ: Sen mesleğini ve efkârını hak bildiğin vakit, “Mesleğim haktır veya daha güzeldir” demeye hakkın var. Fakat “Yalnız hak benim mesleğimdir” demeye hakkın yoktur.

وَعَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ وَلَكِنَّ عَيْنَ
السُّخْطِ تَبْدِي الْمَسَاوِيَا¹

sırrınca, insafsız nazarın ve düşkün fikrin hakem olamaz, başkasının mesleğini butlan ile mahkûm edemez.

1. "Rıza gözü, ayıplara karşı kördür. Kem göz ise çirkinlikleri gösterir." Ali Mâverî, *Edebü'd-Dünyâ ve'd-Dîn*, s.10; *Dîvânü'ş-Şâfiî*, s.91.

İKİNCİ DÜSTUR: Senin üzerine haktır ki, her söylediğin hak olsun. Fakat her hakkı söylemeye senin hakkın yoktur. Her dediğin doğru olmalı; fakat her doğruyu demek doğru değildir. Zira senin gibi niyeti hâlisolmayan bir adam, nasihati bazan damara dokundurur, aksülâmel yapar.

ÜÇÜNCÜ DÜSTUR: Adâvet etmek istersen, kalbindeki adâvete adâvet et, onun ref'ine çalış. Hem en ziyade sana zarar veren nefs-i emmârene ve hevâ-i nefsine adâvet et, ıslahına çalış. O muzır nefsin hatırı için mü'minlere adâvet etme. Eğer düşmanlık etmek istersen, kâfirler, zındıklar çoktur; onlara adâvet et. Evet, nasıl ki muhabbet sıfatı muhabbete lâyıktır. Öyle de, adâvet hasleti, herşeyden evvel kendisi adâvete lâyıktır.

Eğer hasmını mağlûp etmek istersen, fenalığına karşı iyilikle mukabele et. Çünkü, eğer fenalıkla mukabele edersen, husumet tezayüd eder. Zâhiren mağlûp bile olsa, kalben kin bağlar, adâveti idame eder. Eğer iyilikle mukabele etsen, nedâmet eder, sana dost olur.

إِذَا أَنْتَ أَكْرَمْتَ الْكَرِيمَ مَلَكَتْهُ وَإِنْ أَنْتَ أَكْرَمْتَ
اللَّيِّمَ تَمَرَّدًا¹

hükmünce, mü'minin şe'ni, kerîmolmaktır. Senin ikramınla sana musahhar olur. Zâhiren leîm bile olsa, iman cihetinde kerîmdir. Evet, fena bir adama "İyisin, iyisin" desen iyileşmesi ve iyi adama "Fenasın, fenasın" desen fenalaşması çok vuku bulur. Öyle ise,

وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا²
وَإِنْ تَعَفُّوا وَتَصَفَّحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ³

gibi desâtir-i kudsiye-i Kur'âniyeye kulak ver. Saadet ve selâmet ondadır.

1. İyi ve izzetli birine iyilik edersen, onu elde edersin. Kötü birine iyilik edersen, o daha da azar. (Bu beyit Mütenebbî'ye aittir. bk. el-Orfû't-Tayyib fî Şerhi Dîvânî't-Tayyib, s. 2:710.)

2. "Boş sözlerle, çirkin davranışlarla karşılaştıkları zaman, izzet ve şereflerini muhafaza ederek oradan geçip giderler." Furkan Sûresi, 25:72.

3. "Eğer onları affeder, kusurlarına bakmaz ve bağışlarsanız, şüphesiz ki Allahda çok bağışlayıcı ve çok merhamet edicidir." Teğabün Sûresi, 64:14.

DÖRDÜNCÜ DÜSTUR: Ehl-i kin ve adâvet, hem nefsine, hem mü'min kardeşine, hem rahmet-i İlâhiyeye zulmeder, tecavüz eder. Çünkü, kin ve

adâvetle nefisini bir azâb-ı elîmde bırakır. Hasmına gelen nimetlerden azâbı ve korkusundan gelen elemi nefesine çektirir, nefesine zulmeder.

Eğer adâvet hasetten gelse, o bütün bütün azaptır. Çünkü, haset evvelâ hâsidi ezer, mahveder, yandırır. Mahsud hakkında zararı ya azdır veya yoktur.

Hasedin çaresi: Hâsid adam, haset ettiği şeylerin âkıbetini düşünsün. Tâ anlasın ki, rakibinde olan dünyevî hüsün ve kuvvet ve mertebe ve servet, fânidir, muvakkattir. Faidesi az, zahmeti çoktur. Eğer uhrevî meziyetler ise, zaten onlarda haset olamaz. Eğer onlarda dahi haset yapsa, ya kendisi riyâkârdır; âhiret malını dünyada mahvetmek ister. Veyahut mahsûdu riyâkâr zanneder, haksızlık eder, zulmeder.

Hem ona gelen musibetlerden memnun ve nimetlerden mahzun olup, kader ve rahmet-i İlâhiyeye, onun hakkında ettiği iyiliklerden küsüyor. Âdetâ kaderi tenkit ve rahmete itiraz ediyor. Kaderi tenkit eden, başını örse vurur, kırar. Rahmete itiraz eden, rahmetten mahrum kalır.

Acaba birgün adâvete değmeyen birşeye bir sene kin ve adâvetle mukabele etmeyi hangi insaf kabul eder, bozulmamış hangi vicdana sığar?

Halbuki, mü'minkardeşinden sana gelen bir fenalığı bütün bütün ona verip onu mahkûm edemezsin. Çünkü, evvelâ kaderin onda bir hissesi var. Onu çıkarıp, o kader ve kazâ hissesine karşı rıza ile mukabele etmek gerektir.

Saniyen, nefis ve şeytanın hissesini de ayırıp, o adama adâvet değil, belki nefisine mağlûp olduğundan, acımak ve nedamet edeceğini beklemek.

Salisen, sen kendi nefsinde görmediğin veya görmek istemediğin kusurunu gör, bir hisse de ona ver.

Sonra bâkikalan küçük bir hisseye karşı, en selâmetli ve en çabuk hasmını mağlûp edecek af ve safh ile ve ulüvvücenaplıkla mukabele etsen, zulümden ve zarardan kurtulursun. Yoksa, sarhoş ve divane olan ve şişeleri ve buz parçalarını elmas fiyatıyla alan cevherci bir Yahudi gibi, beş paraya değmeyen fânî, zâil, muvakkat, ehemmiyetsiz umur-u dünyeviyeye, güya ebedî dünyada durup ebedî beraber kalacak gibi şedit bir hırsla ve daimî bir kinle, mütemadiyen bir adâvetle mukabele etmek, sîga-i mübalağa ile, bir zalûmiyettir veya bir sarhoşluktur, bir nevi divaneliktir.

İşte, hayat-ı şahsiyece bu derece muzır olan adâvete ve fikr-i intikama, eğer şahsını seversen yol verme ki kalbine girsin. Eğer kalbine girmişse, onun sözünü dinleme. Bak, hakikatbîn olan Hâfız-ı Şirazî'yi dinle:

دُنْيَا نَه مَتَاعِيسْتِي كِه آرَزَدَبِنَزَاعِي

Yani, “Dünya öyle bir metâ değil ki nizâa değsin.” Çünkü, fâni ve geçici olduğundan kıymetsizdir. Koca dünya böyle ise, dünyanın cüz’î işleri ne kadar ehemmiyetsiz olduğunu anlarsın.

Hem demiş:

آسَاشِ دُوْگِیْتِی تَفْسِیرِ اَیْنِ دُوْ حَرْفَسْتْ
بَا دُوْستَانِ مَرْوَتْ بَا دُشْمَنَانِ مَدَارَا

Yani, “İki cihanın rahat ve selâmetini iki harf tefsir eder, kazandırır: dostlarına karşı mürüvvetkârâne muaşeret ve düşmanlarına sulhkârâne muamele etmektir.”¹

Eğer dersin: “İhtiyarbenim elimde değil; fıtratımda adâvet var. Hem damarıma dokundurmuşlar, vazgeçemiyorum.”

Elcevap: Sû-i hulkve fena haslet eseri gösterilmezse ve gıybet gibi şeylerle ve muktezasıyla amel edilmezse, kusurunu da anlasa, zarar vermez. Madem ihtiyar senin elinde değil, vazgeçemiyorsun. Senin, mânevî bir nedamet, gizli bir tevbe ve zımnî bir istiğfar hükmünde olan kusurunu bilmen ve o haslette haksız olduğunu anlayan, onun şerrinden seni kurtarır. Zaten bu Mektubun bu Mebhasını yazdık, tâ bu mânevî istiğfarı temin etsin; haksızlığı hak bilmesin, haklı hasmını haksızlıkla teşhir etmesin.

1. Divân-ı Hâfız, s. 14 (5. Gazel)

Câ-yı dikkat bir hâdise: Bir zaman, bu garazkârâne tarafgirlik neticesi olarak gördüm ki, mütedeyyin bir ehl-i ilim, fikr-i siyasîsine muhalif bir âlim-i salihî, tekfir derecesinde tezyif etti. Ve kendi fikrinde olan bir münafığı, hürmetkârâne medhetti. İşte, siyasetin bu fena neticelerinden ürktüm,

أَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ¹ dedim, o zamandan beri hayat-ı siyasiyeden çekildim.

BEŞİNCİ VECİH

Hayat-ı içtimaiyece, inat ve tarafgirlik gayet muzır olduğunu beyan eder.

Eğer denilse: “Hadîste, ² اِخْتِلَافُ أُمَّتِي رَحْمَةٌ denilmiş. İhtilâf ise tarafgirliği iktiza ediyor.

1. Şeytanın ve siyasetin şerrinden Allah’a sığınırım.

2. “Ümmetimin ihtilâfı rahmettir.” el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1:64; el-Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr*, 1:210-212.

“Hem tarafgirlik marazı, mazlum avâmı, zalim havassın şerrinden kurtarıyor. Çünkü bir kasabanın ve bir köyün havassı ittifak etseler, mazlum avâmı ezerler. Tarafgirlik olsa, mazlum bir tarafa iltica eder, kendisini kurtarır.

“Hem tesadüm-ü efkârdan ve tehalüf-ü ukulden hakikattamamıyla tezahür eder.”

Elcevap:

Birinci suale deriz ki: Hadîsteki ihtilâf ise, müsbet ihtilâftır. Yani, herbiri kendi mesleğinin tamir ve revâcına sa’y eder. Başkasının tahrip ve iptaline değil, belki tekmil ve ıslahına çalışır. Amma menfi ihtilâf ise—ki garazkârâne, adâvetkârâne birbirinin tahribine çalışmaktır—hadîsin nazarında merduttur. Çünkü birbiriyle boğuşanlar müsbet hareket edemezler.

İkinci suale deriz ki: Tarafgirlik eğer hak namına olsa, haklılara melce olabilir. Fakat şimdiki gibi garazkârâne, nefis hesabına olan tarafgirlik, haksızlara melcedir ki, onlara nokta-i istinad teşkil eder. Çünkü, garazkârâne tarafgirlik eden bir adama şeytan gelse, onun fikrine yardım edip taraftarlık gösterse, o adam o şeytana rahmet okuyacak. Eğer mukâbil tarafa melek gibi bir adam gelse, ona-hâşâ-lânet okuyacak derecede bir haksızlık gösterecek.

Üçüncü suale deriz ki: Hak namına, hakikat hesabına olan tesadüm-ü efkâr ise, maksatta ve esasta ittifakla beraber, vesâilde ihtilâf eder. Hakikatin her köşesini izhar edip hakka ve hakikate hizmet eder. Fakat tarafgirâne ve garazkârâne, firavunlaşmış nefis-i emmâre hesabına hodefuruşluk, şöhretperverâne bir tarzdaki tesadüm-ü efkârdan bârika-i hakikat değil, belki fitne ateşleri çıkıyor. Çünkü, maksatta ittifak lâzım gelirken, öylelerin efkârının küre-i arzda dahi nokta-i telâkîsi bulunmaz. Hak namına olmadığı için, nihayetsiz müfritâne gider, kabil-i iltiyam olmayan inşikaklara sebebiyet verir. Hal-i âlem buna şahittir.

Elhasıl: وَالْحُكْمُ لِلَّهِ وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ ¹ ² ³ olan desâtir-i âliye düstur-u harekât olmazsa, nifak ve şikak meydan alır.

Evet, وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ وَالْحُكْمُ لِلَّهِ ¹ demezse, o düsturları nazara almazsa, adalet etmek isterken zulmeder.

Câ-yı ibret bir hâdise: Bir vakit, İmam-ı Ali Radıyallahü Anh bir kâfiri yere atmış. Kılıcını çekip keseceği zaman o kâfir ona tükürmüş. O, kâfiri bırakmış, kesmemiş. O kâfir ona demiş ki: “Neden beni kesmedin?”

Dedi: “Seni Allah için kesecektim. Fakat bana tükürdün; hiddete geldim. Nefsimin hissesi karıştığı için ihlâsım zedelendi. Onun için seni kesmedim.”

O kâfirona dedi: “Beni çabuk kesmen için seni hiddete getirmektir. Madem dininiz bu derece sâfi ve hâlistir; o din haktır”⁴ dedi.

1. "Allah için sevmek." *Buharî*, İman: 1; *Ebü Dâvud*, Sünnet: 2; *Müsned*, 5:146.
2. "Allah için buğzetmek." *Buharî*, İman: 1; *Ebü Dâvud*, Sünnet: 2; *Müsned*, 5:146.
3. "Hüküm Allah'a aittir." *Mü'min*, 40:12; *Kasas*, 28:70; *En'âm*, 6:57.
4. Şeyh Şemseddin Sivasî, *Menakıb-ı Cihâr Yâr-i Güzin*, (Osmanlıcası), s. 294.

Hem medar-ı dikkat bir vakıa: Bir zaman bir hâkim bir hırsızın elini kestiği vakit eser-i hiddet gösterdiği için, ona dikkat eden âdil âmiri onu o vazifeden azletmiş. Çünkü şeriat namına, kanun-u İlâhî hesabına kesseydi, nefsi ona acıyacaktı. Ve kalbi hiddet etmeyip, fakat merhamet de etmeyecek bir tarzda kesecekti. Demek, nefesine o hükümden bir hisse çıkardığı için, adaletle iş görmemiştir.

Câ-yı teessüf bir hâlet-i içtimaiyeve kalb-i İslâmı ağlatacak müthiş bir maraz-ı hayat-ı içtimaî: "Haricî düşmanların zuhur ve tehacümünde dahilî adâvetleri unutmak ve bırakmak" olan bir maslahat-ı içtimaiyeyi en bedevî kavimler dahi takdir edip yaptıkları halde, şu cemaat-i İslâmiyeye hizmet dâvâ edenlere ne olmuş ki, birbiri arkasında tehacüm vaziyetini alan hadsiz düşmanlar varken, cüz'î adâvetleri unutmayıp düşmanların hücumuna zemin hazır ediyorlar? Şu hal bir sukuttur, bir vahşettir, hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeye bir hıyanettir.

Medar-ı ibret bir hikâye: Bedevî aşiretlerinden Hasenan aşiretinin birbirine düşman iki kabilesi varmış. Birbirinden, belki elli adamdan fazla öldürdükleri halde, Sipkan veya Hayderan aşireti gibi bir kabile karşılıklarına çıktığı vakit, o iki düşman taife, eski adâveti unutup, omuz omuza verip, o haricî aşireti def edinceye kadar dahilî adâveti hatırlarına getirmezlerdi.

İşte, ey mü'minler! Ehl-i imanaşiretine karşı tecavüz vaziyetini almış ne kadar aşiret hükmünde düşmanlar olduğunu bilir misiniz? Birbiri içindeki dairelergibi yüz daireden fazla vardır. Herbirisine karşı tesanüd ederek, el ele verip müdafaa vaziyeti almaya mecburken, onların hücumunu teshil etmek, onların harîm-i İslâma girmeleri için kapıları açmak hükmünde olan garazkârâne tarafgirlik ve adâvetkârâne inat, hiçbir cihetle ehl-i imana yakışır mı? O düşman daireler, ehl-i dalâlet ve ilhaddan tut, tâ ehl-i küfrün âlemine, tâ dünyanın ehvâl ve mesâibine kadar, birbiri içinde size karşı zararlı bir vaziyet alan, birbiri arkasında size hiddet ve hırsı bakan, belki yetmiş nevi düşmanlar var. Bütün bunlara karşı kuvvetli silâhın ve siperin ve kal'an, uhuvvet-i İslâmiyedir. Bu kal'a-i İslâmiyeyi küçük adâvetlerle ve bahanelerle sarsmak, ne kadar hilâf-ı vicdan ve ne kadar hilâf-ı maslahat-ı İslâmiye olduğunu bil, ayıl.

Ehâdis-i şerifede gelmiş ki: "Âhırzamanın Süfyanve Deccal gibi nifak ve zındıka başına geçecek eşhâs-ı müdhîşe-i muzırraları, İslâmın ve beşerin hırs ve şikâkindan istifade ederek, az bir kuvvetle nev-i beşeri hercümerc eder ve koca âlem-i İslâmı esaret altına alır."¹

Ey ehl-i iman! Zillet içinde esaret altına girmemek isterseniz, aklınızı başınıza

İNَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ kal'a-i
alınız. İhtilâfınızdan istifade eden zalimlere karşı² kudsiyesi içine giriniz, tahassun ediniz. Yoksa, ne hayatınızı muhafaza ve ne de hukukunuzu müdafaa edebilirsiniz.

Malûmdur ki, iki kahraman birbiriyle boğuşurken, bir çocuk ikisini de döverbilir. Bir mizanda iki dağ birbirine karşı muvazenede bulunsa, bir küçük taş, muvazenelerini bozup onlarla oynayabilir; birini yukarı, birini aşağı indirir. İşte, ey ehl-i iman! İhtiraslarınızdan ve husumetkârâne tarafgirliklerinizden, kuvvetiniz hiçe iner; az bir kuvvetle ezilebilirsiniz. Hayat-ı içtimaiyenizle alâkanız varsa,

الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ الْمَرْصُوصِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا³ düstur-u
âliyeyi düstur-u hayat yapınız, sefalet-i dünyevîden ve şekavet-i uhreviyeden kurtulunuz.

1. el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 4:529-530; İbni Hibban, *Sahih*, 8:286.

2. "Mü'minler ancak kardeşlerdir." Hucurat Sûresi, 49:10.

3. "Mü'minin mü'mine bağlılığı, parçaları birbirini tutan binâ gibidir." *Buharî*, Salât: 88; Edeb: 36; Mezâlim: 5; *Müslim*, Birr: 65; *Tirmizî*, Birr: 18; *Nesâî*, Zekât: 67; *Müsned*, 4:405, 409.

ALTINCI VECİH

Hayat-ı mâneviyeve sıhhat-i ubûdiyet, adâvet ve inatla sarsılır. Çünkü, vasıta-i halâs ve vesile-i necat olan ihlâs zayı olur. Zira, tarafgir bir muannid, kendi a'mâl-i hayriyesinde hasmına tefevvuk ister. Hâlisen livechillâh amele pek de muvaffak olamaz. Hem hüküm ve muamelâtında tarafgirini tercih eder, adalet edemez. İşte, ef'âl ve a'mâl-i hayriyenin esasları olan ihlâs ve adalet, husumet ve adâvetle kaybolur.

Şu Altıncı Vecih çok uzundur. Fakat kâbiliyet-i makam kısa olduğundan, kısa kesiyoruz.

İkinci Mebhas

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ
وَكَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ
وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

1. "Şüphesiz ki rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan ancak Allah'tır." Zâriyat Sûresi, 51:58.

2. "Yeryüzünde yürüyen ve kendi rızığını yüklenemeyen nice canlıların ve sizin rızınızı Allah verir. O herşeyi hakkıyla işitir, herşeyi hakkıyla bilir." Ankebut Sûresi, 29:60.

EY EHL-İ İMAN! Sabıkan, adâvet ne kadar zararlı olduğunu anladın. Hem anla ki, adâvet kadar hayat-ı İslâmiyeye en müthiş bir maraz-ı muzır dahi, hırstır.

Hırs, sebab-i haybettir ve illet ve zilletir; ve mahrumiyet ve sefaleti getirir. Evet, her milletten ziyade hırsla dünyaya saldıran Yahudi milletin zillet ve sefaleti, bu hükme bir şahid-i katı'dır.

Evet, hırs, zîhayat âleminde en geniş bir daireden tut, tâ en cüz'î bir ferde kadar sû-i tesirini gösterir. Tevekkülvârî taleb-i rızık ise, bilâkis medar-ı rahattır ve her yerde hüsn-ü tesirini gösterir. İşte, bir nevi zîhayat ve rızıkla muhtaç olan meyvedar ağaçlar ve nebatlar, tevekkülvârî, kanaatkârâne yerlerinde durup hırs göstermediklerinden, rızıkları onlara koşup geliyor. Hayvanlardan pek fazla evlât besliyorlar. Hayvânât ise, hırsla rızıkları peşinde koştukları için, pek çok zahmet ve noksaniyetle rızıklarını elde edebiliyorlar.

Hem hayvânât dairesi içinde zaaf ve acz lisan-ı haliyle tevekkül eden yavruların meşru ve mükemmel ve lâtif rızıkları hazine-i rahmetten verilmesi; ve hırsla rızıklarına saldıran canavarların gayr-ı meşru ve pek çok zahmetle kazandıkları nâhoş rızıkları gösteriyor ki, hırs sebab-i mahrumiyettir; tevekkül ve kanaat ise vesile-i rahmettir.

Hem daire-i insaniye içinde her milletten ziyade hırsla dünyaya yapışan ve aşk ile hayat-ı dünyeviyeye bağlanan Yahudi milleti, pek çok zahmetle kazandığı, kendine faidesi az, yalnız hazinedarlık ettiği gayr-ı meşru bir servet-i ribâ ile bütün milletlerden yedikleri sille-i zillet ve sefalet, katl ve ihanet gösteriyor ki, hırs maden-i zillet ve hasârettir.

Hem harîs bir insan her vakit hasârete düştüğüne dair o kadar vakıalar var ki,

الْحَرِيسُ خَائِبٌ خَاسِرٌ

¹ darbimesel hükmüne geçmiş, umumun nazarında bir hakikat-i âmme olarak kabul edilmiştir.

Madem öyledir. Eğer malı çok seversen, hırsla değil, belki kanaatle malı talep et, tâ çok gelsin.

Ehl-i kanaat ile ehl-i hırs, iki şahsa benzer ki, büyük bir zâtın divanhanesine giriyorlar. Birisi kalbinden der: “Beni yalnız kabul etsin; dışarıdaki soğuktan kurtulsam bana kâfidir. En aşağıdaki iskemleyi de bana verseler, lütuftur.”

İkinci adam, güya bir hakkı varmış gibi ve herkes ona hürmet etmeye mecburmuş gibi, mağrurâne der ki: “Bana en yukarı iskemleyi vermeli.” O hırsla girer, gözünü yukarı mevkilere diker, onlara gitmek ister. Fakat divanhane sahibi onu geri döndürüp aşağı oturtur. Ona teşekkür lâzımken, teşekkürü bedel kalbinden kızıyor. Teşekkür değil, bilâkis hane sahibini tenkit ediyor. Hane sahibi de ondan istiskal ediyor.

Birinci adam mütevazîâne giriyor, en aşağıdaki iskemleye oturmak istiyor. Onun o kanaati, divanhane sahibinin hoşuna gidiyor. “Daha yukarı iskemleye buyurun” der. O da gittikçe teşekkürâtını ziyadeleştirir; memnuniyeti tezayüd eder.

İşte, dünya bir divanhane-i Rahmân’dır. Zemin yüzü bir sofrâ-i rahmettir. Derecât-ı erzak ve merâtib-i nimet dahi iskemleler hükmündedir.

Hem, en cüz’îişlerde de herkes hırsın sû-i tesirini hissedebilir.

Meselâ, iki dilenci birşey istedikleri vakit, hırsla ilhah eden dilenciden istiskal edip vermemek, diğer sakın dilenciye merhametedip vermek, herkes kalbinde hisseder.

Hem meselâ, gecede uykun kaçmış; sen yatmak istesen, lâkayt kalsan, uykun gelebilir. Eğer hırsla uyku istesen, “Aman yatayım, aman yatayım” dersen, bütün bütün uykunu kaçırsın.

Hem meselâ, mühim bir netice için birisini hırsla beklersin. “Aman gelmedi, aman gelmedi” deyip, en nihayet hırs senin sabrını tüketip, kalkar gidersin. Bir dakika sonra o adam gelir; fakat beklediğin o mühim netice bozulur.

Şu hâdisâtın sırrı şudur ki: Nasıl ki bir ekmeğin vücudu, tarla, harman, değirmen, fırına terettüp eder. Öyle de, tertib-i eşyada bir teennî-i hikmet vardır. Hırs sebebiyle, teennî ile hareket etmediği için, o tertipli eşyadaki mânevî basamakları müraat etmez; ya atlar, düşer veyahut bir basamağı noksan bırakır, maksada çıkamaz.

İşte, ey derd-i maişetle sersem olmuş ve hırs-ı dünya ile sarhoş olmuş kardeşler! Hırs bu kadar muzır ve belâlı birşey olduğu halde, nasıl hırs yolunda her zilleti irtikâp ve haram-helâl demeyip her malı kabul ve hayat-ı uhreviyeye lâzım çok şeyleri feda ediyorsunuz; hattâ erkân-ı İslâmiyenin mühim bir rüknü

olan zekâtı, hırs yolunda terk ediyorsunuz? Halbuki, zekât, her şahıs için sebeb-i bereket ve dâfi-i beliyiyattır. Zekâtı vermeyenin, herhalde elinden zekât kadar bir mal çıkacak; ya lüzumsuz yerlere verecektir, ya bir musibet gelip alacaktır.

Hakikatli bir rüya-yı hayaliyede, Birinci Harb-i Umumînin beşinci senesinde, bir acip rüyada benden soruldu:

“Müslümanlara gelen bu açlık, bu zayıat-ı maliye ve meşakkat-i bedeniye nedendir?”

Rüyada demiştim:

“Cenâb-ı Hakbir kısım maldan onda bir^{HAŞİYE-1} veya bir kısım maldan kırkta bir,^{HAŞİYE-2} kendi verdiği malından birisini bizden istedi—tâ bize fukaraların dualarını kazandırsın ve kin ve hasetlerini men etsin. Biz, hırsımız için tamahkârlık edip vermedik. Cenâb-ı Hak, müterakim zekâtını, kırkta otuz, onda sekizini aldı.

Haşîye-1 Yani, her sene taze verdiği buğday gibi mallardan onda bir.

Haşîye-2 Yani, eskiden verdiği kırktan ki, her senede galiben ve lââkal ribh-i ticarî ve nesl-i hayvanî cihetiyle, o kırktan taze olarak bir adet verir.

“Hem her senede yalnız bir ayda, yetmiş hikmetli bir açlık bizden istedi. Biz nefsimize acıdık; muvakkat ve lezzetli bir açlığı çekmedik. Cenâb-ı Hak, ceza olarak, yetmiş cihetle belâlı bir nevi orucu beş sene cebren bize tutturdu.

“Hem yirmi dört saatte birtek saati, hoş ve ulvî, nuranî ve faideli bir nevi talimat-ı Rabbâniyeyi bizden istedi. Biz tembellik edip o namazı ve niyazı yerine getirmedi. O tek saati diğer saatlere katarak zayi ettik. Cenâb-ı Hak, onun kefareti olarak, beş sene talim ve talimat ve koşturmakla bize bir nevi namaz kıldırıldı” demiştim.

Sonra ayıldım, düşündüm, anladım ki, o rüya-yı hayaliyede pek mühim bir hakikatvardır. Yirmi Beşinci Sözde, medeniyetle hükm-ü Kur’ân’ı muvazene bahsinde ispat ve beyan edildiği üzere, beşerin hayat-ı içtimaîsinde bütün ahlâksızlığın ve bütün ihtilâlâtın menşei iki kelimedir:

Birisi: “Ben tok olduktan sonra başkası açlıktan ölse bana ne?”

İkincisi: “Sen çalış, ben yiyeyim.”

Bu iki kelimeyi de idame eden, cereyan-ı ribâ ve terk-i zekâttır. Bu iki müthiş maraz-ı içtimaîyi tedavi edecek tek çare, zekâtın bir düstur-u umumî suretinde icrasıyla, vücut-u zekât ve hurmet-i ribâdır.

Hem değil yalnız eşhast ve hususî cemaatlerde, belki umum nev-i beşerin saadet-i hayatı için en mühim bir rükün, belki devam-ı hayat-ı insaniye için en mühim bir direk, zekâttır. Çünkü, beşerde, havas ve avâm, iki tabaka var. Havastan avâma merhamet ve ihsan; ve avâmdan havâssa karşı hürmet ve itaati temin edecek, zekâttır. Yoksa, yukarıdan avâmın başına zulüm ve tahakküm iner;

avâmdan zenginlere karşı kin ve isyan çıkar. İki tabaka-i beşer, daimî bir mücadele-i mânevîyede, bir keşmekeş-i ihtilâfta bulunur. Gele gele, tâ Rusya'da olduğu gibi, sa'y ve sermaye mücadelesi suretinde boğuşmaya başlar.

Ey ehl-i kerem ve vicdan! Ve ey ehl-i sehâvet ve ihsan! İhsanlar zekât namına olmazsa, üç zararı var. Bazan da faidesiz gider. Çünkü, Allah namına vermediğin için, mânen minnet ediyorsun, biçare fakiri minnet esareti altında bırakıyorsun. Hem makbul olan duasından mahrum kalıyorsun. Hem hakikaten Cenâb-ı Hakkın malını ibâdına vermek için bir tevziat memuru olduğun halde, kendini sahib-i mal zannedip bir küfrân-ı nimet ediyorsun.

Eğer zekât namına versen, Cenâb-ı Hak namına verdiğin için bir sevap kazanıyorsun, bir şükrân-ı nimet gösteriyorsun. O muhtaç adam dahi sana tabasbus etmeye mecbur olmadığı için, izzet-i nefsi kırılmaz ve duası senin hakkında makbul olur. Evet, zekât kadar, belki daha ziyade nafîle ve ihsan, yahut sair suretlerde verip riyâ ve şöhret gibi, minnet ve tezlil gibi zararları kazanmak nerede? Zekât namına o iyilikleri yapıp, hem farzı edâ etmek, hem sevabı, hem ihlâsı, hem makbul bir duayı kazanmak nerede?

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ¹

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدِنَ الَّذِي قَالَ: «
الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبَنِيَانِ الْمَرْصُوصِ يَشُدُّ بَعْضُهُ
بَعْضًا»²

وَقَالَ: «الْقَنَاعَةُ كَنْزٌ لَا يَفْنَى» وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ
أَجْمَعِينَ أَمِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ³

1. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Alîm-i Hakîmsin." Bakara Sûresi, 2:32.

2. Allahum! "Mü'minler birbiri için sağlam bir binanın taşları gibidir; birbirlerine kuvvet verirler."

3. "Kanaat tükenmez bir hazinedir" [Süyûtî, *el-Fethü'l-Kebîr*, 2:309] buyuran Efendimiz Muhammed'e ve bütün âl ve ashabına salât ve selâm et. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.

Hâtime

Gıybet hakkındadır

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ بِاسْمِهِ ۚ

YİRMİ BEŞİNCİ SÖZÜN Birinci Şulesinin Birinci Şuainın Beşinci Noktasının, makam-ı zem ve zecrin misallerinden olan birtek âyetin, mu’cizâne altı tarzda gıybetten tenfir etmesi, Kur’ân’ın nazarında gıybet ne kadar şenî birşey olduğunu tamamiyla gösterdiğinden, başka beyana ihtiyaç bırakmamış. Evet, Kur’ân’ın beyanından sonra beyan olamaz; ihtiyaç da yoktur.

İşte ³ **أَيُّبُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا** âyetinde altı derece zemmi zemmeder, gıybetten altı mertebe şiddetle zecreder. Şu âyet bilfiil gıybet edenlere müteveccih olduğu vakit, mânâsı gelecek tarzda oluyor. Şöyle ki:

Malûmdur, âyetin başındaki *hemze*, sormak, “âyâ” mânâsındadır. O sormak mânâsı, su gibi, âyetin bütün kelimelerine girer. Her kelimedede bir hükm-ü zımnî var.

İşte, *birincisi*, *hemze* ile der: Âyâ, sual ve cevap mahalli olan aklınız yok mu ki, bu derece çirkin birşeyi anlamıyor?

İkincisi: ⁴ **يُحِبُّ** lâfzıyla der: Âyâ, sevmek ve nefret etmek mahalli olan kalbiniz bozulmuş mu ki, en menfur bir işi sever?

Üçüncüsü ⁵ **أَحَدُكُمْ** kelimesiyle der: Cemaatten hayatını alan hayat-ı içtimaiye ve medeniyetiniz ne olmuş ki, böyle hayatınızı zehirleyen bir ameli kabul eder?

Dördüncüsü: ⁶ **أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ** kelâmıyla der: İnsaniyetiniz ne olmuş ki, böyle canavarcasına arkadaşınızı dişle parçalamayı yapıyorsunuz?

Beşincisi: ⁷ **أَخِيهِ** kelimesiyle der: Hiç rikkat-i cinsiyeniz, hiç sıla-i rahminiz yok mu ki, böyle çok cihetlerle kardeşiniz olan bir mazlumun şahs-ı mânevîsini insafsızca dişliyorsunuz? Ve hiç aklınız yok mu ki, kendi âzânızı kendi dişinizle divane gibi ısıyorsunuz?

1. Onun adıyla.
2. "Hiçbir şey yoktur ki Onu hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.
3. "Sizden biri, ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı?" Hucurât Sûresi, 49:12.
4. "Hoşlanır mı?" Hucurât Sûresi, 49:12.
5. "Sizden biri." Hucurât Sûresi, 49:12.
6. "Etini yemek." Hucurât Sûresi, 49:12.
7. "Kardeşinin." Hucurât Sûresi, 49:12.

مَيِّتًا

Altıncısı: ¹ kelâmıyla der: Vicdanınız nerede? Fıtratınız bozulmuş mu ki, en muhterem bir halde bir kardeşinize karşı, etini yemek gibi en müstekreh bir işi yapıyorsunuz?

1. "Ölü halde." Hucurât Sûresi, 49:12.

Demek, şu âyetin ifadesiyle ve kelimelerin ayrı ayrı delâletiyle, zem ve gıybet, aklen ve kalben ve insaniyeten ve vicdanen ve fıtraten ve milliyeten mezmumdur. İşte, bak, nasıl şu âyet îcazkârâne altı mertebe zemmi zemmetmekle, i'câzkârâne altı derece o cürümden zecreder.

Gıybet, ehl-i adâvet ve haset ve inadın en çok istimal ettikleri alçak bir silâhtır. İzzet-i nefis sahibi, bu pis silâha tenezzül edip istimal etmez. Nasıl meşhur bir zât demiş:

وَأَكْبَرُ نَفْسِي عَنْ جَزَاءٍ بِغِيْبَةٍ فَكُلُّ اغْتِيَابٍ جَهْدٌ
مَنْ لَا لَهُ جَهْدٌ

Yani, "Düşmanıma gıybetle ceza vermekten nefsimi yüksek tutuyorum ve tenezzületmiyorum. Çünkü gıybet, zayıf ve zelil ve aşağıların silâhıdır."

Gıybetodur ki, gıybet edilen adam hazır olsaydı ve işitseydi, kerahet edip darılacaktı. Eğer doğru dese, zaten gıybettir. Eğer yalan dese, hem gıybet, hem iftiradır; iki katlı çirkin bir gûnahtır.

Gıybet, mahsus birkaç maddede caiz olabilir:

Birisi: Şekvâ suretinde bir vazifedar adama der, tâ yardım edip o münkeri, o kabahati ondan izale etsin ve hakkını ondan alsın.

Birisi de: Bir adam onunla teşrik-i mesai etmek ister, seninle meşveret eder. Sen de, sırf maslahat için, garazsız olarak, meşveretin hakkını edâ etmek için desen: "Onunla teşrik-i mesai etme. Çünkü zarar göreceksin."

Birisi de: Maksadı tahkir ve teşhir değil, belki maksadı tarif ve tanıttırmak için dese: "O topal ve serseri adam filân yere gitti."

Birisi de: O gıybete dilen adam fâsık-ı mütecahirdir. Yani fenalıktan sıkılmıyor, belki işlediği seyyiatla iftihar ediyor, zulmüyle telezzüz ediyor, sıkılmayarak âşikâne bir surette işliyor.

İşte bu mahsus maddelerde, garazsız ve sırf hak ve maslahat için gıybet caiz olabilir. Yoksa, gıybet, nasıl ateş odunu yer, bitirir; gıybet dahi a'mâl-i salihayı

yer, bitirir.

Eğer gıybetetti veyahut isteyerek dinledi; o vakit ¹
اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلِمَنِ اغْتَبَانَاهُ demeli, sonra gıybet edilen adama ne vakit
rast gelse, “Beni helâl et” demeli.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي ²

Said Nursî

1. “Allahım, bizi ve gıybetini ettiğimiz zâtı mağfiret et.” Suyûtî, *el-Fethu'l-Kebîr*, 1:87.

2. Bâkî olan sadece Ödür.

Yirmi Üçüncü Mektup

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ¹ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ²
الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا بِعَدَدِ
عَاشِرَاتِ دَقَائِقِ عُمْرِكَ وَذَرَّاتِ وُجُودِكَ³

Aziz, gayretli, ciddî, hakikatli, hâlis, dirayetli kardeşim,

Bizim gibi hakikatve âhiret kardeşlerin, ihtilâf-ı zaman ve mekân, sohbetlerine ve ünsiyetlerine bir mâni teşkil etmez. Biri şarkta, biri garpta, biri mazide, biri müstakbelde, biri dünyada, biri âhirette olsa da, beraber sayılabilirler ve sohbet edebilirler. Hususan birtek maksat için birtek vazifede bulunanlar, birbirinin aynı hükmündedirler. Siziher sabah yanımda tasavvur edip, kazancımın bir kısmını, bir sülüsünü—Allah kabul etsin—size veriyorum. Duada, Abdülmecid ve Abdurrahman ile berabersiniz. İnşaallah her vakit hissenizi alırsınız.

Sizin dünyaca bazı müşkülâtınız, senin hesabına beni bir parça müteessir etti. Fakat madem dünya bâki değil ve musibetlerinde bir nevi hayır vardır; senin

bedeline “Yâ Hû bu da geçer” kalbime geldi.⁴ لَا عَيْشَ إِلَّا عَيْشُ الْآخِرَةِ
düşündüm.

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ⁵ okudum.⁶ dedim. Senin yerine teselli buldum. Cenâb-ı Hakbir abdini severse, dünyayı ona küstürür, çirkin gösterir.⁷ İnşaallah sen de o sevgililerin sınıfındansın. Sözlerin neşrine mânilerin çoğalması sizi müteessir etmesin. İnşaallah, neşrettiğin miktar bir rahmete mazhar olduğu zaman, pek bereketli bir surette o nurlu çekirdekler, kesretli çiçekler açacaklar.

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. “Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin.” İsrâ Sûresi, 17:44.

3. Ömrünün dakikalarının âhiretleri ve vücudunun zerrelere adedince, Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

4. “Gerçek hayat, ancak âhirethayatıdır.” *Buharî*, Rikak: 1; Cihad: 33, 110; Menâkıbu'l-Ensâr: 9; Mağâzi: 29; *Müslim*, Cihad: 126, 129; *Tirmizî*, Menâkıb: 55; *İbni Mâce*, Mesâcid: 3; *Müsned*, 2:381; 3:172, 180, 216, 276; 5:332.

5. “Şüphesiz, Allah sabredenlerle beraberdir.” Bakara Sûresi, 2:153; Enfâl Sûresi, 8:46.

6. “Muhakkak ki biz Allah'ın kullarıyız ve Ona döneceğiz.” Bakara Sûresi, 2:156.

7. *Tirmizî*, Tıb, 1; *Müsned*, 5:427; *Müstedrek*, 4:207; *Mecmeu'z-Zevâid*, 10:285; *Kenzü'l-Ummal*, 3:204.

Bazı sualler soruyorsunuz. Aziz kardeşim, yazılan galip Sözler ve Mektuplar, ihtiyarsız, def'î ve âni bir surette kalbe geliyordu, güzel oluyordu. Eğer ihtiyar ile, Eski Said gibi kuvve-i ilmiye ile düşünüp cevap versem, sönük düşer, noksan

olur. Bir miktardır ki, tulûat-ı kalbiye tevakkuf etmiş, hafıza kamçısı kırılmış. Fakat cevapsız kalmamak için gayet muhtasar birer cevap yazacağız.

BİRİNCİ SUALİNİZ: Mü'minin mü'mine en iyi duası nasıl olmalıdır?

Elcevap: Esbab-ı kabuldairelerinde olmalı. Çünkü bazı şerâit dahilinde dua makbul olur. Şerâit-i kabulün içtimaı nisbetinde makbuliyeti ziyadeleşir.

Ezcümle, dua edileceği vakit, istiğfar ile mânevî temizlenmeli; sonra, makbul bir dua olan salâvat-ı şerifeyi şefaathî gibi zikretmeli ve âhirde yine salâvat getirmeli. Çünkü, iki makbul duanın ortasında bir dua makbul olur.

Hem ¹ بِظَهْرِ الْغَيْبِ ² yani gıyabenona dua etmek,

Hem hadîste ve Kur'ân'da gelen me'sur dualarla dua etmek; meselâ,

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ لِي وَلِئَهْ فِي الدِّينِ
وَالدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ³
رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا
عَذَابَ النَّارِ ⁴

gibi câmi dualarla dua etmek

1. Müslim, Zikr: 86-88; Tirmizî, Birr, 50; Ebu Davud, Vitr, 29; İbni Mâce, Menâsik, 5.

2. Müslim, Zikr, 88; Tirmizî, Birr, 50; İbni Mâce, Menâsik, 5; Ebû Dâvud, Vitr, 29.

3. Allahım, Senden kendim ve onun için dünyada ve âhirette af ve âfiyet istiyorum. en-Nevevî, el-Ezkâr, 74; el-Hâkim, el-Müstedrek, 1:517.

4. "Ey Rabbimiz, bize dünyada da güzellik ver, âhirette de güzellik ver. Ve bizi Cehennem ateşinin azâbından koru." Bakara Sûresi, 2:201.

Hem hulûsve huşû ve huzur-u kalble dua etmek,

Hem namazın sonunda, bilhassa sabah namazından sonra,

Hem mevâki-i mübarekede, hususan mescidlerde,

Hem Cumada, hususan saat-i icabede,

Hem şuhur-u selâse, hususan leyâli-i meşhurede,

Hem Ramazan'da, hususan Leyle-i Kadirde dua etmek, kabule kârin olması rahmet-i İlâhiyeden kaviyen me'muldür.¹

O makbul duanın ya aynen dünyada eseri görünür; veyahut dua olunanın âhiretine ve hayat-ı ebediyesi cihetinde makbul olur. Demek, aynı maksat yerine gelmezse, dua kabul olmadı denilmez,² belki daha iyi bir surette kabul edilmiş denilir.

1. İhyâü Ulûmî'd-Dîn, 1:457-466; Nevevî, el-Ezkâr, s. 420-426.

2. Buhârî, Deavât, 22; Müslim, Zikr, 90-91.

İKİNCİ SUALİNİZ: Sahabe-i Kiram Hazeratına *radıyallahu anh* denildiğine

binaen, başkalara da bu mânâda söylemek muvafık mıdır?

Elcevap: Evet, denilir. Çünkü Resul-i Ekrem'in bir şîârı olan *aleyhissalâtü vesselâmkelâmı* gibi *radıyallahu anh* terkibi Sahabeye mahsus bir şiar değil. Belki Sahabe gibi, veraset-i nübüvvet denilen velâyet-i kübrâda bulunan ve makam-ı rızaya yetişen Eimme-i Erbaa, Şah-ı Geylânî, İmam-ı Rabbânî, İmam-ı Gazâlî gibi zatlara denilmeli. Fakat örf-ü ulemada Sahabeye *radıyallahu anh*, Tâbiîn ve Tebe-i Tâbiîne *rahimehullah*, onlardan sonrakilere *gaferahullah* ve evliyaya *kuddise sirruhu* denilir.

ÜÇÜNCÜ SUALİNİZ: Başta müçtehidîn-i izam imamları mı efdal, yoksa hak tarîkatlerin şahları, aktaabları mı efdaldır?

Elcevap: Umum müçtehidîn değil; belki Ebu Hanife, Mâlik, Şâfiî, Ahmed ibni Hanbel şahların, aktaabların fevkindedirler. Fakat hususî faziletlerde Şah-ı Geylânî gibi bazı harika kutuplar, bir cihette daha parlak makama sahiptirler. Fakat küllî fazilet imamlarıdır. Hem tarîkat şahlarının bir kısmı müçtehidlerdendir. Onun için, umum müçtehidîn, aktaabdan daha efdaldır denilmez. Fakat Eimme-i Erbaa, Sahabeden ve Mehdîden sonra en efdallerdir denilir.

DÖRDÜNCÜ SUALİNİZ: ¹ **إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ** de hikmet ve gaye nedir?

Elcevap: Cenâb-ı Hak, Hakîmismi muktezası olarak, vücud-u eşyada, bir merdivenin basamakları gibi bir tertip vaz etmiş. Sabırsız adam, teennî ile hareket etmediği için, basamakları ya atlar düşer veya noksan bırakır, maksut damına çıkamaz. Onun için hırs mahrumiyete sebeptir. Sabır ise, müşkülâtın

anahtarıdır ki, ² **وَالصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ** ³ **وَالْحَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ** durub-u emsal hükmüne geçmiştir. Demek, Cenâb-ı Hakkın inâyetve tevfiği, sabırlı adamlarla beraberdir. Çünkü sabır üçtür:

Biri: Mâsiyetten kendini çekip sabretmektir. Şu sabır takvâdır;

⁴ **إِنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ** sırrına mazhar eder.

İkincisi: Musibetlere karşı sabırdır ki, tevekkül ve teslimdir.

⁵ **وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ** ⁶ **إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ** şerefine mazhar ediyor.

1. "Şüphesiz, Allah sabredenlerle beraberdir." Bakara Sûresi, 2:153; Enfâl Sûresi, 8:46.
2. "Hırslı olan kimsenin ümidi boşa çıkar ve hüsrâna uğrar."

3. "Sabır, ferahlık ve genişliğin anahtarıdır." Aclûnî, *Keşfü'l-Haflâ*, 2:21.
4. "Allah takvâsahipleriyle beraberdir." Bakara Sûresi, 2:194.
5. "Muhakkak ki Allah tevekküledenleri sever." Âl-i İmrân Sûresi, 3:159.
6. "Allah sabredenleri sever." Âl-i İmrân Sûresi, 3:146.

Ve sabırsızlık ise Allah'tan şikâyeti tazammun eder. Ve ef'âlini tenkit ve rahmetini ittiham ve hikmetini beğenmemek çıkar.

Evet, musibetin darbesine karşı şekvâ suretiyle elbette âciz ve zayıf insan ağlar. Fakat şekvâ Ona olmalı; Ondan olmamalı. Hazret-i Yakup Aleyhisselâmın

إِنَّمَا أَشْكُوا بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ¹

demesi gibi olmalı. Yani, musibeti Allah'a şekvâ etmeli; yoksa Allah'ı insanlara şekvâ eder gibi "Eyvah! Of!" deyip "Ben ne ettim ki bu başıma geldi?" diyerek âciz insanların rikkatini tahrik etmek zarardır, mânâsızdır.

Üçüncü sabır: İbadet üzerine sabırdır ki, şu sabır onu makam-ı mahbubiyete kadar çıkarıyor, en büyük makam olan ubûdiyet-i kâmilecânibine sevk ediyor.

BEŞİNCİ SUALİNİZ: Sinn-i mükellefiyet on beş sene kabul ediliyor. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm nübüvvetten evvel nasıl ibadet ederdi?

Elcevap: Hazret-i İbrahim Aleyhisselâmın, Arabistan'da çok perdeler altında cereyan eden bakiye-i dini ile. Fakat farziyet ve mecburiyet suretiyle değil, belki ihtiyarıyla ve mendubiyet suretiyle ibadet ederdi.² Şu hakikat uzundur; şimdilik kısa kalsın.

1. "Ben derdimi de, üzüntümü de ancak Allah'a şikâyet ederim" dedi." Yusuf Sûresi, 12:86.
2. *Buhârî*, *Bed-ü'l-Vahy*, 3; Ş İbni Hişam, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1:251-252.

ALTINCI SUALİNİZ: Sinn-i kemâl itibar olunan kırk yaşında nübüvvetin gelmesi ve ömr-ü saadetlerinin altmış üç olmasındaki hikmet nedir?

Elcevap: Hikmetleri çoktur. Birisi şudur ki:

Nübüvvet gayet ağır ve büyük bir mükellefiyettir. Melekât-ı akliye ve istidâdât-ı kalbiyenin inkişafı ve tekemmülü ile o ağır mükellefiyet tahammül edilir. O tekemmülün zamanı ise kırk yaşıdır. Hem hevesât-ı nefsâniyenin heyecanlı zamanı ve hararet-i gariziyenin galeyanlı hengâmı ve ihtirâsât-ı dünyeviyyenin feveranlı vakti olan gençlik ve şebabiyet ise, sırf İlâhî ve uhrevî ve kudsî olan vezâif-i nübüvvete muvafık düşmüyor. Kırktan evvel ne kadar ciddî ve hâlis bir adam olsa da, şöhratperestlerin hatırlarına, "Belki dünyanın şan ve şerefi için çalışır" vehmi gelir. Onların ittihamından çabuk kurtulamaz. Fakat kırktan sonra, madem kabir tarafına nüzul başlıyor ve dünyadan ziyade âhiret ona görünüyor. Harekât ve a'mâl-i uhreviyesinde çabuk o ittihamdan kurtulur ve muvaffak olur. İnsanlar da sûizandan kurtulur, halâs olur.

Amma ömr-ü saadetinin altmış üç olması ise, çok hikmetlerinden birisi şudur ki:

Şer'anehl-i iman, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı gayet derecede

sevmek ve hürmet etmek ve hiçbir şeyinden nefret etmemek ve her halini güzel görmekle mükellef olduğundan, altmıştan sonraki meşakkatli ve musibetli olan ihtiyarlık zamanında, Habib-i Ekremi bırakmıyor; belki imam olduğu ümmetin ömr-ü galibi olan altmış üçte Mele-i Âlâya gönderiyor, yanına alıyor, her cihette imam olduğunu gösteriyor.

YEDİNCİ SUALİNİZ:

خَيْرُ شَبَابِكُمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِكُهُولِكُمْ وَشَرُّ كُهُولِكُمْ مَنْ
تَشَبَّهَ بِشَبَابِكُمْ¹

hadîs midir? Bundan murad nedir?

1. "Gençlerinizin en hayırlısı, ihtiyarlarınıza benzemeye çalışanlar; ihtiyarlarınızın en kötüsü de gençlerinize benzemeye çalışanlardır." Ali Mâverî, Edebü'd-Dünyâ ve'd-Dîn,s.27; İmam-ı Gazâlî, İhyâü Ulûmî'd-Dîn, 1:142; el-Münâvî, Feyzü'l-Kadîr, 3:487.

Elcevap: Hadîs olarak işitmişim. Muradda şudur ki:

En hayırlı genç odur ki, ihtiyar gibi ölümü düşünüp âhiretine çalışarak, gençlik hevesâtına esir olmayıp gaflette boğulmayandır. Ve ihtiyarlarınızın en kötüsü odur ki, gaflette ve hevesatta gençlere benzemek ister, çocukçasına hevesât-ı nefsâniyeye tâbi olur.

Senin levhanda gördüğün ikinci parçanın sahih sureti şudur ki: Ben başımın üstünde onu bir levha-i hikmet olarak tâlik etmişim. Her sabah ve akşam ona bakarım, dersimi alırım:

Dost istersen Allah yeter. Evet, O dost ise herşey dosttur.

Yârân istersen Kur'ân yeter. Evet, ondaki enbiya ve melâike ile hayalen görüşür ve vukuatlarını seyredip ünsiyet eder.

Mal istersen kanaat yeter. Evet, kanaat eden iktisat eder; iktisat eden bereket bulur.

Düşman istersen nefisyeter. Evet, kendini beğenen belâyı bulur, zahmete düşer; kendini beğenmeyen safâyı bulur, rahmete gider.

Nasihat istersen ölüm yeter. Evet, ölümü düşünen, hubb-u dünyadan kurtulur ve âhiretine ciddî çalışır.

Yedinci meselenize bir *sekizinci*yiben ilâve ediyorum. Şöyle ki:

Bir iki gün evvel bir hâfız, Sûre-i Yusuf'tan bir aşır, tâ

تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَالْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ

'e kadar okudu. Birden âni bir nükte kalbe geldi. Kur'ân'a ve imana ait herşey kıymetlidir; zâhiren ne kadar küçük olursa olsun kıymetçe büyüktür. Evet, saadet-i ebediyeye yardım eden, küçük

değildir. Öyle ise, “Şu küçük bir nüktedir; şu izaha ve ehemmiyete değmez” denilmez. Elbette şu çeşit mesâilde en birinci talebe ve muhatap olan ve nüket-i Kur’âniyeyi takdir eden İbrahim Hulûsi, o nükteyi işitmek ister. Öyle ise dinle:

1. “Müslüman olarak canımı al ve beni salih kullarına kat.” Yusuf Sûresi, 12:101.

En güzel bir kıssanın güzel bir nüktesidir. Ahsenü’l-kasas olan kıssa-i Yusuf Aleyhisselâmın hâtimesini haber veren

تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَالْحَقِّنِي بِالصَّالِحِينَ

âyetinin ulvî ve lâtif ve müjdeli ve

i’câzkârâne bir nüktesi şudur ki:

Sair ferahlı ve saadetli kıssaların âhirindeki zevâl ve firak haberlerinin acıları ve elemi, kıssadan alınan hayalî lezzeti acılaştırıyor, kırıyor. Bahusus kemâl-i ferah ve saadet içinde bulunduğunu ihbar ettiği hengâmda mevtini ve firakını haber vermek daha elîmdir; dinleyenlere eyvah dedirtir. Halbuki şu âyet, kıssa-i

Yusuf’un en parlak kısmı ki, Aziz-i Mısır olması, peder ve validesiyle görüşmesi, kardeşleriyle sevişip tanışması olan, dünyada en büyük saadetli ve ferahlı bir hengâmda, Hazret-i Yusuf’un mevtini şöyle bir surette haber veriyor ve diyor ki:

Şu ferahlı ve saadetli vaziyetten daha saadetli, daha parlak bir vaziyete mazhar olmak için, Hazret-i Yusuf kendisi Cenâb-ı Haktan vefatını istedi ve vefat etti, o saadete mazhar oldu. Demek, o dünyevî lezzetli saadetten daha cazibedar bir saadet ve ferahlı bir vaziyet, kabrin arkasında vardır ki, Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm gibi hakikatbîn bir zât, o gayet lezzetli dünyevî vaziyet içinde, gayet acı olan mevti istedi, tâ öteki saadete mazhar olsun.

İşte, Kur’ân-ı Hakîmin şu belâğatine bak ki, kıssa-i Yusuf’un hâtimesini ne suretle haber verdi. O haberde dinleyenlere elem ve teessüf değil, belki bir müjde ve bir sürur ilâve ediyor. Hem irşad ediyor ki:

Kabrin arkası için çalışınız; hakikîsaadet ve lezzet ondadır.

Hem Hazret-i Yusuf’un âli siddikiyetini gösteriyor ve diyor:

Dünyanın en parlak ve en sürurlu hâleti dahi ona gaflet vermiyor, onu meftun etmiyor; yine âhireti istiyor.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1. Bâkî olan sadece Odur.

Yirmi Dördüncü Mektup

SUAL: Eâzım-ı Esmâ-i İlâhiyeden olan Rahîmve Hakîm ve Vedûd'un iktiza ettikleri şefkatperverâne terbiye ve maslahatkârâne tedbir ve muhabbettârâne taltif, nasıl ve ne suretle, müthiş ve muvahhiş olan mevt ve ademle, zevâl ve firakla, musibet ve meşakkatle tevfiik edilebilir? Haydi, insan saadet-i ebediyeye gittiği için, mevt yolunda geçtiğini hoş görelim. Fakat bu nazik ve nazenin ve zîhayat olan eşcar ve nebâtat envâları ve çiçekleri ve vücuda lâıyk ve hayata âşık ve bekâya müştak olan hayvânât taifelerini, mütemadiyen hiçbirini bırakmayarak ifnâlarında ve gayet sür'atle onlara göz açtırmayarak idamlarında ve onlara nefes aldırmayarak meşakkatle çalıştırmalarında ve hiçbirini rahatta bırakmayarak musibetlerle tağıyirlerinde ve hiçbirini müstesna etmeyerek öldürmelerinde ve hiçbirini durmayarak zevâllerinde ve hiçbirini memnun olmayarak firaklarında hangi şefkat ve merhamet var, hangi hikmet ve maslahat bulunur, hangi lütuf ve merhamet yerleşebilir?

Elcevap: Dâıve muktazîyi gösteren Beş Remizle ve gayeleri ve faideleri gösteren Beş İşaretle şu suali halleden çok geniş ve çok derin ve çok yüksek olan hakikat-i uzmâya uzaktan uzağı baktırmaya çalışacağız.

1. "Allah dilediğini yapar ve dilediğı gibi hükmeder." İbrâhim Sûresi, 14:27; Mâide, 5:1.

Birinci Makam

Beş Remizdir.

BİRİNCİ REMİZ

Yirmi Altıncı Sözün hâtimelerinde denildiğı gibi, nasıl ki bir mahir san'atkâr, kıymettar bir elbiseyi murassâ ve münakkaş surette yapmak için, bir miskin adamı, lâıyk olduğı bir ücrete mukâbil model yaparak, kendi san'at ve maharetini göstermek için, o elbiseyi o miskin adam üstünde biçer, keser, kısaltır, uzatır; o adamı da oturtur, kaldırır, muhtelif vaziyetler verir. Şu miskin adamın hiçbir hakkı var mıdır ki, o san'atkâra desin: "Beni güzelleştiren bu

elbiseye neden ilişip tebdil ve tağyir ediyorsun ve beni kaldırıp oturtup meşakkatle benim istirahatimi bozuyorsun?”

Aynen öyle de, Sâni-i Zülcelâl, herbir nevi mevcudatın mahiyetini birer model ittihaz ederek ve nukuş-u esmâsıyla kemâlât-ı san’atını göstermek için, herbir şeye, hususan zîhayata, duygularla murassâ bir vücut libasını giydirerek, üstünde kalem-i kazâ ve kaderle nakışlar yapar, cilve-i esmâsını gösterir. Herbir mevcuda dahi, ona lâıyk bir tarzda bir ücret olarak, bir kemâl, bir lezzet, bir feyiz veriyor.

1 مَالِكُ الْمَلِكِ يَتَصَرَّفُ فِي مَلِكِهِ كَيْفَ يَشَاءُ sırrına mazhar olan o Sâni-i
Zülcelâle karşı hiçbir şeyin hakkı var mıdır ki, desin, “Bana zahmet veriyorsun, benim istirahatimi bozuyorsun.” Hâşâ!

1. Mülkün sahibi, mülkünde nasıl dilerse öyle tasarruf eder.

Evet, mevcudatın hiçbir cihette Vâcibü’l-Vücuda karşı hakları yoktur ve hak dâvâ edemezler. Belki hakları daima şükür ve hamd ile, verdiği vücut mertebelerinin hakkını edâ etmektir. Çünkü verilen bütün vücut mertebeleri vukuattır, birer illet ister. Fakat verilmeyen mertebeler imkânâttır. İmkânât ise ademdir, hem nihayetsizdir. Ademler ise illet istemezler. Nihayetsize illet olamaz.

Meselâ madenler diyemezler: “Niçin nebâtî olmadık?” şekvâ edemezler; belki vücut-u madenîye mazhar oldukları için, hakları Fâtırına şükrandır.

Nebâtat, “Niçin hayvan olmadım?” deyip şekvâ edemez. Belki, vücut ile beraber, hayata mazhar olduğu için, hakkı şükrandır.

Hayvan ise, “Niçin insan olmadım?” diye şikâyet edemez. Belki, hayat ve vücut ile beraber, kıymettar bir ruh cevheri ona verildiği için, onun üstündeki hakkı, şükrandır. Ve hâkezâ, kıyas et.

Ey insan-ı müştekî! Sen mâdum kalmadın, vücut nimetini giydin, hayatı tattın, câmid kalmadın, hayvan olmadın, İslâmiyet nimetini buldun, dalâlette kalmadın, sıhhat ve selâmet nimetini gördün, ve hâkezâ... Ey nankör! Daha sen nerede hak kazanıyorsun ki, Cenâb-ı Hakkın sana verdiği mahz-ı nimet olan vücut mertebelerine mukâbil şükretmeyerek, imkânât ve ademiyyat nev’inde ve senin eline geçmediği ve sen lâıyk olmadığın yüksek nimetlerin sana verilmediğinden, bâtıl bir hırsla Cenâb-ı Haktan şekvâ ediyorsun ve küfrân-ı nimet ediyorsun?

Acaba bir adam, minare başına çıkmak gibi âli derecatlı bir mertebeye çıksın, büyük makam bulsun, her basamakta büyük bir nimet görsün; o nimetleri verene şükretmesin ve desin: “Niçin o minareden daha yükseğine çıkamadım?” diye şekvâ ederek ağlayıp sızlasın—ne kadar haksızlık eder ve ne kadar küfrân-ı nimete düşer, ne kadar büyük divanelik eder; divaneler dahi anlar.

Ey kanaatsiz, hırslı ve iktisatsız, israflı ve haksız, şekvâlî, gafil insan! Kat'iyen bil ki, kanaat, ticaretli bir şükrandır; hırs, hasâretli bir küfrandır. Ve iktisat, nimete güzel ve menfaatli bir ihtiramdır. İsrâf ise, nimete çirkin ve zararlı bir istihfaftır. Eğer aklın varsa kanaate alış ve rızaya çalış. Tahammül etmezsen, “Yâ Sabûr” de ve sabır iste, hakkına razı ol, teşekkî etme. Kimden kime şekvâ ettiğini bil, sus. Herhalde şekvâ etmek istersen, nefsinı Cenâb-ı Hakka şekvâ et; çünkü kusur ondadır.

İKİNCİ REMİZ

On Sekizinci Mektubun âhirki meselesinin âhirindedenildiği gibi, Hâlık-ı Zülcelâl, hayretnümâ, dehşet-engiz bir surette bir faaliyet-i rububiyetiyle mevcudatı mütemadiyen tebdil ve tecdid ettiğinin bir hikmeti budur:

Nasıl ki mahlûkatta faaliyet ve hareket bir iştiha, bir iştiyak, bir lezzetten, bir muhabbetten ileri geliyor. Hattâ denilebilir ki, herbir faaliyette bir lezzet nev'i vardır; belki herbir faaliyet bir çeşit lezzettir. Ve lezzet dahi bir kemâle müteveccihdir; belki bir nevi kemâldir. Madem faaliyet bir kemâl, bir lezzet, bir cemâle işaret eder. Ve madem kemâl-i mutlak ve Kâmil-i Zülcelâl olan Vâcibü'l-Vücut, zât ve sıfât ve ef'âlinde bütün envâ-ı kemâlâta câmidir. Elbette, o Zât-ı Vâcibü'l-Vücutun vücub-u vücuduna ve kudsiyetine lâıyk bir tarzda ve istiğnâ-yı zâtîsine ve gınâ-yı mutlakına muvafık bir surette ve kemâl-i mutlakına ve tenezzüh-ü zâtîsine münasip bir şekilde, hadsiz bir şefkat-i mukaddese ve nihayetsiz bir muhabbet-i münezzehesi vardır.

Elbette o şefkat-i mukaddeseden ve o muhabbet-i münezzeheden gelen hadsiz bir şevk-i mukaddes vardır.

Ve o şevk-i mukaddesten gelen hadsiz bir sürur-u mukaddes vardır.

Ve o sürur-u mukaddesten gelen, tabiri caizse, hadsiz bir lezzet-i mukaddese vardır.

Ve elbette o lezzet-i mukaddeseile beraber, hadsiz Onun merhameti cihetiyle, faaliyet-i kudreti içinde, mahlûkatının istidatları kuvveden fiile çıkmasından ve tekemmül etmesinden neş'et eden, o mahlûkatın memnuniyetlerinden ve kemâllerinden gelen, Zât-ı Rahmân ve Rahîme ait, tabiri caizse, hadsiz memnuniyet-i mukaddese ve hadsiz iftihar-ı mukaddes vardır ki, hadsiz bir surette, hadsiz bir faaliyeti iktiza ediyor.

Ve o hadsiz faaliyet dahi, hadsiz bir tebdil ve tağyir ve tahvil ve tahribi dahi iktiza ediyor. Ve o hadsiz tağyir ve tebdil dahi mevt ve ademi, zevâl ve firakı iktiza ediyor.

Bir zaman, hikmet-i beşeriyenin, masnuatın gayelerine dair gösterdiği faideler, nazarımda çok ehemmiyetsiz göründü. Ve ondan bildim ki, o hikmet abesiyete

gider. Onun için, feylesofların ileri gidenleri, ya tabiat dalâletine düşer veya sofestaî olur veya ihtiyar ve ilm-i Sâniî inkâr eder veya Hâlîka “mucib-i bizzat” der.

İşte, o zaman, rahmet-i İlâhiyeHakîm ismini imdadıma gönderdi; bana da masnuatın büyük gayelerini gösterdi. Yani, herbir masnu öyle bir mektub-u Rabbânîdir ki, umum zîşuur onu mütalâa eder.

Şu gaye bir sene bana kâfi geldi. Sonra san’attaki harikalar inkişaf etti; o gaye kâfi gelmemeye başladı. Daha çok büyük diğer bir gaye gösterildi. Yani, herbir masnuun en mühim gayeleri Sâniine bakar; Onun kemâlât-ı san’atını ve nukuş-u esmâsını ve murassaât-ı hikmetini ve hedâyâ-yı rahmetini Onun nazarına arz etmek ve cemâl ve kemâline bir âyine olmaktır, bildim.

Şu gaye hayli zaman bana kâfi geldi. Sonra, san’at ve icad-ı eşyadaki hayret-engiz faaliyet içinde, gayet derecede sür’atlı tağyir ve tebdildeki mu’cizât-ı kudret ve şuûnât-ı rububiyet göründü. O vakit bu gaye dahi kâfi gelmemeye başladı. Belki şu gaye kadar büyük bir muktazî ve dâi dahi lâzımdır, bildim.

İşte, o vakit, şu İkinci Remizdeki muktazîler ve gelecek işaretlerdeki gayeler gösterildi. Ve yakînen bana bildirildi ki, kâinattaki kudretin faaliyeti ve seyr ü seyelân-ı eşya o kadar mânîdardır ki, o faaliyetle Sâni-i Hakîm envâ-ı kâinatı konuşturuyor. Güya göklerin ve zeminin müteharrik mevcutları ve hareketleri, onların o konuşmalarındaki kelimelerdir; ve taharrük ise, bir tekellümdür. Demek, faaliyetten gelen harekât ve zevâl, bir tekellümât-ı tesbihîyedir. Ve kâinattaki faaliyet dahi, kâinatın ve envânının sessizce bir konuşması ve konuşturmasıdır.

ÜÇÜNCÜ REMİZ

Eşya zevâl ve ademe gitmiyor; belki daire-i kudretten daire-i ilme geçiyor, âlem-i şehadetten âlem-i gayba gidiyor, âlem-i tagayyür ve fenâdan âlem-i nura, bekâya müteveccih oluyor.

Hakikatnokta-i nazarında, eşyadaki cemâl ve kemâl, esmâ-i İlâhiyeye aittir ve onların nukuş ve cilveleridir. Madem o esmâ bâkidirler ve cilveleri daimîdir; elbette nakışları teceddüd eder, tazelenir, güzelleşir. Ademe ve fenâyâ gitmiyor; belki, yalnız itibarî taayyünleri değişir. Ve medar-ı hüsn ve cemâl ve mazhar-ı feyiz ve kemâl olan hakikatleri ve mahiyetleri ve hüviyet-i misaliyeleri bâkidirler.

Zîruholmayanlar, doğrudan doğruya onlardaki hüsn ve cemâl, esmâ-i İlâhiyeye aittir; şeref onlarıdır, medih onların hesabına geçer, güzellik onlarındır, muhabbet onlara gider; o âyinelerin değişmesiyle onlara bir zarar îras etmez.

Eğer zîruhise, zevil’ukulden değilse, onların zevâl ve firakı bir adem ve fenâ

değil; belki vücud-u cismanîden ve vazife-i hayatın dağdağasından kurtulup, kazandıkları vazifenin semerelerini bâki olan ervahlarına devrederek, onların, o ervâh-ı bâkiyeleri dahi birer esmâ-i İlâhiyeye istinadederek devam eder, belki kendine lâayık bir saadete gider.

Eğer o zîruhlara zevil'ukulden ise, zaten saadet-i ebediyeye ve maddî ve mânevî kemâlâta medar olan âlem-i bekâyâ ve o Sâni-i Hakîmin dünyadan daha güzel, daha nuranî olan âlem-i berzah, âlem-i misal, âlem-i ervah gibi diğer menzillerine, başka memleketlerine bir seyr ü seferdir; bir mevt ve adem ve zevâl ve firak değil, belki kemâlâta kavuşmaktır.

Elhasıl: Madem Sâni-i Zülcelâl vardır ve bâkidir; ve sıfât ve esmâsı daimî ve sermedîdirler. Elbette o esmânın cilveleri ve nakışları, bir mânevî bekâ içinde teceddüd eder; tahrip ve fenâ, idam ve zevâl değildirler. Malûmdur ki, insan, insaniyet cihetiyle, ekser mevcudatla alâkadardır. Onların saadetleriyle müteazziz ve helâketleriyle müteallimdir. Hususan zîhayat ile, ve bilhassa nev-i beşerle, ve bilhassa sevdiği ve istihsan ettiği ehl-i kemâlin âlâmıyla daha ziyade müteallim ve saadetleriyle daha ziyade mes'ut olur. Hattâ, şefkatli bir valide gibi, kendi saadetini ve rahatını onların saadeti için feda eder.

İşte, her mü'min, derecesine göre, nur-u Kur'ânve sırr-ı iman ile, bütün mevcudatın saadetleriyle ve bekâlarıyla ve hiçlikten kurtulmalarıyla ve kıymettar mektubat-ı Rabbâniye olmalarıyla mes'ut olabilir ve dünya kadar bir nur kazanabilir. Herkes derecesine göre bu nurdan istifade eder.

Eğer ehl-i dalâletise, kendi elemiyle beraber, bütün mevcudatın helâketiyle ve fenâsıyla ve zâhirî idamlarıyla, zîruh ise âlâmlarıyla, müteallim olur. Yani, onun küfrü, onun dünyasına adem doldurur, onun başına boşaltır; daha Cehennem gitmeden Cehenneme gider.

DÖRDÜNCÜ REMİZ

Çok yerlerde dediğimiz gibi, bir padişahın sultan, halife, hâkim, kumandan gibi muhtelifünvanlar ve sıfatlardan neş'et eden muhtelif ayrı ayrı devâir-i teşkilâtı olduğu gibi, Cenâb-ı Hakkın Esmâ-i Hüsnâsının had ve hesaba gelmez türlü türlü tecelliyâtı vardır. Mahlûkatın tenevvüleri ve ihtilâfları, o tecelliyâtın tenevvülerinden ileri geliyor.

İşte, her kemâlve cemâl sahibi, fıtraten cemâl ve kemâlini görmek ve göstermek istemesi sırrınca, o muhtelif esmâ dahi, daimî ve sermedî oldukları için, daimî bir surette Zât-ı Akdes hesabına tezahür isterler. Yani nakışlarını görmek isterler. Yani, kendi nakışlarının âyinelerinde cilve-i cemâllerini ve in'ikâs-ı kemâllerini görmek ve göstermek isterler. Yani, kâinat kitab-ı kebîrini ve mevcudatın muhtelif mektubatını ânen feânen tazelandirmek, yani yeniden

yeniye mânidar yazmak, yani birtek sahifede ayrı ayrı binler mektubatı yazmak ve herbir mektubu Zât-ı Mukaddes ve Müsemma-yı Akdesin nazar-ı şuhuduna izhar etmekle beraber, bütün zîşuurun nazar-ı mütalâasına göstermek ve okutturmak iktiza ederler. Bu hakikate işaret eden şu hakikatli şiire bak:

*Kitab-ı âlemin yaprakları, envâ-ı nâmâdud,
Huruf ile kelimâtı dahi efrâd-ı nâmahdud.
Yazılmış destgâh-ı Levh-i Mahfuz-u hakikatte,
Mücessem lâfz-ı mânidardır âlemde her mevcud.*

تأمل سطور الكائنات فإنها من الملائكة
إليك رسائل¹

1. Kâinatın satırlarını dikkatle mütalâa et. Zira onlar, Mele-i Âlâdan sana gönderilmiş mektuplardır.

BEŞİNCİ REMİZ

İki Nüktedir.

BİRİNCİ NÜKTE: Madem Cenâb-ı Hak var; herşey var. Madem Cenâb-ı Vâcibü'l-Vücuda intisap var; herşey için bütün eşya var. Çünkü, Vâcibü'l-Vücuda nisbetle herbir mevcud, bütün mevcudata, vahdet sırrıyla bir irtibat peydâ eder. Demek, Vâcibü'l-Vücuda intisabını bilen veya intisabı bilinen herbir mevcud, sırr-ı vahdetle, Vâcibü'l-Vücuda mensup bütün mevcudatla münasebettar olur. Demek herbir şey, o intisap noktasında hadsiz envâr-ı vücuda mazhar olabilir. Firaklar, zevâller, o noktada yoktur. Bir ân-ı seyyâle yaşamak, hadsiz envâr-ı vücuda medardır.

Eğer o intisapolmazsa ve bilinmezse, hadsiz firaklara ve zevâllere ve ademlere mazhar olur. Çünkü, o halde, alâkadar olabileceği herbir mevcuda karşı bir firakı ve bir iftirakı ve bir zevâli vardır. Demek, kendi şahsî vücuduna, hadsiz ademler ve firaklar yüklenir. Bir milyon sene vücutta kalsa da (intisapsız), evvelki noktasındaki o intisaptaki bir an yaşamak kadar olamaz.

Onun için, ehl-i hakikatdemişler ki: “Bir ân-ı seyyâle vücud-u münevver, milyon sene bir vücud-u ebtere müreccahtır.” Yani, Vücud-u Vacibe nisbetle bir an vücut, nisbetsiz milyon sene bir vücuda müreccahtır.

Hem bu sır içindir ki, ehl-i tahkikdemişler: “Envâr-ı vücut ise Vâcibü'l-Vücudu tanımakladır.” Yani, o halde kâinat, envâr-ı vücut içinde olarak, melâike ve ruhaniyat ve zîşuurlarla dolu görünür. Eğer Onsuz olsa, adem zulümatları firak ve zevâl elemeleri herbir mevcudu ihata eder. Dünya, o adamın nazarında, boş ve hâli bir vahşetgâh suretinde görünür.

Evet, nasıl ki bir ağaç meyvelerinin herbirisi, ağacın başındaki bütün

meyvelere karşı birer nisbeti var. Ve o nisbetle birer kardeşi, arkadaşı mevcut olduğundan, onların adedince ârızî vücutları vardır. Ne vakit o meyve ağacın başından kesilse, herbir meyveye karşı bir firak ve zevâl hâsıl olur. Herbir meyve onun için mâdum hükmündedir. Haricî bir zulmet-i adem ona hâsıl oluyor. Öyle de, kudret-i Ehad-i Samede intisap noktasında, herşey için bütün eşya var. Eğer intisap olmazsa, herşey için, eşya adedince haricî ademler var.

İşte, şu remizden, imanın azamet-i envârına bak ve dalâletin dehşetli zulûmatını gör. Demek, iman, şu remizde beyan edilen hakikat-i âliye-i nefsül emriyenin ünvanıdır; ve iman ile ondan istifade edebilir. Eğer iman olmazsa: Nasıl ki kör, sağır, dilsiz, akılsız adama herşey mâdumdur; öyle de, imansız herşey mâdumdur, zulûmatlıdır.

İKİNCİ NÜKTE: Dünyanın ve eşyanın üç tane yüzü var:

Birinci yüzü: Esmâ-i İlâhiyeye bakar, onların âyineleridir. Bu yüze zevâl ve firak ve adem giremez; belki tazelenmek ve teceddüd var.

İkinci yüzü: Âhirete bakar, âlem-i bekâya nazar eder, onun tarlası hükmündedir. Bu yüzde, bâki semereler ve meyveler yetiştirmek var; bekâya hizmet eder, fâni şeyleri bâki hükmüne getirir. Bu yüzde dahi mevt ve zevâl değil, belki hayat ve bekâ cilveleri var.

Üçüncü yüzü: Fânilere, yani bizlere bakar ki, fânilerin ve ehl-i hevesâtın mâşukası ve ehl-i şuurun ticaretgâhı ve vazifedarların meydan-ı imtihanlarıdır. İşte bu üçüncü yüzündeki fenâ ve zevâl, mevt ve ademin acılarına ve yaralarına merhem için, o üçüncü yüzün içyüzündeki bekâ ve hayat cilveleri var.

Elhâsıl, şu mevcudat-ı seyyâle, şu mahlûkat-ı seyyâre, Vâcibü'l-Vücudun envâr-ı îcad ve vücudunu tazelandirmek için müteharrik âyineler ve değişen mazharlardır.

İkinci Makam

Bir Mukaddime, Beş İşarettir.

Mukaddimeİki Mebhastır.

BİRİNCİ MEBHAS: Bu gelecek Beş İşarette, şuûnât-ı rububiyeti rasat etmek için, birer sönük, küçük dürbün nev'inden birer temsil yazılacak. Bu temsiller şuûnât-ı rububiyetin hakikatini tutamaz, ihata edemez, mikyas olamaz; fakat baktırabilir. O gelecek temsilâtta ve geçen remizlerde, Zât-ı Akdesin şuûnâtına münasip olmayan tabirat, temsilin kusuruna aittir. Meselâ, lezzet ve sürur ve memnuniyetin bizce malûm mânâları, şuûnât-ı mukaddeseyi ifade edemiyor; fakat birer ünvan-ı mülâhazadır, birer mirsad-ı tefekkürdür.

Hem dahi şu temsiller, muhît, azîm bir kanun-u rububiyetin küçük bir misalde ucunu göstermekle, rububiyetin şuûnâtında o kanunun hakikatini ispat ediyor. Meselâ, “Bir çiçek vücuttan gider, binler vücut bırakarak öyle gider” denilmiş. Onunla azîm bir kanun-u rububiyeti gösteriyor ki, bütün bahar, belki bütün dünyadaki mevcudatta bu kanun-u rububiyet cereyan ediyor.

Evet, Hâlık-ı Rahîm, bir kuşun tüylü libasını hangi kanunla değiştiriyor, tazelandiriyor. O Sâni-i Hakîm, aynı kanunla, her sene küre-i arzın libasını tecdid eder. Hem o aynı kanunla, her asırda dünyanın şeklini tebdil eder. Hem aynı kanunla, kıyamet vaktinde kâinatın suretini tağyir edip değiştirir.

Hem hangi kanunla zerreyi Mevlevî gibi tahrik ederse, aynı kanunla küre-i arzı meczup ve semâa kalkan Mevlevî gibi döndürüyor. Ve o kanunla âlemleri böyle çeviriyor ve manzume-i şemsiyeyi gezdiriyor.

Hem hangi kanunla senin bedenindeki hüceyrâtın zerrelerini tazelandiriyor tamir ve tahlil ediyorsa, aynı kanunla senin bağını her sene tecdid eder ve her mevsimde çok defa tazelandirir. Aynı kanunla, zemin yüzünü her bahar mevsiminde tecdid eder, taze bir peçe üstüne çeker.

Hem o Sâni-i Kadîr, hangi kanun-u hikmetle bir sineği ihyâ eder; aynı kanunla şu önümüzdeki çınar ağacını her baharda ihyâ eder. Ve o kanunla küre-i arzı yine o baharda ihyâ eder. Ve aynı kanunla haşirde mahlûkatı da ihyâ eder. Şu sırra

işareten, ¹ مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بَعَثَكُمْ إِلَّا كَفَسٍ وَاحِدَةٍ Kur'ân ferman eder.

1. “Sizin yaratılmanız da, diriltilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir.” Lokman Sûresi, 31:28.

Ve hâkezâ, kıyas et. Bunlar gibi çok kavânin-i rububiyetvardır ki, zerreden tâ mecmu-u âleme kadar cereyan ediyor. İşte, faaliyet-i rububiyetin içindeki şu

kanunların azametine bak ve genişliğine dikkat et ve içindeki sırr-ı vahdeti gör, herbir kanun bir burhan-ı vahdet olduğunu bil. Evet, şu çok kesretli ve çok azametli kanunlar, herbiri ilim ve iradenin cilvesi olmakla beraber, hem vâhid, hem muhîr olduğu için, Sâniin vahdâniyetini ve ilim ve iradesini gayet kat'î bir surette ispat ederler.

İşte, ekserSözlerde ekser temsilât, böyle kanunların uçlarını birer cüz'î misalle göstermekle, müddeâda aynı kanunun vücuduna işaret eder. Madem temsille kanunun tahakkuku gösteriliyor; burhan-ı mantıkî gibi yakınî bir surette müddeâyı ispat eder. Demek, Sözlerdeki ekser temsiller birer burhan-ı yakınî, birer hüccet-i katia hükmündedir.

İKİNCİ MEBHAS: Onuncu Sözün Onuncu Hakikatinde denildiği gibi: Bir ağacın ne kadarmeyveleri ve çiçekleri vardır; herbir meyvenin, herbir çiçeğin o kadargayeleri, hikmetleri vardır. Ve o hikmetler üç kısımdır:

Bir kısmı Sânie bakar, esmâsının nakışlarını gösterir.

Bir kısmı zîşuurlara bakar ki, onların nazarlarında kıymettar mektubat ve mânidar kelimattır.

Bir kısmı kendi nefesine ve hayatına ve bekâsına bakar. Ve insana faideli ise, insanın menfaatine göre hikmetleri vardır.

İşte, herbir mevcudun böyle kesretli gayeleri bulunduğunu bir vakit düşünürken, hatırıma Arabî tarzda ve gelecek Beş İşaretin esâsâtına nota hükmünde olarak, küllî gayelere işaret eden şu fıkralar gelmiştir:

وَهَذِهِ الْمَوْجُودَاتُ الْجَلِيلَةُ مَظَاهِرُ سَيَّالَةٍ وَمَرَايَا
 جَوَّالَةٍ لِتَجَدُّدِ تَجَلِّيَّاتِ أَنْوَارِ إِيجَادِهِ سُبْحَانَهُ
 بِتَبَدُّلِ التَّعَيِّنَاتِ الْإِعْتِبَارِيَّةِ. أَوَّلًا: مَعَ اسْتِحْفَافِ
 الْمَعَانِي الْجَمِيلَةِ وَالْهُوَيَّاتِ الْمِثَالِيَّةِ. وَثَانِيًا: مَعَ
 إِنْتِاجِ الْحَقَائِقِ الْغَيْبِيَّةِ وَالنُّسُوجِ اللَّوْحِيَّةِ. وَثَالِثًا: مَعَ
 نَشْرِ الثَّمَرَاتِ الْآخِرَوِيَّةِ وَالْمَنَاطِرِ السَّرْمَدِيَّةِ. وَرَابِعًا:
 مَعَ إِعْلَانِ التَّسْبِيحَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ وَإِظْهَارِ الْمُقْتَضِيَّاتِ
 الْأَسْمَائِيَّةِ. وَخَامِسًا: لِظُهُورِ الشُّونَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ
 وَالْمَشَاهِدِ الْعِلْمِيَّةِ¹

İşte bu beş fıkrada, gelecekte bahsedeceğimiz işârâtın esâsâtı var. Evet, herbir mevcut, hususan zîhayat olanların, beş tabaka ayrı ayrı hikmetleri ve gayeleri var. Nasıl ki, meyvedar bir ağaç, birbirinin üstündeki dalları semere verir. Öyle de, herbir zîhayatın, beş tabaka muhtelif gayeleri bulunur ve hikmetleri var.

Ey insan-ı fâni! Senin cüz'îbir çekirdek hükmündeki kendi hakikatini, meyvedar bir şecere-i bâkiyeye inkılâp etmesini ve Beş İşarete gösterilen on tabaka meyvelerini ve on nevi gayelerini elde etmesini istersen, hakikî imanı elde et. Yoksa, bütün onlardan mahrum kalmakla beraber, o çekirdek içinde sıkışıp; çürüyeceksin.

BİRİNCİ İŞARET

فَأَوَّلًا: بِتَبَدُّلِ التَّعَيِّنَاتِ الْإِعْتِبَارِيَّةِ مَعَ اسْتِحْفَافِ
 الْمَعَانِي الْجَمِيلَةِ وَالْهُوَيَّاتِ الْمِثَالِيَّةِ

fıkrası ifade ediyor ki:

1. Bu muhteşem mevcudat, *evvelâ*: güzel mânâlarının ve misalî hüviyetlerinin muhafaza edilmesiyle, *saniyen*: gaybî hakikatleri ve elvâh-ı mahfuzadaki suretleri netice vermekle, *salisen*: uhrevî semereleri ve sermedî manzaraları neşretmekle, *rabian*: Rablerinin tesbihatını ilân ve Esmâ-i Hüsnânın muktezijâtını izhar etmekle, *hamisen*: şûnât-ı Sübhâniyenin ve ilmî vücut dairelerinin zuhuru için itibârtaayyınlarının değişmesiyle, her türlü kusurdan münezzeh olan Zâtümenvâr-ı icadiyesinin tecelliyâtının yenilenmesine birer gelip geçicimezâhir, birer müteharrik aynadırlar.

Bir mevcut, vücuttan gittikten sonra, zâhirenkendisi ademe, fenâyâ gider; fakat ifade ettiği mânâlar bâki kalır, mahfuz olur. Hüviyet-i misaliyesi ve sureti ve mahiyeti dahi âlem-i misalde ve âlem-i misalin nümuneleri olan elvâh-ı mahfuzada ve elvâh-ı mahfuzanın nümuneleri olan kuvve-i hafızalarda kalır.

Demek, bir vücud-u sûrî kaybeder, yüzer vücud-u mânevî ve ilmî kazanır.

Meselâ, nasıl ki bir sahifenin tab'ına medar olan matbaa hurufatına bir vaziyet ve bir tertip verilir ve bir sahifenin tab'ına medar olur; ve o sahife ise, suretini ve hüviyetini, basılan müteaddit yapıklara verip ve mânâlarını çok akıllara neşrettikten sonra, o matbaa hurufatının vaziyeti ve tertibi de değiştirilir. Çünkü daha ona lüzum kalmadı; hem başka sahifelerin tab'ı lâzım geliyor. İşte, aynen bunun gibi, şu mevcudat-ı arziye, hususan nebâtiye, kalem-i kader-i İlâhî onlara bir tertip, bir vaziyet verir; bahar sahifesinde kudret onları icad eder; ve güzel mânâlarını ifade ederek, suretleri ve hüviyetleri âlem-i misal gibi âlem-i gaybın defterine geçtikleri için, hikmet iktiza ediyor ki, o vaziyet değişsin, tâ yeni gelecek diğer bahar sahifesi yazılsın, onlar dahi mânâlarını ifade etsinler.

İKİNCİ İŞARET

وَتَانِيًا: مَعَ إِنْتَاكِ الْحَقَائِقِ الْغَيْبِيَّةِ وَالنَّسُوجِ اللَّوْحِيَّةِ

Bu fıkrâişaret eder ki:

Herbir şey, cüz'î olsun, küllî olsun, vücuttan gittikten sonra—hususan zîhayat olsa—çok hakaik-i gaybiye netice vermekle beraber, âlem-i misalin defterlerinde olan levh-i misâlî üstünde etvâr-ı hayatı adedince suretleri bırakıp, o suretlerden mânidar olan ve mukadderât-ı hayatiye denilen sergüzeşt-i hayatiyeleri yazılır ve ruhaniyata bir mütalâagâh olur.

Nasıl ki, meselâ bir çiçek vücuttan gider; fakat yüzer tohumcuklarını ve tohumcuklarda mahiyetini vücutta bırakmakla beraber, küçük elvâh-ı mahfuzada ve elvâh-ı mahfuzanın küçük nümuneleri olan hafızalarda binler suretini bırakıp, zîşuurlara etvâr-ı hayatıyla ifade ettiği tesbihât-ı Rabbâniye ve nukuş-u esmâiyyeyi okutturur, sonra gider. Öyle de, yeryüzünün saksısında güzel masnuatla münakkaş olan bahar mevsimi, bir çiçektir. Zâhiren zevâl bulur, ademe gider. Fakat onun tohumları adedince ifade ettikleri hakaik-i gaybiye ve çiçekleri adedince neşrettiği hüviyet-i misaliye ve mevcudatı adedince gösterdikleri hikmet-i Rabbâniyeyi kendine bedel olarak vücutta bırakıp sonra bizden saklanır. Hem o giden baharın arkadaşları olan sair baharlara yer boşaltır-tâ onlar gelip vazife görsünler. Demek o bahar zâhirî bir vücudu çıkarır, mânen bin vücut giyer.

ÜÇÜNCÜ İŞARET

وَتَالِثًا: مَعَ نَشْرِ الثَّمَرَاتِ الْأُخْرَوِيَّةِ وَالْمَنَاطِرِ السَّرْمَدِيَّةِ

fıkrası ifade ediyor ki:

Dünya bir destgâh ve bir mezraadır; âhiret pazarına münasip olan mahsulâtı yetiştirir. Çok Sözlerde ispat etmişiz: Nasıl ki cin ve insin amelleri âhiret pazarına gönderiliyor. Öyle de, dünyanın sair mevcudatı dahi, âhiret hesabına çok vazifeler görüyorlar ve çok mahsulât yetiştiriyorlar. Belki küre-i arz onlar için geziyor. Belki denilebilir ki, onun içindir. Bu sefine-i Rabbâniye, yirmi dört bin senelik bir mesafeyi bir senede geçip meydan-ı haşrin etrafında dönüyor.

Meselâ, ehl-i Cennet elbette arzu ederler ki, dünya maceralarını tahattur etsinler ve birbirine nakletsinler. Belki o maceraların levhalarını ve misallerini görmeyi çok merak ederler. Elbette, sinema perdelerinde görmek gibi, o levhaları, o vak'aları müşahade etseler, çok mütelezziz olurlar. Madem öyledir; herhalde, dâr-ı lezzet ve menzil-i saadet olan dâr-ı Cennette, ¹

عَلَى سُرِّ مُتَقَابِلِينَ işaretiyle, sermedî manzaralarda, dünyevî maceraların muhaveresi ve dünyevî hâdisâtın manzaraları Cennette bulunacaktır.

1. "Karşılıklı tahtlarda." Hicr Sûresi, 15:47.

İşte bu güzel mevcudatın bir an görünmesiyle kaybolması ve birbiri arkasından gelip geçmesi, menâzır-ı sermediyeyi teşkil etmek için bir fabrika destgâhları hükmünde görünüyor. Meselâ, nasıl ki ehl-i medeniyet fânî vaziyetlere bir nevi bekâ vermek ve ehl-i istikbale yadigâr bırakmak için, güzel veya garip vaziyetlerin suretlerini alıp sinema perdeleriyle istikbale hediye ediyor; zaman-ı maziye zaman-ı halde ve istikbalde gösteriyor ve derc ediyorlar. Aynen öyle de, şu mevcudat-ı bahariye ve dünyeviyede kısa bir hayat geçirdikten sonra, onların Sâni-i Hakîmi, âlem-i bekâyâ ait gayelerini o âleme kaydetmekle beraber, âlem-i ebedîde, sermedî manzaralarda onların etvâr-ı hayatlarında gördükleri vezâif-i hayatiyeyi ve mu'cizât-ı Sübhâniyeyi menâzır-ı sermediyede kaydetmek, mukteza-yı ism-i Hakîm ve Rahîm ve Vedûddur.

DÖRDÜNCÜ İŞARET

وَرَابِعًا: مَعَ إِعْلَانِ التَّسْبِيحَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ وَإِظْهَارِ
الْمُقْتَضَيَاتِ الْأَسْمَائِيَّةِ

fıkrası ifade ediyor ki:

Mevcudat, etvâr-ı hayatıyla, müteadditenvâ-ı tesbihat-ı Rabbâniyeyi yapıyor. Hem esmâ-i İlâhiyenin iktiza ve istilzam ettikleri hâlâtı gösteriyor ki: Meselâ Rahîm ismi şefkat etmek ister, Rezzâk ismi rızık vermek iktiza eder, Lâtîf ismi lütfetmek istilzam eder. Ve hâkezâ, bütün esmânın birer birer muktezası vardır. İşte, herbir zîhayat, hayatıyla ve vücuduyla o esmânın muktezasını göstermekle beraber, cihazatı adedince Sâni-i Hakîme tesbihat yapıyorlar.

Meselâ, nasıl ki bir insan güzel meyveler yer. O meyveler midesinde dağılır, erir, zâhiren mahvolur. Fakat ağzından, midesinden başka bütün hüceyrât-ı bedeniyede faaliyetkârâne bir lezzet, bir zevk vermekle beraber, aktâr-ı bedendeki vücudu ve hayatı beslemek ve idame-i hayat etmek gibi pek çok hikmetlerin vücuduna medar oluyor. O taam kendisi de, vücud-u nebâtîden hayat-ı insaniye tabakasına çıkıyor, terakki ediyor. Aynen öyle de, şu mevcudat zevâl perdesinde saklandıkları vakit, onların yerinde herbirisinin pek çok tesbihatı bâki kalmakla beraber, pek çok esmâ-i İlâhiyenin de nukuşlarını ve mukteziyâtını o esmânın ellerine bırakır, yani bir vücud-u bâkiyeye tevdi ederler, öyle giderler.

Acaba fânive muvakkat bir vücudun gitmesiyle, onun yerine bir nevi bekâya mazhar binler vücut kalsa, denilir mi ki “Ona yazık oldu” veyahut “Abes oldu” veyahut “Şu sevimli mahlûk neden gitti” şekvâ edilebilir mi? Belki onun hakkındaki rahmet, hikmet, muhabbet öyle iktiza ediyorlar ve öyle olmak gerektir. Yoksa, birtek zarargelmemek için, binler menfaati terk etmek lâzım gelir ki, o halde binler zarar olur.

Demek Rahîm, Hakîm ve Vedûd isimleri, zevâle ve firaka muarız değiller; belki istilzam edip iktiza ediyorlar.

BEŞİNCİ İŞARET

وَحَامِسًا: لِظُهُورِ الشُّؤْنَاتِ السَّبْحَانِيَّةِ وَالْمَشَاهِدِ
الْعِلْمِيَّةِ

fıkrası ifade ediyor ki:

Mevcudat, hususan zîhayat olanlar, vücud-u surîden gittikten sonra, bâki çok şeyleri bırakırlar, öyle giderler.

İkinci Remizde beyan edildiği gibi, Zât-ı Vâcibü'l-Vücudun kudsiyet ve istiğnâ-yı kemâline muvafık bir tarzda ve ona lâayık bir surette, hadsiz bir muhabbet, nihayetsiz bir şefkat, gayetsiz bir iftihar, tabiri caizse, mukaddes, hadsiz bir memnuniyet, bir sevinç—tabirde hata olmasın—hadsiz bir lezzet-i mukaddese, bir ferah-ı münezzeh, şuûnât-ı rububiyetinde bulunur ki, onların âsârı bilmüşahede görünüyor. İşte o şuûnat iktiza ettikleri hayretnümâ faaliyet içinde, mevcudat, tebdil ve tağyirle, zevâl ve fenâ içinde sür'atle sevk ediliyor, mütemadiyen âlem-i şehadetten âlem-i gayba gönderiliyor. Ve o şuûnâtın cıvılları altında, mahlûkat, daimî bir seyr ü seyelân, bir hareket ve cıvıllar içinde çalkanmakta ve ehl-i gafletin kulaklarına vâveylâ-yı firak ve zevâli ve ehl-i hidayet sem'ine velvele-i zikir ve tesbihi dağıtmaktadırlar.

Bu sırra binaen, herbir mevcut, Vâcibü'l-Vücudun bâki şuûnâtının tezahürüne bâki birer medar olacak mânâları, keyfiyetleri, hâletleri vücutta bırakıp öyle gidiyorlar. Hem o mevcut, bütün müddet-i hayatında geçirdiği etvar ve ahvâli, ilm-i ezelînin ünvanları olan İmam-ı Mübîn, Kitab-ı Mübîn, Levh-i Mahfuz gibi vücut-u ilmî dairelerinde vücut-u haricîsini temsil eden mufasssal bir vücut dahi bırakıp öyle giderler. Demek, her fâni, bir vücudu terk eder, binler bâki vücutları kazanır, kazandırır.

Meselâ, nasıl ki harikulâde bir fabrika makinesine âdi bazı maddeler atılır; içinde yanarlar, zâhiren mahvolur, fakat o fabrikanın imbiklerinde çok kıymettar kimya maddeleri ve edviyeler teressüp eder. Hem onun kuvvetiyle ve buharıyla o fabrikanın çarkları döner; bir taraftan kumaşları dokumasına, bir kısmı kitap tab'ına, birkısmı da şeker gibi başka kıymettar şeyleri imal etmesine medar oluyor, ve hâkezâ... Demek, o âdi maddelerin yanmasıyla ve zâhiren mahvolmasıyla binler şeyler vücut buluyor. Demek, âdi bir vücut gider, âli çok vücutları irsiyet bırakır. İşte, şu halde, o âdi maddeye “Yazık oldu” denilir mi?

“Fabrika sahibi neden ona acımadı, yandırdı; o sevimli maddeleri mahvetti?” şikâyet edilir mi?

Aynen öyle de, ¹ **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** Hâlık-ı Hakîm ve Rahîm ve Vedûd, mukteza-yı rahmet ve hikmet ve vedûdiyet olarak kâinat fabrikasına hareket veriyor. Herbir vücut-u fâniyi çok bâki vücutlara çekirdek yapar, makâsıd-ı Rabbâniyesine medar eder, şuûnât-ı Sübhâniyesine mazhar kılar, kalem-i kaderine mürekkep itti haz eder ve kudretin dokumasına bir mekik yapar. Ve daha bilmediğimiz pek çok inâyât-ı gâliye ve makâsıd-ı âliye için, kendi faaliyet-i kudretiyle kâinatı faaliyete getirir. Zerrâtı cevelâna, mevcudatı seyerâna, hayvânâtı seyelâna, seyyârâtı deverâna getirir, kâinatı konuşturur, âyâtını ona sessiz söylettirir ve ona yazdırır. Ve mahlûkat-ı arziyeyi, rububiyeti noktasında, havayı emir ve iradesine bir nevi arş, ve nur unsurunu ilim ve hikmetine diğer bir arş, ve suyu ihsan ve rahmetine başka bir arş, ve toprağı hıfz ve ihyâsına bir çeşit arş yapmış; o arşlardan üçünü mahlûkat-ı arziye üstünde gezdiriyor.

1. “En yüce sıfatlar Allah'ındır.” Nahl Sûresi, 16:60.

Kat'iyen bil ki, bu Beş Remizde ve Beş İşarete gösterilen parlak hakikat-i âliye, nur-u Kur'ân ile görünür ve imanın kuvvetiyle sahip olunabilir. Yoksa, o hakikat-i bâkiye yerine, gayet müthiş bir zulûmat geçer. Ehl-i dalâlet için dünya

firaklar ve zevâllerle dolu ve ademlerle mâlâmâldir. Kâinat, onun için mânevî bir cehennem hükmüne geçer. Herşey onun için âni bir vücut ile hadsiz bir adem ihata ediyor. Bütün mazi ve müstakbel zulûmat-ı ademle memlûdür; yalnız kısacık bir zaman-ı halde bir hazin nur-u vücut bulabilir. Fakat sırr-ı Kur'ân ve nur-u iman ile, ezelden ebede kadar bir nur-u vücut görünür, ona alâkadar olur ve onunla saadet-i ebediyesini temin eder.

Elhasıl, biz Şair-i Mısırî'nin tarzında deriz:

*Derya olunca nefes,
Pârelenince kafes,
Tâ kesilince bu ses,
Çağırırım: Yâ Hak, yâ Mevcud, yâ Hayy, yâ Mâbud,
Yâ Hakîm, yâ Maksud, yâ Rahîm, yâ Vedûd!*

Ve bağırarak derim:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِينُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ
صَادِقُ الْوَعْدِ الْآمِينُ¹

Ve iman ederek ispat ederim:

إِنَّ الْبَعْثَ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ وَالْجَنَّةَ حَقٌّ وَالنَّارَ
حَقٌّ إِنَّ السَّعَادَةَ الْآبِدِيَّةَ حَقٌّ وَإِنَّ اللَّهَ رَحِيمٌ
حَكِيمٌ دُودٌ وَإِنَّ الرَّحْمَةَ وَالْحِكْمَةَ وَالْمَحَبَّةَ
مُحِيطَةً بِجَمِيعِ الْأَشْيَاءِ وَشُؤْنَاتِهَا²
وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا
لِنَهْتَدِلَوْا لَآ أَن هَدَيْنَا اللَّهَ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا
بِالْحَقِّ³
سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ⁴

1. Melik, Hak ve Mübîn olan Allah'tan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Emin ve vaadinde sadık olan Muhammed Onun Resulüdür.

2. Şüphesiz, ölümden sonra diriliş hak. Cennet hak. Cehennem ateşi hak. Saadet-i ebediye hak. Şüphesiz ki Allah çok merhametli ve çok hikmetlidir; Omahlûkatını çok sever ve nihayetsiz bir muhabbetle sevmeye lâyıktır. Ve şüphesiz ki Onun rahmeti, hikmeti ve muhabbeti, bütün eşyayı bütününuatıyla kuşatır.

3. "Dediler: Bizi buna erıştiren Allah'a hamd olsun; yoksa Allah hidayet etmeseydi, biz kendiliğimize buna erişemezdik. Gerçekten Rabbimizin peygamberleri bize hakkı getirdiler." A'râf Sûresi, 7:43.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا
1
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَوةً تَكُونُ لَكَ
رِضَاءٌ وَلِحَقَّةٌ أَدَاءٌ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ
2
أَمِينُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
سُبْحَانَ مَنْ جَعَلَ حَقِيقَةَ أَرْضِهِ.. مَشْهَرَ صَنِيعَتِهِ..
مَحْشَرَ خَلْقَتِهِ.. مَظْهَرَ قُدْرَتِهِ.. مَدَارَ حِكْمَتِهِ.. مَزْهَرَ
رَحْمَتِهِ.. مَزْرَعَ جَنَّتِهِ.. مَمَرَّ الْمَخْلُوقَاتِ.. مَسِيلَ
الْمَوْجُودَاتِ.. مَكِيلَ الْمَصْنُوعَاتِ.. فَمَزِينَ
الْحَيَوَانَاتِ مَنَقَشَ الطُّيُورَاتِ.. مُثْمَرَ الشَّجَرَاتِ..
مُزْهَرَ النَّبَاتَاتِ.. مُعْجَزَاتُ عِلْمِهِ.. خَوَارِقُ صُنْعِهِ..
3
هَدَايَاءُ جُودِهِ.. بَرَاهِينُ لُطْفِهِ..
دَلَائِلُ الْوَحْدَةِ لَطَائِفُ الْحِكْمَةِ.. شَوَاهِدُ الرَّحْمَةِ..
تَبَسُّمُ الْأَزْهَارِ مِنْ زِينَةِ الْأَثْمَارِ.. تَسْجَعُ الْأَطْيَارِ فِي
نَسْمَةِ الْأَسْحَارِ.. تَهْزُجُ الْأَمْطَارُ عَلَى خُدُودِ
الْأَزْهَارِ.. تَزِينُ الْأَزْهَارِ.. تَبْرِجُ الْأَثْمَارِ.. فِي هَذِهِ
الْجَنَانِ.. تَرَحُّمُ الْوَالِدَاتِ عَلَى الْأَطْفَالِ الصِّغَارِ فِي
كُلِّ الْحَيَوَانَاتِ وَالْإِنْسَانِ.. تَعْرِفُ وَدُودُ.. تَوَدُّ
رَحْمَنٍ.. تَرَحُّمُ حَنَانٍ.. تَحْنُنُ مَنَانٍ لِلْجِنِّ وَالْإِنْسَانِ
وَالرُّوحِ وَالْحَيَوَانِ وَالْمَلَكِ وَالْجَانِ

1. "Ey Rabbimiz, unuttur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme." Bakara Sûresi, 2:286.

2. Allahım! Efendimiz Muhammed'e ve âl ve ashabına Senin razı olacağın ve onunlâyık ve müstehak olduğu bir rahmetle salât ve selâm et. Âmin. Ezeldenebede her türlü hamd, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

3. Her türlü noksandan ve kusurdan münezzehdir o Zât ki, ilminin mucizeleri, san'atının harikaları, cüd ve sehâsının hediyeleleri, lûtfunun burhanları, vahdetinin delilleri, hikmetinin lâtifeleri, rahmetinin şahitleri olan müzeyyen hayvânâtı, münakkaş kuşları, meyveli ağaçları ve çiçeklinebâtânı ile, yeryüzü bahçesini san'atının meşheri, mahlûkatının mahşeri, kudretinin mazharı,

hikmetinin medarı, rahmetinin çiçekliğı,Cennetinin tarlası, mahlûkatının resmî geçit meydanı, mevcudatınseyelângâhı, masnuatının ölçeğı yapmıştır. Bu yeryüzü bahçelerinde,meyvelerin ziynetiyle gülen çiçeklerin tebessümü, seher yeliyle şakıyankuşların sec'aları, çiçeklerin yaprakçıklarındaki damlaların şıplıtısı,çiçeklerin süslenmesi, meyvelerin açılıp saçılması, bütün hayvânat veinsan validelerinin küçük yavrulara terahhumu, cin ve insana vehayvânâta ve ruhaniyat ve melâikeye bir Vedûd'un kendisini tanıttırması, bir Rahmân'ın kendini sevdirmesi, bir Hannân'ın terahhumu, birMennân'ın en lâtif rahmet cîlvelerini izhar etmesidir.

Yirmi Dördüncü Mektubun Birinci Zeyli

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ¹ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ²

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ مَا يَعْبُوا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ³

YANİ, “EY İNSANLAR! Duanız olmazsa ne ehemmiyetiniz var?” meâlindeki âyetin beş nüktesini dinle.

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Onun adıyla.

2. “Hiçbir şey yoktur ki Onu hamd ile tesbih etmesin.” İsrâ Sûresi, 17:44.

3. Furkan Sûresi, 25:77.

BİRİNCİ NÜKTE

Duabir sır-ı azîm-i ubûdiyettir. Belki ubûdiyetin ruhu hükmündedir. Çok yerlerde zikrettiğimiz gibi, dua üç nevidir.

Birinci nevi dua: İstidat lisanıyladır ki, bütün hububat, tohumlar, lisan-ı istidatla Fâtır-ı Hakîme dua ederler ki, “Senin nukuş-u esmânı mufassal göstermek için bize neşvünemâ ver. Küçük hakikatimizi sümbülle ve ağacın büyük hakikatine çevir.”

Hem şu istidatlisanıyla dua nev’inden birisi de şudur ki: Esbabın içtimaı, müsebbebin icadına bir duadır. Yani, esbab bir vaziyet alır ki, o vaziyet bir lisan-ı hal hükmüne geçer; ve müsebbebi, Kadîr-i Zülcelâlden dua eder, isterler. Meselâ su, hararet, toprak, ziya, bir çekirdek etrafında bir vaziyet alarak, o vaziyet bir lisan-ı duadır ki, “Bu çekirdeği ağaç yap, yâ Hâlıkımız” derler. Çünkü, o mu’cize-i harika-i kudret olan ağaç, o şuursuz, câmid, basit maddelere havale edilmez, havalesi muhaldır. Demek, içtima-ı esbab bir nevi duadır.

İkinci nevi dua: İhtiyac-ı fitrî lisanıyladır ki, bütün zîhayatların iktidar ve ihtiyarları dahilinde olmayan hâcetlerini ve matlaplarını ummadıkları yerden, vakt-i münasipte onlara vermek için, Hâlık-ı Rahîmden bir nevi duadır. Çünkü, iktidarve ihtiyarları haricinde, bilmedikleri yerden, vakt-i münasipte onlara bir Hakîm-i Rahîm gönderiyor. Elleri yetişmiyor; demek o ihsan, dua neticesidir.

Elhasıl, bütün kâinattan dergâh-ı İlâhiyeye çıkan, bir duadır. Esbab olanlar, müsebbebatı Allah’tan isterler.

Üçüncü nevi dua: İhtiyaç dairesinde zîşuurların duasıdır ki, bu da iki kısımdır.

Eğer ıztırar derecesine gelse veya ihtiyac-ı fıtrîye tam münasebettar ise veya lisan-ı istidada yakınlaşmışsa veya sâfi, hâlis kalbin lisanıyla ise, ekseriyet-i mutlaka ile makbuldür. Terakkiyât-ı beşeriyenin kısm-ı âzamı ve keşfiyatları, bir nevi dua neticesidir. Havârık-ı medeniyet dedikleri şeyler ve keşfiyatlarına medar-ı iftihar zannettikleri emirler, mânevî bir dua neticesidir. Hâlis bir lisan-ı istidatla istenilmiş, onlara verilmiştir. Lisan-ı istidatla ve lisan-ı ihtiyac-ı fıtrî ile olan dualar dahi, bir mâni olmazsa ve şerâit dahilinde ise, daima makbuldürler.

İkinci kısım: Meşhur duadır. O da iki nevidir: biri fiilî, biri kavî. Meselâçift sürmek fiilî bir duadır. Rızkı topraktan değil; belki toprak, hazine-i rahmetin bir kapısıdır ki, rahmetin kapısı olan toprağı sabanla çalar.

Sair kısımların tafsîlâtını tayyedip, yalnız kavî duanın bir iki sırlarını, gelecek iki üç nüktede söyleyeceğiz.

İKİNCİ NÜKTE

Duanın tesiri azîmdir. Hususan dua külliyet kesb ederek devam etse, netice vermesi galiptir, belki daimîdir. Hattâ denilebilir ki, sebep-i hilkat-i âlemin birisi de duadır. Yani, kâinatın hilkatinden sonra, başta nev-i beşer ve onun başında âlem-i İslâm ve onun başında Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmın muazzam olan duası, bir sebep-i hilkat-i âlemdir. Yani, Hâlık-ı Âlem, istikbalde o zâtı, nev-i beşer namına, belki mevcudat hesabına bir saadet-i ebediye, bir mazhariyet-i esmâ-i İlâhiyeisteyecek bilmiş, o gelecek duayı kabul etmiş, kâinatı halk etmiş.

Madem duanın bu derece azîmehemmiyeti ve vüs'ati vardır. Hiç mümkün müdür ki, bin üç yüz elli senede, her vakitte, nev-i beşerden üç yüz milyon, cin ve ins ve melek ve ruhaniyattan had ve hesaba gelmez mübarek zatlar, bil'ittifak zât-ı Muhammedî Aleyhissalâtü Vesselâm hakkında rahmet-i uz mâ-yı İlâhiye ve saadet-i ebediye ve husul-ü maksud için duaları nasıl kabul olmasın? Hiçbir cihetle mümkün müdür ki, o duaları reddedilsin?

Madem bu kadar külliyetve vüs'at ve devam kesb edip lisan-ı istidat ve ihtiyac-ı fıtrî derecesine gelmiş. Elbette o zât-ı Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm, dua neticesi olarak öyle bir makam ve mertebededir ki, bütün ukul toplansa, bir akıl olsalar, o makamın hakikatini tamamıyla ihata edemezler.

İşte, ey Müslüman, senin rûz-i mahşerde böyle bir şeffîn var. Bu şeffîn şefaatin kendine celb etmek için, sünnetine ittibâ et.

Eğer desen: Madem o Habîbullaktır. Bu kadar salâvat ve duaya ne ihtiyacı var?

Elcevap: O zât (a.s.m.) umum ümmetinin saadetiyle alâkadar ve bütün efrad-ı ümmetinin her nevi saadetleriyle hissedardır ve her nevi musibetleriyle endişedardır. İşte, kendi hakkında merâtib-i saadet ve kemâlât hadsiz olmakla beraber, hadsiz efrad-ı ümmetinin, hadsiz bir zamanda, hadsiz envâ-ı saadetlerini hararetle arzu eden ve hadsiz envâ-ı şekavetlerinden müteessir olan bir zât, elbette hadsiz salâvat ve dua ve rahmete lâyıktır ve muhtaçtır.

Eğer desen: Bazan kat’î olacak işler için dua edilir: meselâ husuf ve kûsuf namazındaki dua gibi. Hem bazan hiç olmayacak şeyler için dua edilir.

Elcevap: Başka Sözlerde izah edildiği gibi, dua bir ibadettir. Abd, kendi aczini ve fakrını dua ile ilân eder. Zâhirî maksatlar ise, o duanın ve o ibadet-i duaiyenin vakitleridir; hakikî faideleri değil. İbadetin faidesi âhirete bakar. Dünyevî maksatlar hâsıl olmazsa, “O dua kabul olmadı” denilmez. Belki “Daha duanın vakti bitmedi” denilir.

Hem hiç mümkün müdür ki, bütün ehl-i imanın bütün zamanlarda mütemadiyen kemâl-i hulûs ve iştiyak ve dua ile istedikleri saadet-i ebediye onlara verilmesin ve bütün kâinatın şehadetiyle hadsiz rahmeti bulunan o Kerîm-i Mutlak, o Rahîm-i Mutlak, bütün onların o duasını kabul etmesin ve saadet-i ebediye vücut bulmasın?

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Dua-yı kavî-i ihtiyarînin makbuliyeti, iki cihetledir: Ya ayn-ı matlubu ile makbul olur; veyahut daha evlâsı verilir.

Meselâ, birisi kendine bir erkek evlât ister. Cenâb-ı Hak, Hazret-i Meryem gibi bir kız evlâdını veriyor. “Duası kabul olunmadı” denilmez. “Daha evlâ bir surette kabul edildi” denilir. Hem bazan kendi dünyasının saadeti için dua eder. Duası âhiret için kabul olunur. “Duası reddedildi” denilmez. Belki, “Daha enfâ bir surette kabul edildi” denilir, ve hâkezâ...

Madem Cenâb-ı Hak Hakîmdir. Biz Ondan isteriz, O da bize cevap verir. Fakat hikmetine göre bizimle muamele eder. Hasta, tabibin hikmetini ittiham etmemeli. Hasta bal ister; tabib-i hâzık, sıtması için sulfato verir. “Tabip beni dinlemedi” denilmez. Belki âh ü fizârını dinledi, işitti, cevap da verdi, maksudun iyisini yerine getirdi.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

Duanın en güzel, en lâtîf, en leziz, en hazır meyvesi, neticesi şudur ki:

Dua eden adam bilir ki, birisi var ki onun sesini dinler, derdine derman yetiştirir, ona merhamet eder. Onun kudreteli herşeye yetişir. Bu büyük dünya hanında o yalnız değil; bir Kerîm Zât var, ona bakar, ünsiyet verir. Hem onun

hadsiz ihtiyâcâtını yerine getirebilir ve onun hadsiz düşmanlarını def edebilir bir Zâtın huzurunda kendini tasavvur ederek bir ferah, bir inşirah duyup, dünya

kadar ağır bir yükü üzerinden atıp **الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ**¹ der.

1. "Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun." Fâtiha Sûresi, 1:2.

BEŞİNCİ NÜKTE

Dua ubûdiyetin ruhudur ve hâlisbir imanın neticesidir. Çünkü dua eden adam duasıyla gösteriyor ki:

"Bütün kâinata hükmeden birisi var ki, en küçük işlerime ıttılayı var ve bilir. En uzak maksatlarımı yapabilir. Benim her halimi görür, sesimi işitir. Öyle ise, bütün mevcudatın bütün seslerini işitiyor ki, benim sesimi de işitiyor. Bütün o şeyleri O yapıyor ki, en küçük işlerimi de Ondan bekliyorum, Ondan istiyorum."

İşte, duanın verdiği hâlis tevhidin genişliğine ve gösterdiği nur-u imanın halâvet ve sâfiliğine bak,¹ **قُلْ مَا يَعْبُوا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ** sırrını anla

ve ² **وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ** fermanını dinle.

أَكْرَنَهُ خَوَاهِي دَادَ نَه دَادِي خَوَاه denildiği gibi, eğer vermek istemeseydi, istemek vermezdi.³

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ⁴

**اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ مِنَ الْأَزَلِ إِلَى الْأَبَدِ
عَدَدَمَا فِي عِلْمِ اللَّهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ
سَلِّمْنَا وَسَلِّم دِينَنَا أَمِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ**⁵

1. "De ki: Eğer duanız olmasa Rabbin katında ne ehemmiyetiniz var?" Furkan Sûresi, 25:77.

2. "Rabbimiz buyurdu ki: Bana dua edin, size cevap vereyim." Mü'min Sûresi, 40:60.

3. bk. Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, 3:263.

4. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Alimve Hakîmsin." Bakara Sûresi, 2:32.

5. Allahım! Efendimiz Muhammed'e, âline ve ashabına, ezelden ebade kadar Allah'ın ilmindeki varlıklar adedince salât ve selâm et; bize ve dinimize selâmet ver. Âmin. Her türlü hamd ve övgü, Âlemlerin Rabbi olan Allah'amahsustur.

Yirmi Dördüncü Mektubun İkinci Zeyli

Mirac-ı Nebevî hakkındadır

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبَحُ بِحَمْدِهِ بِاسْمِهِ¹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَلَقَدْ رَأَاهُ نَزَلَ أُخْرَى² عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى³
عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى³ إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا
يَغْشَى³ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى³ لَقَدْ رَأَى مِنْ
آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى³

1. Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

3. "And olsun ki, onu bir kere daha hakikî suretinde, Sidre-i Muntahâda gördü ki, onun yanında Me'vâ Cenneti vardır. O zaman Sidre'yi Allah'ın nuru kaplamıştı. Göz ne şaşıtı, ne de başka birşeye baktı. And olsun ki Rabbinin âyetlerinden en büyüklerini gördü." Necm Sûresi, 53:13-18.

MEVLİD-İ NEBEVÎNİN Miraciye kısmında Beş Nükteyi beyan edeceğiz.

BİRİNCİ NÜKTE

Cennetten getirilen Buraka dair, Mevlit yazan Süleyman Efendi hazin bir aşk macerasını beyan ediyor. O zât ehl-i velâyet olduğu ve rivayete bina ettiği için, elbette bir hakikati o suretle ifade ediyor. Hakikat şu olmak gerektir ki:

Âlem-i bekânın mahlûkları, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın nuruyla pek alâkadarlardır. Çünkü, onun getirdiği nur iledir ki, Cennet ve dâr-ı âhiret, cin ve insle şenlenecek. Eğer o olmasaydı, o saadet-i ebediye olmazdı ve Cennetin her nevi mahlûkatından istifadeye müstaid olan cin ve ins, Cenneti şenlendirmeyeceklerdi; bir cihette sahipsiz, virane kalacaktı.

Yirmi Dördüncü Sözün Dördüncü Dalında beyan edildiği gibi, nasıl ki bülbülün güle karşı dâsitâne-i aşkı, taife-i hayvânâtın taife-i nebâtâta derece-i aşka bâliğ olan ihtiyâcât-ı şedîde-i aşknümâyı rahmet hazinesinden gelen ve hayvânâtın erzaklarını taşıyan kâfile-i nebâtâta karşı ilân etmek için bir hatib-i Rabbânî olarak, başta bülbül-ü gül ve her neviden bir nevi bülbül intihap edilmiş ve onların nağamâtı dahi, nebâtâtın en güzellerinin başlarında hoşâmedî

nev’inden tesbihkârâne bir hüsn-ü istikbaldir, bir alkışlamadır.

Aynen bunun gibi, sebep-i hilkat-i eflâkve vesile-i saadet-i dâreyn ve Habîb-i Rabbü’l-Âlemîn olan zât-ı Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâma karşı, nasıl ki melâike nev’inden Hazret-i Cebrâil Aleyhisselâm kemâl-i muhabbetle hizmetkârlık ediyor, melâikelerin Hazret-i Âdem Aleyhisselâma inkıyad ve itaatini ve sırr-ı sücudunu gösteriyor. Öyle de, ehl-i Cennetin, hattâ Cennetin hayvânât kısmının dahi o zâta karşı alâkaları, bindiği Burak’ın hissiyât-ı âşıkanesiyle ifade edilmiştir.

İKİNCİ NÜKTE

Mirac-ı Nebeviyedeki maceralardan birisi, Cenâb-ı Hakkın Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma karşı muhabbet-i münezzehesi, “Sana âşık olmuşum” tabiriyle ifade edilmiş. Şu tabirat, Vâcibü’l-Vücudun kudsiyetine ve istiğnâ-yı zâtîsine, mânâ-yı örfî ile münasip düşmüyor. Madem Süleyman Efendinin Mevlidi râğbet-i âmmeye mazhariyeti delâletiyle, o zât ehl-i velâyettir ve ehl-i hakikattir; elbette irâe ettiği mânâ sahihtir. Mânâ da budur ki:

Zât-ı Vâcibü’l-Vücudun hadsiz cemâl ve kemâli vardır. Çünkü, bütün kâinatın aksâmına inkısam etmiş olan cemâl ve kemâlin bütün envâı, Onun cemâl ve kemâlinin emâreleri, işaretleri, âyetleridir. İşte, herhalde, cemâl ve kemâl sahibi bilbedâhe cemâl ve kemâlini sevmesi gibi, Zât-ı Zülcelâl dahi cemâlini pek çok sever. Hem kendine lâıyk bir muhabbetle sever. Hem cemâlinin şuaâtı olan esmâsını dahi sever. Madem esmâsını sever; elbette esmâsının cemâlini gösteren san’atını sever. Öyle ise, cemâl ve kemâline âyine olan masnuatını dahi sever. Madem cemâl ve kemâlini göstereni sever; elbette cemâl ve kemâl-i esmâsına işaret eden mahlûkatının mehâsinini sever. Bu beş nevi muhabbete, Kur’ân-ı Hakîm, âyâtıyla işaret ediyor.

İşte, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, madem masnuat içinde en mükemmel ferttir ve mahlûkat içinde en mümtaz şahsiyettir.

Hem san’at-ı İlâhiyeyi bir velvele-i zikir ve tesbihle teşhir ediyor ve istihsan ediyor.

Hem esmâ-i İlâhiyedekicemâl ve kemâl hazinelerini lisan-ı Kur’ân ile açmıştır.

Hem kâinatın âyât-ı tekviniyesinin, Sâniinin kemâline delâletlerini parlak ve kat’î bir surette lisan-ı Kur’ân’la beyan ediyor.

Hem küllîubûdiyetiyle rububiyet-i İlâhiyeye âyinedarlık ediyor.

Hem mahiyetinin câmiyetiyle bütün esmâ-i İlâhiyeye bir mazhar-ı etemm olmuştur.

Elbette bunun için denilebilir ki, Cemîl-i Zülcelâl, kendi cemâlini sevmesiyle, o cemâlin en mükemmel âyine-i zîşuuru olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı sever.

Hem kendi esmâsını sevmesiyle, o esmânın en parlak âyinesi olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı sever ve Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâma benzeyenleri dahi derecelerine göre sever.

Hem san'atını sevdiği için, elbette Onun san'atını en yüksek bir sadâ ile bütün kâinata neşreden ve semâvâtın kulağını çınlatan, ber ve bahri cezbeye getiren bir velvele-i zikir ve tesbihle ilân eden Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı sever ve ona ittibâ edenleri de sever.

Hem masnuatını sevdiği için, o masnuatın en mükemmeli olan zîhayatı ve zîhayatın en mükemmeli olan zîşuuru ve zîşuurun en efdali olan insanları ve insanların bil'ittifak en mükemmeli olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı elbette daha ziyade sever.

Hem kendi mahlûkatının mehâsin-i ahlâkiyelerini sevdiği için, mehâsin-i ahlâkiyede bil'ittifak en yüksek mertebede bulunan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı sever ve derecâta göre ona benzeyenleri dahi sever.

Demek, Cenâb-ı Hakkın rahmeti gibi, muhabbeti dahi kâinatı ihata etmiş. İşte, o hadsiz mahbuplar içindeki mezkûr beş vechinin herbir vechinde en yüksek makam, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâma mahsustur ki, “Habîbullah” lâkabı ona verilmiş.

İşte bu en yüksek makam-ı mahbubiyeti, Süleyman Efendi, “Ben sana âşık olmuşum” tabiriyle beyan etmiştir. Şu tabirbir mîrsad-ı tefekkürdür, gayet uzaktan uzağa bu hakikate bir işaret. Bununla beraber, madem bu tabir şe'n-i rububiyete münasip olmayan mânâyı hayale getiriyor; en iyisi, şu tabir yerine “Ben senden razı olmuşum” denilmeli.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Miraciyedeki maceralar, malûmumuz olan mânâlarla, o kudsîve nezih hakikatleri ifade edemiyor. Belki o muhavereler birer ünvan-ı mülâhazadır, birer mîrsad-ı tefekkürdür ve ulvî ve derin hakaik birer işaret ve imanın bir kısım hakaikine birer ihtardır ve kabil-i tabir olmayan bazı mânâlara birer kinayedir. Yoksa, malûmumuz olan mânâlarla bir macera değil. Biz, hayalimizle o muhaverelerden o hakikatleri alamayız; belki kalbimizle heyecanlı bir zevk-i imanî ve nuranî bir neş'e-i ruhanî alabiliriz. Çünkü, nasıl Cenâb-ı Hakkın zât ve sıfâtında nazirve şebih ve misli yoktur; öyle de, şuûnât-ı rububiyetinde misli yoktur. Sıfâtı nasıl mahlûkat sıfâtına benzemiyor; muhabbeti dahi benzemez.

Öyle ise, şu tabirâtı müteşabihat nev'inden tutup deriz ki: Zât-ı Vâcibü'l-

Vücudun vücub-u vücuduna ve kudsiyetine münasip bir tarzda ve istiğnâ-yı zâtisine ve kemâl-i mutlakına muvafık bir surette, muhabbeti gibi bazı şuûnâtı var ki, miraciye macerasıyla onu ihtar ediyor. Mirac-ı Nebeviyeye dair Otuz Birinci Söz, hakaik-i miraciye-yi usul-ü imaniye dairesinde izah etmiştir. Ona iktifâen burada ihtisar ediyoruz.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

“Yetmiş bin perde arkasında Cenâb-ı Hakkı görmüş” tabiri, bu’diyet-i mekânı ifade ediyor. Halbuki, Vâcibü’l-Vücud mekândan münezzehtir, herşeye herşeyden daha yakındır. Bu ne demektir?

Elcevap: Otuz Birinci Sözde mufasssalar, burhanlarla o hakikat beyan edilmiştir. Burada yalnız şu kadar deriz ki:

Cenâb-ı Hakbize gayet karîbdir; biz Ondan gayet derecede uzağız. Nasıl ki, güneş, elimizdeki âyine vasıtasıyla bize gayet yakındır ve yerde herbir şeffaf şey, kendine bir nevi arş ve bir çeşit menzil olur. Eğer güneşin şuuru olsaydı, bizimle âyinemiz vasıtasıyla muhabere ederdi. Fakat biz ondan dört bin sene uzağız. Bilâ teşbih velâ temsil, Şems-i Ezelî, herşeye herşeyden daha yakındır. Çünkü Vâcibü’l-Vücuddur, mekândan münezzehtir. Hiçbir şey Ona perde olamaz. Fakat herşey nihayet derecede Ondan uzaktır.

İşte, Miracın uzun mesafesiyle, ² وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ in ifade ettiği mesafesizliğin sırrıyla, hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın gitmesinde, çok mesafeyi tayyederek gitmesi ve ân-ı vâhidde yerine gelmesi sırrı bundan ileri geliyor. Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın miracı, onun seyr ü sülûküdür, onun ünvan-ı velâyetidir.

1. el-Kastalânî, el-Mevâhibü’l-Ledünniye (şerh: ez-Zergânî), 6:93-100.
2. “Biz ona şahdamarından daha yakınız.” Kaf Sûresi, 50:16.

Ehl-i velâyet, nasıl ki seyr ü sülûk-i ruhanî ile, kırk günden tâ kırk seneye kadar bir terakki ile, derecât-ı imaniyenin hakkalyakîn derecesine çıkıyor. Öyle de, bütün evliyanın sultanı olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, değil yalnız kalbi ve ruhuyla, belki hem cismiyle, hem havassıyla, hem letâifiyle, kırk seneye mukâbil kırk dakikada, velâyetinin keramet-i kübrâsı olan Miracı ile bir cadde-i kübrâ açarak hakaik-i imaniyenin en yüksek mertebelerine gitmiş, Mirac merdiveniyle Arşa çıkmış, Kâb-ı Kavseyn makamında, hakaik-i imaniyenin en büyüğü olan iman-ı billâh ve iman-ı bil’âhireti aynelyakîn, gözüyle müşahede etmiş, Cennete girmiş, saadet-i ebediyeyi görmüş, o Miracın kapısıyla açtığı cadde-i kübrâyı açık bırakmış. Bütün evliya-yı ümmeti seyr ü sülûk ile, derecelerine göre, ruhanî ve kalbî bir tarzda o Miracın gölgesi içinde gidiyorlar.

BEŞİNCİ NÜKTE

Mevlid-i Nebevîile Miraciyenin okunması, gayet nâfi ve güzel âdettir ve müstahsen bir âdet-i İslâmiyedir. Belki hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyenin gayet lâtîf ve parlak ve tatlı bir medar-ı sohbetidir. Belki, hakaik-i imaniyenin ihtarı için en hoş ve şirin bir derstir. Belki, imanın envârını ve muhabbetullah ve aşk-ı Nebevîyi göstermeye ve tahrike en müheyyiç ve müessir bir vasıtaadır. Cenâb-ı Hak bu âdeti ebede kadar devam ettirsin. Ve Süleyman Efendi gibi Mevlid yazanlara Cenâb-ı Hak rahmet etsin, yerlerini Cennetü'l-Firdevs yapsın. Âmin.

Hâtîme

Madem şu kâinatın Hâlıkı, her nevide bir ferd-i mümtaz ve mükemmel ve câmi halk edip, o nev'in medar-ı fahri ve kemâli yapar. Elbette, esmâsındaki İsm-i Âzam tecellîsiyle, bütün kâinata nisbeten mümtaz ve mükemmel bir ferdi halk edecek. Esmâsında bir İsm-i Âzam olduğu gibi, masnuatında da bir ferd-i ekmel bulunacak ve kâinata münteşir kemâlâtı o fertte cem edip kendine medar-ı nazar edecek.

O fert, herhalde zîhayattan olacaktır. Çünkü envâ-ı kâinatın en mükemmeli zîhayattır. Ve herhalde, zîhayatiçinde o fert zîşuurdan olacaktır. Çünkü, zîhayatın envâi içinde en mükemmeli zîşuurdur. Ve herhalde, o ferd-i ferid, insandan olacaktır. Çünkü, zîşuur içinde hadsiz terakkiyâta müstaid, insandır.

Ve insanlar içinde, herhalde o fert Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmolacaktır. Çünkü, zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar hiçbir tarih, onun gibi bir ferdi gösteremiyor ve gösteremez. Zira, o zât, küre-i arzın yarısını ve nev-i beşerin beşten birisini saltanat-ı mâneviyesi altına alarak, bin üç yüz elli sene kemâl-i haşmetle saltanat-ı mâneviyesini devam ettirip, bütün ehl-i kemâle, bütün envâ-ı hakaikte bir üstâd-ı küll hükmüne geçmiş. Dost ve düşmanın ittifakıyla, ahlâk-ı hasenenin en yüksek derecesine sahip olmuş; bidâyet-i emrinde, tek başıyla bütün dünyaya meydan okumuş; her dakikada yüz milyondan ziyade insanların vird-i zebânı olan Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânı göstermiş bir zât, elbette o ferd-i mümtazdır, ondan başkası olamaz. Bu âlemin hem çekirdeği, hem meyvesi odur.

عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آلِهِ وَأَصْحَابِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِعَدَدِ
أَنْوَاعِ الْكَائِنَاتِ وَمَوْجُودَاتِهَا

İşte böyle bir zâtın mevlid ve miracını dinlemek, yani terakkiyâtının mebde' ve müntehâsını işitmek, yani tarihçe-i hayat-ı mâneviyesini bilmek, o zâtı kendine reis ve seyyid ve imam ve şefî telâkki eden mü'minlere ne kadar zevkli, fahirli, nurlu, neş'eli, hayırlı bir müsamere-i ulviye-i diniye olduğunu anla.

Yâ Rab! Habib-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm hürmetine ve İsm-i Âzam hakkına, şu risaleyi neşredenlerin ve rüfekasının kalblerini envâr-ı imaniyeye mazhar ve kalemlerini esrar-ı Kur'âniyeye naşir eyle ve onlara sırat-ı müstakimde istikamet ver. Âmin.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ

الْحَكِيمُ²

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي³

Said Nursî

Yirmi Beşinci Mektup

Telif edilmemiştir.

1. Kâinatın adedi ve mevcudatı adedince salât ve selâm onun ve âl ve ashabının üzerine olsun.
2. "Seni her türlü noxsandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Alîm-i Hakîmsin." Bakara Sûresi, 2:32.
3. Bâkî olan sadece Odur.

Yirmi Altıncı Mektup

Şu Yirmi Altıncı Mektup, birbiriyle münasebeti az Dört Mebhasır.

Birinci Mebhas

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبَحُ بِحَمْدِهِ¹ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ²

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ³
هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

3. "Şeytandan sana bir vesvese geldiğinde Allah'a sığın. Şüphesiz ki O, herşeyi hakkıyla işiten, herşeyi hakkıyla bilendir." Fussilet Sûresi, 41:36.

Hüccetü'l-Kur'ân ale's-Şeytan ve Hizbihî

İBLİS'İ İLZAM, şeytanı ifham, ehl-i tuğyanı iskât eden Birinci Mebhas, bîtarafâne muhakeme içinde Şeytanın müthiş bir desisesini, kat'î bir surette reddeden bir vakiadır. O vakıanın mücmel bir kısmını on sene evvel Lemeâtta yazmışım. Şöyle ki:

Bu risalenin telifinden on bir sene evvel, Ramazan-ı Şerifte, İstanbul'da, Bayezid Cami-i Şerifinde hafızları dinliyordum. Birden, şahsını görmedim, fakat mânevî bir ses işittimgibi bana geldi, zihnimi kendine çevirdi. Hayalen dinledim. Baktım ki, bana der:

"Sen Kur'ân'ı pek âli, çok parlak görüyorsun. Bîtarafâne muhakeme et, öyle bak. Yani, bir beşer kelâmı farz et, bak. Acaba o meziyetleri, o ziynetleri görecek misin?"

Hakikaten ben de ona aldandım, beşer kelâmı farz edip öyle baktım. Gördüm ki, nasıl Bayezid'in elektrik düğmesi çevrilip söndürülünce ortalık karanlığa düşer; öylede, o farz ile, Kur'ân'ın parlak ışıkları gizlenmeye başladı.

O vakit anladım ki, benimle konuşan şeytandır; beni vartaya yuvarlandırıyor. Kur'ân'dan istimdad ettim. Birden, bir nur kalbime geldi, müdafaaya kat'î bir kuvvet verdi. O vakit, şöylece Şeytana karşı münazara başladı.

Dedim: Ey Şeytan! Bîtarafâne muhakeme, iki taraf ortasında bir vaziyettir. Halbuki hem senin, hem insandaki senin şakirtlerin, dediğiniz bîtarafâne muhakeme ise, taraf-ı muhalifi iltizamdır. Bîtarafılık değildir, muvakkaten bir dinsizliktir. Çünkü Kur'ân'a kelâm-ı beşer diye bakmak ve öyle muhakeme etmek, şıkk-ı muhalifi esas tutmaktır. Bâtılı iltizamdır, bîtarafâne değildir. Belki bâtıla tarafgirliktir.

Şeytan dedi ki: “Öyle ise ne Allah'ın kelâmı, ne de beşerin kelâmı deme. Ortada farz et, bak.”

Ben dedim: O da olamaz. Çünkü, münâzaun fîh bir mal bulunsa, eğer iki müddeîbirbirine yakınsa ve kurbiyet-i mekân varsa, o vakit, o mal ikisinden başka birinin elinde veya ikisinin elleri yetiyecek bir surette bir yere bırakılacak. Hangisi ispat etse, o alır. Eğer o iki müddeî birbirinden gayet uzak, biri maşrıktâ, biri mağripte ise, o vakit, kaideten, sahibülyed kim ise onun elinde bırakılacaktır. Çünkü ortada bırakmak kâbil değildir.

İşte, Kur'ân kıymettar bir maldır. Beşer kelâmı Cenâb-ı Hakkın kelâmından ne kadar uzaksa, o iki taraf o kadar, belki hadsiz birbirinden uzaktır. İşte, serâdan Süreyya'ya kadar birbirinden uzak o iki taraf ortasında bırakmak mümkün değildir. Hem ortası yoktur. Çünkü, vücut ve adem gibi ve nâkızeyn gibi iki zıttırlar; ortası olamaz. Öyle ise, Kur'ân için sahibülyed, taraf-ı İlâhîdir. Öyle ise, Onun elinde kabul edilip, öylece delâil-i ispata bakılacak. Eğer öteki taraf, Onun kelâmullah olduğuna dair bütün burhanları birer birer çürütse, elini ona uzatabilir; yoksa uzatamaz.

Heyhat! Binler berâhin-i kat'iyenin mihlalarıyla Arş-ı Âzama çakılan bu muazzam pırlantayı, hangi el bütün o mihlaları söküp, o direkleri kesip, onu düşürebilir?

İşte, ey Şeytan, senin rağmına, ehl-i hak ve insaf bu suretteki hakikatli muhakeme ile muhakeme ederler. Hattâ, en küçük bir delilde dahi Kur'ân'a karşı imanlarını ziyadeleştirirler. Senin ve şakirtlerinin gösterdiği yol ise:

Bir kere beşer kelâmı farz edilse, yani Arşa bağlanan o muazzam pırlanta yere atılsa, bütün mihlaların kuvvetinde ve çok burhanların metanetinde birtek burhan lâzım ki onu yerden kaldırıp Arş-ı Mânevîye çaksın-tâ küfrün zulümatından kurtulup imanın envârına erişsin. Halbuki buna muvaffak olmak pek güçtür. Onun için, senin desisenle, şu zamanda, bîtarafâne muhakeme sureti altında çocukları imanlarını kaybediyorlar.

Şeytan döndü ve dedi: “Kur'ân beşer kelâmına benziyor; onların muhaveresi tarzındadır. Demek beşer kelâmıdır. Eğer Allah'ın kelâmı olsa, Ona yakışacak, her cihetçe harikulâde bir tarzı olacaktı. Onun san'atı nasıl beşer san'atına

benzemiyor; kelâmı da benzememeli.”

Cevaben dedim: Nasıl ki Peygamberimiz (a.s.m.), mu’cizâtından ve hasâisinden başka, ef’al ve ahval ve etvârında beşeriyette kalıp, beşer gibi âdet-i İlâhiyeye ve evâmîr-i tekviniyesine münkad ve mutî olmuş. O da soğuk çeker, elem çeker, ve hâkezâ... Herbir ahval ve etvârında harikulâde bir vaziyet verilmemiş-tâ ki ümmetine ef’âliyle imam olsun, etvârıyla rehber olsun, umum harekâtıyla ders versin. Eğer her etvârında harikulâde olsaydı, bizzat her cihetçe imam olamazdı, herkese mürşid-i mutlak olamazdı, bütün ahvâliyle rahmeten li’l-âlemîn olamazdı.

Aynen öyle de, Kur’ân-ı Hakîm, ehl-i şuura imamdır, cin ve inse mürşiddir, ehl-i kemâle rehberdir, ehl-i hakikate muallimdir. Öyle ise, beşerin muhaverâtı ve üslûbu tarzında olmak, zarurî ve kat’îdir. Çünkü, cin ve ins münâcâtını ondan alıyor, duasını ondan öğreniyor, mesâilini onun lisanıyla zikrediyor, edeb-i muaşeretini ondan taallüm ediyor, ve hâkezâ, herkes onu merci yapıyor. Öyle ise, eğer Hazret-i Mûsâ Aleyhisselâmın Tûr-i Sina’da işittiği kelâmullah tarzında olsaydı, beşer bunu dinlemekte ve işitmekte tahammül edemezdi ve merci edemezdi. Hazret-i Mûsâ Aleyhisselâm gibi bir ulü’l-azm, ancak birkaç kelâmı işitmeye tahammül etmiştir. Mûsâ Aleyhisselâm demiş:

أَهْكَذَا كَلَامُكَ؟ قَالَ اللَّهُ: لِي قُوَّةٌ جَمِيعُ الْأَلْسِنَةِ¹

Şeytan yine döndü, dedi ki: “Kur’ân’ın mesâili gibi, çok zatlar o çeşit mesâili din namına söylüyorlar. Onun için, bir beşer, din namına böyle birşey yapmak mümkün değil mi?”

Cevaben, Kur’ân’ın nuruyla dedim ki:

Evvelâ: Dindar bir adam, din muhabbeti için, “Hak böyledir, hakikat budur, Allah’ın emri böyledir” der. Yoksa, Allah’ı kendi keyfine konuşturamaz. Hadsiz derece haddinden tecavüz edip, Allah’ın taklidini yapıp, Onun yerinde konuşmaz.

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ² düsturundan titrer.

1. “Senin kelâmın böyle midir?” Allah buyurdu: ‘Ben bütün lisanların kuvvetine mâlikim.’ Süyûf, *ed-Dürri’l-Mensûr*, 3:536.

2. “Allah adına yalan söyleyenden daha zalim kim vardır?” Zümer Sûresi, 39:32.

Ve saniyen: Bir beşer kendi başına böyle yapması ve muvaffak olması hiçbir cihetle mümkün değildir, belki yüz derece muhaldir. Çünkü birbirine yakın zatlar birbirini taklit edebilirler. Bir cinsten olanlar birbirinin suretine girebilirler. Mertebece birbirine yakın olanlar birbirinin makamlarını taklit edebilirler, muvakkaten insanları iğfal ederler; fakat daimi iğfal edemezler. Çünkü, ehl-i dikkat nazarında, alâ külli hal, etvar ve ahvâli içindeki tasannuatlar ve

tekellüfatlar sahtekârlığını gösterecek, hilesi devam etmeyecek.

Eğer sahtekârlıkla taklide çalışan, ötekinden gayet uzaksa, meselâ âdi bir adam İbn-i Sina gibi bir dâhiyi ilimde taklit etmek istese ve bir çoban bir padişahın vaziyetinitakınsa, elbette hiç kimseyi aldatamayacak, belki kendi maskara olacak. Herbir hali bağırarak ki, “Bu sahtekârdır!”

İşte—hâşâ, yüz bin defa hâşâ—Kur’ân beşer kelâmı farz edildiği vakit, nasıl ki bir yıldız böceği bin sene tekellüfsüz, hakikî bir yıldız olarak rasat ehline görünsün? Hem bir sinek, bir sene tamamen tavus suretini tasannusuz temâşâ ehline gösterebilir? Hem sahtekâr, âmi bir nefer, namdar, âli bir müşirin tavrını takınsın, makamında otursun, çok zaman öyle kalsın, hilesini ihsas etmesin? Hem müfteri, yalancı, itikadsız bir adam, müddet-i ömründe daima en sadık, en emin, en mutekid bir zâtın keyfiyetini ve vaziyetini en müdakkik nazarlara karşı telâşsız gösterebilir, dâhilerin nazarında tasannuu saklansın? Bu ise yüz derece muhaldir; ona hiçbir zîakıl mümkün diyemez. Ve öyle de farz etmek, bedihî bir muhali vaki farz etmek gibi bir hezeyandır.

Aynen öyle de, Kur’ân’ı kelâm-ı beşerfarz etmek, lâzım gelir ki, âlem-i İslâmın semâsında bilmüşahede pek parlak ve daima envâr-ı hakaiki neşreden bir yıldız-ı hakikat, belki bir şems-i kemâlât telâkki edilen Kitab-ı Mübîn’in mahiyeti—hâşâ, sümme hâşâ—bir yıldız böceği hükmünde tasannucu bir beşerin hurafatlı bir düzmesi olsun. Ve en yakınında olanlar ve dikkatle ona bakanlar farkında bulunmasın. Ve onu daima âli ve menba-ı hakaik bir yıldız bilsin. Bu ise yüz derece muhal olmakla beraber, sen ey Şeytan, yüz derece şeytanetinde ileri gitsen, buna imkân verdiremezsin, bozulmamış hiçbir akli kandıramazsın. Yalnız, mânen pek uzaktan baktırmakla aldatıyorsun; yıldızı, yıldız böceği gibi küçük gösteriyorsun.

Salisen: Hem, Kur’ân’ı beşer kelâmı farz etmek, lâzım gelir ki, âsârıyla, tesirâtıyla, netâiciyle âlem-i insaniyetin bilmüşahede en ruhlu ve hayatfeşan, en hakikatli ve saadetresan, en cemiyetli ve mu’cizbeyan, âli meziyetleriyle yaldızlı bir Furkanın gizli hakikati—hâşâ—muavenetsiz, ilimsiz birtek insanın fikrinin tasniâtı olsun, yakınında onu temâşâ eden ve merakla dikkat eden büyük zekâlar ulvî dehâlar onda hiçbir zaman, hiçbir cihette sahtekârlık ve tasannu eserini görmesin; daima ciddiyeti, samimiyeti, ihlâsı bulsun.

Bu ise, yüz derece muhal olmakla beraber, bütün ahvâliyle, akvâliyle, harekâtıyla bütün hayatında emaneti, imanı, emniyeti, ihlâsı, ciddiyeti, istikameti gösteren ve ders veren ve sıddıkînleri yetiştiren en yüksek, en parlak, en âli haslet telâkki edilen ve kabul edilen bir zâtı en emniyetsiz, en ihlâssız, en itikadsız farz etmekle, muzaaf bir muhali vaki görmek gibi, Şeytanı dahi

utandıracak bir hezeyan-ı fikrîdir. Çünkü şu meselenin ortası yoktur. Zira, farz-ı muhal olarak, Kur'ân kelâmullah olmazsa, Arştan ferşe düşer gibi sukut eder, ortada kalmaz. Mecma-ı hakaik iken, menba-ı hurafat olur. Ve o harika fermanı gösteren zat—hâşâ, sümme hâşâ—eğer Resulullah olmazsa, âlâ-yı illiyyînden esfel-i sâfilîne sukut etmek ve menba-ı kemâlât derecesinden maden-i desâis makamına düşmek lâzım gelir, ortada kalamaz. Zira Allah namına iftira eden, yalan söyleyen, en ednâ bir dereceye düşer. Bir sineği daimî bir surette tavus görmek ve tavusun büyük evsâfını onda her vakit müşahede etmek ne kadar muhal ise, şu mesele de öyle muhaldır. Fıtraten akılsız, sarhoş bir divane lâzım ki buna ihtimal versin.

Rabian: Hem, Kur'ân'ı kelâm-ı beşer farz etmek, lâzım gelir ki, benî Âdemin en büyük ve muhteşem ordusu olan ümmet-i Muhammediyenin (a.s.m.) mukaddes bir kumandanı olan Kur'ân, bilmüşahede kuvvetli kanunlarıyla, esaslı düsturlarıyla, nâfiz emirleriyle, o pek büyük orduyu iki cihanı fethedecek bir derecede bir intizam verdiği ve bir inzibat altına aldığı ve maddî ve mânevî teçhiz ettiği ve umum efradın derecâtına göre akıllarını talim ve kalblerini terbiye ve ruhlarını teshir ve vicdanlarını tathir, âzâ ve cevârihlerini istimal ve istihdam ettiği halde—hâşâ, yüz bin hâşâ—kuvvetsiz, kıymetsiz, asılsız bir düzme farz edip, yüz derece muhali kabul etmek lâzım gelmekle beraber; müddet-i hayatında ciddî harekâtıyla Hakkın kanunlarını benî Âdeme ders veren ve samimî ef'âliyle hakikatin düsturlarını beşere talim eden ve hâlis ve makul akvâliyle istikametini ve saadetini usullerini gösteren ve tesis eden ve bütün tarihçe-i hayatının şahadetiyle, Allah'ın azâbından çok havf eden ve herkesten ziyade Allah'ı bilen ve bildiren ve nev-i beşerin beşten birisine ve küre-i arzın yarısına bin üç yüz elli sene kemâl-i haşmetle kumandanlık eden ve cihanı velveleye veren şöretşiar şuûnâtıyla, nev-i beşerin, belki kâinatın elhak medar-ı fahri olan bir zâtı—hâşâ, yüz bin defa hâşâ—Allah'tan korkmaz ve bilmez ve yalandan çekinmez, haysiyetini tanımaz farz etmekle, yüz derece muhali birden irtikâp etmek lâzım gelir. Çünkü şu meselenin ortası yoktur. Zira, farz-ı muhal olarak, Kur'ân kelâmullah olmazsa, Arştan düşse, orta yerde kalamaz. Belki yerde en yalancı birinin malı olduğunu kabul etmek lâzım gelir. Bu ise, ey Şeytan, yüz derece sen katmerli bir şeytan olsan, bozulmamış hiçbir akli kandıramazsın ve çürümemiş hiçbir kalbi ikna edemezsin.

Şeytan döndü, dedi: “Nasıl kandıramam? Ekserinsanlara ve insanın meşhur âkıllarına Kur'ân'ı ve Muhammed'i inkâr ettirdim ve kandırdım.”

Elcevap:

Evvelâ: Gayet uzak mesafeden bakılsa, en büyük şey, en küçük birşey gibi görünebilir. Bir yıldız, bir mum kadardır denilebilir.

Saniyen: Hem tebeî ve sathî bir nazarla bakılsa, gayet muhal birşey mümkün görünebilir.

Bir zaman bir ihtiyar adam Ramazan hilâlini görmek için semâyâya bakmış. Gözüne bir beyaz kıl inmiş. O kılı ay zannetmiş, “Ay’ı gördüm” demiş. İşte, muhaldır ki, hilâl o beyaz kıl olsun. Fakat kasten ve bizzat ay’a baktığı ve o saç tebeî ve dolayısıyla ve ikinci derecede görüldüğü için, o muhali mümkün telâkki etmiş.

Salisen: Hem kabul etmemek başkadır, inkâr etmek başkadır.

Adem-i kabul bir lâkaytlıktır, bir göz kapamaktır ve câhilâne bir hükümsüzlüktür. Bu surette, çok muhal şeyler onun içinde gizlenebilir. Onun akli onlarla uğraşmaz.

Amma inkârise, o adem-i kabul değil, belki o kabul-ü ademdir, bir hükümdür. Onun akli hareket etmeye mecburdur.

O halde, senin gibi bir şeytan, onun aklını elinden alır, sonra inkârı ona yutturur. Hem, ey Şeytan, bâtlı hak ve muhali mümkün gösteren gaflet ve dalâlet ve safsata ve inat ve muğâlata ve mükâbere ve iğfal ve görenek gibi şeytanî desiselerle, çok muhâlâtı intac eden küfür ve inkârı, o bedbaht, insan suretindeki hayvanlara yutturmuşsun.

Rabian: Hem, Kur’ân’ı kelâm-ı beşer farz etmek, lâzım gelir ki, âlem-i insaniyetin semâsında yıldızlar gibi parlayan asfiyalara, sıddıkînlere, aktablara bilmüşahede rehberlik eden ve bilbedâhe mütemadiyen hak ve hakkaniyeti, sıdk ve sadakati, emn ve emaneti umum tabakat-ı ehl-i kemâle talim eden ve erkân-ı imaniyenin hakaikiyle ve erkân-ı İslâmiyenin desâtiriyle iki cihanın saadetini temin eden ve bu icraatının şهادetiyle bizzarure hak, hâlis ve sâfi hakikat ve gayet doğru ve pek ciddî olmak lâzım gelen bir kitabı, kendi evsâfının ve tesirâtının ve envârının zıddıyla muttasıf tasavvur edip—hâşâ, hâşâ!—tasniat ve iftiraların mecmuası nazarıyla bakmak, sofestaîleri ve şeytanları dahi utandıracak ve titretecek şenî bir hezeyan-ı küfrî olmakla beraber; izhar ettiği din ve şariat-ı İslâmiyenin şهادetiyle ve müddet-i hayatında gösterdiği bil’ittifak fevkalâde takvâsının ve hâlis ve sâfi ubûdiyetinin delâletiyle ve bil’ittifak kendinde görüldüğü ahlâk-ı hasenesinin iktizasıyla ve yetiştirdiği bütün ehl-i hakikatin ve sahib-i kemâlâtın tasdikiyle en mutekid, en metin, en emin, en sadık bir zâtı—hâşâ, sümme hâşâ, yüz bin kere hâşâ—itikadsız, en emniyetsiz, Allah’tan korkmaz, yalandan çekinmez bir vaziyette farz edip, muhâlâtın en çirkin ve menfur bir suretini ve dalâletin en zulümlü ve zulümatlı bir tarzını irtikâp etmek lâzım gelir.

Elhasıl: On Dokuzuncu Mektubun On Sekizinci İşaretinde denildiği gibi, nasıl

kulaklı âmi tabakası, i'câz-ı Kur'ân fehminde demiş: “Kur'ân, bütün dinlediğim ve dünyada mevcut kitaplara kıyas edilse, hiçbirisine benzemiyor ve onların derecesinde değildir.” Öyle ise, ya Kur'ân umumun altındadır veya umumun fevkinde bir derecesi vardır. Umumun altındaki şık ise, muhal olmakla beraber, hiçbir düşman, hattâ Şeytan dahi diyemez ve kabul etmez. Öyle ise, Kur'ân umum kitapların fevkindedir; öyle ise mu'cizedir.

Aynen öyle de, biz de ilm-i usulve fenn-i mantıkça sebr ve taksim denilen en kat'î hüccetle deriz:

Ey Şeytan ve ey Şeytanın şakirtleri! Kur'ân ya Arş-ı Âzamdan ve İsm-i Âzamdan gelmiş bir kelâmullahtır veyahut—hâşâ, sümme hâşâ, yüz bin kere hâşâ—yerde, Allah'tan korkmaz ve Allah'ı bilmez, itikadsız bir beşerin düzmesidir. Bu ise, ey Şeytan, sabık hüccetlere karşı bunu sen diyemezsin ve diyemezdin ve diyemeyeceksin. Öyle ise, bizzarure ve bilâşüphe, Kur'ân Hâlık-ı Kâinatın kelâmıdır. Çünkü ortası yoktur ve muhaldır ve olamaz. Nasıl ki kat'î bir surette ispat ettik; sen de gördün ve dinledin.

Hem Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmya Resulullahtır ve bütün resullerin ekmeli ve bütün mahlûkatın efdalidir; veyahut—hâşâ, yüz bin defa hâşâ—Allah'a iftira ettiği ve Allah'ı bilmediği ve azâbına inanmadığı için, itikadsız, esfel-i sâfilîne sukut etmiş bir beşer farz etmek^{HAŞİYE-1} lâzım gelir. Bu ise, ey İblis, ne sen ve ne de güvendiğin Avrupa feylesofları ve Asya münafıkları bunu diyemezsiniz ve diyememişsiniz ve diyemeyeceksiniz ve dememişsiniz vedemeyeceksiniz. Çünkü bu şıkkı dinleyecek ve kabul edecek, dünyadayoktur. Onun içindir ki, güvendiğin o feylesofların en müfsitleri ve o münafıkların en vicdansızları dahi diyorlar ki: “Muhammed-i Arabî (a.s.m.) çok akıllıydı ve çok güzel ahlâklıydı.”

Madem şu mesele iki şıkka münhasırdır. Ve madem ikinci şık muhaldır ve hiçbir kimse buna sahip çıkmıyor. Ve madem kat'î hüccetlerle ispat ettik ki, ortası yoktur. Elbette ve bizzarure, senin ve hizbüşşeytanın rağmına olarak, bilbedâhe ve bihakkıyakîn, Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm Resulullahtır ve bütün resullerin ekmelidir ve bütün mahlûkatın efdalidir.

عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بَعْدَ الْمَلِكِ وَالْإِنْسِ وَالْجَانِّ

ŞEYTANIN İKİNCİ, KÜÇÜK BİR İTİRAZI

ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ
Sûre-i ² okurken,

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ وَجَاءَتْ
 سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ
 وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ وَجَاءَتْ كُلُّ
 نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ
 هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ
 وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَى عَتِيدٍ أَلْقِيَ فِي جَهَنَّمَ
 كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ

Haşiye-1 Kur’ân-ı Hakîm, kâfirlerin küfriyatlarını ve galiz tabirâtlarını iptal etmek için zikrettiğine istinaden, ehl-i dalâletin fikr-i küfrîlerinin bütün bütün muhaliyetini ve bütün bütün çürüklüğünü göstermek için, şu tabirâtı farz-ı muhal suretinde titreyerek kullanmaya mecbur oldum.

1. Meleklerin, insanların ve cinlerin sayısınca ona salât ve selâm olsun.

2. “Kaf. Şerefi pek yüce olan Kur’ân’a yemin olsun.” Kaf Sûresi, 50:1.

3. “İnsanın ağzından hiçbir söz çıkmaz ki, yanında onu yazmaya hazır, gözetleyicibir melek olmasın. Derken ölüm sarhoşluğu gerçekten geliverir. İştesenin kaçıp durduğu şey budur. Ve sūra üfürülür. Vaad olunan gün iştebudur. Herkes yanında bir sevk eden, bir de şahitlik eden meleklerleberaber gelir. And olsun ki sen bundan gafilid. Şimdi gözünden perdeyikaldırdık. Bakışın pek keskindir bugün! Yanındaki melek, ‘İşte onundeferi bende hazırdır’ der. Atın Cehenneme herbir inatçı kâfir!” Kaf Sûresi, 50:18-24.

Şu âyetleri okurken Şeytan dedi ki: “Kur’ân’ın en mühim fesahatini, siz onun selâsetinde ve vuzuhunda buluyorsunuz. Halbuki şu âyette nereden nereye atlıyor! Sekerattan, tâ kıyamete atlıyor. Nefh-i surdan, muhasebenin hitâmına intikal ediyor ve ondan Cehenneme idhali zikrediyor. Bu acip atlamaklar içinde hangi selâset kalır? Kur’ân’ın ekser yerlerinde, böyle birbirinden uzak meseleleri birleştiriyor. Böyle münasebetsiz vaziyetle selâset, fesahat nerede kalır?”

Elcevap: Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyânın esas-ı i’câzının en mühimlerinden, belâğatinden sonra îcâzıdır. Îcaz, i’câz-ı Kur’ân’ın en metin ve en mühim bir esasıdır. Kur’ân-ı Hakîmde şu mu’cizâneîcaz o kadar çoktur ve o kadar güzeldir ki, ehl-i tetkik, karşısında hayrettedirler. Meselâ,

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكَ وَيَا سَمَاءُ أَقْلَعِي
 وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ
 وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

kısa birkaç cümleyle Tufan hâdise-i azîmesini netâiciyle öyle îcazkarâne ve mu’cizâne beyan ediyor ki, çok ehl-i belâğati, belâğatine secde ettirmiş.

Hem meselâ,

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوِيهَا إِذِ انْبَعَثَ أَشْقِيهَا ۖ فَقَالَ
لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ۖ فَكَذَّبُوهُ
فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسَوَّيْهَا ۖ وَلَا
يَخَافُ عُقْبَاهَا ۚ

1. "Ve denildi ki: 'Ey yer, suyunu yut. Ey gök, suyunu tut.' Su çekildi, işbitirildi ve gemi Cûdî Dağına oturdu. Ve 'Zalimler güruhu Allah'ınrahmetinden uzak olsun' denildi." Hûd Sûresi, 11:44.

2. "Semud kavmi, azgınlığı yüzünden peygamberini yalanladı. Onların en azgınbaşkaldırığı zaman, Allah'ın Resulü kendilerine 'Allah'ın bir mu'cizeolarak yarattığı şu deveye dokunmayın; onun su içmesine mâni olmayın'demişti. Onlar peygamberlerini yalanlayıp deveyi öldürdüler. Rableri de, günahları yüzünden onları azapla kuşatıp hepsini birden helâk etti.Allah onlara verdiği cezanın âkıbetinden korkacak değildir." ŞemsSûresi, 91:11-15.

İşte, kavm-i Semud'un acip ve mühim hâdisâtını ve netâicini ve sû-i akıbetlerini böyle kısa birkaç cümle ile, îcaziçinde bir i'câz ile, selâsetli ve vuzuhlu ve fehmi ihlâl etmez bir tarzda beyan ediyor.

Hem meselâ,

وَذَالْنُونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ
فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي
كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ۚ

İşte, 2 3 cümlesine cümlesinden 3 cümlesine kadar çok cümleler matvîdir, o mezkûr olmayan cümleler fehmi ihlâl etmiyor, selâsete zarar vermiyor. Hazret-i YunusAleyhisselâmın kıssasından mühim esasları zikreder, mütebâkisini akla havale eder.

Hem meselâ, Sûre-i Yusuf'ta 4 kelimesinden 5
يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ ۖ
ortasında yedi sekiz cümle, îcaz ile tayyedilmiş; hiç fehmi ihlâl etmiyor, selâsetine zarar vermiyor. Bu çeşit mu'cizâne îcazlar Kur'ân'da pek çoktur. Hem pek güzeldir.

ق
Amma Sûre-i 'ın âyeti ise, ondaki îcaz pek acip ve mu'cizânedir. Çünkü, kâfirin pek müthiş ve çok uzun ve bir günü elli bin sene olan istikbaline ve o istikbalin dehşetli inkılâbâtında kâfirin başına gelecek elîm ve mühim hâdisâta birer birer parmak basıyor, şimşek gibi fikri onlar üstünde gezdiriyor. O pek çok uzun zamanı, hazır bir sahife gibi nazara gösterir; zikredilmeyen hâdisâtı hayale

havale edip ulvî bir selâsetle beyan eder.

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ⁶

1. "Balığın yuttuğu Yunus'u da hatırla ki, öfkelenerek kavmini terk etmiş ve Bizimde kendisini bu yüzden bir sıkıntıya uğratmayacağımızı sanmıştı. Sonrakanlıklar içinde kaldığında niyaz etti: 'Senden başka ilâh yoktur; Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben nefsine zulmedenlerden oldum.'" Enbiyâ Sûresi, 21:87.

2. "Kendisini sıkıntıya uğratmayacağımızı." Enbiyâ Sûresi, 21:87.

3. "Karanlıklar içinde nida etti." Enbiyâ Sûresi, 21:87.

4. "Beni gönderiniz." Yusuf Sûresi, 12:45.

5. "Ey Yusuf, ey doğru sözlü kişi." Yusuf Sûresi, 12:46.

6. "Kur'an okunduğu zaman onu dinleyin ve susun ki, rahmete erişesiniz." A'râf Sûresi, 7:204.

İşte, ey Şeytan, şimdi bir sözün daha varsa söyle.

Şeytan der: "Bunlara karşı gelemem, müdafaa edemem. Fakat çok ahmaklar var, beni dinliyorlar. Ve insan suretinde çok şeytanlar var, bana yardım ediyorlar. Ve feylesoflardan çok firavunlar var, enâniyetlerini okşayan meseleleri benden ders alıyorlar, senin bu gibi Sözlerin neşrine sed çekerler. Bunun için sana teslim-i silâh etmem."

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ¹

1. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki, ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Sensin." Bakara Sûresi, 2:32.

İkinci Mebhas

Şu Mebhas, bana daimî hizmet edenlerin, ahlâkımda gördükleri acip ihtilâftan gelen hayretlerine karşı, hem iki talebemin benim hakkımda haddimden fazla hüsnüzanlarını tâdil etmek için yazılmıştır.

BEN GÖRÜYORUM Kİ: Kur’ân-ı Hakîmin hakaikine ait bazı kemâlât, o hakaike dellâllikeden vasıtalarla veriliyor. Şu ise yanlıştır. Çünkü, me’hazın kudsiyeti, çok burhanlar kuvvetinde tesirat gösteriyor, onunla ahkâmı umuma kabul ettiriyor. Ne vakit dellâl ve vekil gölge etse, yani onlara teveccüh edilse, o me’hazdaki kudsiyetin tesiri kaybolur. Bu sır içindir ki, bana karşı haddimden çok fazla teveccüh gösteren kardeşlerime bir hakikati beyan edeceğim. Şöyle ki:

Bir insanın müteaddit şahsiyeti olabilir. O şahsiyetler ayrı ayrı ahlâkı gösteriyorlar. Meselâ, büyük bir memurun, memuriyet makamında bulunduğu vakit bir şahsiyeti var ki, vakar iktiza ediyor, makamın izzetini muhafaza edecek etvar istiyor. Meselâ, her ziyaretçi için tevazu göstermek tezellüldür, makamı tenzildir. Fakat kendi hanesindeki şahsiyeti, makamın aksiyle bazı ahlâkı istiyor ki, ne kadar tevazu etse iyidir. Az bir vakar gösterse, tekebbür olur. Ve hâkezâ...

Demek bir insanın, vazifesi itibarıyla bir şahsiyeti bulunur ki, hakikî şahsiyetiyle çok noktalarda muhalif düşer. Eğer o vazife sahibi o vazifeye hakikî lâıksa ve tam müstaid ise, o iki şahsiyeti birbirine yakın olur. Eğer müstaid değilse, meselâ bir nefer bir müşir makamında oturtulsa, o iki şahsiyet birbirinden uzak düşer; o neferin şahsî, âdi, küçük hasletleri, makamın iktiza ettiği âli, yüksek ahlâkla kabil-i telif olamıyor.

İşte, bu biçare kardeşinizde üç şahsiyet var. Birbirinden çok uzak, hem de pek çok uzaktırlar.

Birincisi: Kur’ân-ı Hakîmin hazine-i âlisinin dellâlî cihetindeki muvakkat, sırf Kur’ân’a ait bir şahsiyetim var. O dellâllığın iktiza ettiği pek yüksek ahlâk var ki, o ahlâk benim değil; ben sahip değilim. Belki o makamın ve o vazifenin iktiza ettiği seciyelerdir. Bende bu neviden ne görseniz benim değil; onunla bana bakmayınız, o makamındır.

İkinci şahsiyet: Ubûdiyet vaktinde, dergâh-ı İlâhiyeye müteveccih olduğum vakit, Cenâb-ı Hakkın ihsanıyla bir şahsiyet veriliyor ki, o şahsiyet bazı âsârı gösteriyor. O âsâr, mânâ-yı ubûdiyetin esası olan “kusurunu bilmek, fakr ve aczini anlamak, tezellül ile dergâh-ı İlâhiyeye iltica etmek” noktalarından geliyor ki, o şahsiyetle, kendimi herkesten ziyade bedbaht, âciz, fakir ve kusurlu

görüyorum. Bütün dünya beni medh ü senâ etse beni inandıramaz ki ben iyiyim ve sahib-i kemâlim.

Üçüncüsü: Hakikî şahsiyetim, yani Eski Said'in bozması bir şahsiyetim var ki, o da Eski Said'den irsiyet kalma bazı damarlardır. Bazan riyâyâ, hubb-u câha bir arzu bulunuyor. Hem, asil bir hanedandan olmadığımın, hisset derecesinde bir iktisat ile, düşkün ve pest ahlâklar görünüyor.

Ey kardeşler! Sizi bütün bütün kaçırmamak için, bu şahsiyetimin gizli çok fenalıklarını ve sû-i hallerini söylemeyeceğim. İşte, kardeşlerim, ben müstaid ve makam sahibi olmadığım için, şu şahsiyetim, dellâllık ve ubûdiyet vazifelerindeki ahlâktan ve âsârdan çok uzaktır.

Hem ¹ دَادِ حَقِّ رَاقَابِلِيَّتْ شَرَطْ نِيْسَتْ kaidesince, Cenâb-ı Hak, merhametkârâne, kudretini benim hakkımda böyle göstermiş ki, en ednâ bir nefer gibi bu şahsiyetimi, en âlâ bir makam-ı müşiriyet hükmünde olan hizmet-i esrar-ı Kur'âniyede istihdam ediyor. Yüz binler şükür olsun! Nefis cümleden

süflî, vazife cümleden âlâ. اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي ²

1. Allah vergisi için kabiliyet şart değildir.

2. Rabbimin bu fazlından dolayı Allah'a hamdolsun.

Üçüncü Mebhas

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى
وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا¹

Yani,

لِتَعَارَفُوا مُنَاسَبَاتِ الْحَيَاةِ الْاجْتِمَاعِيَّةِ فَتَعَاوَنُوا
عَلَيْهَا لَا لِيَتَنَكَرُوا فَتَخَاصَمُوا

1. "Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık; sonra da, birbirinizi tanıyasınız diye milletlere ve kabilelere ayırdık." Hucurat Sûresi, 49:13.

Yani, "Sizi taife taife, millet millet, kabile kabile yaratmışım, tâ birbirinizi tanımalısınız ve birbirinizdeki hayat-ı içtimaiyeye ait münasebetlerinizi bilersiniz, birbirinize muavenet edersiniz. Yoksa, sizi kabile kabile yaptım ki, yekdiğerinize karşı inkârla yabanî bakasınız, husumet ve adâvet edersiniz değildir."

Şu Mebhas Yedi Meseledir.

BİRİNCİ MESELE

Şu âyet-i kerimenin ifade ettiği hakikat-i âliyehayat-ı içtimaiyeye ait olduğu için, hayat-ı içtimaiyeden çekilmek isteyen Yeni Said lisanıyla değil, belki İslâmın hayat-ı içtimaiyesiyle münasebettar olan Eski Said lisanıyla, Kur'ân-ı Azîmüşşâna bir hizmet maksadıyla ve haksız hücumlara bir siper teşkil etmek fikriyle yazmaya mecbur oldum.

İKİNCİ MESELE

Şu âyet-i kerimenin işaret ettiği teârûfve teâvün düsturunun beyanı için deriz ki:

Nasıl ki bir ordu fırkalara, fırkalar alaylara, alaylar taburlara, bölüklere, tâ takımlara kadar tefrik edilir. Tâ ki, her neferin muhtelif ve müteaddit münasebatı ve o münasebâta göre vazifeleri tanınsın, bilinsin—tâ, o ordunun efradları, düstur-u teâvün altında hakikî bir vazife-i umumiye görsün ve hayat-ı içtimaiyeleri a'dânın hücumundan masun kalsın. Yoksa, tefrik ve inkısam, bir

bölük bir bölüğe karşı rekabet etsin, bir tabur bir tabura karşı muhasamet etsin, bir fırka bir fırkanın aksine hareket etsin değildir.

Aynen öyle de, heyet-i içtimaiye-i İslâmiyebüyük bir ordudur; kabâil ve tavâife inkısam edilmiş. Fakat bin bir bir birler adedince cihet-i vahdetleri var: Hâlıkları bir, Rezzâkları bir, Peygamberleri bir, kıbleleri bir, kitapları bir, vatanları bir-bir, bir, bir, binler kadar bir, bir...

İşte bu kadar bir birler uhuvveti, muhabbeti ve vahdeti iktiza ediyorlar. Demek, kabâil ve tavâife inkısam, şu âyetin ilân ettiği gibi, teârûf içindir, teâvün içindir; tenâkür için değil, tehâsum için değildir.

ÜÇÜNCÜ MESELE

Fıkr-i milliyet şu asırda çok ileri gitmiş. Hususan derras Avrupa zalimleri, bunu İslâmlar içinde menfi bir surette uyandırıyorlar, tâ ki parçalayıp onları yutsunlar.

Hem fikr-i milliyette bir zevk-i nefsanî var, gafletkârâne bir lezzet var, şeâmetli bir kuvvet var. Onun için, şu zamanda hayat-ı içtimaiye ile meşgul olanlara “Fıkr-i milliyeti bırakınız” denilmez. Fakat fikr-i milliyet iki kısımdır:

Bir kısmı menfidir, şeâmetlidir, zararlıdır. Başkasını yutmakla beslenir, diğerlerine adâvetle devam eder, müteyakkız davranır. Şu ise, muhasamet ve keşmekeşe sebeptir. Onun içindir ki, hadîs-i şerifte ferman etmiş:

1. **أَلِإِسْلَامِيَّةٌ جَبَّتِ الْعَصَبِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةَ** ve Kur’ân da ferman etmiş:

إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ
حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ
وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالزَّمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا أَحَقِّبَهَا
وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا 2

1. “İslâm, Câhiliyetten kalma ırkçılık ve kabilecilik ortadan kaldırmıştır. Müslüman olduktan sonra, Habeşli bir köle ile Kureyşli bir efendiarasında hiçbir fark yoktur. “Bu ibare, İslâmiyet öncesi câhiliyeâdetlerine dönmekten men eden hadislerden iktibas edilmiştir. Bu mevzuda bir çok hadis-i şerif rivayet edilmiştir. Bunlardan birisi şöyledir:

أَلِإِسْلَامٌ يَجِبُ مَاقَبْلَهُ

.. “İslâm dini, kendinden önceki bâtil olan fiil, hareket, âdet ve inanışları keser, kaldırır.” *Buhârî*, Ahkâm: 4, İmâra: 36, 37; *Ebü Dâvud*, Sünnet: 5; *Tirmizî*, Cihâd: 28, İlim: 16, *Nesâî*, Bey’a: 26; *İbni Mâce*, Cihad: 39; *Müsned*, 4:69, 70, 199, 204, 205, 5:381, 6:402, 403.

2. “Kâfirler, kalblerine cahiliyet taassubundan ibaret olan o gayretiyerleştirdiklerinde, Allah, Resulünün ve mü’minlerin üzerine sükûnet ve minnetini indirdi ve onlara takvâ ve sözlerine bağlılık sebat verdi. Zaten onlar buna lâyık ve ehil kimselerdi. Allah ise herşeyihakkıyla bilir.” *Fetih Süresi*, 48:26.

İşte şu hadîs-i şerif, şu âyet-i kerime, kat’îbir surette menfi bir milliyeti ve fikr-i unsuriyeti kabul etmiyorlar. Çünkü müsbet ve mukaddes İslâmiyet milliyeti ona ihtiyaç bırakmıyor.

Evet, acaba hangi unsur var ki, üç yüz elli milyon² vardır? Ve o İslâmiyet

yerine o unsuriyet fikri, fikir sahibine o kadar kardeşleri, hem ebedî kardeşleri kazandırır?

2. Bugün bu rakam, bir milyarın üzerindedir.

Evet, menfi milliyetin tarihçe pek çok zararları görülmüş. Ezcümle, Emevîler, bir parça fikr-i milliyeti siyasetlerine karıştırdıkları için, hem âlem-i İslâmî küstürdüler, hem kendileri de çok felâketler çektiler.

Hem Avrupamilletleri şu asırda unsuriyet fikrini çok ileri sürdükleri için, Fransız ve Almanın çok şeâmetli ebedî adâvetlerinden başka, Harb-i Umumîdeki hâdisât-ı müthişe dahi, menfi milliyetin nev-i beşere ne kadar zararlı olduğunu gösterdi.

Hem bizde, iptida-yı Hürriyette, Babil Kal’asının harabiyeti zamanında “tebelbül-ü akvâm” tabir edilen teşâub-u akvam ve o teşâub sebebiyle dağılmaları gibi, menfi milliyet fikriyle, başta Rum ve Ermeni olarak pek çok kulüpler namında sebep-i tefrika-i kulûb, muhtelif mülteciler cemiyetleri teşekkül etti. Ve onlardan şimdiye kadar ecnebîlerin boğazına gidenlerin ve perişan olanların halleri, menfi milliyetin zararını gösterdi.

Şimdi ise, en ziyade birbirine muhtaç ve birbirinden mazlum ve birbirinden fakir ve ecnebî tahakkümü altında ezilen anâsır ve kabâil-i İslâmiye içinde, fikr-i milliyetle birbirine yabanî bakmak ve birbirini düşman telâkki etmek öyle bir felâkettir ki, tarif edilmez. Adeta bir sineğin ısırması için, müthiş yılanlara arka çevirip sineğin ısırmasına karşı mukabele etmek gibi bir divanelikle, büyük ejderhalar hükmünde olan Avrupa’nın doymak bilmez hırslarını, pençelerini açtıkları bir zamanda onlara ehemmiyet vermeyip, belki mânen onlara yardım edip, menfi unsuriyet fikriyle şark vilâyetlerindeki vatandaşlara veya cenup tarafındaki dindaşlara adâvet besleyip onlara karşı cephe almak, çok zararları ve mehâlikiyle beraber, o cenup efradları içinde düşman olarak yoktur ki, onlara karşı cephe alınsın. Cenuptan gelen Kur’ân nuru var; İslâmiyet ziyası gelmiş; o içimizde vardır ve her yerde bulunur. İşte o dindaşlara adâvet ise, dolayısıyla İslâmiyete, Kur’ân’a dokunur. İslâmiyet ve Kur’ân’a karşı adâvet ise, bütün bu vatandaşların hayat-ı dünyeviye ve hayat-ı uhreviyesine bir nevi adâvettir. Hamiyet namına hayat-ı içtimaiyeye hizmet edeyim diye iki hayatın temel taşlarını harap etmek, hamiyet değil, hamâkattir!

DÖRDÜNCÜ MESELE

Müsbet milliyet, hayat-ı içtimaiyenin ihtiyac-ı dahilîsinden ileri geliyor. Teâvüne, tesanüde sebeptir; menfaatli bir kuvvet temin eder, uhuvvet-i İslâmiyeyi daha ziyade teyid edecek bir vasıta olur.

Şu müsbet fikr-i milliyet, İslâmiyete hâdim olmalı, kal’a olmalı, zırhı olmalı;

yerine geçmemeli. Çünkü İslâmiyetin verdiği uhuvvet içinde bin uhuvvet var; âlem-i bekâda ve âlem-i berzahta o uhuvvet bâki kalıyor. Onun için, uhuvvet-i milliye ne kadar da kavî olsa, onun bir perdesi hükmüne geçebilir. Yoksa onu onun yerine ikame etmek, aynı kal'anın taşlarını kal'anın içindeki elmas hazinesinin yerine koyup, o elmasları dışarı atmak nev'inden ahmakane bir cinayettir.

İşte, ey ehl-i Kur'ân olan şu vatanın evlâtları! Altı yüz sene değil, belki Abbasîler zamanından beri, bin senedir Kur'ân-ı Hakîmin bayraktarı olarak bütün cihana karşı meydan okuyup Kur'ân'ı ilân etmişsiniz. Milliyetinizi Kur'ân'a ve İslâmiyete kal'a yaptınız. Bütün dünyayı susturdunuz, müthiş tehâcümâtı def ettiniz. Tâ

فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةَ
عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةَ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ

âyetine güzel bir mâsadakoldunuz. Şimdi Avrupa'nın ve frenk-meşrep münafıkların desiselerine uyup şu âyetin evvelindeki hitaba mâsadak olmaktan çekinmelisiniz ve korkmalısınız.

1. "Allah öyle bir topluluk getirecektir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı sever. Onlar mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı izzetsahibidirler ve Allah yolunda cihad ederler."
Mâide Sûresi, 5:54.

CÂ-YI DİKKAT BİR HAL: Türk milleti anâsır-ı İslâmiye içinde en kesretli olduğu halde, dünyanın her tarafında olan Türkler ise Müslümandır. Sair unsurlar gibi müslim ve gayr-ı müslim olarak iki kısma inkısam etmemiştir. Nerede Türk taifesi varsa Müslümandır. Müslümanlıktan çıkan veya Müslüman olmayan Türkler, Türklükten dahi çıkmışlardır (Macarlar gibi). Halbuki, küçük unsurlarda dahi hem müslim ve hem de gayr-ı müslim var.

Ey Türk kardeş! Bilhassa sen dikkat et. Senin milliyetin İslâmiyetle imtizaç etmiş; ondan kâbil-i tefrik değil. Tefrik etsen, mahv'sın. Bütün senin mazideki mefâhirin İslâmiyet defterine geçmiş. Bu mefâhir, zemin yüzünde hiçbir kuvvetle silinmediği halde, sen şeytanların vesveseleriyle, desiseleriyle o mefâhiri kalbinden silme.

BEŞİNCİ MESELE

Asya'da uyanan akvam, fikr-i milliyete sarılıp, aynen Avrupa'yı her cihetle taklit ederek, hattâ çok mukaddesatları o yolda feda ederek hareket ediyorlar. Halbuki her milletin kamet-i kıymeti başka bir elbise ister. Bir cins kumaş bile olsa, tarzı ayrı ayrı olmak lâzım gelir. Bir kadına bir jandarma elbisesi

giydirilmez. Bir ihtiyarhocaya tango bir kadın libası giydirilmediği gibi, körü körüne taklit dahi çok defa maskaralık olur. Çünkü,

Evvelâ: Avrupa bir dükkân, bir kışla ise, Asya bir mezraa, bir cami hükmündedir. Bir dükkâncı dansa gider, bir çiftçi gidemez. Kışla vaziyeti ile mescid vaziyeti bir olmaz.

Hem ekser enbiyanın Asya'da zuhuru, ağıleb-i hukemanın Avrupa'da gelmesi, kader-i ezelînin bir remzi, bir işaretidir ki, Asya akvâmını intibâha getirecek, terakki ettirecek, idare ettirecek, din ve kalbdır. Felsefe ve hikmet ise din ve kalbe yardım etmeli, yerine geçmemeli.

Saniyen: Din-i İslâmı Hristiyan dinine kıyas edip Avrupa gibi dine lâkayt olmak, pek büyük bir hatadır. Evvelâ, Avrupa dinine sahiptir. Başta Wilson, Lloyd George, Venizelos gibi Avrupa büyükleri, papaz gibi dinlerine mutaassıp olmaları şahittir ki, Avrupa dinine sahiptir, belki bir cihette mutaassıptır.

Salisen: İslâmiyeti Hristiyan dinine kıyas etmek, kıyas-ı maalfârıktır; o kıyas yanlıştır. Çünkü Avrupa dinine mutaassıp olduğu zaman medenî değildi; taassubu terk etti, medenîleşti.

Hem din onların içinde üç yüz sene muharebe-i dahiliyeyi intac etmiş. Müstebit zalimlerin elinde avâmı, fukarayı ve ehl-i fikri ezmeye vasıta olduğundan, onların umumunda muvakkaten dine karşı bir küsmek hasıl olmuştu. İslâmiyette ise, tarihler şahittir ki, bir defadan başka dahilî muharebeye sebebiyet vermemiş.

Hem ne vakit ehl-i İslâmdine ciddî sahip olmuşlarsa, o zamana nisbeten yüksek terakki etmişler. Buna şahit, Avrupa'nın en büyük üstadı Endülüs devlet-i İslâmiyesidir. Hem ne vakit cemaat-i İslâmiye dine karşı lâkayt vaziyeti almışlar; perişan vaziyete düşerek tedennî etmişler.

Hem İslâmiyet, vücub-u zekâtve hurmet-i ribâ gibi binler şefkatperverâne mesâil ile fukarayı ve avâmı himaye ettiği,

.. أَفَلَا يَتَفَكَّرُونَ¹ .. أَفَلَا يَعْقِلُونَ² .. أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ³ gibi kelimâtıyla akli ve ilmi istişhad ve ikaz ettiği ve ehl-i ilmi himaye ettiği cihetle, daima İslâmiyet fukaraların ve ehl-i ilmin kal'ası ve melcei olmuştur. Onun için, İslâmiyete karşı küsmeye hiçbir sebep yoktur.

1. "Akıl etmezler mi?" Yâsin Sûresi, 36:68.

2. "Tefekkür etmez misiniz?" En'âm Sûresi, 6:50.

3. "Gereği gibi düşünmezler mi?" Nisâ Sûresi, 4:82.

İslâmiyetin, Hristiyanlıkve sâir dinlere cihet-i farkının sırr-ı hikmeti şudur ki:

İslâmiyetin esası, mahz-ı tevhiddir; vesâit ve esbaba tesir-i hakikî vermiyor, icad ve makam cihetiyle kıymet vermiyor. Hristiyanlık ise, "velediyet" fikrini

kabul ettiği için, vesâit ve esbaba bir kıymet verir, enâniyeti kırmaz. Adeta rububiyet-i İlâhiyenin bir cilvesini azizlerine, büyüklerine verir.

1 **اِتَّخَذُوا اَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ** âyetine mâsadak olmuşlar. Onun içindir ki, Hıristiyanların dünyaca en yüksek mertebede olanları, gurur ve enâniyetlerini muhafaza etmekle beraber, sabık Amerika Reisi Wilson gibi, mutaassıp bir dindar olur. Mahz-ı tevhid dini olan İslâmiyet içinde, dünyaca yüksek mertebede olanlar ya enâniyeti ve gururu bırakacak veya dindarlığı bir derece bırakacak. Onun için, bir kısmı lâkayt kalıyorlar, belki dinsiz oluyorlar.

1. "Onlar hahamlarını ve papazlarını kendilerine Allah'tan başka rab edindiler." Tevbe Sûresi, 9:31.

ALTINCI MESELE

Menfi milliyette ve unsuriyet fikrinde ifrat edenlere deriz ki:

Evvelâ: Şu dünya yüzü, hususan şu memleketimiz, eski zamandan beri çok muhaceretlere ve tebeddülâta maruz olmakla beraber, merkez-i hükûmet-i İslâmiye bu vatanda teşkil olduktan sonra, akvâm-ı saireden pervane gibi çokları içine atılıp tavattun etmişler. İşte bu halde Levh-i Mahfuz açılrsa, ancak hakikî unsurlar birbirinden tefrik edilebilir. Öyle ise, hakikî unsuriyet fikrine hareketi ve hamiyeti bina etmek, mânâsız ve hem pek zararlıdır. Onun içindir ki, menfi milliyetçilerin ve unsuriyetperverlerin reislerinden ve dine karşı pek lâkayt birisi, mecbur olmuş, demiş: "Dil, din bir ise millet birdir."

Madem öyledir. Hakikîunsuriyete değil, belki dil, din, vatan münasebâtına bakılacak. Eğer üçü bir ise, zaten kuvvetli bir millet; eğer biri noksan olursa, tekrar milliyet dairesine dahildir.

Saniyen: İslâmiyetin mukaddes milliyeti, bu vatan evlâdının hayat-ı içtimaiyesine kazandırdığı yüzer faideden iki faideyi misal olarak beyan edeceğiz.

BİRİNCİSİ: Şu devlet-i İslâmiye yirmi otuz milyon iken, bütün Avrupa'nın büyük devletlerine karşı hayatını ve mevcudiyetini muhafaza ettiren, şu devletin ordusundaki nur-u Kur'ân'dan gelen şu fikirdir: "Ben ölsem şehidim, öldürsem gaziyim."¹ Kemâl-i şevk ile ve aşk ile ölümün yüzüne gülerek istikbal etmiş, daima Avrupa'yı titretmiş. Acaba dünyada basit fikirli, sâfi kalbli olan neferâtın ruhunda şöyle ulvî fedakârlığa sebebiyet verecek hangi şey gösterilebilir? Hangi hamiyet onun yerine ikame edilebilir ve hayatını ve bütün dünyasını severek ona feda ettirebilir?

1. bk. Nisâ Sûresi, 4:74; Tevbe Sûresi, 9:111.

İKİNCİSİ: Avrupa'nın ejderhaları (büyük devletleri) her ne vakit şu devlet-i İslâmiyeye bir tokat vurmuşlarsa, üç yüz elli milyon İslâmı ağlatmış ve inletmiş.

Ve o müstemlekât sahipleri, onları inletmemek ve sızlatmamak için elini çekmiş, elini kaldırırken indirmiş. Şu hiçbir cihetle istisgar edilmeyecek mânevî ve daimî bir kuvvetüzzahr yerine hangi kuvvet ikame edilebilir, gösterilsin. Evet, o azîm mânevî kuvvetüzzahrı menfi milliyetle ve istiğnâkârâne hamiyetle gücendirmemeli.

YEDİNCİ MESELE

Menfi milliyette fazla hamiyetperverlik gösterenlere deriz ki:

Eğer şu milleti ciddî severseniz, onlara şefkat ederseniz, öyle bir hamiyet taşıyınız ki, onların ekserîsine şefkat sayılsın. Yoksa, ekserîsine merhametsizcesine bir tarzda, şefkate muhtaç olmayan bir kısım-ı kalîlin muvakkat, gafletkârâne hayat-ı içtimaiyelerine hizmet ise, hamiyet değildir. Çünkü, menfi unsuriyet fikriyle yapılacak hamiyetkârlığın, milletin sekizden ikisine muvakkat faidesi dokunabilir; lââyık olmadıkları o hamiyetin şefkatine mazhar olurlar. O sekizden altısı ya ihtiyardır, ya hastadır, ya musibetzededir, ya çocuktur, ya çok zayıftır, ya pek ciddî olarak âhireti düşünür müttakîdirler ki, bunlar hayat-ı dünyeviyeden ziyade, müteveccih oldukları hayat-ı berzahiyeye ve uhreviyeye karşı bir nur, bir teselli, bir şefkat isterler ve hamiyetkâr mübarek ellere muhtaçtırlar. Bunların ışıklarını söndürmeye ve tesellilerini kırmaya hangi hamiyet müsaade eder? Heyhat! Nerede millete şefkat, nerede millet yolunda fedakârlık?

Rahmet-i İlâhiyeden ümit kesilmez. Çünkü, Cenâb-ı Hak, bin seneden beri Kur'ân'ın hizmetinde istihdam ettiği ve ona bayraktar tayin ettiği bu vatandaşların muhteşem ordusunu ve muazzamcemaatini, muvakkat arızalarla inşaallah perişan etmez. Yine o nuru ışıklandırır ve vazifesini idame ettirir.

Dördüncü Mebhas

TENBİH: Yirmi Altıncı Mektubun Dört Mebhası birbiriyle münasebettar olmadığı gibi, bu Dördüncü Mebhasın On Mesâili dahi birbiriyle münasebettar değildir. Onun için, münasebeti aramamalı. Nasıl gelmiş, öyle yazılmış. Mühim bir talebesine gönderdiği mektubun bir parçasıdır; o talebenin beş altı suallerine verilen cevaplardır.

BİRİNCİSİ

Saniyen: Mektubunda diyorsun: رَبُّ الْعَالَمِينَ¹ tabir ve tefsirinde “on sekiz bin âlem” demişler.² O adedin hikmetini soruyorsun.

Kardeşim, ben şimdi o adedin hikmetini bilmiyorum. Fakat bu kadar derim ki:

Kur’ân-ı Hakîmin cümleleri birer mânâyâ münhasır değil; belki, nev-i beşerin umum tabakatına hitap olduğu için, her tabakaya karşı birer mânâyı tazammun eden bir küllî hükmündedir. Beyan olunan mânâlar, o küllî kaidenin cüz’iyatları hükmündedirler. Herbir müfessir, herbir ârif, o küllîden bir cüz’ü zikrediyor. Ya keşfine, ya deliline, veyahut meşrebine istinad edip, bir mânâyı tercih ediyor. İşte bunda dahi, bir taife, o adede muvafık bir mânâ keşfetmiş.

Meselâ, ehl-i velâyetin ehemmiyetle virdlerinde zikir ve tekrar ettikleri

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ³

cümlesinde, daire-i vücubile daire-i imkândaki bahr-i Rububiyet ve bahr-i ubûdiyetten tut, tâ dünya ve âhiret bahirlerine, tâ âlem-i gayb ve âlem-i şehadet bahirlerine, tâ şark ve garb, şimal ve cenuptaki bahr-i muhîtlere, tâ Bahr-i Rum ve Fars bahrine, tâ Akdeniz ve Karadeniz ve Boğazına-ki mercan denilen balık ondan çıkıyor—tâ Akdeniz ve Bahr-i Ahmere ve Süveyş Kanalına, tâ tatlı ve tuzlu sular denizlerine, tâ toprak tabakası altındaki tatlı ve müteferrik su denizleriyle üstündeki tuzlu ve muttasıl denizlerine, tâ Nil ve Dicle ve Fırat gibi büyük ırmaklar denilen küçük tatlı denizlerle onların karıştığı tuzlu büyük denizlerine kadar, mânâsındaki cüz’iyatları var. Bunlar umumen murad ve maksud olabilir ve onun hakikî ve mecazî mânâlarıdır.

1. “Âlemlerin Rabbi...” Fâtiha Sûresi, 1:2; Bakara Sûresi, 2:131; Mâide Sûresi, 5:28.

2. Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, 1:63.

3. “Allah iki denizi salıverdi ki, o denizler birbirleriyle karşılaşırlar. Aralarında ise bir engel vardır; birbirine karışmazlar.” Rahmân Sûresi, 55:19-20.

İşte onun gibi, اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ¹ dahi, pek çok hakaiki câmidir.

Ehl-i keşif ve hakikat, keşiflerine göre ayrı ayrı beyan ederler. Ben de böyle fehmederim ki:

Semâvâtta binler âlem var. Yıldızların bir kısmı, herbiri birer âlem olabilir. Yerde de herbir cins mahlûkatbire âlemdir. Hattâ herbir insan dahi küçük bir

âlemdir. رَبُّ الْعَالَمِينَ² tabiri ise, “Doğrudan doğruya her âlem, Cenâb-ı Hakkın rububiyetiyle idare ve terbiye ve tedbir edilir” demektir.

Salisen: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ خَيْرًا أَبْصَرَهُمْ بِعُيُوبِ أَنْفُسِهِمْ³

1. “Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur. Fâtiha Sûresi, 1:2.

2. “Âlemlerin Rabbi...” Fâtiha Sûresi, 1:2; Bakara Sûresi, 2:131.

3. “Allah bir topluluk için hayır murad ettiğinde, onlara nefislerinin ayıplarını gösterir.” el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1:81.

Kur’ân-ı Hakîmde Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm demiş:

وَمَا أُبْرِئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ¹

Evet, nefsini beğenen ve nefesine itimad eden, bedbahttır. Nefsinin ayıbını gören, bahtiyardır. Öyle ise sen bahtiyarsın.

1. “Ben nefsimi temize çıkarmam. Çünkü nefisdaima kötülüğü emreder.” Yusuf Sûresi, 12:53.

Fakat bazan olur ki, nefs-i emmâre, ya levvâmeye veya mutmainneye inkılâp eder, fakat silâhlarını ve cihâzâtını âsâba devreder. Âsab ve damarlar ise, o vazifeyi âhir ömre kadar görür. Nefs-i emmâre çoktan öldüğü halde, onun âsârı yine görünür. Çok büyük asfiya ve evliya var ki, nüfusları mutmainne iken, nefs-i emmâreden şekvâ etmişler. Kalbleri gayet selim ve münevver iken, emrâz-ı kalbden vâveylâ etmişler. İşte bu zatlardaki, nefs-i emmâre değil, belki âsâba devredilen nefs-i emmârenin vazifesidir. Maraz ise, kalbî değil, belki maraz-ı hayalîdir.

İnşaallah, Aziz kardeşim, size hücum eden nefsiniz ve emrâz-ı kalbiniz değil, belki mücahedenin devamı için beşeriyet itibarıyla âsâba intikal eden ve terakkiyât-ı daimîye sebebiyet veren, dediğimiz gibi bir hâlettir.

İKİNCİ MESELE

Eski hocanın sual ettiği üç meselenin izahatı, Risale-i Nur’un eczalarında vardır. Şimdilik icmâlî bir işaret edeceğiz.

Birinci suali: Muhyiddin-i Arabî, Fahreddin Râzî’ye mektubunda demiş: “Allah’ı bilmek, varlığını bilmenin gayıdır.” Bu ne demektir? Maksat nedir de soruyor?

Evvelâ: Ona okuduğun Yirmi İkinci Sözü’nün Mukaddimesinde tevhid-i hakikî ile tevhid-i zâhirînin farkındaki misal ve temsil, maksada işaret eder. Otuz İkinci

Sözün İkinci ve Üçüncü Mevkıfları ve Makàsıdları, o maksadı izah eder.

Ve saniyen: Usulüddin imamları ve ulema-i ilm-i kelâmın akaide dair ve vücud-u Vâcibü'l-Vücudve tevhid-i İlâhîye dair beyanatları Muhyiddin-i Arabî'nin nazarında kâfi gelmediği için, ilm-i kelâmın imamlarından Fahreddin Râzî'ye öyle demiş.

Evet, ilm-i kelâmvasıtasıyla kazanılan marifet-i İlâhiye, marifet-i kâmile ve huzur-u tam vermiyor. Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın tarzında olduğu vakit, hem marifet-i tammeyi verir, hem huzur-u etemmi kazandırır ki, inşaallah, Risale-i Nur'un bütün eczaları, o Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın cadde-i nuranîsinde birer elektrik lâmbası hizmetini görüyorlar.

Hem, Muhyiddin-i Arabî'nin nazarına Fahreddin Râzî'nin ilm-i kelâmvasıtasıyla aldığı marifetullah ne kadar noksan görülüyor. Öyle de, tasavvuf mesleğiyle alınan marifet dahi, Kur'ân-ı Hakîmden doğrudan doğruya, veraset-i Nübüvvet sırrıyla alınan marifete nisbeten o kadar noksandır. Çünkü, Muhyiddin-i Arabî mesleği, huzur-u daimîyi kazanmak için ¹

لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ deyip, kâinatın vücudunu inkâr edecek bir tarza kadar gelmiş. Ve sairleri ise, yine huzur-u daimîyi kazanmak için, لَا مَشْهُودَ إِلَّا هُوَ ² deyip kâinatı nisyan-ı mutlak altına almak gibi acip bir tarza girmişler.

Kur'ân-ı Hakîmden alınan marifetise, huzur-u daimîyi vermekle beraber, ne kâinatı mahkûm-u adem eder, ne de nisyan-ı mutlakta hapseder. Belki, başıbozukluktan çıkarıp Cenâb-ı Hak namına istihdam eder; herşey mir'ât-ı marifet olur. Sadi-i Şirazî'nin dediği gibi,

دَرِ نَظَرِ هُوشِيَارِ هَرِ وَرَقِي دَفْتَرِ يَسْتِ اَزْ مَعْرِفَتِ
گَرْدِ گَارِ ³

herşeyde Cenâb-ı Hakkın marifetine bir pencere açar.

1. Ondan başka hiçbir gerçek varlık yoktur.

2. Ondan başka görülen gerçek hiçbir şey yoktur.

3. Uyanık olanın nazarında her yaprak, san'atkar olan Allah'ın marifetini içeren bir defterdir.

Bazı Sözlerde ulema-i ilm-i kelâmın mesleğiyle, Kur'ân'dan alınan minhâc-ı hakikînin farkları hakkında şöyle bir temsilsöylemişiz ki:

Meselâ, bir su getirmek için, bazıları küngân (su borusu) ile uzak yerden,dağlar altında kazar, su getirir. Bir kısım da, her yerde kuyu kazar, su çıkarır. Birinci kısım çok zahmetlidir, tıkanır, kesilir. Fakat her yerde kuyuları

kazıp su çıkarmaya ehil olanlar, zahmetsiz herbir yerde suyu buldukları gibi, aynen öyle de:

Ulema-i ilm-i kelâm, esbabı, nihayet-i âlemde teselsül ve devrin muhaliyetiyle kesip, sonra Vâcibü'l-Vücudun vücudunu onunla ispat ediyorlar. Uzun bir yolda gidiliyor. Amma Kur'ân-ı Hakîmin minhâc-ı hakikîsi ise, her yerde suyu buluyor, çıkarıyor. Herbir âyeti, birer asâ-yı Mûsâ gibi, nereye vursa âb-ı hayat fışkırtıyor.

وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَّهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى أَنَّهُ وَاحِدٌ¹ düsturunu herşeye okutturuyor.

Hem iman yalnız ilim ile değil; imanda çok letâifin hisseleri var. Nasıl ki, bir yemek mideye girse, o yemek muhtelifâsâba, muhtelif bir surette inkısam edip tevzi olunuyor. İlimle gelen mesâil-i imaniye dahi, akıl midesine girdikten sonra, derecâta göre ruh, kalb, sır, nefis, ve hâkezâ, letâif kendine göre birer hisse alır, masseder. Eğer onların hissesi olmazsa noksandır. İşte, Muhyiddin-i Arabî, Fahreddin Râzî'ye bu noktayı ihtar ediyor.

ÜÇÜNCÜ MESELE

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ² âyetinin³ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا³ âyetiyle vech-i tevfiği nedir?

1. Herşeyde Allah'ın birliğini gösteren bir delil vardır.

2. "And olsun ki biz Âdemoğullarını şan ve şeref sahibi kıldık." İsra Sûresi, 17:70.

3. "Gerçekten insan çok zalim, çok cahildir." Ahzâb Sûresi, 33:72.

Elcevap: On Birinci Sözde ve Yirmi Üçüncü Sözde ve Yirmi Dördüncünün Beşinci Dalının İkinci Meyvesinde izahı vardır. Sırr-ı icmâlîsi budur ki:

Cenâb-ı Hak, kemâl-i kudretiyle, nasıl birtek şeyden çok şeyleri yapıyor, çok vazifeleri gördürüyor, bir sahifede bin kitabı yazıyor. Öyle de, insanı, pek çok envâ yerinde bir nev-i câmi halk etmiş. Yani, bütün envâ-ı hayvânâtın muhtelif derecâtı kadar, birtek nevi olan insan ile o vezâifi gördürmek irade etmiş ki, insanların kuvâlarına ve hissiyatlarına fıtraten bir had bırakmamış, fıtrî bir kayıt koymamış, serbest bırakmış. Sair hayvânâtın kuvâları ve hissiyatları mahduttur, fıtrî bir kayıt altındadır. Halbuki insanın her kuvâsı, hadsiz bir mesafede cevelân eder gibi, gayr-ı mütenâhi cânibine gider. Çünkü insan, Hâlık-ı Kâinatın esmâsının nihayetsiz tecellîlerine bir âyine olduğu için, kuvâlarına nihayetsiz bir istidat verilmiş.

Meselâ, insan, hırs ile, bütün dünya ona verilse, هَلْ مِنْ مَزِيدٍ¹ diyecek. Hem, hodgâmlığıyla, kendi menfaatine binler adamın zararını kabul eder. Ve hâkezâ, ahlâk-ı seyyiede hadsiz derecede inkişâfları olduğu ve Nemrudlar ve

Firavunlar derecesine kadar gittikleri ve sığa-i mübalâğa ile “zalûm” olduğu gibi, ahlâk-ı hasenede dahi hadsiz bir terakkiyâta mazhar olur, enbiya ve sıddıkîn derecesine terakki eder.

Hem insan, hayvanların aksine olarak, hayata lâzım herşeye karşı cahildir, herşeyi öğrenmeye mecburdur. Hadsiz eşyaya muhtaç olduğu için, sığa-i mübalâğa ile, “cehûl”dür. Hayvan ise, dünyaya geldiği vakit hem az şeylere muhtaç, hem muhtaçolduğu şeyleri bir iki ayda, belki bir iki günde, bazan bir iki saattebütün şerâit-i hayatını öğrenir. Güya bir başka âlemde tekemmül etmiş, öyle gelmiş. İnsan ise, bir iki senede ancak ayağa kalkar, on beş senede ancak menfaat ve zararı fark eder. İşte, *cehûl* mübalâğası buna da işaret eder.

DÖRDÜNCÜ MESELE

جَدِّدُوا إِيمَانَكُمْ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ² ın hikmetini soruyorsunuz. Onun hikmeti çok Sözlere zikredilmiştir. Bir sırr-ı hikmeti şudur ki:

1. “Daha var mı?” Kâf Sûresi, 50:30.

2. “İmanınızı *Lâ ilâhe illâllâh*le yenileyiniz.” *Müsned*, 2:359; *el-Münzirî*, *et-Terğîb ve’l-Terhîb*, 2:415; *Hâkim*, *el-Müstedrek*, 4:256; *el-Heysemî*, *Mecmeu’z-Zevâid*, 1:52.

İnsanın hem şahsı, hem âlemi her zaman teceddüt ettikleri için, her zaman tecdid-i imana muhtaçtır. Zira insanın her bir ferdinin mânen çok efradı var. Ömrünün seneleri adedince, belki günleri adedince, belki saatleri adedince birer ferd-i âhar sayılır. Çünkü, zaman altına girdiği için, o ferd-i vâhid bir model hükmüne geçer, hergün bir ferd-i âhar şeklini giyer.

Hem insanda bu taaddütve teceddüt olduğu gibi, tavattun ettiği âlem dahi seyyardır. O gider, başkası yerine gelir. Daima tenevvü ediyor, hergün başka bir âlem kapısını açıyor.

İman ise, hem o şahıstaki her ferdin nur-u hayatıdır, hem girdiği âlemin ziyasıdır.¹ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ² ise, o nuru açar bir anahtardır.

Hem insanda madem nefis, hevâve vehim ve şeytan hükmediyorlar; çok vakit imanını rencide etmek için, gafletinden istifade ederek, çok hileleri ederler, şüphe ve vesveselerle iman nurunu kaparlar.

Hem zâhir-i şeriate muhalifdüşen ve hattâ bazı imamlar nazarında küfür derecesinde tesir eden kelimat ve harekât eksik olmuyor. Onun için, her vakit, her saat, hergün tecdid-i imana bir ihtiyaç vardır.

Sual: Müttekellimîn uleması, âlemi, imkân ve hudûsun ünvan-ı icmâlîsi içinde sarıp zihnen üstüne çıkar, sonra vahdâniyeti ispat ederler. Ehl-i tasavvufun bir

kısmı, tevhid içinde tam huzuru kazanmak için, لَا مَشْهُودَ إِلَّا هُوَ² deyip

kâinatı unuttur, nisyan perdesini üstüne çeker, sonra tam huzuru bulur. Ve diğer

bir kısmı, hakikî tevhidi ve tam huzuru bulmak için, ³ لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ diyerek kâinatı hayale sarar, ademe atar, sonra huzur-u tam bulur. Halbuki, sen, bu üç meşrepten hariç bir cadde-i kübrâyı Kur'ân'da gösteriyorsun. Ve onun

şîârı olarak, لَا مَعْبُودَ إِلَّا هُوَ لَا مَقْصُودَ إِلَّا هُوَ diyorsun. Bu caddenin tevhide dair bir burhanını ve bir muhtasar yolunu icmâlen göster.

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.

2. Ondan başka görülen gerçek hiçbir şey yoktur.

3. Ondan başka hiçbir gerçek varlık yoktur.

Elcevap: Bütün Sözler ve bütün Mektuplar o caddeyi gösterir. Şimdilik, istediğiniz gibi, azîmbir hüccetine ve geniş ve uzun bir burhanına muhtasaran işaret ederiz. Şöyle ki:

Âlemde herbir şey, bütün eşyayı kendi Hâlıkına verir. Ve dünyada herbir eser, bütün âsârı kendi Müessirinin eserleri olduğunu gösterir. Ve kâinatta herbir fiil-i icadî, bütün ef'âl-i icadiyeyi kendi Fâilinin fiilleri olduğunu ispat eder. Ve mevcudatta tecellî eden herbir isim, bütün esmâyı kendi Müsemmâsının isimleri ve ünvanları olduğuna işaret eder. Demek, herbir şey, doğrudan doğruya bir burhan-ı vahdâniyettir ve marifet-i İlâhiyenin bir penceresidir.

Evet, herbir eser, hususan zîhayat olsa, kâinatın küçük bir misal-i musağğarıdır ve âlemin bir çekirdeğidir ve küre-i arzın bir meyvesidir. Öyle ise, o misal-i musağğarı, o çekirdeği, o meyveyi icad eden, herhalde bütün kâinatı icad eden yine Odur. Çünkü, meyvenin mucidi, ağacının mucidinden başkası olamaz. Öyle ise, herbir eser, bütün âsârı Müessirine verdiği gibi, herbir fiil dahi, bütün ef'âli Fâiline isnad eder.

Çünkü, görüyoruz ki, herbir fiil-i icadî, ekser mevcudatı ihata edecek derecede geniş ve zerreden şümusa kadar uzun birer kanun-u hallâkıyetin ucu olarak görünüyor. Demek, o cüz'î fiil-i icadî sahibi kim ise, o mevcudatı ihata eden ve zerreden şümusa kadar uzanan kanun-u küllî ile bağlanan bütün ef'âlin Fâili olmak gerektir.

Evet, bir sineği ihyâ eden, bütün hevâmı ve küçük hayvânâtı icad eden ve arzı ihyâ eden Zât olacaktır. Hem Mevlevî gibi zerreyi döndüren kim ise, müteselsilen mevcudatı tahrik edip, tâ şemsi seyyârâtıyla gezdiren aynı Zât olmak gerektir. Çünkü kanun bir silsiledir; ef'âl onunla bağlıdır.

Demek, nasıl herbir eser, bütün âsârı Müessirine verir; ve herbir fiil-i icadî, bütün ef'âli Fâiline mal eder. Aynen öyle de, kâinattaki tecellî eden herbir isim, bütün isimleri kendi Müsemmâsına isnad eder ve Onun ünvanları olduğunu ispat eder. Çünkü, kâinatta tecellî eden isimler, devâir-i mütedahile gibi ve ziyadaki

elvân-ı seb’a gibi birbiri içine giriyor, birbirine yardım ediyor, birbirinin eserini tekmil ediyor, tezyin ediyor.

Meselâ, Muhyî ismi birşeye tecellî ettiği vakit ve hayat verdiği dakikada, Hakîm ismi dahi tecellî ediyor, o zîhayatın yuvası olan cesedini hikmetle tanzim ediyor. Aynı halde Kerîm ismi dahi tecellî ediyor, yuvasını tezyin eder. Aynı anda Rahîm isminin dahi tecellîsi görünüyor; o cesedin şefkatle havâicini ihzar eder. Aynı zamanda Rezzâk ismi tecellîsi görünüyor; o zîhayatın bekâsına lâzım maddî ve mânevî rızkını ummadığı tarzda veriyor, ve hâkezâ... Demek, Muhyî kimin ismi ise, kâinatta nurlu ve muhîr olan Hakîm ismi de Onundur ve bütün mahlûkatı şefkatle terbiye eden Rahîm ismi de Onundur ve bütün zîhayatları keremiyle iâşe eden Rezzâk ismi dahi Onun ismidir, ünvanıdır, ve hâkezâ...

Demek, herbir isim, herbir fiil, herbir eser öyle bir burhan-ı vahdâniyettir ki, kâinatın sahifelerinde ve asırların satırlarında yazılan ve mevcudatdenilen bütün kelimâtı, Kâtibinin nakş-ı kalemi olduğuna delâlet eden birer mühr-ü vahdâniyet, birer hâtem-i ehadiyettir.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مَنْ قَالَ: «أَفْضَلُ مَا قُلْتُ أَنَا
وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ
وَسَلِّمْ¹

BEŞİNCİ MESELE

Saniyen: Mektubunuzda “Mücerred² لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ kâfi midir? Yani, مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ³ demezse ehl-i necat olabilir mi?” diye, diğer bir maksadı soruyorsunuz. Bunun cevabı uzundur. Yalnız şimdi bu kadar deriz ki:

1. Allahım! “Benim ve benden evvelki peygamberlerin sözleri içinde en faziletlisi Lâ ilâhe illâllah’tır” buyuran zâta ve âl ve ashabına salât ve selâm et. [Muvatta’, Kur’ân: 32; Hac: 246; el-Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, 1:153; el-Elbânî, Sahihu’l-Câmi’-s-Sağîr, no. 1113]

2. Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur.

3. Hazret-i Muhammed (a.s.m.) Allah’ın resulüdür.

Kelime-i şehadetin iki kelâmı birbirinden ayrılmaz, birbirini ispat eder, birbirini tazammun eder, biri birisiz olmaz. Madem Peygamber Aleyhissalâtu Vesselâm Hâtemü’l-Enbiyadır, bütün enbiyanın vârisidir. Elbette bütün vusul yollarının başındadır. Onun cadde-i kübrâsından hariç hakikat ve necat yolu olamaz. Umum ehl-i marifetin ve tahkikin imamları, Sadi-i Şirazî gibi derler:

مُحَالَسْتُ سَعْدِي بَرَاهِ نَجَاتٍ ظَفَرُ بُرْدَنْ جُزْ دَرِ
يَا مُصْطَفَى¹

Hem² كُلُّ الطَّرِيقِ مَسْدُودٌ إِلَّا الْمِنْهَاجَ الْمُحَمَّدِيَّ³ demişler.

2. Ey Sâdî! Mustafa'nın (a.s.m.) izinde gitmeden, kurtuluş yolunda zafer kazanmak muhaldır.

3. Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yolundan başka bütün yollar kapalıdır.

Fakat bazan oluyor ki, cadde-i Ahmediyede (a.s.m.) gittikleri halde, bilmiyorlar ki cadde-i Ahmediyedir ve cadde-i Ahmediyedahilindedir.

Hem bazan oluyor ki, Peygamberi bilmiyorlar; fakat gittikleri yol, cadde-i Ahmediyenin eczasındandır.

Hem bazan oluyor ki, bir keyfiyet-i meczubâne veya bir hâlet-i istiğrakkârâne veya bir vaziyet-i münzeviyâne ve bedeviyâne suretinde, cadde-i

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Muhammediyeyi düşünmeyerek, yalnız onlara kâfi geliyor.

Fakat bununla beraber, en mühim bir cihet budur ki: Adem-i kabul başkadır, kabul-ü adem başkadır. Bu çeşit ehl-i cezbe ve ehl-i uzlet veya işitmeyen veya bilmeyen adamlar, Peygamberi bilmiyorlar veya düşünmüyorlar ki kabul etsinler.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

O noktada cahil kalıyorlar. Marifet-i İlâhiyeye karşı yalnız biliyorlar. Bunlar ehl-i necat olabilirler.

Fakat Peygamberi işiten ve dâvâsını bilen adamlar onu tasdik etmezse, Cenâb-

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

1 Hakkı tanımaz. Onun hakkında yalnız kelâmı, sebep-i necatolan tevhidi ifade edemez. Çünkü o hal, bir derece medar-ı özür olan cahilâne adem-i kabul değil; belki o kabul-ü ademdir ve o inkârdır. Mu'cizâtıyla, âsârıyla kâinatın medar-ı fahri ve nev-i beşerin medar-ı şerefi olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmı inkâr eden adam, elbette hiçbir cihette hiçbir nura mazhar olamaz ve Allah'ı tanımaz. Her ne ise, şimdilik bu kadar yeter.

ALTINCI MESELE

Salisen: “Şeytanla Münazara” namındaki Birinci Mebhastaki, Şeytanın mesleğine ait bazı tabirat çok galiz düşmüş. “Hâşâ, hâşâ” kelimesiyle ve farz-ı muhal suretindeki kayıtlarla tâdil edildiği halde, yine beni titretiyor. Sonra size gönderilen parçada bazı ufak tâdilât vardı; nüshanızı onunla tashih edebildiniz mi? Fikrinizi tevkil ediyorum; o tabirattan lüzumsuz gördüklerinizi tayyedeabilirsiniz.

Aziz kardeşim, o mebhas çok mühimdir. Çünkü ehl-i zındıkanın üstadı Şeytandır. Şeytan ilzam edilmezse, onun mukallitleri kanmazlar. Kur'ân-ı Hakîm, kâfirlerin galiz tabirlerini reddetmek için zikrettiğinden bana bir cesaret verildi ki, bu şeytanî olan mesleğin bütün bütün çürüklüğünü göstermek için, farz-ı muhal suretinde, hizbüşşeytanın efradı mesleklerinin iktizasıyla kabul etmeye mecbur oldukları ve ister istemez mânen meslek diliyle diyecekleri ahmakane tabiratlarını titreyerek istimal ettim. Fakat o istimal ile, onları kuyu dibinesıkıştırıp, meydanı baştan başa Kur'ân hesabına zaptettik, onlarınfoyalarını meydana çıkardık. Şu muzafferiyete, şu temsil içinde bak:

Meselâ, semâvâta başı temas etmiş pek yüksek bir minare ve o minarenin altında küre-i arzın merkezine kadar bir kuyu kazılmış farz ediyoruz. İşte, ezanı umum memlekette umum ahaliye işitilen bir zât, minare başından ta kuyu dibine kadar hangi mevkiye bulunduğunu ispat etmek için, iki fırka münakaşa ediyorlar.

Birinci fırkader ki: “Minare başındadır, kâinata ezan okuyor. Çünkü ezanını işitiyoruz; hayattardır, ulvîdir. Çendan herkes onu o yüksek yerde görmüyor. Fakat herkes derecesine göre, onu çıktığı ve indiği vakit, bir makamda, bir basamakta görür ve onunla bilir ki, o yukarı çıkar ve nerede görünürse görünsün, o yüksek makam sahibidir.”

Diğer şeytanî ve ahmak güruh ise der: “Yok, makamı minare başı değil. Nerede görünürse görünsün, makamı kuyu dibidir.” Halbuki, hiç kimse ne onu kuyu dibinde görmüş ve ne de görebilir. Faraza, eğer taş gibi sakîl, ihtiyarsız olsaydı, elbette kuyu dibinde bulunacaktı, birisi görecekti.

Şimdi, bu iki muarız fırkanın muharebe meydanı, o minare başından tâ kuyu dibine kadar uzun bir mesafedir. Hizbullah denilen ehl-i nur cemaati, yüksek nazarlı olanlara, o müezzin zâtı minare başında gösteriyorlar. Ve nazarları o dereceye çıkmayanlara ve kasîrûnnazar olanlara, derecelerine göre birer basamakta o müezzin-i âzamı gösteriyorlar. Küçük bir emâre onlara kâfi gelir ve ispat eder ki, o zât taş gibi câmid bir cisim değil; belki istediği vakit yukarı çıkar, görünür, ezan okur bir insan-ı kâmindir.

Diğer hizbüşşeytan denilen güruh ise derler: “Ya minare başında herkese gösteriniz; veyahut makamı kuyu dibidir” diye ahmakane hükmederler. Ahmaklıklarından bilmiyorlar ki, minare başında herkese gösterilmemesi, herkesin nazarı oraya çıkmamasından ileri geliyor. Hem mugalâta suretinde, minare başı hariç olarak bütün mesafeyi zaptetmek istiyorlar.

İşte, o iki cemaatin münakaşasını halletmek için, biri çıkar, o hizbüşşeytana der ki:

“Ey menhus güruh! Eğer o müezzin-i âzamin makamı kuyu dibi olsa, taş gibi

câmid, hayatsız, kuvvetsiz olmak lâzım gelir. Ve kuyu basamaklarında veminarenin derecelerinde görünen, o olmamak lâzım gelir. Madem öyle görüyorsunuz; elbette o, kuvvetsiz, hakikatsiz, câmid olmayacak. Minare başı onun makamı olacak. Öyle ise, ya siz onu kuyu dibinde göstereceksiniz—ki hiçbir cihette bunu gösteremezsiniz ve hiçbir kimseye orada bulunmasını dinletemezsiniz—veyahut susunuz. Meydan-ı müdafaanız kuyu dibidir. Sair meydan ve uzun mesafe ise, şu mübarek cemaatin meydanıdır. Kuyu dibinden başka, o zâtı nerede gösterecekler, dâvâyı kazanırlar.”

İşte, şu temsilgibi, Münazara-i Şeytanî mebhası, Arştan ferşe kadar olan uzun mesafeyi hizbüşşeytanın elinden alıyor ve hizbüşşeytanı mecbur ediyor, sıkıştırıyor. En gayr-ı makul, en muhal, en menfur mevkii onlara bırakıyor. En dar ve kimse giremeyecek bir deliğe onları sokuyor, bütün mesafeyi Kur’ân namına zapt ediyor.

Eğer onlara denilse, “Kur’ân nasıldır?” Derler: “Güzel ve ahlâk dersiniveren bir insan kitabıdır.” O vakit onlara denilir: “Öyle ise Allah’ın kelâmıdır ve böyle kabul etmeye mecbursunuz. Çünkü siz mesleğinizce güzel diyemeyeceksiniz.”

Hem eğer onlara denilse, “Peygamberi nasıl bilirsiniz?” Derler: “Güzelahlâklı, çok akıllı bir adam.” O vakit onlara denilecek: “Öyle ise imana geliniz. Çünkü güzel ahlâklı, akıllı olsa, alâkülliha Resulullah’tır. Çünkü sizin bu ‘güzel’ sözünüz, hududunuz dahilinde değil; mesleğinizce böyle diyemezsiniz.”

Ve hâkezâ, temsildeki sair işaretlere, hakikatin sair cihetleri tatbik edilebilir.

İşte bu sırra binaen, o Şeytanla münazara edilen Birinci Mebhas, ehl-i imanın imanını muhafaza etmek için mu’cizât-ı Ahmediyeyi bilmeye ve kat’î burhanlarını öğrenmeye muhtaç etmiyor. Ednâ bir emâre, küçük bir delil, onların imanlarını kurtarıyor. Kuyu dibindeki esfel-i sâfilinde olmadığına, herbir hal-i Ahmediye (a.s.m.), herbir haslet-i Muhammediye (a.s.m.), herbir tavr-ı Nebvî (a.s.m.), birer mu’cize hükmüne geçer, âlâ-yı illiyyînde bir makamı bulunduğunu ispat eder.

YEDİNCİ MESELE

Medar-ı ibret bir mesele:

Vehme maruz, fütura düşen bazı dostlarıma kuvve-i mâneviyeyi teyid edecek yedi emârenin delâletiyle, sırf hizmet-i Kur’ân’a ait bir ikram-ı Rabbânîyi ve bir himayet-i İlâhiyeyi beyan etmeye mecburum ki, o zayıf damarlı bir kısım dostlarımı kurtarayım.

O yedi emârenin dördü, dost iken, sırf birer maksad-ı dünyevî için, şahsıma değil, Kur’ân’a hâdimliğim cihetinde düşman vaziyeti almalarıyla, o maksatlarının aksiyle tokat yediler. O yedi emârenin üçü ise, ciddî dost idiler ve

daima da dostturlar. Fakat dostluğun iktiza ettiği merdâne vaziyeti muvakkaten göstermediler, tâ ki ehl-i dünyanın teveccühünü kazanıp birer maksad-ı dünyevî kazansınlar ve başlarından emin olsunlar. Halbuki, o üç dostum, maatteessüf, o maksatlarının aksiyle birer itab gördüler.

Evvelki dört zâhirîdost, sonra düşman vaziyeti gösterenlerin,

Birincisi: Bir müdür, kaç vasıta ile yalvardı, Onuncu Sözden bir nüsha istedi. Ona verdim. O ise, terfi için, dostluğumu bırakıp düşmanlık vaziyeti aldı. Valiye şekvâ ve ihbar suretinde verdi. Hizmet-i Kur'âniyenin bir eser-i ikramı olarak, terfi değil, azledildi.

İkincisi: Diğer bir müdür, dost iken, âmirlerinin hatırı için ve ehl-i dünyanın teveccühünü kazanmak fikriyle, şahsıma değil, hizmetkârlığım cihetinde rakibâne ve düşmanâne vaziyet aldı, kendi maksadının aksiyle tokat yedi. Ümit edilmediği bir meselede iki buçuk seneye mahkûm edildi. Sonra Kur'ân'ın bir hizmetkârından dua istedi. İnşallah belki kurtulacak; çünkü ona dua edildi.

Üçüncüsü: Bir muallim, dost görünürken, ben de ona dost baktım. Sonra Barla'ya nakledip yerleşmek için düşmanâne bir vaziyeti ihtiyar etti, o maksadının aksiyle tokat yedi. Muallimlikten askerliğe atıldı, Barla'dan uzaklaştırıldı.

Dördüncüsü: Bir muallim, hâfız, hem mütedeyyin gördüğüm için, Kur'ân'ın hizmetinde bana bir dostluk edecek niyetiyle ona samimâne bir dostluk gösterdim. Sonra, o, ehl-i dünyanın teveccühünü kazanmak için, bir memurun birtek kelâmıyla bize karşı çok soğuk ve korkak vaziyeti aldı. Sonra o maksadının aksiyle tokat yedi. Müfettişinden şiddetli bir takdir yedi ve azledildi.

İşte, bu dört adam düşman vaziyeti almakla böyle tokat yedikleri gibi, üç dostum da, ciddî dostluğun iktiza ettiği merdâne vaziyeti göstermedikleri için, tokat değil, bir nevi ihtar nev'inde aks-i maksatlarıyla ikaz edildiler.

Birincisi: Gayet mühim ve ciddî ve hakikî bir talebem olan bir zât-ı muhterem, mütemadiyen Sözleri yazar, neşrederdi. Müşevveş büyük bir memurun gelmesiyle ve bir hâdisenin vukuu ile, yazdığı Sözleri sakladı, muvakkaten istinsahı da terk etti. Tâ ki, ehl-i dünyadan bir zahmet görmesin ve bir sıkıntı çekmesin ve onların şerlerinden emin olsun. Halbuki, o hizmet-i Kur'âniyenin muvakkaten tâtilinden gelen bir eser-i hata olarak, bir sene mütemadiyen bin liraya mahkûmiyet gibi bir belâ gözü önüne konuldu. Ne vakit istinsaha niyet etti ve eski vaziyetine döndü; o dâvâsından tebrîe etti, lillâhilhamd beraat kazandı, fakr-ı haliyle beraber bin liradan kurtuldu.

İkincisi: Beş seneden beri mert ve ciddî ve cesur bir dostum, ehl-i dünyanın ve yeni gelen bir âmirin hüsn-ü zannını ve teveccühünü kazanmak için, komşum

iken, düşünmeyerek, ihtiyarsız, birkaç ay benimle görüşmedi. Hattâ bayramda ve Ramazan'da uğramadı. Halbuki maksadının aksiyle karye meselesi neticelendi, nüfuzu kırıldı.

Üçüncüsü: Haftada bir iki defa benimle görüşen bir hâfız, imam olmuş, sarık sarmak için iki ay beni terk etti. Hattâ bayramda yanıma gelmedi. Hilâf-ı memul olarak, maksadının aksiyle, yedi sekiz ay imamlık ettiği halde, hilâf-ı âdet bir surette ona sarık bağlatılmadı.

İşte bu gibi vukuatlar çok var. Fakat bazılarının hatırlarını kırmamak için zikretmiyorum. Bunlar ne kadar zayıf birer emâre ise de, fakat içtimasında bir kuvvet hissedilir. Onunla kanaat gelir ki, şahsıma karşı değil—çünkü nefsimi hiçbir ikrama lâyük görmüyorum—belki hizmet-i Kur'ân noktasında, sırf o cihette bir ikram-ı İlâhî ve bir himâyet-i Rabbâniye altında hizmet ettiğimiz anlaşılıyor. Dostlarım bunu düşünmeli, evhâma kapılmamalı.

Madem hizmetkârlığıma bir ikram-ı İlâhîdir. Ve madem fahre değil, belki şükre sebeptir. Ve madem ¹ *وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ* fermanı var. Bu sırlara binaen, hususî bir surette dostlarıma beyan ediyorum.

1. "Rabbinin nimetini yâd et." Duhâ Sûresi, 93:11.

SEKİZİNCİ MESELE

Yirmi Yedinci Sözün, içtihadı mâni esbabın Beşinci Sebebinin Üçüncü Noktasının üçüncü misalinin haşiyesidir.

Mühim bir sual: Bazı ehl-i tahkik derler ki: "Elfâz-ı Kur'âniye ve zikriye ve sair tesbihlerin herbiri müteaddit cihetlerle insanın letâif-i mâneviyesini tenvir eder, mânevî gıda verir. Mânâları bilinmezse, yalnız lâfız ifade etmiyor, kâfi gelmiyor. Lâfız bir libastır; değiştirilse, her taife kendi lisaniyle o mânâlara elfaz giydirse, daha nâfi olmaz mı?"

Elcevap: Elfâz-ı Kur'âniye ve tesbihât-ı Nebviyenin lâfızları câmid libas değil, cesedin hayattar cildi gibidir; belki mürur-u zamanla cilt olmuştur. Libas değiştirilir; fakat cilt değişse vücuda zarardır. Belki namazda ve ezandaki gibi elfâz-ı mübarekeler, mânâ-yı örfilerine alem ve nam olmuşlar. Alem ve isim ise değiştirilmez.

Ben kendi nefsimde tecrübe ettiğim bir hâleti çok defa tetkik ettim, gördüm ki, o hâlet hakikattir. O hâlet şudur ki:

Sûre-i İhlâsı Arefe gününde yüzer defa tekrar edip okuyordum.¹ Gördüm ki, bendeki mânevî duyguların bir kısmı, birkaç defada gıdasını alır, vazgeçer, durur. Ve kuvve-i müfekkire gibi bir kısım dahi, bir zaman mânâ tarafına müteveccih olur, hissesini alır, o da durur. Ve kalb gibi bir kısım, mânevî bir

zevke medar bazı mefhumlar cihetinde hissesini alır, o da sükût eder.

1. İhlâs Sûresini muhtelif adelerde okumanın fâziletlerine dair hadisler için bk. Tirmizî, Fezâilü'l-Kur'ân, 11; Müsned, 3:437, 5:141; Dârimî, Fezâilü'l-Kur'ân, 24; Suyûtî, el-Fethu'l-Kebîr, 3:227; Beyhakî, Şuabü'l-İmân, 2:506-508.

Ve hâkezâ, git gide, o tekrarda yalnız bir kısım letâif kalır ki, pek geç usanıyor; devam eder, daha mânâyâ ve tetkikata hiç ihtiyaç bırakmıyor. Gaflet kuvve-i müfekkireye zarar verdiği gibi ona zarar vermiyor. Lâfız ve lâfz-ı müşebbi' olduğu bir meâl-i icmâlî ile ve isim ve alem bulundukları mânâ-yı örfî onlara kâfi geliyor. Eğer mânâyı o vakit düşünse, zararlı bir usanç verir.

Ve o devam eden lâtifeler, taallüme ve tefehhüme muhtaç değiller; belki tahattura, teveccühe ve teşvike ihtiyaç gösterirler. Ve o cilt hükmündeki lâfızları onlara kâfi geliyor ve mânâ vazifesini görüyorlar. Ve bilhassa o Arabî lâfızlar ile, kelâmullah ve tekellüm-i İlâhî olduğunu tahattur etmekle, daimî bir feyze medardır.

İşte, kendim tecrübe ettiğim şu hâlet gösteriyor ki, ezan gibi ve namazın tesbihâtı gibi ve her vakit tekrar edilen Fâtîha ve Sûre-i İhlâs gibi hakaikleri başka lisanla ifade etmek çok zararlıdır. Çünkü, menba-ı daimî olan elfâz-ı İlâhiye ve Nebeviye kaybolduktan sonra, o daimî letâifin daimî hisseleri de kaybolur. Hem her harfin lâakal on sevabı zayı olması; ve huzur-u daimî bütün namazda herkes için devam etmediğinden, gaflet içinde, tercüme vasıtasıyla insanların tabirâtı ruha zulmet vermesi gibi zararlar olur.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Evet, nasıl İmam-ı Âzam demiş: “¹ tevhide alem ve isimdir.” Biz de deriz:

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.

Kelimât-ı tesbihiye ve zikriyenin, hususan ezanda ve namazda olanların ekseriyet-i mutlakası, alem ve isim hükmüne geçmişler. Alem gibi, mânâ-yı lügavîsinden ziyade, mânâ-yı örfî-i şer'îsine bakılır. Öyle ise değişmeleri şer'an mümkün değildir. Her mü'mine bilmesi lâzım olan mücmel mânâları, yani muhtasar bir meâlî ise, en âmi bir adam dahi çabuk öğrenir. Bütün ömrünü İslâmiyetle geçiren ve kafasını binler mâlâyâniyatla dolduran adamlar, bir iki haftada, hayat-ı ebediyesinin anahtarı olan şu kelimât-ı mübarekenin meâl-i icmâlîsini öğrenmemesine nasıl mazur olabilirler, nasıl Müslüman olurlar, nasıl “akıllı adam” denilirler? Ve öyle heriflerin tembelliklerinin hatırı için o nur menbalarının mahfazalarını bozmak kâr-ı akıl değildir.

سُبْحَانَ اللَّهِ

Hem ¹diyen, hangi milletten olursa olsun, Cenâb-ı Hakkı takdis ettiğini anlar. İşte bu kadar kâfi gelmez mi? Eğer mânâsına kendi lisanıyla müteveccih olsa, akıl noktasında bir defa taallüm eder. Halbuki günde yüz defa

tekrar eder. O yüz defa, aklın hisse-i taallümünden başka, lâfızdan ve lâfza sirayet eden ve imtizaç eden meâl-i icmâlî, çok nurlara ve feyizlere medardır. Bahusus, tekellüm-ü İlâhî haysiyetiyle aldığı kudsiyet ve o kudsiyetten gelen feyizler ve nurlar çok ehemmiyetlidir.

1. Allah, her türlü kusur ve noksan sıfattan münezzehtir.

Elhasıl: Zaruriyât-ı diniye mahfazaları olan elfâz-ı kudsiye-i İlâhiyenin yerine hiçbir şey ikame edilemez ve yerlerini tutamaz ve vazifelerini göremez. Ve muvakkat ifade etseler de, daimî, ulvî, kudsî ifade edemezler.

Amma nazariyât-ı diniyenin mahfazaları olan elfazlar ise, değiştirilmeye lüzum kalmaz. Çünkü nasihatle ve sair tedris ve talim ve vaazla o ihtiyaç mündefi' olur.

Elhasıl, lisan-ı nahvî olan lisan-ı Arabînin câmiyeti ve elfâz-ı Kur'âniyenin i'câzı öyle bir tarzdadır ki, kabil-i tercüme değildir, belki “muhaldir” diyebilirim. Kimin şüphesi varsa, i'câza dair Yirmi Beşinci Söze müracaat etsin. Tercüme dedikleri şeyler ise, gayet muhtasar ve nâkıs bir mealdir. Böyle meal nerede; hayattar, çok cihetlerle teşa'ub etmiş âyâtın hakikî mânâları nerede?

DOKUZUNCU MESELE

Mühim ve mahrem bir mesele ve bir sırr-ı velâyet

Âlem-i İslâm'da Ehl-i Sünnet ve Cemaat'denilen ehl-i hak ve istikamet fırka-i azîmesi, hakaik-i Kur'âniyeyi ve imaniyeyi, istikamet dairesinde, hüve hüvesine Sünnet-i Seniyyeye ittibâ ederek muhafaza etmişler. Ehl-i velâyetin ekseriyet-i mutlakası o daireden neş'et etmişler. Diğer bir kısım ehl-i velâyet, Ehl-i Sünnet ve Cemaatin bazı desâtirleri haricinde ve usullerine muhalif bir caddede görünmüş. İşte şu kısım ehl-i velâyete bakanlar iki şıkka ayrıldılar:

Bir kısmı ise, Ehl-i Sünnetin usulüne muhalif oldukları için, velâyetlerini inkâr ettiler. Hattâ onlardan bir kısmının tekfirine kadar gittiler.

Diğer kısım ki, onlara ittibâ edenlerdir. Onların velâyetlerini kabul ettikleri için derler ki, “Hakyalnız Ehl-i Sünnet ve Cemaatin mesleğine münhasır değil”; ehl-i bid'adan bir fırka teşkil ettiler, hattâ dalâlete kadar gittiler. Bilmediler ki, her hâdi zât mühdî olamaz. Şeyhleri hatasından mazurdur, çünkü meczuptur. Kendileri ise mazur olamazlar.

Mutavassıt bir kısım ise, o velîlerin velâyetlerini inkâr etmediler, fakat yollarını ve mesleklerini kabul etmediler. Diyorlar ki: “Hilâf-ı usul olan sözleri, ya hale mağlûp olup hata ettiler; veyahut mânâsı bilinmez müteşabihat misillü şatahattır.”

Maatteessüf, birinci kısım, hususan ulema-i ehl-i zâhir, meslek-i Ehl-i Sünneti muhafaza niyetiyle, çok mühim evliya'yı inkâr, hattâ tatlîl etmeye mecbur

olmuşlar. İkinci kısım olan taraftarları ise, o çeşit şeyhlere ziyade hüsn-ü zan ettikleri için, hak mesleğini bırakıp bid'ata, hattâ dalâlete girdikleri olmuş.

İşte, şu sırra dair, pek çok zaman zihnimi işgal eden bir hâlet vardı:

Bir zaman, ben bir kısım ehl-i dalâlete mühim bir vakitte kahr ile dua ettim. Bedduama karşı, müthiş bir kuvvet-i mâneviye çıktı. Hem duamı geri çeviriyordu, hem beni men etti.

Sonra gördüm ki, o kısım ehl-i dalâlet, hilâf-ı hakicraatında bir kuvve-i mâneviyenin teshilâtıyla arkasına aldığı halkı sürükleyip gidiyor, muvaffak oluyor.

Yalnız cebirle değil, belki velâyetkuvvetinden gelen bir arzuyla imtizaç ettiği için, ehl-i imanın bir kısmı o arzuya kapılıp hoş görüyorlar, çok fena telâkki etmiyorlar.

İşte bu iki sırrı hissettiğim vakit dehşet aldım. “Fesühânallah” dedim. “Tarik-i haktan başka velâyetbulunabilir mi? Hususan müthiş bir cereyan-ı dalâlete ehl-i hakikat taraftar çıkar mı?” dedim. Sonra, bir mübarek Arefe gününde, müstahsen bir âdet-i İslâmiyeye binaen Sûre-i İhlâsı yüzer defa tekrar ederek okuyup, onun bereketiyle, “Mühim bir suale cevap” namında yazılan mesele ile beraber şöyle bir hakikat dahi rahmet-i İlâhiye ile kalb-i âcizâneme gelmiş. Hakikat şudur ki:

Sultan Mehmed Fatih'in zamanında hikâye edilen meşhur ve mânidarCibali Baba kıssası nev'inden olarak, bir kısım ehl-i velâyet, zâhiren muhakemeli ve âkıl görünürken, meczupturlar. Ve bir kısmı dahi, bazan sahvede ve daire-i akılda görünür, bazan aklın ve muhakemenin haricinde bir hale girer. Şu kısımdan bir sınıfı, ehl-i iltibastır, tefrik etmiyor. Sekir halinde gördüğü bir meseleyi hâlet-i sahvede tatbik eder, hata eder ve hata ettiğini bilmez. Meczupların bir kısmı ise, indallah mahfuzdur, dalâlete sülûk etmez. Diğer bir kısmı ise mahfuz değiller; bid'at ve dalâlet fırkalarında bulunabilirler. Hattâ kâfirler içinde bulunabileceği ihtimal verilmiş.

İşte, muvakkat veya daimî meczup olduklarından, mânen “mübarek mecnun” hükmünde oluyorlar. Ve mübarek ve serbest mecnun hükmünde oldukları için, mükellef değiller. Ve mükellef olmadıkları için muahaze olunmuyorlar. Kendi velâyet-i meczubâneleri bâki kalmakla beraber, ehl-i dalâlete ve ehl-i bid'aya taraftar çıkarlar, mesleklerine bir derece revaç verip, bir kısım ehl-i iman ve ehl-i hakkı, o mesleğe girmeye meş'ûmâne bir sebebiyet verirler.

ONUNCU MESELE

Ziyaretçilere ait bazı dostlar tarafından ihtar ile bir düstur izah edilmek istenilmiştir. Onun için yazılmıştır.

Malûmolsun ki, bizi ziyaret eden, ya hayat-ı dünyeviye cihetinde gelir; o kapı kapalıdır. Veya hayat-ı uhreviye cihetinde gelir. O cihette iki kapı var:

Ya şahsımı mübarekve makam sahibi zannedip gelir. O kapı dahi kapalıdır. Çünkü ben kendimi beğenmiyorum; beni beğenenleri de beğenmiyorum. Cenâb-ı Hakka çok şükür, beni kendime beğendirmemiş.

İkinci cihet, sırf Kur’ân-ı Hakîmin dellâlı olduğum cihetledir. Bu kapıdan girenleri ale’r-re’si ve’l-ayn kabul ediyorum. Onlar da üç tarzda olur: Ya dost olur, ya kardeş olur, ya talebe olur.

Dostun hassası ve şartı budur ki: Kat’iyen Sözlere ve envâr-ı Kur’âniyeye dair olan hizmetimize ciddî taraftar olsun; ve haksızlığa ve bid’alara ve dalâlete kalben taraftar olmasın; kendine de istifadeye çalışsın.

Kardeşin hassası ve şartı şudur ki: Hakikî olarak Sözlerin neşrine ciddî çalışmakla beraber, beş farz namazını edâ etmek, yedi kebâiri işlememektir.

Talebeliğin hassası ve şartı şudur ki: Sözleri kendi malı ve telifi gibi hissedip sahip çıksın ve en mühim vazife-i hayatiyesini onun neşir ve hizmeti bilsin.

İşte şu üç tabaka, benim üç şahsiyetimle alâkadardır:

Dost, benim şahsî ve zâtî şahsiyetimle münasebettar olur.

Kardeş, abdiyetim ve ubûdiyetnoktasındaki şahsiyetimle alâkadar olur.

Talebe ise, Kur’ân-ı Hakîmin dellâlı cihetinde ve hocalık vazifesindeki şahsiyetimle münasebettardır.

Şu görüşmenin de üç meyvesi var:

Birincisi: Dellâllık itibarıyla mücevherât-ı Kur’âniyeyi benden veya Sözlerden ders almak—velev bir ders de olsa.

İkincisi: İbadet itibarıyla uhrevî kazancıma hissedar olur.

Üçüncüsü: Beraber dergâh-ı İlâhiyeye müteveccih olup rapt-ı kalb ederek, Kur’ân-ı Hakîmin hizmetinde el ele verip tefvik ve hidayet istemek.

Eğer talebe ise, her sabah mütemadiyen ismiyle, bazan hayaliyle dahi yanımda hazır olur, hissedar olur.

Eğer kardeş ise, birkaç defa hususî ismiyle ve suretiyle dua ve kazancımda hazır olup hissedar olur. Sonra umum ihvanlar içinde dahil olup, rahmet-i İlâhiyeye teslim ediyorum ki, dua vaktinde “ihvetî ve ihvânî” dediğim vakit onlar içinde bulunur. Ben bilmezsem, rahmet-i İlâhiye onları biliyor ve görüyor.

Eğer dost ise ve ferâizi kılar ve kebâiri terk ederse, umumiyet-i ihvan itibarıyla duamda dahildir.

Bu üç tabaka dahi beni mânevî dua ve kazançlarında dahil etmek şarttır.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مَنْ قَالَ: (الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ
كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا) وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ
وَسَلِّمْ¹

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ²

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا
لِنَهْتَدِلَوْلَا أَنْ هَدَيْنَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا
بِالْحَقِّ³

اللَّهُمَّ يَا مَنْ أَجَابَ نُوحًا فِي قَوْمِهِ، وَيَا مَنْ نَصَرَ
إِبْرَاهِيمَ عَلَى أَعْدَائِهِ، وَيَا مَنْ أَرْجَعَ يُوسُفَ إِلَى
يَعْقُوبَ، وَيَا مَنْ كَشَفَ الضَّرَّ عَنْ أَيُّوبَ، وَيَا مَنْ
أَجَابَ دَعْوَةَ زَكَرِيَّا، وَيَا مَنْ تَقَبَّلَ يُونُسَ ابْنَ مَتَّى...
نَسْأَلُكَ بِأَسْرَارِ أَصْحَابِ هَذِهِ الدَّعَوَاتِ
الْمُسْتَجَابَاتِ أَنْتَ حَفَظْتَنِي وَتَحَفَظْ نَاشِرَ هَذِهِ الرِّسَائِلِ
وَرُفَقَاءَهُمْ شَرِّ شَيَاطِينِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ وَانصُرْنَا عَلَى
أَعْدَائِنَا وَلَا تَكِلْنَا إِلَى أَنْفُسِنَا وَاكْشِفْ كُرْبَتَنَا
وَكَرْبَتَهُمْ وَاشْفِ أَمْرَاضَ قُلُوبِنَا وَقُلُوبِهِمْ آمِينَ آمِينَ
آمِينَ⁴

1. Allahum! "Mü'minin mü'mine bağlılığı, parçaları birbirini tutan binâ gibidir." (Buhârî, Salât: 88; Edeb: 36; Mezâlim: 5; Müslim, Birr: 65; Tirmizî, Birr: 18; Nesâî, Zekât: 67; Müsned, 4:405, 409.) buyuran zâta ve âl ve ashabına salât ve selâm et.

2. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Sensin." Bakara Sûresi, 2:32.

3. "Dediler: Bizi buna erıştiren Allah'a hamd olsun; yoksa Allah hidayet etmeseydi, biz kendiliğimizden buna erişemezdik. Gerçekten Rabbimizin peygamberleri bize hakkı getirdiler." A'râf Sûresi, 7:43.

4. Ey kavmi içinde Nuh'un duasına icabet eden, ey düşmanlarına karşı İbrahim'e yardım eden, ey Yusuf'u tekrar Yakub'a kavuşturan, ey Eyyüb'den zararı kaldıran, ey Zekeriya'nın duasına cevap veren, ey Yunus ibni Mettâ'nın tevbesini kabul eden Allahum! Bu müstecap duaların sahiplerinin hürmetine, beni, bu risalenin naşirini ve arkadaşlarını ins ve cin şeytanlarının şerlerinden muhafaza etmeni, düşmanlarımıza karşı bize nusret vermeni, bizi nefislerimize terk etmemeni, sıkıntılarımızı kaldırmayı ve kalblerimizin ve onların kalblerinin hastalıklarına şifavermeni Senden istiyoruz. Âmin, âmin, âmin.

Yirmi Yedinci Mektup

Bu Mektup, Risale-i Nur Müellifinin talebelerine yazdığı ayn-ı hakikatve çok letâfetli, güzel mektupları ile, Risale-i Nur talebelerinin Üstadlarına ve bazan birbirlerine yazdıkları ve Risale-i Nur'un mütalâasından aldıkları parlak feyizlerini ifade eden çok zengin bir mektup olup, bu mecmuanın üç dört misli kadar büyüdüğü için, bu mecmuaya ilhak edilmemiştir. Müstakillen, Barla, Kastamonu, Emirdağ Lâhikaları olarak neşredilmiştir.

Yirmi Sekizinci Mektup

Şu Mektup Sekiz Meseledir.

Birinci Risale olan Birinci Mesele

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّعْيَا تَعْبُرُونَ¹

SANIYEN: Üç sene evvel benimle görüştükten üç gün sonra tabiri çıkmış, tevili tezahür etmiş eski bir rüyanızın, şimdi tabirini istiyorsunuz. Şimdilik o güzel, mübarek, müjdeli rüya mürur-u zamana uğramış. Mânâsını göstermiş olan o rüyaya karşı böyle desem hakkım yok mu?

نَهْ شَبَمَ نَهْ شَبْ پَرَسْتَمَ مَنْ غُلَامَ شَمْسَمَ اَزْشَمْسِ
مِي كُوَيْمَ خَبَرِ²
آنْ خِيَالَاتِي كِه دَامِ اَوْلِيَاستْ عَكْسِ مَهْرُويَانِ
بُوسْتَانِ خُدَاسْتِ³

Evet, kardeşim, seninle mahz-ı hakikatdersini müzakereye alışmışız. Hayalâtlara karşı kapısı açık olan rüyaları tahkikî bir surette mevzuubahis etmek, tahkik mesleğine tam uygun gelmediğinden, o cüz'î hâdise-i nevmiye münasebetiyle, mevtin küçük bir kardeşi olan nevme ait⁴ ilmî ve düsturî olarak altı nükte-i hakikati, âyât-ı Kur'âniyenin işaret ettiği vecihte beyan edeceğiz. Yedincisinde, senin rüyana kısa bir tabir verilecek.

1. "Eğer rüya tabirini biliyorsanız." Yusuf Sûresi, 12:43.

2. "Ben ne geceyim, ne de geceye kulluk ederim. Ben bir hakikat güneşininhâdimiyim ki, size ondan haber getiriyorum." İmam-ı Rabbânî, el-Mektûbât 1:124 (130. Mektup)

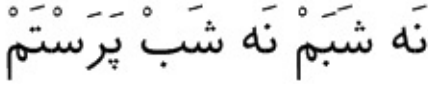
3. "Evliyaya tuzak olan hayaller, ilahî bahçelerin ay yüzlü güzellerinin akisleridir." Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

4. Mecmeu'z-Zevâid, 10:415; Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, 4:309.

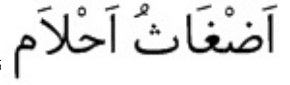
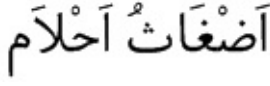
BİRİNCİSİ: Sûre-i Yusuf'un mühim bir esası rüya-yı Yusufiye olduğu gibi, وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا¹ âyeti misillü çok âyetlerle, rüyada ve nevmde perdeli olarak ehemmiyetli hakikatler var olduğunu gösterir.

İKİNCİSİ: Kur'ân ile tefe'üle ve rüyaya itimada ehl-i hakikat taraftar değiller. Çünkü, Kur'ân-ı Hakîm, ehl-i küfrü kesretle ve şiddetli bir tarzda vuruyor. Tefe'ülde, kâfire ait şiddeti, tefe'ül eden insana çıktığı vakit yeis veriyor, kalbi müşevveş ediyor.

Hem rüya dahi, hayırken, bazı aks-i hakikatle görüldüğü için şer telâkki edilir, ye'se düşürür, kuvve-i mâneviyeyi kırar, sû-i zan verir. Çok rüyalar var ki, sureti dehşetli, zararlı, mülevves iken, tabiri ve mânâsı çok güzel oluyor. Herkes rüyanın suretiyle mânâsının hakikati mabeynindeki münasebeti bulamadığı için, lüzumsuz telâş eder, meys olur, keder eder.

İşte, yalnız bu cihet içindir ki, ehl-i hakikat gibi ve İmam-ı Rabbânî misillü, başta ² dedim.

ÜÇÜNCÜSÜ: Hadîs-i sahihle, nübüvvetin kırk cüz'ünden bir cüz'ü, nevmd e rüya-yı sadıka suretinde tezahür etmiş.³ Demek, rüya-yı sadıka hem haktır, hem nübüvvetin vezâifine taallûku var. Şu Üçüncü Mesele gayet mühim ve uzun ve nübüvvetle alâkadar ve derin olduğundan, başka vakte tâlik ediyoruz, şimdilik o kapıyı açmıyoruz.

DÖRDÜNCÜSÜ: Rüya üç nevidir.⁴ İkisi, tabir-i Kur'ân'la, ⁵ da dahildir, tabire değmiyor. Mânâsı varsa da ehemmiyeti yok. Ya mizacın inhirafından, kuvve-i hayaliye şahsın hastalığına göre bir terkiyat, tasvirat yapıyor; yahut gündüz veya daha evvel, hattâ bir iki sene evvel aynı vakitte başına gelen müheyyiç hâdisâtı, hayal tahattur eder, tâdil ve tasvir eder, başka bir dır, tabire değmiyor.

1. "Uykunuzu bir istirahat kıldık." Nebe' Sûresi, 78:9.

2. Ne geceyim, ne geceperestim.

3. *Buharî*, Ta'bir: 2, 4, 10, 26; *Müslim*, Rüya: 6, 7, 8, 9; *Ebû Dâvud*, Edeb: 88; *Tirmizî*, Rüya: 1, 2, 6, 10; *İbni Mâce*, Rüya: 1, 3, 6, 9; *Dârimî*, Rüya: 2; *Muvatta'*, Rüya: 1, 3; *Müsned*, 2:18, 50, 219, 4:10, 11, 12, 13, 5:316, 319.

4. *Müslim*, Ru'yâ, 6; *Ebû Dâvud*, Edeb: 88; *Tirmizî*, Ru'yâ, 1; *Dârimî*, Ru'yâ, 6; *Müsned*, 2:269.

5. "Karma karışık, tabire değmez rüyalar." Yusuf Sûresi, 12:44.

Üçüncü kısım ki, rüya-yı sadıkadır. O doğrudan doğruya, mahiyet-i insaniyedeki lâtife-i Rabbâniye, âlem-i şehadetle bağlanan ve o âlemde dolaşan duyguların kapanmasıyla ve durmasıyla âlem-i gayba karşı bir münasebet bulur, bir menfez açar. O menfezle, vukua gelmeye hazırlanan hâdiselere bakar. Ve Levh-i Mahfuzun cilveleri ve mektubat-ı kaderiyenin nümuneleri nev'inden birisine rast gelir, bazı vakıat-ı hakikiyeyi görür. Ve o vakıatta bazan hayal tasarruf eder, suret libasları giydirir.

Bu kısmın çok envâi ve tabakatı var. Bazı, aynen gördüğü gibi çıkar, bazan bir ince perde altında çıkıyor, bazan kalınca bir perde ile sarılıyor. Hadîs-i şerifte

gelmiş ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bidâyet-i vahiyde gördüğü rüyalar, subhun inkişafı gibi ¹ zâhir, açık, doğru çıkıyordu.

1. Buhârî, Bed'u'l-Vahy: 3, Tefsîru Sûre 96:1, Ta'bîr: 1; Müslim, îmân: 252; Tirmizî, Menâkıb: 6; Müsned, 6:153, 232.

BEŞİNCİSİ: Rüya-yı sadıka, hiss-i kalbelvukuun fazla inkişafıdır. Hiss-i kablelvuku ise, herkeste cüz'î, küllî vardır. Hattâ hayvanlarda dahi vardır. Hattâ, bir zaman ben bu hiss-i kablelvukuu, zâhirî ve bâtınî meşhur duygulara ilâve olarak, insanda ve hayvanda “sâika” ve “şâika” namıyla, aynı sâmia ve bâsıra gibi iki hiss-i âhari ilmen bulmuştum. Ehl-i dalâlet ve ehl-i felsefe, o gayr-ı meşhur hislere, hata ederek, ahmakçasına, “sevk-i tabîî” diyorlar. Hâşâ, sevk-i tabîî değil, belki bir nevi ilham-ı fitrî olarak, insan ve hayvanı kader-i İlâhî sevk ediyor.

Meselâ, kedi gibi bazı hayvan, gözü kör olduğu vakit, o sevk-i kaderîle gider, gözüne ilâç olan bir otu bulur, gözüne sürer, iyi olur.

Hem rû-yi zeminin sıhhiye memurları hükmünde ve bedevî hayvânâtın cenazelerini kaldırmakla muvazzaf kartal gibi âkilüllâhm kuşlara, bir günlük mesafeden bir hayvan cenazesinin vücudu, o sevk-i kaderî ile ve o hiss-i kablelvuku ilhamıyla ve o sâika-i İlâhî ile bildirilir ve bulurlar.

Hem yeni dünyaya gelmiş bir arı yavrusu, yaşı bir gün iken, havada bir günlük mesafeye gider, havada izini kaybetmeyerek, o sevk-i kaderîle ve o sâika ilhamıyla döner, yuvasına girer.

Hattâ, herkesin başında çok defa tekerrür ediyor ki, birisinden bahsediyorken, âni kapı açılarak, tahminin fevkinde, aynı adam gelir. Hattâ Kürtçe durub-u emsaldendir:

نَافٍ كُرْبِيَّهَ پَالَا نَدَارَ لِي وَرِيَّهَ

Yani, “Kurdun bahsini ettiğin zaman topuzu hazırla, vur; çünkü kurt geliyor.” Demek bir hiss-i kablelvuku ile, lâtife-i Rabbâniye, icmâlen o adamın gelmesini hisseder. Fakat aklın şuuru ihata etmediği için, kasten değil, ihtiyarsız olarak bahsetmeye sevk eder. Ehl-i feraset, bazan keramet gibi geldiğini beyan eder. Hattâ bir zaman bende şu nevi hassasiyet fazla idi. Bu hâli bir düstur içine almak istedim, fakat yakıştıramadım ve yapamadım. Fakat ehl-i salâhatte ve bhusus ehl-i velâyette bu hiss-i kablelvuku fazla inkişaf eder, kerametkârâne âsârını gösterir. İşte, umum avâm için dahi bir nevi velâyete mazhariyet var ki, rüya-yı sadıkada, evliya gibi, gaybî ve istikbalî olan Evet, uyku nasıl ki avâm için rüya-yı sadıka cihetinde bir mertebe-i velâyet hükmündedir. Öyle de, umum için, gayet güzel ve muhteşem bir sinema-i Rabbâniyenin seyrangâhıdır. Fakat güzel ahlâklı güzel düşünür. Güzel düşünen, güzel levhalar görür. Fena ahlâklı, fena düşündüğünden, fena levhaları görür.

Hem herkes için, âlem-i şهادetiçinde âlem-i gayba bakan bir penceredir. Hem mukayyet ve fâni insanlar için, saha-i itlak bir meydan ve bir nevi bekâya mazhar ve mazi ve müstakbel, hal hükmünde bir temâşâgâhtır. Hem tekâlîf-i hayatiye altında ezilen ve meşakkat çeken zîruhların istirahatgâhıdır. İşte bu gibi

sırlar içindir ki, Kur'ân-ı Hakîm, ¹ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا nev'indeki âyetlerle, hakikat-i nevmiyeyle ehemmiyetle ders veriyor.

1. "Uykunuzu bir istirahat kıldık." Nebe' Sûresi, 78:9.

ALTINCISI VE EN MÜHİMİ: Rüya-yı sadıka benim için hakkalyakîn derecesine gelmiş ve pek çok tecrübâtımla kader-i İlâhînin herşeye muhît olduğuna bir hüccet-i kâtı' hükmüne geçmiştir. Evet, bu rüyalar, benim için, hususan bu birkaç sene zarfında o dereceye gelmiştir ki, meselâ yarın başıma gelecek en küçük hâdisât ve en ehemmiyetsiz muamelât ve hattâ en âdi muhaverat yazılı olduğunu ve daha gelmeden muayyen olduğunu; ve gecede onları görmekle, dilimle değil, gözümle okuduğum bana kat'î olmuştur. Bir değil, yüz değil, belki bin defa, gecede, hiç düşünmediğim halde gördüğüm bazı adamlar veyahut söylediğim meseleler, o gecenin gündüzünde, az bir tabirle aynen çıkıyor. Demek, en cüz'î hâdisat, vukua gelmeden evvel hem mukayyettir, hem yazılmıştır. Demek tesadüf yok; hâdisat başıboş gelmiyor, intizamsız değildir.

YEDİNCİSİ: Senin müjdeli, mübarek ve güzel rüyanın tabiri, Kur'ân için ve bizim için çok güzeldir. Hem zaman tabir etti ve ediyor, tabirimize ihtiyaç bırakmıyor. Hem kısmen tabiri güzel olarak çıkmış. Sen dikkat etsen anlarsın. Yalnız bir iki noktasına işaret ederiz. Yani bir hakikat beyan ederiz; senin hakikat-i rüya nev'inden olan vakıalar, o hakikatin temessülâtıdır. Şöyle ki:

O vâsi meydanlık, âlem-i İslâmiyettir. Meydanlığın nihayetindeki mescid, Isparta vilâyetidir. Etrafı bulanık, çamurlu su, hal ve zamanın sefahet ve atâlet ve bid'atlar bataklığıdır. Sen selâmetle, bulaşmadan, sür'atle mescide eriştiğin, herkesten evvel envâr-ı Kur'âniyeye sahip çıkıp, kalbini bozmadan sağlam kaldığına işarettir. Mesciddeki küçük cemaat ise, Hakkı, Hulûsi, Sabri, Süleyman, Rüştü, Bekir, Mustafa, Ali, Zühtü, Lütfi, Hüsrev, Refet gibi, Sözlerin hameleleridir. Ufak kürsü ise, Barla gibi küçük bir köydür. Yüksek ses ise, Sözlerdeki kuvvet ve sür'at-i intişarlarına işarettir. Birinci safta sana tahsis edilen makam ise, Abdurrahman'dan sana münhal kalan yerdir. O cemaat, telsiz âletlerin âhizeleri hükmünde, bütün dünyaya ders işittirmek istemek işareti ve hakikati ise, inşaallah tamamıyla sonra çıkacak. Şimdi efradı birer küçük çekirdek iseler de, ileride tevfi-k-i İlâhî ile birer şecere-i âliye hükmüne geçerler ve birer telsiz telgrafın merkezi olurlar. Sarıklı, küçük, genç bir zât ise, Hulûsi'ye

omuz omuza verecek, belki geçecek birisi, naşirler ve talebeler içine girmeye namzettir. Bazılarını zannederim, fakat kat’î hükmedemem. O genç, kuvve-i velâyetle meydana atılacak bir zâttır. Sair noktaları sen benim bedelime tabir et.

Senin gibi dostlarla uzun konuşmak hem tatlı, hem makbul olduğundan, şu kısa meselede uzun konuştum, belki de israf ettim. Fakat nevme ait olan âyât-ı Kur’âniyenin bir nevi tefsirine işaret etmek niyetiyle başladığımdan, inşaallah o israf affolur veya israf olmaz.

İkinci Mesele olan İkinci Risale

“Hazret-i Mûsâ Aleyhisselâm, Hazret-i Azrâil Aleyhisselâmın gözüne tokat vurmuş, ilh.”¹ meâlindeki hadîse dair ehemmiyetli bir münakaşayı kaldırmak ve halletmek için yazılmıştır.

1. Buharî, Cenâiz: 69, Enbiyâ: 31; Müslim, Fedâil: 157, 158; Nesâî, Cenâiz: 121; Müsned, 2:269, 315, 351.

Eğirdir’de bir münakaşa-i ilmiye işittim. O münakaşa, hususan şu zamanda yanlıştır. Hattâ münakaşayı bilmiyordum. Benden de سوال edildi. Muteber bir

kitapta, hadîs-i Şeyheynin ittifakına alâmet olan ق işaretleriyle bir hadîs bana gösterildi; “Hadîs midir, değil midir?” سوال edildi.

Ben dedim: Böyle muteberbir kitapta Şeyheyn hadîsinin ittifakına hükmeden bir zâta itimad etmek lâzım. Demek hadîstir. Fakat hadîsin, Kur’ân gibi bazı müteşabihâtı var; ancak havass onların mânâlarını bulabilir. Şu hadîsin zâhiri dahi, müşkülât-ı hadîsin müteşabihat kısmından olmak ihtimali var, dedim. Eğer bilseydim medar-ı münakaşa olmuş; öyle kısa değil, belki böyle cevap verecektim:

Evvelâ: Bu çeşit mesâili münakaşa etmenin birinci şartı, insafla, hakkı bulmak niyetiyle, inatsız bir surette, ehil olanların mabeyninde, sû-i telâkkiye sebep olmadan müzakeresi caiz olabilir. O müzakere hak için olduğuna delil şudur ki:

Eğer hak, muarızın elinde zâhir olsa, müteessir olmasın, belki memnun olsun. Çünkübilmediği şeyi öğrendi. Eğer kendi elinde zâhir olsa, fazla birşey öğrenmedi; belki gurura düşmek ihtimali var.

Saniyen: Sebeb-i münakaşa, eğer hadîs ise, hadîsin merâtibini ve vahy-i zımnînin derecâtını ve tekellümât-ı Nebeviyyenin aksâmını bilmek lâzım. Avâm içinde müşkülât-ı hadîsiyeyi münakaşa etmek, izhar-ı fazl suretinde, avukat gibi kendi sözünü doğru göstermek ve enaniyetini hakka ve insafa tercih etmek suretinde deliller aramak caiz değildir.

Madem şu mesele açılmış, medar-ı münakaşa edilmiş, biçare avâm-ı nasın zihninde sû-i tesir ediyor. Çünkü şu gibi müteşabih hadîsleri aklına sığdıramadığı için, eğer inkâr etse, dehşetli bir kapı açar; yani küçücük aklına sığışmayan kat’î hadîsleri dahi inkâra yol açar. Eğer zâhir-i hadîsin mânâsını tutarak öyle kabul edip neşretse, ehl-i dalâletin itirâzâtına ve “Hurafattır” demelerine yol açar. Madem bu müteşabih hadîse, lüzumsuz ve zararlı bir tarzda nazar-ı dikkat celb edilmiş ve bu çeşit hadîsler çok varid olmuş. Elbette şüpheleri

izale edecek bir hakikati beyan etmek lâzım gelir. Şu hadîs kat'î olsun veya olmasın, o hakikati zikretmek gerektir.

İşte, yazdığımız risalelerde, ezcümle Yirmi Dördüncü Sözün Üçüncü Dalında On İki Asıl ile, ve Dördüncü Dalında, ve On Dokuzuncu Mektubun vahyin taksimâtına dair mukaddimesindeki bir esasında tafsilâta iktifâen, burada icmâlen o hakikate bir işaret ederiz. Şöyle ki:

Melâike, insan gibi bir surete inhisar etmez; müşahhas iken, bir küllî hükmündedir. Hazret-i Azrâil Aleyhisselâm, kabz-ı ervâha müekkel olan melâikelerin nâzırıdır.

Her ölünün ruhunu Hazret-i Azrâil Aleyhisselâm mı bizzat kabzediyor? Yoksa aveneleri mi kabzediyorlar?

Bu hususta üç meslek var:

Birinci meslek: Azrâil Aleyhisselâm, herkesin ruhunu kabzeder. Bir iş bir işe mâni olmaz. Çünkü nuranîdir. Nuranî birşey, hadsiz âyineler vasıtasıyla hadsiz yerlerde bizzat bulunabilir ve temessül eder. Nuranînin temessülâtı, o nuranî zâtın hassasına mâliktir; onun aynı sayılır, gayrı değildir. Güneşin âyinelerdeki misalleri güneşin ziya ve hararetini gösterdiği gibi, melâike gibi ruhanîlerin dahi, âlem-i misalin ayrı ayrı âyinelerinde misalleri, onların aynılarıdır, hassalarını gösterirler. Fakat âyinelerin kâbiliyetine göre temessül ediyorlar. Nasıl ki Hazret-i Cebrâil Aleyhisselâm, bir vakitte Dihye suretinde Sahabeler içinde görüldüğü¹ dakikada, binler yerde başka suretlerde ve Arş-ı Âzam önünde, şarktan garba kadar geniş ve muhteşem kanatlarıyla secde ediyordu. Her yerde, o yerin kâbiliyetine göre temessülü varmış; bir anda binler yerde bulunuyormuş.

İşte, şu mesleğe göre, kabz-ı ruhvaktinde insanın âyinesine temessül eden melekü'l-mevtin insanî ve cüz'î bir misali, Hazret-i Mûsâ Aleyhisselâm gibi bir ulü'l-azm ve celâlli ve hiddetli bir zâtın tokadına maruz olmak ve o misalî melekü'l-mevtin libası hükmündeki suret-i misaliyesindeki gözünü çıkarmak ne muhaldir, ne fevkalâdedir, ne de gayr-ı makuldür.

İkinci meslek odur ki, Hazret-i Cebrâil, Mikâil, Azrâil gibi melâike-i izâm, birer nâzır-ı umumî hükmünde, kendi nevilerinden ve kendilerine benzer küçük tarzda avâneleri vardır. Ve o muavinler, envâ-ı mahlûkata göre ayrı ayırırlar. Sulehânın^{HAŞİYE-1} ervâhını kabzeden başkadır, ehl-i şekavetin ervâhını kabzeden

yine başkadır.²Nasıl ki, ³ **وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا** âyeti işaret ediyor ki, kabz-ı ervâh eden, taife taifedir.

Bu mesleğe göre, Hazret-i Mûsâ Aleyhisselâm, Hazret-i Azrâil Aleyhisselâma değil, belki Azrâil'in bir avânesinin misalî cesedine, fitrî celâletine ve hulkî

celâdetine ve Cenâb-ı Hakkın yanında nazdar olmasına binaen, ona bir tokat aşk etmek gayet makuldür. HAŞİYE-2

1. Buhârî, Menâkıb, 25; Müslim, Fezâilü's-Sahâbe, 100; Mecmeu'z-Zevâid, 9:276.

Haşîye-1 Bizde "Seydâ" lâkabıyla meşhur bir veliyy-i azîm, sekeratta iken, ervâh-ı evliyanın kabzına müekkel melekü'l-mevt gelmiş. Seydâ, bağırarak demiş ki: "Ben talebe-i ulûmu çok sevdiğim için, talebe-i ulûmun kabz-ı ervâhuna müekkel, mahsus taife ruhumu kabzetsin" diye dergâh-ı İlâhiyeye rica etmiş. Yanında oturanlar bu vak'aya şahit olmuşlar.

2. Nesâî, Cenâiz, 9; İbnî Mâce, Cihâd, 10.

3. "Yemin olsun kâfirin ruhunu tâ derinliklerinden şiddetle söküp alanlara. Vemü'minin ruhunu kolaylıkla alanlara." Nâziât Süresi, 79:1-2.

Haşîye-2 Hattâ memleketimizde gayet cesur bir adam, sekerat vaktinde melekü'l-mevt görmüş, demiş: "Beni yatak içinde yakalıyorsun!" Kalkmış, atına binmiş, kılıcını eline almış, ona meydan okumuş. Merdâne, at üstünde vefat etmiş.

Üçüncü meslek: Yirmi Dokuzuncu Sözün Dördüncü Esasında beyan edildiği gibi ve ehâdis-i şerifenin delâlet ettiği üzere, "Bazı melâikeler var ki, kırk bin başı var. Her başında kırk bin dili var (demek seksen bin gözü dahi var). Herbir dilde kırk bin tesbihat var."

Evet, madem melâikeler âlem-i şehadetin envâına göre müekkeldirler, âlem-i ervahta o envân tesbihatlarını temsil ediyorlar; elbette öyle olmak lâzım gelir. Çünkü, meselâ küre-i arz bir mahlûktur, Cenâb-ı Hakkı tesbih ediyor. Değil kırk bin, belki yüz binler baş hükmünde envâları var. Her nev'in, yüz binler dil hükmünde efradları var, ve hâkezâ... Demek, küre-i arza müekkel meleğin kırk bin, belki yüz binler başı olmalı ve her başında da yüz binler dil olmalı, ve hâkezâ...

İşte bu mesleğe binaen, Hazret-i Azrâil Aleyhisselâmın her ferde müteveccih bir yüzü ve bakar bir gözü vardır. Hazret-i Mûsâ Aleyhisselâmın Hazret-i Azrâil Aleyhisselâma tokat vurması, hâşâ, Azrâil Aleyhisselâmın mahiyet-i asliyesine ve şekl-i hakikîsine değil ve bir tahkir değil ve adem-i kabul değil; belki vazife-i risaletin daha devamını ve bekasını arzu ettiği için, kendi eceline dikkat eden ve hizmetine sed çekmek isteyen bir göze şamar vurmuş ve vurur.

قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا هُوَ ۚ اللَّهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ

3

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ
هُنَّامُ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِيقُلُوبِهِمْ
زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ
تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ
يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِّنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو
الْأَلْبَابِ 4

1. "Doğrusunu en iyi bilen Allah'tır." Mülk Süresi, 67:26.

2. bk. "Gaybı Allah'tan başkası bilmez." Neml Süresi, 27:65; Tirmizi, Sevâbü'l-Kur'ân: 7.

3. De ki: Şüphesiz ilim Allah katındadır.

4. "Sana Kur'an'ı indiren Odur. O Kur'an'ın âyetlerinden bir kısmı, mânâsı açıkolan muhkem âyetlerdir ki, kitabın aslı ve manası bunlardır. Diğer bir kısım âyetler ise müteşabih âyetlerdir. Kalblerinde sapıklığa meyilbulunanlar, muhkem âyetleri bırakıp fitne aramak ve yalan yanlış yorumlamak için müteşabih âyetlere yönelirler. Halbuki o âyetlerintefsirini Allah'tan başkası

bilemez. İlimde derinlik ve istikamet sahibi olanlar ise, 'Biz buna inandık; hepsi Rabbimizin katundanindirilmıştır' derler. Bunları ancak akıl sahibi olanlar düşünüp anlar." Âl-i İmrân Sûresi, 3:7.

Üçüncü Mesele olan Üçüncü Risale

Şu mesele, umum ihvânımın ekseri lisan-ı halle ve bir kısmının lisan-ı kalle ettikleri umumî bir sualin, has ve hususî ve mahremce bir cevabıdır.

SUAL: Senin ziyaretine gelen herkese diyorsun ki: “Benim şahsımdan bir himmet beklemeyiniz ve şahsımı mübarek tanımayınız. Ben makam sahibi değilim. Âdi bir neferin, müşir makamının evâmirini tebliği gibi, ben de mânevî bir müşiriyet makamının evâmirini tebliğ ediyorum. Hem müflis bir adamın, gayet kıymettar ve zengin elmas ve mücevherat dükkânının dellâlı olduğu gibi, ben dahi mukaddes ve Kur’ânî bir dükkânın dellâlıyım” diyorsun. Halbuki, aklımız ilme muhtaç olduğu gibi, kalbimiz dahi bir feyiz ister, ruhumuz bir nur ister, ve hâkezâ, çok cihetle çok şeyler istiyoruz. Seni hâcâtımıza yarayacak adam zannedip senin ziyaretine geliyoruz. Bize âlimden ziyade bir sahib-i velâyet, sahib-i himmet ve sahib-i kemâlât lâzım. Eğer hakikat-i hal dediğin gibiyse, ziyaretinize yanlış geldik, lisan-ı halleri diyor.

Elcevap: Beş Noktayı dinleyiniz, sonra düşününüz. Ziyaretiniz beyhude mi, yoksa faideli midir, o vakit hükmediniz.

BİRİNCİ NOKTA

Nasıl ki bir padişahın âdi bir hizmetkârı ve biçare bir neferi, padişah namına feriklere, paşalara hedâyâ-yı şahanesini ve nişanlarını veriyor, onları minnettar ediyor. Eğer ferikler ve müşirler, “Bu âdi nefere neden tenezzül edip elinden ihsan ve nişanları alıyoruz?” deseler, mağrurâne bir divaneliktir. Eğer o nefer dahi, vazifesinin haricinde müşire kıyam etmezse, kendini ondan yüksek görse, eblehçesine bir divaneliktir. Hem eğer o memnun olan feriklerden birisi, müteşekkîrâne o neferin kulübeciğine tenezzülen misafir gitse, kuru ekmekten başka bulmayan o nefer mahcup kalmamak için, o hali gören ve bilen padişah, elbette o neferini mahcup etmemek için, matbah-ı şahaneden, sadık hizmetkârının muhterem misafirine tabla gönderir.

Öyle de, Kur’ân-ı Hakîmin sadıkbir hizmetkârı, ne kadar âdi olursa olsun, Kur’ân namına, en büyük insanlara emirlerini çekinmeyerek tebliğ eder ve en zengin ruhlu olanlara Kur’ân’ın âli elmaslarını, yalvararak, mütezellilâne değil, belki müftehirâne ve müstağniyâne satar. Onlar ne kadar büyük olursa olsun, o âdi hizmetkâra, vazife başında iken tekebbür edemezler. Ve o hizmetkâr dahi, onların ona müracaatında kendine medar-ı gurur bulamaz ve haddinden tecavüz etmez. Eğer o hazine-i kudsiyenin müşterileri içinde bazıları o biçare hizmetkâra

velâyet nazarıyla baksalar ve büyük tanısalar, elbette hakikat-i Kur'âniyenin merhamet-i kudsiyesi şanındandır ki, o hizmetkârını mahcup etmemek için, hazine-i hassa-i İlâhiyeden, o hizmetkârın hiç haberi ve medhali olmadan, onlara medet versin ve himmet ederek feyizdar etsin.

İKİNCİ NOKTA

İmam-ı Rabbânîve Müceddid-i Elf-i Sânî Ahmed-i Farukî (r.a.) demiş: “Hakaik-i imaniyeden birtek meselenin inkişafı ve vuzuhu, benim indimde binler ezvak ve kerâmâta müreccahtır. Hem bütün tarîkatlerin gayesi ve neticesi, hakaik-i imaniyenin inkişafı ve vuzuhudur.”¹

Madem şöyle bir tarîkatkahramanı böyle hükmediyor. Elbette, hakaik-i imaniyeyi kemâl-i vuzuhla beyan eden ve esrar-ı Kur'âniyeden tereşşuh eden Sözler, velâyetten matlup olan neticeleri verebilirler.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Bundan otuz sene evvel, Eski Said'in gâfilkafasına müthiş tokatlar indi, **الْمَوْتُ حَقٌّ**² kaziyesini düşündü. Kendini bataklık çamurunda gördü. Medet istedi, bir yol aradı, bir halâskârtaharri etti. Gördü ki, yollar muhtelif; tereddütte kaldı. Gavs-ı Âzam olan Şeyh-i Geylânî Radıyallahu Anhın *Fütuhu'l-Gayb* namındaki kitabıyla tefe'ül etti. Tefe'ülde şu çıktı:

أَنْتَ فِي دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يُدَاوِي قَلْبَكَ³

1. İmam-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 1:182 (210. Mektup).

2. Ölüm hak ve gerçektir.

3. Sen dârü'l-hikmettesin; önce, kalbini tedavi edecek bir tabip ara.

Acıptır ki, o vakit ben Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye âzâsı idim. Güya ehl-i İslâmın yaralarını tedaviye çalışan bir hekim idim. Halbuki en ziyade hasta bendim. Hasta evvelâ kendine bakmalı; sonra hastalara bakabilir.

İşte, Hazret-i Şeyhbana der ki: “Sen kendin hastasın. Kendine bir tabip ara.”

Ben dedim: “Sen tabibim ol.” Tuttum, kendimi ona muhatap addederek, okıtabı bana hitap ediyor gibi okudum. Fakat kitabı çok şiddetliydi. Gururumu dehşetli kırıyordu. Nefsimde şiddetli ameliyat-ı cerrahiye yaptı. Dayanamadım, yarısına kadar kendimi ona muhatap ederek okudum; bitirmeye tahammülüm kalmadı. O kitabı dolaba koydum.

Fakat sonra, ameliyat-ı şifakârânedan gelen acılar gitti, lezzet geldi. O birinci üstadımın kitabını tamam okudum ve çok istifade ettim. Ve onun virdini ve münâcâtını dinledim, çok istifaza ettim.

Sonra İmam-ı Rabbânî'nin *Mektubat* kitabını gördüm, elime aldım. Hâlis bir tefe'ül ederek açtım. Acaiptendir ki, bütün *Mektubat*'ında yalnız iki yerde

“Bediüzzaman” lâfzı var.¹ O iki mektup bana birden açıldı. Pederimin ismi Mirza olduğundan, o mektupların başında “Mirza Bediüzzaman’a Mektup”² diye yazılı olarak gördüm. “Fesühânallah,” dedim. “Bu bana hitap ediyor.” O zaman Eski Said’in bir lâkabı Bediüzzaman idi. Halbuki Hicretin üç yüz senesinde, Bediüzzaman-ı Hemedânî’den başka o lâkapla iştihar etmiş zatlari bilmiyordum. Halbuki İmamın zamanında dahi öyle bir adam vardı ki, ona o iki mektubu yazmış. O zâtın hali benim halime benziyormuş ki, o iki mektubu kendi derdime devâ buldum.

1. İmam-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 1:86 (74. Mektup); 1:87 (75. Mektup).

2. İmam-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 1:87, (75. Mektup).

Yalnız İmam, o mektuplarında tavsiye ettiği gibi, çok mektuplarında musırrâne şunu tavsiye ediyor: “Tevhid-i kible et.” Yani, “Birini üstad tut, arkasından git. Başkasıyla meşgul olma.”

Şu en mühim tavsiyesi, benim istidadıma ve ahvâl-i ruhiyeme muvafık gelmedi. Ne kadar düşündüm: Bunun arkasından mı, yoksa ötekinin mi, yoksa daha ötekinin mi arkasından gideyim? Tahayyürde kaldım. Herbirinde ayrı ayrı cazibedar hâsiyetler var; biriyle iktifâ edemiyordum.

O tahayyürde iken, Cenâb-ı Hakkın rahmetiyle kalbime geldi ki: Bu muhtelif turukların başı ve bu cetvellerin menbâi ve şu seyyarelerin güneşi Kur’ân-ı Hakîmdir. Hakikî tevhid-i kible bunda olur. Öyle ise, en âlâ mürşid de ve en mukaddes üstad da odur.

Ona yapıştım. Nâkıs ve perişan istidadım elbette lâyıkiyla o mürşid-i hakikînin âb-ı hayat hükmündeki feyzini massedip alamıyor. Fakat ehl-i kalb ve sahib-i halin derecâtına göre, o feyzi, o âb-ı hayatı, yine onun feyziyle gösterebiliriz. Demek, Kur’ân’dan gelen o Sözler ve o nurlar, yalnız aklî mesâil-i ilmiye değil, belki kalbî, ruhî, hâlî mesâil-i imaniyedir. Ve pek yüksek ve kıymettar maarif-i İlâhiye hükmündedirler.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Sahabelerden ve Tâbiîn ve Tebe-i Tâbiînden en yüksek mertebeli velâyet-i kübrâ sahibi olan zâtlar, nefs-i Kur’ân’dan bütün letâiflerinin hisselerini aldıklarından ve Kur’ân onlar için hakikî ve kâfi bir mürşid olduğundan gösteriyor ki, her vakit Kur’ân-ı Hakîm, hakikatleri ifade ettiği gibi, velâyet-i kübrâ feyzlerini dahi ehil olanlara ifâza eder.

Evet, zâhirden hakikate geçmek iki suretledir:

Biri: Tarîkatberzahına girip, seyr ü sülûk ile kat-ı merâtîp ederek hakikate geçmektir.

İkinci suret: Doğrudan doğruya, tarîkatberzahına uğramadan, lûtf-u İlâhî ile hakikate geçmektir ki, Sahabeye ve Tâbiîne has ve yüksek ve kısa tarik şudur.

Demek, hakaik-i Kur'âniyeden tereşşuh eden nurlar ve o nurlara tercümanlık eden Sözler, o hassaya mâlik olabilirler ve mâliktirler.

BEŞİNCİ NOKTA

Beş cüz'îmisalle göstereceğiz ki, Sözler talim-i hakaik ettikleri gibi, irşad vazifesini de görüyorlar.

Birinci misal: Ben kendim, on değil, yüz değil, binler defa müteaddit tecrübâtımla kanaatim gelmiş ki, Sözler ve Kur'ân'dan gelen nurlar, aklıma ders verdiği gibi, kalbime de iman hali telkin ediyor, ruhuma iman zevki veriyor, ve hâkezâ... Hattâ, dünyevî işlerimde, keramet sahibi bir şeyhin bir müridi nasıl şeyhinden hâcâtına dair medet ve himmet bekliyor; ben de Kur'ân-ı Hakîmin kerametli esrarından o hâcâtımı beklerken, ümit etmediğim ve ummadığım bir tarzda bana çok defa hâsıl oluyor. Yalnız cüz'iyattan iki küçük misal:

Biri: On Altıncı Mektupta izahı ve tafsili geçen, Süleyman isminde bir misafirime, katran ağacı başında koca bir ekmek harika bir tarzda gösterilmiş. İki gün, ikimiz o hediye-i gaybîden yedik.

İkinci misal: Gayet küçük ve lâtîf, bugünlerde vaki olan meseleyi söyleyeceğim. Şöyle ki:

Fecirden evvel hatırıma geldi ki, bir zâtın kalbine vesvese verecek bir tarzda tarafımdan sözler söylenilmişti. “Keşke,” dedim, “onu görseydim, kalbindeki dağdağayı izale etseydim.” Aynı dakikada, Nis’e gitmiş bir parça kitabım bana lâzımdı. “Keşke elime geçseydi” dedim.

Sabah namazından sonra oturdum, baktım, aynı zât, o kitap parçası elinde olduğu halde içeri girdi.

Ona dedim: “Senin elindeki nedir?”

Dedi: “Bilmiyorum. Kapının önünde, Nis'ten gelmiş diye birisi bana verdi; ben de size getirdim.”

“Fesühânallah,” dedim. “Böyle bir vakitte bu adamın evinden çıkıp gelmesi ve şu Sözün Nis'ten gelmesi hiç tesadüfe benzemiyor. Ve böyle bir adama şöyle bir parçakıtabı aynı dakikada eline verip bana gönderen, elbette Kur'ân-ı Hakîmin himmetidir” diyerek, “Elhamdü lillâh,” dedim. “Benim en küçük, ehemmiyetsiz, hafî arzu-yu kalbimi bilen birisi, elbette bana merhamet ediyor, beni himaye ediyor. Öyle ise dünyanın minnetini beş paraya almam.”

İKİNCİ MİSAL: Biraderzadem Merhum Abdurrahman, sekiz seneden beri benden ayrılıp dünyanın gaflet ve evhamlarına bulaştığı halde, şahsıma karşı haddimden çok fazla hüsn-ü zannı varmış. Bende olmayan ve elimden gelmeyen himmeti istiyor ve medet bekliyordu. Kur'ân-ı Hakîmin himmeti imdadına

yetişti, haşre dair olan Onuncu Sözü vefatından üç ay evvel eline yetiştirdi. O Söz, onu mânevî kirlerinden ve evham ve gafletten temizlemekle beraber, adeta mertebe-i velâyet'e çıkmış gibi, vefatından evvel yazdığı mektubunda üç zâhir keramet izhar etmiş. Yirmi Yedinci Mektubun fıkraları içinde derc edilmiş; müracaat olunsun.

ÜÇÜNCÜ MİSAL: Burdurlu Hasan Efendi isminde ehl-i kalb bir âhiret kardeşim ve talebem vardı. Bana karşı haddimden çok fazla hüsn-ü zan ederek, büyük bir velîden himmet beklemek gibi, biçare benden medet bekliyordu. Birden bire, hiç münasebet yokken, Otuz İkinci Sözü Burdur köylerinde oturan birisine mütalâa etmek üzere verdim. Sonra Hasan Efendi hatırıma geldi, dedim: “Şayet Burdur’a gidersen Hasan Efendiye ver, beş altı gün mütalâa etsin.”

O adam gitmiş, doğrudan doğruya Hasan Efendiye vermiş. Hasan Efendinin eceli otuz kırk gün kalmıştı. Gayet susamış bir adamın âb-ı kevser gibi tatlı suya rast gelirken yapışması gibi, öyle de Otuz İkinci Söze yapışmış. Mütemediyen mütalâa yapa yapa ve tefeyyüz ede ede, hususan Üçüncü Mevkıfındaki muhabbetullah bahsinde tamamıyla derdine devâ bulmuş. Ve bir kutb-u âzamdan beklediği feyzi onda bulmuş. Sağlam olarak camie gitmiş, namaz kılmış, orada ruhunu Rahmân’a teslim eylemiş. (Rahmetullahi aleyh.)

DÖRDÜNCÜ MİSAL: Hulûsi Beyin Yirmi Yedinci Mektuptaki fıkralarının şهادetiyle, en mühim ve müessir tarîkat olan Nakşî tarîkatinden ziyade himmet ve medet, feyiz ve nuru, esrar-ı Kur’ânîyenin tercümanı olan Nurlu Sözlerde bulmuştur.

BEŞİNCİ MİSAL: Kardeşim Abdülmecid, biraderzadem Abdurrahman’ın (rahmetullahi aleyh) vefatı üzerine ve daha sair elîm ahvâlât içinde bir perişaniyet hissetmişti. Hem, elimden gelmeyen mânevî himmet ve medet bekliyordu. Ben onunla muhabere etmiyordum. Birden bire, mühim birkaç Sözü ona gönderdim. O da mütalâa ettikten sonra yazıyor ki:

“Elhamdü lillâh, kurtuldum. Çıldıracaktım. Bu Sözlerin herbiri birer mürşidhükmüne geçti. Çendan bir mürşidden ayrıldım, fakat çok mürşidleri birden buldum, kurtuldum” diye yazıyordu. Ben baktım ki, hakikaten Abdülmecid güzel bir mesleğe girip o eski vaziyetlerinden kurtulmuş.

Daha bu beş misal gibi pek çok misaller var. Onlar gösteriyorlar ki, ulûm-u imaniye, hususan doğrudan doğruya ihtiyaca binaen ve yaralarına devâen Kur’ân-ı Hakîmin esrarından mânevî ilâçlar alınsa ve tecrübe edilse, elbette o ulûm-u imaniye ve o edviye-i ruhaniye, ihtiyacını hissedenlere ve ciddî ihlâs ile istimal edenlere yeter, kâfi gelir. Onları satan ve gösteren eczacı ve dellâl ne halde bulunursa bulunsun, âdi olsun, müflis olsun, zengin olsun, makam sahibi

olsun, hizmetkâr olsun, çok fark yoktur.

Evet, güneş varken mumların ışığı altına girmeye ihtiyaç yok. Madem güneşi gösteriyorum; benden mum ışığı—bahusus bende bulunmazsa—istemek mânâsızdır, lüzumsuzdur. Belki onların bana dua ile, mânevî yardımla, hattâ himmetle muavenet etmeleri lâzımdır. Ve ben onlardan istimdat etmem ve medet istemem benim hakkımdır. Onlar, Nurlardan aldıkları feyze kanaat etmek, onların üstünde haktır.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ¹

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَوةً تَكُونُ لَكَ
رِضَاءٌ وَلِحَقٍّ أَدَاءٌ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَامٌ²

1. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Alîm-i Hakîmsin." Bakara Sûresi, 2:32.
2. Allahım! Efendimiz Muhammed'e ve âl ve ashabına Senin razı olacağın ve onunlâyık ve müstehak olduğu bir rahmetle salât ve selâm et.

Yirmi Sekizinci Mektubun Üçüncü Meselesinin tetimmesi olabilir küçük ve hususî bir mektuptur.

Âhîret kardeşlerim ve çalışkan talebelerim Hüsrev Efendive Refet Bey,

Sözler namındaki envâr-ı Kur'âniyede üç keramet-i Kur'âniyeyi hissediyorduk. Sizler dahi gayret ve şevkinizle bir dördüncüsünü ilâve ettirdiniz. Bildiğimiz üç ise:

Birincisi: Telifinde fevkalâde suhulet ve sür'attir. Hattâ beş parça olan On Dokuzuncu Mektup, iki üç günde ve her günde üç dört saat zarfında mecmuu on iki saat eder—kitapsız, dağda, bağda telif edildi. Otuzuncu Söz, hastalıklı bir zamanda, beş altı saatte telif edildi. Yirmi Sekizinci Söz olan Cennet bahsi, bir veya iki saatte, Süleyman'ın dere bahçesinde telif edildi. Ben ve Tefvik ile Süleyman bu sür'ate hayrette kaldık. Ve hâkezâ... Telifinde bu keramet-i Kur'âniye olduğu gibi...

İkincisi: Yazmasında dahi fevkalâde bir suhulet, bir iştiyak ve usanmamak var. Şu zamanda ruhlara, akıllara usanç veren çok esbab içinde, bu Sözlerden biri çıkar; birden çok yerlerde kemâl-i iştiyakla yazılmaya başlanıyor. Mühim meşgaleler içinde onlar herşeye tercih ediliyor. Ve hâkezâ...

Üçüncü keramet-i Kur'âniye: Bunların okunması dahi usanç vermiyor. Hususan ihtiyaç hissedilse, okundukça zevk alınıyor, usanılmıyor.

İşte, siz dahi dördüncü bir keramet-i Kur'âniyeyi ispat ettiniz. Hüsrev gibi, kendine tembel diyen ve beş senedir Sözleri işittiği halde yazmaya cidden tembellik edip başlamayan bir kardeşimiz, bir ayda on dört kitabı güzel ve dikkatli yazması, şüphesiz dördüncü bir keramet-i esrar-ı Kur'âniyedir. Hususan Otuz Üçüncü Mektup olan Otuz Üç Pencerelelerin kıymeti tamamen takdir edilmiş ki, gayet dikkatle ve güzel yazılmış. Evet, o risale, marifetullah ve iman-ı billâh için en kuvvetli ve en parlak bir risaledir. Yalnız, baştaki pencereler gayet icmal ve ihtisarla gidilmiştir. Fakat gittikçe inkişaf eder, daha ziyade parlar. Zaten sair telifata muhalif olarak, ekser Sözlerin başları mücmel başlar, gittikçe genişlenir, tenevvür eder.

Dördüncü Risale olan Dördüncü Mesele

بِسْمِهِ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ¹

İhvanlarıma, medar-ı intibah bir hâdise-i cüz'iyeye dair bir suale cevaptır.

1. Onun adıyla. Hiçbir şey yoktur ki Onu hamd ile tesbih etmesin.

Aziz kardeşlerim,

Sual ediyorsunuz ki: “Cami-i şerifinize, Cuma gecesinde, sebepsiz olarak, mübarekbir misafirin gelmesiyle tecavüz edilmiş. Bu hâdisenin mahiyeti nedir? Neden sana iliştiriyorlar?”

Elcevap: Dört Noktayı, bilmeceburiye, Eski Said lisanıyla beyan edeceğim. Belki ihvanlarıma medar-ı intibah olur; siz de cevabınızı alırsınız.

BİRİNCİ NOKTA

O hâdisenin mahiyeti, hilâf-ı kanun ve sırf keyfî ve zındıka hesabına, Cuma gecesinde kalbimize telâş vermek ve cemaate fütur getirmek ve beni misafirlerle görüştürmemek için bir desise-i şeytaniye ve münafıkane bir taarruzdur. Garaiptendir ki, o geceden evvel olan Perşembe günü tenezzüh için bir tarafa gitmiştim. Avdetimde, güya iki yılan birbirine eklenmiş gibi uzunca siyah bir yılan soltarafımdan geldi, benimle arkadaşımın ortasından geçti. Arkadaşıma, oyıldandan dehşet alıp korktun mu, diye sordum:

“Gördün mü?”

O dedi: “Neyi?”

Dedim: “Bu dehşetli yılanı.”

Dedi: “Yok, görmedim ve göremiyorum.”

“Fesühânallah,” dedim. “Bu kadar büyük bir yılan ikimizin ortasından geçtiği halde nasıl görmedin?”

O vakit hatırıma birşey gelmedi. Fakat sonra kalbime geldi ki: “Bu sana işarettir, dikkat et.”

Düşündüm ki, gecelerde gördüğüm yılanlar nev'indendir. Yani, gecelerde gördüğüm yılanlar ise, hıyanet niyetiyle her ne vakit bir memur yanıma gelse, onu yılan suretinde görüyordum. Hattâ bir defa müdüre söylemiştim: “Fena niyetle geldiğin vakit seni yılan suretinde görüyorum; dikkat et” demiştim. Zaten

selefini çok vakit öyle görüyordum. Demek, şu zâhiren gördüğüm yılan ise, işaretler ki, hıyanetleri bu defa yalnız niyette kalmayacak, belki bilfiil bir tecavüz suretini alacak.

Bu defaki tecavüz, çendan zâhiren küçükmüş ve küçültülmek isteniliyordu. Fakat vicdansız bir muallimin teşvikiyle ve iştirakiyle o memurun verdiği emir, “Cami içinde namazın tesbihâtındayken o misafirleri getiriniz” diye jandarmalara emretmiş. Maksat da beni kızdırmak, Eski Said damarıyla bu fevkalkanın, sırf keyfî muameleye karşı, kovmakla mukabele etmekte. Halbuki o bedbaht bilmedi ki, Said’in lisanında Kur’ân’ın destgâhından gelen bir elmas kılıç varken, elindeki kırık odun parçasıyla müdafaa etmez; belki o kılıcı böyle istimal edecektir.

Fakat jandarmaların akılları başlarında olduğu için, hiçbir devlet, hiçbir hükûmet namazda, camide vazife-i diniye bitmeden ilişmediği için, namaz ve tesbihâtın hitâmına kadar beklediler. Memur bundan kızmış, “Jandarmalar beni dinlemiyorlar” diye kır bekçisini arkasından göndermiş. Fakat Cenâb-ı Hak beni böyle yılanlarla uğraşmaya mecbur etmiyor. İhvanlarıma da tavsiyem budur ki:

Zaruriyet-i kat’iye olmadan bunlarla uğraşmayınız. *Cevâbü’l-ahmaki’s-sükût* nev’inden, tenezzül edip onlarla konuşmayınız. Fakat buna dikkat ediniz ki, canavar bir hayvana karşı kendini zayıf göstermek, onu hücumla teşcîettiği gibi, canavar vicdanı taşıyanlara karşı dahi dalkavukluk etmekle zaaf göstermek, onları tecavüze sevk eder. Öyle ise dostlar müteyakkız davranmalı, tâ dostların lâkaytlıklarından ve gafletlerinden, zındıka taraftarları istifade etmesinler.

İKİNCİ NOKTA

وَلَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ¹ âyet-i kerimesi fermanıyla, zulme değil yalnız âlet olanı ve taraftar olanı, belki ednâ bir meyil edenleri dahi dehşetle ve şiddetle tehdit ediyor. Çünkü, rıza-yı küfür küfür olduğu gibi, zulme rıza da zulümdür.

1. “Zulmedenlere en küçük bir meyil dahi göstermeyin; yoksa Cehennem ateşi size de dokunur.” Hüd Süresi, 11:113.

İşte, bir ehl-i kemâl, kâmilâne, şu âyetin çok cevâhirinden bir cevherini şöyle tabir etmiştir:

Muîn-i zâlimîndünyada erbâb-ı denâettir,

Köpektir zevk alan sayyâd-ı bî-insâfa hizmetten.

Evet, bazıları yılanlık ediyor, bazıları köpeklik ediyor. Böyle mübarek bir gecede, mübarek bir misafirin, mübarek bir duada iken, hafiyelik edip, güya cinayet yapıyormuşuz gibi ihbar eden ve taarruz eden, elbette bu şiirin meâlindeki tokada müstehaktır.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Sual: “Madem Kur’ân-ı Hakîmin feyziyle ve nuruyla en mütemerrid ve müteannid dinsizleri ıslah ve irşad etmeye, Kur’ân’ın himmetine güveniyorsun; hem bilfiil de yapıyorsun. Neden senin yakınında bulunan bu mütecavizleri çağırıp irşad etmiyorsun?”

Elcevap: Usul-ü şeriatin kaide-i mühimmesindendir:

الرَّاضِي بِالضَّرَرِ لَا يَنْظُرُ لَهُ
Yani, “Bilerek zarara razı olana şefkat edip lehinde bakılmaz.”

İşte, ben çendan Kur’ân-ı Hakîmin kuvvetine istinaden dâvâ ediyorum ki, çok alçak olmamak ve yılan gibi dalâlet zehrini serpmekle telezzüz etmemek şartıyla, en mütemerrid bir dinsizi, birkaç saat zarfında ikna etmezsem de, ilzam etmeye hazırım. Fakat, nihayet derecede alçaklığa düşmüş bir vicdan ki, bilerek dinini dünyaya satar ve bilerek hakikat elmaslarını pis, muzır şişe parçalarına mübadele eder derecede münafıklığa girmiş insan suretindeki yılanlara hakaiki söylemek, hakaike karşı bir hürmetsizliktir.

كَتَعْلِقِ الدَّرَرَ فِي أَعْنَاقِ الْبَقَرِ
darbimeseli gibi oluyor. Çünkü bu işleri yapanlar, kaç defa hakikati Risale-i Nur’dan işittiler. Ve bilerek, hakikatleri zındıka dalâletlerine karşı çürütmek istiyorlar. Böyleler, yılan gibi zehirden lezzet alıyorlar.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Bana karşı bu yedi senedeki muameleler, sırf keyfî ve fevkalkanundur. Çünkü, menfîlerin ve esirlerin ve zindandakilerin kanunları meydandadır. Onlar kanunen akrabasıyla görüşürler, ihtilâttan men olunmazlar. Her millet ve devlette ibadet ve taat, tecavüzden masundur. Benim emsallerim, şehirlerde akrabalarıyla ve ahabplarıyla beraber kaldılar. Ne ihtilâttan, ne muhabereden ve ne de gezmekten men olunmadılar. Ben men olundum. Ve hattâ camiime ve ibadetime tecavüz edildi. Şâfiîlerce, tesbihat içinde kelime-i tevhidin tekrarı sünnet iken, bana terk ettirilmeye çalışıldı.

Hattâ Burdur’da eski muhacirlerden Şebab isminde ümmî bir zât, kayınvalidesiyle beraber tebdil-i hava için buraya gelmiş; hemşehrilik itibarıyla benim yanıma geldi. Üç müsellâh jandarma ile camiden istenildi. O memur, hilâf-ı kanun yaptığı hatayı setretmeye çalışıp, “Afedersiniz, gücenmeyiniz; vazifedir” demiş, sonra “Haydi, git” diyerek ruhsat vermiş.

Bu vakıya sair şeyler ve muameleler kıyas edilse anlaşılır ki, bana karşı sırf

keyfî muameledir ki, yılanları, köpekleri bana musallat ediyorlar. Ben de tenezzül etmiyorum ki onlarla uğraşayım. O muzırların şerlerini def etmek için, Cenâb-ı Hakka havale ediyorum.

Zaten sebep-i tehcir olan hâdiseyi çıkaranlar, şimdi memleketlerindedirler. Ve kuvvetli rüesalar, aşâirlerin başındadırlar. Herkes terhis edildi. Başlarını yesin, dünyalarıyla alâkam olmadığı halde, beni ve iki zât-ı âhari müstesna bıraktılar. Buna da peki dedim. Fakat o zâtlardan birisi bir yere müftü nasb olunmuş; memleketinden başka her tarafı geziyor ve Ankara'ya da gidiyor. Diğer, İstanbul'dakırk binler hemşehrileri içinde ve herkesle görüşebilir bir vaziyette bırakılmış. Halbuki bu iki zât, benim gibi kimsesiz, yalnız değiller; maşâallah büyük nüfuzları var. Hem... Hem...

Halbuki, beni bir köye sokmuşlar, en vicdansız insanlarla beni sıkıştırmışlar. Yirmi dakikalık bir köye altı senede iki defa gidebildiğim gibi, o köyegitmek ve birkaç gün tebdil-i hava için ruhsat verilmediği bir derecede beni, muzaaf bir istibdat altında eziyorlar. Halbuki, bir hükûmet ne şekilde olursa olsun, kanunu bir olur. Köyler ve şahıslara göre ayrı ayrı kanun olmaz. Demekhakkımdaki kanun, kanunsuzluktur. Buradaki memurlar, nüfuz-u hükûmeti, ağrâz-ı şahsiyede istimal ediyorlar. Fakat Cenâb-ı Erhamürrâhimîne yüz binler şükrediyorum ve tahdis-i nimet suretinde derim ki:

Bütün onların bu tazyikat ve istibdatları, envâr-ı Kur'âniyeyi ışıklandıran gayret ve himmet ateşine odun parçaları hükmüne geçiyor, iş'âl ediyor, parlatıyor. Ve o tazyikleri gören ve gayretin hararetiyle inbisat eden o envâr-ı Kur'âniye, Barla yerine bu vilâyeti, belki ekser memleketi bir medrese hükmüne getirdi. Onlar beni bir köyde mahpus zannediyor. Zındıkların rağmına olarak, bilâkis, Barla kürsî-i ders olup, Isparta gibi çok yerler medrese hükmüne geçti.

الْحَمْدُ لِلَّهِ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي

1. Rabbimin bu fazlından dolayı Allah'a hamdolsun.

Beşinci Risale Olan Beşinci Mesele

Şükür Risalesi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ¹

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyantekrar ile

أَفَلَا يَشْكُرُونَ.. أَفَلَا يَشْكُرُونَ.. وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ
لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ بَلِ اللَّهُ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ
الشَّاكِرِينَ²

gibi âyetlerle gösteriyor ki, Hâlık-ı Rahmân'ın, ibâdından istediği en mühim iş şükürdür. Furkan-ı Hakîmde gayet ehemmiyetle şükre davet eder. Ve şükür etmemekliği, nimetleri tekzip ve inkâr suretinde gösterip,³

فَبَايَ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ fermanıyla, Sûre-i Rahmân'da şiddetli ve dehşetli bir surette otuz bir defa şu âyetle tehdit ediyor, şükürsüzlüğün bir tekzip ve inkâr olduğunu gösteriyor.

1. Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Hiçbir şey yoktur ki Onu hamd ile tesbih etmesin. İsra Sûresi, 17:44.

2. "Hâlâ şükretmezler mi?" Yâsin Sûresi, 36:35, 73. "Şükredenleri elbettemükâfatlandıracağız." Âl-i İmrân Sûresi, 3:145. "Şükrederseniz nimetimi elbette arttırırım." İbrahim Sûresi, 14:7. "Yalnız Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol." Zümer Sûresi, 39:66.

3. "Rabbimizin nimetlerinden hangi birini inkâredersiniz?" Rahmân Sûresi, 55:13 vd.

Evet, Kur'ân-ı Hakîm, nasıl ki şükürü netice-i hilkatgösteriyor. Öyle de, Kur'ân-ı kebîr olan şu kâinat dahi gösteriyor ki, netice-i hilkat-i âlemin en mühimi şükürdür. Çünkü, kâinata dikkat edilse görünüyor ki, kâinatın teşkilâtı şükürü intac edecek bir surette, herbir şey bir derece şükre bakıyor ve ona müteveccih oluyor. Güya şu şecere-i hilkatın en mühim meyvesi şükürdür. Ve şu kâinat fabrikasının çıkardığı mahsulâtın en âlâsı şükürdür.

Çünkü, hilkat-i âlemde görüyoruz ki, mevcudat-ı âlembir daire tarzında teşkil edilip, içinde nokta-i merkeziye olarak hayat halk edilmiş. Bütün mevcudat hayata bakar, hayata hizmet eder, hayatın levazımâtını yetiştirir. Demek, kâinatı halk eden Zât, ondan o hayatı intihap ediyor.

Sonra görüyoruz ki, zîhayatâlemlerini bir daire suretinde icad edip, insanı nokta-i merkeziyede bırakıyor. Adeta, zîhayatlardan maksud olan gayeler onda temerküz ediyor; bütün zîhayatı onun etrafına toplayıp ona hizmetkâr ve musahhar ediyor, onu onlara hâkim ediyor. Demek, Hâlık-ı Zülcelâl, zîhayatlar içinde insanı intihap ediyor, âlemde onu irade ve ihtiyar ediyor.

Sonra görüyoruz ki, âlem-i insaniyetde, belki hayvan âlemi de bir daire hükmünde teşkil olunuyor ve nokta-i merkeziyede rızık vaz edilmiş. Bütün nev-i insanı ve hattâ hayvânâtı rızka adeta taaşşuk ettirip, onları umumen rızka hâdim ve musahhar etmiş. Onlara hükmeden rızıktır. Rızkı da o kadar geniş ve zengin bir hazine yapmış ki, hadsiz nimetleri câmidir. Hattâ rızkın çok envâından yalnız bir nev'inin tatlarını tanımak için, lisanda kuvve-i zâika namında bir cihazla mat'ûmat adedince mânevî, ince ince mizancıklar konulmuştur. Demek, kâinat içinde en acip, en zengin, en garip, en şirin, en câmi, en bedî hakikat rızıktadır.

Şimdi, görüyoruz ki, herşey nasıl ki rızkın etrafında toplanmış, ona bakıyor. Öyle de, rızık dahi, bütün envâıyla, mânen ve maddeten, halen ve kalen şükürle kaimdir, şükürle oluyor, şükrü yetiştiriyor, şükrü gösteriyor. Çünkü, rızka iştiha ve iştiyak, bir nevi şükr-ü fitrîdir. Ve telezzüz ve zevk dahi gayr-ı şuurî bir şükürdür ki, bütün hayvânatta bu şükür vardır. Yalnız insan, dalâlet ve küfürle o fitrî şükürün mahiyetini değiştiriyor, şükürden şirke giriyor.

Hem rızık olan nimetlerde gayet güzel, süslü suretler, gayet güzel kokular, gayet güzel tatmaklar şükürün davetçileridir; zîhayatı şevke davet eder ve şevkle bir nevi istihsan ve ihtirama sevk eder, bir şükr-ü mânevî ettirir. Ve zîşuurun nazarını dikkate celb eder, istihsana tergiib eder. Nimetleri ihtirama onu teşvik eder; onunla kalen ve fiilen şükre irşad eder ve şükrettirir. Ve şükür içinde en âli ve tatlı lezzeti ve zevki ona tattırır. Yani, gösterir ki, şu lezzetli rızık ve nimet, kısa ve muvakkat bir lezzet-i zâhiriyesiyle beraber, daimî, hakikî, hadsiz bir lezzeti ve zevki taşıyan iltifat-ı Rahmânîyi şükürle kazandırır. Yani, rahmet hazinelerinin Mâlik-i Kerîminin hadsiz lezzetli olan iltifatını düşündürüp, şu dünyada dahi Cennetin bâki bir zevkini mânen tattırır. İşte rızık, şükür vasıtasıyla o kadar kıymettar ve zengin bir hazine-i câmia olduğu halde, şükürsüzlükle nihayet derecede sukut eder.

Altıncı Sözde beyan edildiği gibi, lisandaki kuvve-i zâika, Cenâb-ı Hak hesabına, yani mânevî vazife-i şükraniye ile rızka müteveccih olduğu vakit, o dildeki kuvve-i zâika, rahmet-i bînihaye-i İlâhiyenin hadsiz matbahlarına şâkir bir müfettiş, hâmid bir nâzır-ı âlikadr hükmündedir. Eğer nefis hesabına olsa, yani rızkı in'âm edenin şükürünü düşünmeyerek müteveccih olsa, o dildeki kuvve-i zâika, bir nâzır-ı âlikadr makamından, batn fabrikasının yasakçısı ve mide tavlasının bir kapıcısı derecesine sukut eder.

Nasıl rızkın şu hizmetkârı şükürsüzlükle bu dereceye sukut eder. Öyle de, rızkın mahiyeti ve sair hademeleri dahi sukut ediyorlar. En yüksek makamdan en ednâ makama inerler. Kâinat Hâlîkının hikmetine zıt ve muhalif bir vaziyete düşerler.

Şükürün mikyâsı kanaattir ve iktisattır ve rızadır ve memnuniyettir. Şükürsüzlüğün mizanı hırsdır ve israftır, hürmetsizliktir, haram-helâl demeyip rast geleni yemektir.

Evet, hırs, şükürsüzlük olduğu gibi, hem sebep-i mahrumiyettir, hem vasıta-i zilletir. Hattâ, hayat-ı içtimaiyeye sahip olan mübarek karınca dahi, güya hırs vasıtasıyla ayaklar altında kalmış, ezilir. Çünkü, kanaat etmeyip, senede birkaç tane buğday kâfi gelirken, elinden gelse binler taneyi toplar. Güya mübarek arı, kanaatinden dolayı başlar üstünde uçar. Kanaat ettiğinden, balı insanlara emr-i İlâhî ile ihsan eder, yedirir.

Evet, Zât-ı Akdesin alem-i zâtîsi ve en âzamîismi olan lâfzullahtan sonra en âzam ismi olan Rahmân, rızka bakar. Ve rızıktaki şükürle ona yetişilir. Hem Rahmân'ın en zâhir mânâsı, Rezzâktır.

Hem şükürün envâi var. O nevilerin en câmii ve fihriste-i umumiyesi, namazdır.

Hem şükür içinde sâfibir iman var; hâlis bir tevhid bulunur. Çünkü, bir elmayı yiyen ve “Elhamdü lillâh” diyen adam, o şükürle ilân eder ki: “O elma doğrudan doğruya dest-i kudretin yadigârı ve doğrudan doğruya hazine-i rahmetin hediyesidir” demesiyle ve itikad etmesiyle, herşeyi, cüz’î olsun küllî olsun, Onun dest-i kudretine teslim ediyor. Ve herşeyde rahmetin cilvesini bilir. Hakikî bir imanı ve hâlis bir tevhidi, şükürle beyan ediyor.

İnsan-ı gafil, küfrân-ı nimetle ne derece hasârete düştüğünü, çok cihetlerden yalnız bir vechini söyleyeceğiz. Şöyle ki:

Lezzetli bir nimeti insan yese, eğer şükretse, o yediği nimet, o şükür vasıtasıyla bir nur olur, uhrevîbir meyve-i Cennet olur. Verdiği lezzetle, Cenâb-ı Hakkın iltifat-ı rahmetinin eseri olduğunu düşünmekle, büyük ve daimî bir lezzet ve zevk veriyor. Bu gibi mânevî lübleri ve hülâsaları ve mânevî maddeleri ulvî makamlara gönderip, maddî ve tüflî (posa) ve kışrî, yani vazifesini bitiren ve lüzumsuz kalan maddeleri fuzulât olup aslına, yani anâsıra inkılâp etmeye gidiyor. Eğer şükretmezse, o muvakkat lezzet, zevâl ile bir elem ve teessüf bırakır ve kendisi dahi kazurat olur. Elmas mahiyetindeki nimet, kömüre kalb olur. Şükürle, zâil rızıklar, daimî lezzetler, bâki meyveler verir. Şükürsüz nimet, en güzel bir suretten, çirkin bir surete döner. Çünkü, o gafile göre rızkın âkıbeti, muvakkat bir lezzetten sonra fuzulâttır.

Evet, rızkın aşka lâyıf bir sureti var. O da, şükürle o suretgörünür. Yoksa ehl-i

gafletve dalâletin rızka aşkları bir hayvanlıktır. Daha buna göre kıyas et ki, ehl-i dalâlet ve gaflet ne derece hasâret ediyorlar.

Envâ-ı zîhayat içinde en ziyade rızkın envâına muhtaç, insandır. Cenâb-ı Hak insanı bütün esmâsına câmi bir âyine ve bütün rahmetinin hazinelerinin müddeharâtını tartacak, tanıyacak cihazata mâlik bir mu'cize-i kudret ve bütün esmâsının cilvelerinin vaziyetlerinin inceliklerini mizana çekecek âletleri hâvi bir halife-i arz suretinde halk etmiştir. Onun için, hadsiz bir ihtiyaç verip, maddî ve mânevî rızkın hadsiz envâına muhtaç etmiştir. İnsanı, bu câmiiyete göre en âlâ bir mevki olan ahsen-i takvime çıkarmak vasıtası, şükürdür. Şükür olmazsa, esfel-i sâfilîne düşer, bir zulm-ü azîmi irtikâp eder.

Elhasıl, en âlâ ve en yüksek tarik olan tarik-i ubûdiyet ve mahbubiyetin dört esasından en büyük esası şükürdür ki, o dört esas şöyle tabir edilmiş:

Der tarik-i acz-mendî lâzım âmed çâr-çiz:

Acz-i mutlak, fakr-ı mutlak, şevk-i mutlak, şükür-ü mutlak, ey aziz.¹

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا مِنَ الشَّاكِرِيْنَ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ
الرَّاحِمِيْنَ²

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيْمُ
الْحَكِيْمُ³

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ سَيِّدِ
الشَّاكِرِيْنَ وَالْحَامِدِيْنَ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِيْنَ.
اٰمِيْنَ⁴

وَ اٰخِرُ دَعْوَاهُمْ اَنْ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ⁵

1. Ey aziz kardeşim! Allah'a karşı acizlik ve ihtiyacı hissetme esasına dayananbu yolda şu dört şey lazımdır: Sonsuz acz, sonsuz fakr, sonsuz şevk, sonsuz şükür.

2. Allah'ım, bizi şükredenlerden eyle-rahmetinle, ey Erhamürrahimîn.

3. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Alîm-i Hakîmsin." Bakara Sûresi, 2:32.

4. Allah'ım! Şükredenlerin ve hamd edenlerin efendisi olan, Efendimiz Muhammed'e(a.s.m.) ve bütün âl ve ashabına salât ve selâm et. Âmin.

5. "Onların duaları, 'Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun' sözleriyle sona erer." Yûnus Sûresi, 10:10.

Altıncı Risale olan Altıncı Mesele¹

1. Vahhabiler hakkında Altıncı Risale olan Altıncı Mesele, bk. s. 2312-2315-7-3.

2. "Öyle bir fitneden sakının ki, geldiği zaman içinizden sadece zalimlere isâbet etmez." Enfâl Sûresi, 8:25.

Aziz kardeşlerim,

"Haremeyn-i Şerifeynin Vehhâbilerin eline geçmesi ve onların, eâzım-ı İslâmın türbeleri hakkındaki tahripkârâne hürmetsizliği ne hikmete mebnîdir?" diye sual ediyorsunuz.

Elcevap: Şu hadise, âlem-i İslâmın siyasetine ve hayat-ı içtimâîyesine taallûk ettiği için, Yeni Saidkafasıyla cevap veremiyorum. Çünkü, şimdi daire-i nazarım başka ufuktadır. Fakat, hiç kırmadığım ve dâima faydasını gördüğüm mübarek hatıran için Eski Said kafasını muvakkaten başıma sıkılarak giyerek, şu Altıncı Meseleyi dört muhtasar nüktelerle beyan edeceğiz.

BİRİNCİ NÜKTE:

Şu Vehhâbimeselesinin kökü derindir. An'anesi zaman-ı Sahabeden başlayarak gelmiş. İşte o an'ane, üç uzun esaslarla gelmiştir:

Birincisi: Hazret-i Ali(r.a.), Vehhâbilerin ecdâdından ve ekserisi Necid sekenesinden olan Hâricîlere kılıç çekmesi ve Nehrivan'da onların hâfızlarını öldürmesi, onlarda derinden derine, hem din namına Şîalığın aksine olarak, Hz. Ali'nin (r.a.) faziletlerine karşı bir küsmek, bir adâvet tevellüd etmiştir. Hazret-i Ali (r.a.) "Şâh-ı Velâyet" ünvânını kazandığı ve turuk-u evliyanın ekser-i mutlakı ona rücû etmesi cihetinden, Hâricîlerde ve şimdi ise Hâricîlerin bayraktarı olan Vehhâbilerde, ehl-i velâyete karşı bir inkâr, bir tezyif damarı yerleşmiştir.

İkincisi: Müseylime-i Kezzâbın fitnesiyle irtidâda yüz tutan Necid havâlisi, Hazret-i Ebû Bekir'in (r.a.) hilâfetinde, Hâlid İbni Velid'in kılıncıyla zîr ü zeber edildi. Bundan Necid ahalisinin Hulefa-i Raşidîn'e ve dolayısıyla Ehl-i Sünnet ve Cemaate karşı bir iğbirâr, seciyelerine girmişti. Hâlis Müslüman oldukları halde, yine eskiden ecdatlarının yedikleri darbeyi unutmuyorlar-nasıl ki ehl-i İran'ın, Hazret-i Ömer'in (r.a.) âdilâne darbesiyle devletleri mahv ve milletlerinin gururu kırıldığı için Şâlar Âl-i Beyt muhabbeti perdesi altında

Hazret-i Ömer'e (r.a.) ve Hazret-i Ebû Bekir'e (r.a.) ve dolayısıyla Ehl-i Sünnet ve Cemaate dâima müntakimâne, fırsat buldukça tecavüz etmişler.

Üçüncü esas: Vehhâbilerin azîmimamlarından ve acîp dehâları taşıyan meşhur İbni Teymiye ve İbni Kayyime'l-Cevzî gibi zatlar Muhyiddin-i Arabî (k.s.) gibi azîm evliyâyâ karşı fazla hücum ettikleri ve güya mezheb-i Ehl-i Sünneti Şîalâra karşı Hazret-i Ebû Bekir'in (r.a.) Hazret-i Ali'den (r.a.) efdâliyetini müdafaa ediyorum diyerek, Hazret-i Ali'nin (r.a) kıymetini çok düşürüyorlar. Hârîka faziletlerini âdileştiriyorlar. Muhyiddin-i Arabî (k.s.) gibi çok evliyâyı inkâr ve tekfir ediyorlar.

Hem, Vehhâbiler kendilerini Ahmed İbni Hanbelmezhebinde saydıkları için, Ahmed İbni Hanbel Hazretleri bir milyon hadisin hâfızı ve râvîsi ve şiddetli olan Hanbelî mezhebinin reisi ve halk-ı Kur'ân meselesinde cihanpesendâne salâbet ve metânet sahibi bir zat olduğundan, onun bir derece zâhirî ve mutaassıbâne ve Alevîlere muhâlefetkârâne mezhebinden din nâmına istifade edip, bir kısım evliyânın türbelerini tahrip ediyorlar ve kendilerini haklı zannediyorlar. Halbuki, bir dirhem hakları varsa, bazan on dirhem ilâve ediyorlar.

İKİNCİ NÜKTE:

Şu Vehhâbimeselesinin âlem-i İslâmın an'anesi itibariyle nasıl ki üç esası var; öyle de, âlem-i insâniyet itibariyle dahi üç esası vardır:

Birincisi: Ehl-i dünyanın ve maddî tarihin nazarıyla, nev-i beşerin hayat-ı içtimâiyesi noktasında bakılsa, görülüyor ki hayat-ı içtimâiye-i siyâsiye itibariyle beşer birkaç devri geçirmiş.

Birinci devri vahşet ve bedevîlik devri,

ikinci devri memlûkiyetdevri,

üçüncü devri esir devri,

dördüncüsü ecir devri,

beşincisi mâlikiyetve serbestiyet devridir.

Vahşet devri dinlerle, hükûmetlerle tebdil edilmiş, nim-medeniyet devri açılmış. Fakat, nev-i beşerin zekîleri ve kavîleri, insanların bir kısmını abd ve memlûk ittihaz edip hayvan derecesine indirmişler. Sonra bu memlûklar dahi bir intibâha düşüp gayrete gelerek o devri esir devrine çevirmişler; yani, memlûkiyetten kurtulup fakat *el-hükmü li'l-ğâlib* ' olan zâlim düsturuyla yine insanların kavîleri zayıflarına esir muâmelesi yapmışlar. Sonra, İhtilâl-i Kebîr gibi çok inkılâplarla, o devir de ecîr devrine inkılâp etmiş. Yani, zenginler olan havas tabakası, avâmı ve fukarayı ücret mukabilinde hizmetkâr ittihaz etmesi, yani sermaye sahipleri ehl-i sa'yi ve ameleyi küçük bir ücrete mukabil istihdam

etmeleridir.

1. Hükmetme yetkisi gâlip olanındır.

Bu devirde sû-i istimâlât o dereceye vardı ki, bir sermayedar, kendi yerinde oturup, bankalar vâsıtasıyla bir günde bir milyon kazandığı halde; bir biçare amele, sabahtan akşama kadar, tahte'l-arz madenlerde çalışıp, kut-u lâyetmût derecesinde, on kuruşluk bir ücret kazanıyor. Şu hal, müthiş bir kin, bir iğbirar verdi ki, avâm tabakası havâssa ilân-ı isyan etti. Şu asrın tâbiriyle, sosyalistlik, bolşeviklik sûretinde, evvel Rusya'yı zîr ü zeber edip geçen Harb-i Umumîden istifade ederek, her yerde kök saldılar. Şu bolşevizmin perdesi altındaki kıyâm-ı avâm, havâssa karşı bir kin ve bir tezyif fikrini verdiğinden, büyüklere ve havâssa âit medâr-ı şeref herşeyi kırmak için bir cesaret vermiş.

İkinci esas: Şu asır, menfî milliyeti çok ileri sürdü. Anâsır-ı İslâmiye hiç muhtaç olmadığı halde, şu milliyet fikrine körü körüne sarıldılar. Menfî milliyet ise, mukaddesât-ı diniyeye hürmetkâr olamıyor; bahaneler buldukça ilişmek istiyor.

Üçüncü esas: Sükût...

ÜÇÜNCÜ NÜKTE:

Meslekler, mezhepler ne kadar bâtil da olsalar, içinde ukde-i hayatiyesi hükmünde bir hak, bir hakikat bulunur. Eğer âsârına ve neticelerine hükmeden hak ve hakikat ise ve menfî cihetleri müsbet cihetlerine mağlûp ise, o meslek haktır. Eğer içinde hak ve hakikat, neticelere hükmedemiyor ve menfî ciheti müsbet cihetine galebe ediyorsa, o meslek bâtıldır. Onun ehli, ehl-i bid'a ve dalâlet olur.

İşte bu kaideye binâen, âlem-i İslâmdaki ehl-i bid'a fırkalarına bakılsa görülüyor ki, herbiri bir hakka istinad edip gitmiş. Fakat, menfî ciheti ya garaz, ya inat gibi bir sebeple, o mesleğin âsârı dalâlet hesabına çalışmıştır. Meselâ, Şîalar Kur'ân'ın emrine imtisalen Ehl-i Beytin muhabbetini esas tutup, sonra intikam-ı milliyet cihetinden bir garaz gelerek, meşrû muhabbet-i Ehl-i Beytin âsârını zaptederek, Sahabe ve Şeyheynin buğzuna binâ edip, âsâr göstermişler; ¹

لَا حُبَّ عَلِيٍّ بَلْ لِبُغْضِ عُمَرَ

olan darb-ı meseline mâsadak olmuşlar.

Hem meselâ, Vehhâbilerve Hâricîler ise, nusûs-u Şeriate ve sarîh-i âyâta ve zevâhir-i ehâdise istinadederek hâlis Tevhîde münâfi ve sanemperestliği imâ edecek herşeyi reddetmekliğı kaide tutmuşlar. Fakat, birinci nüktedeki üç esasta beyan edilen sebepler cihetinden gelen menfî garazlar, onları haktan çevirip, dalâlete saptırmış ki, ifrat derecesinde tahribat yapıyorlar. Ve hâkezâ, Cebriye olsun, Mûtezile olsun, hangi fırka olursa olsun böyle bir hakikati mesleğinde

görüp onunla aldanıp, sonra dalâlete saplanır.

1. Maksat Hz. Ali'ye duyulan sevgi değil; Hz. Ömer'e duyulan kindir.

Her neyse... Her bâtil bir mesleğin herbir ciheti bâtil olmak lâzım olmadığı gibi, herbir hak mesleğin dahi herbir ciheti hak olmak lâzım değildir. Buna binâen, sâdattan olan şerif-i Mekke, Ehl-i Sünnet ve Cemaatten iken zaaf gösterip İngiliz siyasetinin Haremeyn-i Şerifeyne müstebidâne girmesine meydan verdi. Nass-ı âyetle küffârın girmesini kabul etmeyen Haremeyn-i Şerifeyni, İngiliz siyasetinin, âlem-i İslâmı aldatacak bir sûrette, merkez-i siyâsiyesi hükmüne getirmesine yol verdiğiinden, ehl-i bid'attan olan Vehhâbiler, hariçten medâr-ı istinad aramayarak, filcümle nimmüstakıl bir siyaset-i İslâmiye takip ettiklerinden, şu cihette haklı olarak o gibi Ehl-i Sünnete galebe ettiler denilebilir.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE:

Esbaptahtında vücuda gelen hâdiseler, o esbâbın hâlis malı değil. Belki asıl o hâdisenin hakiki sahibi kaderdir. Kader ise hikmet-i İlâhiye ile hükmeder. Öyleyse, bu Vehhâbi hâdisesine yalnız Vehhâbilerin Ehl-i Sünnete karşı müfritâne bir tecavüzü nazarıyla bakmayacağız. Belki Ehl-i Sünnet, bir sû-i hareketiyle kadere fetvâ vermiş ki, Vehhâbileri Ehl-i Sünnete taslît etmiş. Vehhâbiler zulmeder; çünkü, hem çok müfritâne, hem intikamkârâne, hem Haricîlik nâmına ettikleri için, cinâyet ediyorlar. Fakat, kader-i İlâhî, üç sebebe binâen adâlet eder:

Birincisi: Hadis-i sahîhile sabit olan ziyaret-i kubûr ve makberistana hürmet-i şer'îye sû-i istimâl edildi, gayr-i meşrû hâdiseler zuhura geldi. Husûsan evliyâların makberlerine karşı hürmet ise, mânâ-yı harfî cihetiyle kalmadı, mânâ-yı ismî derecesine çıktı. Yani, sırf Cenâb-ı Hak hesabına makbul bir abdi olduğuna ve şefaatine ve mânevî duasına mazhar olmak için olan meşrû hürmetten ziyade; o kabir sahibini âdetâ sahib-i tasarruf ve kendi kendine medet verecek bir kudret sahibi tasavvur edip, âmiyâne, câhilâne takdis edildi. Hattâ o dereceye varmış ki, namaz kılmayanlar, o mâruf ve meşhur türbelere kurban kesip, ona yalvarıyordu. İşte bu müfritâne hâl, kadere fetvâ verdi ki, o muharribi onlara musallat etsin. Fakat, o muharrib dahi, onları tâdil etmek ve ifratlarını kırmak lâzım gelirken, öyle yapmayıp, bilâkis o da tefrit edip köküyle kesmeye

başladı. Elbette, ¹ **الظَّالِمُ سَيْفُ اللَّهِ يَنْتَقِمُ بِهِ ثُمَّ يَنْتَقِمُ مِنْهُ** kaidesine mazhar olur. Onlar da sonra cezasını bulurlar.

1. Zâlim Allah'ın kılıcıdır; onunla başkalarını cezalandırır, sonra da onu cezalandırır.

İkincisi: Şu asırda maddî fikir galebe çalmış. Esbâb-ı zâhiriye, hakîki telâkkî ediliyor. İnsanlar esbâba yapışıyor. Eğer esbâb-ı zâhiriye bir âyine hükmünden

çıkıp nazar-ı dikkati kendisine celbetse, Tevhîd-i hakîkiye münâfi olur. İşte, şu gafil maddî asırdaki insanlar, mütediyyin de olsa, esbâba fazla sarılmalarına hikmet-i şer'îye müsaade etmiyor. İşte buna binâen, evliyânın ve eâzım-ı İslâmiyenin türbelerine birer mukaddes ziyâretgâh nazarıyla bakmak, o hikmet-i şer'îyeye şu zamanda pek muvafık düşmediğinden, kader-i İlâhî onu tâdil etmek istedi ki, bunları musallat etti.

Üçüncüsü: Şu asırda enâniyet o derece dizgini eline almış ki, çok insanlar birer küçük Firavun ve birer küçük Nemrud hükmüne geçmişler. İşte ehl-i gaflet ve ehl-i dalâlet ve bu mağrur ehl-i enâniyet nazarında kıyâs-ı binnefs olarak, eâzım-ı İslâmiyenin nâmdarlarını, hâşâ enâniyetle ittiham ettiklerinden, hem o ehl-i gaflet ve dalâlet kendileri Allah'ı tanımadıkları için, çok şeylere, çok zâtlara birer nevî rubûbiyet tahayyül ettikleri bir hengâmde ve sanemperestliğin, başka bir nevi olan heykelperestlerin ve sûretperestlerin gayet müthiş bir riyâkârlık mânâsında olan şan ve şeref peşinde koştukları bir zamanda, eâzım-ı İslâmiyenin türbelerine câhilâne ve müfritâne bir sûrette avâmların takdîs derecesinde hürmetleri, elbette hikmet-i şer'îye noktasında kader münâsip görmedi ki; bu muharripleri Ehl-i Sünnete taslît etti. Onlarla tâdil edecek.

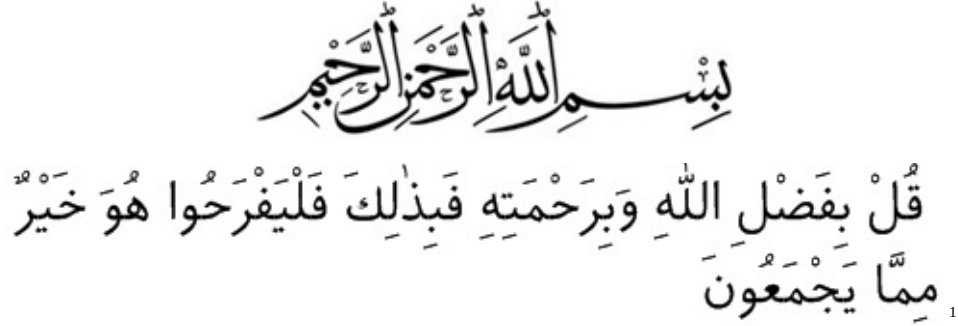
Fakat Vehhâbilerin seyyiât ve tahribâtlarıyla beraber, medâr-ı şükran bir cihetleri var ki, o çok mühimdir. Belki onların tahripkârâne olan seyyiâtlarına mukabil o cihettir ki, onları şimdilik muvaffak ediyor. O cihet de şudur ki: Namaza çok dikkat ediyorlar. Şeriatın ahkâmına tatbik-i harekete çalışıyorlar. Başkaları gibi lâkaytlık etmiyorlar. Güyâ dinin taassubu nâmına tecâvüz ediyorlar. Başkaları gibi dinin ehemmiyetsizliğine binâen şeâir-i diniyeyi tahrip etmiyorlar. Hem, Vehhâbilik az bir fırkadır. Koca âlem-i İslâmın havz-ı kebîri içinde ya erir, ya itidâle gelir; çünkü menbâi hâriçte değil ki, âlem-i İslâmı bulandırсын. Menbâi hariçte olsaydı, çok düşündürecekti...

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ¹

1. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetleyaparsın." Bakara Sûresi, 2:32.

Yedinci Risale olan Yedinci Mesele

1. "Onlara söyle ki: Allah'ın lütfuyla ve rahmetiyle-ancak bununla ferahlansınlar. Bu, onların dünyada toplayıp durduklarından daha hayırlıdır." YûnusSûresi, 10:58.

Şu Mesele, Yedi İşarettir.

Evvelâ, tahdis-i nimet suretinde birkaç sırr-ı inâyeti izhar eden Yedi Sebebi beyan ederiz.

BİRİNCİ SEBEP: Eski Harb-i Umumîden evvel ve evâilinde, bir vakıa-i sadıkada görüyorum ki, Ararat Dağı denilen meşhur Ağrı Dağının altındayım. Birden o dağ müthiş infilâk etti. Dağlar gibi parçalarıdünyanın her tarafına dağıttı. O dehşet içinde baktım ki, merhum validem yanımdadır. Dedim: "Ana, korkma. Cenâb-ı Hakkın emridir; O Rahîmdir ve Hakîmdir."

Birden, o halette iken, baktım ki, mühim bir zât bana âmirâne diyor ki: "İ'câz-ı Kur'ân'ı beyan et."

Uyandım, anladım ki, bir büyük infilâk olacak. O infilâk ve inkılâptan sonra, Kur'ân etrafındaki surlar kırılacak. Doğrudan doğruya Kur'ânkendi kendini müdafaa edecek. Ve Kur'ân'a hücum edilecek; i'câzı onunçelik bir zırhı olacak. Ve şu i'câzın bir nev'ini şu zamanda izharına, haddimin fevkinde olarak, benim gibi bir adam namzet olacak. Ve namzet olduğumu anladım.

Madem i'câz-ı Kur'ân'ı bir derece beyan, Sözlerle oldu. Elbette, o i'câzın hesabına geçen ve onun reşehâtı ve berekâtı nev'inden olan hizmetimizdeki inâyâtı izhar etmek, i'câza yardımdır ve izhar etmek gerektir.

İKİNCİ SEBEP: Madem Kur'ân-ı Hakîm mürşidimizdir, üstadımızdır, imamımızdır, her bir âdabda rehberimizdir. O kendi kendini methediyor. Biz de onun dersine ittibâen, onun tefsirini methedeceğiz.

Hem madem yazılan Sözler onun bir nevi tefsiridir. Ve o risaleler ki, hakaik-i Kur'âniyenin malıdır ve hakikatleridir. Ve madem Kur'ân-ı Hakîm ekser

sûrelerde, hususan حم 'larda, الر 'lerde kendi kendini kemâl-i haşmetle gösteriyor, kemâlâtını söylüyor, lâyük olduğu methi kendi kendine ediyor. Elbette, Sözlerde in'ikas etmiş Kur'ân-ı Hakîmin lemeât-ı i'câziyesinden ve o hizmetin makbuliyetine alâmet olan inâyât-ı Rabbâniyenin izharına mükellefiz. Çünkü o üstadımız öyle eder ve öyle ders verir.

ÜÇÜNCÜ SEBEP: Sözler hakkında, tevazu suretinde demiyorum; belki bir hakikati beyan etmek için derim ki:

Sözlerdeki hakaikve kemâlât benim değil, Kur'ân'ındır ve Kur'ân'dan tereşşuh etmiştir. Hattâ Onuncu Söz, yüzer âyât-ı Kur'âniyeden süzölmüş bazı katarattır. Sair risaleler dahi umumen öyledir.

Madem ben öyle biliyorum. Ve madem ben fâniyim, gideceğim. Elbette bâkiolacak birşey ve bir eser, benimle bağlanmamak gerektir ve bağlanmamalı. Ve madem ehl-i dalâlet ve tuğyan, işlerine gelmeyen bir eseri, eser sahibini çürütmekle eseri çürütmek âdetleridir. Elbette, semâ-yı Kur'ân'ın yıldızlarıyla bağlanan risaleler, benim gibi çok itirazâta ve tenkidâta medar olabilen ve sukut edebilen çürük bir direk ile bağlanmamalı.

Hem madem örf-ü nâsta, bir eserdeki mezâyâ, o eserin masdarı ve menbaı zannettikleri müellifinin etvârında aranılıyor. Ve bu örfe göre, o hakaik-i âliyeyi ve o cevâhir-i gâliyeyi kendim gibi bir müflise ve onların binde birini kendinde gösteremeyen şahsiyetime mal etmek, hakikate karşı büyük bir haksızlık olduğu için, risaleler kendi malım değil, Kur'ân'ın malı olarak, Kur'ân'ın reşehât-ı meziyâtına mazhar olduklarını izhar etmeye mecburum.

Evet, lezzetli üzüm salkımlarının hâsiyetleri, kuru çubuğunda aranılmaz. İşte ben de öyle bir kuru çubuk hükmündeyim.

DÖRDÜNCÜ SEBEP: Bazan tevazu, küfrân-ı nimeti istilzam ediyor; belki küfrân-ı nimet olur. Bazan da tahdis-i nimet, iftihar olur. İkisi de zarardır. Bunun çare-i yegânesi—ki ne küfrân-ı nimet çıksın, ne de iftihar olsun—meziyet ve kemâlâtları ikrar edip, fakat temellük etmeyerek, Mün'im-i Hakikînin eser-i in'âmı olarak göstermektir.

Meselâ, nasıl ki murassâ ve müzeyyen bir elbise-i fâhireyi biri sana giydirse ve onunla çok güzelleşsen, halk sana dese, “Maşaallah, çok güzelsin, çok güzelleştin.” Eğer sen tevazukârâne desen, “Hâşâ, ben neyim? Hiç! Bu nedir, nerede güzellik?” O vakit küfrân-ı nimet olur ve hulleyi sana giydiren mahir san'atkâra karşı hürmetsizlik olur.

Eğer müftehirâne desen, “Evet, ben çok güzelim. Benim gibi güzel nerede var? Benim gibi birini gösteriniz.” O vakit, mağrurâne bir fahirdir.

İşte, fahirden, küfrandan kurtulmak için demeli ki: “Evet, ben güzelleştim. Fakat güzellik libasıdır ve dolayısıyla libası bana giydirenindir; benim değildir.”

İşte, bunun gibi, ben de, sesim yetişse bütün küre-i arza bağırarak derim ki:

Sözler güzeldirler, hakikattirler. Fakat benim değildirler; Kur’ân-ı Kerîmin hakaikinden telemmu’ etmiş şualardır.

وَمَا مَدَحْتُ مُحَمَّدًا بِمَقَالَتِي وَلَكِنْ مَدَحْتُ مَقَالَتِي
بِمُحَمَّدٍ¹

düsturıyla derim ki:

وَمَا مَدَحْتُ الْقُرْآنَ بِكَلِمَاتِي وَلَكِنْ مَدَحْتُ كَلِمَاتِي
بِالْقُرْآنِ

Yani, “Kur’ân’ın hakaik-i i’câzını ben güzelleştiremedim, güzel gösteremedim. Belki Kur’ân’ın güzel hakikatleri benim tabiratlarımı da güzelleştirdi, ulvîleştirdi.”

1. “Ben sözlerimle Muhammed’i (a. s.m.) övmüş olmadım; aslında sözlerimi Muhammed Aleyhissalâtu Vesselâmla övmüş ve güzelleştirmiş oldum.”

Madem böyledir; hakaik-i Kur’ân’ın güzelliği namına, Sözler namındaki âyinelerinin güzelliklerini ve o âyinedarlığa terettüp eden inâyât-ı İlâhiyeyi izhar etmek, makbul bir tahdis-i nimettir.

BEŞİNCİ SEBEP: Çok zaman evvel bir ehl-i velâyetten işittim ki: O zât, eski velîlerin gaybî işaretlerinden istihraç etmiş ve kanaati gelmiş ki, “Şark tarafından bir nur zuhur edecek, bid’alar zulümâtını dağıtacak.” Ben böyle bir nurun zuhuruna çok intizar ettim ve ediyorum. Fakat çiçekler baharda gelir. Öyle kudsî çiçeklere zemin hazır etmek lâzım gelir. Ve anladık ki, bu hizmetimizle o nuranî zâtlara zemin ihzar ediyoruz.

Madem kendimize ait değil; elbette, Sözler namındaki nurlara ait olan inâyât-ı İlâhiyeyi beyan etmekte medar-ı fahir ve gurur olamaz; belki medar-ı hamd ve şükür ve tahdis-i nimet olur.

ALTINCI SEBEP: Sözlerin telifi vasıtasıyla Kur’ân’a hizmetimize bir mükâfât-ı âcile ve bir vasıta-i teşvik olan inâyât-ı Rabbâniye, bir muvaffakiyettir. Muvaffakiyet ise izhar edilir.

Muvaffakiyetten geçse, olsa olsa bir ikram-ı İlâhî olur. İkram-ı İlâhî ise, izharı bir şükr-ü mânevîdir.

Ondan dahi geçse, olsa olsa, hiç ihtiyarımız karışmadan bir keramet-i

Kur'âniye olur. Biz mazhar olmuşuz. Bu nevi ihtiyarsız ve habersiz gelen bir kerametın izharı zararsızdır.

Eğer âdi kerâmâtın fevkine çıksa, o vakit, olsa olsa Kur'ân'ın i'câz-ı mânevîsinin şûleleri olur. Madem i'câz izhar edilir; elbette i'câza yardım edenin dahi izharı, i'câz hesabına geçer. Hiç medar-ı fahir ve gurur olamaz; belki medar-ı hamd ve şükrandır.

YEDİNCİ SEBEP: Nev-i insanın yüzde sekseni ehl-i tahkik değildir ki, hakikate nüfuz etsin ve hakikati hakikat tanıyıp kabul etsin. Belki, surete, hüsn-ü zanna binaen, makbul ve mutemed insanlardan işittikleri mesâili takliden kabul ederler. Hattâ, kuvvetli bir hakikati zayıf bir adamın elinde zayıf görür; ve kıymetsiz bir meseleyi kıymettar bir adamın elinde görse, kıymettar telâkki eder.

İşte, ona binaen, benim gibi zayıf ve kıymetsiz bir biçarenin elindeki hakaik-i imaniye ve Kur'âniyenin kıymetini, ekser nâsın nokta-i nazarında düşürmemek için, bilmecburiye ilân ediyorum ki, ihtiyarımız ve haberimiz olmadan, birisi bizi istihdam ediyor; biz bilmeyerek bizi mühim işlerde çalıştırıyor. Delilimiz de şudur ki: Şuurumuz ve ihtiyarımızdan hariç bir kısım inâyâta ve teshilâta mazhar oluyoruz. Öyle ise, o inâyetleri bağırarak ilân etmeye mecburuz.

İşte, geçmiş yedi esbaba binaen, küllî birkaç inâyet-i Rabbâniyeye işaret edeceğiz.

BİRİNCİ İŞARET

Yirmi Sekizinci Mektubun Sekizinci Meselesinin Birinci Nüktesinde beyan edilmiştir ki, tevafukattır.

Ezcümle, Mu'cizât-ı Ahmediye Mektubatında, Üçüncü İşaretinden tâ On Sekizinci İşaretine kadar altmış sahife, habersiz, bilmeyerek, bir müstensihnin nüshasında, iki sahife müstesna olmak üzere mütebâki bütün sahifelerde, kemâl-i muvazenetle, iki yüzden ziyade *Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm* kelimeleri birbirine bakıyorlar. Kim insafla iki sahifeye dikkat etse, tesadüf olmadığını tasdik edecek. Halbuki, tesadüf, olsa olsa bir sahifede kesretli emsal kelimeleri bulunsa, yarı yarıya tevafuk olur, ancak bir iki sahifede tamamen tevafuk edebilir. O halde böyle umum sahifelerde *Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm* kelimesi, iki olsun, üç olsun, dört olsun veya daha ziyade olsun, kemâl-i mizanla birbirinin yüzüne baksa, elbette tesadüf olması mümkün değildir. Hem sekiz ayrı ayrı müstensihnin bozamadığı bir tevafukun, kuvvetli bir işaret-i gaybiye, içinde olduğunu gösterir.

Nasıl ki, ehl-i belâğatin kitaplarında belâğatin derecâtı bulunduğu halde, Kur'ân-ı Hakîmdeki belâğat, derece-i i'câza çıkmış; kimsenin haddi değil ki ona yetişsin. Öyle de, mu'cizât-ı Ahmediyenin bir âyinesi olan On Dokuzuncu

Mektup ve mu'cizât-ı Kur'âniyenin bir tercümanı olan Yirmi Beşinci Söz ve Kur'ân'ın bir nevi tefsiri olan Risale-i Nur eczalarında tevafukat, umum kitapların fevkinde bir derece-i garabet gösteriyor. Ve ondan anlaşılıyor ki, mu'cizât-ı Kur'âniye ve mu'cizât-ı Ahmediyenin bir nevi kerametidir ki, o âyinelerde tecellî ve temessül ediyor.

İKİNCİ İŞARET

Hizmet-i Kur'âniyeye ait inâyât-ı Rabbâniyenin ikincisi şudur ki:

Cenâb-ı Hak, benim gibi kalemsiz, yarım ümmî, diyar-ı gurbette kimsesiz, ihtilâttan men edilmiş bir tarzda; kuvvetli, ciddî, samimî, gayyur, fedakâr ve kalemleri birer elmas kılıç olan kardeşleri bana muavin ihsan etti. Zayıf ve âciz omuzuma çok ağır gelen vazife-i Kur'âniyeyi, o kuvvetli omuzlara bindirdi, kemâl-i kereminden yükümü hafifletti.

O mübarekcemaat ise, Hulûsi'nin tabiriyle telsiz telgrafın âhizeleri hükmünde ve Sabri'nin tabiriyle Nur fabrikasının elektriklerini yetiştiren makineler hükmünde ayrı ayrı meziyetleri ve kıymettar muhtelif hâsiyetleriyle beraber, yine Sabri'nin tabiriyle bir tevafukat-ı gaybiye nev'inden olarak, şevk ve sa'y ü gayret ve ciddiyette birbirine benzer bir surette, esrar-ı Kur'âniyeyi ve envâr-ı imaniyeyi etrafa neşretmeleri ve her yere erişirmeleri ve şu zamanda (yani hurufat değişmiş, matbaa yok, herkes envâr-ı imaniyeye muhtaç olduğu bir zamanda) ve fütur verecek ve şevki kıracak çok esbab varken, bunların fütursuz, kemâl-i şevk ve gayretle bu hizmetleri, doğrudan doğruya bir keramet-i Kur'âniye ve zâhir bir inâyet-i İlâhiyedir.

Evet, velâyetin kerameti olduğu gibi, niyet-i hâlisanın dahi kerameti vardır. Samimiyetin dahi kerameti vardır. Bahusus, lillâh için olan bir uhuvvet dairesindeki kardeşlerin içinde, ciddî, samimî tesanüdün çok kerametleri olabilir. Hattâ şöyle bir cemaatin şahs-ı mânevîsi bir veliyy-i kâmilhükmüne geçebilir, inâyâta mazhar olur.

İşte, ey kardeşlerim ve ey hizmet-i Kur'ân'da arkadaşlarım! Bir kaleyi fetheden bir bölüğün çavuşuna bütün şerefi ve bütün ganimeti vermek nasıl zulümdür, bir hatadır. Öyle de, şahs-ı mânevînizin kuvvetiyle ve kalemlerinizi hâsıl olan fütuhattaki inâyâtı benim gibi bir biçareye veremezsiniz. Elbette, böyle mübarek bir cemaatte, tevafukat-ı gaybiyeden daha ziyade kuvvetli bir işaret-i gaybiye var ve ben görüyorum, fakat herkese ve umuma gösteremiyorum.

ÜÇÜNCÜ İŞARET

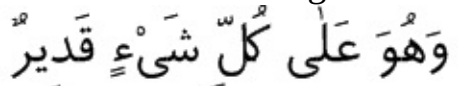
Risale-i Nur eczaları, bütün mühim hakaik-i imaniye ve Kur'âniyeyi, hattâ en muannide karşı dahi parlak bir surette ispatı, çok kuvvetli bir işaret-i gaybiye ve

bir inâyet-i İlâhiyedir. Çünkü hakaik-i imaniye ve Kur'âniye içinde öyleleri var ki, en büyük bir dâhi telâkki edilen İbni Sina, fehminde aczini itiraf etmiş, “Akıl buna yol bulamaz” demiş. Onuncu Söz risalesi, o zâtın dehâsıyla yetişemediği hakaiki, avâmlara da, çocuklara da bildiriyor.

Hem meselâ, sırr-ı kaderve cüz-i ihtiyarînin halli için, koca Sa'd-ı Taftazanî gibi bir allâme, kırk elli sahifede, meşhur *Mukaddemât-ı İsnâ Aşer* namıyla telvih nam kitabında ancak hallettiği ve ancak havassa bildirdiği aynı mesâili, kadere dair olan Yirmi Altıncı Sözde, İkinci Mebhasın iki sahifesinde tamamıyla, hem herkese bildirecek bir tarzda beyanı, eser-i inâyet olmazsa nedir?

Hem bütün ukulü hayrette bırakan ve hiçbir felsefenin eliyle keşfedilemeyen ve sırr-ı hilkat-i âlem ve tılsım-ı kâinat denilen ve Kur'ân-ı Azîmüşşânın i'câzıyla keşfedilen o tılsım-ı müşkülküşâ ve o muammâ-yı hayretnümâ, Yirmi Dördüncü Mektup ve Yirmi Dokuzuncu Sözün âhirindeki remizli nüktede ve Otuzuncu Sözün, tahavvülât-ı zerrâtın altı adet hikmetinde keşfedilmiştir. Kâinattaki faaliyet-i hayretnümânın tılsımını ve hilkat-i kâinatın ve âkıbetinin muammâsını ve tahavvülât-ı zerrattaki harekâtın sırr-ı hikmetini keşif ve beyan etmişlerdir; meydandadır, bakılabilir.

Hem sırr-ı ehadiyetile şeriksiz vahdet-i rububiyeti, hem nihayetsiz kurbiyet-i İlâhiye ile nihayetsiz bu'diyetimiz olan hayret-engiz hakikatleri, kemâl-i vuzuhla On Altıncı Söz ve Otuz İkinci Söz beyan ettikleri gibi, kudret-i İlâhiyeye nisbeten zerrat ve seyyarat müsavi olduğunu ve haşr-i âzamda umum zîruhun ihyâsı, bir nefsin ihyâsı kadar o kudrete kolay olduğunu ve şirkin hilkat-i kâinatta müdahalesi imtinâ derecesinde akıldan uzak olduğunu kemâl-i vuzuhla

gösteren Yirminci Mektuptaki kelimesi beyanında ve üç temsili hâvi onun zeyli, şu azîm sırr-ı vahdeti keşfetmiştir.

Hem hakaik-i imaniye ve Kur'âniyede öyle bir genişlik var ki, en büyük zekâyı beşerî ihata edemediği halde, benim gibi zihni müşevveş, vaziyeti perişan, müracaat edilecek kitap yokken, sıkıntılı ve sür'atle yazan bir adamda, o hakaikin ekseriyet-i mutlakası dekaikiyle zuhuru, doğrudan doğruya Kur'ân-ı Hakîmin i'câz-ı mânevîsinin eseri ve inâyet-i Rabbâniyenin bir cilvesi ve kuvvetli bir işaret-i gaybiyedir.

DÖRDÜNCÜ İŞARET

Elli altmış risaleler^{HAŞİYE-1} öyle bir tarzda ihsan edilmiş ki, değil benim gibi az düşünen ve zuhurata tebaiyet eden ve tetkike vakit bulamayan bir insanın, belki büyük zekâlardan mürekkep bir ehl-i tetkikin sa'y ve gayretiyle yapılmayan bir

tarzda telifleri, doğrudan doğruya bir eser-i inâyet olduklarını gösteriyor. Çünkü bütün bu risalelerde bütün derin hakaik, temsilât vasıtasıyla, en âmi ve ümmî olanlara kadar ders veriliyor. Halbuki o hakaikin çoğunu, büyük âlimler “Tefhim edilmez” deyip, değil avâma, belki havassa da bildiremiyorlar.

1. “O herşeye kâdirdir.” Hûd Sûresi, 11:4; Rûm Sûresi, 30:50; Şûrâ Sûresi, 42:9; Mülk Sûresi, 67:1.
Haşiye-1 Şimdi yüz otuzdur.

İşte, en uzak hakikatleri en yakın bir tarzda, en âmi bir adama ders verecek derecede, benim gibi Türkçesi az, sözleri muğlâk, çoğu anlaşılmasız ve “Zâhir hakikatleri dahi müşkülleştiriyor” diye eskiden beri iştihar bulmuş ve eski eserleri o sû-i iştiharı tasdik etmiş bir şahsın elinde bu harika teshilât ve suhulet-i beyan, elbette, bilâşüphe, bir eser-i inâyettir ve onun hüneri olamaz ve Kur’ân-ı Kerîmin i’câz-ı mânevîsinin bir cilvesidir ve temsilât-ı Kur’âniyenin bir temessülüdür ve in’ikâsıdır.

BEŞİNCİ İŞARET

Risaleler umumiyetle pek çok intişar ettiği halde, en büyük âlimden tut, tâ en âmi adama kadar ve ehl-i kalb büyük bir velîden tut, tâ en muannid dinsiz bir feylesofa kadar olan tabakat-ı nâs ve taifeler o risaleleri gördükleri ve okudukları ve bir kısmı tokatlarını yedikleri halde tenkit edilmemesi ve her taife derecesine göre istifade etmesi, doğrudan doğruya bir eser-i inâyet-i Rabbâniye ve bir keramet-i Kur’âniye olduğu gibi, çok tetkikat ve taharriyâtın neticesiyle ancak husul bulan o çeşit risaleler, fevkalâde bir sür’atle, hem idrakimi ve fikrimi müşevveş eden sıkıntılı inkıbaz vakitlerinde yazılması dahi, bir eser-i inâyet ve bir ikram-ı Rabbânîdir.

Evet, ekserkardeşlerim ve yanımdaki umum arkadaşlarım ve müstensihler biliyorlar ki, On Dokuzuncu Mektubun beş parçası, birkaç gün zarfında, hergün iki üç saatte ve mecmuu on iki saatte, hiçbir kitaba müracaat edilmeden yazılması, hattâ en mühim bir parça ve o parçada lâfz-ı *Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm* kelimesinde zâhir bir hâtem-i nübüvveti gösteren dördüncü cüz, üç dört saatte, dağda, yağmur altında, ezber yazılmış. Ve Otuzuncu Söz gibi mühim ve dakik bir risale, altı saat içinde bir bağda yazılmış. Ve Yirmi Sekizinci Söz, Süleyman’ın bahçesinde bir, nihayet iki saat içinde yazılması gibi, ekser risaleler böyle olması; ve eskiden beri sıkıntılı ve münkabız olduğum zaman en zâhir hakikatleri dahi beyan edemediğimi, belki bilemediğimi yakın dostlarım biliyorlar. Hususan o sıkıntıya hastalık da ilâve edilse, daha ziyade beni dersten, teliften men etmekle beraber, en mühim Sözler ve risaleler, en sıkıntılı ve hastalıklı zamanımda, en sür’atli bir tarzda yazılması, doğrudan doğruya bir inâyet-i İlâhiye ve bir ikram-ı Rabbânî ve bir keramet-i Kur’âniye olmazsa nedir?

Hem hangi kitap olursa olsun, böyle hakaik-i İlâhiyeden ve imaniyeden

bahsetmişse, alâküllihalbir kısım mesâili, bir kısım insanlara zarar verir. Ve zarar verdikleri için, her mesele herkese neşredilmemiş. Halbuki şu risaleler ise, şimdiye kadar hiç kimsede—çoklardan sorduğum halde—sû-i tesir ve aksülâmel ve tahdiş-i ezhan gibi bir zarar vermedikleri, doğrudan doğruya bir işaret-i gaybiye ve bir inâyet-i Rabbâniye olduğu bizce muhakkaktır.

ALTINCI İŞARET

Şimdi bence kat'iyet peydâ etmiştir ki, ekser hayatım, ihtiyar ve iktidarımın, şuur ve tedbirimin haricinde, öyle bir tarzda geçmiş ve öyle garip bir surette ona cereyan verilmiş, tâ Kur'ân-ı Hakîme hizmet edecek olan bu nevi risaleleri netice versin. Adeta bütün hayat-ı ilmiyem, mukaddemât-ı ihzariye hükmüne geçmiş ve Sözlerle i'câz-ı Kur'ân'ın izharı, onun neticesi olacak bir surette olmuştur. Hattâ, şu yedi sene nefyimde ve gurbetimde ve sebepsiz ve arzumun hilâfında tecerrüdüm ve meşrebime muhalif, yalnız bir köyde imrar-ı hayat etmekliğim; ve eskiden beri ülfet ettiğim hayat-ı içtimaiyenin çok rabıtalardan ve kaidelerinden nefret edip terk etmekliğim, doğrudan doğruya bu hizmet-i Kur'âniyeyi hâlis, sâfi bir surette yaptırmak için bu vaziyet verildiğine şüphem kalmamıştır. Hattâ çok defa bana verilen sıkıntı ve zulmen bana karşı olan tazyikat perdesi altında bir dest-i inâyet tarafından merhametkârâne, Kur'ân'ın esrarına hasr-ı fikir ettirmek ve nazarı dağıtmamak için yapılmıştır kanaatindeyim. Hattâ, eskiden mütalâaya çok müştak olduğum halde, bütün bütün sair kitapların mütalâasından bir men, bir mücanebet ruhuma verilmişti. Böyle gurbette medar-ı teselli ve ünsiyet olan mütalâyı bana terk ettiren, anladım ki, doğrudan doğruya âyât-ı Kur'âniyenin üstad-ı mutlak olmaları içindir.

Hem yazılan eserler, risaleler, ekseriyet-i mutlakası, hariçten hiçbir sebep gelmeyerek, ruhumdan tevellüt eden bir hâcete binaen, âni ve def'î olarak ihsan edilmiş. Sonra bazı dostlarıma gösterdiğim vakit, demişler: “Şu zamanın yaralarına devadır.” İntişar ettikten sonra ekserkardeşlerimden anladım ki, tam şu zamandaki ihtiyaca muvafık ve derde lâayık bir ilâç hükmüne geçiyor.

İşte, ihtiyarve şuurumun dairesi haricinde, mezkûr hâletler ve sergüzeşt-i hayatım ve ulûmların envâlarındaki hilâf-ı âdet, ihtiyarsız tettebbuâtım, böyle bir netice-i kudsiyeye müncer olmak için kuvvetli bir inâyet-i İlâhiye ve bir ikram-ı Rabbânî olduğuna bende şüphe bırakmamıştır.

YEDİNCİ İŞARET

Bu hizmetimiz zamanında, beş altı sene zarfında, bilâmübalâğa yüz eser-i ikram-ı İlâhî ve inâyet-i Rabbâniye ve keramet-i Kur'âniyeyi gözümüzle gördük. Bir kısmını On Altıncı Mektupta işaret ettik. Bir kısmını Yirmi Altıncı

Mektubun Dördüncü Mebhasının mesâil-i müteferrikasında, bir kısmını Yirmi Sekizinci Mektubun Üçüncü Meselesinde beyan ettik. Benim yakın arkadaşlarım bunu biliyorlar. Daimî arkadaşım Süleyman Efendi çoklarını biliyor. Hususan Sözlerin ve risalelerin neşrinde ve tashihatında ve yerlerine yerleştirmekte ve tesvid ve tebyizinde, fevkalme'mul, kerametkârâne bir teshilâta mazhar oluyoruz; keramet-i Kur'âniyye olduğuna şüphemiz kalmıyor. Bunun misalleri yüzlerdir.

Hem maişethususunda o kadar şefkatle besleniyoruz ki, en küçük bir arzu-yu kalbimizi, bizi istihdam eden Sahib-i İnâyet tatmin etmek için, fevkalme'mul bir surette ihsan ediyor, ve hâkezâ... İşte bu hal gayet kuvvetli bir işaret-i gaybiyedir ki, biz istihdam olunuyoruz. Hem rıza dairesinde, hem inâyet altında bize hizmet-i Kur'âniye yaptırılıyor.

الْحَمْدُ لِلَّهِ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي
سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ¹
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَوةً تَكُونُ لَكَ
رِضَاءٌ وَلِحَقٍّ آدَاءٌ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَامٌ
تَسْلِيمًا كَثِيرًا أَمِينَ²

1. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Alîm-i Hakîmsin." Bakara Sûresi, 2:32.

2. Allahım! Efendimiz Muhammed'e ve âl ve ashabına Senin razı olacağın ve onulâyık ve müstehak olduğu bir rahmetle ve pek kesretli bir selâmetlesalât ve selâm et. Âmin.

Mahrem bir suale cevaptır

Şu sırr-ı inâyet, eskiden mahremce yazılmış, On Dördüncü Sözün âhirine ilhak edilmişti. Her nasılsa ekser müstensihler unutup yazmamışlardı. Demek münasip ve lâyük mevkie burasıymış ki, gizli kalmış.

Benden sual ediyorsun: “Neden senin Kur’ân’dan yazdığın Sözlerde bir kuvvet, bir tesir var ki, müfessirlerin ve âriflerin sözlerinde nadiren bulunur? Bazan bir satırda bir sahife kadar kuvvet var; bir sahifede bir kitap kadar tesir bulunuyor.”

Elcevap(güzel bir cevaptır): Şeref, i’câz-ı Kur’ân’a ait olduğundan ve bana ait olmadığından, bilâpervâ derim:

Ekseriyet itibarıyla öyledir. Çünkü, yazılan Sözler tasavvur değil, tasdiktir. Teslim değil, imandır. Marifet değil, şehadettir, şuhuddur. Taklit değil, tahkiktir. İltizam değil, iz’andır. Tasavvuf değil, hakikattir. Dâvâ değil, dâvâ içinde burhandır. Şu sırrın hikmeti budur ki:

Eski zamanda, esâsât-ı imaniyemahfuzdu, teslim kavî idi. Teferruatta, âriflerin marifetleri delilsiz de olsa, beyanatları makbul idi, kâfi idi. Fakat şu zamanda, dalâlet-i fenniye elini esâsâta ve erkâna uzatmış olduğundan, her derde lâyük devâyı ihsan eden Hakîm-i Rahîm olan Zât-ı Zülcelâl, Kur’ân-ı Kerîmin en parlak mazhar-ı i’câzından olan temsilâtından bir şulesini, acz ve zaafıma, fakr ve ihtiyacıma merhameten, hizmet-i Kur’ân’a ait yazılarıma ihsan etti.

Felillâhilhamd, sırr-ı temsildürbünüyle, en uzak hakikatler gayet yakın gösterildi. Hem sırr-ı temsil cihetü’l-vahdetiyle, en dağınık meseleler toplattırıldı.

Hem sırr-ı temsil merdiveniyle, en yüksek hakaike kolaylıkla yetiştirildi. Hem sırr-ı temsil penceresiyle, hakaik-i gaybiyeye, esâsât-ı İslâmiyeye, şuhuda yakın bir yakîn-i imaniye hâsıl oldu. Akıl ile beraber vehim ve hayal, hattâ nefis ve hevâ teslime mecbur olduğu gibi, şeytan dahi teslim-i silâha mecbur oldu.

Elhasıl, yazılarımda ne kadar güzellik ve tesir bulunsa, ancak temsilât-ı Kur’âniyenin lemeâtındandır. Benim hissem, yalnız şiddet-i ihtiyacımla taleptir ve gayet aczimle tazarruumdur. Dert benimdir, devâ Kur’ân’ındır.

Yedinci Meselenin Hâtimesidir

Sekiz inâyet-i İlâhiyesuretinde gelen işârât-ı gaybiyeye dair gelen veya gelmek ihtimali olan evhâmı izale etmek ve bir sırr-ı azîm-i inâyeti beyan etmeye dairdir. Şu Hâtîme Dört Nüktedir.

BİRİNCİ NÜKTE

Yirmi Sekizinci Mektubun Yedinci Meselesinde yedi sekiz küllîve mânevî inâyât-ı İlâhiyeden hissettiğimiz bir işaret-i gaybiyeyi, “Sekizinci İnâyet” namıyla, “tevacukat” tabiri altındaki nakışta o işârâtın cilvesini gördüğümüzü iddia etmiştik. Ve iddia ediyoruz ki, bu yedi sekiz küllî inâyatlar o derece kuvvetli ve kat’îdirler ki, herbirisi tek başıyla o işârât-ı gaybiyeyi ispat eder. Farz-ı muhal olarak, bir kısmı zayıf görülse, hattâ inkâr edilse, o işârât-ı gaybiyenin kat’iyetine hâlel vermez. O sekiz inâyâtı inkâr edemeyen, o işârâtı inkâr edemez. Fakat tabakat-ı nâs muhtelif olduğu, hem kesretli tabaka olan tabaka-i avâm, gözüne daha ziyade itimad ettiği için, o sekiz inâyâtın içinde en kuvvetlisi değil, belki en zâhirîsi tevacukat olduğundan—çendan ötekiler daha kuvvetli, fakat bu daha umumî olduğu için—ona gelen evhâmı def etmek maksadıyla, bir muvazene nev’inden, bir hakikati beyan etmeye mecbur kaldım. Şöyle ki:

O zâhirînâyât hakkında demiştik: Yazdığımız risalelerde, *Kur’ân* kelimesi ve *Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm* kelimesinde öyle bir derece tevacukat görünüyor; hiçbir şüphe bırakmıyor ki, bir kast ile tanzim edilip muvazi bir vaziyet verilir. Kast ve irade ise bizlerin olmadığına delilimiz, üç dört sene sonra muttali olduğumuzdur. Öyle ise, bu kast ve irade, bir inâyet eseri olarak gaybîdir. Sırf i’câz-ı Kur’ân ve i’câz-ı Ahmediyeyi te’yid suretinde ve iki kelimede tevacuk suretinde o garib vaziyet verilmiştir. Bu iki kelimenin mübarekiyeti, i’caz-ı Kur’ân ve i’câz-ı Ahmediyeye bir hâtem-i tasdik olmakla beraber, sair misil kelimeleri dahi, ekseriyet-i azîme ile tevacuka mazhar etmişler. Fakat onlar birer sahifeye mahsus; şu iki kelime, bir iki risalenin umumunda ve ekser risalelerde görünüyor. Fakat mükerrer demişiz: Bu tevacukun aslı, sair kitaplarda da çok bulunabilir; ama kast ve irade-i âliyeyi gösterecek bu derece garâbette değildir.

Şimdi, bu dâvâmızı çürütmek kâbil olmadığı halde, zâhîrnazarlarda çürümüş gibi görmekte bir iki cihet olabilir:

Birisi: “Sizler düşünüp öyle bir tevacuku rast getirmişsiniz,” diyebilirler.

“Böyle birşey yapmak kast ile olsa, rahat ve kolay birşeydir.”

Buna karşı deriz ki: Bir dâvâda iki şahid-i sadıkkâfidir. Bu dâvâmızdaki kast ve irademiz taallûk etmeyerek, üç dört sene sonra muttali olduğumuza yüz şahid-i sadık bulunabilir.

Bu münasebetle bir nokta söyleyeceğim: Bu keramet-i i’câziye, Kur’ân-ı Hakîmbelâğat cihetinde derece-i i’câzda olduğu nev’inden değildir. Çünkü, i’câz-ı Kur’ân’da, kudret-i beşer o yolda giderek o dereceye yetişemiyor. Şu keramet-i i’câziye ise, kudret-i beşerle olamıyor; kudret o işe karışamıyor; karışsa sun’i olur, bozulur.^{HAŞİYE-1}

Haşîye-1 On Dokuzuncu Mektubun On Sekizinci İşaretinde, bir nüshada, bir sayfada dokuz Kur’ân-tevafuk suretinde bulunduğu halde, birbirine hat çektik; mecmuunda Muhammed lâfzı çıktı. O sayfanın mukâbilindeki sayfada sekiz Kur’ân tevafukla beraber, mecmuunda lâfzullah çıktı. Tevafukatta böyle bedî şeyler çok var. Bu haşîyenin meâlini gözümüzle gördük. Bekir, Tevfik, Süleyman, Galip, Said

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

İşaret-i hâssa, işaret-i âmme münasebetiyle bir sır-ı dakik-i Rububiyet ve Rahmâniyete işaret edeceğiz. Bir kardeşimin güzel bir sözü var. O sözü bu meseleye mevzu edeceğiz. Sözü de şudur ki:

Birgün güzel bir tevafukatı ona gösterdim. Dedi:

“Güzel! Zaten her hakikatgüzeldir. Fakat bu Sözlerdeki tevafukat ve muvaffakiyet daha güzeldir.”

Ben de dedim: “Evet, herşey ya hakikatengüzeldir, ya bizzat güzeldir, veya neticeleri itibarıyla güzeldir. Ve bu güzellik, rububiyet-i âmmeye ve şümul-ü rahmete ve tecellî-i âmmeye bakar. Dediğin gibi, bu muvaffakiyetteki işaret-i gaybiye daha güzeldir. Çünkü bu rahmet-i hâssaya ve rububiyet-i hâssaya ve tecellî-i hâssaya bakar bir surettedir.”

Bunu bir temsille fehme takrib edeceğiz. Şöyle ki:

Bir padişahın umumî saltanatı ve kanunuyla, merhamet-i şahanesi umum efrad-ı millete teşmil edilebilir. Her fert, doğrudan doğruya o padişahın lûtfuna, saltanatına mazhardır. O suret-i umumiyyede, efradın çok münasebât-ı hususiyesi vardır.

İkinci cihet, padişahın ihsânât-ı hususiyesidir ve evâmir-i hassasıdır ki, umumî kanunun fevkinde, bir ferde ihsan eder, iltifat eder, emir verir.

İşte bu temsilgibi, Zât-ı Vâcibü’l-Vücut ve Hâlık-ı Hakîm ve Rahîmin umumî rububiyet ve şümul-ü rahmeti noktasında herşey hissedardır. Herşeyin hissesine isabet eden cihette, hususî onunla münasebettardır. Hem kudret ve irade ve ilm-i muhîtiyle herşeye tasarrufatı, herşeyin en cüz’î işlerine müdahalesi, rububiyeti vardır. Herşey, her şe’ninde Ona muhtaçtır; Onun ilim ve hikmetiyle işleri görülür, tanzim edilir. Ne tabiatın haddi var ki, o daire-i tasarruf-u rububiyetinde saklansın ve tesir sahibi olup müdahale etsin; ve ne de tesadüfün hakkı var ki, o

hassas mizan-ı hikmet dairesindeki işlerine karışsın. Risalelerde, yirmi yerde kat'î hüccetlerle tesadüf ve tabiatı nefyetmişiz ve Kur'ân kılıcıyla idam etmişiz, müdahalelerini muhal göstermişiz. Fakat, rububiyet-i âmmedeki daire-i esbab-ı zâhiriye, ehl-i gafletin nazarında hikmeti ve sebebi bilinmeyen işlerde, tesadüf namını vermişler. Ve hikmetleri ihata edilmeyen bazı ef'âl-i İlâhiyenin kanunlarını, tabiat perdesi altında gizlenmiş, görememişler, tabiata müracaat etmişler.

İkincisi, hususî rububiyetidir ve has iltifat ve imdad-ı Rahmânîsidir ki, umumî kanunların tazyikatı altında tahammül edemeyen fertlerin imdadına, Rahmânü'r-Rahîm isimleri imdada yetişirler, hususî bir surette muavenet ederler, o tazyikattan kurtarırlar. Onun için, her zîhayat, hususan insan, her anda Ondan istimdat eder ve medet alabilir. İşte bu hususî rububiyetindeki ihsânâtı, ehl-i gaflete karşı da tesadüf altına gizlenmez ve tabiata havale edilmez.

İşte bu sırra binaendir ki, i'câz-ı Kur'ân ve mu'cizât-ı Ahmediyedeki işârât-ı gaybiyeyi, hususî bir işaret telâkki ve itikad etmişiz. Ve bir imdad-ı hususî ve muannidlere karşı kendini gösterecek bir inâyet-i hâssa olduğunu yakîn ettik ve sırf lillâh için ilân ettik. Kusur etmişsek Allah affetsin. Âmin.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا

1. "Ey Rabbimiz, unuttur veya hataya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme." Bakara Sûresi, 2:286.

**Sözlerin tebyizinde kıymettar hizmeti sebkat eden Muallim Ahmed
Galib'in fıkrasıdır.**

“Elde Kur’ân gibi burhan-ı hakikatvarken,
“Münkiri ilzam için gönlüme sıklet mi gelir?”

Sözün özdür, ey can, tekellüf değil.
Ledün ilminin zübde-i pâkidir

Bu, sümmettedarik tasannuf değil.
Bu bir hikmet-i nur-u irfandır
Ki ehvâve lâğv ve tefelsüf değil.

Müzekkî-i nefisve musaffî-i ruh,
Mürebbî-i dildir, tasavvuf değil.

O Sözler bütün marifetşemsidir,
Sözüm doğrudur, bir teellüf değil.

İçin nurudur, lâfza akseylemiş,
Bir iki satırda teradüf değil.

Mutabık lâfızlar birbirine,
Bu asla tasannu, tesadüf değil.

Dizilmiş nizamla bütün harfleri,
Tevafuktur, asla tehalüf değil.

Bu bir cilve-i sırr-ı i’câzdır
Ki Kur’ân’dandır, tecevvuef değil.

Bu hüsn-ü tesadüfgüzeldir, güzel,
Bu babda ne dense tezauf değil.

Said-i Bediüzzaman-ı Nursî
Beyanı bedîdir, taattuf değil.

Tesellîye ermemiş elinde kalem,
Eder arz-ı dîdar, taharrüf değil.

Tevafuk, sözünde ona çok mudur?
Tefevvuk onun için teşerrüf değil.

İsabet buna savb-ı Haktan gelir,
Bu kastî değildir, tasarruf değil.

*Bunu görmeyen bed nazarlar için,
Telehhüf derim ben, teessüf değil.*

*Ki var mânevî hayretim galiben,
Beyanım bu yolda tazarruf değil.*

*Çok işte Hakonu muvaffak ede,
Tevafuk makam-ı tevakkuf değil.*

*Ahmed Galib
(Rahmetullahi Aleyh)*

MerhumBinbaşı Asım Beyin fıkrasıdır.

*Kasem ederim, doğrudur sözü özüyle beraber,
Bu hakikati kabul ve tasdiketmeyen bedmâyeler,
Kalır dalâletve vâdi-i hüsranda nice seneler.
Bunları irşadedip kurtarmaktır hüner,
Hidayeterişse eğer, o vakit boyun eğer.*

*Cümlenin ıslahını niyaz edip Hâlîka yalvaralım,
Hep envâr-ı Kur'âniyeolan Sözleri okuyup anlatalım,
Bu yolda bizler de feyzalıp dilşad olalım,
Fenâyı bekâya tebdilde rıza-yı Bârîye kavuşalım.
Sad-hezar tahsine lââyık bîbahâ fıkra-i Galib,
Bu hakikatleri söylemekle olur şüphesiz galib.*

*Binbaşı Asım
(Rahmetullahi Aleyh)*

Sekizinci Risale olan Sekizinci Mesele

Şu Mesele, altı sualin cevabı olup Sekiz Nüktedir.

BİRİNCİ NÜKTE

Bir dest-i inâyetaltında hizmet-i Kur'âniyede istihdam edildiğimize dâir çok envâ-ı işârât-ı gaybiyeyi hissettik ve bazılarını gösterdik. Şimdi o işârâtın bir yenisi daha şudur ki:

EkserSözlerde tevafukat-ı gaybiye var.^{HAŞİYE-1} Ezcümle, *Resul-i Ekrem* kelimesinde ve *Aleyhissalâtü Vesselâm* ibaresinde ve *Kur'ân* lâfz-ı mübarekesinde bir nevi cilve-i i'câz temessül ettiğine bir işaret var. İşârât-ı gaybiye, ne kadar gizli ve zayıf da olsa, hizmetin makbuliyetine ve meselelerin hakkaniyetine delâlet ettiği için, bence çok ehemmiyetlidir ve çok kuvvetlidir. Hem gururumu kırar ve sırf bir tercüman olduğumu kat'iyen bana gösterdi. Hem hiç medar-ı iftihar benim için birşey bırakmıyor; yalnız medar-ı şükran olan şeyleri gösteriyor. Hem madem Kur'ân'a aittir ve i'câz-ı Kur'ân hesabına geçiyor ve kat'iyen cüz-ü ihtiyarîmiz karışmıyor ve hizmette tembellik edenleri teşvik ediyor ve risalenin hak olduğuna kanaat veriyor ve bizlere bir nevi ikram-ı İlâhîdir ve izharı tahdis-i nimettir ve akli gözüne inmiş mütemerridleri iskât ediyor; elbette izharı lâzımdır, inşaallah zararsızdır.

Haşîye-1 Tefavukat ise, ittifaka işarettir. İttifak ise, ittihadı emâredir, vahdete alâmettir. Vahdet ise, tevhidi gösterir. Tevhid ise, Kur'ân'ın dört esasından en büyük esasıdır.

İşte, şu işârât-ı gaybiyenin birisi de şudur ki:

Cenâb-ı Hak, kemâl-i rahmet ve kereminden, Kur'ân'a ve imana hizmetle meşgul olan bizleri teşvik ve kulûbumuzu tatmin için, bir ikram-ı Rabbânî ve bir ihsan-ı İlâhî suretinde hizmetimizin makbuliyetine alâmet ve yazdığımız hak olduğuna işaret-i gaybiye nev'inden, bütün risalelerimizde ve bilhassa Mu'cizât-ı Ahmediye ve İ'câz-ı Kur'ân ve Pencerele risalelerinde, tevafukat-ı gaybiye nev'inde bir letâfet ihsan etmiştir. Yani, bir sahifede, misil olarak gelen kelimeleri birbirine baktırıyor. Bunda bir işaret-i gaybiye veriliyor ki, "Bir irade-i gaybî ile tanzim edilir. İhtiyarınıza ve şuurunuzla güvenmeyiniz. İhtiyarınızın haberi olmadan ve şuurunuz yetişmeden harika nakışlar ve intizamlar yapılıyor."

Bahusus Mu'cizât-ı Ahmediye risalesinde lâfz-ı *Resul-i Ekrem* ve lafz-ı *salâvat* bir âyine hükmüne geçip, o tevafukat-ı gaybiye işaretini sarîh gösteriyor. Yeni, acemî bir müstensihin yazısında, beş sahife müstesna, mütebaki iki yüzden

fazla salâvat-ı şerife birbirine müvazi olarak bakıyorlar. Şu tevafukat ise, şuursuz yalnız on adette bir iki tevafuka sebep olabilen tesadüfün işi olmadığı gibi, san'atta maharetsiz, yalnız mânâya hasr-ı nazar ederek, gayet sür'atle, bir bir iki saatte otuz kırk sahifeyi telif eden ve kendi yazmayan ve yazdıran benim gibi bir biçarenin düşünüşü dahi elbette değildir.

İşte, altı sene sonra, yine Kur'ân'ın irşadıyla ve *İşârâtü'l-İ'câz* olan tefsirin

dokuz ^اnın tevafuk suretiyle gelen irşadıyla, sonra muttali olmuşum. Müstensihler ise, benden işittikleri vakit hayret içinde hayrette kaldılar. Nasıl ki lâfz-ı *Resul-i Ekrem* ve lâfz-ı salâvat, On Dokuzuncu Mektupta, mu'cizât-ı Ahmediyenin bir nev'inin bir nevi küçük âyinesi hükmüne geçti. Öyle de, Yirmi Beşinci Söz olan i'câz-ı Kur'ân'da ve On Dokuzuncu Mektubun On Sekizinci İşaretinde lâfz-ı *Kur'ân* dahi, kırk tabakadan, yalnız gözüne itimad eden tabakasına karşı, bir nevi mu'cizât-ı Kur'âniyenin, o nev'in kırk cüz'ünden bir cüz'ü tevafukat-ı gaybiye suretinde bütün risalelerde tecellî etmekle beraber, o cüz'ün kırk cüz'ünden bir cüz'ü, lâfz-ı *Kur'ân* içinde tezahür etmiş. Şöyle ki:

Yirmi Beşinci Sözde ve On Dokuzuncu Mektubun On Sekizinci İşaretinde, yüz defa *Kur'ân* lâfzı tekerrür etmiş. Pek nadir olarak bir iki kelime hariç kalmış; mütebakisi bütün birbirine bakıyor. İşte, meselâ, İkinci Şuanın kırk üçüncü sahifesinde yedi *Kur'ân* lâfzı var, birbirine bakıyor. Ve sahife elli altıda sekizi birbirine bakıyor; yalnız dokuzuncu müstesna kalmış. İşte şu, şimdi gözümüzün önünde, altmış dokuzuncu sahifedeki beş lâfz-ı *Kur'ân* birbirine bakıyor. Ve hâkezâ... Bütün sahifelerde gelen mükerrer lâfz-ı *Kur'ân* birbirine bakıyor. Pek nadir olarak, beş altı taneden bir tane hariç kalıyor. Sair tevafukat ise, işte

gözümüzün önünde, sahife otuz üçte, on beş adet ^ا lâfzı var; on dördü birbirine bakıyor. Hem gözümüzün önünde şu sahifede dokuz *iman* lâfzı var, birbirine bakıyor; yalnız birisi, müstensihin fasıla vermesiyle az inhiraf etmiş. Hem şu gözümüzün önündeki sahifede iki *mahbub* var; biri üçüncü satırda, biri onbeşinci satırdadır, kemâl-i mizanla birbirine bakıyor. Onların ortasında dört "aşk" dizilmiş, birbirine bakıyorlar. Daha sair tevafukat-ı gaybiye bunlara kıyas edilsin.

Hangi müstensih olursa olsun, satırları, sahifeleri ne şekilde olursa olsun, alâküllihal, bu tevafukat-ı gaybiye öyle bir derecede var ki, şüphe bırakmıyor ki, ne tesadüfün işi ve ne de müellifin ve müstensihlerin düşünüşüdür. Fakat bazı hatta daha ziyade tevafukat göze çarpıyor. Demek, şu risalelere mahsus bir hatt-ı hakikî vardır; bazıları o hatta yakınlaşıyor. Garâiptendir ki, en mahir müstensihlerin değil, belki acemîlerin yazılarında daha ziyade görülür. Bundan

anlaşıyor ki, Kur'ân'ın bir nevi tefsiri olan Sözlerdeki hüner ve zarafet ve meziyet kimsenin değil, belki muntazam, güzel hakaik-i Kur'âniyenin mübarek kametlerine yakışacak mevzun, muntazam üslûp libasları, kimsenin ihtiyar ve şuuruyla biçilmez ve kesilmez. Belki onların vücududur ki öyle ister; ve bir dest-i gaybîdir ki o kamete göre keser, biçer, giydirir. Biz ise, içinde bir tercüman, bir hizmetkârız.

İKİNCİ NÜKTE

Eğer denilse: Şu tevafukat-ı gaybiyeeger bir meziyet-i belâğat olsaydı, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan belâğatlerin envâından en ileride olduğu gibi, bu nevide de en ileri olmak lâzım gelirdi. Eğer bir meziyet-i belâğat değil; neden büyük bir ikrâm-ı İlâhî sayıyorsunuz? Hem hangi kitap olursa olsun, bu nevi tesadüfat içinde çok bulunabilir.

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

Elcevap: Kur'ân-ı Hakîm¹

sırrıyla, her zamanda bir milyondan fazla hafızların kalbinde mânen yazdırmak lâzım geldiği için, hıfzı çok işkâl edecek ve hafızları çok azaltacak olan şu nevi tevafukat-ı müteşabihe, Kur'ân-ı Hakîmde çok ileri gitmemiştir. Ehl-i hıfza, rahmet içinde mutabık-ı mukteza-yı hal bir mânevî belâğati, bu meziyet-i belâğatin terkiyle yapmıştır: Çok defa kısa kesmekle çok uzun mânâları ifade etmesi gibi. Hem şu tevafukat belâğat olmasa da, madem içinde eser-i kast ve şuur görünür. Kast ve şuur ise, bilmüşahede ve bil'itiraf, müellif ve müstensihlerin değil, elbette bir dest-i gaybînin tanzimiyledir. Ve o dest-i gaybînin bu tarz müdahalesi ise, alâmet-i kabuldür ve rızaya emâredir. Ve bu emâre de remzeder ki, yazılan hakikatler kusursuzdur, hak bir surette gösterilmiştir.

1. "Şüphesiz ki zikri (vahyi, Kur'ân'ı) Biz indirdik ve onu koruyacak olan da Biziz." Hicr Sûresi, 15:9.

Ama sair kitaplarda şu nevi tevafukat bulunuşu tesadüfe verilebilir. Fakat şu risalelerdeki şuurlu tevafukat-ı gaybiyeyi, bütün gören zatların ittifakıyla, şuursuz tesadüfe havale edilemez. Ve verilmesine imkân verilmiyor. Hattâ en mühim iki müstensih ve bizler, değil ki bir risalenin umumunda, birtek sayfa kanaat verir ki, tesadüf karışamaz, haddi değildir. Çünkü misil olarak iki-üç kelime bulunur. Birbirine bakar öyle bir vaziyette ki, zahiren bir kast irae ediyor.

Meselâ, şimdi bakıyoruz, şu sayfada yaşılfzı, üç defa tekerrür etmiş. Üçü öyle bir vaziyette birbirine bakıyor ki, şüphe bırakmaz ki, bir tanzim-i gaybîdir.

Hem şimdi baktığımız şu sayfada, yalnız altı *hüzün* kelimesi var. O altı *hüzün*, üç satırda öyle lâtif iki kavsi teşkil etmiş ki, neş'eli bir hüznü görene verir.

Hem işâret-i gaybiyeolmak için, başka hiçbir kitapta bulunmamak lâzım

gelmez. Meselâ, nasıl ki, belâğat-i Kur'âniye derece-i i'câza vasıl olduğu için, bir mu'cize-i Risalet olduğu halde, sair ehl-i belâğatın umum kitaplarında, derecatlarına göre belâğat vardır. Onlarda belâğat bulunması, i'câz-ı Kur'ân'a münâfi olamaz.

Öyle de i'câz-ı Kur'ân'ın yüzer kısmından bir kısmının cilvesi, bir nevi ikram-ı İlâhî nev'inden, Kur'ân'ın bir nevi tefsiri olan *Sözler*'de, hakaik-i Kur'âniyenin hüsn-ü intizamına işareten görünüp tecellî etmesine, sair kitaplarda tevafukatın bulunması zarar vermez. Çünkü o dereceye yetişmezler. Çünkü *Sözler*'deki o nevi tevafukat o dereceye gelmiş ki, dikkat edenlere kat'î kanaat verir ki, beşerin düşünüşü değil ve ihtiyarıyla da olmamıştır. Belki nakşî bir nevi Kur'ân i'câzının, gölgesinin gölgesi, kendi tefsirinin âyinesinde, bir nevi ikram-ı

İlâhî suretinde temessül ediyor. الْحَمْدُ لِلَّهِ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي¹

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبَحُ بِحَمْدِهِ²
الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَعَلَىٰ وَالِدَيْكُمْ وَعَلَىٰ إِخْوَانِكُمْ وَعَلَىٰ رُفَقَائِكُمْ فِي دَرَسِ الْقُرْآنِ³

1. Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Allah'a hamd olsun. Bu Rabbimin ihsânıdır.

2. "Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin." İsra Sûresi, 17:44.

3. Allah'ın selâmı sizin, anne ve babanızın, kardeşlerinizin, Kur'ân dersindeki arkadaşlarınızın üzerine olsun.

Aziz kardeşim,

Evvela: Kardeşimiz Abdülmecid'in, Yirmi Altıncı Mektubun Üçüncü Mebhasını, lüzumsuz bir ihtiyata binaen ziyade görmesini, sen de onun ziyadesini ziyade görmekliğin beni ziyade sevindirdi.

وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ¹

diyen ve Kur'ân'ın takdirine mazharolan Hazret-i İbrahim'in (a.s.) ittibâına

mükellef olduğumuza işaret eden² مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا مُسْلِمًا sırrına mazhar olduğumuzu bilmeliyiz.

1. "Siz Allah'a ortak koştuktan korkmazken, ben mi sizin ortak koştuklarınızdan korkacağım?" En'âm Sûresi, 6:81.

2. Bâtıl dinlerden uzak, İbrahim'in İslâm dinine uy!

Saniyen: Bana karşı umumen dost bir şehir ahalisinden bir müftü, sathî bir

nazarla, vâhî bazı tenkidâtı, Onuncu Sözün teferruat kısmına etmiş diye Abdülmecid yazıyor. Abdülmecid'in ona verdiği cevaplar, iki yer müstesna, mütebâkisi kâfidir. Fakat iki yerde, o da o zatın sathî sualine, sathî olarak cevap vermiş:

Birincisi: O zât demiş ki: “Onuncu Sözün Hakikatleri münkirlere karşı değil. Çünkü sıfât ve esmâ-i İlâhiyeye binâ edilmiş.” Abdülmecidcevabında diyor ki: “Münkirleri Hakikatlerden evvelki dört İşaretle imana getirmiş, ikrar ettirmiş. Sonra Hakikatleri dinlettiriyor” meâlinde cevap vermiş. Hakikî cevabı şudur ki:

Herbir Hakikat, üç şeyi birden ispat ediyor: Hem Vâcibü'l-Vücudun vücudunu, hem esmâve sıfâtını; sonra haşri onlara bina edip, ispat ediyor. En muannid münkirden, tâ en hâlis bir mü'mine kadar herkes, her Hakikatten hissesini alabilir. Çünkü, Hakikatlerde, mevcudata, âsâra nazarı çeviriyor. Der ki:

Bunlarda muntazamef'al var. Muntazam fiil ise fâilsiz olmaz. Öyleyse bir fâili var. İntizam ve mizanla o fâil iş gördüğü için, hakîm ve âdil olmak lâzım gelir. Madem hakîmdir; abes işleri yapmaz. Madem adaletle iş görüyor; hukukları zayi etmez. Öyleyse bir mecma-ı ekber, bir mahkeme-i kübrâ olacak.

İşte Hakikatler, bu tarzda işe girişmişler. Mücmelolduğu için, üç dâvâyı birden ispat ediyorlar. Sathî nazar fark edemiyor. Zaten o mücmel Hakikatlerin her birisi, başka risaleler ve Sözlere kemâl-i izahla tafsil edilmiş.

Abdülmecid'in ikinci nâkıs cevabı şudur ki:

O zatın yanlış sualine mümâşât edip, yanlışını kabul ettiği için, yanlış etmiş. Çünkü Onuncu Sözün Haşiyesinde, İsm-i Âzam, yalnız her ismin bir mertebesinden ibaret olduğu zikredilmemiştir. Belki çok yerlerde demişiz: İsm-i Âzamdır ve her ismin âzamî mertebesinden tezahür eder. İsm-i Âzamı ispat etmekle beraber, her ismin bir mertebe-i âzamı var ki, Resul-i Ekrem (a.s.m.) bunlara mazhar olduğu gibi, haşri âzam da onlara bakıyor. Meselâ ism-i Hâlık merâtibi, benim Hâlıkımdan tut, tâ Hâlık-ı Küll-i Şey'e kadar olan mertebe-i âzama kadar merâtibi var.

O şüpheli zatın, her ismin bir mertebe-i âzamı olduğunu tezyif etmek niyetiyle, “Mutasavvıfa-i mütefelsife fikridir” demiştir. Halbuki, başta İmam-ı Âzam, İmam-ı Gazâlî, Celâleddin-i Süyûtî, İmam-ı Rabbânî, Şâh-ı Geylânî gibi sıddıkîn-i muhakkıkîn, İsm-i Âzamı ayrı ayrı görmüşler. İmam-ı Âzam demiştir: el-Adl, el-Hakem ism-i âzamdır, ve hâkezâ. Her neyse, bu mesele bu kadar yeter.

O zatın sathî ilişmesinden üç cihetle memnun oldum:

Birincisi: Tenkit etmek istediği halde, edemediği için gösteriyor ki, Onuncu Sözün hakaiki, kabil-i tenkit değildir. Olsa olsa, teferruat kabilinden bazı ibarelerine ilişebilir.

İkincisi: İnşaallahâlî bir zekâ ve gayreti bulunan Abdülmecid’i gayrete getirdi. Hulûsî’ye yakışacak çalışan, müteyakkız bir arkadaş oldu.

Üçüncüsü: O zât müşteridir ki ilişmiş. Müşteri olmayan lâkayt kalır. İnşaallah ileride tam istifade edecek.

Bu nüktenin bir güzel meâlini ya sen, ya Abdülmecid kaleme alıp, benim selâmımla, memnuniyetimle beraber, o zata gönderebilirsiniz.

Mahallenizin imamı Hafız Ömer Efendiye selâm et ve de ki, ben onu kabul ettim. Talebelik şartlarını da ona söyle. Pederiniz ve Fethi Bey ve Hoca Abdurrahman *Sözler*’i ciddî dinlemeleri beni çok mesrur ediyor. Ben onlara dua ediyorum. Onlar da bana dua etsinler. Seydâ namındaki zât, pederinizin intisap ettiği zât değil, ondan evvel gelmiş iştihar etmiş mühim bir zattır. Başta Sabri, Süleyman, Tefvik bütün ihvanlar size selâm ediyorlar.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

Beş altı suali tazammun eden birinci sualinizde, “Meydan-ı haşre cem’ ve keyfiyet nasıl; ve üryan mı olacak? Ve dostlarla görüşmek için ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı şefaat için nasıl bulacağız? Hadsiz insanlarla birtek zât nasıl görüşecek? Ehl-i Cennet ve Cehennem’in libasları nasıl olacak? Ve bize kim yol gösterecek?” diyorsunuz.

Elcevap: Şu sualin cevabı, gayet mükemmel ve vâzih olarak, kütüb-ü ehâdisiyede vardır. Meşrep ve mesleğimize ait, yalnız bir iki nükteyi söyleyeceğiz. Şöyle ki:

Evvelâ: Bir Mektupta, meydan-ı haşır, küre-i arzın medar-ı senevîsinde olduğunu ve küre-i arz, şimdiden mânevî mahsulâtını o meydanın elvahlarına gönderdiği gibi, senevî hareketiyle, bir daire-i vücudun temessül ve o daire-i vücudun mahsulâtıyla, bir meydan-ı haşrin teşekkülüne bir mebde’ olduğu ve küre-i arz denilen şu sefine-i Rabbâniyenin merkezindeki Cehennem-i Suğrâyı Cehennem-i Kübrâyı boşalttığı gibi, sekenesini de meydan-ı haşre boşaltacağı beyan edilmiştir.

Saniyen: Onuncu ve Yirmi Dokuzuncu Sözler başta olarak sair Sözlerde, gayet kat’î bir surette, o haşrin, meydanıyla beraber vücudu kat’î olarak ispat edilmiştir.

Salisen: Görüşmek ise, On Altıncı Sözde ve Otuz Bir ve Otuz İkide kat’iyyen ispat edilmiştir ki, bir zât, nuraniyet sırrıyla, bir dakikada binler yerde bulunup milyonlar adamlarla görüşebilir.

Rabian: Cenâb-ı Hak, insandan başka zîruh mahlûkatına fitrî birer libas giydirdiği gibi, meydan-ı haşirde sun’î libaslardan üryan olarak, fakat fitrî bir

libas giydirmesi, ism-i Hakîm muktezasıdır. Dünyada sun'î libasın hikmeti, yalnız soğuk ve sıcaktan muhafaza ve ziynet ve setr-i avrete münhasır değildir. Belki mühim bir hikmeti, insanın sair nevilerdeki tasarruf ve münasebetine ve kumandanlığına işaret eden bir fihriste ve bir liste hükmündedir. Yoksa, kolay ve ucuz, fitrî bir libas giydirebilirdi. Çünkü bu hikmet olmazsa, muhtelif paçavraları vücuduna sarıp giyen insan, şuurlu hayvânâtın nazarında ve onlara nisbeten bir maskara olur, mânen onları güldürür. Meydan-ı haşırde o hikmet ve münasebet yok; o liste de olmaması lâzım gelir.

Hamisen: Rehber ise, senin gibi Kur'ân'ın nuru altına girenlere, Kur'ân'dır.

الم 'lerin, الر 'ların, حم 'lerin başlarına bak, anla ki, Kur'ân ne kadar makbul bir şefaatchi, ne kadar doğru bir rehber, ne kadar kudsî bir nur olduğunu gör.

Sadisen: Ehl-i Cennet ve ehl-i Cehennemin libasları ise, Yirmi Sekizinci Sözde hurilerin yetmiş hulle giymesine dair beyan edilen düstur burada da câridir. Şöyle ki:

Ehl-i Cennet olan bir insan, Cennetin her nev'inden her vakit istifade etmek, elbette arzu eder. Cennetin gayet muhtelif envâ-ı mehâsini var; her vakit bütün Cennetin envâıyla mübaşeret eder. Öyle ise, Cennetin mehâsininin nümunelerini, küçük bir mikyasta, kendine ve hurilerine giydirir; kendisi ve hurileri birer küçük cennet hükmüne geçer. Nasıl ki bir insan, bir memlekette münteşir bulunan çiçekler envânını, nümunegâh küçük bir bahçesinde cem eder; ve bir dükkâncı, bütün mallarındaki nümuneleri bir listede cem eder; ve bir insan, tasarruf ettiği ve hükmettiği ve münasebettar olduğu envâ-ı mahlûkatın nümunelerini kendine bir elbise ve bir levazımat-ı beytiye yapıyor. Öyle de, ehl-i Cennet olan bir insan, hususan bütün duygularıyla ve cihazat-ı mâneviyesiyle ubûdiyet etmiş ve Cennetin lezâizine istihkak kesb etmişse, herbir duygusunu memnun edecek, herbir cihazatını okşayacak, herbir letâifini zevklendirecek bir tarzda, Cennetin herbir nev'inden birer mehâsini gösterecek bir tarz-ı libası, kendilerine ve hurilerine, rahmet-i İlâhiye tarafından giydirilecek. Ve o müteaddit hulleler bir cinsten, bir neviden olmadığına delil, şu mealdeki hadîstir ki:

“Huriler yetmiş hulle giydikleri halde, bacaklarındaki ilikleri görünür, setretmiyor.”¹

Demek, en üstündeki hulleden, tâ en alttaki hulleye kadar, ayrı ayrı mehâsinle, ayrı ayrı tarzda hissiyâtı ve duyguları zevklendirecek, memnun edecek mertebeler var.

Ehl-i Cehennem ise, nasıl ki dünyada gözüyle, kulağıyla, kalbiyle, eliyle,

aklıyla, ve hâkezâ, bütün cihazatıyla günahlar işlemiş; elbette Cehennemde onlara göre elem verecek, azap çecktirecek ve küçük bir cehennem hükmüne gelecek muhtelifülcins parçalardan yapılmış elbise giydirilmek, hikmete ve adalete münafi görünmüyor.

1. Buharî, Bed'u'l-Halk: 8; Tirmizî, Kıyâmet: 60; Cennet: 5; Dârimî, Rikâk: 108; Müsned, 2:345, 3:16.

BEŞİNCİ NÜKTE

Sual ediyorsunuz ki: “Zaman-ı fetrette Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ecdadı bir din ile mütediyyin miydiler?”

Elcevap: Hazret-i İbrahim Aleyhisselâmın, bilâhare gaflet ve mânevî zulûmat perdeleri altında kalan ve hususî bazı insanlarda cereyan eden bakiye-i dini ile mütediyyin olduğuna rivâyat vardır.¹ Elbette Hazret-i İbrahim Aleyhisselâmdan gelen ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmı netice veren bir silsile-i nuraniyeyi teşkil eden efrad, elbette din-i hak nurundan lâkayt kalmamışlar ve zulûmat-ı küfre mağlûp olmamışlar. Fakat zaman-ı fetrette,²

وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا

sırrıyla, ehl-i fetret, ehl-i necattırlar.

Bil’ittifak, teferruattaki hatîatlarından muahazeleri yoktur. İmam-ı Şâfiî ve İmam-ı Eş’arîce, küfre de girse, usul-i imanîde bulunmazsa, yine ehl-i necattır. Çünkü teklif-i İlâhî irsal ile olur ve irsal dahi ittıla ile teklif takarrur eder. Madem gaflet ve mürur-u zaman, enbiya-yı sâlifinin dinlerini setretmiş; o ehl-i fetret zamanına hüccet olamaz. İtaat etse sevap görür; etmezse azap görmez. Çünkü mahfî kaldığı için hüccet olamaz.

1. Nebhânî, Hüccetüllâhi ale'l-Âlemîn, s. 414.

2. “Peygamber göndermedikçe Biz kimseye azap edici değiliz.” İsrâ Sûresi, 17:15.

ALTINCI NÜKTE

Dersiniz ki: “Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ecdadlarından nebî gelmiş midir?”

Elcevap: Hazret-i İsmail Aleyhisselâmdan sonra bir nass-ı kat’î yoktur. Ecdadlarından olmayan, yalnız Hâlid ibni Sinan¹ ve Hanzele² namında iki nebî gelmiştir. Fakat ecdad-ı Nebîden, Kâ’b ibni Lüey’in meşhur ve sarîh ve tansis tarzındaki bu şiiri ki,

عَلَى غَفْلَةٍ يَأْتِي النَّبِيُّ مُحَمَّدٌ فَيُخْبِرُ أَخْبَارًا صَدُوقًا
خَبِيرَهَا³

demesi, mu’cizekârâneve nübüvvettârâne bir söze benzer.

İmam-ı Rabbânî, hem delile, hem keşfe istinadendemiş ki: “Hindistan’da çok nebîler gelmiştir. Fakat bazılarının ya hiç ümmeti olmamış; veyahut mahdut

birkaç adama münhasır kaldığı için iştihar bulmamışlar, veyahut nebî ismi verilmemiş.”⁴

1. İbni Sa'd, el-Tabakâtü'l-Kübrâ, 1:296; İbni Hacer, el-İsâbe, 1:466; İbni Esir, Esdû'l-Ğâbe, 2:99.

2. İbni Kesir, el-Bidâye, 1:212-213; Zirikî, el-A'lâm, 2:286.

3. "Füc'eten Muhammedü'n-Nebigelecek, doğru haberleri verecek." Ebû Nuaym, Delâilü'n-Nübüvve, 1:90; İbni Kesir, el-Bidâye, 2:227.

4. İmam Rabbânî, el-Mektûbât, 1:239 (259. Mektup).

İşte, İmanın bu düsturuna binaen, ecdad-ı Nebîden bu nevi nebîlerin bulunması mümkün...

YEDİNCİ NÜKTE

Diyorsunuz ki: “Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın peder ve valideleri ve ceddî Abdülmuttalib’in imanları hakkında akvâ ve esahh olan haber hangisidir?”

Elcevap: Yeni Saidon senedir yanında başka kitapları bulundurmuyor, “Bana Kur’ân yeter” diyor. Böyle teferruat mesâilinde, bütün kütüb-ü ehâdisi tetkik edip en akvâsını yazmaya vaktim müsaade etmiyor. Yalnız bu kadar derim ki: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın peder ve valideleri ehl-i necattır ve ehl-i Cennettir ve ehl-i imandır.¹ Cenâb-ı Hak, Habib-i Ekreminin mübarek kalbini ve o kalbin taşıdığı ferzendâne şefkatini elbette rencide etmez.

Eğer denilse: “Madem öyledir; neden onlar Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma imana muvaffak olamadılar? Neden bi’setine yetişemediler?”

Elcevap: Cenâb-ı Hak, Habib-i Ekreminin peder ve validesini, kendi keremiyle, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ferzendâne hissini memnun etmek için, valideynini minnet altında bulundurmuyor. Valideynlik mertebesinde mânevî evlât mertebesine getirmemek için, hâlis kendi minnet-i rububiyeti altına alıp onları mes’ut etmek ve Habib-i Ekremi de memnun etmekliği rahmeti iktiza etmiş ki, valideynini ve ceddini, ona zâhirî ümmet etmemiş. Fakat ümmetin meziyetini, faziletini, saadetini onlara ihsan etmiştir. Evet, âli bir müşirin yüzbaşı rütbesinde olan pederi, huzuruna girmesi, birbirine zıt iki hissin taht-ı tesirinde bulunur. Padişah, o müşir olan yaver-i ekremine merhameten, pederini onun maiyetine vermiyor.

1. Nebhânî, Hüccetullahi ale'l-Âlemin, s. 412-414; Suyûtî, er-Resâilü't-Tis'a içinde (et-Ta'zîm ve'l-Minne fî Enne Ebevey Rasûlillah (a.s.m.)fi'l-Cenne), s. 133-189, Tahkîk: Dr. M. İzzuddîn es-Saidî. Beyrut, 1982. Bsk.

SEKİZİNCİ NÜKTE

Diyorsunuz ki: “Amcası Ebu Talib’in imanı hakkında esah nedir?”

Elcevap: Ehl-i teşeyyu’, imanına kail; Ehl-i Sünnetin ekserîsi imanına kail değiller. Fakat benim kalbime gelen budur ki:

Ebu Talib, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın risaletini değil, şahsını, zâtını gayet ciddî severdi. Onun o gayet ciddî, o şahsî şefkati ve muhabbeti, elbette zayie gitmeyecektir. Evet, ciddî bir surette Cenâb-ı Hakkın Habib-i Ekremi sevmiş ve himaye etmiş ve taraftarlık göstermiş olan Ebu Talib’in,

inkâra ve inada değil, belki hicab ve asabiyet-i kavmiye gibi hissiyata binaen makbul bir iman getirmemesi üzerine, Cehenneme gitse de, yine Cehennem içinde bir nevi hususî cenneti, onun hasenatına mükâfaten halk edebilir. Kışta bazı yerde baharı halk ettiği ve zindanda, uykuvasıtasıyla, bazı adamlara zindanı saraya çevirdiği gibi, hususî cehennemi, hususî bir nevi cennete çevirebilir.

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ¹ وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ²
سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ³

1. Gerçek ilim Allah katındadır.

2. Gaybı Allah'tan başkası bilemez.

3. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Alîm-i Hakîmsin." Bakara Sûresi, 2:32.

Yirmi Dokuzuncu Mektup

Yirmi Dokuzuncu Mektup Dokuz Kısımdır. Bu kısım Birinci Kısımdır, Dokuz Nükte'dir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Aziz, sıddıkkardeşim ve hizmet-i Kur'âniyede pek ciddî bir arkadaşım,

Bu defaki mektubunda, vaktim ve halim müsaade etmediği mühim bir meseleye dair cevap istiyorsun.

Kardeşim, bu sene, elhamdü lillâh, risaleleri yazarlar pek çoğalmış. İkinci tashih bana geliyor. Sabahtan akşama kadar sür'atli bir tarzda meşguloluyorum; çok mühim işlerim de geri kalıyor. Ve bu vazifeyi daha azîm görüyorum. Hususan Şaban ve Ramazan'da, akıldan ziyade kalb hissedardır, ruh hareket eder. Şu mesele-i azîmeyi başka vakte tâlik edip, ne vakit Cenâb-ı Hakkın rahmetinden kalbe sünihat gelse, tedricen size yazılır. Şimdilik üç nükteyi^{HAŞİYE-1} beyan edeceğim.

1. Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Hiçbir şey yoktur ki Onu hamd ile tesbih etmesin.
Haşiye-1 Bilâhare dokuz nükteye tamamlanmıştır.

BİRİNCİ NÜKTE

“Kur'ân-ı Hakîmin esrarı bilinmiyor; müfessirler hakikatini anlamamışlar” diye beyan olunan fikrin iki yüzü var. Ve onu diyen, iki taifedir.

Birincisi: Ehl-i hak ve ehl-i tetkiktir. Derler ki: “Kur'ân bitmez ve tükenmez bir hazinedir. Her asır, nusus ve muhkemâtını teslim ve kabul ile beraber, tetimmat kabilinden, hakaik-i hafiyesinden dahi hissesini alır, başkasının gizli kalmış hissesine ilişmez.”

Evet, zaman geçtikçe Kur'ân-ı Hakîmin daha ziyade hakaiki inkişaf eder demektir. Yoksa—hâşâ ve kellâ—Selefi Sâlihînin beyan ettikleri hakaik-i zâhiriye-i Kur'âniyeye şüphe getirmek değil. Çünkü onlara iman lâzımdır. Onlar

nasstır, kat'îdir, esastırlar, temeldirler. Kur'ân ¹ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ fermanıyla, mânâsı vâzih olduğunu bildirir. Baştan başa hitab-ı İlâhî o mânâlar

üzerine döner, takviye eder, bedâhet derecesine getirir. O mensus mânâları kabul etmemekten—hâşâ sümme hâşâ—Cenâb-ı Hakki tekzip ve Hazret-i Risaletin fehmini tezyif etmek çıkar.

1. "Bu Kur'ân'ın lisanı ap açık bir Arapçadır." Nahl Sûresi, 16:103.

Demek, maânî-i mensûsa, müteselsilen menba-ı Risaletten alınmıştır. Hattâ İbni Cerîr-i Taberî, bütün maânî-i Kur'ân'ı, muan'an senetle müteselsilen menba-ı Risalete îsal etmiş ve o tarzda, mühim ve büyük tefsirini yazmış.

İkinci taife: Ya akılsız bir dosttur, kaş yapayım derken göz çıkarıyor; veya şeytan akıllı bir düşmandır ki, ahkâm-ı İslâmiye ve hakaik-i imaniyeye karşı gelmek istiyor. Kur'ân-ı Hakîmin—senin tabirinle—birer polat kalesi hükmünde olan surlu sûreleri içinde yol bulmak istiyor. Böyleler—hâşâ—hakaik-i imaniye ve Kur'âniyeye şüphe îras etmek için bu nevi sözleri işâa ediyorlar.

İKİNCİ NÜKTE

Cenâb-ı Hak Kur'ân'da çok şeylere kasem etmiş. Kasemât-ı Kur'âniyede çok büyük nükteler var, çok sırlar var.

Meselâ, ¹ وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا daki kasem, On Birinci Sözdeki muhteşem temsilin esasına işaret eder; kâinatı bir saray ve bir şehir suretinde gösterir.

Hem ² يَس وَالْقُرْآنِ الْحَكِيم daki kasemle, i'câzât-ı Kur'âniyenin kudsiyetini ve ona kasem edilecek bir derece-i hürmette olduğunu ihtar eder.

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ
فَلَا أَقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لِّو تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ

deki kasem, yıldızların sukutuyla, vahye şüphe îras etmemek için cin ve şeytanların gaybî haberlerden kesilmelerine alâmet olduğuna işaret etmekle beraber, yıldızları dehşetli azametleriyle ve kemâl-i intizamla yerlerine yerleştirmek ve seyyaratları hayret-engiz bir surette döndürmekteki azamet-i kudret ve kemâl-i hikmeti, o kasemle ihtar ediyor.

وَالْمُرْسَلَاتِ وَالذَّارِيَاتِ ⁵ daki kasemde, havanın temevvücâtı ve tasrifâtı içinde mühim hikmetleri ihtar etmek için, rüzgârlara memur melâikelere kasemle nazar-ı dikkati celb ediyor ki, tesadüfî zannolunan unsurlar, çok nazik hikmetleri ve ehemmiyetli vazifeleri görüyorlar.

Ve hâkezâ, herbir mevkiin, ayrı ayrı nüktesi ve faidesi vardır. Vakit müsait

olmadığı için, yalnız icmâlen ⁷ **وَالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونَ** kasemindeki çok nûktelerinden bir nûkتهye işaret edeceğiz. Şöyle ki:

1. "Yemin olsun güneşe ve aydınlığına." Şems Sûresi, 91:1.
2. "Yâsin. Hikmetdolu Kur'ân'a yemin olsun." Yâsin Sûresi, 36:1-2.
3. "Kayan yıldız yemin olsun." Necm Sûresi, 53:1.
4. "Yemin ederim yıldızların mevkilerine. Bu bir yemin ki, bilseniz, ne büyüktür!" Vâkıa Sûresi, 56:75-76.
5. "Yemin olsun rüzgâra." Zâriyât Sûresi, 51:1.
6. "Yemin olsun gönderilen meleklerle." Mürselât Sûresi, 77:1.
7. "Yemin olsun incire ve zeytine." Tîn Sûresi, 95:1.

Cenâb-ı Hak, tîn ve zeytinle kasem vasıtasıyla azamet-i kudretini ve kemâl-i rahmetini ve büyük nimetlerini ihtar ederek, esfel-i sâfilîn tarafına giden insanın yüzünü o taraftan çevirip, şükür ve fikir ve iman ve amel-i salih ile, tâ âlâ-yı illiyyîne kadar terakkiyât-ı mâneviyeye mazhar olabilmesine işaret ediyor. Nimetler içinde tîn ve zeytinin tahsisinin sebebi, o iki meyvenin çok mübarek ve nâfi olması ve hilkatlerinde de medar-ı dikkat ve nimet çok şeyler bulunmasıdır. Çünkü, hayat-ı içtimaiye ve ticariye ve tenviriye ve gıda-yı insaniye için zeytin en büyük bir esas teşkil ettiği gibi; incirin hilkati, zerre gibi bir çekirdekte koca incir ağacının cihazatını saklayıp derc etmek gibi bir harika mucize-i kudreti gösterdiği gibi, taamında, menfaatinde ve ekser meyvelere muhalif olarak devamında ve daha sair menâfiindeki nimet-i İlâhiyeyi kasemle hatıra getiriyor. Buna mukâbil, insanı iman ve amel-i salihe çıkarmak ve esfel-i sâfilîne düşürmemek için bir ders veriyor.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Sûrelerin başlarındaki huruf-u mukattaa İlâhî bir şifredir; has abdine, onlarla bazı işaret-i gaybiye veriyor. O şifrenin miftahı, o abd-i hastadır, hem onun veresesindedir. Kur'ân-ı Hakîm madem her zaman ve her taifeye hitap ediyor; her asrın her tabakasının hissesini câmi çok mütenevvi vücuhları, mânâları olabilir. Selef-i Sâlihîn ise, en hâlis parça onlarıdır ki, beyan etmişler. Ehl-i velâyet ve tahkik, seyr ü sülûk-ü ruhaniyeye ait çok muamelât-ı gaybiye işârâtını onlarda bulmuşlar. *İşârâtü'l-İ'câz* tefsirinde, el-Bakara Sûresinin başında, i'câz-ı belâğat noktasında bir nebze onlardan bahsetmişiz; müracaat edilsin.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

Kur'ân-ı Hakîmin hakikî tercümesi kâbil olmadığını Yirmi Beşinci Söz ispat etmiştir. Hem mânevî i'câzındaki ulviyet-i üslûp ise tercümeyle gelmez. Mânevî i'câzında olan ulviyet-i üslûp cihetinden gelen zevk ve hakikati beyan ve ifham etmek pek müşkül. Fakat yolu göstermek için bir iki cihete işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan,

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ
الْسِّنَتِكُمْ وَالْوَانِكُمْ¹

وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ²
يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي
ظُلُمَاتٍ ثَلَاثَ³

يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ⁴ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ
لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ⁵

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ
عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ⁶

gibi âyetlerle, o derece harika bir ulviyet-i üslûp ve i'câzkârâne bir cemiyet içinde hallâkıyetin hakikatini hayale tasvir ediyor, gösteriyor ki:

1. "Göklerin ve yerin yaratılışı ile dillerinizin ve renklerinizin farklılığı da Onun âyetlerindendir." Rum Sûresi, 30:22.

2. "Gökler Onun kudretinde düğümlenmiştir." Zümer Sûresi, 39:67.

3. "O sizi, annelerinizin karında, üç karanlık içinde, bir yaratılıştan diğerine çevirerek yaratıyor." Zümer Sûresi, 39:6.

4. "Gökleri ve yeri altı günde yarattı." A'râf Sûresi, 7:54.

5. "Allah, kişi ile kalbi arasına girer." Enfâl Sûresi, 8:24.

6. "Zerre kadar birşey bile Ondan uzak kalamaz." Sebe' Sûresi, 34:3.

7. "O geceyi gündüze, gündüzi de geceye geçirir. Gönüllerde saklı olanı hakkıyla bilen de Odur." Hadîd Sûresi, 57:6.

"Sâni-i Âlem olan şu kâinatın ustası, iş başında olarak şems ve kameri hangi çekişle yerlerine çakıyorsa, aynı çekişle, aynı anda zerrelere yerlerine, meselâ zîhayatların gözbebeklerinde yerleştiriyor. Semâvâtı hangi ölçüyle, hangi mânevî âletle tertip edip açıyorsa, aynı anda, aynı tertiple gözün perdelerini açar, yapar, tanzim eder, yerleştirir. Hem Sâni-i Zülcelâl, mânevî kudretin hangi mânevî çekiciyle yıldızları göklere çakıyorsa, aynı o mânevî çekişle, beşerin simasındaki hadsiz alâmet-i farika noktalarını ve zâhirî ve bâtınî duygularını yerlerine nakşediyor" diye ifade eder.

Demek, o Sâni-i Zülcelâl, iş başında işlerini hem göze, hem kulağa göstermek için, âyât-ı Kur'âniye ile, bir çekici zerreye vuruyor; aynı âyetin diğer kelimesiyle, o çekici şemse vuruyor, merkezine çakar gibi ulvî üslûpla vahdâniyeti ayn-ı ehadiyet içinde ve nihayet celâli nihayet cemâl içinde ve nihayet azameti nihayet hafâ içinde ve nihayet vüs'ati nihayet dikkat içinde ve nihayet haşmeti nihayet rahmet içinde ve nihayet bu'diyeti nihayet kurbiyet içinde gösterir. Muhal telâkki edilen cem-i ezdâdın en uzak mertebesini, vâcip

derecesindeki bir suretini ifade eder, ispat edip gösterir. İşte bu tarz ifadesi ve üslûbudur ki, en harika edipleri, belâğatine secde ettiriyor.

Hem meselâ,

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ
إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ

âyetiyle, şöyle bir üslûb-u âli ile saltanat-ı rububiyetindeki haşmeti gösterir. Şöyle ki:

1. Rum Sûresi, 30:25.

“Gökler ve zemin, iki mutî kışla hükmünde ve iki muntazam ordu merkezi suretinde, tek bir emirle veya boru gibi bir işaretle, o iki kışlada fenâ ve adem perdesinde yatan mevcudat, o emre kemâl-i sür’atle ve itaatle ‘Lebbeyk’ deyip meydan-ı haşır ve imtihana çıkarlar.”

İşte, haşırve kıyameti ne kadar mu’cizâne bir üslûb-u âli ile ifade edip ve o dâvânın içinde bir delil-i iknâiye işaret ediyor ki:

Bilmüşahede, nasıl ki zeminin cevfinde saklanmış ve ölmüş hükmündeki tohumlar ve cevvi semâda, ademde ve küre-i havaiyede dağılmış, saklanmış katreler, nasıl kemâl-i intizam ve sür’atle haşrolup her baharda meydan-ı tecrübe ve imtihana çıkıyorlar; zeminde hububat, semâda katarat her vakit bir mahşer-nümun suretini alırlar. Öyle de, haşr-i ekber dahi öyle kolay zuhur eder. Madem bunu görüyorsunuz; onu dahi inkâr edemezsiniz. Ve hâkezâ... Şu âyetlere, sair âyattaki derece-i belâğati kıyas edebilirsiniz. Acaba, şu tarzdaki âyâtın hakikî tercümesi mümkün müdür? Elbette değildir. Olsa olsa, ya kısa bir meâl-i icmâlî veya âyetin her cümlesi için beş altı satır tefsir yazmak lâzım gelir.

BEŞİNCİ NÜKTE

الْحَمْدُ لِلَّهِ

Meselâ, bir cümle-i Kur’âniyedir. Bunun en kısa mânâsı, ilm-i nahiv ve beyan kaidelerinin iktiza ettiği şudur:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كُلُّ فَرْدٍ مِنْ أَفْرَادِ الْحَمْدِ مِنْ آيِّ حَامِدٍ صَدَرَ وَعَلَى
آيِّ مَحْمُودٍ وَقَعَ مِنَ الْأَزَلِ إِلَى الْأَبَدِ خَاصٌّ
وَمُسْتَحَقٌّ لِلذَّاتِ الْوَاجِبِ الْوُجُودِ الْمَسْمُومِ بِاللَّهِ

Yani, “Ne kadar hamdve medih varsa, kimden gelse, kime karşı da olsa, ezelden ebede kadar hastır ve lâyıktır o Zât-ı Vâcibü’l-Vücud ki, *Allah* denilir.”

İşte, “Ne kadar hamdvarsa” *el-i istiğraktan* çıkıyor.

“Her kimden gelse” kaydı ise, *hamdmasdar* olup fâili terk edildiğinden, böyle makamda umumiyeti ifade eder.

Hem mef’ûlün terkinde, yine makam-ı hitâbîde külliyet ve umumiyeti ifade ettiği için, “her kime karşı olsa” kaydını ifade ediyor.

“Ezelden ebede kadar” kaydı ise, fiilî cümlesinden ismî cümlesine intikal kaidesi sebat ve devamı delâlet ettiği için, o mânâyı ifade ediyor.

“Has ve müstehak” mânâsını, *lillâh*’taki *lâm*-ı cer ifade ediyor. Çünkü o *lâm* ihtisas ve istihkak içindir.

“Zât-ı Vâcibü’l-Vücud” kaydı ise, vücub-u vücud, ulûhiyetin lâzım-ı zarurîsi ve Zât-ı Zülcelâle karşı bir ünvan-ı mülâhaza olduğundan, lâfzullah sair esmâ ve sıfâta câmiyeti ve İsm-i Âzam olduğu itibarıyla, delâlet-i iltizamiye ile delâlet ettiği gibi, “Vâcibü’l-Vücud” ünvanına dahi o delâlet-i iltizamiye ile delâlet ediyor.

İşte, **الْحَمْدُ لِلَّهِ** cümlesinin en kısa ve ulema-yı Arabiyece müttefekun aleyh bir mânâ-yı zâhirîsi şöyle olursa, başka bir lisana o i’câz ve kuvvetle nasıl tercüme edilebilir?

Hem elsine-i âlemiçinde lisan-ı nahvî, Arabîden başka birtek lisan var; o da hiçbir vakit Arap lisanının câmiyetine yetişemez. Acaba o câmi ve i’câzdârâne olan lisan-ı nahvî ile mucizekârâne bir surette ve her ciheti birden bilir, irade eder bir ilm-i muhit içinde zuhur eden kelimât-ı Kur’âniye, sair elsine-i terkibiye ve tasrifîye vasıtasıyla, zihni cüz’î, şuuru kısa, fikri müşevveş, kalbi karanlıklı bazı insanların kelimât-ı tercümiyesi nasıl o mukaddes kelimat yerini tutabilir? Hattâ diyebilirim ve belki ispat edebilirim ki, herbir harf-i Kur’ân, bir hakaik hazinesi hükmüne geçer; bazan birtek harf, bir sahife kadar hakikatleri ders verir.

ALTINCI NÜKTE

Bu mânâyı tenviriçin, kendi başımdan geçmiş nurlu bir hali ve hakikatli bir

hayali söylüyorum. Şöyle ki:

Bir vakit ¹ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ deki nun-u mütekellim-i maalgayri

düşündüm ve mütekellim-i vahde sıygasından ² نَعْبُدُ sıygasına intikalin sebebinin kalbim aradı. Birden, namazdaki cemaatin fazileti ve sırrı, o nun'dan inkişaf etti.

Gördüm ki, namaz kıldığım o Bayezid Camiindeki cemaatle iştirakimi ve herbiri benim bir nevi şefaathim hükmüne ve kıraatimde izhar ettiğim hükümlere ve dâvâlara birer şahit ve birer müeyyid gördüm. Nâkıs ubûdiyetimi, o cemaatin büyük ve kesretli ibâdâtı içinde dergâh-ı İlâhiyeye takdime cesaret geldi.

Birden, bir perde daha inkişaf etti. Yani, İstanbul'un bütün mescidleri ittisal peydâ etti. O şehir, o Bayezid Camii hükmüne geçti. Birden, onların dualarına ve tasdiklerine mânen bir nevi mazhariyet hissettim.

Onda dahi, rû-yi zemin mescidinde, Kâbe-i Mükerrerme etrafında dairevî saflar içinde kendimi gördüm. ³ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ dedim, benim bu kadar şefaathilerim var, benim namazda söylediğim herbir sözü aynen söylüyorlar, tasdik ediyorlar.

Madem hayalen bu perde açıldı, Kâbe-i Mükerrerme mihrap hükmüne geçti. Ben bu fırsattan istifade ederek, o safları işhad edip, tahiyatta getirdiğim

اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُوْلُ اللّٰهِ ⁴olan imanının tercümanını mübarek Hacerü'l-Esvede tevdi edip emanet bırakıyorum derken, birden bir vaziyet daha açıldı. Gördüm ki, dahil olduğum cemaat üç daireye ayrıldı.

1. "Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz." Fâtîha Sûresi, 1:5.

2. Kulluk ederiz.

3. "Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, âlemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur." Fâtîhâ Sûresi, 1:2.

4. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. Yine şehadet ederim ki, Hz. Muhammed (a.s.m.) Allah'ın Resûlüdür.

Birinci daire: Rû-yi zeminde mü'minler ve muvahhidîndeki cemaat-i uzmâ.

İkinci daire: Baktım, umum mevcudat, bir salât-ı kübrâda, bir tesbihât-ı uzmâda, her taife kendine mahsus salâvat ve tesbihatla meşgul bir cemaat içindeyim. "Vezâif-i eşya" tabir edilen hidemât-ı meşhude, onların ubûdiyetlerinin ünvanlarıdır. O halde *Allahu ekber* deyip hayretten başımı eğdim, nefsim baktım:

Üçüncü bir daire içinde, hayret-engiz, zâhiren ve keyfiyeten küçük, hakikaten ve vazifeten ve kemiyeten büyük, bir küçük âlemi gördüm ki, zerrât-ı vücudiyemden tâ havâss-ı zâhiriye kadar, taife taife vazife-i ubûdiyetle ve

şükrâniye ile meşgul bir cemaat gördüm. Bu dairede, kalbimdeki lâtife-i

Rabbâniyem, ¹ **إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ** o cemaat namına diyor. Nasıl, evvelki iki cemaatte de lisanım o iki cemaat-i uzmâyı niyet ederek demişti.

Elhasıl, ² **نَعْبُدُ** nun'u şu üç cemaate işaret ediyor. İşte bu halette iken, birden Kur'ân-ı Hakîmin tercümanı ve mübelliği olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın, Medine-i Münevvere denilen mânevî minberinde, şahsiyet-i

mâneviyesi haşmetiyle temessül ederek, ³ **يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ** hitabını, mânen herkes gibi ben de işitip, o üç cemaatte herkes benim gibi

إِيَّاكَ نَعْبُدُ ile mukabele ediyor tahayyül ettim. ³

إِذَا ثَبَتَ الشَّيْءُ ثَبَتَ بِلَوَازِمِهِ kaidesince, şöyle bir hakikat fikre göründü ki:

1. "Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz." Fâtiha Sûresi, 1:5.

2. "Ey insanlar, Rabbinize kulluk edin." Bakara Sûresi, 2:21.

3. Birşey sabit olduğunda, bütün levazımatıyla birlikte sabit olur.

Madem bütün âlemlerin Rabbi, insanları muhatapittihaz edip umum mevcudatla konuşur; ve şu Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o hitab-ı izzeti, nev-i beşere, belki umum zîruha ve zîşuura tebliğ ediyor. İşte, bütün mazi ve müstakbel, zaman-ı hazır hükmüne geçti; bütün nev-i beşer bir mecliste, safları muhtelif bir cemaat şeklinde olarak, o hitap, o suretle onlara ediliyor.

O vakit, herbir âyât-ı Kur'âniye, gayet haşmetli ve vüs'atli bir makamdan, gayet kesretli ve muhtelif ve ehemmiyetli muhatabından, nihayetsiz azamet ve celâl sahibi Mütakellim-i Ezelîden ve makam-ı mahbubiyet-i uzmâ sahibi tercüman-ı âlişanından aldığı bir kuvvet-i ulviyet, cezâlet ve belâğat içinde, parlak, hem pek parlak bir nur-u i'câzı içinde gördüm. O vakit, değil umum Kur'ân, ya bir sûre, yahut bir âyet, belki herbir kelimesi birer mucize hükmüne

geçti. **الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نُورِ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ** ¹ dedim; o ayn-ı hakikat olan

hayalden, ² **نَعْبُدُ** nun'una girdiğim gibi çıktım ve anladım ki, Kur'ân'ın değil

âyetleri, kelimeleri, belki **نَعْبُدُ** gibi bazı harfleri dahi mühim hakikatlerin nurlu anahtarlarıdır.

Kalb ve hayal, o *nun-u* نَعْبُدُ¹ 'den çıktıktan sonra, akıl karşılarına çıktı, dedi:
“Ben de hisse isterim. Sizin gibi uçamam. Ayaklarım delildir, hüccettir. Ayn-ı
نَعْبُدُ² ve نَسْتَعِينُ³ de, Mâbud ve Müsteân olan Hâlîka giden yolu göstermek
lâzımdır ki, sizinle gelebileyim.”

1. İman ve Kur'ân nurundan dolayı Allah'a hamd olsun.

2. Kulluk ederiz.

3. Yardım dileriz.

O vakit kalbe şöyle geldi ki:

O mütehayyir akla de: Bak, kâinattaki bütün mevcudata: Zîhayat olsun, câmid olsun, kemâl-i itaat ve intizamla vazife suretinde ubûdiyetleri var. Bir kısmı, şuursuz, hissiz oldukları halde, gayet şuurkârâne, intizamperverâneve ubûdiyetkârâne vazife görüyorlar. Demek bir Mâbud-u Bilhak ve bir Âmir-i Mutlak vardır ki, bunları ibadete sevk edip istihdam ediyor.

Hem bak, bütün mevcudata, hususan zîhayat olanlara: Herbirinin gayet kesretli ve gayet mütenevvi ihtiyacatı var ve vücut ve bekâsına lâzım pek kesretli, muhtelif matlupları var; en küçüğüne elleri ulaşmaz, kudretleri yetişmez. Halbuki o hadsiz matlapları, ummadığı yerden, vakt-i münasipte, muntazaman onların ellerine veriliyor ve bilmüşahede görünüyor.

İşte, şu mevcudatın bu hadsiz fakr ve ihtiyacatı ve bu fevkalâde iânât-ı gaybiye ve imdâdât-ı Rahmâniye bilbedâhe gösterir ki, bir Ganiyy-i Mutlak ve Kerîm-i Mutlak ve Kadîr-i Mutlak olan bir hâmi ve râzıkları vardır ki, herşey ve

her zîhayat Ondan istiâne eder, medet bekliyor, mânen اِيَّاكَ نَسْتَعِينُ¹ der.

O vakit akıl, “Âmennâ ve saddaknâ” dedi.

YEDİNCİ NÜKTE

Sonra, o halde اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ dediğim vakit, baktım ki:

Mazi tarafına göçüp giden kâfile-i beşer içinde gayet nuranî, parlak enbiya, sıddıkîn, şüheda, evliya, salihîn kâfilelerini gördüm ki, istikbal zulûmatını dağıtıp, ebede giden yolda bir cadde-i kübrâ-yı müstakîmde gidiyorlar. Bu kelime beni o kâfileye iltihak etmek için yol gösteriyor, belki iltihak ettiriyor. Birden, “Fesübhânallah,” dedim. “Zulûmat-ı istikbali tenvir eden ve kemâl-i selâmetle giden bu nuranî kâfile-i uz mâya iltihak etmemek, ne kadar hasâret ve helâket olduğunu, zerre miktar şuuru olan, bilmesi lâzım. Acaba bid'aları icad

etmekle o kàfile-i uzmâdan inhiraf eden, nereden nur bulabilir, hangi yoldan gidebilir?”

1. “Bizi doğru yola ilet—kendilerine nimet ve ihsanda bulunduklarının yoluna.” Fâtiha Sûresi, 1:6-7.

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtu Vesselâm, rehberimiz ferman etmiş ki:

كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ

Acaba bu ferman-ı kat’îye karşı, ulemâü’s-sû’ tabirine lâyük bazı bedbahtlar hangi maslahatı buluyorlar, hangi fetvâyı veriyorlar ki, lüzumsuz, zararlı bir surette şeâir-i İslâmiyenin bedîhiyâtına karşı geliyorlar, tebdili kâbil görüyorlar? Olsa olsa, muvakkat bir ciltve-i mânâdan gelen bir intibah-ı muvakkat, o ulema-i sû’u aldatmıştır.

1. “Her bid’at dalâletir ve her dalâlet Cehennem ateşindedir.” Müslim, Cum’a: 43; Ebû Dâvud, Sunnet: 5; Nesâî, İ’deyn: 22; İbni Mâce, Mukaddime: 6, 7; Dârimî, Mukaddime: 16, 23; Müsned, 3:310, 371, 4:126, 127.

Meselâ, nasıl ki bir hayvanın veyahut bir meyvenin derisi soyulsa, muvakkat bir zarafet gösterir; fakat az bir zamanda o zarif et ve o güzel meyve, o yabanî ve paslı ve kesif ve ârizî deri altında siyahlanır, taaffün eder. Öyle de, şeâir-i İslâmiyedeki tabirat-ı Nebeviye ve İlâhiye, hayattar ve sevabdar bir cilt, bir deri hükmündedir. Onların soyulmasıyla, maânîdeki bir nuraniyet, muvakkaten çıplak, bir derece görünür. Fakat, ciltten cüdâ olmuş bir meyve gibi, o mübarek mânâların ruhları uçar, zulmetli kalb ve kafalarda beşerî postunu bırakıp gider. Nur uçar, dumanı kalır. Her ne ise...

SEKİZİNCİ NÜKTE

Buna dair bir düstur-u hakikati beyan etmeklâzım. Şöyle ki:

Nasıl “hukuk-u şahsiye” ve bir nevi hukukullah sayılan “hukuk-u umumiye” namıyla iki nevi hukuk var. Öyle de, mesâil-i şer’iyede bir kısım mesâil, eşhâsa taallûk eder; bir kısım umuma, umumiyet itibarıyla taallûk eder ki, onlara “şeâir-i İslâmiye” tabir edilir. Bu şeâirin umuma taallûku cihetiyle, umum onda hissedardır.

Umumun rızası olmazsa, onlara ilişmek, umumun hukukuna tecavüzdür. O şeâirin en cüz’îsi (sünnet kabilinden bir meselesi) en büyük bir mesele hükmünde nazar-ı ehemmiyettedir. Doğrudan doğruya umum âlem-i İslâma taallûk ettiği gibi, Asr-ı Saadetten şimdiye kadar bütün eâzım-ı İslâmın bağlandığı o nuranî zincirleri koparmaya, tahrip ve tahrif etmeye çalışanlar ve yardım edenler, düşünsünler ki, ne kadar dehşetli bir hataya düşüyorlar. Ve zerre miktar şuurları varsa titresinler!

DOKUZUNCU NÜKTE

Mesâil-i şeriattan bir kısmına “taabbüdî” denilir, aklın muhakemesine bağlı değildir, emrolduğu için yapılır. İlleti, emirdir.

Bir kısmına “mâkulü’l-mânâ” tabir edilir. Yani, bir hikmet ve bir maslahatı var

ki, o hükmün teşriine müreccih olmuş; fakat sebep ve illet değil. Çünkü hakikî illet, emir ve nehy-i İlâhîdir.

Şeâirin taabbüdükısmı, hikmet ve maslahat onu tağyir edemez. Taabbüdîlik ciheti tereccuh ediyor; ona ilişilmez. Yüz bin maslahat gelse onu tağyir edemez. Öyle de, “Şeâirin faidesi yalnız malûm mesâlihtir” denilmez ve öyle bilmek hatadır. Belki o maslahatlar ise, çok hikmetlerinden bir faidesi olabilir.

Meselâ, biri dese, “Ezanın hikmeti, Müslümanları namaza çağırmaktır. Şu halde bir tüfek atmak kâfidir.” Halbuki, o divane bilmez ki, binler maslahat-ı ezâniye içinde o bir maslahattır. Tüfek sesi o maslahatı verse, acaba nev-i beşer namına, yahut o şehir ahalisi namına, hilkat-i kâinatın netice-i uzmâsı ve nev-i beşerin netice-i hilkatı olan ilân-ı tevhid ve rububiyet-i İlâhiyeye karşı izhar-ı ubûdiyete vasıta olan ezanın yerini nasıl tutacak?

Elhasıl, Cehennem lüzumsuz değil. Çok işler var ki, bütün kuvvetiyle “Yaşasın Cehennem” der.

Cennet dahi ucuz değildir; mühim fiyat ister.

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ
الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ¹

1. “Cehennem ehli ile Cennet ehli bir olmaz. Cennet ehli, muradına ermiş olanların tâ kendisidir.” Haşir Sûresi, 59:20.

İkinci Risale olan İkinci Kısım

Ramazan-ı Şerife dairdir

Birinci Kısımın âhirinde şeâir-i İslâmiyeden bir nebze bahsedildiğinden, şeâirin içinde en parlak ve muhteşem olan Ramazan-ı Şerife dair olan bu İkinci Kısımda, bir kısım hikmetleri zikredilecektir. Bu İkinci Kısım, Ramazan-ı Şerifin pek çok hikmetlerinden dokuz hikmeti beyan eden Dokuz Nüktedir.

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ
وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ¹

BİRİNCİ NÜKTE

Ramazan-ı Şerifteki savm, İslâmiyetin erkân-ı hamsesinin birincilerindendir. Hem şeâir-i İslâmiyenin âzamlarındandır.

İşte, Ramazan-ı Şerifteki orucun çok hikmetleri, hem Cenâb-ı Hakkın rububiyetine, hem insanın hayat-ı içtimaiyesine, hem hayat-ı şahsiyesine, hem nefsin terbiyesine, hem niam-ı İlâhiyenin şükrüne bakar hikmetleri var.

Cenâb-ı Hakkın rububiyeti noktasında orucun çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Cenâb-ı Hak, zemin yüzünü bir sofrâ-i nimet suretinde halk ettiği ve bütün envâ-ı nimeti o sofrada ² مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ bir tarzda o sofraya dizdiği cihetle, kemâl-i Rububiyetini ve Rahmâniyet ve Rahîmiyetini o vaziyetle ifade ediyor.

1. "O Ramazan ayı ki, insanlara doğru yolu gösteren, ap açık hidayetdelillerini taşıyan ve hak ile bâtılın arasını ayıran Kur'ân, o ayda indirilmiştir." Bakara Sûresi, 2:185.

2. "Umulmadık yerlerden." Talâk Sûresi, 65:3.

İnsanlar, gafletperdesi altında ve esbab dairesinde, o vaziyetin ifade ettiği hakikati tam göremiyor, bazan unutuyor. Ramazan-ı Şerifte ise, ehl-i iman, birden muntazam bir ordu hükmüne geçer. Sultan-ı Ezelînin ziyafetine davet edilmiş bir surette, akşama yakın "Buyurunuz" emrini bekliyorlar gibi bir tavr-ı ubûdiyetkârâne göstermeleri, o şefkatli ve haşmetli ve külliyetli Rahmâniyete karşı, vüs'atli ve azametli ve intizamlı bir ubûdiyetle mukabele ediyorlar. Acaba böyle ulvî ubûdiyete ve şeref-i keramete iştirak etmeyen insanlar, insan ismine lâyık mıdır?

İKİNCİ NÜKTE

Ramazan-ı Mübareğin savmı, Cenâb-ı Hakkın nimetlerinin şükrüne baktığı cihetle, çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Birinci Sözde denildiği gibi, bir padişahın matbahından bir tablacının getirdiği taamlar bir fiyat ister. Tablacıya bahşiş verildiği halde, çok kıymetli olan o nimetleri kıymetsiz zannedip onu in'âm edeni tanımamak nihayet derecede bir belâhet olduğu gibi; Cenâb-ı Hak, hadsiz envâ-ı nimetini nev-i beşere zemin yüzünde neşretmiş, ona mukâbil, o nimetlerin fiyatı olarak şükür istiyor. O nimetlerin zâhirî esbabı ve ashabı, tablacı hükmündedirler. O tablacılara bir fiyat veriyoruz, onlara minnettar oluyoruz. Hattâ, müstehakolmadıkları pek çok fazla hürmet ve teşekkür ediyoruz. Halbuki, Mün'im-i Hakikî, o esbabdan hadsiz derecede, o nimet vasıtasıyla şükre lâyıktır. İşte Ona teşekkür etmek, o nimetleri doğrudan doğruya Ondan bilmek, o nimetlerin kıymetini takdiretmek ve o nimetlere kendi ihtiyacını hissetmekle olur.

İşte, Ramazan-ı Şerifteki oruç, hakikî ve hâlis, azametli ve umumî bir şükrün anahtarıdır. Çünkü, sair vakitlerde mecburiyet tahtında olmayan insanların çoğu, hakikî açlık hissetmedikleri zaman, çok nimetlerin kıymetini derk edemiyor. Kuru bir parça ekmek, tok olan adamlara, hususan zengin olsa, ondaki derece-i nimet anlaşılmıyor. Halbuki, iftar vaktinde, o kuru ekmek, bir mü'minin nazarında çok kıymetli bir nimet-i İlâhiye olduğuna kuvve-i zâikası şahadet eder. Padişahtan tâ en fukaraya kadar herkes, Ramazan-ı Şerifte o nimetlerin kıymetlerini anlamakla bir şükr-ü mânevîye mazhar olur.

Hem gündüzdeki yemekten memnûiyeti cihetiyle, “O nimetler benim mülküm değil. Ben bunların tenâvülünde hür değilim. Demek başkasının malıdır ve in'âmıdır; Onun emrini bekliyorum” diye, nimeti nimet bilir, bir şükr-ü mânevî eder.

İşte, bu suretle oruç çok cihetlerle hakikî vazife-i insaniye olan şükrün anahtarı hükmüne geçer.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Oruç, hayat-ı içtimaiye-i insaniyeye baktığı cihetle çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

İnsanlar maişetcihetinde muhtelif bir surette halk edilmişler. Cenâb-ı Hak, o ihtilâfa binaen, zenginleri fukaraların muavenetine davet ediyor. Halbuki, zenginler fukaranın acınacak acı hallerini ve açlıklarını, oruçtaki açlıkla tam hissedebilirler. Eğer oruç olmazsa, nefisperest çok zenginler bulunabilir ki, açlık ve fakirlik ne kadar elîm ve onlar şefkate ne kadar muhtaç olduğunu idrak edemez. Bu cihette insaniyetteki hemcinsine şefkat ise, şükr-ü hakikînin bir esasıdır. Hangi fert olursa olsun, kendinden bir cihette daha fakiri bulabilir; ona

karşı şefkate mükelleftir. Eğer nefsine açlık çektirmek mecburiyeti olmazsa, şefkat vasıtasıyla muavenete mükellef olduğu ihsanı ve yardımı yapamaz, yapsa da tam olamaz. Çünkü, hakikî o hâleti kendi nefsinde hissetmiyor.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

Ramazan-ı Şerifteki oruç, nefsin terbiyesine baktığı cihetindeki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Nefis, kendini hür ve serbest ister ve öyle telâkki eder. Hattâ, mevhum bir rububiyet ve keyfemâyeşâ hareketi, fitrî olarak arzu eder. Hadsiz nimetlerle terbiye olunduğunu düşünmek istemiyor. Hususan, dünyada servet ve iktidarı da varsa, gaflet dahi yardım etmişse, bütün bütün gasıbâne, hırsızcasına, nimet-i İlâhiyeyi hayvan gibi yutar.

İşte, Ramazan-ı Şerifte, en zenginden en fakire kadar herkesin nefsi anlar ki, kendisi mâlik değil, memlûktür; hür değil, abddir. Emrolunmazsa, en âdi ve en rahat şeyi de yapamaz, elini suya uzatamaz diye, mevhum rububiyeti kırılır, ubûdiyeti takınır, hakikî vazifesi olan şükre girer.

BEŞİNCİ NÜKTE

Ramazan-ı Şerifin orucu, nefsin tehzib-i ahlâkına ve serkeşâne muamelelerinden vazgeçmesi cihetine baktığı noktasındaki çok hikmetlerinden birisi şudur ki:

Nefs-i insaniyegafletle kendini unutuyor. Mahiyetindeki hadsiz aczi, nihayetsiz fakrı, gayet derecedeki kusurunu göremez ve görmek istemez. Hem ne kadar zayıf ve zevâle maruz ve musibetlere hedef bulunduğunu ve çabuk bozulur, dağılır et ve kemikten ibaret olduğunu düşünmez. Adeta polattan bir vücudu var gibi, lâyetmûtâne, kendini ebedî tahayyül eder gibi dünyaya saldırır. Şedit bir hırs ve tamahla ve şiddetli alâka ve muhabbetle dünyaya atılır. Her lezzetli ve menfaatli şeylere bağlanır. Hem kendini kemâl-i şefkatle terbiye eden Hâlıkını unuttur. Hem netice-i hayatını ve hayat-ı uhreviyesini düşünmez; ahlâk-ı seyyie içinde yuvarlanır.

İşte, Ramazan-ı Şerifteki oruç, en gafillere ve mütemerridlere, zaafını ve aczini ve fakrını ihsas ediyor. Açlık vasıtasıyla midesini düşünüyor; midesindeki ihtiyacını anlar. Zayıf vücudu ne derece çürük olduğunu hatırlıyor. Ne derece merhamete ve şefkate muhtaç olduğunu derk eder. Nefsin firavunluğunu bırakıp, kemâl-i acz ve fakr ile dergâh-ı İlâhiyeye ilticaya bir arzu hisseder ve bir şükr-ü mânevî eliyle rahmet kapısını çalmaya hazırlanır—eğer gaflet kalbini bozmamışsa!

ALTINCI NÜKTE

Ramazan-ı Şerifin sıyâmı, Kur’ân-ı Hakîmin nüzulüne baktığı cihetle ve Ramazan-ı Şerif, Kur’ân-ı Hakîmin en mühim zaman-ı nüzulü olduğu cihetindeki çok hikmetlerinden birisi şudur ki:

Kur’ân-ı Hakîm, madem şehr-i Ramazan’da nüzul etmiş. O Kur’ân’ın zaman-ı nüzulunu istihzar ile, o semâvî hitabı hüsn-ü istikbal etmek için Ramazan-ı Şerifte nefsin hâcât-ı süfliyesinden ve mâlâyâniyat hâlâtta tecerrüt ve ekl ve şürbün terkiyle melekîyet vaziyetine benzemek ve bir surette o Kur’ân’ı yeni nâzil oluyor gibi okumak ve dinlemek ve ondaki hitâbât-ı İlâhiyeyi güya geldiği ân-ı nüzulünde dinlemek ve o hitabı Resul-i Ekremden (a.s.m.) işitiyor gibi dinlemek, belki Hazret-i Cebrâil’den, belki Müttekellim-i Ezelîden dinliyor gibi bir kudsî hâlete mazhar olur. Ve kendisi tercümanlık edip başkasına dinlettirmek ve Kur’ân’ın hikmet-i nüzulünü bir derece göstermektir.

Evet, Ramazan-ı Şerifte güya âlem-i İslâm bir mescid hükmüne geçiyor. Öyle bir mescid ki, milyonlarla hâfızlar, o mescid-i ekberin köşelerinde o Kur’ân’ı, o hitab-ı semâvîyi arzlılara işittiriyorlar. Her Ramazan,

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ

âyetini, nuranî, parlak bir tarzda gösteriyor; Ramazan Kur’ân ayı olduğunu ispat ediyor. O cemaat-i uzmanın sair efradları, bazıları huşû ile o hâfızları dinlerler. Diğerleri kendi kendine okurlar.

Şöyle bir vaziyetteki bir mescid-i mukaddeste, nefis-i süflînin hevesâtına tâbi olup, yemek içmekle o vaziyet-i nuranîden çıkmak ne kadar çirkinse ve o mesciddeki cemaatin mânevî nefretine ne kadar hedef ise, öyle de, Ramazan-ı Şerifte ehl-i sıyâma muhalefet edenler de o derece umum âlem-i İslâmın mânevî nefretine ve tahkirine hedefdir.

1. Ramazan ayı, kendisinde Kur’ân’ın indirildiği aydır.” Bakara Sûresi, 2:185

YEDİNCİ NÜKTE

Ramazan’ın sıyâmı, dünyada âhîret için ziraat ve ticaret etmeye gelen nev-i insanın kazancına baktığı cihetteki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Ramazan-ı Şerifte sevab-ı a’mâl, bire bindir. Kur’ân-ı Hakîmin, nass-ı hadisle, herbir harfinin on sevabı var;¹ on hasene sayılır, on meyve-i Cennet getirir. Ramazan-ı Şerifte herbir harfin on değil, bin; ve Âyetü’l-Kürsî gibi âyetlerin herbir harfi binler; ve Ramazan-ı Şerifin Cumalarında daha ziyadedir.² Ve Leyle-i Kadirde otuz bin hasene sayılır.³ Evet, herbir harfi otuz bin bâki meyveler veren Kur’ân-ı Hakîm, öyle bir nuranî şecere-i tûbâ hükmüne geçiyor ki, milyonlarla o bâki meyveleri Ramazan-ı Şerifte mü’minlere kazandırır. İşte, gel, bu kudsî, ebedî, kârlı ticarete bak, seyret ve düşün ki, bu hurufâtın kıymetini takdir etmeyenler ne derece hadsiz bir hasârette olduğunu anla.

1. Tirmizî, Fezâilü’l-Kur’ân, 16; Mecmeu’z-Zevâid, 7:163.

İşte, Ramazan-ı Şerif adeta bir âhiret ticareti için gayet kârlı bir meşher, bir pazardır. Ve uhrevî hasılat için gayet münbit bir zemindir. Ve neşvünemâ-i a'mâl için, bahardaki mâ-i Nisandır. Saltanat-ı rububiyet-i İlâhiyeye karşı ubûdiyet-i beşeriyenin resmigeçit yapmasına en parlak, kudsî bir bayram hükmündedir. Ve öyle olduğundan, yemek içmek gibi nefsin gafletle hayvanî hâcâtına ve mâlâyânî ve hevâperestâne müştehiyâta girmemek için, oruçla mükellef olmuş. Güya muvakkaten hayvaniyetten çıkıp melekiyet vaziyetine veyahut âhiret ticaretine girdiği için, dünyevî hâcâtını muvakkaten bırakmakla, uhrevî bir adam ve tecessüden tezahür etmiş bir ruh vaziyetine girerek, savmı ile Samediyete bir nevi âyinedarlık etmektir.

Evet, Ramazan-ı Şerif, bu fâni dünyada, fâni ömür içinde ve kısa bir hayatta, bâki bir ömür ve uzun bir hayat-ı bâkiyeyi tazammun eder, kazandırır. Evet, birtek Ramazan, seksen sene bir ömür semerâtını kazandırabilir. Leyle-i Kadir ise, nass-ı Kur'ân ile, bin aydan daha hayırlı olduğu, bu sırra bir hüccet-i kâtiadır.

Evet, nasıl ki bir padişah, müddet-i saltanatında, belki her senede, ya cülûs-u hümayun namıyla veyahut başka bir şâsaalı cilve-i saltanatına mazhar bazı günleri bayram yapar. Raiyetini, o günde umumî kanunlar dairesinde değil, belki hususî ihsânâtına ve perdesiz huzuruna ve has iltifatına ve fevkalâde icraatına ve doğrudan doğruya lâıyk ve sadık milletini has teveccühüne mazhar eder. Öyle de, Ezel ve Ebed Sultanı olan on sekiz bin âlemin Padişah-ı Zülcelâli, o on sekiz bin âleme bakan, teveccüh eden ferman-ı âlişânı olan Kur'ân-ı Hakîmi, Ramazan-ı Şerifte inzal eylemiş. Elbette o Ramazan, mahsus bir bayram-ı İlâhî ve bir meşher-i Rabbânî ve bir meclis-i ruhanî hükmüne geçmek, mukteza-yı hikmettir.

Madem Ramazan o bayramdır. Elbette bir derece süflî ve hayvanî meşagilden insanları çekmek için, oruca emredilecek. Ve o orucun ekmeli ise, mide gibi bütün duyguları, gözü, kulağı, kalbi, hayali, fikri gibi cihazat-ı insaniyeye dahi bir nevi oruç tutturmaaktır. Yani, muharremattan, mâlâyâniyattan çekmek ve herbirisine mahsus ubûdiyete sevk etmektir. Meselâ, dilini yalandan, gıybetten ve galiz tabirlerden ayırmakla ona oruç tutturmak; ve o lisanı, tilâvet-i Kur'ân ve zikir ve tesbih ve salâvat ve istiğfar gibi şeylerle meşgul etmek; meselâ gözünü nâmahreme bakmaktan ve kulağını fena şeyleri işitmekten men edip, gözünü ibrete ve kulağını hak söz ve Kur'ân dinlemeye sarf etmek gibi, sair cihazata da bir nevi oruç tutturmaaktır. Zaten mide en büyük bir fabrika olduğu için, oruçla ona tatil-i eşgal ettirilse, başka küçük destgâhlar kolayca ona ittibâ ettirilebilir.

SEKİZİNCİ NÜKTE

Ramazan-ı Şerif, insanın hayat-ı şahsiyesine baktığı cihetindeki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

İnsana en mühim bir ilâç nev'inden maddî ve mânevî bir perhizdir. Ve tıbben bir hımyedir ki, insanın nefsi yemek, içmek hususunda keyfemâyeşâ hareket ettikçe, hem şahsın maddî hayatına tıbben zarar verdiği gibi, hem helâl-haram demeyip rast gelen şeye saldırmak, adeta mânevî hayatını da zehirler. Daha kalbe ve ruha itaat etmek, o nefse güç gelir, serkeşâne dizginini eline alır. Daha insan ona binemez; o insana biner.

Ramazan-ı Şerifte, oruç vasıtasıyla bir nevi perhize alışır, riyazete çalışır ve emir dinlemeyi öğrenir. Biçare zayıf mideye de, hazımdan evvel yemek yemek üzerine doldurmakla hastalıkları celb etmez. Ve emir vasıtasıyla helâli terk ettiği cihetle, haramdan çekinmek için akıl ve şeriattan gelen emri dinlemeye kâbiliyet peydâ eder. Hayat-ı mâneviyeyi bozmamaya çalışır.

Hem insanın ekseriyet-i mutlakası açlığa çok defa müptelâ olur. Sabır ve tahammül için bir idman veren açlık, riyazete muhtaçtır. Ramazan-ı Şerifteki oruç, on beş saat, sahorsuz ise yirmi dört saat devam eden bir müddet-i açlığa sabır ve tahammül ve bir riyazettir ve bir idmandır. Demek, beşerin musibetini ikileştiren sabırsızlığın ve tahammülsüzlüğün bir ilâcı da oruçtur.

Hem o mide fabrikasının çok hademeleri var. Hem onunla alâkadar çok cihazat-ı insaniye var. Nefis, eğer muvakkat bir ayın gündüz zamanında tatil-i eşgal etmezse, o fabrikanın hademelerinin ve o cihazatın hususî ibadetlerini onlara unutturur, kendiyle meşgul eder, tahakkümü altında bırakır. O sair cihazat-ı insaniyeyi de, o mânevî fabrika çarklarının gürültüsü ve dumanlarıyla müşevveş eder. Nazar-ı dikkatlerini daima kendine celb eder. Ulvî vazifelerini muvakkaten unutturur. Ondandır ki, eskiden beri çok ehl-i velâyet, tekemmül için riyazete, az yemek ve içmeye kendilerini alıştırmışlar.

Fakat Ramazan-ı Şerif orucuyla o fabrikanın hademeleri anlarlar ki, sırf o fabrika için yaratılmamışlar. Ve sair cihazat, o fabrikanın süflî eğlencelerine bedel, Ramazan-ı Şerifte melekî ve ruhanî eğlencelerde telezzüz ederler, nazarlarını onlara dikerler. Onun içindir ki, Ramazan-ı Şerifte mü'minler derecâtına göre ayrı ayrı nurlara, feyizlere, mânevî sürurlara mazhar oluyorlar. Kalb ve ruh, akıl, sır gibi letâifin o mübarek ayda oruç vasıtasıyla çok terakkiyat ve tefeyyüzleri vardır. Midenin ağlamasına rağmen, onlar mâsumâne gülüyorlar.

DOKUZUNCU NÜKTE

Ramazan-ı Şerifin orucu, doğrudan doğruya nefsin mevhum rububiyetini kırmak ve aczini göstermekle ubûdiyetini bildirmek cihetindeki hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

NefisRabbisini tanımak istemiyor; firavunâne kendi rububiyet istiyor. Ne kadar azaplar çektirilse, o damar onda kalır. Fakat açlıkla o damarı kırılır. İşte, Ramazan-ı Şerifteki oruç, doğrudan doğruya nefsin firavunluk cephesine darbe vurur, kırar. Aczini, zaafını, fakrını gösterir, abd olduğunu bildirir.

Hadisin rivayetlerinde vardır ki:

Cenâb-ı Haknefse demiş ki: “Ben neyim, sen nesin?”

Nefisdemiş: “Ben benim, Sen sensin.”

Azap vermiş, Cehenneme atmış, yine sormuş. Yine demiş: “Ene ene, ente ente.” Hangi nevi azâbı vermiş, enâniyetten vazgeçmemiş.

Sonra açlıkla azap vermiş. Yani aç bırakmış. Yine sormuş: “Men ene? Ve mâ ente?”

Nefisdemiş: **أَنْتَ رَبِّي الرَّحِيمُ وَأَنَا عَبْدُكَ الْعَاجِزُ** Yani, “Sen benim Rabb-i Rahîmimsin. Ben senin âciz bir abdinim.”¹

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَوةً تَكُونُ
لَكَرْضَاءَ وَلِحَقِّهِ آدَاءً بَعْدَ ثَوَابِ حُرُوفِ الْقُرْآنِ
فِي شَهْرِ رَمَضَانَ وَعَلَى الْيَهُودِ صَحْبِهِ وَسَلِّمْ²
سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى
الْمُرْسَلِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ آمِينَ³

İtizar: Şu İkinci Kısım, kırk dakikada sür’atle yazılmasından, ben ve müsvedde yazan kâtip ikimiz de hasta olduğumuzdan, elbette içinde müşevveşiyet ve kusur bulunacaktır. Nazar-ı müsamaha ile bakmalarını ihvanlarımızdan bekleriz. Münasip gördüklerini tashih edebilirler.

1. El-Havbevî, *Dürretüt’l-Vâzîn*, s. 11.

2. Allahım! Efendimiz Muhammed’e ve âl ve ashabına Senin razı olacağın ve onunlâyık ve müstehak olduğu bir rahmetle, Ramazan ayında okunan Kur’ân’ın harfleri adedince salât ve selâm et. Âmin.

3. “İzzet sahibi Rabbin, onların yakıştırdıklarından münezzehtir. Bütün peygamberlere selâm olsun. Hamd ise Âlemlerin Rabbi olan Allah’amahtır.” Sâffât Sûresi, 37:180-182.

Üçüncü Risale olan Üçüncü Kısım

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın iki yüz aksâm-ı i'câziyesinden nakşîbir kısmını gösterecek bir tarzda, Kur'ân-ı Azîmüşşânı, Hâfız Osman hattıyla taayyün eden ve Âyet-i Müdâylene mikyas tutulan sahifeleri ve Sûre-i İhlâs vahid-i kıyasî tutulan satırları muhafaza etmekle beraber, o nakş-ı i'câzı göstermek tarzında bir Kur'ân yazmaya dair mühim bir niyetimi, hizmet-i Kur'ân'daki kardeşlerimin nazarlarına arz edip meşveret etmek ve onların fikirlerini istimzaç etmek ve beni ikaz etmek için şu kısmı yazdım, onlara müracaat ediyorum. Şu Üçüncü Kısım, Dokuz Meseledir.

BİRİNCİ MESELE

Kur'ân-ı Azîmüşşânın envâ-ı i'câzı kırka bâliğolduğu, İ'câz-ı Kur'ân namındaki Yirmi Beşinci Sözde burhanlarıyla ispat edilmiş. Bazı envâi tafsilen, bir kısmı icmâlen, muannidlere karşı dahi gösterilmiş.

Hem Kur'ân'ın i'câzı, tabakat-ı insaniyede kırk tabakaya karşı ayrı ayrı i'câzını gösterdiği, On Dokuzuncu Mektubun On Sekizinci İşaretinde beyan edilmiş ve o tabakatın on kısmının ayrı ayrı hisse-i i'câziyelerini ispat etmiş. Sair otuz tabaka-i âhar, ehl-i velâyetin muhtelif meşrepler ashabına ve ulûm-u mütenevvianın ayrı ayrı ashablarına ayrı ayrı i'câzını gösterdiğini, onların ilmelyakîn, aynelyakîn, hakkalyakîn derecesinde Kur'ân hak kelâmullah olduğunu, iman-ı tahkikîleri göstermişler. Demek, herbiri ayrı ayrı bir tarz da bir vech-i i'câzını görmüşler.

Evet, ehl-i marifetbir velînin fehmettiği i'câz ile, ehl-i aşk bir velînin müşahede ettiği cemâl-i i'câz bir olmadığı gibi, muhtelif meşâribe göre cemâl-i i'câzın cilveleri değişir. Bir ilm-i usûliddin allâmesinin ve bir imamının gördüğü vech-i i'câz ile fûruat-ı şeriattaki bir müçtehidin gördüğü vech-i i'câz bir değil, ve hâkezâ... Bunların tafsilen ayrı ayrı vücut-u i'câzını göstermek elimden gelmiyor. Havsalam dardır; ihata edemiyor; nazarım kısadır, göremiyor. Onun için yalnız on tabaka beyan edilmiş, mütebâkisi icmâlen işaret edilmiş. Şimdi o tabakalardan iki tabaka, Mucizât-ı Ahmediye risalesinde çok izaha muhtaç iken, o vakit pek noksan kalmıştı.

Birinci tabaka: “Kulaklı tabaka” tabir ettiğimiz âmi avam, yalnız kulakla Kur'ân'ı dinler, kulak vasıtasıyla i'câzını anlar. Yani, der: “Bu işittiğim Kur'ân, başka kitaplara benzemez. Ya bütününün altında olacak veya bütününün fevkinde olacak. Umumun altındaki şık ise, kimse diyemez ve dememiş; şeytan

dahi diyemez. Öyle ise umurun fevkindedir.”

İşte bu kadar icmalile On Sekizinci İşarete yazılmıştı. Sonra, onu izah için Yirmi Altıncı Mektubun “Hüccetü’l-Kur’ân alâ Hizbi’ş-Şeytan” namındaki Birinci Mebhası, o tabakanın i’câzdaki fehmini tasvir ve ispat eder.

İkinci tabaka: Gözlü tabakasıdır. Yani, âmi avamdan veyahut aklı gözüne inmiş maddiyunlar tabakasına karşı, Kur’ân’ın gözle görünecek bir işaret-i i’câziyesi bulunduğu, On Sekizinci işarete dâvâ edilmiş. Ve o dâvâyı tenvir ve ispat etmek için çok izaha lüzum vardı. Şimdi anladığımız mühim bir hikmet-i Rabbâniye cihetiyle o izah verilmedi. Pek cüz’î birkaç cüz’iyâtına işaret edilmişti. Şimdi o hikmetin sırrı anlaşıldı ve tehiri daha evlâ olduğuna kat’î kanaatimiz geldi. Şimdi, o tabakanın fehmini ve zevkini teshil etmek için, kırk vücuh-u i’câzdan, gözle görülen bir vechini, bir Kur’ân’ı yazdırdık ki o yüzü gösterebilirsin.

Dördüncü Risale olan Dördüncü Kısım

Bu Üçüncü Kısımın mütebâkimeseleleri ile Dördüncü Kısım tevafukata dair olduğu için, tevafukata dair olan Fihriste ile iktifâ edilerek, burada yazılmamışlardır. Yalnız Dördüncü Kısma ait bir ihtar ile Üçüncü Nükte yazılmıştır.

İHTAR: Lâfz-ı *Resul*'deki nükte-i azîmenin beyanında yüz altmış âyet yazıldı. İşbu âyetlerin hâsiyeti pek azîm olmakla beraber, mânâ cihetiyle birbirini ispat ve tekmil ettiğinden, çok mânidar olduğu için, muhtelif âyâtı hıfz etmek veya okumak arzusunda bulunanlara bir hizb-i Kur'ânî olduğu gibi, *Kur'ân* kelimesindeki nükte-i azîmenin beyanında, altmış dokuz âyât-ı azîmenin derece-i belâğati pek fevkalâde ve kuvvet-i cezâleti pek ulvîdir. Bu da ikinci bir hizb-i Kur'ânî olarak ihvâna tavsiye edilir. Yalnız *Kur'ân* kelimesi, yedi silsile-i Kur'ân'da mevcut olup, umum o kelimeyi tutmuş, hariç iki kalmış. O iki de "kıraat" mânâsında olduğundan, o huruç, nükteye kuvvet vermiştir. *Resul* lâfzı ise, o kelime ile en ziyade münasebettar sûreler içinde Sûre-i Muhammed ile Sûre-i Fetih olduğundan, o iki sûreden çıkan silsilelere hasrettiğimizden, hariç kalan *Resul* lâfzı şimdilik derc edilmemiştir. Vakit müsaade etse, bundaki esrar yazılacaktır inşaallah.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: Dört Nüktedir.

BİRİNCİ NÜKTE: Lâfzullah, mecmu-u Kur'ân'da 2806 (iki bin sekiz yüz altı) defa zikredilmiştir. *Bismillâh*'takilerle beraber lâfz-ı *Rahmân* 159 (yüz elli dokuz) defa, lâfz-ı *Rahîm* 220 (iki yüz yirmi), lâfz-ı *Gafûr* 61 (altmış bir), lâfz-ı *Rab* 846 (sekiz yüz kırk altı), lâfz-ı *Hakîm* 86 (seksen altı), lâfzı *Alîm* 126 (yüz yirmi altı), lâfz-ı *Kadîr* 31 (otuz bir), Lâ ilâhe illâ Hû'daki *Hû* 26 (yirmi altı) defa zikredilmiştir. ^{HAŞİYE-1}

Haşîye-1 Kur'ân'daki âyâtın mecmu-u adedi 6666 olması ve şu geçen 89'uncu sayfada mezkûr Esmâ-i Hüsnânın adedi *altı* rakamıyla alâkadar bulunması, ehemmiyetli bir sırâ işaret ediyor; şimdilik mühmel kaldı.

Lâfzullah adedinde çok esrar ve nükteler var. Ezcümle, lâfzullah ve *Rab*'dan sonra en ziyade zikredilen *Rahmân*, *Rahîm*, *Gafûr* ve *Hakîm* ile beraber lâfzullah, Kur'ân âyetlerinin nısfıdır. Hem lâfzullah ve Allah lâfzı yerinde zikredilen lâfz-ı *Rab* ile beraber, yine nısfıdır. Çendan *Rab* lâfzı 846 (sekiz yüz kırk altı) defa zikredilmiş; fakat dikkat edilse, beş yüz küsuru Allah lâfzı yerinde zikredilmiş, iki yüz küsuru öyle değildir.

Hem *Allah*, *Rahmân*, *Rahîm*, *Alîm* ve Lâ ilâhe illâ Hû'daki *Hû* adediyle beraber yine nısfıdır; fark yalnız dördtür. Ve *Hû* yerinde *Kadîr* ile beraber, yine

mecmu-u âyâtın nıfsıdır; fark dokuzdur.

Lâfz-ı Celâlin mecmuundaki nükteler çoktur. Yalnız şimdilik bu nükte ile iktifâ ediyoruz.

İKİNCİ NÜKTE: Sûreler itibarıyladır. Onun dahi çok nükteleri var. Bir intizam, bir kast ve bir iradeyi gösterir bir tarzda tevafukatı vardır.

Sûre-i Bakarada, âyâtın adediyle Lâfz-ı Celâlin adedi birdir; fark dördtür ki, Allah lâfzı yerinde dört *Hû* lâfzı var (meselâ *Lâ ilâhe illâ Hû*'daki *Hû* gibi); onunla muvafakat tamam olur.

Âl-i İmrân'da, yine âyâtıyla Lâfz-ı Celâl tevafuktadır, müsavidirler. Yalnız Lâfz-ı Celâl 209 (iki yüz dokuz)'dur, âyet 200 (iki yüz)'dür; fark dokuzdur. Böyle meziyât-ı kelâmiyede ve belâğat nüktelerinde küçük farklar zarar vermez; takribî tevafukat kâfidir.

Sûre-i Nisâ, Mâide, En'âm; üçünün mecmu-u âyetleri, mecmuundaki Lâfz-ı Celâlin adedine tevafuktadır. Âyetlerin adedi 464 (dört yüz altmış dört), Lâfz-ı Celâlin adedi 461 (dört yüz altmış bir); *Bismillâh*'taki lâfzullah ile beraber tam tevafuktadır.

Hem meselâ, baştaki beş sûrenin Lâfz-ı Celâladedi; Sûre-i A'râf, Enfâl, Tevbe, Yûnus, Hûd'daki Lâfz-ı Celâl adedinin iki mislidir. Demek bu âhirdeki beş, evvelki beşin nıfsıdır.

Sonra gelen Sûre-i Yûsuf, Ra'd, İbrahim, Hicr, Nahl Sûrelerindeki Lâfz-ı Celâl adedi, o nıfsın nıfsıdır. Sonra Sûre-i İsrâ, Kehf, Meryem, Tâhâ, Enbiyâ, Hac, ^{HAŞİYE-1} o nıfsın nıfsının nıfsıdır. Sonra gelen beşer beşer, takriben o nisbetle gidiyor; yalnız bazı küsuratla fark var. Öyle farklar, böyle makam-ı hitabîde zarar vermez. Meselâ bir kısım 121 (yüz yirmi bir), bir kısmı 125 (yüzyirmi beş), bir kısmı 154 (yüz elli dört), bir kısmı 159 (yüz ellidokuz)'dur. Sonra, Sûre-i Zuhurf'tan başlayan beş sûre, o nısf-ı nısf-ı nıfsın nısfına iniyor. Sûre-i Necm'den başlayan beş, o nısf-ı nısf-ı nısf-ı nısf-ı nıfsıdır, fakat takribîdir. Küçük küsuratın farkları, böyle makamât-ı hitâbiyede zarar vermez. Sonra gelen küçük beşer içinde, üç beşlerin, yalnız üçer adet Lâfz-ı Celâli var.

Haşîye-1 Bu beşer taksimat üzere bir sır nikâş etmişti. Hiçbirimizin haberi olmadan, şuradaki altı sûre kaydolmuş. Şüphemiz kalmadı ki, gâipten, ihtiyarımızın haricinde altıncısı girmiş, tâ bu nisfiyet sırr-ı mühimmi kaybolmasın.

İşte bu vaziyet gösteriyor ki, Lâfz-ı Celâlin adedine tesadüf karışmamış; bir hikmetve intizamla adetleri tayin edilmiş.

LÂFZULLAHIN ÜÇÜNCÜ NÜKTESİ: Sahifeler nisbetine bakar. Şöyle ki:

Bir sahifede olan Lâfz-ı Celâl adedi, o sahifenin sağ yüzü ve o yüze karşıkı sahifeye ve bazan soldaki karşıkı sahife ve karşının arka yüzüne bakar. Ben kendi nüsha-i Kur'âniyemde bu tevafuku tetkik ettim, ekseriyetle gayet güzel bir

nisbet-i adediye ile bir tevafuk gördüm, nüshama da işaretler koydum. Çok defa müsavi olur; bazan nısf veyahut sülüs oluyor. Bir hikmet ve intizamı ihsas eden bir vaziyeti vardır.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: Sahife-i vahiddeki tevafukattır. Kardeşlerimle üç dört ayrı ayrı nüshaları mukabele ettik; umumunda tevafukat matlup olduğuna kanaatimiz geldi. Yalnız, matbaa müstensihleri başka maksatları takip ettiklerinden, bir derece tevafukatta intizamsızlık düşmüş. Tanzim edilse, pek nadir istisna ile, mecmu-u Kur'ân'da 2806 (iki bin sekiz yüz altı) Lâfz-ı Celâlin adedinde tevafukat görünecektir. Ve bunda bir şule-i i'câz parlıyor. Çünkü, fikr-i beşer, bu pek geniş sahifeyi ihata edemez ve karışamaz. Tesadüfün ise, bu mânidar ve hikmettar vaziyete eli ulaşamaz.

Dördüncü Nükteyi bir derece göstermek için yeni bir mushaf yazdırıyoruz ki, en münteşir mushafların aynı sahife, aynı satırlarını muhafaza etmekle beraber, san'atkârların lâkaytlığı tesiriyle adem-i intizama maruz kalan yerleri tanzim edip, tevafukatın hakikî intizamı inşaallah gösterilecektir; ve gösterildi.

اَللّٰهُمَّ يَا مُنْزِلَ الْقُرْآنِ بِحَقِّ الْقُرْآنِ فَهَمَّنَا
اَسْرَارَ الْقُرْآنِ مَا دَارَ الْقَمَرَانِ وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى
مَنْ اَنْزَلَتْ عَلَيْهِ الْقُرْآنَ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ
اَجْمَعِيْنَ

1. Ey Kur'ân'ı indiren Allahum! Kur'ân'ın hürmetine, Ay ve Güneş dönüpdurdukça bize Kur'ân'ın esrarını tefhim et; kendisine Kur'ân'ı indirdiğin zâta ve bütün âl ve ashabına salât ve selâm et. Âmin.

Beşinci Risale olan Beşinci Kısım

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ¹

âyet-i pür-envârının çok envâr-ı esrarından bir nurunu, Ramazan-ı Şerifte bir hâlet-i ruhaniyede hissettim, hayal meyal gördüm. Şöyle ki:

Üveys-i Karânî'nin

إِلَهِي أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا الْعَبْدُ.. وَأَنْتَ الْخَالِقُ وَأَنَا
الْمَخْلُوقُ.. وَأَنْتَ الرَّزَّاقُ وَأَنَا الْمَرْزُوقُ.. الخ²

münâcât-ı meşhuresi nev'inden, bütün mevcudat-ı zevilhayat, Cenâb-ı Hakka karşı aynı münâcâtı ettiklerini; ve on sekiz bin âlemin herbirinin ışığı birer ism-i İlâhî olduğunu bana kanaat verecek bir vakıa-i kalbiye-i hayaliyeyi gördüm. Şöyle ki:

Birbirine sarılı çok yapraklı bir gül goncası gibi, şu âlem binler perde perde içinde sarılı, birbiri altında saklı âlemleri bu âlem içinde gördüm. Herbir perde açıldıkça diğer bir âlemi görüyordum. O âlem ise, âyet-i Nur'un arkasındaki,

أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرِ لُجِّي يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ
مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ
إِذَا أَخْرَجَ إِدَّهُ لَمْ يَكْدُ يَرِيهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ
نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ³

âyeti tasvir ettiği gibi, bir zulümat, bir vahşet, bir dehşet karanlığı içinde bana görünüyordu. Birden, bir ism-i İlâhînin cilvesi, bir nur-u azîm gibi görünüp ışıktandırıyor.

1. "Allah göklerin ve yerin nurudur." Nur Sûresi, 24:35.

2. İlâhî, Sen benim Rabbimsin; ben ise kulum. Sen Hâlık, ben ise mahlûk. Sen Rezzâk, ben ise merzuk...

3. "Yahut onların amelleri, derin bir denizin karanlıklarına benzer ki, o denizüstü üstü dalgalar kaplamış, dalgaları da bulutlar örtmüştür. Karanlıklar birbiri üstüne öylesine bastırmıştır ki, elini

Hangi perde akla karşı açılmışsa, hayale karşı başka bir âlem (fakat gafletle, karanlıklı bir âlem) görünüyorken, güneş gibi bir ism-i İlâhîtecellî eder, baştan başa o âlemi tenvir eder, ve hâkezâ... Bu seyr-i kalbî ve seyahat-i hayaliye çok devam etti. Ezcümle:

Hayvânâtâlemini gördüğüm vakit, hadsiz ihtiyacat ve şiddetli açlıklarıyla beraber zaaf ve aczleri, o âlemi bana çok karanlıklı ve hazin gösterdi. Birden, Rahmân ismi Rezzâk burcunda (yani mânâsında) bir şems-i tâbân gibi tulû etti, o âlemi baştan başa rahmet ziyasıyla yaldızladi.

Sonra, o âlem-i hayvânâtîçinde, etfal ve yavruların zaaf ve acz ve ihtiyaç içinde çırpındıkları, hazin ve herkesi rikkate getirecek bir karanlık içinde diğer bir âlemi gördüm. Birden, Rahîm ismi şefkat burcunda tulû etti. O kadar güzel ve şirin bir surette o âlemi ışıklandırdı ki, şekvâ ve rikkat ve hüzünden gelen yaş damlalarını, ferah ve sürura ve şükrün lezzetinden gelen damlalara çevirdi.

Sonra sinema perdesi gibi bir perde daha açıldı; âlem-i insanî bana göründü. O âlemi o kadar karanlıklı, o kadar zulümatlı, dehşetli gördüm ki, dehşetimden feryad ettim, “Eyvah” dedim. Çünkü, gördüm ki, insanlardaki ebede uzanıp giden arzuları, emelleri ve kâinatı ihata eden tasavvurat ve efkârları ve ebedî bekâ ve saadet-i ebediyeyi ve Cenneti gayet ciddî isteyen himmetleri ve istidatları ve hadsiz makâsıda ve metâlîbe müteveccih fakr ve ihtiyacatları ve zaaf ve acziyle beraber, hücumu maruz kaldıkları hadsiz musibet ve a’dâlarıyla beraber, gayet kısa bir ömür, gayet dağdağalı bir hayat, gayet perişan bir maişet içinde, kalbe en elîm ve en müthiş hâlet olan mütemâdi zeval ve firak belâsı içinde, ehl-i gaflet için zulümat-ı ebedî kapısı suretinde görülen kabre ve mezaristana bakıyorlar, birer birer ve taife taife o zulümat kuyusuna atılıyorlar.

İşte bu âlemi bu zulümatîçinde gördüğüm anda, kalb ve ruh ve aklımla beraber bütün letâif-i insaniyem, belki bütün zerrât-ı vücudum feryatla ağlamaya hazırken birden Cenâb-ı Hakkın Âdilismi Hakîm burcunda, Rahmân ismi Kerîm burcunda, Rahîm ismi Gafûr burcunda (yani mânâsında), Bâis ismi Vâris burcunda, Muhyî ismi Muhsin burcunda, Rab ismi Mâlik burcunda tulû ettiler. O âlem-i insanî içindeki çok âlemleri tenvir ettiler, ışıklandırdılar ve nuranî âhiret âleminden pencereler açıp o karanlıklı insan dünyasına nurlar serptiler.

Sonra muazzambir perde daha açıldı, âlem-i arz göründü. Felsefenin karanlıklı kavânin-i ilmiyeleri, hayale dehşetli bir âlem gösterdi. Yetmiş defa top güllesinden dahasür’atli bir hareketle, yirmi beş bin sene mesafeyi bir senede devredenve her vakit dağılmaya ve parçalanmaya müstait ve içi zelzeleli, ihtiyar ve çok yaşlı küre-i arz içinde, âlemin hadsiz fezasında seyahat eden biçare nev-i insan vaziyeti, bana vahşetli bir karanlık içinde göründü. Başım döndü, gözüm

karardı.

Birden, Hâlık-ı Arz ve Semâvâtın Kadîr, Alîm, Rab, Allah ve Rabbü's-Semâvâtî ve'l-Arzve Musahhiru's-Şemsi ve'l-Kamer isimleri rahmet, azamet, rububiyet burcunda tulû ettiler. O âlemi öyle nurlandırdılar ki, o hâlette bana küre-i arz gayet muntazam, musahhar, mükemmel, hoş, emniyetli bir seyahat gemisi, tenezzüh ve keyif ve ticaret için müheyyâ edilmiş bir şekilde gördüm.

Elhasıl: Bin bir ism-i İlâhînin, kâinata müteveccih olan o esmâdan herbiri bir âlemi ve o âlem içindeki âlemleri tenvir eden bir güneş hükmünde ve sırr-ı ehadiyet cihetiyle, herbir ismin cilvesi içinde sair isimlerin cilveleri dahi bir derece görünüyordu. Sonra, kalb her zulûmat arkasında ayrı ayrı bir nuru gördüğü için, seyahate iştihâsı açılıyordu. Hayale binip semâya çıkmak istedi.

O vakit gayet geniş bir perde daha açıldı; kalb semâvat âlemine girdi. Gördü ki, o nuranî, tebessüm eden suretinde görülen yıldızlar, küre-i arzdan daha büyük ve ondan daha sür'atli bir surette birbiri içinde geziyorlar, dönüyorlar. Bir dakika birisi yolunuşaşırsa, başkasıyla müsademe edecek; öyle bir patlak verecek ki, kâinatın ödü patlayıp âlemi dağıtacak. Nur değil, ateş saçarlardı; tebessümle değil, vahşetle bana baktılar. Hadsiz büyük, geniş, hâli, boş, dehşet, hayret zulûmatı içinde semâvâtı gördüm. Geldiğime bin pişman oldum.

Birden ¹ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ ²un Esmâ-i
Hüsnâsı ³ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ⁴ وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ

burcunda cilveleriyle zuhur ettiler. O mânâ cihetiyle, karanlık üstüne çökmüş olan yıldızlar, o envâr-ı azîmeden birer lem'a alıp, yıldızlar adedince elektrik lâmbaları yakılmış gibi, o âlem-i semâvat nurlandı. O boş ve hâli tevehhüm edilen semâvat dahi, melâikelerle, ruhanîlerle doldu, şenlendi. Sultan-ı Ezel ve Ebedin hadsiz ordularından bir ordu hükmünde hareket eden güneşler ve yıldızlar, bir manevra-i ulvî yapıyorlar tarzında, o Sultan-ı Zülcelâlin haşmetini ve şâşaa-i rububiyetini gösteriyorlar gibi gördüm. Bütün kuvvetimle ve mümkün olsaydı bütün zerrâtımla ve beni dinleselerdi bütün mahlûkatın lisanlarıyla diyecektim; hem umum onların namına dedim:

1. "Göklerin ve yerin Rabbi." Duhân Sûresi, 44:7.

2. "Meleklerin ve ruhun Rabbi."

3. "And olsunki dünya semâsını Biz kandillerle süsledik." Mülk Sûresi, 67:5.

4. "Güneşi ve ayı emrine boyun eğdirdi." Ra'd Sûresi, 13:2.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكُوهٖ
فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا
كَوْكَبٌ دُرِّيُّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا
شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ
تَمْسَسْهُ نَارٌ نُّورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ¹

âyetini okudum, döndüm, indim, ayıldım.
الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نُورِ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ² dedim.

1. "Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun misali, bir lâmba yuvasıgibidir ki, onda bir kandil vardır. Kandil de cam fanus içindedir. Camfanus ise, inci gibi parlayan bir yıldız benzer ki, ne doğuya, ne debatiya ait olmayan mübarek bir ağacın yakıtından tutuşturulur. Onun yakıtı, kendisine ateş dokunmasa bile ısık verecek kabiliyettedir. O nur üstüne nurdur. Allah dilediğini nuruna kavuşturur." Nur Sûresi, 24:35.

2. İmânın ve Kur'ân'ın nurundan dolayı Allah'a hamd olsun.

Altıncı Risale olan Altıncı Kısım

Kur'ân-ı Hakîmin tilmizlerini ve hâdimlerini ikaz etmek ve aldanmamak için yazılmıştır.

وَلَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ

ŞU ALTINCI KISIM, ins ve cin şeytanlarının altı desiselerini inşaallah akîm bırakır ve hücum yollarının altısını seddeder.

BİRİNCİ DESİSE

Şeytan-ı ins, şeytan-ı cinnîden aldığı derse binaen, hizbü'l-Kur'ân'ın fedakâr hâdimlerini hubb-u cah vasıtasıyla aldatmak ve o kudsî hizmetten ve o mânevî ulvî cihaddan vazgeçirmek istiyorlar. Şöyle ki:

İnsanda, ekseriyet itibarıyla, hubb-u cah denilen hırs-ı şöhret ve hodefuruşluk ve şan ve şeref denilen riyâkârâne halklara görünmek ve nazar-ı âmmede mevki sahibi olmaya, ehl-i dünyanın her ferdinde cüz'î, küllî arzu vardır. Hattâ o arzu için hayatını feda eder derecesinde şöhretperestlik hissi onu sevk eder.

Ehl-i âhiretiçin bu his gayet tehlikelidir. Ehl-i dünya için de gayet dağdağalıdır, çok ahlâk-ı seyyienin de menşeidir ve insanların da en zayıf damarıdır. Yani, bir insanı yakalamak ve kendine çekmek, onun o hissini okşamakla kendine bağlar, hem onunla onu mağlûp eder. Kardeşlerim hakkında en ziyade korktuğum, bunların bu zayıf damarından ehl-i ilhâdın istifade etmek ihtimalidir. Bu hal beni çok düşündürüyor. Hakikî olmayan bazı biçare dostlarımı o suretle çektiler, mânen onları tehlikeye attılar.^{HAŞİYE-1}

1. "Zulmedenlere en küçük bir meyil dahi göstermeyin; yoksa Cehennem ateşi size de dokunur." Hüd Süresi, 11:113.

Haşiye-1 O biçareler, "Kalbimiz Üstadla beraberdir" fikriyle kendilerini tehlikesiz zannederler. Halbuki, ehl-i ilhâdın cereyanına kuvvet veren ve propagandalarına kapılan, belki bilmeyerek hafiyelikte istimal edilmek tehlikesi bulunan bir adamın "Kalbim sâfidir, Üstadımın mesleğine sadıktır" demesi bu misale benzer ki: Birisi namaz kılarken kamındaki yeli tutamıyor, çıkıyor, hades vuku buluyor. Ona "Namazın bozuldu" denildiği vakit, o diyor: "Neden namazım bozulsun? Kalbim sâfidir."

Ey kardeşlerim ve ey hizmet-i Kur'ân'da arkadaşlarım! Bu hubb-u cah cihetinden gelen derras ehl-i dünyanın hafiyelerine veya ehl-i dalâletin propagandacılarına veya şeytanın şakirtlerine deyiniz ki:

"Evvelâ rıza-yı İlâhîve iltifat-ı Rahmânî ve kabul-ü Rabbânî öyle bir makamdır ki, insanların teveccühü ve istihsânı, ona nisbeten bir zerre hükmündedir. Eğer teveccüh-ü rahmet varsa, yeter. İnsanların teveccühü, o teveccüh-ü rahmetin in'ikâsı ve gölgesi olmak cihetiyle makbuldür; yoksa arzu edilecek birşey değildir. Çünkü kabir kapısında söner, beş para etmez."

Hubb-u cahhissi eğer susturulmazsa ve izale edilmezse, yüzünü başka cihete

çevirmek lâzımdır. Şöyle ki:

Sevab-ı uhrevî için, dualarını kazanmak niyetiyle ve hizmetin hüsn-ü tesiri noktasında, gelecek temsildeki sırra binaen, belki o hissin meşru bir ciheti bulunur. Meselâ, Ayasofya Camii, ehl-i fazl ve kemalden mübarek ve muhterem zatlarla dolu olduğu bir zamanda, tek tük, sofada ve kapıda haylâz çocuklar ve serseri ahlâksızlar bulunup camiin pencerelerinin üstünde ve yakınında ecnebîlerin eğlence-perest seyircileri bulunsa, bir adam o cami içine girip ve o cemaat içine dahil olsa; eğer güzel bir sadâ ile, şirin bir tarzda, Kur'ân'dan bir aşır okusa, o vakit binler ehl-i hakikatin nazarları ona döner, hüsn-ü teveccühle, mânevî bir dua ile o adama bir sevap kazandırır. Yalnız haylâz çocukların ve serseri mülhidler ve tek tük ecnebîlerin hoşuna gitmeyecek.

Eğer o mübarek camiye ve o muazzam cemaat içine o adam girdiği vakit, süflî ve edepsizce fuhşa ait şarkıları bağırıp çağırarsa, rakedip zıplasa, o vakit o haylâz çocukları güldürecek, o serseri ahlâksızları fuhşiyâta teşvik ettiği için hoşlarına gidecek ve İslâmiyetin kusurunu görmekle mütelezziz olan ecnebîlerin istihzâkârâne tebessümlerini celb edecek. Fakat umum o muazzam ve mübarek cemaatin bütün efradından bir nazar-ı nefret ve tahkir celb edecektir. Esfel-i sâfilîne sukut derecesinde nazarlarında alçak görünecektir.

İşte, aynen bu misal gibi, âlem-i İslâmve Asya, muazzam bir camidir. Ve içinde ehl-i iman ve ehl-i hakikat, o camideki muhterem cemaattir. O haylâz çocuklar ise, çocuk akıllı dalkavuklardır. O serseri ahlâksızlar, frenkmeşrep, milliyetsiz, dinsiz heriflerdir. Ecnebî seyircileri ise, ecnebîlerin naşir-i efkârı olan gazetecilerdir. Herbir Müslüman, hususan ehl-i fazl ve kemal ise, bu camide, derecesine göre bir mevkii olur, görünür, nazar-ı dikkat ona çevrilir.

Eğer İslâmiyetin bir sır-ı esas olan ihlâs ve rıza-yı İlâhî cihetinde, Kur'ân-ı Hakîmin ders verdiği ahkâm ve hakaik-i kudsiyeye dair harekât ve a'mâl ondan sudur etse, lisan-ı hali mânen âyât-ı Kur'âniyeyi okusa, o vakit mânen âlem-i İslâmın herbir ferdinin vird-i zebânı olan

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

¹ duasında dahil olup hissedar olur ve umumuyla uhuvvetkârâne alâkadar olur. Yalnız, hayvânât-ı muzır ve nev'inden bazı ehl-i dalâletin ve sakallı çocuklar hükmündeki bazı ahmakların nazarlarında kıymeti görünmez.

Eğer o adam, medar-ı şeref tanıdığı bütün ecdadını ve medar-ı iftihar bildiği bütün geçmişlerini ve ruhen nokta-i istinad telâkki ettiği Selef-i Sâlihînin cadde-i nuranîlerini terk edip, heveskârâne, hevâperestâne, riyâkârâne, şöhetperverâne, bid'akârâne işlerde ve harekâta bulunsa, mânen bütün ehl-i hakikat ve ehl-i

imanın nazarında en alçak mevkie düşer.

اتَّقُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَإِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللَّهِ

²sırrına göre, ehl-i imanne kadar âmi ve cahil de olsa, akli derk etmediği halde, kalbi öyle hodfuruş adamları görse soğuk görür, mânen nefret eder.

1. Allahım, erkek, kadın bütün mü'minleri mağfiret et.

2. "Mü'minin ferasetinden sakının; çünkü o Allah'ın nuruyla bakar." Tirmizî, Tefsiru Süre 15:6; Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ,4:94; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 10:268; el-Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 1:42.

İşte, hubb-u caha meftun ve şöhratperestliğe müptelâ adam (ikinci adam), hadsiz bir cemaatin nazarında esfel-i sâfilîne düşer; ehemmiyetsiz ve müstehzî ve hezeyancı bazı serserilerin nazarında muvakkat ve menhus bir mevki kazanır.

أَلَا خِلَاءَ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ

¹sırrına göre, dünyada zarar, berzahta azap, âhirette düşman bazı yalancı dostları bulur.

1. "O gün dostlar birbirine düşman kesilir—ancak takvâ sahipleri müstesna." Zuhurf Süresi, 43:67.

Birinci suretteki adam, faraza hubb-u cahı kalbinden çıkarmazsa, fakat ihlâsı ve rıza-yı İlâhîyi esas tutmak ve hubb-u cahı hedef ittihaz etmemek şartıyla, bir nevi meşru makam-ı mânevî, hem muhteşem bir makam kazanır ki, o hubb-u cah damarını kemâliyle tatmin eder. Bu adam az, hem pek az ve ehemmiyetsiz birşey kaybeder; ona mukâbil, çok, hem pek çok kıymettar, zararsız şeyleri bulur. Belki birkaç yılanı kendinden kaçıtır; ona bedel çok mübarek mahlûkları arkadaş bulur, onlarla ünsiyet eder. Veya ısırcı yabanî eşek arılarını kaçıtır, mübarek rahmet şerbetçileri olan arıları kendine celb eder, onların ellerinden bal yer gibi, öyle dostlar bulur ki, daima dualarıyla ve âb-ı kevser gibi feyizler, âlem-i İslâmın etrafından onun ruhuna içirilir ve defter-i a'mâline geçirilir.

Bir zaman, dünyanın bir büyük makamını işgal eden küçük bir insan, şöhratperestlik yolunda büyük bir kabahat işlemekle âlem-i İslâmın nazarında maskara olduğu vakit, geçen temsilin meâlini ona ders verdim, başına vurdum. İyi sarstı; fakat kendimi hubb-u cahtan kurtaramadığım için, o ikazım dahi onu uyandırmadı.

İKİNCİ DESİSE

İnsanda en mühim ve esaslı bir his, hiss-i havftır. Dessas zalimler, bu korku damarından çok istifade etmektedirler; onunla korkakları gemlendiriyorlar. Ehl-i dünyanın hafiyeleri ve ehl-i dalâletin propagandacıları, avâmın ve bilhassa ulemanın bu damarından çok istifade ediyorlar, korkutuyorlar, evhamlarını tahrik ediyorlar.

Meselâ, nasıl ki damda bir adamı tehlikeye atmak için, bir dessas adam, o evhamlının nazarında zararlı görünen birşeyi gösterip, vehmini tahrik edip, kova kova, tâ damın kenarına gelir, baş aşağı düşürür, boynu kırılır. Aynen onun gibi,

çok ehemmiyetsiz evhamla çok ehemmiyetli şeyleri feda ettiriyorlar. Hattâ, bir sinek beni ısırmasın diyerek, yılanın ağzına girer.

Bir zaman—Allah rahmet etsin—mühim bir zat kayığa binmekten korkuyordu. Onunla beraber bir akşam vakti İstanbul'dan Köprüye geldik. Kayığabinmek lâzım geldi. Araba yok. Sultan Eyüb'e gitmeye mecburuz. Israr ettim.

Dedi: “Korkuyorum; belki batacağız.”

Ona dedim: “Bu Haliç'te tahminen kaç kayık var?”

Dedi: “Belki bin var.”

Dedim: “Senede kaç kayık gark olur?”

Dedi: “Bir iki tane. Bazı sene de hiç batmaz.”

Dedim: “Sene kaç gündür?”

Dedi: “Üç yüz altmış gündür.”

Dedim: “Senin vehmine ilişen ve korkuna dokunan batmak ihtimali, üç yüz altmış bin ihtimalden birtek ihtimaldir. Böyle bir ihtimalden korkan, insan değil, hayvan daolamaz.”

Hem ona dedim: “Acaba kaç sene yaşamayı tahmin ediyorsun?”

Dedi: “Ben ihtiyarım. Belki on sene daha yaşamam ihtimali vardır.”

Dedim: “Ecel gizli olduğundan, herbir günde ölmek ihtimali var. Öyle ise, üç binaltı yüz günde hergün vefatın muhtemel. İşte, kayık gibi üç yüz bindenbir ihtimal değil, belki üç binden bir ihtimalle bugün ölümünmuhtemeldir. Titre ve ağla, vasiyet et” dedim.

Aklı başına geldi, titreyerek kayığa bindirdim. Kayık içinde ona dedim:

“Cenâb-ı Hak havf damarını hıfz-ı hayat için vermiş, hayatı tahrip için değil. Ve hayatı ağır ve müşkül ve elîm ve azap yapmak için vermemiştir. Havf iki, üç, dört ihtimalden bir olsa, hattâ beş altı ihtimalden bir olsa, ihtiyatkârâne bir havf meşru olabilir. Fakat yirmi, otuz, kırk ihtimalden bir ihtimalle havf etmek evhamdır, hayatı azâba çevirir.”

İşte, ey kardeşlerim! Eğer ehl-i ilhâdın dalkavukları sizi korkutmakla kudsî cihad-ı mânevînizden vazgeçirmek için size hücum etseler, onlara deyiniz:

“Biz hizbü'l-Kur'ân'ız.¹ **إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ** sırrıyla, Kur'ân'ın kalesindeyiz.

1. “Şüphesiz ki zikri (vahyi, Kur'ân'ı) Biz indirdik; onu koruyan da elbette Biziz.” Hicr Sûresi, 15:9.

حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

etrafımızda çevrilmiş muhkembir surdur. Binler ihtimalden bir ihtimalle şu kısa hayat-ı fâniyeye küçük bir zarar gelmesi korkusundan, hayat-ı ebediyemize yüzde yüz, binler zarar verecek bir yola bizi ihtiyarımızla sevk edemezsiniz.”

Ve deyiniz: “Acaba hizmet-i Kur’âniyede arkadaşımız ve o hizmet-i kudsiyenin tedbirinde üstadımız ve ustabaşımız olan Said Nursî’nin yüzünden, bizim gibi hak yolunda ona dost olan ehl-i haktan kim zarar görmüş? Ve onun has talebelerinden kim belâ görmüş ki biz degöreceğiz ve o görmek ihtimaliyle telâş edeceğiz? Bu kardeşimizin binler uhrevî dostları ve kardeşleri var. Yirmi otuz senedir dünya hayat-ı içtimaiyesine tesirli bir surette karıştığı halde, onun yüzünden bir kardeşinin zarar gördüğünü işitmedik. Hususan o zaman elinde siyaset topuzu vardı. Şimdi o topuz yerine nur-u hakikat var. Eskiden 31 Mart hadisesinde çendan onu da karıştırdılar, bazı dostlarını da ezdiler. Fakat sonra tebeyyünetti ki, mesele başkaları tarafından çıkmış. Onun dostları, onun yüzünden değil, onun düşmanları yüzünden belâ gördüler. Hem o zaman çokdostlarını da kurtardı. Buna binaen, bin değil, binler ihtimalden birtek ihtimal-i tehlike korkusuyla bir hazine-i ebediyeyi elimizden kaçırmak, sizin gibi şeytanların hatırına gelmemeli” deyip, ehl-i dalâletin dalkavuklarının ağzına vurup tard etmelisiniz.

Hem o dalkavuklara deyiniz ki: “Yüz binler ihtimalden bir ihtimal değil, yüzden yüz ihtimalle bir helâket gelse, zerre kadar aklımız varsa, korkup, onu bırakıp kaçmayacağız.”

Çünkü, mükerrer tecrübelerle görülmüş ve görülüyor ki, büyük kardeşine veyahut üstadına tehlike zamanında ihanet edenlerin, gelen belâ en evvel onların başında patlar. Hem merhametsizcesine onlara ceza verilmiş ve alçak nazarıylabakılmış. Hem cesedi ölmüş, hem ruhu zillet içinde mânen ölmüş. Onlara ceza verenler, kalblerinde bir merhamet hissetmezler. Çünkü derler: “Bunlar madem kendilerine sadık ve müşfik üstadlarına hain çıktılar; elbette çok alçaktırlar, merhamete değil tahkire lâyıktırlar.”

Madem hakikatbudur. Hem madem bir zalim ve vicdansız bir adam, birisini yere atıp ayağıyla onun başını kat’î ezecek bir surette davransa, o yerdeki adam eğer o vahşî zalimin ayağını öpse, o zillet vasıtasıyla kalbi başından evvel ezilir, ruhu cesedinden evvel ölür. Hem başı gider, hem izzet ve haysiyeti mahvolur. Hem o canavar, vicdansız zalime karşı zaaf göstermekle, kendisini ezdirmeye teşcî eder. Eğer ayağı altındaki mazlum adam, o zalimin yüzüne tükürse, kalbini ve ruhunu kurtarır, cesedi bir şehid-i mazlum olur. Evet, tükürün zalimlerin hayâsız yüzlerine!

Bir zaman İngiliz devleti, İstanbul Boğazının topraklarını tahrip ve İstanbul'u istilâ ettiği hengâmda, o devletin en büyük daire-i diniyesi olan Anglikan Kilisesinin Başpapazı tarafından Meşihat-ı İslâmiyeden dinî altı sual soruldu. Ben de o zaman Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiyenin âzâsıydım. Bana dediler: “Bir cevap ver. Onlar, altı suallerine altı yüz kelimeyle cevap istiyorlar.”

Ben dedim: “Altı yüz kelimeyle değil, altı kelimeyle de değil, hattâ birkelimeyle dahi değil, belki bir tükürükle cevap veriyorum. Çünkü, odevlet, işte görüyorsunuz, ayağını boğazımıza bastığı dakikada, onunpapazı, mağrurâne üstümüzde sual sormasına karşı, yüzüne tükürmek lâzım geliyor. Tükürün o ehl-i zulmün o merhametsiz yüzüne!” demiştim. Şimdi diyorum:

Ey kardeşlerim! İngiliz gibi cebbarbir hükûmetin istilâ ettiği bir zamanda, bu tarzda matbaa lisanıyla onlara mukabele etmek, tehlike yüzde yüz iken hıfz-ı Kur'ânî bana kâfi geldiği halde, size de yüzde bir ihtimalle ehemmiyetsiz zalimlerin elinden gelen zararlara karşı, elbette yüz derece daha kâfidir.

Hem, ey kardeşlerim, çoğunuz askerlik etmişsiniz. Etmeyenler de elbette işitmişlerdir. İşitmeyenler de benden işitsinler ki, en ziyade yaralananlar, siperini bırakıp kaçanlardır. En az yara alanlar, siperinde sebat edenlerdir.

قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ¹ mânâ-yı işârîsiyle
gösteriyor ki, firar edenler, kaçmalarıyla ölümü daha ziyade karşılıyorlar.

1. “De ki: Kaçıp durduğunuz ölüm mutlaka gelip sizi bulacaktır.” Cum'a Süresi, 62:8.

ÜÇÜNCÜ DESİSE-İ ŞEYTANİYE

Tamah yüzünden çoklarını avlıyorlar.

Kur'ân-ı Hakîmin âyât ve beyyinâtından istifaza ettiğimiz kat'î burhanlarla çok risalelerde ispat etmişiz ki, meşru rızık, iktidar ve ihtiyarın derecesine göre değil, belki acz ve iftikarın nisbetinde geliyor. Bu hakikati gösteren hadsiz işaretler, emâreler, deliller vardır. Ezcümle:

Bir nevi zîhayat ve rızka muhtaç olan eşcar yerinde durup, onların rızıkları onlara koşup geliyor. Hayvânât, hırsla rızıklarının peşinde koştuklarından, ağaçlar gibi mükemmel beslenmiyorlar.

Hem hayvânâtnev'inden balıkların en aptal, iktidarsız ve kum içinde bulunduğu halde mükemmel beslenmesi ve umumiyetle semiz olarak görünmesi, maymun ve tilki gibi zekî ve muktedir hayvânât sû-i maişetinden alîz ve zayıf olması gösteriyor ki, vasıta-ı rızık iktidar değil, iftikardır.

Hem, insanî olsun, hayvanî olsun, bütün yavruların hüsn-ü maişeti ve süt gibi hazine-i rahmetin en lâtif bir hediyesi, umulmadık bir tarzda onlara zaaf ve aczlerine şefkaten ihsan edilmesi; ve vahşî canavarların dıyk-ı maişetleri dahi

gösteriyor ki, vesile-i rızk-ı helâl acz ve iftikardır, zekâ ve iktidar değildir.

Hem dünyada, milletler içinde şiddet-i hırsla meşhur olan Yahudi milletinden daha ziyade rızık peşinde koşan olmuyor. Halbuki zillet ve sefalet içinde en ziyade sû-i maişete onlar maruz oluyorlar. Onların zenginleri dahi süflî yaşıyorlar. Zaten ribâ gibi gayr-ı meşru yollarla kazandıkları mal, rızk-ı helâl değil ki meselemizi cerh etsin.

Hem çok ediplerin ve çok ulemanın fakr-ı hali ve çok aptalların servet ve gınâsı dahi gösteriyor ki, celb-i rızkın medarı zekâ ve iktidar değildir, belki acz ve iftikardır, tevekkülvâri bir teslimdir ve lisan-ı kal ve lisan-ı hal ve lisan-ı fiil ile bir duadır.

İşte bu hakikati ilân eden ¹ **إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ** âyeti, bu dâvâmıza o kadar kavî ve metin bir burhandır ki, bütün nebâtat ve hayvânât ve etfal lisanıyla okunuyor. Ve rızık isteyen her taife, şu âyeti lisan-ı hal ile okuyor.

1. "Şüphesiz ki rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan ancak Allah'tır." Zâriyat Sûresi, 51:58.

Madem rızık mukadderdir ve ihsanediliyor ve veren de Cenâb-ı Haktır. O hem Rahîm, hem Kerîmdir. Onun rahmetini ittiham etmek derecesinde ve keremini istihfaf eder bir surette, gayr-ı meşru bir tarzda yüz suyu dökmekle, vicdanını, belki bazı mukaddesâtını rüşvet verip, menhus, bereketsiz bir mal-ı haramı kabul eden düşünsün ki, ne kadar muzaaf bir divaneliktir!

Evet, ehl-i dünya, hususan ehl-i dalâlet, parasını ucuz vermez, pek pahalı satar. Bir senelik hayat-ı dünyeviyeye bir derece yardım edecek bir mala mukâbil, hadsiz bir hayat-ı ebediyeyi tahrip etmeye bazan vesile olur. O pis hırsla, gazab-ı İlâhîyi kendine celb eder ve ehl-i dalâletin rızasını celbe çalışır.

Ey kardeşlerim! Eğer ehl-i dünyanın dalkavukları ve ehl-i dalâletin münafıkları, sizi, insaniyetin şu zayıf damarı olan tamah yüzünden yakalasalar, geçen hakikati düşünüp, bu fakir kardeşinizi nümune-i imtisal ediniz. Sizi bütün kuvvetimle temin ederim ki, kanaat ve iktisat, maaştan ziyade sizin hayatınızı idame ve rızkınızı temin eder. Bhusus size verilen o gayr-ı meşru para, sizden, ona mukâbil bin kat fazla fiyat isteyecek. Hem her saati size ebedî bir hazineyi açabilir olan hizmet-i Kur'âniyeye sed çekebilir veya fütur verir. Bu öyle bir zarar ve boşluktur ki, her ay binler maaş verilse, yerini dolduramaz.

İHTAR: Ehl-i dalâlet, Kur'ân-ı Hakîmden alıp neşrettiğimiz hakaik-i imaniye ve Kur'âniyeye karşı müdafaa ve mukabele elinden gelmediği için, münafıkane ve desisekârâne iğfal ve hile dâmını (tuzağını) istimal ediyor. Dostlarını hubb-u cah, tamah ve havf ile aldatmak ve beni bazı isnâdatla çürütmek istiyorlar. Biz, kudsî hizmetimizde daima müsbet hareket ediyoruz. Fakat, maatteessüf, herbir

emr-i hayırda bulunan mânileri def etmek vazifesi, bizi bazan menfi harekete sevk ediyor. İşte, bunun içindir ki, ehl-i nifakın hilekârâne propagandasına karşı, kardeşlerimi sabık üç nokta ile ikaz ediyorum, onlara gelen hücumu def'e çalışıyorum.

Şimdi, en mühim bir hücum benim şahsımadır. Diyorlar ki: "Said Kürttür. Nedenbu kadar ona hürmet ediyorsunuz, arkasına düşüyorsunuz?"

İşte, bilmeceburiye, böyle herifleri susturmak için, Dördüncü Desise-i Şeytaniyeyi, istemeyerek Eski Said lisanıyla zikredeceğim.

DÖRDÜNCÜ DESİSE-İ ŞEYTANİYE

Şeytanın telkiniyle ve ehl-i dalâletin ilkaâtıyla, bana karşı propaganda ile hücum eden ve mühim mevkileri işgal eden bazı mülhidler, kardeşlerimi aldatmak ve asabiyet-i milliyetlerini tahrik etmek için diyorlar ki: "Siz Türksünüz. Maşaallah, Türklerde her nevi ulema ve ehl-i kemal vardır. Said bir Kürttür. Milliyetinizden olmayan birisiyle teşrik-i mesai etmek hamiyet-i milliyeye münâfidir."

Elcevap: Ey bedbaht mülhid! Ben felillâhilhamd Müslümanım. Her zamanda kudsî milletimin üç yüz elli milyon efradı vardır. Böyle ebedî bir uhuvveti tesis eden ve dualarıyla bana yardım eden ve içinde Kürtlerin ekseriyet-i mutlaka bulunan üç yüz elli milyon kardeşi, unsuriyet ve menfi milliyet fikrine feda etmek ve o mübarek hadsiz kardeşlere bedel, Kürt namını taşıyan ve Kürt unsurundan addedilen mahdud birkaç dinsiz veya mezhepsiz bir mesleğe girenleri kazanmaktan yüz bin defa istiâze ediyorum. Ey mülhid! Senin gibi ahmaklar lâzım ki, Macar kâfirleri veyahut dinsiz olmuş ve frenkleşmiş birkaç Türkleri muvakkaten, dünyaca dahi faidesiz uhuvvetini kazanmak için, üç yüz elli milyon hakikî, nuranî menfaatlar bir cemaatin bâki uhuvvetlerini terk etsin. Yirmi Altıncı Mektubun Üçüncü Meselesinde, delilleriyle menfi milliyetin mahiyetini ve zararlarını gösterdiğimizden, ona havale edip, yalnız o Üçüncü Meselenin âhirinde icmal edilen bir hakikati burada bir derece izah edeceğiz. Şöyle ki:

O Türkçülük perdesi altına giren ve hakikaten Türk düşmanı olan hamiyetfuruş mülhidlere derim ki:

Din-i İslâmiyetmilletiyle ebedî ve hakikî bir uhuvvet ile, Türk denilen bu vatan ehl-i imanı ile şiddetli ve pek hakikî alâkadarım. Ve bin seneye yakın, Kur'ân'ın bayrağını cihanın cihât-ı sittesinin etrafında galibâne gezdiren bu vatan evlâtlarına, İslâmiyet hesabına müftehirâne ve taraftarâne muhabbettarım.

Sen ise, ey hamiyetfuruş sahtekâr! Türkün mefâhir-i hakikiye-i milliyesini unutturacak bir surette mecazî ve unsurî ve muvakkat ve garazkârâne bir

uhuvvetin var. Senden soruyorum: Türk milleti, yalnız yirmi ile kırk yaşı ortasındaki gafil ve heveskâr gençlerden ibaret midir? Hem onların menfaati ve onların hakkında hamiyet-i milliye'nin iktiza ettiği hizmet, yalnız onların gafletini ziyadeleştiren ve ahlâksızlıklara alıştıran ve menhiyâta teşcî eden frenkmeşrebâne terbiyede midir? Ve ihtiyarlıkta onları ağılattıracak olan muvakkat bir güldürmekte midir?

Eğer hamiyet-i milliye bunlardan ibaretse ve terakki ve saadet-i hayatiye bu ise, evet, sen böyle Türkçü isen ve böyle milliyetperver isen, ben o Türkçülükten kaçıyorum; sen de benden kaçabilirsin. Eğer zerre miktar hamiyet ve şuurun ve insafın varsa, şimdiki taksimata bak, cevap ver. Şöyle ki:

Türk milleti denilen şu vatan evlâdı altı kısımdır. Birinci kısmı, ehl-i salâhatve takvâdır. İkinci kısmı, musibetzedeler ve hastalar taifesidir. Üçüncü kısmı, ihtiyarlar sınıfıdır. Dördüncü kısmı, çocuklar taifesidir. Beşinci kısmı, fakirler ve zayıflar taifesidir. Altıncı kısmı gençlerdir.

Acaba bütün evvelki beş taife Türk değiller mi? Hamiyet-i milliyeden hisseleri yok mu? Acaba altıncı taifeye sarhoşçasına bir keyif vermek yolunda o beş taifeyi incitmek, keyfini kaçırmak, tesellilerini kırmak hamiyet-i milliye midir, yoksa o millete düşmanlık mıdır? “El-hükmü li'l-ekser” sırrınca, eksere zarar dokunduran düşmandır, dost değildir.

Senden soruyorum: Birinci kısım olan ehl-i imanve ehl-i takvânın en büyük menfaati, frenkmeşrebâne bir medeniyette midir? Yoksa hakaik-i imaniyenin nurlarıyla saadet-i ebediyeyi düşünüp, müştak ve âşık oldukları tarik-i hakta sülûk etmek ve hakikî teselli bulmakta mıdır? Senin gibi dalâlet-pîşe hamiyetfuruşların tuttuğu meslek, müttakî ehl-i imanın mânevî nurlarını söndürüyor ve hakikî tesellilerini bozuyor ve ölümü idam-ı ebedî ve kabri daimî bir firak-ı lâyezâlî kapısı olduğunu gösteriyor.

İkinci kısım olan musibetzedeler ve hastaların ve hayatından meyyus olanların menfaati, frenkmeşrebâne, dinsizcesine medeniyet terbiyesinde midir? Halbuki, o biçareler bir nur isterler, bir teselli isterler. Musibetlerine karşı bir mükâfat isterler. Ve onlara zulmedenlerden intikamlarını almak isterler. Ve yakınlaştıkları kabir kapısındaki dehşeti def etmek istiyorlar. Sizin gibilerin sahtekâr hamiyetiyle, pek çok şefkate ve okşamaya ve tımar etmeye çok lâyık ve muhtaç o biçare musibetzedelerin kalblerine iğne sokuyorsunuz, başlarına tokmak vuruyorsunuz, merhametsizcesine ümitlerini kırıyorsunuz, ye's-i mutlaka düşürüyorsunuz. Hamiyet-i milliye bu mudur? Böyle mi millete menfaat dokunduruyorsunuz?

Üçüncü taife olan ihtiyarlar bir sülüs teşkil ediyor. Bunlar kabre

yakınlaşıyorlar, ölüme yaklaşıyorlar, dünyadan uzaklaşıyorlar, âhirete yanaşıyorlar. Böylelerin menfaati ve nuru ve tesellisi, Hülâgû ve Cengiz gibi zalimlerin gaddarâne sergüzeştlerini dinlemesinde midir? Ve âhireti unutturacak, dünyaya bağlandırarak, neticesiz, mânen sukut, zâhiren terakki denilen şimdiki nevi hareketinizde midir? Ve uhrevî nur, sinemada mıdır? Ve hakikî teselli, tiyatrodadır mıdır? Bu biçare ihtiyarlar hamiyetten hürmet isterlerken, mânevî bıçakla o biçareleri kesmek hükmünde ve “İdam-ı ebediye sevk ediliyorsunuz” fikrini vermek ve rahmet kapısı tasavvur ettikleri kabir kapısını ejderha ağzına çevirmek, “Sen oraya gideceksin” diye mânevî kulağına üflemek hamiyet-i milliye ise, böyle hamiyetten yüz bin defa el’iyâzü billâh!

Dördüncü taife ki, çocuklardır. Bunlar hamiyet-i milliyeden merhamet isterler, şefkat beklerler. Bunlar da, zaaf ve acz ve iktidarsızlık noktasında, merhametkâr kudretli bir Hâlıkı bilmekle ruhları inbisat edebilir, istidatları mes’udâne inkişaf edebilir. İleride, dünyadaki müthiş ehval ve ahvâle karşı gelebilecek bir tevekkül-ü imanî ve teslim-i İslâmî telkinatıyla o masumlar hayata müştakane bakabilirler. Acaba, alâkaları pek az olduğu terakkiyât-ı medeniye dersleri ve onların kuvve-i mâneviyesini kırarak ve ruhlarını söndürecek, nursuz, sırf maddî, felsefî düsturların taliminde midir?

Eğer insan bir cesed-i hayvânîden ibaret olsaydı ve kafasında akıl olmasaydı, belki bu masum çocukları muvakkaten eğlendirecek terbiye-i medeniye tabir ettiğiniz ve terbiye-i milliye süsü verdiğiniz bu firengî usul, onlara çocukçasına bir oyuncak olarak, dünyevî bir menfaati verebilirdi. Madem ki o masumlar hayatın dağdağalarına atılacaklar, madem ki insandırlar. Elbette küçük kalblerinde çok uzunarzuları olacak ve küçük kafalarında büyük maksatlar tevellüt edecek. Madem hakikat böyledir; onlara şefkatin muktezası, gayet derecede fakr ve aczinde, gayet kuvvetli bir nokta-i istinad ve tükenmez bir nokta-i istimdadı, kalblerinde iman-ı billâh ve iman-ı bil’âhiret suretiyle yerleştirmek lâzımdır. Onlara şefkat ve merhamet bununla olur. Yoksa, divane bir validenin, veledini bıçakla kesmesi gibi, hamiyet-i milliye sarhoşluğuyla, o biçare masumları mânen boğazlamaktır. Cesedini beslemek için beynini ve kalbini çıkarıp ona yedirmek nev’inden, vahşiyâne bir gadirdir, bir zulümdür.

Beşinci taife fakirler ve zayıflar taifesidir. Acaba, hayatın ağır tekâlifini fakirlik vasıtasıyla elîm bir tarzda çeken fakirlerin ve hayatın müthiş dağdağalarına karşı çok müteessir olan zayıfların hamiyet-i milliyeden hisseleri yok mudur? Bu biçarelerin ye’sini ve elemi arttıran ve sefih bir kısım zenginlerin mel’abe-i hevesâtı ve zalim bir kısım kavîlerin vesile-i şöhret ve şekaveti olan frenkmeşrebâne ve perde-bîrûnâne ve firavunâne medeniyetperverlik namı altında yaptığınız harekâtta mıdır? Bu biçare

fukaraların fakirlik yarasına merhem ise, unsuriyet fikrinden değil, belki İslâmiyetin eczahane-i kudsiyesinden çıkabilir. Zayıfların kuvveti ve mukavemeti, karanlık ve tesadüfe bağlı, şuursuz, tabî felsefeden alınmaz; belki hamiyet-i İslâmiye ve kudsî İslâmiyet milliyetinden alınır.

Altıncı taife gençlerdir. Bu gençlerin gençlikleri eğer daimî olsaydı, menfi milliyetle onlara içirdiğiniz şarabın muvakkat bir menfaati, bir faidesi olurdu. Fakat o gençliğin lezzetli sarhoşluğu, ihtiyarlıkla elemle ayılması ve o tatlı uykunun ihtiyarlık sabahında esfleuyanmasıyla, o şarabın humarı ve sıkıntısı onu çok ağlattıracak ve o lezzetli rüyanın zevâlindeki elem ona çok hazin teessüf ettirecek. “Eyvah! Hem gençlik gitti, hem ömür gitti. Hem müflis olarak kabre gidiyorum. Keşke aklımı başıma alsaydım!” dedirecek. Acaba bu taifenin hamiyet-i milliyeden hissesi, az bir zamanda muvakkat bir keyif görmek için, pek uzun bir zamanda teessüfle ağlattırmak mıdır? Yoksa onların saadet-i dünyeviyeleri ve lezzet-i hayatiyeleri, o güzel, şirin gençlik nimetinin şükrünü vermek suretinde, o nimeti sefahet yolunda değil, belki istikamet yolunda sarf etmekle, o fâni gençliği ibadetle mânen ibkâ etmek ve o gençliğin istikametiyle dâr-ı saadette ebedî bir gençlik kazanmakta mıdır? Zerre miktar şuurun varsa söyle!

Elhasıl: Eğer Türk milleti yalnız altıncı taife olan gençlerden ibaret olsa ve gençlikleri daimî kalsa ve dünyadan başka yerleri bulunmasa, sizin Türkçülük perdesi altındaki frenkmeşrebâne harekâtınız, hamiyet-i milliyeden sayılabilirdi. Benim gibi hayat-ı dünyeviyeye az ehemmiyet veren ve unsuriyet fikrini frengî illeti gibi bir maraz telâkki eden ve gençleri nâmeşrû keyif ve hevesattan men’e çalışan ve başka memlekette dünyaya gelen bir adama, “O Kürttür, arkasına düşmeyiniz” diyebilirdiniz ve demeye bir hak kazanabilirdiniz. Fakat madem ki Türk namı altında olan şu vatan evlâdı, sabıkan beyan edildiği gibi, altı kısımdır. Beş kısma zarar vermek ve keyiflerini kaçırmak, yalnız birtek kısma muvakkat ve dünyevî ve âkıbeti meş’um bir keyif vermek, belki sarhoş etmek, elbette o Türk milletine dostluk değil, düşmanlıktır.

Evet, ben unsurca Türk sayılmıyorum. Fakat Türklerin ehl-i takvâ taifesine ve musibetzedeler kısmına ve ihtiyarlar sınıfına ve çocuklar taifesine ve zayıflar ve fakirler zümresine bütün kuvvetimle ve kemâl-i iştiyakla müşfikane ve uhuvvetkârâne çalışmışım ve çalışıyorum. Altıncı taife olan gençleri dahi, hayat-ı dünyeviyesini zehirlettirecek ve hayat-ı uhreviyesini mahvedecek ve bir saat gülmeye bedel bir sene ağlamayı netice veren harekât-ı nâmeşruadan vazgeçirmek istiyorum. Yalnız bu altı yedi sene değil, belki yirmi senedir, Kur’ân’dan ahzedip Türkçe lisaniyla neşrettiğim âsâr meydandadır.

Evet, lillâhilhamd, Kur’ân-ı Hakîmin maden-i envârından iktibas edilen âsâr

ile, ihtiyar taifesinin en ziyade istedikleri nur gösteriliyor. Musibetzedelerin ve hastaların tiryak gibi en nâfi ilâçları, eczahane-i kudsiye-i Kur'âniyede gösteriliyor. Ve ihtiyarları en ziyade düşündüren kabir kapısı, rahmet kapısı olduğu ve idam kapısı olmadığı, o envâr-ı Kur'âniye ile gösterildi. Ve çocukların nazik kalblerinde hadsiz mesâib ve muzır eşyaya karşı gayet kuvvetli bir nokta-i istinad ve hadsiz âmâl ve arzularına medar bir nokta-i istimdat, Kur'ân-ı Hakîmin madeninden çıkarıldı ve gösterildi ve bilfiil istifade ettirildi. Ve fukaralar ve zuafalar kısmını en ziyade ezen ve müteessir eden hayatın ağır tekâlifi, Kur'ân-ı Hakîmin hakaik-i imaniyesiyle hafifleştirildi.

İşte bu beş taife-ki, Türk milletinin altı kısmından beş kısmıdır-menfaatlerine çalışıyoruz. Altıncı kısım ki gençlerdir; onların iyilerine karşı ciddî uhuvvetimiz var, senin gibi mülhidlere karşı hiçbir cihetle dostluğumuz yok. Çünkü ilhâda giren ve Türkün hakikî bütün mefâhir-i milliyesini taşıyan İslâmiyet milliyetinden çıkmak isteyen adamları Türk bilmiyoruz, Türk perdesi altına girmiş frenk telâkki ediyoruz. Çünkü, yüz bin defa Türkçüyüz deyip dâvâ etseler, ehl-i hakikati kandıramazlar. Zira fiilleri, harekâtları, onların dâvâlarını tekzip ediyor.

İşte, ey frenkmeşrepler ve propagandanızla hakikî kardeşlerimi benden soğutmaya çalışan mülhidler! Bu millete menfaatiniz nedir? Birinci taife olan ehl-i takvâ ve salâhatin nurunu söndürüyorsunuz. Merhamete ve tımar etmeye şâyan ikinci taifesinin yaralarına zehir serpiyorsunuz. Ve hürmete çok lâıyk olan üçüncü taifenin tesellisini kırıyorsunuz, ye's-i mutlaka atıyorsunuz. Ve şefkate çok muhtaç olan dördüncü taifenin bütün bütün kuvve-i mâneviyesini kırıyorsunuz ve hakikî insanîyetini söndürüyorsunuz. Ve muavenet ve yardıma ve teselliye çok muhtaç olan beşinci taifenin ümitlerini, istimdatlarını akîm bırakıp, onların nazarında hayatı mevtten daha ziyade dehşetli bir surete çeviriyorsunuz. İkaza ve ayılmaya çok muhtaç olan altıncı taifesine, gençlik uykusu içinde öyle bir şarap içiriyorsunuz ki, o şarabın humârı pek elîm, pek dehşetlidir. Acaba bu mudur hamîyet-i milliyeniz ki, o hamîyet-i milliye uğrunda çok mukaddesâtı feda ediyorsunuz? O Türkçülük menfaati, Türklere bu suretle midir? Yüz bin defa el'iyâzü billâh!

Ey efendiler! Bilirim ki, haknoktasında mağlûp olduğunuz zaman kuvvete müracaat edersiniz. Kuvvet hakta olduğu, hak kuvvette olmadığı sırrıyla, dünyayı başıma ateş yapsanız, hakikat-i Kur'âniyeye feda olan bu baş size eğilmeyecektir!

Hem size bunu da haber veriyorum ki, değil sizler gibi mahdut, mânen millet nazarında menfur bir kısım adamlar, belki binler sizler gibi bana maddî düşmanlık etseler, ehemmiyet vermeyeceğim ve bir kısım muzır hayvânattan

fazla kıymet vermeyeceğim. Çünkü bana karşı ne yapacaksınız?

Yapacağınız iş, ya hayatıma hâtime çekmekle veya hizmetimi bozmak suretiyle olur. Bu iki şeyden başka dünyada alâkam yok.

Hayatın başına gelen ecel ise, şuhud derecesinde kat'î iman etmişim ki, tagayyür etmiyor, mukadderdir. Madem böyledir; hak yolunda şehadetle ölsem, çekinmek değil, iştihakla bekliyorum. Bahusus ben ihtiyar oldum; bir seneden fazla yaşamayı zor düşünüyorum. Zâhirî bir sene ömrü, şehadet vasıtasıyla kazanılan hadsiz bir ömr-ü bâkiye tebdil etmek, benim gibilerin en âli bir maksadı, bir gayesi olur.

Amma hizmet ise, felillâhilhamd, hizmet-i Kur'âniye ve imaniyede Cenâb-ı Hak rahmetiyle öyle kardeşleri bana vermiş ki, vefatımla, o hizmet, bir merkezde yapıldığına bedel, çok merkezlerde yapılacak. Benim dilim ölümlesusturulsa, pek çok kuvvetli diller benim dilime bedel konuşacaklar, ohizmeti idame ederler. Hattâ diyebilirim: Nasıl ki bir tane tohum toprak altına girip ölmesiyle bir sümbül hayatını netice verir; bir taneyebedel yüz tane vazife başına geçer. Öyle de, mevtim, hayatımdan fazla o hizmete vasıta olur ümidini besliyorum.

BEŞİNCİ DESİSE-İ ŞEYTANİYE

Ehl-i dalâletin taraftarları, enâniyetten istifade edip kardeşlerimi benden çekmek istiyorlar. Hakikaten, insanda en tehlikeli damar enâniyettir. Ve en zayıf damarı da odur. Onu okşamakla çok fena şeyleri yaptırabilirler.

Ey kardeşlerim! Dikkat ediniz, sizi enâniyette vurmasınlar, onunla sizi avlamasınlar. Hem biliniz ki, şu asırda ehl-i dalâlet ene'ye binmiş, dalâlet vadilerinde koşuyor. Ehl-i hak, bilmeceburiye, eneyi terk etmekle hakka hizmet edebilir. Enenin istimalinde haklı dahi olsa, madem ki ötekilere benzer ve onlar da onları kendileri gibi nefisperest zannederler, hakkın hizmetine karşı bir haksızlıktır. Bununla beraber, etrafına toplandığımız hizmet-i Kur'âniye, *ene*'yi kabul etmiyor, *nahnü* istiyor. “Ben demeyiniz, biz deyiniz” diyor.

Elbette kanaatiniz gelmiş ki, bu fakir kardeşiniz ene ile meydana çıkmamış. Sizi enesine hâdim yapmıyor. Belki enesiz bir hâdim-i Kur'ânî olarak kendini size göstermiş. Ve kendini beğenmemeyi ve enesine taraftar olmamayı meslek ittihaz etmiş. Bununla beraber, kat'î delillerle size ispat etmiştir ki, meydan-ı istifadeye vaz edilen eserler mîrî malıdır, yani Kur'ân-ı Hakîmin tereşşuhâtıdır. Hiç kimse enesiyle onlara temellük edemez. Haydi, farz-ı muhal olarak, ben enemle o eserlere sahip çıkıyorum; benim bir kardeşimin dediği gibi, madem bu Kur'ânî hakikat kapısı açıldı, benim noksanıyetime ve ehemmiyetsizliğime bakılmayarak, ehl-i ilim ve kemal arkamda bulunmaktan çekinmemeli ve istiğnâ

etmemelidirler. Selef-i Sâlihîn ve muhakkıkîn-i ulemanın âsarları, çendan her derde kâfi ve vâfi bir hazine-i azîmedir; fakat bazı zaman olur ki, bir anahtar bir hazineden ziyade ehemmiyetli olur. Çünkü hazine kapalıdır. Fakat bir anahtar çok hazineleri açabilir.

Zannederim ki, o enâniyet-i ilmiyeyi fazla taşıyan zatlar da anladılar ki, neşrolunan Sözler, hakaik-i Kur'âniyenin birer anahtarı ve o hakaiki inkâr etmeye çalışanların başlarına inen birer elmas kılıçtır. O ehl-i fazl ve kemal ve kuvvetli enâniyet-i ilmiyeyi taşıyan zatlar bilsinler ki, bana değil, Kur'ân-ı Hakîme talebe ve şakirt oluyolar; ben de onların bir ders arkadaşıyım. Haydi, farz-ı muhal olarak, ben üstadlık dâvâ etsem, madem şimdi ehl-i iman tabakatını, avamdan havassa kadar, maruz kaldıkları evham ve şübehattan kurtarmak çaresini bulduk; o ulema ya daha kolay bir çaresini bulsunlar veyahut bu çareyi iltizam edip ders versinler, taraftar olsunlar. Ulemâü's-sû' hakkında bir tehdid-i azîm var; bu zamanda ehl-i ilim ziyade dikkat etmeli.

Haydi, farz etseniz ki, düşmanlarımızın zannı gibi, ben, benlik hesabına böyle bir hizmette bulunuyorum. Acaba, dünyevî ve millî bir maksat için çokzatlar enâniyeti terk edip, firavun-meşrep bir adamın kemâl-i sadakatle etrafına toplanıp, şiddetli bir tesanüdle iş gördükleri halde, acaba bu kardeşiniz, hakikat-i Kur'âniye ve hakaik-i imaniye etrafında, kendi enâniyetini setretmekle beraber, o dünyevî komitenin onbaşıları gibi terk-i enâniyetle hakaik-i Kur'âniye etrafında bir tesanüdü sizden istemeye hakkı yok mudur? Sizin en büyük âlimleriniz de ona "Lebbeyk" dememesinde haksız değil midirler?

Kardeşlerim, enâniyetin işimizde en tehlikeli ciheti kıskançlıktır. Eğer sırf lillâh için olmazsa, kıskançlık müdahale eder, bozar. Nasıl ki bir insanın bir eli bir elini kıskanmaz ve gözü kulağına haset etmez ve kalbi aklına rekabet etmez. Öyle de, bu heyetimizin şahs-ı mânevîsinde, herbiriniz bir duygu, bir âzâ hükmündesiniz. Birbirinize karşı rekabet değil, bilâkis birbirinizin meziyetiyle iftihar etmek, mütelezziz olmak bir vazife-i vicdaniyenizdir.

Birşey daha kaldı; en tehlikelisi odur ki: İçinizde ve ahabınızda, bu fakirkardeşinize karşı bir kıskançlık damarı bulunmak, en tehlikelidir. Sizlerde mühim ehl-i ilimde var. Ehl-i ilmin bir kısmında bir enâniyet-i ilmiye bulunur. Kendi mütevazî de olsa, o cihette enâniyetlidir; çabuk enâniyetini bırakmaz. Kalbi, akli ne kadar yapışsa da, nefsi, o ilmî enâniyeti cihetinde imtiyaz ister, kendini satmak ister hattâ yazılan risalelere karşı muaraza ister. Kalbi risaleleri sevdiği ve akli istihsan ettiği ve yüksek bulduğu halde, nefsi ise, enâniyet-i ilmiyeden gelen kıskançlık cihetinde zımnî bir adâvet besler gibi, Sözlerin kıymetlerinin tenzilini arzu eder—tâ ki kendi mahsulât-ı fikriyesi onlara yetişsin, onlar gibi satılsın. Halbuki, bilmeceburiye bunu haber veriyorum ki:

Bu durûs-u Kur'âniyenin dairesi içinde olanlar, allâme ve müctehidler de olsalar, vazifeleri, ulûm-u imaniye cihetinde, yalnız yazılan şu Sözlere şerhleri ve izahlarıdır veya tanzimleridir. Çünkü, çok emârelerle anlamışız ki, bu ulûm-u imaniyedeki fetvâ vazifesiyle tanzim edilmişiz. Eğer biri, dairemiz içinde nefsin enâniyet-i ilmiyeden aldığı bir hisle, şerh ve izah haricinde birşey yazsa, soğuk bir muaraza veya nâkıs bir taklitçilik hükmüne geçer. Çünkü, çok delillerle ve emârelerle tahakkuk etmiş ki, Risale-i Nur eczaları Kur'ân'ın tereşşuhâtıdır; bizler, taksimü'l-a'mâl kaidesiyle, herbirimiz bir vazife deruhte edip o âb-ı hayat tereşşuhâtını muhtaç olanlara yetiştiriyoruz.

ALTINCI DESİSE-İ ŞEYTANİYE

Şudur ki: İnsandaki tembellik ve tenperverlik ve vazifedarlık damarından istifade eder.

Evet, şeytan-ı ins ve cinnî her cihette hücum ederler. Arkadaşlarımızdan metin kalbli, sadakati kuvvetli, niyeti ihlâslı, himmeti âli gördükleri vakit başka noktalardan hücum ederler. Şöyle ki:

İşimize sekte ve hizmetimize fütur vermek için, onların tembelliklerinden ve tenperverliklerinden ve vazifedarlıklarından istifade ederler. Onlar, öyle desiselerle, onları hizmet-i Kur'âniyeden alıkoyuyorlar ki, haberleri olmadan bir kısmına fazla iş buluyorlar, tâ ki hizmet-i Kur'âniyeye vakit bulmasın. Bir kısmına da dünyanın cazibedar şeylerini gösteriyorlar ki, hevesi uyanıp, hizmete karşı bir gaflet gelsin. Ve hâkezâ, bu hücum yolları uzun çeker. Bu uzunlukta kısa keserek dikkatli fehminize havale ederiz.

Ey kardeşlerim, dikkat ediniz. Vazifeniz kudsiyedir, hizmetiniz ulvîdir. Herbir saatiniz, bir gün ibadet hükmüne geçebilecek bir kıymettir. Biliniz ki, elinizden kaçmasın.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا
اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ¹

وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا²

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى
الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ³

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ⁴

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ
الْأُمِّ الْحَبِيبِ الْعَالِي الْقَدْرِ الْعَظِيمِ الْجَّاهِ وَعَلَى
الْهِوَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ أَمِينَ⁵

1. "Ey iman edenler! Sabırlı olun, sabır yarışında düşmanlarınızı geridebırakın, her an cihada hazırlıklı bulunun ve Allah'tan korkun kıkırtuluşa eresiniz." Âl-i İmrân Sûresi, 3:200.
2. "Benim âyetlerimi, az bir dünya menfaatiyle değiştirmeyin." Bakara Sûresi, 2:41.
3. "İzzet sahibi Rabbin, onların yakıştırdıklarından münezzehtir. Bütünpeygamberlere selâm olsun. Hamd ise Âlemlerin Rabbi olan Allah'amahsustur." Sâffât Sûresi, 37:180-182.
4. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Alîm-i Hakîmsin." Bakara Sûresi, 2:32.
5. Allahım! Kadri pek yüce ve makamı pek büyük olan Habibin, Ümmî Peygamber,Efendimiz Muhammed'e ve âline ve ashabına salât ve selâm et. Âmin.

Kudsî bir tarihçe

Kur'ân-ı Hakîmin mühim bir sırr-ı i'câzîsinin zuhurettiği senenin tarihi, yine lâfz-ı Kur'ân'dadır. Şöyle ki:

Kur'ân kelimesi, ebced hesabıyla 351 (üç yüz elli bir)'dir. İçinde iki *elif* var. Mahfî *elif*, “elfün” okunsa, “bin” mânâsındaki *elfün*'dür.^{HAŞİYE-1} Demek 1351 (bin üç yüz elli bir) senesine “sene-i Kur'ânîye” tabir edilebilir. Çünkü, lâfz-ı *Kur'ân*'daki tevafukatın sırr-ı acibi, Kur'ân'ın tefsiri olan Risale-i Nur eczalarında o sene göründü. Ve Kur'ân'daki Lâfz-ı Celâlin i'câzkârâne sırr-ı tevafuku aynı senede tezahür etti. Ve bir nakş-ı i'câzîyi gösterecek bir Kur'ân'ın yeni bir tarzda yazılması, aynı senede oluyor. Ve hatt-ı Kur'ân'ın tebdiline karşı, Kur'ân şakirtlerinin bütün kuvvetleriyle hatt-ı Kur'ânîyi muhafazaya çalışması aynı senededir. Ve Kur'ân'ın mühim ezvâk-ı i'câziyesi aynı senede tezahür ediyor. Hem aynı senede Kur'ân ile çok münasebettar hâdisât olmuş ve olacak gibi...

Haşîye-1 İlm-i sarf kaidesince, *feilün*, “fe'lün” okunur-*ketifün*, “ketfün” okunması gibi. Buna binaen, *elifün*, “elfün” okunur. O halde 1351 olur.

Altıncı Risale olan Altıncı Kısımın Zeyli

Es'ile-i Sitte

İstikbalde gelecek nefret ve tahkirden sakınmak için, şu mahrem zeyil yazılmıştır. Yani, “Tuh o asrın gayretsiz adamlarına!” denildiğizaman yüzümüze tükürükleri gelmemek için veyahut silmek içinyazılmıştır. Avrupa’nın insaniyetperver maskesi altında vahşî reislerinin sağır kulakları çınlasın! Ve bu vicdansız gaddarları bize musallat eden o insafsız zalimlerin görmeyen gözlerine sokulsun! Ve bu asırda, yüz bin cihette “Yaşasın Cehennem” dedirten mim’siz medeniyetperestlerin başlarına vurulmak için yazılmış bir arzıhaldir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَمَا لَنَا إِلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَيْنَا
سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَى مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللَّهِ
فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ¹

1. “O bize yollarımızı dos doğru gösterdiği halde, bize ne oluyor ki Allah’atevekkül etmeyelim? Bize yaptığınız ezâlara kesinlikle sabredeceğiz. Tevekkül etmek isteyenler sadece Allah’a güvensinler.” İbrahim Sûresi, 14:12.

BU YAKINLARDA ehl-i ilhâdın perde altında tecavüzleri gayet çirkin bir suret aldığından, çok biçare ehl-i imana ettikleri zalimâne ve dinsizcesine tecavüz nev’inden, bana, hususî ve gayr-ı resmî, kendim tamir ettiğim bir mâbedimde hususî bir iki kardeşimle hususî ibadetimde, gizli ezan ve kametimize müdahale edildi. “Niçin Arapça kamet ediyorsunuz ve gizli ezan okuyorsunuz?” denildi. Sükûtta sabrım tükendi. Kabil-i hitap olmayan öyle vicdansız alçaklara değil, belki milletin mukadderâtıyla keyfî istibdatla oynayan firavunmeşrep komitenin başlarına derim ki:

Ey ehl-i bid’a ve ilhâd! Altı sualime cevap isterim.

BİRİNCİSİ: Dünyada hükûmet süren, hükmeden her kavmin, hattâ insan eti yiyenyamyamların, hattâ vahşî, canavar bir çete reisinin bir usulü var, bir düsturla hükmeder. Siz hangi usulle bu acip tecavüzü yapıyorsunuz? Kanununuzu ibraz ediniz. Yoksa bazı alçak memurların keyiflerini kanun mu kabul ediyorsunuz? Çünkü böyle hususî ibâdâtta kanun yapılmaz ve kanun

olamaz.

İKİNCİSİ: Nev-i beşerde, hususan bu asr-ı hürriyette ve bilhassa medeniyet dairesinde, hemen umumiyetle hükûmfermâ hürriyet-i vicdan düsturunu kırmak ve istihfaf etmek ve dolayısıyla nev-i beşeri istihkar etmek ve itirazını hiçe saymak kadar cür’etinizle, hangi kuvvete dayanıyorsunuz? Hangi kuvvetiniz var ki, siz kendinize “lâdinî” ismi vermekle ne dine, ne dinsizliğe ilişmemeyi ilân ettiğiniz halde, dinsizliği mutaassıbâne kendine bir din ittihaz etmek tarzında, dine ve ehl-i dine böyle tecavüz, elbette saklı kalmayacak, sizden sorulacak. Ne cevap vereceksiniz?Yirmi hükûmetin en küçüğünün itirazına karşı dayanamadığınız halde,nasıl yirmi hükûmetin birden itirazını hiçe sayar gibi hürriyet-i vicdaniyeyi cebrî bir surette bozmaya çalışıyorsunuz?

ÜÇÜNCÜSÜ: Mezheb-i Hanefînin ulviyetine ve sâfiyetine münâfi bir surette, vicdanını dünyaya satan bir kısım ulemâü’s-sû’un yanlış fetvâlarıyla, benim gibi Şâfiî’l-mezhep adamlara hangi usulle teklif ediyorsunuz? Bu meslekte milyonlar etbâi bulunan Şâfiî mezhebini kaldırıp bütün Şâfiîleri Hanefîleştirdikten sonra, bana zulüm suretinde cebren teklif edilse, sizin gibi dinsizlerin bir usulüdür denilebilir. Yoksakeyfi bir alçaklıktır. Öylelerin keyfine tâbi değiliz ve tanımayız!

DÖRDÜNCÜSÜ: İslâmiyetle eskiden beri imtizaç ve ittihad eden, ciddî dindar ve dinine samimî hürmetkâr Türklük milliyetine bütün bütün zıt bir surette, frenklik mânâsında Türkçülük namıyla, tahrifdârâne ve bid’akârâne bir fetvâ ile “Türkçe kamet et” diye, benim gibi başka milletten olanlara teklif etmek hangi usulledir? Evet, hakikî Türklere pek hakikî dostâne ve uhuvvetkârâne münasebettar olduğum halde, böyle sizin gibi frenkmeşreplerin Türkçülüğüyle hiçbir cihette münasebetim yoktur. Nasıl bana teklif ediyorsunuz? Hangi kanunla?

Eğer milyonlarla efradı bulunan ve binler seneden beri milliyetini ve lisanını unutmayan ve Türklerin hakikî bir vatandaşı ve eskiden beri cihad arkadaşı olan Kürtlerin milliyetini kaldırıp onların dilini onlaraunutturduktan sonra, belki, bizim gibi ayrı unsurdan sayılanlarateklifiniz, bir nevi usul-ü vahşiyâne olur. Yoksa sırf keyfidir. Eşhâsın keyfine tebaiyet edilmez ve etmeyiz!

BEŞİNCİSİ: Bir hükûmet, kendi raiyetine ve raiyet kabul ettiği adamlara herbir kanunu tatbik etse de, raiyet kabul etmediği adamlara kanununu tatbik edemez. Çünkü onlar diyebilirler ki: “Madem biz raiyetiniz değiliz; siz de bizim hükûmetimiz değilsiniz.”

Hem hiçbir hükûmet iki cezayı birden vermez. Bir katili ya hapse atarveyahut idam eder. Hem hapisle ceza, hem idamla ceza bir yerde vermekhiçbir usulde

yoktur.

İşte, madem vatana ve millete hiçbir zararım dokunmadığı halde, beni sekiz senedir, en yabanî ve hariç bir milletten cânî bir adama dahi yapılmayan bir esaret altına aldınız. Cânileri affettiğiniz halde, hürriyetimi selb edip hukuk-u medeniyeden iskat ederek muamele ettiniz. “Bu da vatan evlâdıdır” demediğiniz halde, hangi usulle, hangi kanunla biçare milletinize rızaları hilâfına olarak tatbik ettiğiniz bu hürriyet-şiken usulünüzü, benim gibi her cihetle size yabancı bir adama teklif ediyorsunuz?

Madem Harb-i Umumîde ordu kumandanlarının şهادetiyle, vasıta olduğumuz çok fedakârlıkları ve vatan uğrunda cansiperâne mücahedeleri cinayet saydınız. Ve biçare milletin hüsn-ü ahlâkını muhafaza ve saadet-i dünyeviye ve uhreviyelerinin teminine pek ciddî ve tesirli çalışmayı hıyanet saydınız. Ve mânen menfaatsiz, zararlı, hatarlı, keyfî, küfrî frenk usulünü kendinde kabul etmeyen bir adama sekiz sene ceza verdiniz. (Şimdi cezayirmi sekiz sene oldu.) Ceza bir olur. Tatbikini kabul etmedim; cezayıçektirdiniz. İkinci bir cezayı cebren tatbik etmek hangi usulledir?

ALTINCISI: Madem sizlerle, itikadınızca ve bana edilen muameleye nazaran, küllî bir muhalefetimiz var. Siz dininizi ve âhiretinizi dünyanız uğrunda feda ediyorsunuz. Elbette, mâbeynimizde, tahmininizce bulunan muhalefet sırrıyla, biz dahi hilâfınıza olarak, dünyamızı dinimiz uğrunda ve âhiretimize her vakit feda etmeye hazırız. Sizin zalimâneve vahşiyâne hükmünüz altında bir iki sene zelîlâne geçecek hayatımızı, kudsî bir şهادeti kazanmak için feda etmek, bize âb-ı kevser hükmüne geçer. Fakat Kur’ân-ı Hakîmin feyzine ve işârâtına istinaden, sizi titretmek için, size kat’î haber veriyorum ki:

Beni öldürdükten sonra yaşayamayacaksınız. Kahharbir el ile, cennetiniz ve mahbubunuz olan dünyadan tard edilip ebedî zulûmata çabuk atılacaksınız. Arkamdan, pek çabuk sizin nemrutlaşmış reisleriniz gebertilecek, yanıma gönderilecek. Ben de huzur-u İlâhîde yakalarını tutacağım. Adalet-i İlâhiye onları esfel-i sâfilîne atmakla intikamımı alacağım.

Ey din ve âhiretini dünyaya satan bedbahtlar! Yaşamanızı isterseniz bana ilişmeyiniz. İlişseniz, intikamım muzaaf bir surette sizden alınacağını biliniz, titreyiniz! Ben rahmet-i İlâhîden ümit ederim ki, mevtim, hayatımdan ziyade dine hizmet edecek ve ölümüm başınızda bomba gibi patlayıp başınızıdağıtacak! Cesaretiniz varsa ilişiniz! Yapacağınız varsa göreceğiniz devar. Ben bütün tehdidâtınıza karşı, bütün kuvvetimle bu âyeti okuyorum:

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ
فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ
الْوَكِيلُ¹

1. "Onlar öyle kimselerdir ki, insanlar onlara 'Düşman size karşı büyük birkuvvet topladı; onlardan korkun' dedikleri zaman onların imanı ziyadeleşti ve 'Allah bize yeter; O ne güzel vekildir' dediler." Âl-i İmrân Sûresi, 3:173.

Yedinci Kısım

İşârât-ı Seb'a

فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ
بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ¹
يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا
أَنْ يَتِمَّ نُورُهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ²

1. "Allah'a ve Resulüne iman edin ki, o ümmî peygamber de Allah'a ve Onun sözlerine iman etmiştir. Ve ona uyun-tâ ki doğru yolu bulmuş olasınız." A'râf Sûresi, 7:158.

2. "Allah'ın nurunu üflemekle söndürmek isterler. Allah ise nurunu tamamlamaktan başka birşeye razı olmaz-kâfirler isterse hoşlanmasınlar." Tevbe Sûresi, 9:32.

Üç سوالin cevabı olarak Yedi İşarettir. Birinci سوال Dört İşarettir.

BİRİNCİ İŞARET

Şeâir-i İslâmiyeyi tağyire teşebbüs edenlerin senetleri ve hüccetleri, yine her fena şeylerde olduğu gibi, ecnebîleri körü körüne taklitçilik yüzünden geliyor. Diyorlar ki: "Londra'da ihtidâ edenler ve ecnebîlerden imana gelenler, memleketlerinde ezan ve kamet gibi çok şeyleri kendi lisanlarına tercüme ediyorlar, yapıyorlar. Âlem-i İslâm onlara karşı sükût ediyor, itiraz etmiyor. Demek bir cevaz-ı şer'î var ki sükût ediliyor."

Elcevap: Bu kıyasın o kadar zâhırbir farkı var ki, hiçbir cihette onlara kıyas etmek ve onları taklit etmek zîşuurun kârı değildir. Çünkü, ecnebî diyarına, lisan-ı şeriatta "dâr-ı harp" denilir. Dâr-ı harpte çok şeylere cevaz olabilir ki, diyar-ı İslâm'da mesağ olamaz.

Hem frengistan diyarı, Hıristiyan şevketi dairesidir. Istılâhât-ı şer'iyenin maânîsini ve kelimât-ı mukaddesenin mefâhimini lisan-ı hal ile telkin edecek ve ihsas edecek bir muhit olmadığından, bilmeceburiye, kudsî maânî, mukaddes elfâza tercih edilmiş; maânî için elfaz terk edilmiş, ehvenüşşer ihtiyar edilmiş. Diyar-ı İslâm'da ise, muhit, o kelimât-ı mukaddesenin meâl-i icmâlîsini ehl-i İslâma lisan-ı hal ile ders veriyor. An'ane-i İslâmiye ve İslâmî tarih ve umum şeâir-i İslâmiye ve umum erkân-ı İslâmiyete ait muhaverât-ı ehl-i İslâm, o kelimât-ı mukaddesenin mücmel meallerini, mütemadiyen ehl-i imana telkin ediyorlar. Hattâ, şu memleketin maâbid ve medâris-i diniyesinden başka, makberistanın mezar taşları dahi birer telkin edici, birer muallim hükmündedir ki, o maânî-i mukaddeseyi ehl-i imana ihtar ediyorlar. Acaba kendine Müslüman

diyen bir adam, dünyanın bir menfaati için bir günde elli kelime frengî lügatından taallüm ettiği halde, elli senede ve hergünde elli defa tekrar ettiği *Sübhanallah*, *Elhamdü lillâh* ve *Lâ ilâhe illâllah* ve *Allahu ekber* gibi mukaddes kelimeleri öğrenmezse, elli defa hayvandan daha aşağı düşmez mi? Böyle hayvanlar için bu kelimât-ı mukaddese tercüme ve tahrif edilmez ve tehcir edilmezler. Onları tehcir ve tağyir etmek, bütün mezar taşlarını hâkketmektir; bu tahkire karşı titreyen mezaristandaki ehl-i kuburu aleyhlerine döndürmektir.

Ehl-i ilhâda kapılan ulemâü's-sû', milleti aldatmak için diyorlar ki: "İmam-ı Âzam, sair imamlara muhalif olarak demiş ki: 'İhtiyaç olsa, diyar-ı baîdede, Arabî hiç bilmeyenlere, ihtiyaç derecesine göre, Fâtiha yerine Fârisî tercümesi cevazı var.'¹ Öyle ise biz de muhtacız, Türkçe okuyabiliriz."

1. Serahsî, el-Mebsût, 1:37; 234; Kâsânî, Bedâiu's-Sanâî', 1:112.

Elcevap: İmam-ı Âzaminbu fetvâsına karşı, başta âzamî imamların en mühimleri ve sair on iki eimme-i müçtehidîn, o fetvânın aksine fetvâ veriyorlar. Âlem-i İslâmın cadde-i kübrâsı, o umum eimmenin caddesidir; muazzam ümmet, cadde-i kübrâda gidebilir. Başka hususî ve dar caddeye sevk edenler, idlâl ediyorlar.

İmam-ı Âzamin fetvâsı beş cihette hususîdir.

Birincisi: Merkez-i İslâmiyetten uzak diyar-ı âharde bulunanlara aittir.

İkincisi: İhtiyac-ı hakikîye binaendir.

Üçüncüsü: Bir rivayette¹ lisan-ı ehl-i Cennetten sayılan Fârisî lisanıyla tercüme mahsustur.

Dördüncüsü: Fâtiha'ya mahsus olarak cevaz verilmiş-tâ Fâtiha'yı bilmeyen namazı terk etmesin.

Beşincisi: Kuvvet-i imandan gelen bir hamiyet-i İslâmiye ile, maânî-i mukaddesenin, avâmın tefehhümüne medar olmak için cevaz gösterilmiş. Halbuki, zaaf-ı imandan gelen ve menfi fikr-i milliyetten çıkan ve lisan-ı Arabîye karşı nefret ve zaaf-ı imandan tevellüt eden meyl-i tahrip saikasıyla tercüme edip Arabî aslını terk etmek, dini terk ettirmektir!

1. Aliyyü'l-Kârî, el-Esrâru'l-Merfûa, s. 182.

İKİNCİ İŞARET

Şeâir-i İslâmiyeyi tağyir edenehl-i bid'a, evvelâ ulemâü's-sû'dan fetvâ istediler. Sabıkan beş vecihle hususî olduğunu gösterdiğimiz fetvâyı gösterdiler.

Saniyen, ehl-i bid'a, ecnebî inkılâpçılarından böyle meş'um bir fikir aldılar ki: Avrupa, Katolik mezhebini beğenmeyerek, başta ihtilâlciler, inkılâpçılar ve feylesoflar olarak, Katolik mezhebine göre ehl-i bid'a ve Mutezile telâkki edilen Protestanlık mezhebini iltizam edip, Fransızların İhtilâl-i Kebîrinden istifade

ederek, Katolik mezhebini kısmen tahrip edip Protestanlığı ilân ettiler. İşte, körü körüne taklitçiliğe alışan buradaki hamiyetfuruşlar diyorlar ki: “Madem Hristiyan dininde böyle bir inkılâp oldu; bidâyette inkılâpçılara mürted denildi, sonra Hristiyan olarak yine kabul edildi. Öyle ise, İslâmiyette de böyle dinî bir inkılâp olabilir.”

Elcevap: Bu kıyasın, Birinci İşaretteki kıyastan daha ziyade farkı zâhirdir. Çünkü, din-i İsevîde, yalnız esâsât-ı diniye Hazret-i İsâ Aleyhisselâmdan alındı. Hayat-ı içtimaiyeye ve fûruat-ı şer’iyeye dair ekser ahkâmlar, Havariyun ve sair rüesa-yı ruhaniye tarafından teşkil edildi. Kısım-ı âzamı kütüb-ü sabıka-i mukaddeseden alındı. Hazret-i İsâ Aleyhisselâm dünyaca hâkim ve sultan olmadığından ve kavânin-i umumiye-i içtimaiyeye merci olmadığından, esâsât-ı diniyesi, hariçten bir libas giydirilmiş gibi şeriat-ı Hristiyanıye namına örfî kanunlar, medenî düsturlar alınmış, başka bir suret verilmiş. Bu suret tebdil edilse, o libas değiştirilse, yine Hazret-i İsâ Aleyhisselâmın esas dini bâki kalabilir, Hazret-i İsâ Aleyhisselâmı inkâr ve tekzip çıkmaz.

Halbuki, din ve şeriat-ı İslâmiyenin sahibi olan Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâm iki cihanın sultanı, şark ve garp ve Endülüs ve Hind birer taht-ı saltanatı olduğundan, din-i İslâmın esâsâtını bizzat kendisi gösterdiği gibi, o dinin teferruatını ve sair ahkâmını, hattâ en cüz’î âdâbını dahi bizzat o getiriyor, o haber veriyor, o emir veriyor. Demek, fûruat-ı İslâmiye, değişmeye kâbil bir libas hükmünde değil ki, onlar tebdil edilse esas din bâki kalabilsin. Belki, esas-ı dine bir cesettir, lâakal bir cilttir. Onunla imtizaç ve iltiham etmiş; kabil-i tefrik değildir.

Onları tebdil etmek, doğrudan doğruya Sahib-i Şeriatı inkâr ve tekzip etmek çıkar.

Mezâhibin ihtilâfı ise, Sahib-i Şeriatin gösterdiği nazarîdüsturların tarz-ı tefehhümünden ileri gelmiştir. “Zaruriyât-ı diniye” denilen ve kabil-i tevîl olmayan ve “muhkemat” denilen düsturları ise, hiçbir cihette kabil-i tebdil değildir ve medar-ı içtihağ olamaz. Onları tebdil eden, başını dinden çıkarıyor, ¹

يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الْقَوْسِ kaidesine dahil oluyor.

1. “Okun yaydan fırlaması gibi dinden çıkarlar.” *Buhârî*, Enbiyâ: 6; Menâkıb: 25; Meğâzî: 61; Fedâilü’l-Kur’ân: 36; Edeb: 95; Tevhid: 23, 57; İstîbâ: 95; *Müslim*, Zekât: 142-144, 147, 148, 154, 156, 159; *Ebü Dâvud*, Sünnet: 28; *Tirmizî*, Fiten: 24; *Nesâî*, Zekât: 79; Tahrîm: 26; *İbnî Mâce*, Mukaddime: 12; *Muvattâ’*, Messû’l-Kur’ân: 10; *Müsned*, 1:88, 3:5, 4:145, 5:42.

Ehl-i bid’a, dinsizliklerine ve ilhâdlarına şöyle bir bahane buluyorlar; diyorlar ki: “Âlem-i insaniyetin müteselsil hâdisâtına sebep olan Fransız İhtilâl-i Kebîrinde, papazlara ve rüesa-yı ruhaniyeye ve onların mezheb-i hâssı olan Katolik mezhebine hücum edildi ve tahrip edildi. Sonra, çoklar tarafından tasvip edildi. Frenkler dahi ondan sonra daha ziyade terakki ettiler.”

Elcevap: Bu kıyasın dahi, evvelki kıyaslar gibi, farkı zâhirdir. Çünkü, Fransızlarda havas ve hükûmet adamları elinde çok zaman din-i Hıristiyanî, bhusus Katolik mezhebi, bir vasıta-i tahakküm ve istibdat olmuştu. Havas, o vasıtayla nüfuzlarını avam üzerinde idame ediyorlardı. Ve “serseri” tabir ettikleri avam tabakasında intibaha gelen hamiyetperverlerini ve havas zalimlerin istibdadına karşı hücum eden hürriyetperverlerin mütefekkir kısımlarını ezmeye vasıta olduğundan ve dört yüz seneye yakın frengistanda ihtilâllerle istirahat-i beşeriyeyi bozmaya ve hayat-ı içtimaiyeyi zîrûzeber etmeye bir sebep telâkki edildiğinden, o mezhebe, dinsizlik namına değil, belki Hıristiyanlığın diğer bir mezhebi namına hücum edildi. Ve tabaka-i avamda ve feylesoflarda bir küsmek, bir adâvet hâsıl olmuştu ki, malûm hadise-i tarihiye vukua gelmiştir.

Halbuki, din-i Muhammedî(a.s.m.) ve şariat-ı İslâmiyeye karşı hiçbir mazlumun, hiçbir mütefekkirin hakkı yoktur ki, ondan şekvâ etsin. Çünkü onları küstürmüyor, onları himaye ediyor. Tarih-i İslâm meydandadır. İslâmlar içinde bir iki vukuattan başka dahilî muharebe-i diniye olmamış. Katolik mezhebi ise, dört yüz sene ihtilâlât-ı dahiliyeye sebep olmuş.

Hem İslâmiyet, havastan ziyade, avâmın tahassungâhı olmuştur. Vücub-u zekât ve hurmet-i ribâ ile, havassı, avâmın üstünde müstebit yapmak değil, bir

cihette hâdim yapıyor, خَيْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ
² diyor.

Hem Kur’ân-ı Hakîm lisanıyla أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ.. أَفَلَا تَعْقِلُونَ..
أَفَلَا يَتَفَكَّرُونَ⁵ gibi kudsîhavaleler ile akli istişhad ediyor ve ikaz ediyor ve

akla havale ediyor, tahkike sevk ediyor. Onunla, ehl-i ilim ve ashab-ı akla, din namına makam veriyor, ehemmiyet veriyor. Katolik mezhebi gibi akli azletmiyor, ehl-i tefekkürü susturmuyor, körü körüne taklit istemiyor.

1. “Milletin efendisi, onlara hizmet edendir.” el-Mağribî, *Câmiu’s-Şeml*, 1:450, no. 1668; el-Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2:463.
2. “İnsanların en hayırlısı onlara en faydalı olandır.” el-Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, 2:463; el-Münâvî, *Feyzü’l-Kadir*, 3:481, no. 4044.
3. “Akıl etmiyor musunuz?” Bakara Sûresi, 2:44.
4. “İyice düşünmüyorlar mı?” Nisâ Sûresi, 4:82.
5. “Hiç tefekkür etmezler mi?” En’âm Sûresi, 6:50.

Hakikî Hıristiyanlık değil, belki şimdiki Hıristiyan dininin esasıyla İslâmiyetin esası mühim bir noktadan ayrıldığından, sabık farklar gibi çok cihetlerle ayrı ayrı gidiyorlar. O mühim nokta şudur:

İslâmiyet, tevhid-i hakikîdinidir ki, vasıtaları, esbabları iskat ediyor, enâniyeti kırıyor, ubûdiyet-i hâlisâ tesis ediyor. Nefsin rububiyetinden tut, tâ her nevi rububiyet-i bâtılayı kat ediyor, reddediyor. Bu sır içindir ki, havastan bir büyük insan tam dindar olsa, enâniyeti terk etmeye mecbur olur. Enâniyeti terk

etmeyen, salâbet-i diniyeyi ve kısmen de dinini terk eder.

Şimdiki Hristiyanlıkdini ise, velediyet akidesini kabul ettiği için, vesait ve esbaba tesir-i hakikî verir. Din namına enâniyeti kırmaz; belki “Hazret-i İsâ Aleyhisselâmın bir mukaddes vekili” diye, o enâniyete bir kudsiyet verir. Onun için, dünyaca en büyük makam işgal eden Hristiyan havasları tam dindar olabilirler. Hattâ Amerika’nın esbak Reiscumhuru Wilson ve İngilizin esbak Reis-i Vükelâsı Lloyd George gibi çoklar var ki, mutaassıp birer papaz hükmünde dindar oldular. Müslümanlarda ise, öyle makamlara girenler, nadiren tam dindar ve salâbetli kalırlar. Çünkü gururu ve enâniyeti bırakamıyorlar. Takvâ-yı hakikî ise, gurur ve enâniyetle içtima edemiyor.

Evet, nasıl ki Hristiyan havassının taassubu, Müslüman havaslarının adem-i salâbeti mühim bir farkı gösteriyor; öyle de, Hristiyandan çıkan feylesoflar dinlerine karşı lâkayt veya muarız vaziyeti alması ve İslâmdan çıkan hükemaların kısm-ı âzamı hikmetlerini esâsât-ı İslâmiyeye bina etmesi, yine mühim bir farkı gösteriyor.

Hem ekseriyetle zindanlara ve musibetlere düşen âmi Hristiyanlar, dinden medet beklemiyorlar. Eskiden çoğu dinsiz oluyordular. Hattâ Fransa’nın İhtilâl-i Kebîrini çıkaran ve “serseri dinsiz” tabir edilen, tarihçe meşhur inkılâpçılar, o musibettede avam kısmıdır. İslâmiyette ise, ekseriyet-i mutlaka ile hapse ve musibete düşenler, dinden medet beklerler ve dindar oluyorlar. İşte bu hal dahi mühim bir farkı gösteriyor.

ÜÇÜNCÜ İŞARET

Ehl-i bid’adiyorlar ki: “Bu taassub-u dinî bizi geri bıraktı. Bu asırda yaşamak, taassubu bırakmakla olur. Avrupa taassubu bıraktıktan sonra terakki etti.”

Elcevap: Yanlışsınız ve aldanmışsınız! Veya aldatıyorsunuz. Çünkü Avrupa, dinine mutaassıptır. Hattâ bir âdi Bulgara veya bir nefer-i İngilize veya bir serseri Fransıza, “Sarık sar. Sarmazsan hapse atılacaksın” denilse, taassupları muktezasınca diyecek: “Hapse değil, öldürseniz bile dinime ve milliyetime bu hakareti yapmayacağım.”

Hem tarih şahittir ki, ehl-i İslâmne vakit dinine tam temessük etmişse, o zamana nisbeten terakki etmiş; ne vakit salâbeti terk etmişse, tedennî etmiş. Hristiyanlık ise bilâkistir. Bu da mühim bir fark-ı esasîden neş’et etmiş.

Hem İslâmiyet sair dinlere kıyas edilmez. Bir Müslüman, İslâmiyetten çıksa ve dinini terk etse, daha hiçbir peygamberi kabul edemez. Belki Cenâb-ı Hakkı dahi ikrar edemez ve belki hiçbir mukaddes şeyi tanımaz; belki kendinde kemâlâta medar olacak bir vicdan bulunmaz, tefessüh eder. Onun için, İslâmiyet nazarında harbî kâfirin hakk-ı hayatı var. Hariçte olsa, musalâha etse; dahilde

olsa, cizye verse İslâmiyetçe hayatı mahfuzdur. Fakat mürtedin hakk-ı hayatı yoktur. Çünkü vicdanı tefessüh eder, hayat-ı içtimaiyeye bir zehir hükmüne geçer. Halbuki, Hıristiyanın bir dinsizi, yine hayat-ı içtimaiyeye nâfi bir vaziyette kalabilir. Bazı mukaddesâtı kabul eder ve bazı peygamberlere inanabilir ve Cenâb-ı Hakkı bir cihette tasdik edebilir.

Acaba, bu ehl-i bid'ave doğrusu ehl-i ilhâd, bu dinsizlikte hangi menfaati buluyorlar? Eğer idare ve âsâyişi düşünüyorlarsa, Allah'ı bilmeyen dinsiz on serserinin idaresi ve şerlerini def etmesi, bin ehl-i diyanetin idaresinden daha müşküldür. Eğer terakkiyi düşünüyorlarsa, öyle dinsizler idare-i hükûmete muzır oldukları gibi, terakkiye dahi mânidirler; terakki ve ticaretin esası olan emniyet ve âsâyişi kırıyorlar. Doğrusu, onlar meslekçe tahribatçıdırlar. Dünyada en büyük ahmak odur ki, böyle dinsiz serserilerden terakki ve saadet-i hayatiyeyi beklesin.

Böyle ahmaklardan mühim bir mevkii işgal eden birisi demiş ki: “Biz Allah Allah diye diye geri kaldık; Avrupa top tüfek diye diye ileri gitti.”

“Cevâbü'l-ahmaki's-sükût” kaidesince, böylelere karşı cevap sükûttur. Fakat bazı ahmakların arkasında bedbaht âkıllar bulunduğundan deriz ki:

Ey biçareler! Bu dünya bir misafirhanedir. Her günde otuz bin şahit, cenazeleriyle “El-mevtü hakkun” hükmünü imza ediyorlar ve o dâvâyâ şehadet ediyorlar. Ölümü öldürebilir misiniz? Bu şahitleri tekzip edebilir misiniz? Madem edemiyorsunuz; mevt Allah Allah dedirtir. Sekeratta Allah Allah yerine hangi topunuz, hangi tüfeğiniz, zulümat-ı ebedîyi o sekerattakinin önünde ışıktandırır, ye's-i mutlakını ümid-i mutlaka çevirebilir?

Madem ölüm var, kabre girilecek, bu hayat gidiyor, bâki bir hayat geliyor. Bir defa top tüfek denilse, bin defa Allah Allahdemek lâzım gelir. Hem Allah yolunda olsa, tüfek de Allah der, top daAllahu ekber diye bağırır, Allah ile iftar eder, imsak eder.

DÖRDÜNCÜ İŞARET

Tahribatçı ehl-i bid'a iki kısımdır.

Bir kısmı, güya din hesabına, İslâmiyete sadakat namına, güya dini milliyetle takviye etmek için, “Zaafa düşmüş din şecere-i nuraniyesini milliyet toprağında dikmek, kuvvetleştirmek istiyoruz” diye, dine taraftar vaziyeti gösteriyorlar.

İkinci kısım, millet namına, milliyet hesabına, unsuriyete kuvvet vermek fikrine binaen, “Milleti İslâmiyetle aşılama istiyoruz” diye, bid'aları icad ediyorlar.

Birinci kısma deriz ki:

Ey “sadıkahmak” ıtlakına mâsadak biçare ulemâü’s-sû’ veya meczup, akılsız, cahil sufiler! Hakikat-i kâinat içinde kökü yerleşmiş ve hakaik-i kâinata kökler salmış olan şecere-i tûbâ-i İslâmiyet, mevhum, muvakkat, cüz’î, hususî, menfî, belki esassız, garazkâr, zulümkâr, zulmanî unsuriyet toprağına dikilmez. Onu oraya dikmeye çalışmak, ahmakane ve tahripkârâne, bid’akârâne bir teşebbüstür.

İkinci kısım milliyetçilere deriz ki:

Ey sarhoş hamiyetfuruşlar! Bir asır evvel milliyet asrı olabilirdi. Şu asır, unsuriyet asrı değil. Bolşevizm, sosyalizm meseleleri istilâ ediyor, unsuriyet fikrini kırıyor, unsuriyet asrı geçiyor. Ebedî ve daimî olan İslâmiyet milliyeti, muvakkat, dağdağalı unsuriyetle bağlanmaz ve aşılalmaz. Ve aşılama olsa da, İslâm milletini ifsad ettiği gibi, unsuriyet milliyetini dahi ıslah edemez, ibkâ edemez.

Evet, muvakkat aşulamakta bir zevk ve bir muvakkat kuvvet görünüyor; fakat pek muvakkat ve âkıbeti hatarlıdır. Hem Türk unsurunda ebedî kabil-i iltiyam olmamak suretinde bir inşikak çıkacak. O vakit milletin kuvveti, bir şık bir şikkın kuvvetini kırdığı için, hiçe inecek. İki dağ birbirine karşı bir mizanın iki gözünde bulunsa, bir batman kuvvet, o iki kuvvetle oynayabilir, yukarı kaldırır, aşağı indirir.

İkinci Sual, İki İşarettir.

Birinci İşaret ki, Beşinci İşarettir. Mühim bir سوالin gayet muhtasar bir cevabıdır.

Sual: Âhırzamanda Hazret-i Mehdî geleceğine ve fesada girmiş âlemi ıslah edeceğine dair¹ müteaddit rivâyât-ı sahiha var. Halbuki şu zaman cemaat zamanıdır, şahıs zamanı değil. Şahıs ne kadar dâhi ve hattâ yüz dahi derecesinde olsa, bir cemaatin mümessili olmazsa, bir cemaatin şahs-ı mânevîsini temsil etmezse, muhalif bir cemaatin şahs-ı mânevîsine karşı mağlûptur. Şu zamanda, kuvvet-i velâyeti ne kadar yüksek olursa olsun, böyle bir cemaat-i beşeriyenin ifsâdât-ı azîmesi içinde nasıl ıslah eder? Eğer Mehdînin bütün işleri harika olsa, şu dünyadaki hikmet-i İlâhiyeye ve kavânin-i âdetullaha muhalif düşer. Bu Mehdî meselesinin sırrını anlamak istiyoruz.

1. Ebû Dâvûd, Mehdî, 7; Tirmizî, Fiten, 53; İbni Mâce, Fiten, 34; Kenzü’l-Ummal, 14:261-276.

Elcevap: Cenâb-ı Hak, kemâl-i rahmetinden, şariat-ı İslâmiyenin ebediyetine bir eser-i himayet olarak, herbir fesad-ı ümmet zamanında bir muslih veya bir müceddid veya bir halife-i zîşan veya bir kutb-u âzam veya bir mürşid-i ekmel veyahut bir nevi mehdî hükmünde mübarek zatları göndermiş, fesadı izale edip milleti ıslah etmiş, din-i Ahmedîyi (a.s.m.) muhafaza etmiş.

Madem âdeti öyle cereyan ediyor. Âhırzamanın büyük fesadı zamanında,

elbette en büyük bir müçtehid, hem en büyük bir müceddid, hem hâkim, hem mehdî, hem mürşid, hem kutb-u âzam olarak bir zât-ı nuranîyi gönderecek ve o zat da ehl-i beyt-i Nebevîden olacaktır. Cenâb-ı Hak bir dakika zarfında beyne's-semâ ve'l-arz âlemini bulutlarla doldurup boşalttığı gibi, bir saniyede denizinfirtınalarını teskin eder. Ve bahar içinde bir saatte yaz mevsimininnümunesini ve yazda bir saatte kış fırtınasını icad eden Kadîr-i Zülcelâl, Mehdî ile de âlem-i İslâmın zulûmatını dağıtabilir. Ve vaad etmiştir; vaadini elbette yapacaktır.

Kudret-i İlâhiyenoktasında bakılsa, gayet kolaydır. Eğer daire-i esbab ve hikmet-i Rabbâniye noktasında düşünülse, yine o kadar mâkul ve vukua lâyıktır ki, “Eğer Muhibir-i Sadıktan rivayet olmazsa dahi, herhalde öyle olmak lâzım gelir ve olacaktır” diye ehl-i tefekkür hükmeder. Şöyle ki:

Felillâhilhamd,

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا
مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ
فِي الْعَالَمِيْنَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ

1. Allahum! Tıpkı âlemlerde İbrahim'e ve İbrahim'in âline salât ettiğin gibi, Efendimiz Muhammed'e ve Efendimiz Muhammed'in âline de salât et. Muhakkak ki Sen her türlü hamd ve övgüye nihayetsiz derecede lâyıksın ve şan ve şerefin herşeyden nihayetsiz derecede yüksektir.

duası—umum ümmet, umum namazında, günde beş defa tekrar ettikleri bu dua—bilmüşahede kabul olmuştur ki, Âl-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, Âl-i İbrahim Aleyhisselâm gibi öyle bir vaziyet almış ki, umum mübarek silsilelerin başında, umum aktar ve âsârın mecmalarında o nuranî zatlar kumandanlık ediyorlar.^{HAŞİYE-1} Ve öyle bir kesrettedirler ki, o kumandanların mecmuu, muazzam bir ordu teşkil ediyorlar. Eğer maddî şekle girse ve bir tesanütle bir fırka vaziyetini alsalar, İslâmiyet dinini milliyet-i mukaddese hükmünde rabîta-i ittifak ve intibah yapsalar, hiçbir milletin ordusu onlara karşı dayanamaz. İşte, o pek kesretli o muktedir ordu, Âl-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmdır ve Hazret-i Mehdînin en has ordusudur.

Haşiye-1 Hattâ onlardan bir tanesi olan Seyyid Ahmed es-Sünûsî, milyonlar müride kumandanlık ediyor. Seyyid İdris gibi diğer bir zat, yüz binden fazla Müslümanlara kumandanlık ediyor. Seyyid Yahyâ gibi bir başka seyid, yüz binler adamlara emirlik ediyor, ve hâkezâ... Bu seyitler kabilesinin efradlarında böyle zâhirî kahramanlar çok olduğu gibi, Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî, Seyyid Ebu'l-Hasen-i Şâzeli, Seyyid Ahmed-i Bedevî gibi mânevî kahramanların kahramanları dahi varlarmış.

Evet, bugün tarih-i âlemde hiçbir nesil, şecere ile ve senetlerle ve an'ane ile birbirine muttasıl ve en yüksek şeref ve âli hasep ve asil neseple mümtaz hiçbir nesil yoktur ki, Âl-i Beytten gelen seyidler nesli kadar kuvvetli ve ehemmiyetli bulunsun. Eski zamandan beri bütün ehl-i hakikatin fırkaları başında onlar ve ehl-i kemâlin namdar reisleri yine onlardır. Şimdi de, kemiyeten milyonları geçen bir nesl-i mübarektir. Mütenebbih ve kalbleri imanlı ve muhabbet-i Nebevî ile dolu ve cihandeğer şeref-i intisabıyla serfirazdırlar. Böyle bir cemaat-i

azîme içindeki mukaddes kuvveti tehyî edecek ve uyandıracak hâdisât-ı azîme vücuda geliyor. Elbette o kuvvet-i azîmedeki bir hamiyet-i âliye feveran edecek ve Hazret-i Mehdî başına geçip tarik-i hak ve hakikate sevk edecek. Böyle olmak ve böyle olmasını, bu kıştan sonra baharın gelmesi gibi, âdetullahtan ve rahmet-i İlâhiyeden bekleriz ve beklemekte haklıyız.

İkinci İşaret, yani:

ALTINCI İŞARET

Hazret-i Mehdînin cemiyet-i nuraniyesi, Süfyankomitesinin tahribatçı rejim-i bid'akârânesini tamir edecek, Sünnet-i Seniyyeyi ihyâ edecek, yani âlem-i İslâmiyette risalet-i Ahmediyeyi (a.s.m.) inkâr niyetiyle şariat-ı Ahmediyeyi (a.s.m.) tahribe çalışan Süfyan komitesi, Hazret-i Mehdî cemiyetinin mucizekâr mânevî kılıcıyla öldürülecek ve dağıtılacak.

Hem âlem-i insaniyette inkâr-ı ulûhiyetniyetiyle medeniyet ve mukaddesât-ı beşeriyeyi zîrûzeber eden Deccal komitesini, Hazret-i İsâ Aleyhisselâmın din-i hakikîsini İslâmiyetin hakikatiyle birleştirmeye çalışan hamiyetkâr ve fedakâr bir İsevî cemaati namı altında ve “Müslüman İsevîleri” ünvanına lâayık bir cemiyet, o Deccal komitesini, Hazret-i İsâ Aleyhisselâmın riyaseti altında öldürecek ve dağıtacak, beşeri inkâr-ı ulûhiyetten kurtaracak.

Şu mühim sır pek uzundur. Başka yerlerde bir nebze bahsettiğimizden, burada bu kısa işaretle iktifâ ediyoruz.

YEDİNCİ İŞARET

Yani Üçüncü Sual: Diyorlar ki: “Senin eski zamandaki müdafaatın ve İslâmiyet hakkındaki mücahedâtın, şimdiki tarzda değil. Hem Avrupa’ya karşı İslâmiyeti müdafa eden mütefekkirîn tarzında gitmiyorsun. Neden Eski Said vaziyetini değiştirdin? Neden mânevî mücahidîn-i İslâmiyetarızında hareket etmiyorsun?”

Elcevap: Eski Said ile mütefekkirîn kısmı, felsefe-i beşeriyenin ve hikmet-i Avrupaiyenin düsturlarını kısmen kabul edip, onların silâhlarıyla onlarla mübareze ediyorlar, bir derece onları kabul ediyorlar. Bir kısım düsturlarını, fûnun-u müsbete suretinde lâyetezelzel teslim ediyorlar; o suretle, İslâmiyetin hakikî kıymetini gösteremiyorlar. Adeta, kökleri çok derin zannettikleri hikmetin dallarıyla İslâmiyeti aşıyorlar, güya takviye ediyorlar. Bu tarzda galebe az olduğundan ve İslâmiyetin kıymetini bir derece tenzil etmek olduğundan, o mesleği terk ettim.

Hem bilfiilgösterdim ki, İslâmiyetin esasları o kadar derindir ki, felsefenin en derin esasları onlara yetişmez, belki sathî kalır. Otuzuncu Söz, Yirmi Dördüncü Mektup, Yirmi Dokuzuncu Söz bu hakikati burhanlarıyla ispat ederek

göstermiştir. Eski meslekte, felsefeyi derin zannedip, ahkâm-ı İslâmiyeyi zâhirî telâkki edip, felsefenin dallarıyla bağlamakla durutmak ve muhafaza edilmek zannediliyordu. Halbuki, felsefenin düsturlarının ne haddi var ki onlara yetişsin?

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ¹

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا
لِنَهْتَدِلَوْلَا أَنْ هَدَيْنَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا
بِالْحَقِّ²

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا
مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى
آلِ إِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ³

1. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Alîm-i Hakîmsin." Bakara Sûresi, 2:32.

2. "Dediler; Bizi buna erîştiren Allah'a hamd olsun; ve eğer Allah hidayetemeseydi, biz kendiliğimizden buna erişemezdik. Gerçekten Rabbimizin peygamberleri bize hakkı getirdiler." A'râf Sûresi, 7:43.

3. Allahum! Tıpkı âlemlerde İbrahim'e ve İbrahim'in âline salât ettiğin gibi, Efendimiz Muhammed'e ve Efendimiz Muhammed'in âline de salât et. Muhakkak ki Sen her türlü hamd ve övgüye nihayetsiz derecede lââykısın ve şan ve şerefine herşeyden nihayetsiz derecede yüksektir.

Sekizinci Kısım olan

Rumuzât-ı Semâniye

Sekiz Remizdir, yani sekiz küçük risaledir. Şu remizlerin esası, ilm-i cifrîn mühim bir düsturu ve ulûm-u hafîyenin mühim bir anahtarı ve bir kısım esrar-ı gaybiye-i Kur'âniyenin mühim bir miftahı olan tevafuktur. İleride başka bir mecmuada neşredileceğinden buraya derc edilmedi.

Dokuzuncu Kısım

Telvihât-ı Tis'a

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ¹

Şu kısım, turuk-u velâyet hakkında olup Dokuz Telvihtir.

BİRİNCİ TELVİH

Tasavvuf, tarikat, velâyet, seyr ü sülûk namları altında şirin, nuranî, neş'eli, ruhanî bir hakikat-i kudsiye vardır ki, o hakikat-i kudsiyeyi ilân eden, ders veren, tavsif eden binler cilt kitap, ehl-i zevk ve keşfin muhakkikleri yazmışlar, o

hakikati ümmete ve bize söylemişler. جَزَاهُمُ اللَّهُ خَيْرًا كَثِيرًا² Biz, o muhit denizinden birkaç katre hükmünde birkaç reşhalarını şu zamanın bazı ilcaatına binaen göstereceğiz.

1. "İyi bilin ki, Allah'ın dostları için ne bir korku vardır, ne de onlar mahzun olurlar." Yunus Sûresi, 10:62.

2. Allah onları bol hayırla mükâfatlandırsın.

Sual: Tarikat nedir?

Elcevap: Tarikatin gaye-i maksadı, marifetve inkişaf-ı hakaik-i imaniye olarak, Mirac-ı Ahmedînin (a.s.m.) gölgesinde ve sâyesi altında kalb ayağıyla bir seyr ü sülûk-i ruhanî neticesinde, zevkî, hâlî ve bir derece şuhudî hakaik-i imaniye ve Kur'âniyeye mazhariyet; "tarikat," "tasavvuf" namıyla ulvî bir sırr-ı insanî ve bir kemâl-i beşerîdir.

Evet, şu kâinatta insan bir fihriste-i câmia olduğundan, insanın kalbi binler âlemin harita-i mâneviyesi hükmündedir. Evet, insanın kafasındaki dimağı, hadsiz telsiz telgraf ve telefonların santral denilen merkezi misillü, kâinatın bir nevi merkez-i mânevîsi olduğunu gösteren hadsiz fûnun ve ulûm-u beşeriye olduğu gibi, insanın mahiyetindeki kalbi dahi, hadsiz hakaik-i kâinatın mazharı, medarı, çekirdeği olduğunu, had ve hesaba gelmeyen ehl-i velâyetin yazdıkları milyon-larla nuranî kitaplar gösteriyorlar.

İşte, madem kalb ve dimağ-ı insanî bu merkezdedir; çekirdek haletinde bir şecere-i azîmenin cihazatını tazammun eder ve ebedî, uhrevî, haşmetli bir

makinenin âletleri ve çarkları içinde derc edilmiştir. Elbette ve herhalde, o kalbin Fâtırı, o kalbi işlettiğini ve bilkuvve tavırdan bilfiil vaziyetine çıkarmasını ve inkişafını ve hareketini irade etmiş ki, öyle yapmış. Madem irade etmiş; elbette o kalb dahi akıl gibi işleyecek. Ve kalbi işletmek için en büyük vasıta, velâyet merâtibinde zikir-i İlâhî ile tarikat yolunda hakaik-i imaniyeye teveccüh etmektir.

İKİNCİ TELVİH

Bu seyr ü sülûk-i kalbînin ve hareket-i ruhaniyenin miftahları ve vesileleri, zikir-i İlâhî ve tefekkürdür. Bu zikir ve fikrin mehâsini tâdâd ile bitmez. Hadsiz fevâid-i uhreviyeden ve kemâlât-ı insaniyeden kat-ı nazar, yalnız şu dağdağalı hayat-ı dünyeviyeye ait cüz'î bir faidesi şudur ki:

Her insan, hayatın dağdağasından ve ağır tekâlifinden bir derece kurtulmak ve teneffüs etmek için, herhalde bir teselli ister, bir zevki arar ve vahşeti izale edecek bir ünsiyeti taharri eder. Medeniyet-i insaniye neticesindeki içtimâât-ı ünsiyetkârâne, on insanda bir ikisine muvakkat olarak, belki gafletkârâne ve sarhoşçasına bir ünsiyet ve bir ülfet ve bir teselli verir. Fakat yüzde sekseni ya dağlarda, derelerde münferit yaşıyor, ya derd-i maişet onu ücrâ köşelere sevk ediyor, ya musibetler ve ihtiyarlık gibi âhireti düşündüren vasıtalar cihetiyle insanların cemaatlerinden gelen ünsiyetten mahrumdurlar. O hal onlara ünsiyet verip teselli etmez.

İşte böylelerin hakikîtesellisi ve ciddî ünsiyeti ve tatlı zevki, zikir ve fikir vasıtasıyla kalbi işletmek, o ücrâ köşelerde, o vahşetli dağ ve sıkıntılı derelerde kalbine müteveccih olup Allah diyerek kalbiyle ünsiyet edip, o ünsiyetle, etrafında vahşetle ona bakan eşyayı ünsiyetkârâne tebessüm vaziyetinde düşünüp, “Zikrettiğim Hâlıkımın hadsiz ibâdı her tarafta bulunduğu gibi, bu vahşetgâhımda da çokturlar. Ben yalnız değilim; tevahhuş mânâsızdır” diyerek, imanlı bir hayattan ünsiyetli bir zevk alır. Saadet-i hayatiye mânâsını anlar, Allah’a şükreder.

ÜÇÜNCÜ TELVİH

Velâyetbir hüccet-i risalettir; tarikat bir burhan-ı şeriattır. Çünkü risaletin tebliğ ettiği hakaik-i imaniyeyi, velâyet bir nevi şuhud-u kalbî ve zevk-i ruhanî ile aynelyakîn derecesinde görür, tasdik eder. Onun tasdiki, risaletin hakaniyetine kat'î bir hüccettir. Şariat ders verdiği ahkâmın hakaikini, tarikat zevkiyle, keşfiyle ve ondan istifadesiyle ve istifazasıyla o ahkâm-ı şeriatin hak olduğuna ve haktan geldiğine bir burhan-ı bâhirdir. Evet, nasıl ki velâyet ve tarikat, risalet ve şeriatin hücceti ve delilidir; öyle de, İslâmiyetin bir sır-ı kemâli ve medar-ı envârı ve insaniyetin, İslâmiyet sırrıyla bir maden-i terakkiyâtı ve bir menba-ı tefeyyüzâtıdır.

İşte bu sır-ı azîmin bu derece ehemmiyetiyle beraber, bazı firak-ı dâlleonun inkârı tarafına gitmişler. Kendileri mahrum kaldıkları o envardan başkalarının mahrumiyetine sebep olmuşlar. En ziyade medar-ı teessüf şudur ki:

Ehl-i Sünnet ve Cemaatin bir kısım zâhirî uleması ve Ehl-i Sünnet ve Cemaate mensup bir kısım ehl-i siyaset gafil insanlar, ehl-i tarikatın içinde gördükleri bazı sûiistimâlâtı ve bir kısım hatîâtı bahane ederek, o hazine-i uzmâyı kapatmak, belki tahrip etmek ve bir nevi âb-ı hayatı dağıtan o kevser menbainı kurutmak için çalışıyorlar. Halbuki eşyada kusursuz ve her ciheti hayırlı şeyler, meşrepler, meslekler az bulunur. Alâküllihal bazı kusurlar ve sûiistimâlât olacak. Çünkü ehil olmayanlar bir işe girseler, elbette sûiistimal ederler. Fakat Cenâb-ı Hak, âhirette muhasebe-i a'mâl düsturuyla, adalet-i Rabbâniyesini, hasenat ve seyyiâtın muvazenesiyle gösteriyor. Yani, hasenat râcih ve ağır gelse mükâfatlandırır, kabul eder; seyyiat râcih gelse cezalandırır, reddeder. Hasenat ve seyyiâtın muvazenesi kemiyete bakmaz, keyfiyete bakar. Bazı olur, birtek hasene bin seyyiâta tereccuh eder, affettirir.

Madem adalet-i İlâhiyeböyle hükmeder ve hakikat dahi bunu hak görür. Tarikat, yani Sünnet-i Seniyye dairesinde tarikatın hasenâtı seyyiâtına kat'iyen müreccah olduğuna delil, ehl-i tarikat, ehl-i dalâletin hücumu zamanında imanlarını muhafaza etmesidir. Âdi bir samimî ehl-i tarikat, sûrî, zâhirî bir mütefenninden daha ziyade kendini muhafaza eder. O zevk-i tarikat vasıtasıyla ve o muhabbet-i evliya cihetiyle imanını kurtarır. Kebâirle fâsık olur, fakat kâfir olmaz, kolaylıkla zındıkaya sokulmaz. Şedit bir muhabbet ve metin bir itikadla akitab kabul ettiği bir silsile-i meşâyihî, onun nazarında hiçbir kuvvet çürütemez. Çürütmediği için, onlardan itimadını kesemez. Onlardan itimadı kesilmezse, zındıkaya giremez. Tarikatte hissesi olmayan ve kalbi harekete gelmeyen, bir muhakkik âlim zat da olsa, şimdiki zındıkların desiselerine karşı kendini tam muhafaza etmesi müşkülleşmiştir.

Birşey daha var ki: Daire-i takvâdan hariç, belki daire-i İslâmiyetten hariç bir suretalmış bazı meşreplerin ve tarikat namını haksız olarak kendine takanların seyyiâtıyla tarikat mahkûm olamaz. Tarikatın dinî ve uhrevî ve ruhanî çok mühim ve ulvî neticelerinden sarf-ı nazar, yalnız âlem-i İslâm içindeki kudsî bir rabıta olan uhuvvetin inkişafına ve inbisatına en birinci, tesirli ve hararetli vasıta tarikatler olduğu gibi, âlem-i küfrün ve siyaset-i Hıristiyanienin, nur-u İslâmiyeti söndürmek için müthiş hücumlarına karşı dahi, üç mühim ve sarsılmaz kale-i İslâmiyeden bir kalesidir. Merkez-i hilâfet olan İstanbul'u beş yüz elli sene bütün âlem-i Hıristiyanienin karşısında muhafaza ettiren, İstanbul'da beş yüz yerde fıskıran envâr-ı tevhid ve o merkez-i İslâmiyedeki ehl-i imanın mühim bir nokta-i istinadı, o büyük camilerin arkalarındaki tekkelerde

Allah Allah diyenlerin kuvvet-i imaniyeleri ve marifet-i İlâhiyeden gelen bir muhabbet-i ruhaniye ile cûş u huruşlarıdır.

İşte, ey akılsız hamiyetfuruşlar ve sahtekâr milliyetperverler! Tarikatin, hayat-ı içtimaiyenizde bu hasenesini çürütecek hangi seyyiatlardır, söyleyiniz.

DÖRDÜNCÜ TELVÎH

Meslek-i velâyetçok kolay olmakla beraber çok müşkülâtlıdır; çok kısa olmakla beraber çok uzundur; çok kıymettar olmakla beraber çok hatarlıdır; çok geniş olmakla beraber çok dardır. İşte bu sırlar içindir ki, oyolda sülûk edenler bazan boğulur, bazan zararlı düşer, bazan döner,başkalarını yoldan çıkarır.

Ezcümle, tarikatte “seyr-i enfüsî” ve “seyr-i âfâkî” tabirleri altında iki meşrep var.

Enfüsîmeşrebi, nefisten başlar, hariçten gözünü çeker, kalbe bakar, enâniyeti deler geçer, kalbinden yol açar, hakikati bulur. Sonra âfâka girer. O vakit âfâkı nuranî görür. Çabuk o seyri bitirir. Enfüsî dairesinde gördüğü hakikati, büyük bir mikyasta onda da görür. Turuk-u hafiyeenin çoğu bu yolla gidiyor. Bunun da en mühim esası enâniyeti kırmak, hevâyı terk etmek, nefsi öldürmektir.

İkinci meşrep âfâktan başlar, o daire-i kübrânın mezâhirinde cilve-i esmâ ve sıfâtı seyredip sonra daire-i enfüsiyeye girer. Küçük bir mikyasta, daire-i kalbinde o envârı müşahede edip, onda en yakın yolu açar. Kalb âyine-i Samed olduğunu görür, aradığı maksada vâsıl olur.

İşte, birinci meşrepte sülûk eden insanlar nefsi emmâreyi öldürmeye muvaffak olamazsa, hevâyı terk edip enâniyeti kırmazsa, şükür makamından fahir makamına düşer, fahirden gurura sukut eder. Eğer muhabbetten gelen bir incizap ve incizaptan gelen bir nevi sekir beraber bulunsa, “şatahat” namıyla haddinden çok fazla dâvâlar ondan sudur eder. Hem kendi zarar eder, hem başkasının zararına sebep olur.

Meselâ, nasıl ki bir mülâzım, kendinde bulunan kumandanlık zevkiyle ve neş’esiyle gururlansa, kendini bir müşir zanneder. Küçücük dairesini o küllî daire ile iltibas eder. Ve bir küçük âyinede görünen bir güneşi, denizin yüzünde haşmetiyle cilvesi görünen güneşle bir cihet-i müşabehetle iltibasa sebep olur. Öyle de, çok ehl-i velâyet var ki, bir sineğin bir tavus kuşuna nisbeti gibi, kendinden o derece büyük olanlardan kendini büyük görür ve öylede müşahede ediyor, kendini haklı buluyor. Hattâ ben gördüm ki, yalnızkalbi intibaha gelmiş, uzaktan uzağa velâyetin sırrını kendinde hissetmiş, kendini Kutb-u Âzam telâkki edip o tavrı takınıyordu. Ben dedim:

“Kardeşim, nasıl ki kanun-u saltanatın, sadrazam dairesinden tâ nahiye müdürü dairesine kadar bir tarzda cüz’î, küllî cilveleri var. Öyle de, velâyetin ve

kutbiyetin dahi öyle muhtelifdaire ve cilveleri var. Herbir makamın çok zılleri ve gölgeleri var. Sen, sadrazam-misal kutbiyetin âzam cilvesini, bir müdür dairesi hükmünde olan kendi dairende o cilveyi görmüşsün, aldanmışsın. Gördüğün doğrudur, fakat hükmün yanlıştır. Bir sineğe bir kap su bir küçük denizdir.”

O zat şu cevabımdan inşaallahayıldı ve o vartadan kurtuldu.

Hem ben müteadditinsanları gördüm ki, bir nevi mehdî kendilerini biliyorlardı ve “Mehdî olacağım” diyorlardı. Bu zatlar yalancı ve aldatıcı değiller; belki aldanıyorlar. Gördüklerini hakikat zannediyorlar. Esmâ-i İlâhînin nasıl ki tecelliyâtı, Arş-ı Âzam dairesinden tâ bir zerreye kadar cilveleri var; ve o esmâya mazhariyet de, o nisbette tefavüt eder. Öyle de, mazhariyet-i esmâdan ibaret olan merâtib-i velâyet dahi öyle mütefavittir. Şu iltibasın en mühim sebebi şudur:

Makamât-ı evliyadan bazı makamlarda Mehdîvazifesinin hususiyeti bulunduğu ve Kutb-u Âzama has bir nisbeti görüldüğü ve Hazret-i Hızır'ın bir münasebet-i hassası olduğu gibi, bazı meşâhirle münasebettar bazı makamât var. Hattâ o makamlara Makam-ı Hızır, Makam-ı Üveys, Makam-ı Mehdiyet tabir edilir.

İşte bu sırra binaen, o makama ve o makamın cüz'î bir nümunesine veya bir gölgesine girenler, kendilerini o makamla has münasebettar meşhur zatlar zannediyorlar. Kendini Hızır telâkki eder veya Mehdî itikad eder veya Kutb-u Âzam tahayyül eder. Eğer hubb-u caha talip enâniyeti yoksa, o halde mahkûm olmaz. Onun haddinden fazla dâvâları şatahat sayılır; onunla belki mes'ul olmaz. Eğer enâniyeti perde ardında hubb-u caha müteveccih ise, o zat enâniyete mağlûp olup, şükrü bırakıp fahre girse, fahirden git gide gurura sukut eder. Ya divanelik derecesine sukut eder veyahut tarik-i haktan sapar. Çünkü, büyük evliyanı kendi gibi telâkki eder, haklarındaki hüsn-ü zannı kırılır. Zira, nefisne kadar mağrur da olsa, kendisi, kendi kusurunu derk eder. O büyükleri de kendine kıyas edip kusurlu tevehhüm eder. Hattâ, enbiyalar hakkında da hürmeti noksanlaşır.

İşte bu hale giriftar olanlar, mizan-ı şeriatı elde tutmak ve usulüddin ulemasının düsturlarını kendine ölçü ittihaz etmek ve İmam-ı Gazâlî ve İmam-ı Rabbânî gibi muhakkıkîn-i evliyanın talimatlarını rehber etmek gerektir. Ve daima nefsinin ittihamıdır. Ve kusurdan, acz ve fakrdan başka nefsin eline vermemektir.

Bu meşrepteki şatahat, hubb-u nefisten neş'et ediyor. Çünkü muhabbet gözü kusuru görmez. Nefisine muhabbeti için, o kusurlu ve liyakatsiz bir cam parçası gibi nefsinin bir pırlanta, bir elmas zanneder. Bu nevi içindeki en tehlikeli bir hata şudur ki:

Kalbine ilhamî bir tarzda gelen cüz’î mânâları “kelâmullah” tahayyül edip, âyet tabir etmeleridir. Ve onunla, vahyin mertebe-i ulyâ-yı akdesine bir hürmetsizlik gelir. Evet, balarısının ve hayvânâtın ilhâmâtından tut, tâ avâm-ı nâsın ve havâss-ı beşeriyenin ilhâmâtına kadar ve avâm-ı melâikenin ilhâmâtından tâ havâss-ı kerrûbiyyûnun ilhâmâtına kadar bütün ilhâmat, bir nevi kelimât-ı Rabbâniyedir. Fakat mazharların ve makamların kâbiliyetine göre, kelâm-ı Rabbânî, yetmiş bin perdede telemmu eden ayrı ayrı cilve-i hitab-ı Rabbânîdir.

Amma vahiyve kelâmullahın ism-i has ve onun en bâhir misal-i müşahhası olan Kur’ân’ın nücumlarına ism-i has olan “âyet” namı öyle ilhâmâta verilmesi, hata-yı mahzurdur. On İkinci ve Yirmi Beşinci ve Otuz Birinci Sözlerde beyan ve ispat edildiği gibi, elimizdeki boyalı âyinede görünen küçük ve sönük ve perdeli güneşin misali, semâdaki güneşe ne nisbeti varsa; öyle de, o müddeîlerin kalbindeki ilham dahi, doğrudan doğruya kelâm-ı İlâhî olan Kur’ân güneşinin âyetlerine nisbeti o derecededir. Evet, herbir âyinede görünen güneşin misalleri güneşindir ve onunla münasebettardır denilse haktır; fakat o güneşçiklerin âyinesine küre-i arz takılmaz ve onun cazibesıyla bağlanmaz!

BEŞİNCİ TELVİH

Tarikatın gayet mühim bir meşrebi olan “vahdetü’l-vücut” namı altındaki vahdetü’ş-şuhud, yani, Vâcibü’l-Vücutun vücuduna hasr-ı nazar edip, sair mevcudatı, o vücut-u Vâcibe nisbeten o kadar zayıf ve gölge görür ki, vücut ismine lâayık olmadığını hükmedip, hayal perdesine sarıp, terk-i mâsivâ makamında onları hiç saymak, hattâ mâdum tasavvur etmek, yalnız cilve-i esmâ-i İlâhiyeye hayalî bir âyine vaziyeti vermek kadar ileri gider.

İşte bu meşrebin ehemmiyetli bir hakikati var ki: Vâcibü’l-Vücutun vücudu, iman kuvvetiyle ve yüksek bir velâyetin hakkalyakîn derecesinde inkişafıyla, vücut-u mümkinat o derece aşağıya düşer ki, hayal ve ademden başka onun nazarında makamları kalmaz; adeta Vâcibü’l-Vücutun hesabına kâinatı inkâr eder.

Fakat bu meşrebin tehlikeleri var. En birincisi şudur ki:

Erkân-ı imaniyealtıdır. İman-ı billâhtan başka, iman-ı bi’l-yevmi’l-âhir gibi rükünler var. Bu rükünler ise, mümkinatın vücutlarını ister. O muhkem erkân-ı imaniye hayal üstünde bina edilmez. Onun için, o meşrep sahibi, âlem-i istiğrak ve sekirden âlem-i sahve girdiği vakit, o meşrebi beraber almamak gerektir ve o meşrebin muktezasıyla amel etmemek lâzımdır. Hem, kalbî ve hâlî ve zevkî olan bu meşrebi, aklî ve kavî ve ilmî suretine çevirmemektir. Çünkü, Kitap ve Sünnetten gelen desâtir-i akliye ve kavânin-i ilmiye ve usul-ü kelâmiye o

meşrebi kaldıramıyor, kabil-i tatbik olamıyor. Onun için, Hulefâ-yı Râşidînden ve Eimme-i Müçtehidînden ve Selef-i Sâlihînin büyüklerinden, o meşrep sarihan görünmüyor. Demek, en âli bir meşrep değil. Belki yüksek, fakat nâkıs; çok ehemmiyetli, fakat çok hatarlı; çok ağır, fakat çok zevklidir. O zevk için ona girenler, ondan çıkmak istemiyorlar; hodgâmlıkla, en yüksek mertebe zannediyorlar.

Bu meşrebin esasını ve mahiyetini *Nokta* Risalesinde ve bir kısım Sözlere ve *Mektubat*'ta bir derece beyan ettiğimizden, onlara iktifâen, şurada o mühim meşrebin ehemmiyetli bir vartasını beyan edeceğiz. Şöyle ki:

O meşrep, daire-i esbabdan geçip, terk-i mâsivâ sırrıyla mümkünattan alâkasını kesen ehass-ı havassın istiğrak-ı mutlak hâletinde mazhar olduğu salih bir meşreptir. Şu meşrebi, esbab içinde boğulanların ve dünyaya âşık olanların ve felsefe-i maddiye ile tabiata saplananların nazarına ilmî bir surette telkin etmek, tabiat ve maddede onları boğdurmaktır ve hakikat-i İslâmiyeden uzaklaştırmaktır. Çünkü, dünyaya âşık ve daire-i esbaba bağlı bir nazar, bu fânî dünyaya bir nevi bekâ vermek ister. O dünya mahbubunu elinden kaçırmak istemiyor, vahdetü'l-vücut bahanesiyle ona bir bâki vücut tevehhüm eder; o mahbubu olan dünya hesabına ve bekâ ve ebediyeti ona tam mal etmesine binaen, bir mâbudiyet derecesine çıkarır—neûzü billâh—Allah'ı inkâr etmek vartasına yol açar.

Şu asırda maddiyyunluk fikri o derece istilâ etmiş ki, maddiyatı herşeye merci biliyorlar. Böyle bir asırda, has ehl-i iman, maddiyatı idam eder derecesinde ehemmiyetsiz gördüklerinden, vahdetü'l-vücut meşrebi ortaya atılsa, belki maddiyyunlar sahip çıkacaklar, “Biz de böyle diyoruz” diyecekler. Halbuki dünyada meşârib içinde, maddiyyunların ve tabiatperestlerin mesleğinden en uzak meşrep, vahdetü'l-vücut meşrebidir. Çünkü, ehl-i vahdetü'l-vücut, o kadar vücut-u İlâhîye kuvvet-i imanla ehemmiyet veriyorlar ki, kâinatı ve mevcudatı inkâr ediyorlar. Maddiyyunlar ise, o kadar mevcudata ehemmiyet veriyorlar ki, kâinat hesabına Allah'ı inkâr ediyorlar. İşte bunlar nerede, ötekiler nerede?

ALTINCI TELVİH

Üç Noktadır.

BİRİNCİ NOKTA: Velâyet yolları içinde en güzeli, en müstakimi, en parlağı, en zengini, Sünnet-i Seniyyeye ittibâdır. Yani, a'mâl ve harekâtında Sünnet-i Seniyyeyi düşünüp ona tâbi olmak ve taklit etmek ve muamelât ve ef'âlinde ahkâm-ı şer'iyeyi düşünüp rehber ittihaz etmektir.

İşte bu ittibâ ve iktida vasıtasıyla, âdi ahvâli ve örfî muameleleri ve fitrî hareketleri ibadet şekline girmekle beraber, herbir ameli, sünneti ve şer'i o ittibâ

noktasında düşündürmekle, bir tahattur-u hükm-ü şer'î veriyor. O tahattur ise, Sahib-i Şeriatî düşündürüyor. O düşünmek ise, Cenâb-ı Hakkı hatıra getiriyor. O hatıra, bir nevi huzur veriyor. O halde, mütemadiyen ömür dakikaları huzur içinde bir ibadet hükmüne getirilebilir.

İşte bu cadde-i kübrâ, velâyet-i kübrâolan ehl-i veraset-i nübüvvet olan Sahabe ve Selef-i Sâlihînin caddesidir.

İKİNCİ NOKTA: Velâyet yollarının ve tarikat şubelerinin en mühim esası, ihlâstır. Çünkü ihlâs ile hafî şirklerden halâs olur. İhlâsı kazanmayan, o yollarda gezemez.

Ve o yolların en keskin kuvveti, muhabbettir. Evet, muhabbet, mahbubunda bahaneler aramaz ve kusurlarını görmek istemez. Ve kemâline delâleteden zayıf emâreleri, kavî hüccetler hükmünde görür. Daima mahbubuna taraftardır.

İşte bu sırra binaendir ki, muhabbet ayağıyla marifetullağa teveccüh eden zatlar, şübehâta ve itirâzâta kulak vermezler, ucuz kurtulurlar. Binler şeytan toplansa, onların Mahbub-u Hakikîsinin kemâline işaret eden bir emâreyi, onların nazarında iptal edemez. Eğer muhabbet olmazsa, o vakit kendi nefsi ve şeytanı ve haricî şeytanların ettikleri itirazat içinde çok çırpınacak. Kahramancasına bir metanet ve kuvvet-i iman ve dikkat-i nazar lâzımdır ki kendisini kurtarsın. İşte bu sırra binaendir ki, umum merâtib-i velâyette marifetullahtan gelen muhabbet, en mühim maya ve iksirdir.

Fakat muhabbetin bir vartası var ki: Ubûdiyetin sırrı olan niyazdan, mahviyetten, naza ve dâvâyâ atlar, mizansız hareket eder. Mâsivâ-yı İlâhiyeye teveccühü hengâmında mânâ-yı harfîden mânâ-yı ismîye geçmesiyle, tiryak iken zehir olur. Yani, gayrullahı sevdiği vakit, Cenâb-ı Hak hesabına ve Onun namına, Onun bir âyine-i esmâsı olmak cihetiyle rapt-ı kalb etmek lâzımken, bazan o zâtı, o zat hesabına, kendi kemâlât-ı şahsiyesi ve cemâl-i zâtîsi namına düşünüp, mânâ-yı ismiyle sever. Allah'ı ve Peygamberi düşünmeden yine onları sevebilir. Bu muhabbet, muhabbetullağa vesile değil, perde oluyor. Mânâ-yı harfî ile olsa, muhabbetullağa vesile olur, belki cilvesidir denilebilir.

ÜÇÜNCÜ NOKTA: Bu dünya dârü'l-hikmettir, dârü'l-hizmettir; dârü'l-ücret ve mükâfat değil. Buradaki a'mâl ve hizmetlerin ücretleri berzahta ve âhirettedir. Buradaki a'mâl berzahta ve âhirette meyve verir.

Madem hakikatbudur; a'mâl-i uhreviyeye ait neticeleri dünyada istememek gerektir. Verilse de, memnunâne değil, mahzunâne kabul etmek lâzımdır. Çünkü, Cennetin meyveleri gibi, kopardıkça yerine aynı gelmek sırrıyla bâki hükmünde olan amel-i uhrevî meyvesini, bu dünyada fâni bir surette yemek, kâr-ı akıl değildir. Bâkibir lâmbayı, bir dakika yaşayacak ve sönecek bir lâmba ile

mübadele etmek gibidir.

İşte bu sırra binaen, ehl-i velâyet, hizmet ve meşakkat ve musibet ve külfeti

hoş görüyorlar, nazlanmıyorlar, şekvâ etmiyorlar. ¹ **الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ** diyorlar. Keşif ve keramet, ezvak ve envar verildiği vakit, bir iltifât-ı İlâhî nev'inden kabul edip setrine çalışıyorlar. Fahre değil, belki şükre, ubûdiyete daha ziyade giriyorlar. Çokları o ahvâlin istitar ve inkıtânını istemişler, tâ ki amellerindeki ihlâs zedelenmesin. Evet, makbul bir insan hakkında en mühim bir ihsan-ı İlâhî, ihsanını ona ihsas etmemektir-tâ niyazdan naza ve şükürden fahre girmesin.

1. "Her hal üzere Allah'a hamd olsun." *Kenzü'l-Ummâl*, 1:72, 181; *Tirmizî*, 5:578, hadîs no: 3599; *İbni Mâce*, 1:92, hadîs no: 251, 2:1260, hadîs no: 3830.

İşte bu hakikate binaendir ki, velâyeti ve tarikati isteyenler, eğer velâyetin bazı tereşşuhâtı olan ezvak ve kerâmâtı isterlerse ve onlara müteveccih ise ve onlardan hoşlansa, bâki, uhrevî meyveleri fâni dünyada, fâni bir surette yemek kabilinden olmakla beraber, velâyetin mayası olan ihlâsı kaybedip velâyetin kaçmasına meydan açar.

YEDİNCİ TELVİH

Dört Nüktedir.

BİRİNCİ NÜKTE: Şeriat, doğrudan doğruya, gölgesiz, perdesiz, sırr-ı ehadiyet ile rububiyet-i mutlaka noktasında, hitab-ı İlâhînin neticesidir. Tarikatin ve hakikatin en yüksek mertebeleri, şeriatın cüzleri hükmüne geçer; yoksa daima vesile ve mukaddime ve hâdim hükmündedirler. Neticeleri, şeriatın muhkemâtıdır. Yani, hakaik-i şeriata yetişmek için, tarikat ve hakikat meslekleri, vesile ve hâdim ve basamaklar hükmündedir. Git gide, en yüksek mertebede, nefis-i şeriatta bulunan mânâ-yı hakikat ve sırr-ı tarikate inkılâp ederler. O vakit şeriat-ı kübrânın cüzleri oluyorlar. Yoksa, bazı ehl-i tasavvufun zannettikleri gibi, şeriâtı zâhirî bir kışır, hakikati onun içi ve neticesi ve gayesi tasavvur etmek doğru değildir.

Evet, şeriatın, tabakat-ı nâsa göre inkişâfâtı ayrı ayrıdır. Avâm-ı nâsa göre zâhir-i şeriâtı hakikat-i şeriat zannedip, havassa münkeşif olan şeriatın mertebesine hakikat ve tarikat namı vermek yanlıştır. Şeriatın, umum tabakata bakacak merâtibi var.

İşte bu sırra binaendir ki, ehl-i tarikat ve ashab-ı hakikat, ileri gittikçe hakaik-i şeriata karşı incizapları, iştiaqları, ittibâları ziyadeleşiyor. En küçük bir Sünnet-i Seniyyeyi en büyük bir maksat gibi telâkki edip onun ittibâna çalışıyorlar, onu taklit ediyorlar. Çünkü, vahiy ne kadar ilhamdan yüksek ise, semere-i vahiy olan âdâb-ı şer'îye, o derece, semere-i ilham olan âdâb-ı tarikatten yüksek ve

ehemmiyetlidir. Onun için, tarikatın en mühim esası, Sünnet-i Seniyyeye ittibâ etmektir.

İKİNCİ NÜKTE: Tarikat ve hakikat, vesilelikten çıkmamak gerektir. Eğer maksud-u bizzat hükmüne geçseler, o vakit şeriatın muhkemâtı ve ameliyâtı ve Sünnet-i Seniyyeye ittibâ, resmî hükmünde kalır, kalb öteki tarafa müteveccih olur. Yani, namazdan ziyade halka-i zikri düşünür; ferâizden ziyade evrâdına müncezip olur; kebâirden kaçmaktan ziyade, âdâb-ı tarikatın muhalefetinden kaçır. Halbuki, muhkemât-ı şeriat olan farzların bir tanesine, evrâd-ı tarikat mukâbil gelemes yerini dolduramaz. Âdâb-ı tarikatve evrâd-ı tasavvuf, o ferâizin içindeki hakikî zevke medar-ı teselli olmalı, menşe olmamalı. Yani, tekkesi, camideki namazın zevkine ve tâdil-i erkânına vesile olmalı; yoksa, camideki namazı çabuk, resmî kılıp, hakikî zevkini ve kemâlini tekkede bulmayı düşünen, hakikatten uzaklaşıyor.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: “Sünnet-i Seniyye ve ahkâm-ı şeriat haricinde tarikat olabilir mi?” diye sual ediliyor.

Elcevap: Hem var, hem yok. Vardır; çünkü bazı evliya-yı kâmilîn, şeriatkılıcıyla idam edilmişler. Hem yoktur; çünkü muhakkıkîn-i evliya, Sâdi-i Şirazî’nin bu düsturunda ittifak etmişler:

مَحَالَسْتُ سَعْدِي بَرَاهِ صَفَا ظَفَرُ بَرْدَنْ جَزْ دَرِ پِي
مُصْطَفَى

Yani, “Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın caddesinden hariç ve onun arkasından gitmeyen, muhaldır ki, hakikî envâr-ı hakikate vasıl olabilsin.” Bu meselenin sırrı şudur ki:

Madem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Hâtemü’l-Enbiyadır ve umum nev-i beşer namına muhatab-ı İlâhîdir. Elbette, nev-i beşer onun caddesi haricinde gidemez; ve bayrağı altında bulunmak zarurîdir.

Ve madem ehl-i cezbe ve ehl-i istiğrak, muhalefetlerinden mes’ul olamazlar. Ve madem insanda bazı letâif var ki, teklif altına giremez; o lâtife hâkim olduğu vakit, tekâlif-i şer’iyeye muhalefetiyle mes’ul tutulmaz. Ve madem insanda bazı letâif var ki, teklif altına girmediği gibi, ihtiyar altına da girmez, hattâ aklın tedbiri altına da girmez; o lâtife, kalbi ve aklı dinlemez. Elbette, o lâtife bir insanda hâkim olduğu zaman—fakat o zamana mahsus olarak—o zat, şeriata muhalefette velâyet derecesinden sukut etmez, mâzur sayılır. Fakat bir şartla ki, hakaik-i şeriata ve kavâid-i imanîyekarşı bir inkâr, bir tezyif, bir istihfaf olmasın. Ahkâmı yapmasa da, ahkâmı hak bilmek gerektir. Yoksa, o hale mağlûp olup—

neûzü billâh—o hakaik-i muhkemeye karşı inkâr ve tekzibi işmam edecek bir vaziyet, alâmet-i sukuttur.

Elhasıl, daire-i şeriatın haricinde bulunan ehl-i tarikat iki kısımdır.

Bir kısmı, sabıkan geçtiği gibi, ya hale, istiğraka, cezbeye ve sekre mağlûp olup veya teklifi dinlemeyen veya ihtiyarı işitmeyen lâtifelerin mahkûmu olup, daire-i şeriatın haricine çıkıyor. Fakat o çıkmak, ahkâm-ı şeriatı beğenmemekten veya istememekten değil, belki mecburiyetle, ihtiyarsız terk ediyor.

Bu kısım ehl-i velâyetvar. Hem mühim velîler, bunların içinde muvakkaten bulunmuş. Hattâ bu neviden, değil yalnız daire-i şeriattan, belki daire-i İslâmiyet haricinde bulunduğunu bazı muhakikkîn-i evliya hükmetmişler. Fakat bir şartla: Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmin getirdiği ahkâmın hiçbirini tekzip etmemektir. Belki ya düşünmüyor veya müteveccih olamıyor veyahut bilemiyor ve bilmiyor. Bilse, kabul etmese, olmaz.

İkinci kısım ise, tarikatve hakikatin parlak ezvaklarına kapılıp, mezâkından çok yüksek olan hakaik-i şeriatın derece-i zevkine yetişemediği için, zevksiz, resmî birşey telâkki edip ona karşı lâkayt kalır. Git gide, şeriatı zahirî bir kışır zanneder; bulduğu hakikati esas ve maksud telâkki eder. “Ben onu buldum; o bana yeter” der, ahkâm-ı şeriata muhalif hareket eder. Bu kısımdan aklı başında olanlar mes’uldürler, sukut ediyorlar, belki kısmen şeytana maskara oluyorlar.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: Ehl-i dalâlet ve bid’at fırkalarından bir kısım zatlar, ümmet nazarında makbul oluyorlar. Aynen onlar gibi zatlar var; zâhirî hiçbir fark yokken ümmet reddediyor. Bunda hayret ediyordum. Meselâ, Mutezile mezhebinde Zemahşerî gibi, itizalde en mutaassıp bir fert olduğu halde, muhakikkîn-i Ehl-i Sünnet, onun o şedit itirâzâtına karşı onu tekfir ve tadlil etmiyorlar, belki bir râh-ı necat onun için arıyorlar. Zemahşerî’nin derece-i şiddetinden çok aşağı Ebû Ali Cübbâî gibi Mutezile imamlarını, merdud ve matrud sayıyorlar.

Çok zaman bu sır benim merakıma dokunuyordu. Sonra, lûtf-u İlâhî ile anladım ki, Zemahşerî’nin Ehl-i Sünnete itirâzâtı, hak zannettiği mesleğindeki muhabbet-i haktan ileri geliyordu. Yani, meselâ tenzih-i hakikî, onun nazarında, hayvanlar kendi ef’âline hâlîk olmasıyla oluyor. Onun için, Cenâb-ı Hak tenzih muhabbetinden, Ehl-i Sünnetin halk-ı ef’âl meselesinde düsturunu kabul etmiyor. Merdud olan sair Mutezile imamları, muhabbet-i haktan ziyade, Ehl-i Sünnetin yüksek düsturlarına kısa akılları yetişemediğinden ve geniş kavânin-i Ehl-i Sünnet onların dar fikirlerine yerleşmediğinden, inkâr ettiklerinden merduddurlar.

Aynen bu ilm-i kelâmdaki Ehl-i İtizalin Ehl-i Sünnet ve Cemaate muhalefeti

olduğu gibi, Sünnet-i Seniyyeharicindeki bir kısım ehl-i tarikatın muhalefeti dahi iki cihetledir.

Biri, Zemahşerîgibi, haline, meşrebine meftûniyet cihetinde daha derece-i zevkine yetişemediği âdâb-ı şeriata karşı bir derece lâkayt kalır.

Diğer kısmı ise—hâşâ—âdâb-ı şeriata, desâtir-i tarikate nisbeten ehemmiyetsiz bakar. Çünkü dar havsalası o geniş ezvâkı ihata edemiyor ve kısa makamı o yüksek âdâba yetişemiyor.

SEKİZİNCİ TELVİH

Sekiz Vartayı beyan eder.

BİRİNCİSİ: Sünnet-i Seniyyeye tamam ittibâi riayet etmeyen bir kısım ehl-i sülûk, velâyeti nübüvvete tercih etmekle vartaya düşer. Yirmi Dördüncü ve Otuz Birinci Sözlerde, nübüvvetne kadar yüksek olduğu ve velâyet ona nisbeten ne kadar sönük olduğu ispat edilmiştir.

İKİNCİSİ: Ehl-i tarikatın bir kısım müfrit evliyasını Sahabeye tercih, hattâ enbiya derecesinde görmekle vartaya düşer. On İkinci ve Yirmi Yedinci Sözlerde ve Sahabeler hakkındaki Zeylinde kat’î ispat edilmiştir ki, Sahabelerde öyle bir hassa-i sohbet var ki, velâyetle yetişilmez ve Sahabelere tefevvuk edilmez ve enbiyaya hiçbir vakit evliya yetişmez.

ÜÇÜNCÜSÜ: İfratla tarikat taassubu taşıyanların bir kısmı, âdâb ve evrâd-ı tarikati Sünnet-i Seniyyeye tercih etmekle sünnete muhalefet edip, sünneti terk eder, fakat virdini bırakmaz. O suretle âdâb-ı şer’iyeye bir lâkaytlık vaziyeti gelir, vartaya düşer.

Çok Sözlerde ispat edildiği gibi ve İmam-ı Gazâlî, İmam-ı Rabbânîgibi muhakkıkîn-i ehl-i tarikat derler ki: “Birtek Sünnet-i Seniyyeye ittibâ noktasında hâsıl olan makbuliyet, yüz âdâb ve nevâfil-i hususiyeden gelemes. Bir farz bin sünnete müreccah olduğu gibi, bir Sünnet-i Seniyye dahi bin âdâb-ı tasavvufa müreccahtır” demişler.

DÖRDÜNCÜSÜ: Müfrit bir kısım ehl-i tasavvuf, ilhamı, vahiy gibi zanneder ve ilhamı vahiy nev’inden telâkki eder, vartaya düşer. Vahyin derecesi ne kadar yüksek ve küllî ve kudsî olduğu ve ilhâmat ona nisbeten ne derece cüz’î ve sönük olduğu, On İkinci Sözde ve i’câz-ı Kur’ân’a dair Yirmi Beşinci Sözde ve sair risalelerde gayet kat’î ispat edilmiştir.

BEŞİNCİSİ: Sırr-ı tarikatı anlamayan bir kısım mutasavvıfe, zayıfları takviye etmek ve gevşekleri teşcî etmek ve şiddet-i hizmetten gelen usanç ve meşakkati tahfif etmek için istenilmeyerek verilen ezvak ve envar ve kerâmâtı hoş görüp meftun olur; ibâdâta, hidemâta ve evrâda tercih etmekle vartaya düşer. Şu

risalenin Altıncı Telvihinin Üçüncü Noktasında icmâlen beyan olunduğu ve sair Sözlerde kat'iyen ispat edilmiştir ki, bu dâr-ı dünya dârü'l-hizmettir, dârü'l-ücret değil. Burada ücretini isteyenler, bâki, daimî meyveleri fâni ve muvakkat bir surete çevirmekle beraber, dünyadaki bekâ hoşuna gidiyor, müştakane berzaha bakamıyor. Adeta bir cihette dünya hayatını sever; çünkü içinde bir nevi âhireti bulur.

ALTINCISI: Ehl-i hakikat olmayan bir kısım ehl-i sülûk, makamât-ı velâyetin gölgelerini ve zıllarını ve cüz'î nümunelerini, makamât-ı asliye-i külliye ile iltibas etmekle vartaya düşer. Yirmi Dördüncü Sözün İkinci Dalında ve sair Sözlerde kat'iyen ispat edilmiştir ki: Nasıl güneş âyineler vasıtasıyla taaddüt ediyor; binler misalî güneş, aynı güneş gibi ziya ve hararet sahibi olur. Fakat o misalî güneşler, hakikî güneşe nisbeten çok zayıftırlar. Aynen onun gibi, makamât-ı enbiya ve eâzım-ı evliyanın makamâtının bazı gölgeleri ve zılları var. Ehl-i sülûk onlara girer, kendini o evliya-yı azîmeden daha azîm görür, belki enbiyadan ileri geçtiğini zanneder, vartaya düşer.

Fakat bu geçmiş umum vartalardan zarar görmemek için, usul-ü imaniyeyi ve esâsât-ı şeriâtı daima rehber ve esas tutmak ve meşhudunu ve zevkini onlara karşı muhalefesinde ittiham etmekledir.

YEDİNCİSİ: Bir kısım ehl-i zevk ve şevk, sülûkünde fahri, nazı, şatahatı, teveccüh-ü nâsı ve merciiyeti şükre, niyaza, tazarruâta ve nâstan istiğnâya tercih etmekle vartaya düşer. Halbuki en yüksek mertebe ise, ubûdiyet-i Muhammediyedir ki, “mahbubiyet” ünvanıyla tabir edilir. Ubûdiyetin ise sırr-ı esasî niyaz, şükür, tazarru, huşû, acz, fakr, halktan istiğnâ cihetiyle o hakikatin kemâline mazhar olur. Bazı evliya-ı azîme, fahir ve naz ve şatahata muvakkaten, ihtiyarsız girmişler; fakat o noktada, ihtiyaren onlara iktida edilmez. Hâdidirler, mühdî değillerdir, arkalarından gidilmez.

SEKİZİNCİ VARTA: Hodgâm, aceleci bir kısım ehl-i sülûk, âhirette alınacak ve koparılacak velâyet meyvelerini, dünyada yemesini ister ve sülûkünde onları

istemekle vartaya düşer. Halbuki, ¹ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ gibi âyetlerle ilân edildiği gibi, çok Sözlerle kat'iyen ispat edilmiştir ki, âlem-i bekâda birtek meyve, fâni dünyanın bin bahçesine müreccahtır. Onun için, o mübarek meyveleri burada yememeli. Eğer istenilmeyerek yedirilse, şükredilmeli; mükâfat için değil, belki teşvik için bir ihsan-ı İlâhî olarak telâkki edilmeli.

1. “Dünya hayatı, aldatıcı bir menfaatten başka birşey değildir.” Âl-i İmrân Sûresi, 3:185.

DOKUZUNCU TELVİH

Tarikatin pek çok semerâtından ve faidelerinden yalnız burada dokuz adedini

icmâlen beyan edeceğiz.

BİRİNCİSİ: İstikametli tarikat vasıtasıyla, saadet-i ebediyedeki ebedî hazinelerin anahtarları ve menşeleri ve madenleri olan hakaik-i imaniyenin inkişafı ve vuzuhu ve aynelyakîn derecesinde zuhurlarıdır.

İKİNCİSİ: Makine-i insaniyenin merkezi ve zembereği olan kalbi, tarikat vasıta olup işletmesiyle ve o işletmekle sair letâif-i insaniyeyi harekete getirip netice-i fitratlarına sevk ederek hakikî insan olmaktır.

ÜÇÜNCÜSÜ: Âlem-i berzah ve âhiret seferinde, tarikat silsilelerinden bir silsileye iltihak edip ve o kâfile-i nuraniye ile ebedü'l-âbâd yolunda arkadaş olmak ve yalnızlık vahşetinden kurtulmak ve onlarla dünyada ve berzahta mânen ünsiyet etmek ve evham ve şübehâtın hücumlarına karşı onların icmâına ve ittifakına istinad edip, herbir üstadını kavî bir senet ve kuvvetli bir burhan derecesinde görüp, onlarla o hatıra gelen dalâlet ve şübehâtı def etmektir.

DÖRDÜNCÜSÜ: İmandaki marifetullah ve o marifetteki muhabbetullahın zevkini, sâfi tarikat vasıtasıyla anlamak; ve o anlamakla dünyanın vahşet-i mutlakasından ve insanın kâinattaki gurbet-i mutlakasından kurtulmaktır. Çok Sözlerde ispat etmişiz ki, saadet-i dâreyn ve elemsiz lezzet ve vahşetsiz ünsiyet ve hakikî zevk ve ciddî saadet, iman ve İslâmiyetin hakikatindedir. İkinci Sözde beyan edildiği gibi, iman, şecere-i tûbâ-i Cennetin bir çekirdeğini taşıyor. İşte, tarikatin terbiyesiyle o çekirdek neşvünemâ bulur, inkişaf eder.

BEŞİNCİSİ: Tekâlif-i şer'iyedeki hakaik-i lâtifeyi, tarikatten ve zikr-i İlâhîden gelen bir intibah-ı kalbî vasıtasıyla hissetmek, takdir etmek-o vakit taate, suhre gibi değil, belki iştihakla itaat edip ubûdiyeti ifa eder.

ALTINCI: Hakikî zevke ve ciddî teselliye ve kedersiz lezzete ve vahşetsiz ünsiyete, hakikî medar ve vasıta olan tevekkül makamını ve teslim rütbesini ve rıza derecesini kazanmaktır.

YEDİNCİSİ: Sülûk-ü tarikatin en mühim şartı, en ehemmiyetli neticesi olan ihlâs vasıtasıyla, şirk-i hafîden ve riyâ ve tasannu gibi rezâilden halâs olmak ve tarikatin mahiyet-i ameliyesi olan tezkiye-i nefis vasıtasıyla nefis-i emmârenin ve enâniyetin tehlikelerinden kurtulmaktır.

SEKİZİNCİSİ: Tarikatte, zikr-i kalbî ile ve tefekkür-ü aklî ile kazandığı teveccüh ve huzur ve kuvvetli niyetler vasıtasıyla âdetlerini ibadet hükmüne çevirmek ve muamelât-ı dünyeviyesini a'mâl-i uhreviye hükmüne getirip sermaye-i ömrünü hüsn-ü istimal etmek cihetiyle, ömrünün dakikalarını, hayat-ı ebediyenin sümbüllerini verecek çekirdekler hükmüne getirmektir.

DOKUZUNCUSU: Seyr-i sülûk-ü kalbî ile ve mücahede-i ruhî ile ve terakkiyât-ı mâneviye ile, insan-ı kâmil olmak için çalışmak; yani hakikî mü'min

ve tam bir Müslüman olmak; yani, yalnız surî değil, belki hakikat-i imanı ve hakikat-i İslâmı kazanmak; yani, şu kâinat içinde ve bir cihette kâinat mümessili olarak, doğrudan doğruya kâinatın Hâlık-ı Zülcelâline abd olmak ve muhatap olmak ve dost olmak ve halil olmak ve âyine olmak ve ahsen-i takvimde olduğunu göstermekle, benî Âdemin melâikeye rüçhaniyetini ispat etmek ve şeriâtın imanî ve amelî cenahlarıyla makamât-ı âliyyede uçmak ve bu dünyada saadet-i ebediyyeye bakmak, belki de o saadete girmektir.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ¹

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى الْغَوْثِ الْأَكْبَرِ فِي كُلِّ
الْعُصُورِ وَالْقُطْبِ الْأَعْظَمِ فِي كُلِّ الدُّهُورِ سَيِّدِنَا
مُحَمَّدَ الَّذِي تَظَاهَرَتْ حِشْمَةُ وَلَايَتِهِ وَمَقَامُ
مَحَبُّوبِيَّتِهِ فِيمِعْرَاجِهِ وَإِنْدَرَجَ كُلُّ الْوَلَايَاتِ فِي ظِلِّ
مِعْرَاجِهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ أَمِينَ وَالْحَمْدُ
لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ²

1. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Alîm-i Hakîmsin." Bakara Sûresi, 2:32.

2. Allahım! Bütün asırların gavs-ı ekberi ve bütün çağların kutb-u âzamı olan Efendimiz Muhammed'e ve bütün âl ve ashabına salât ve selâm et-oefendimiz ki, Miracında haşmet-i velâyeti ve makam-ı mahbubiyeti tezahür etmiştir ve bütün velâyetler onun Miracının gölgesinde münderiçbulunmaktadır. Hamd, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

Zeyl

Bu küçücük zeylin büyük bir ehemmiyeti var. Herkese menfaatlidir.

CENÂB-I HAKKA vâsıl olacak tarikler pek çoktur. Bütün haktarikler Kur'ân'dan alınmıştır. Fakat tarikatlerin bazısı, bazısından daha kısa, daha selâmetli, daha umumiyetli oluyor. O tarikler içinde, kâsır fehminle Kur'ân'dan istifade ettiğim “acz ve fakr ve şefkat ve tefekkür” tarikidir.

Evet, aczdahi, aşk gibi, belki daha eslem bir tariktir ki, ubûdiyet tarikiyle mahbubiyete kadar gider. Fakr dahi Rahmân ismine isal eder. Hem şefkat dahi, aşk gibi, belki daha keskin ve daha geniş bir tariktir ki, Rahîm ismine isal eder. Hem tefekkür dahi, aşk gibi, belki daha zengin, daha parlak bir tariktir ki, Hakîm ismine isal eder.

Şu tarik, hafî tarikler misillü, “letâif-i aşere” gibi on hatve değil; ve tarik-i cehriye gibi “nüfus-u seb'a” yedi mertebeye atılan adımlar değil; belki Dört Hatveden ibarettir. Tarikatten ziyade hakikattir, şeriattir.

Yanlış anlaşılmasın; aczve fakr ve kusurunu Cenâb-ı Hakka karşı görmek demektir. Yoksa onları yapmak veya halka göstermek demek değildir.

Şu kısa tarikin evrâdı, ittibâ-ı sünnettir; ferâizi işlemek, kebâiri terk etmektir. Ve bilhassa, namazı tâdil-i erkânla kılmak, namazın arkasındaki tesbihatı yapmaktır.

Birinci Hatveye ¹ فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ âyeti işaret ediyor.

1. “Nefislerinizi temize çıkarmayın.” Necm Sûresi, 53:32.

İkinci Hatveye ¹ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ âyeti işaret ediyor.

Üçüncü Hatveye

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ âyeti işaret ediyor.

²

Dördüncü Hatveye ³ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ âyeti işaret ediyor.

Şu Dört Hatvenin kısa bir izahı şudur ki:

BİRİNCİ HATVEDE:

فَلَا تَزْكُوا أَنْفُسَكُمْ

⁴âyeti işaret ettiği gibi, tezkiye-i nefis etmemek. Zira, insan, cibilliyeti ve fıtratı hasebiyle nefsini sever. Belki, evvelâ ve bizzat yalnız zâtını sever; başka herşeyi nefsine feda eder. Mâbuda lâıyk bir tarzda nefsini metheder; mâbuda lâıyk bir tenzihle nefsini meâıyipten tenzih ve tebrie eder. Elden geldiği kadar kusurları kendine lâıyk görmez ve kabuletmez. Nefsine perestiş eder tarzında, şiddetle müdafaa eder. Hattâ, fıtratında tevdi edilen ve Mâbud-u Hakikînin hamd ve tesbihi için ona verilen cihazat ve istidadı kendi

nefsine sarf ederek, ⁵ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ sırrına mazhar olur. Kendini görür, kendine güvenir, kendini beğenir.

İşte, şu mertebede, şu hatvede tezkiyesi, tathiri, onu tezkiye etmemek, tebrie etmemektir.

1. "Allah'ı unutanlar gibi olmayın ki, Allah da onlara kendi nefislerini unutturmuştur." Haşır Sûresi, 59:19.
2. "Sana her ne iyilik erişirse Allah'tandır. Sana her ne kötülük gelirse, o da kendi nefisindendir." Nisâ Sûresi, 4:79.
3. "Herşey helâk olup gidiçidir—Ona bakan yüzü müstesnâ." Kasas Sûresi, 28:88.
4. "Nefislerinizi temize çıkarmayın." Necm Sûresi, 53:32.
5. "Nefsinin arzusunu kendine mâbudedinen kimse." Furkan Sûresi, 25:43.

İKİNCİ HATVEDE:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ

dersini verdiği gibi, kendini unutmuş, kendinden haberi yok. Mevti düşünse, başkasına verir. Fenâve zevâli görse, kendine almaz. Ve külfet ve hizmet makamında nefsini unutmak, fakat ahz-ı ücret ve istifade-i huzuzat makamında nefsini düşünmek, şiddetle iltizam etmek, nefis-i emmârenin muktezasıdır.

Şu makamda tezkiyesi, tathiri, terbiyesi, şu hâletin aksidir. Yani, nisyân-ı nefis içinde nisyan etmemek. Yani, huzuzat ve ihtirasatta unutmak; ve mevtte ve hizmette düşünmek...

ÜÇÜNCÜ HATVEDE:

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ

¹ dersini verdiği gibi, nefsin muktezası, daima iyiliği kendinden bilip fahr ve ucbe girer. Bu Hatvede, nefsinde yalnız kusuru ve naksı ve aczi ve fakrı görüp, bütün mehâsin ve kemâlâtını, Fâtır-ı Zülcelâl tarafından ona ihsan edilmiş nimetler olduğunu anlayıp, fahr yerinde şükür ve temeddüh yerinde hamd etmektir.

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيَهَا

Şu mertebede tezkiyesi, ² sırrıyla şudur ki: Kemâlini kemâlsizlikte, kudretini aczde, gınâsını fakrda bilmektir.

DÖRDÜNCÜ HATVEDE:

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ

³ dersini verdiği gibi, nefis kendini serbest ve müstakil ve bizzat mevcut bilir. Ondan, bir nevi rububiyet dâvâ eder; mâbuduna karşı adâvetkârâne bir isyanı taşır. İşte, gelecek şu hakikati derk etmekle ondan kurtulur. Hakikat şudur ki:

1. "Sana her ne iyilik erişirse Allah'tandır. Sana her ne kötülük gelirse, o da kendi nefisindendir." Nisâ Sûresi, 4:79.

2. "Nefsini günahlardan arındıran kurtuluşa ermiştir." Şems Sûresi, 91:9.

3. "Herşey helâk olup gidicidir-Ona bakan yüzü müstesnâ." Kasas Sûresi, 28:88.

Herşey, nefsinde mânâ-yı ismiylefânidir, mefkuttur, hâdistir, mâdumdur. Fakat mânâ-yı harfiyleve Sâni-i Zülcelâlin esmâsına âyinedarlık cihetiyle ve vazifedarlık itibarıyla şahittir, meşhuddur, vâciddir, mevcuttur.

Şu makamda tezkiyesi ve tathiri şudur ki: Vücudunda adem, ademinde vücudu vardır. Yani, kendini bilse, vücut verse, kâinat kadar bir zulûmat-ı adem içindedir. Yani, vücut-u şahsîsine güvenip Mûcid-i Hakikîden gaflet etse, yıldız böceği gibi bir şahsî ziya-yı vücudu, nihayetsiz zulûmât-ı adem ve firaklar içinde bulunur, boğulur. Fakat enâniyeti bırakıp, bizzat nefsi hiç olduğunu ve Mûcid-i Hakikînin bir âyine-i tecellîsi bulunduğunu gördüğü vakit, bütün mevcudatı ve nihayetsiz bir vücudu kazanır. Zira, bütün mevcudat, esmâsının cilverlerine mazhar olan Zât-ı Vâcibü'l-Vücudu bulan, herşeyi bulur.

Hâtime

Şu acz, fakr, şefkat, tefekkürtarikindeki Dört Hatvenin izahatı, hakikatin ilmine, şeriatin hakikatine, Kur'ân'ın hikmetine dair olan yirmi altı adet Sözlerde geçmiştir. Yalnız, şurada bir iki noktaya kısa bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Evet, şu tarikdaha kısadır. Çünkü dört hatvedir. Acz, elini nefisten çekse, doğrudan doğruya Kadîr-i Zülcelâle verir. Halbuki, en keskin tarik olan aşk, nefisten elini çeker, fakat mâşuk-u mecazîye yapışır. Onun zevâlini bulduktan sonra Mahbub-u Hakikîye gider.

Hem şu tarikdaha eslemidir. Çünkü nefsin şatahat ve bâlâpervâzâne dâvâları bulunmaz. Çünkü, acz ve fakr ve kusurdan başka nefsinde bulmuyor ki, haddinden fazla geçsin.

Hem bu tarikdaha umumî ve cadde-i kübrâdır. Çünkü, kâinatı, ehl-i vahdetü'l-vücut gibi, huzur-u daimî kazanmak için idama mahkûm zannedip *Lâ mevcude illâ Hû* hükmetmeye veyahut ehl-i vahdetü's-şuhud gibi, huzur-u daimî için kâinatı nisyan-ı mutlak hapsinde hapse mahkûm tahayyül edip *Lâ meşhude illâ Hû* demeye mecbur olmuyor. Belki, idamdan ve hapisten gayet zâhir olarak Kur'ân affettiğinden, o da sarf-ı nazar edip ve mevcudatı kendileri hesabına hizmetten azlederek Fâtır-ı Zülcelâl hesabına istihdam edip Esmâ-i Hüsnâsının mazhariyet ve âyinedarlık vazifesinde istimal ederek, mânâ-yı harfî nazarıyla onlara bakıp, mutlak gafletten kurtulup huzur-u daimîye girmektir; herşeyde Cenâb-ı Hakka bir yol bulmaktır. Elhasıl, mevcudatı mevcudat hesabına hizmetten azlederek, mânâ-yı ismiyle bakmamaktır.

Otuzuncu Mektup

Matbu Arabî İşârâtü'l-İ'câz tefsiridir.

Otuz Birinci Mektup

Otuz bir Lem’adır.

Otuz İkinci Mektup

Kendi kendine manzum tarzını alan matbu *Lemeatrisalesidir*. Otuz İkinci Lem'a olup, *Sözler mecmuasının âhinde neşredilmiştir*.

Otuz Üçüncü Mektup

Marifet-i İlâhiyeye pencereler açan otuz üç pencereli risale olup, bir cihette Otuz Üçüncü Söz olduğundan, *Sözler* mecmuasında neşredilmiş, buraya derc edilmemiştir.

İşarat-ı Gaybiyye Hakkında Bir Takriz

İmam-ı AliRadıyallahü Anh'ın, Risale-i Nur hakkında ihbar-ı gaybîsinden bir parça olan bu kısım; Sikke-i Tasdîk-ı Gaybî Mecmuasında dercedilen İşârât-ı Kur'âniye ve üç Kerâmet-i Aleviye ve Kerâmet-i Gavsîye risaleleriyle birlikte, ehl-i vukufların takdîrkâr raporlarınamüsteniden, mahkemelerce sahiplerine geri iade edilmiştir.

İmam-ı Ali'nin(r.a.) Celcelûtiyede, Risale-i Nur hakkındaki üç kerâmetinden bir kerâmetinin sekiz remzinden Yedinci ve Sekizinci Remz'in bir parçasıdır. Sikke-i Tasdîk-ı Gaybî Mecmuasında münderiştir.

YEDİNCİ REMİZ

Hazret-i İmam-ı Ali(r.a.) nasıl ki,

..... وَبِالْأَيْتِ الْكُبْرَى أَمِنِّي مِنَ الْفَجْتِ
وَبِحَقِّ فَقَجِّ مَعَ مَخْمَةٍ يَا إِلَهَنَا وَبِأَسْمَائِكَ الْحُسْنَى
أَجَرْنِي مِنَ الشَّتِّ حُرُوفٌ لِبَهْرَامٍ عَلَتْ وَتَشَامَخَتْ
وَأَسْمُ عَصَا مُوسَى بِهِ الظُّلُمْتُ انْجَلَتْ¹

1. Yâ Rab! Âyetü'l-Kübrâ hakkı için beni bütün sıkıntılardan kurtar, eman ve emniyet ver.
Güzel isimlerin ile beni sıkıntı ve perişanîyetten koru.
Öyle harfler ki Mars yıldızı gibi yücedir. Asâ-yı Mûsa ismiyle karanlıklar dağılır.

diye birinci fıkrasıyla Yedinci Şuâya işaret etmiş. Öyle de, aynı fıkraile “âlî bir tefekkürnâme ve tevhîde dair yüksek bir mârifetname” namında olan Yirmi Dokuzuncu Arabî Lem'aya dahi işaret eder. İkinci fıkrasıyla İsm-i Âzam ve Sekîne denilen esmâ-i sitte-i meşhurenin hakikatlerini gayet âlî bir tarzda beyan ve ispat eden ve Yirmi Dokuzuncu Lem'ayı takip eyleyen Otuzuncu Lem'a namında altı nükte-i esmâ risalesine

وَبِأَسْمَائِكَ الْحُسْنَى أَجَرْنِي مِنَ الشَّتِّ

cümlesiyle işaret ettiğinden, sonra akabinde risale-i esmâyı tâkip eden Otuz Birinci Lem'anın Birinci Şuâi olarak otuz üç âyet-i Kur'âniyenin Risale-i Nur'a işârâtını kaydedip hesab-ı cifrî münasebetiyle baştan başa ilm-i huruf risalesi gibi görünen ve bir mu'cize-i

حُرُوفٌ لِبَهْرَامٍ عَلَتْ وَتَشَامَخَتْ

Kur'âniyehükmünde bulunan risaleye

وَأَسْمُ عَصَا مُوسَىٰ بِهِ الظَّلَمَتُ انْجَلَتْ

kelimesiyle işaret edip, der'akap

'kelâmıyla dahi risale-i hurufiyeyi takip eden ve el-Âyetü'l-Kübrâ'dan ve başka Resâil-i Nuriyeden tereküp eden ve Asâ-yı Mûsâ namını alan ve Asâ-yı Mûsâ gibi, dalâletin ve şirkin sihirlerini iptal eden Risale-i Nur'un şimdilik en son ve âhir risalesine Âsâ-yı Mûsâ nâmını vererek işaretle beraber mânevî karanlıkları dağıtacağını müjde ediyor.

وَبِالْآيَةِ الْكُبْرَىٰ

Evet, kelimesiyle Yedinci Şuâya işareti kuvvetli karinelerle ispat edildiği gibi, aynı kelime, diğer bir mânâ ile elhak Risale-i Nur'un Âyetü'l-Kübrâsı hükmünde ve ekser risalelerin ruhlarını cem eden ve Arabî bulunan Yirmi Dokuzuncu Lem'aya bu kelâm "müstetbeâtü't-terâkib" kaidesiyle ona bakıyor, efradına dahil ediyor. Öyleyse; Hazret-i İmam-ı Ali (r.a.) dahi bu fıkradan ona bakıp işaret eder diyebiliriz.

Hem sair işârâtın karinesiyle, hem Mektubat'tan sonra Lem'alara, başka bir tarz-ı ibare ile îma ederek Lem'aların en parlağının telifi dehşetli bir zamanda ve hapis ve idamdan kurtulmak ve emniyet ve selâmet bulmak için mânâyı mecazî ve mefhum-u işârî ile Hazret-i Ali (r.a.) kendi lisanını büyük tehlikelerde bulunan müellifin hesabına istimal ederek,

وَبِالْآيَةِ الْكُبْرَىٰ آمِنِي مِنَ الْفَجْتِ

² yani, "Yâ Rab, beni kurtar, emân ve emniyet ver" diye dua etmesiyle, tam tamına Eskişehir Hapishanesinde idam ve uzun hapis tehlikesi içinde telif edilen Yirmi Dokuzuncu Lem'anın ve sahibinin vaziyetine tevafuk karinesiyle kelâm-ı zimmî ve işârî delâlet ettiğinden diyebiliriz ki, Hazret-i İmam-ı Ali (r.a.) dahi bundan, ona işaret eder.

1. Asâ-yı Mûsâ ismi ki, mânevî karanlıklar onunla dağılır.

2. Ey Mevlâm! Âyetü'l-Kübrâ hürmetine, beni bütün sıkıntılardan kurtar.

Hem Otuzuncu Lem'a namında ve altı nükte olan risale-i esmâya bakarak

وَبِاسْمَائِكَ الْحُسْنَىٰ

¹ deyip sair işârâtın karinesiyle, hem Yirmi Dokuzuncu Lem'aya takip karinesiyle, hem ikisinin isimde ve esmâ lâfzında tevafuk karinesiyle, hem teşettüt-ü hale ve sıkıntılı bir gurbete ve perişaniyete düşen müellifi onun telifi bereketiyle teselli ve tahammül bulmasına ve mânâ-yı mecazî cihetinde Hazret-i İmam-ı Ali'nin (r.a.) lisanıyla kendine dua olan

وَبِاسْمَائِكَ الْحُسْنَىٰ أَجْرَنِي مِنَ الشَّتِّ

yani "İsm-i Âzamolan o esmâ risalesinin bereketiyle beni teşettütten, perişaniyetten hıfz eyle yâ Rabbi" meâli, tam tamına o risale ve sahibinin vaziyetine tevafuk karinesiyle kelâm-ı mecazî

delâlet ve İmam-ı Ali'nin (r.a.) ise gaybî işaret eder diyebiliriz.

1. Güzel isimlerin ile...

Hem madem Celcelûtiye'nin aslı vahiydir ve esrarlıdır ve gelecek zamana bakıyor ve gaybî umûr-u istikbaliyeden haber veriyor.

Ve madem Kur'ân itibarıylabu asır dehşetlidir ve Kur'ân hesabıyla Risale-i Nur bu karanlık asırda ehemmiyetli bir hâdisedir.

Ve madem sarahat derecesinde çok karine ve emarelerle Risale-i Nur Celcelûtiye'nin içine girmiş, en mühim yerinde yerleşmiş.

Ve madem Risale-i Nur ve eczaları bu mevkie lâyıktırlar ve Hazret-i İmam-ı Ali'nin (r.a.) nazar-ı takdirine ve tahsinine ve onlardan haber vermesine liyakatleri ve kıymetleri var.

Ve madem Hazret-i İmam-ı Ali(r.a.) Siracü'n-Nur'dan, zâhir bir surette haber verdikten sonra, ikinci derecede perdeli bir tarzda Sözlere sonra Mektuplardan, sonra Lem'alardan, risalelerdeki gibi aynı tertip, aynı makam, aynı numara tahtında, kuvvetli karinelerin sevkiyle kelâm delâlet ve Hazret-i İmam-ı Ali'nin (r.a.) işaret ettiğini ispat eylemiş.

Ve madem başta,

بَدَّتُ بِبِسْمِ اللَّهِ رُوحِي بِهِ اهْتَدَيْتُ إِلَى كَشْفِ اسْرَارِ
بِبَاطِنِهِ انْطَوَتْ¹

risalelerin başı ve Birinci Söz olan *Bismillâh* Risalesine baktığı gibi, kasem-i câmi-i muazzamanın âhirinde, risalelerin kısm-ı âhirleri olan son Lem'alara ve Şuâlara, hususan bir âyetü'l-kübra-yı tevhid olan Yirmi Dokuzuncu Lem'a-i harika-i Arabiye ve risale-i esmâ-i sitte ve risale-i işarât-ı huruf-u Kur'âniye ve bilhassa şimdilik en âhir Şuâ ve Asâ-yı Mûsâ gibi, dalâletlerin bütün mânevî sihirlerini iptal edebilen bir mahiyette bulunan ve bir mânâda Âyetü'l-Kübrâ namını alan risale-i harikaya bakıyor gibi bir tarz-ı ifade görünüyor.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Sırlar hazinesi olan

ile başladım. Ruhum, onunla o hazineyi keşfetti.

Ve madem, birtek meselede bulunan emâreler ve karineler, meselenin vahdeti haysiyetiyle, emareler birbirine kuvvet verir, zayıf bir münasebetle bir tereşşuh dahi menbâna ilhak edilir.

Elbette, bu yedi adet esaslara istinad ederiz: Hazret-i İmam-ı Ali (r.a.) nasıl ki meşhur Sözlere tertipleri üzerine işaret etmiş ve Mektubat'tan bir kısmına ve Lem'alardan en mühimlerine tertiple bakmış. Öyle de,

وَبِأَسْمَائِكَ الْحُسْنَىٰ أَجْرَنِي مِنَ الشَّتِّ

cümlesiyle Otuzuncu Lem'aya, yani müstakil Lem'alardan en son olan Esmâ-i Sitte Risalesine tahsin ederek

حُرُوفٌ لِّبَهْرَامٍ عَلَتْ وَتَشَامَخَتْ

bakıyor ve kelâmıyla dahi Otuzuncu Lem'ayı takip eden İşarât-ı Huruf-u Kur'âniye Risalesine takdir edip işaretle tasdik ediyor.

وَأَسْمُ عَصَا مُوسَىٰ بِهِ الظَّلَمْتُ انْجَلَتْ

kelimesiyle dahi şimdilik en âhırrisale ve tevhid ve imanın elinde Asâ-yı Mûsâ gibi harikalı en kuvvetli burhan olan mecmua risalesini senâkârâne remzen gösteriyor gibi bir tarz-ı ifadeden bilâperva hükmediyoruz ki, Hazret-i İmam-ı Ali (r.a.) hem Risale-i Nur'dan, hem çok ehemmiyetli risalelerinden mânâ-yı hakikî ve mecazî ile işârî ve remzî ve îmâî ve telvîhî bir surette haber veriyor. Kimin şüphesi varsa, işaret olunan risalelere bir kere dikkatle baksın. İnsafı varsa şüphesi kalmaz zannediyorum. Buradaki mânâ-yı işârî ve medlûl-u mecazîlere karinelerin en güzeli ve lâtif, aynı tertibi muhafaza ile verilen isimlerin münasebetidir. Meselâ, yirmi dokuz, otuz ve otuz bir ve otuz iki mertebe-i tâdâdda Yirmi Dokuz ve Otuz ve Otuz Bir ve Otuz İkinci Sözlere gayet münasip isimlerle ve başta Sözlerin başı olan Birinci Söze, aynı besmele sırrıyla ve âhirde şimdilik risalelerin âhırine, mâhiyetini gösterir lâıyk birer isim vererek işaret etmesi gerçi gizli ise de, fakat çok güzeldir ve letâfetlidir.

Ben itiraf ediyorum ki, böyle makbul bir eserin mazharı olmak, hiçbir vecihle o makama liyakatım yoktur. Fakat küçük, ehemmiyetsiz bir çekirdekten koca dağ gibi bir ağacı halk etmek, kudret-i İlâhiyenin şe'nindendir ve âdetidir ve azametine delildir.

Ben kasemle temin ederim ki, Risale-i Nur'u senâdan maksadım, Kur'anın hakikatlerini ve imanın rükünlerini teyid ve ispat ve neşirdir. Hâlık-ı Rahîmime yüz binler şükrolsun ki, kendimi kendime beğendirmemiş. Nefsimin ayıplarını ve kusurlarını bana göstermiş. Ve o nefsi emmâreyi başkalara beğendirmek arzusu kalmamış. Kabir kapısında bekleyen bir adam, arkasındaki fânî dünyaya riyâkârâne bakması, acınacak bir hamakattır ve dehşetli bir hasârettir. İşte bu hâlet-i ruhiye ile yalnız hakaik-i imaniyenin tercümanı olan Risale-i Nur'un doğru ve hak olduğuna lâtif bir münasebet söyleyeceğim. Şöyle ki:

Celcelûtiye, Süryanice “bedi” demektir. Ve bedi' mânâsındadır. İbareleri bedi' olan Risale-i Nur, Celcelûtiye'de mühim bir mevki tutup ekser yerlerinde tereşsuhatı görüldüğünden, kasidenin ismi ona bakıyor gibi verilmiş. Hem şimdi

anlıyorum ki, eskiden beri benim liyakatim olmadığı halde, bana verilen “Bediüzzaman” lâkabı benim değildi. Belki Risale-i Nur’un mânevî bir ismiydi; zâhir bir tercümanına âriyeten ve emaneten takılmış. Şimdi o emanet isim, hakikî sahibine iade edilmiş. Demek, Süryanice bedi’ mânâsında ve kasidede tekerrürüne binaen kasideye verilen Celcelûtiye ismi, işârî bir tarzda, bid’at zamanında çıkan Bediülbeyan ve Bediüzzaman olan Risale-i Nur’un hem ibare, hem mânâ, hem isim noktalarıyla bedîliğine münasebetdarlığı ihsas etmesine ve bu isim bir parça ona da bakmasına ve bu ismin müsemâmâsında Risale-i Nur çok yer işgal ettiği için hak kazanmış olmasına tahmin ediyorum.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا¹

1. “Ey Rabbimiz! Unutur veya hatâya düşer de bir kusur işlersek bizi onunla hesaba çekme.” Bakara Sûresi, 2:286.

SEKİZİNCİ REMİZ

Sual: Bütün kıymettar kitaplar içinde Risale-i Nur, Kur’ân’ın işaretine ve iltifatına ve Hazret-i İmam-ı Ali’nin (r.a.) takdir ve tahsinine ve Gavs-ı Âzamın (k.s.) teveccüh ve tebşirine veçh-i ihtisası nedir? O iki zâtın kerametle Risale-i Nur’a bu kadar kıymet ve ehemmiyet vermesinin hikmeti nedir?

Elcevap: Malûmdur ki, bazı vakit olur, bir dakika, bir saat; ve belki bir gün, belkiseneler kadar; ve bir saat, bir sene, belki bir ömür kadar netice verirve ehemmiyetli olur. Meselâ, bir dakikada şehid olan bir adam, bir velâyet kazanır. Ve soğuşun şiddetinden incimad etmek zamanında ve düşmanın dehşet-i hücumunda bir saat nöbet, bir sene ibadet hükmüne geçebilir.

İşte, aynen öyle de, Risale-i Nur’a verilen ehemmiyet dahi, zamanın ehemmiyetinden, hem bu asrın şariat-ı Muhammediyeye (a.s.m.) ve şeâir-i Ahmediyeye (a.s.m.) ettiği tahribatın dehşetinden, hem bu âhırzamanın fitnesinden eski zamandan beri bütün ümmet istiâze etmesi cihetinden, hem o fitnelerin savletinden mü’minlerin imanlarını kurtarması noktasından, Risale-i Nur öyle bir ehemmiyet kesb etmiş ki; Kur’ân ona kuvvetli işaretle iltifat etmiş. Ve Hazret-i İmam-ı Ali (r.a.) üç kerametle ona beşaret vermiş. Ve Gavs-ı Âzam (k.s.) kerametkârâne ondan haber verip tercümanını teşci etmiş.

Evet, bu asrın dehşetine karşı taklidî olan itikadın istinad kal’aları sarsılmış ve uzaklaşmış ve perdelenmiş olduğundan, her mü’min, tek başıyla dalâletin cemaatle hücumuna mukavemet ettirecek gayet kuvvetli bir iman-ı tahkikî lâzımdır ki dayanabilsin. Risale-i Nur, bu vazifeyi en dehşetli birzamanda ve en lüzumlu ve nazik bir vakitte, herkesin anlayacağı birtarzda, hakaik-i Kur’âniye ve imaniyenin en derin ve en gizlilerini gayet kuvvetli burhanlarla ispat ederek, o iman-ı tahkikîyi taşıyan hâlis ve sadık şakirtleri dahi, bulundukları kasaba, karye ve şehirlerde, hizmet-i imaniye itibarıyla âdetâ birer gizli kutup gibi,

mü'minlerin mânevî birer nokta-i istinadı olarak, bilinmedikleri ve görünmedikleri ve görüşülmedikleri halde, kuvve-i mâneviye-i itikadları cesur birer zâbit gibi, kuvve-i mâneviyeyi ehl-i imanın kalblerine verip mü'minlere mânen mukavemet ve cesaret veriyorlar.

Eğer bir muannid tarafından denilse: “Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, bu umum mecâzî mânâları irade etmemiş.” Biz de deriz ki: Faraza, Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh irâde etmezse, fakat kelâmı delâlet eder ve karînelerin kuvvetiyle, işârî ve zımnî delâletle mânâları içine dahil eder. Hem madem o mecâzî mânâ ve işârî mefhumlar haktır, doğrudur ve vâkıa mutabıktır ve bu iltifata lâyıktır ve karîneleri kuvvetlidir; elbette Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh'ın, böyle bütün işârî mânâları irade edecek küllî bir teveccühü faraza bulunmazsa; Celcelûtiye vahiy olmak cihetiyle hakikî sahibi, Hazret-i İmam-ı Ali Radıyallahü Anh'ın Üstâdı olan Peygamber-i Zîşân Aleyhissalâtu Vesselâmın küllî teveccühü ve Üstâdının, Üstâd-ı Zülcelâlinin ihâtalı ilmi onlara bakar, irade dairesine alır. Bu hususta kat'î ve yakîn derecesindeki kanaatımın bir sebebi şudur ki: Müşkilât-ı azîme içinde, El-Âyetü'l-Kübrâ'nın tefsir-i ekberi olan Yedinci Şuâî yazmakta çok zahmet çektiğimden, bir kudsî teselli ve teşvike cidden çok muhtaç idim. Şimdiye kadar mükerrer tecrübelerle bu gibi hâletlerimde, inâyet-i İlâhiye imdadıma yetişiyordu. Risaleyi bitirdiğim aynı vakitte—hiç hâtırıma gelmediği halde—birden bu kerâmet-i Aleviyenin zuhuru, bende hiçbir şüphe bırakmadı ki; bu dahi benim imdadıma gelen sâir inâyet-i İlâhiye gibi, Rabb-i Rahîmin bir inâyetidir. İnâyet ise aldatmaz, hakîkatsız olmaz...

Said Nursî

Hakikat Çekirdekleri

Otuz beş sene evvel tab edilen Hakikat Çekirdeklerinamındaki risaleden
vecizelerdir.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى
سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ¹

1. Her türlü hamd ve övgü, medih ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'amahsustur. Salât ve selâm ise, Efendimiz Muhammed'in ve bütün âl ve ashabının üzerine olsun.

1. Mariz bir asrın, hasta bir unsurun, alîl bir uzvun reçetesi, ittibâ-ı Kur'ân'dır.
2. Azametli, bahtsız bir kıt'anın; şanlı, talihsiz bir devletin; değerli, sahipsiz bir kavmin reçetesi, ittihad-ı İslâmdır.
3. Arzı ve bütün nücüm ve şümusu tesbih taneleri gibi kaldıracak ve çevirecek kuvvetli bir ele mâlik olmayan kimse, kâinatta dâvâ-yı halk ve iddiayı icad edemez. Zira herşey herşeyle bağlıdır.
4. Haşirde bütün zevil'ervâhın ihyâsı, mevt-âlûdbir nevm ile kışta uyuşmuş bir sineğin baharda ihyâ ve inşasından kudrete daha ağır olamaz. Zira kudret-i ezeliye zâtiyedir; tagayyür edemez, acz tahallül edemez, avâik tedahül edemez. Onda merâtib olamaz; herşey ona nisbeten birdir.
5. Sivrisineğin gözünü halk eden, güneşi dahi o halk etmiştir.
6. Pirenin midesini tanzim eden, manzume-i şemsiyeyi de o tanzim etmiştir.
7. Kâinatın telifinde öyle bir i'câz var ki, bütün esbab-ı tabiiye, farz-ı muhal olarak, muktedir birer fâil-i muhtar olsalar, yine kemâl-i acz ile o i'câza karşı
secde ederek, سُبْحَانَكَ لَا قُدْرَةَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ¹ diyeceklerdir.
8. Esbaba tesir-i hakikî verilmemiş; vahdet ve celâl öyle ister. Lâkin, mülk cihetinde, esbab dest-i kudrete perde olmuştur; izzet ve azamet öyle ister—tâ, nazar-ı zâhirde, dest-i kudret mülk cihetindeki umur-u hasise ile mübaşir görölmesin.
9. Mahall-i taallûk-u kudretolan herşeydeki melekûtiyet ciheti, şeffaftır, nezihdir.
10. Âlem-i şehadet, avâlimü'l-guyûbüstünde tenteneli bir perdedir.

1. Sen her türlü kusurdan münezzehsin. Bizim hiçbir kudretimiz yok; nihayetsiz izzetve hikmet sahibi olan muhakkak Sensin.

11. Bir noktayı tam yerinde icad etmek için, bütün kâinatı icad edecek bir kudret-i gayr-ı mütenâhi lâzımdır. Zira, şu kitab-ı kebîr-i kâinatın herbir harfinin, bahusus zîhayat herbir harfinin, herbir cümlesine müteveccih birer yüzü, nâzır birer gözü vardır.

12. Meşhurdur ki, hilâl-i îde bakarlardı. Kimse birşey görmedi. İhtiyar bir zât yemin ederek “Hilâligördüm” dedi. Halbuki gördüğü hilâl değil, kirpiğinin takavvüs etmişbeyaz bir kılıydı. O kıl nerede, kamer nerede? Harekât-ı zerrat nerede, fâil-i teşkil-i envâ nerede?

13. Tabiatmisalî bir matbaadır, tâbi’ değil. Nakıştır, nakkaş değil. Kâbildir, fâil değil. Mistardır, masdar değil. Nizamdır, nâzım değil. Kanundur, kudret değil. Şeriat-ı iradiyedir, hakikat-i hariciye değil.

14. Fıtrat-ı zîşuur olan vicdandaki incizap ve cezbe, bir hakikat-i cazibedarın cezbesiyledir.

15. Fıtratyalan söylemez. Bir çekirdekteki meyelân-ı nümüvv der: “Ben sümbülleneceğim, meyve vereceğim.” Doğru söyler. Yumurtada bir meyelân-ı hayat var. Der: “Piliç olacağım.” Biiznillâh olur, doğru söyler. Bir avuç su, meyelân-ı incimad ile der: “Fazla yer tutacağım.” Metin demir onu yalan çıkaramaz; sözünün doğruluğu demiri parçalar. Şu meyelânlar, iradeden gelen evâmir-i tekviniyenin tecellîleridir, cilverleridir.

16. Karıncayı emirsiz, arıyı yâsupusuz bırakmayan kudret-i ezeliye, elbette beşeri nebîsiz bırakmaz. Âlem-i şهادetteki insanlara inşikak-ı kamer bir mucize-i Ahmediyeye (a.s.m.) olduğu gibi, Mirac dahi âlem-i melekûtta melâike ve ruhaniyâta karşı bir mucize-i kübrâ-yı Ahmediyedir ki, nübüvvetinin velâyeti bu keramet-i bâhire ile ispat edilmiştir ve o parlak zât, berk ve kamer gibi melekûtta şûlefeşân olmuştur.

17. Kelime-i şهادetin iki kelâmı birbirine şahittir. Birincisi ikincisine burhan-ı limmîdir; ikincisi birincisine burhan-ı innîdir.

18. Hayat, kesrette bir çeşit tecellî-i vahdettir. Onun için ittihadı sevk eder. Hayat, birşeyi herşeye mâlikeder.

19. Ruh, bir kanun-u zîvücud-u haricîdir, bir namus-u zîşuurdur. Sabit ve daim fitrîkanunlar gibi, ruh dahi âlem-i emirden, sıfat-ı iradeden gelmiş, kudret ona vücud-u hissî giydirmiştir, bir seyyâle-i lâtifeyi o cevhere sadef etmiştir.

Mevcut ruh, mâkul kanunun kardeşidir. İkisi hem daimî, hem âlem-i emirden gelmişlerdir. Şayet nevilerdeki kanunlara kudret-i ezeliye bir vücud-u haricî giydirseydi, ruh olurdu. Eğer ruh, şuuru başından indirse, yine lâyemut bir kanun olurdu.

20. Ziya ile mevcudat görünür; hayat ile mevcudatın varlığı bilinir. Herbirisi birer keşşaftır.

21. Nasraniyet ya intifâ veya ıstıfâ edip İslâmiyete karşı terk-i silâh edecektir. Nasraniyet birkaç defa yırtıldı, Protestanlığa geldi. Protestanlık da yırtıldı, tevhide yaklaştı. Tekrar yırtılmaya hazırlanıyor. Ya intifâ bulup sönecek veya hakikî Nasraniyetin esasını câmi olan hakaik-i İslâmiyeyi karşısında görecek, teslim olacaktır. İşte bu sırr-ı azîme Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm işaret etmiştir ki, “Hazret-i İsâ nâzil olup gelecek, ümmetimden olacak, şeriatımla amel edecektir.”¹

1. Buhârî, Enbiyâ, 49; Müslim, İmân, 242-247; Tirmizî, Fiten, 62; Müsned, 4:226.

22. Cumhur-u avâmı, burhandan ziyade, me’hazdaki kudsiyet imtisâle sevk eder.

23. Şeriatın yüzde doksanı (zaruriyat ve müsellemler) birer elmas sütündür. Mesâil-i içtihadiye-i hilâfiye, yüzde ondur. Doksan elmas sütun, on altının himayesine verilmez. Kitaplar ve içtihadlar Kur’ân’a dürbün olmalı, âyine olmalı; gölge ve vekil olmamalı.

24. Her müstaid, nefsi için içtihad edebilir, teşri’ edemez.

25. Bir fikre davet, cumhur-u ulemanın kabulüne vâbestedir. Yoksa davet bid’attır, reddedilir.

26. İnsan fıtraten mükerrer olduğundan, hakkı arıyor. Bazan bâtil eline gelir; hak zannederek koynunda saklar. Hakikati kazarken, ihtiyarsız, dalâletbaşına düşer; hakikat zannederek kafasına giydiriyor.

27. Birbirinden eşeff ve eltaf, kudretin çok âyineleri vardır; sudan havaya, havadan esire, esirden âlem-i misale, âlem-i misalden âlem-i ervâha, hattâ zamana, fikre tenevvü ediyor. Hava âyinesinde, bir kelime milyonlar kelimat olur; kalem-i kudret, şu sırr-ı tenasül pek acip istinsah ediyor. İn’ikâs, ya hüviyeti veya hüviyetle mahiyeti tutar. Kesifin timsalleri birer meyyit-i müteharriktir. Bir ruh-u nurânînin kendi âyinelerinde olan timsalleri, birer hayy-ı murtabıttır; aynı olmasa da, gayrı da değildir.

28. Şems, hareket-i mihveriyesiyle silkinse, meyveleri düşmez. Silkinmezse, yemişleri olan seyyarat düşüp dağılacaktır.

29. Nur-u fikir, ziya-yı kalble ışıklanıp mezc olmazsa, zulmettir, zulüm fıskırır. Gözün muzlim nehar-ı ebyazı, muzî^{HAŞİYE-1} leyle-i süveydâ ile mezc olmazsa basarsız olduğu gibi, fikret-i beyzâda süveydâ-i kalb bulunmazsa, basiretsizdir.

HAŞİYE-1 Meâli: Gözün gündüze benzeyen beyazı, geceye benzeyen siyahlığıyla beraber olmazsa, göz, göz olmaz.

30. İlimde iz’ân-ı kalb olmazsa cehildir. İltizam başka, itikad başkadır.

31. Bâtıl şeyleri iyice tasvir, sâfi zihinleri idlâldir.

32. Âlim-i mürşid koyun olmalı, kuş olmamalı. Koyun kuzusuna süt, kuş yavrusuna kay verir.

33. Birşeyin vücudu, bütün eczasının vücuduna vâbestedir. Ademi ise, bir cüz'ünün ademiyle olduğundan, zayıf adam, iktidarını göstermek için tahrip taraftarı oluyor, müsbet yerine menfice hareket ediyor.

34. Desâtir-i hikmet, nevâmis-i hükûmetle; kavânin-i hak, revâbıt-ı kuvvetle imtizaç etmezse, cumhur-u avamda müsmir olamaz.

35. Zulüm, başına adalet külâhını geçirmiş. Hıyanet, hamiyet libasını giymiş. Cihada, bağı ismi takılmış. Esarete hürriyet namı verilmiş. Ezdad, suretlerini mübadele etmişler.

36. Menfaat üzerine dönen siyaset canavardır.

37. Aç canavara karşı tahabbüb, merhametini değil, iştahasını açar. Hem de diş ve tırnağının kirasını da ister.

38. Zaman gösterdi ki, Cennet ucuz değil; Cehennem dahi lüzumsuz değil.

39. Dünyaca havas tanınan insanlardaki meziyet, sebep-i tevazu ve mahviyet iken, tahakküm ve tekebbüre sebep olmuştur. Fukaranın aczi, avâmın fakrı, sebep-i merhamet ve ihsan iken, esaret ve mahkûmiyetlerine müncer olmuştur.

40. Birşeyde mehâsinve şeref hâsıl oldukça, havassa peşkeş ederler. Seyyiat olsa, avâma taksim ederler.

41. Gaye-i hayal olmazsa veyahut nisyan veya tenâsi edilse, ezhan enelere dönüp etrafında gezerler.

42. Bütün ihtilâlât ve fesadın asıl madeni ve bütün ahlâk-ı rezilenin muharrik ve menbaı, tek iki kelimedir.

Birinci kelime: “Ben tok olsam, başkası açlıktan ölse bana ne.”

İkinci kelime: “İstirahatim için zahmet çek; sen çalış, ben yiyeyim.”

Birinci kelimenin ırkını kesecek tek bir devâsı var ki, o da vücub-u zekâtıdır. İkinci kelimenin devâsı hurmet-i ribâdır. Adalet-i Kur'âniyeâlem kapısında durup, ribâyâ “Yasaktır, girmeye hakkın yoktur” der. Beşer bu emri dinlemedi, büyük bir sille yedi. Daha müthişini yemeden dinlemeli.

43. Devletler, milletler muharebesi, tabakat-ı beşer muharebesine terk-i mevki ediyor. Zira, beşer esir olmak istemediği gibi, ecîr olmak da istemez.

44. Tarik-i gayr-ı meşruile bir maksadı takip eden, galiben maksudunun zıddıyla ceza görür. Avrupa muhabbeti gibi gayr-ı meşru muhabbetin âkıbetinin mükâfâtı, mahbubun gaddârâne adâvetidir.

45. Maziye, mesâibe kader nazarıyla; ve müstakbele, meâsîye teklif noktasında bakmak lâzımdır. Cebir ve İtizal, burada barışırlar.

46. Çaresi bulunan şeyde acze, çaresi bulunmayan şeyde cezâa iltica etmemek gerektir.

47. Hayatın yarası iltiyam bulur. İzzet-i İslâmiyenin ve namusun ve izzet-i milliyenin yaraları pek derindir.

48. Öyle zaman olur ki, bir kelime bir orduyu batırır, bir gülle otuz milyonun mahvına sebep olur.^{HAŞİYE-1} Öyle şerâit tahtında olur ki, küçük bir hareket, insanı âlâ-yı illiyyîne çıkarır. Ve öyle hal olur ki, küçük bir fiil, insanı esfel-i sâfilîne indirir.

Haşîye-1 Sırp bir neferin Avusturya Veliâhdine attığı bir tek gülle, eski Harb-i Umumîyi patlattırdı, otuz milyon nüfusun mahvına sebep oldu.

49. Bir tane sıdk, bir harman yalanları yakar. Bir tane hakikat, bir harman hayalâta müreccahtır.

لَا يَلْزَمُ مَنْ لَزُومَ صِدْقٍ كُلِّ قَوْلٍ قَوْلٌ كُلِّ صِدْقٍ

“Her sözün doğru olmalı; fakat her doğruyu söylemek doğru değil.”

50. Güzel gören güzel düşünür. Güzel düşünen, hayatından lezzet alır.

51. İnsanları canlandıran emeldir, öldüren yeistir.

52. Eskiden beri i'lâ-yı kelimetullahı ve bekâ-yı istiklâliyeti ve İslâm için farz-ı kifaye-i cihadı deruhte ile kendini, yekvücut olan âlem-i İslâma fedaya vazifedar ve hilâfete bayraktar görmüş olan bu devlet-i İslâmiyenin felâketi, âlem-i İslâmın saadet ve hürriyet-i müstakbelesiyle telâfi edilecektir. Zira şu musibet, maye-i hayatımız olan uhuvvet-i İslâmiyenin inkişafını harikulâde tâcil etti.

53. Hıristiyanlığın malı olmayan mehâsin-i medeniyeti ona mal etmek ve İslâmiyetin düşmanı olan tedennîyi ona dost göstermek, feleğin ters dönmesine delildir.

54. Paslanmış bîhemtâ bir elmas, daima mücellâ cama müreccahtır.

55. Herşeyi maddede arayanların akılları gözlerindedir. Göz ise mâneviyatta kördür.

56. Mecaz, ilmin elinden cehlin eline düşse, hakikate inkılâp eder, hurâfâta kapı açar.

57. İhsan-ı İlâhîden fazla ihsan, ihsandegildir. Herşeyi olduğu gibi tavsif etmek gerektir.

58. Şöhret, insanın malı olmayanı dahi insana mal eder.

59. Hadis, maden-i hayatve mülhim-i hakikattir.

60. İhyâ-yı din, ihyâ-yı millettir. Hayat-ı din, nur-u hayattır.

61. Nev-i beşere rahmet olan Kur'ân, ancak umurun, lâakal ekseriyetin saadetini tazammun eden bir medeniyeti kabul eder. Medeniyet-i hazıra, beş menfi esas üzerine teessüs etmiştir:

1. Nokta-i istinadı kuvvettir. O ise, şe'ni tecavüzdür.

2. Hedef-i kastı menfaattir. O ise, şe'ni tezâhumdur.

3. Hayatta düsturu cidalıdır. O ise, şe'ni tenâzudur.

4. Kitleler mâbeynindeki rabıtası, âhari yutmakla beslenen unsuriyet ve menfi milliyettir. O ise, şe'ni müthiş tesâdümdür.

5. Cazibedar hizmeti, hevâ ve hevesi teşcî ve arzularını tatmindir. O hevâ ise, insanın mesh-i mânevîsine sebeptir.

Şeriat-ı Ahmediyenin (a.s.m.) tazammun ettiği ve emrettiği medeniyet ise:

Nokta-i istinadı, kuvvete bedel, haktır ki, şe'ni adaletve tevâzüdür.

Hedefi de, menfaat yerine fazilettir ki, şe'ni muhabbetve tecâzüptür.

Cihetü'l-vahdetde, unsuriyet ve milliyet yerine, rabıta-i dinî ve vatanî ve sınıfıdır ki, şe'ni samimî uhuvvet ve müsalemet ve haricin tecavüzüne karşı yalnız tedâfüdür.

Hayatta, düstur-u cidal yerine düstur-u teâvündür ki, şe'ni ittihad ve tesanüttür.

Hevâyerine hüdâdır ki, şe'ni insaniyeten terakki ve ruhen tekâmüldür.

Mevcudiyetimizin hâmisi olan İslâmiyetten elini gevşetme, dört elle sarıl. Yoksa mahvolursun.

62. Musibet-i âmme, ekseriyetin hatasından terettüp eder. Musibet, cinayetin neticesi, mükâfâtın mukaddimesidir.

63. Şehid, kendini hayybilir. Feda ettiği hayatı, sekerâtı tatmadığından, gayr-ı münkatı' ve bâki görüyor; yalnız, daha nezih olarak buluyor.

64. Adalet-i mahzâ-yı Kur'âniye, bir mâsumun hayatını ve kanını, hattâ umum beşer için de olsa heder etmez. İki nazar-ı kudrette bir olduğu gibi, nazar-ı adalette de birdir. Hodgâmlıkla, öyle insan olur ki, ihtirasına mâni herşeyi, hattâ elinden gelirse dünyayı harap ve nev-i beşeri mahvetmek ister.

65. Havf ve zaaf, tesirat-ı hariciyeyi teşcî eder.

66. Muhakkak maslahat, mevhum mazarrata feda edilmez.

67. Şimdilik İstanbulsiyaseti, İspanyol hastalığı gibi bir hastalıktır.

68. Deli adama “İyisin, iyisin” denilse iyileşmesi, iyi adama “Fenasın, fenasın” denilse fenalaşması nadir değildir.

69. Düşmanın düşmanı, düşman kaldıkça dosttur. Düşmanın dostu, dost kaldıkça düşmandır.

70. İnadin işi: Şeytan birisine yardım etse, “Melektir” der, rahmetokur. Muhalifinde melek görse, “Libasını değiştirmiş şeytandır” der, lânet eder.

71. Bir derdin dermanı, başka bir derde zehir olabilir. Bir derman, haddinden geçse, dert getirir.

72.

إِذَا وَازَنْتَ بَيْنَ حَوَاسٍ حُويْنَةٍ خُرْدَبَيْنَةٍ وَحَوَاسٍ
الْإِنْسَانِ، تَرَى سِرًّا عَجَبِيًّا: إِنَّ الْإِنْسَانَ كَصُورَةِ يَسٍ
كُتِبَ فِيهَا سُورَةُ يَسٍ¹

73. Cemaattevahid-i sahih olmazsa, cem ve zam, kesir darbı gibi küçültür. ^{HAŞİYE-1}

¹. Hurdebinî bir hayvanın hasseleri insanın hasseleriyle muvazene edildiğinde, acıbir sır görürsün: İnsan, içinde Yâsin Süresi yazılmış bir Yâsin Süresigibidir.

Haşîye-1 Hesapta malûmdur ki, darb ve cem ziyadeleştirir. Dört kere dört, on altı olur. Fakat kesirlerde, darb ve cem, bilâkis küçültür. Sülûsü sülûsle darb etmek, tûsu' olur, yani dokuzda bir olur. Aynen onun gibi, insanlarda sıhhat ve istikamet ile vahdet olmazsa, ziyadeleşmekle küçülür, bozuk olur, kıymetsiz olur.

74. Adem-i kabul, kabul-ü ademle iltibas olunur. Adem-i kabul: Adem-i delil-i sübut, onun delilidir. Kabul-ü adem, delil-i adem ister. Biri şek, biri inkârdır.

75. İmanîmeselelerde şüphe, bir delili, hattâ yüz delili atsa da, medlûle iras-ı zarar edemez. Çünkü binler delil var.

76. Sevâd-ı âzama ittibâ edilmeli. Ekseriyete ve sevâd-ı âzama dayandığı zaman, lâkayt Emevîlik, en nihayet Ehl-i Sünnet cemaatine girdi. Adetçe ekalliyette kalan salâbetli Alevîlik, en nihayet az bir kısmı Râfızîliğe dayandı.

77. Hakta ittifak, ehakta ihtilâf olduğundan, bazan hak, ehaktan ehaktır; hasen, ahsenden ahsendir. Herkes kendi mesleğine “Hüve hakkun” demeli, “Hüve’l-Hakku” dememeli. Veyahut “Hüve hasen” demeli, “Hüve’l-Hasen” dememeli.

78. Cennet olmazsa, Cehennem tâzip etmez.

79. Zaman ihtiyarlandıkça Kur’ân gençleşiyor, rûmuzı tavazzuh ediyor. Nur, nar görüldüğü gibi, bazan şiddet-i belâğat dahi mübalâğa görünür.

80. Hararetteki merâtip, burudetin tahallülüyledir. Hüsündeki derecat, kubhun tedahülüyledir. Kudret-i ezeliye zâtiyedir, lâzımedir, zaruriyedir. Acz tahallül edemez, merâtip olamaz, herşey ona nisbeten müsavidir.

81. Şemsin feyz-i tecellîsi olan timsali, denizin sathında ve denizin katresinde aynı hüviyeti gösteriyor.

82. Hayat, cilve-i tevhiddendir; müntehâsı da vahdet kesb ediyor.

83. İnsanlarda velî, Cumada dakika-i icabe, Ramazan'da Leyle-i Kadir, Esmâ-i Hüsnâda İsm-i Âzam, ömürde ecel meçhul kaldıkça, sair efrad dahi kıymettar kalır, ehemmiyet verilir. Yirmi sene müphem bir ömür, nihayeti muayyen bin sene ömre müreccahtır.

84. Dünyada mâsiyetin âkıbeti, ikab-ı uhrevîye delildir.

85. Rızık, hayat kadar kudretnazarında ehemmiyetlidir. Kudret çıkarıyor, kader giydiriyor, inâyet besliyor. Hayat, muhassal-ı mazbuttur, görünür. Rızık, gayr-ı muhassal, tedricî münteşirdir, düşündürür. Açlıktan ölmek yoktur. Zira bedende şahm ve saire suretinde iddihar olunan gıda bitmeden evvel ölüyor. Demek, terk-i âdetten neş'et eden maraz öldürür; rıziksızlık değil.

86. Âkilüllâhm vahşîlerin helâl rızıkları, hayvânâtın hadsiz cenazeleridir. Hem rû-yi zemini temizliyorlar, hem rızıklarını buluyorlar.

87. Bir lokma kırk paraya, diğer bir lokma on kuruşa... Ağza girmeden vebogazdan geçtikten sonra birdirler. Yalnız birkaç saniye ağızda bir fark var. Müfettiş ve kapıcı olan kuvve-i zâikayı taltif ve memnun etmek için birden ona gitmek, israfın en sefîhidir.

88. Lezâiz çağırıldıkça, "Sanki yedim" demeli. "Sanki yedim"i düstur yapan Sankiyedim namındaki bir mescidi yiyebilirdi, yemedi.

89. Eskiden ekserîslâm aç değildi; tereffühe ihtiyar vardı. Şimdi açtır; telezzüze ihtiyar yoktur.

90. Muvakkat lezzetten ziyade, muvakkat eleme tebessüm etmeli, hoşgeldin demeli. Geçmiş lezâiz, ah vah dedirtir. Ah, müstetir bir elemin tercümanıdır. Geçmiş âlâm, oh dedirtir. O oh, muzmer bir lezzet ve nimetin muhbiridir.

91. Nisyan dahi bir nimettir. Yalnız hergünün âlâmını çektirir, müterâkimi unutturur.

92. Derece-i hararet gibi, her musibette bir derece-i nimet vardır. Daha büyüğünü düşünüp, küçükteki derece-i nimeti görüp, Allah'a şükretmeli. Yoksa, isti'zâm ile üflense şişer, merak edilse ikileşir; kalbdeki misali, hayali, hakikate inkılâp eder, o da kalbi döver.

93. Her adam için, heyet-i içtimaiyede görmek ve görünmek için mertebe denilen bir penceresi vardır. O pencere kamet-i kıymetinden yüksek ise, tekebbürletetâvül edecek. Eğer kamet-i kıymetinden aşağı ise, tevazu ile takavvüs edecek ve eğilecek, tâ o seviyede görsün ve görünsün. İnsanda büyüklüğün mikyası küçüklüktür, yani tevazudur. Küçüklüğün mizanı büyüklüktür, yani tekebbürdür.

94. Zayıfın kavîye karşı izzet-i nefsi, kavîde tekebbür olur. Kavînin zayıfa karşı tevazuu, zayıfta tezellül olur. Bir ülül'emrin makamındaki ciddiyeti vakardır mahviyeti zilletir; hanesindeki ciddiyeti kibirdir, mahviyeti tevazudur. Fert mütekellim-i vahde olsa, müsamahası ve fedakârlığı amel-i salihdir; mütekellim-i maalgayr olsa hıyanettir, amel-i tâlihtir. Bir şahıs kendi namına hazm-ı nefis eder, tefahur edemez; millet namına tefahur eder, hazm-ı nefis edemez.

95. Tertib-i mukaddematta tevfiz tembelliktir; terettüb-ü neticede tevekküldür. Semere-i sa'yine ve kısmetine rıza kanaattir, meyl-i sa'yi kuvvetlendirir; mevcuda iktifâ, dûn-himmetliktir.

96. Evâmir-i şer'iyeye karşı itaat ve isyan olduğu gibi, evâmir-i tekviniyeye karşı da itaat ve isyan vardır. Birincisinde mükâfat ve mücâzâtın ekseri âhirette, ikincisinde ağılebi dünyada olur. Meselâ, sabrın mükâfâtı zaferdir; atâletin mücâzâtı sefalettir; sa'yin sevabı servettir; sebatın mükâfâtı galebedir. Müsavatsız adalet, adalet değildir.

97. Temasültezadın sebebidir. Tenasüp tesanüdün esasıdır. Sıgar-ı nefis tekebbürün menbaidir. Zaaf gururun madenidir. Acz muhalefetin menşeidir. Merak ilmin hocasıdır.

98. Kudret-i fâtıra, ihtiyaç ile, hususan açlık ihtiyacıyla, başta insan, bütün hayvânâtı gemlendirip nizama sokmuş. Hem âlemi hercümerçten halâs edip, hem ihtiyacı medeniyete üstad ederek terakkiyâtı temin etmiştir.

99. Sıkıntı sefahetin muallimidir. Yeis dalâlet-i fikrin, zulmet-i kalb ruh sıkıntısının menbaidir.

100. ¹ إِذَا تَأَنَّثَ الرَّجَالُ بِالتَّهَوُّسِ تَرَجَّلَ النِّسَاءُ بِالتَّوَقُّحِ Bir meclis-i ihvâna güzel bir karı girdikçe riyâ, rekabet, haset damarı intibah eder. Demek, inkişaf-ı nisvandandır, medenî beşerde ahlâk-ı seyyie inkişaf eder.

1. Erkekler hevâ ve hevesle kadınlaşırsa, kadınlar da nâşizelikle erkekleşir.

101. Beşerin şimdiki seyyiat-âlûd hırçın ruhunda, mütebessim küçük cenazeler olan suretlerin rolü ehemmiyetlidir.

102. Memnu heykel, ya bir zulm-ü mütehaccir, ya bir heves-i mütecessim veya bir riyâ-yı mütecessiddir.

103. İslâmiyetin müsellemlerini tamamen imtisal ettiği cihetle bihakkın daire-i dahiline girmiş zâtta, meylü't-tevsi, meylü't-tekemmüldür. Lâkaytlıkla hariçte sayılan zatta, meylü't-tevsi, meylü't-tahriptir. Fırtına ve zelzele zamanında, değil, içtihad kapısını açmak, belki pencerelerini de kapatmak maslahattır. Lâübâliler ruhsatlarla okşanılmaz; azîmetlerle, şiddetle ikaz edilir.

104. Biçare hakikatler, kıymetsiz ellerde kıymetsiz olur.

105. Küremiz hayvana benziyor, âsâr-ı hayat gösteriyor. Acaba yumurta kadar küçülse, bir nevi hayvan olmayacak mıdır? Veya bir mikrop küremiz kadar büyüse, ona benzemeyecek midir? Hayatı varsa, ruhu da vardır. Âlem, insan kadar küçülse, yıldızları zerrat ve cevâhir-i ferdiye hükmüne geçse, o da bir hayvan-ı zîşuur olmayacak mıdır? Allah'ın böyle çok hayvanları var.

106. Şeriatikidir.

Birincisi: Âlem-i asgarolan insanın ef'âl ve ahvâlini tanzim eden ve sıfat-ı kelâmdan gelen bildiğimiz şeriattır.

İkincisi: İnsan-ı ekberolan âlemin harekât ve sekenâtını tanzim eden, sıfat-ı iradedden gelen şeriat-ı kübrâ-yı fitriyedir ki, bazan yanlış olarak “tabiat” tesmiye edilir. Melâike bir ümmet-i azîmedir ki, sıfat-ı iradedden gelen ve şeriat-ı fitriye denilen evâmîr-i tekviniyesinin hamelesi ve mümessili ve mütemessilleridirler.

107.

الْجَمْعِيَّةُ الَّتِي فِيهَا التَّسَانُدُ أَلَّةٌ خُلِقَتْ لِتَحْرِيكِ
السَّكَنَاتِ، وَالْجَمَاعَةُ الَّتِي فِيهَا التَّحَاسُدُ أَلَّةٌ خُلِقَتْ
لِتَسْكِينِ الْحَرَكَاتِ¹

1. Tesanüd içindeki bir cemiyet, atâleti harekete tebdil eden bir vasıttır. Birbirlerini kiskanma içindeki bir cemaat ise, hareketi atâlete çevirmeye vasıttır.

108. Maddiyyunluk mânevî tâundur ki, beşere şu müthiş sıtmayı tutturdu, gazab-ı İlâhîye çarptırdı. Telkin ve tenkit kâbiliyeti tevessü ettikçe, o tâun da tevessü eder.

109. En bedbaht, en muztarip, en sıkıntılı, işsiz adamdır. Zira, atâlet ademin biraderzadesidir. Sa'y, vücudun hayatı ve hayatın yakazasıdır.

110. Ribânın kap ve kapıları olan bankaların nef'i, beşerin fenası olan gâvurlara ve onların en zalimlerine ve bunların en sefihlerinedir. Âlem-i İslâma zarar-ı mutlaktır; mutlak beşerin refahı nazara alınmaz. Zira gâvur harbî ve mütecaviz ise, hürmetsiz ve ismetsizdir.

111. Cumada hutbe, zaruriyat ve müsellemlâtı tezkirdir; nazariyâtı talim değildir. İbare-i Arabiye daha ulvî ihtar eder. Hadis ile âyet muvazene edilse görünür ki, beşerin en belîği dahi, âyetin belâğatine yetişemez, ona benzemez.

Said Nursî

[Bu mektup, on iki sene evvel yazılmış ve Sikke-i Tasdik-ı Gaybî mecmuasında dercedilmiş bir mektupdan bir parçadır.

Risale-i Nur'un bu vatan ve millete kazandırdığı büyük ve çok mukaddesiki neticeyi beyan etmesi, filhakika aynen bu iki neticenin tezahürü bu memlekette ve âlem-i İslâm'da görülmüş olması dolayısıyla bu mektup çok ehemmiyetlidir.]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

Risale-i Nur, bu mübarekvatanın mânevî bir halâskârı olmak cihetiyle; şimdi iki dehşetli mânevî belâyı def'etmek için matbuat âlemi ile tezahüre başlamak, ders vermek zamanı geldi veya gelecek gibidir zannederim.

O dehşetli belâdan birisi: Hıristiyan dinini mağlûp eden ve anarşiliği yetiştiren şimalde çıkan dehşetli dinsizlik cereyanı bu vatanı mânevî istilâsına karşı Risale-i Nur bir sedd-i Zülkarneyn gibi bir sedd-i Kur'ânî vazifesini görebilir.

İkincisi: Âlem-i İslâm'ın bu mübarekvatanın ahalisine karşı pek şiddetli itiraz ve ithamlarını izâle etmek için matbuat lisanıyla konuşmak lâzım gelmiş diye kalbime ihtar edildi.

Ben dünyanın hâlini bilmiyorum, fakat Avrupa'da istilâkârane hükmeden ve edyân-ı semâviyeye dayanmayan dehşetli cereyanın istilâsına karşı Risale-i Nur hakikatları bir kal'a olduğu gibi, âlem-i İslâm'ın ve Asya kıt'asının hâl-i hazırda itiraz ve ithamını izâle ve eskideki muhabbet ve uhuvvetini iade etmeye vesile olan bir mu'cize-i Kur'âniyedir.

Bu memleketin vatanperver siyasîleri çabuk aklını başına alıp Risale-i Nur'u tab'ederek resmen neşretmeleri lâzımdır ki, bu iki belâyı karşı siper olsun.

Acaba bu yirmi sene zarfında imân-ı tahkikîyi pek kuvvetli bir surette bu vatanda neşreden Risale-i Nur olmasaydı; bu dehşetli asırda, acip inkılâp ve infilâklarda bu mübarek vatan, Kur'ân'ını ve imanını dehşetli sadmelerden tam muhafaza edebilir miydi?

Said Nursî

يَاَٱللّٰهَ يَا رَحْمٰنُ يَا رَحِيْمُ يَٱفْرَدُ يَٱحْيٰى يَا قَيُّوْمُ
يَا حَكَمُ يَٱعْدَلُ يَٱقْدُوْسُ

İsm-i Âzâmın hakkına ve Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın hürmetine ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın şerefine, “bu Mektûbât”ı bastıranları ve mübarek yardımcılarını ve Risale-i Nur Talebelerini Cennetü'l-Firdevste saadet-i ebediyeye mazhar eyle. Âmin. Ve hizmet-i imaniye ve Kur'âniyede daima muvaffak eyle. Âmin. Ve defter-i hasenatlarına, Mektûbât Mecmuasının herbir harfine mukabil, bin hasene yazdır. Âmin. Ve nurların neşrinde sebat ve devam ve ihlâs ihsan eyle. Âmin.

Yâ Erhamerrâhimîn! Umum Risale-i Nur şakirtlerini iki cihanda mes'ut eyle. Âmin. İnsî ve cinnî şeytanların şerlerinden muhafaza eyle. Âmin. Ve bu âciz ve biçare Said'in kusuratını affeyle. Âmin.

Umum Nur şakirtleri namına

Said Nursî

Hakikat Işıkları

Herkes bilmez gökte ne var,
Görür onu göz sahibi
Parılıyor güneş kadar
Hakikatı ummân gibi.

İster gönül elbet huzûr
Âhir demde etmiş zuhûr,
Âlemlere doğmuş o nûr;
Gökten inen fermân gibi.

Ferdiyeti elhak ayân,
Odur gönüllere sultân,
Var mı bilmem ulu bürhân;
Bu Bediüzzamân gibi.

Lisânından saçılır nûr,
Cinnî okur, insan okur,
Hûr-u Cennet işte bu “Nûr”;
Gönüllerde cânân gibi.

Âhir zamân esrârını,
İhbâr-ı gayb envârını,
Attı âlem ekdârını,
Doğdu şems-i tâbân gibi.

Semâvâttan rahmet indi.
Akan göz yaşları dindi,
Küfr ü dalâl yıldı, sindi;
Görünmeyen şeytân gibi.

Söndü hâin faâliyet,
Yıkıldı o deccâliyet,
Halâs buldu İslâmiyet;
Tahta çıkan hakan gibi.

Ey yâreli şîr-i jîyan,
Bu hâb-ı gafletten uyan,
Âlemlere devr-i umrân;

Asr-ı nüzul-i Furkan gibi.

İklimlerde imân yeli,
Eser, gönüller neş'eli;
Öpsem o gül kokan eli,
O bülbül-ü handân gibi.

Âdemoğlu necât arar,
Hak daveti Nûrlarda var.
Ey şehriyâr-ı şehriyâr!
Sensin bize sultân gibi.

Arşa çıkan feryâdımız,
Alındı şimdi dâdımız;
O sevgili üstâdımız,
Gönülde Süleymân gibi.

Ey- ekmel-i ahirzaman,
Sensin mahbûb-u müsteân,
Fedâ sana bu cism ü cân;
Hak yolunda kurban gibi.

Said'i beklerdi yıllar,
Sensin gönülde muntazar,
Peygamberim vermiş haber,
Olma bize pinhân gibi.

Perdelenmişse zuhûrun,
Gizlenmez haşmetli nûrun;
Gölgesi olmaz ki nûrun;
Firdevs'deki cânân gibi.

Ey hatib-i devr-i zamân,
Sürur buldu kevn ü mekân;
Seni bekler gizli ayân,
Hep hastalar Lokmân gibi.

Nûr yolunun kurbânıyız,
Kehkeşânın sâmânıyız,
O âteşin dumânıyız;
Âteş yanan külhân gibi.

Rânâ rengin güle benzer,
Rûh üfürür, kokun eser,
Ufkumuzda oldun seher;

Tâm ağaran bir tan gibi

Ey cilvesi zâhir rahmet,

Bâri bizlere imdât et,

Kulun olmak diler elbet;

Bahçenizde fidan gibi.

Pes gönlümüz hep dâim pes,

Ey ağlayan, feryâdı kes!

Boş geçmesin hiçbir nefes,

“Allah bes, gayrı heves.”

Mehmed Kayalar

Medine-i Münevvere’de bulunan mühim bir âlimin, Risale-i Nur hakkında yazdığı bir manzûmesidir.

Gönüller Fatihî Büyük Üstada

Nuruyla bütün gönlümü fetheyleyen üstad!
Gönlüm seni, kudsî heyecanlarla eder yâd.

İlhâmıma can geldi berâet haberinle,
Mü’minleri şâdeyleyen ulvî zaferinle.

Sıyrıldı ufuklardan o kasvetli bulutlar;
Göklerde melekler, bu büyük bayramı kutlar.

Milyonların imanını kurtardı cihâdın;
Par par yanar imanlı gönüllerdeki yâdın.

Coşturmada imanları, binlerle vecizen,
Tarihini kudsî heyecanlarla süzerken.

İlhâmımı mestetti tecellâ-yı cemâlin;
“Fâtih” gibi rehberleri andırmada hâlin.

Dağlar gibi sarsılmadın, en korkulu günlerde,
Her ânı ölümler dolu tazyikin önünde.

Dünyalara dehşet salıyor, sendeki iman;
Sarsılmayan imanına düşman bile hayran.

Rehber sana zîra, “Yüce Peygamberimiz”dir.
Ölmez eserin: Gençliğe gösterdiğin izdir.

Kur’ân-ı Kerimin ezelî feyzine erdin;
İnsanlığa, iman ve kemâl dersini verdin.

Ey başlara cennetlerin ufkundan inen tâc!
Âlem senin irfânına, irşâdına muhtaç.

Derya gibi nurlar taşıyor her eserinden;
“Allah” a giden Nurcuların rehberisin sen!

Milyonları derya gibi coşturmada “Sözler”;
Cennetteki âlemleri seyretmede gözler.

Hikmet dolu her cümlede, Kur’ân’daki nur var;

Her lem’ada, bin bir güneşin huzmesi çağlar.
“Nur Yolcusu” insanlığa örnek olacaktır.
Kudsî heyecanlarla, gönüller dolacaktır.
Mefkûresi, günden güne erdikçe kemâle;
Gark olmada iç âlemi, en tatlı visâle.
Coştukça denizler gibi kalbindeki iman;
Bin ders-i hakikat veriyor ruhuna Kur’ân.
Âzâdedir İslâmı saran tehlikelerden;
Dâvâsı temiz çünkü siyasî lekelerden.
Her hamlesinin kuvve-i kudsiyesi vardır;
Vicdanları mesteyleyen ulvî sesi vardır.
Aşkın ezelî sırrına erdikçe gönüller;
Yer yer donatır ufkunu sevda dolu renkler.
Bir ülkeyi baştan başa fetheyledin ey Nûr!
Nurun olacaktır, bütün insanlığa düstur.
Kur’ân seni te’yid ediyor mu’cizelerle;
Ey şanlı gönül fâtihi hiç durmadan ilerle!
Târih-i hayatın doludur hârikalarla;
Hiç sönmeden âlemde güneşler gibi parla!
Manzûme-i şemsiyeyi temsil ediyorsun;
Heybetli fezâlarda hız almış gidiyorsun!
İmanlı nesiller, seni tâkip edecektir;
Yıllarca, asırlarca peşinden gidecektir.
Tarihi aşarken sen o iman dolu hızla,
Milyonları aşmış bütün evlâdlarınızla;
Birden açılır ruhuma esrarlı bir âlem,
Vasfeyleyemez aşkımı, şi’rimdeki nâlem...

Ali Ulvi Kurucu

Table of Contents

[Birinci Mektup](#)

[İkinci Mektup](#)

[Üçüncü Mektup](#)

[Dördüncü Mektup](#)

[Beşinci Mektup](#)

[Altıncı Mektup](#)

[Yedinci Mektup](#)

[Sekizinci Mektup](#)

[Dokuzuncu Mektup](#)

[Onuncu Mektup](#)

[On Birinci Mektup](#)

[On İkinci Mektup](#)

[On Üçüncü Mektup](#)

[On Dördüncü Mektup](#)

[On Beşinci Mektup](#)

[Birinci Makam](#)

[İkinci Makam](#)

[On Altıncı Mektup](#)

[On Altıncı Mektubun Zeyli](#)

[On Yedinci Mektup](#)

[On Sekizinci Mektup](#)

[On Dokuzuncu Mektup](#)

[Mu'cizât-ı Ahmediye\(a.s.m.\)](#)

[Bu parça altın ve elmasla yazılsa liyakati var](#)

[Mu'cizat-ı Ahmediye'nin Birinci Zeyli](#)

[On Dokuzuncu ve Otuz Birinci Sözlerin Zeyli](#)

[Mu'cizat-ı Ahmediye\(a.s.m.\) Zeylinin bir parçasıdır](#)

[Âyetü'l-Kübrâ Risalesi'nin Risalet-i Ahmediyeden \(a.s.m.\) bahseden On Altıncı Mertebesi Mukaddime](#)

[Yirminci Mektup](#)

[Birinci Makam](#)

[İkinci Makam](#)

[Yirminci Mektubun Onuncu Kelimesine Zeyl](#)

[Yirmi Birinci Mektup](#)

[Yirmi İkinci Mektup](#)

[Birinci Mebhas](#)

[İkinci Mebhas](#)

[Hâtime](#)

[Yirmi Üçüncü Mektup](#)

[Yirmi Dördüncü Mektup](#)

[Birinci Makam](#)

[İkinci Makam](#)

[Yirmi Dördüncü Mektubun Birinci Zeyli](#)

[Yirmi Dördüncü Mektubun İkinci Zeyli](#)

[Hâtime](#)

[Yirmi Beşinci Mektup](#)

[Yirmi Altıncı Mektup](#)

[Birinci Mebhas](#)

[İkinci Mebhas](#)

[Üçüncü Mebhas](#)

[Dördüncü Mebhas](#)

[Yirmi Yedinci Mektup](#)

[Yirmi Sekizinci Mektup](#)

[Birinci Risale olan Birinci Mesele](#)

[İkinci Mesele olan İkinci Risale](#)

[Üçüncü Mesele olan Üçüncü Risale](#)

[Dördüncü Risale olan](#)

[Dördüncü Mesele](#)

[Beşinci Risale Olan Beşinci Mesele](#)

[Altıncı Risale olan Altıncı Mesele1](#)

[Yedinci Risale olan Yedinci Mesele](#)

[Mahrem bir suale cevaptır](#)

[Yedinci Meselenin Hâtimesidir](#)

[Sekizinci Risale olan](#)

[Sekizinci Mesele](#)

[Yirmi Dokuzuncu Mektup](#)

[İkinci Risale olan İkinci Kısım](#)

[Üçüncü Risale olan Üçüncü Kısım](#)

[Dördüncü Risale olan Dördüncü Kısım](#)

[Beşinci Risale olan Beşinci Kısım](#)

[Altıncı Risale olan Altıncı Kısım](#)

[Kudsî bir tarihçe](#)

[Altıncı Risale olan Altıncı Kısımın Zeyli](#)

[Yedinci Kısım](#)

[Sekizinci Kısım olan](#)

[Dokuzuncu Kısım](#)

[Zeyl](#)

[Hâtime](#)

[İşarat-ı Gaybiyye Hakkında Bir Takriz](#)

[Otuzuncu Mektup](#)

[Otuz Birinci Mektup](#)

[Otuz İkinci Mektup](#)

[Otuz Üçüncü Mektup](#)

[Hakikat Çekirdekleri](#)

[Hakikat Işıkları](#)

[Gönüller Fatihi Büyük Üstada](#)